MUṢṬAFĀ SELANIKĪ'S HISTORY

OF THE OTTOMANS

by

MEHMET IPŞIRLI

Thesis submitted for the degree of

Doctor of Philosophy of the University of Edinburgh

June 1976

BEST COPY

AVAILABLE

Variable print quality

ABSTRACT

Although it has been acknowledged to be one of the most individual Ottoman histories of the sixteenth century, the chronicle of Muṣṭafā Selanikī (d. circa 1600) still remains unedited, and, for the most part, unpublished - the section of the work in the Istanbul 1281/1864 printing comprising no more than a third of the total. In the present thesis the unpublished portion dealing with the events of the years 1005 - 1008 (1596 - 1600) has been edited through collation of all known manuscripts, and is intended to be the basis for a critical edition of the entire work in the near future. As will be seen from the critical apparatus herein, the various manuscripts differ greatly among one another, and one of the major aims of this study has been to attempt the re-construction of the most probable form of the original.

In the Introduction the ascertainable details of Selanikī's biography are presented; followed by a descfiption of the language and style of his History. Emphasis is placed on the access to confidential information which his employment as secretary in the Imperial Dīvān afforded him, and it is this aspect of his work which is found to give it a particular importance among the other histories of the period. Unlike most of the contemporary authors, he was not servile

towards the men of power in the state, and he does not hesitate to voice criticisms of even the Sulṭāns when he feels the occasion warrants. As a chronicle of the daily activities of the administration, it allows us a view of life in Istanbul which cannot be found in the other selective histories; and Selaniki'ī's occasional comments on these events to some extent may be taken as representative of the reaction of men of culture to the corruption and abuses which were threatening to bring about the disintegration of the state and society.

ACKNOWLEDGEMENTS

I should like to express my deep appreciation to my supervisor, Mr. John R. Walsh, for his valuable help and encouragement, and for the unstinting generosity with his time which he has shown to me throughout the course of my studies at Edinburgh University. I should also like to express my gratitude for the help provided by the librarians at Edinburgh University Library. Finally, I would like to thank Miss C.M. Woodhead for typing the thesis.

TABLE OF CONTENTS

Abstract i

Acknowledgements iii

Table of Contents iv

List of Abbreviations vi

Preface viii

INTRODUCTION

Chapter I Muṣṭafā Selanikī's life xi

" II Muṣṭafā Selanikī's History xxix

" III Selanikī's information and observations on the various institutions and offices of his time:-

the Sulṭān and his household . . . xlvii

the Central Administration . . . lxvii

the Military lxxv

the 'Ulemā' lxxix

the state of the Economy lxxxv

Foreign Countries and Envoys . . . xc

Chapter IV The Manuscripts of Selanikī's History, and the method followed in the present edition xcvii

THE TEXT . . . . . 1 - 424

Bibliography 425

LIST OF ABBREVIATIONS

Manuscripts

E	Süleymaniye, Es'ad Efendi Ktb., No. 2259
B	Topkapı Sarayı, Bağdad Köşkü, No. 202
Ü	Üniversite Ktb., TY, No. 2603
D	Nuru'osmaniye Ktb., No. 3132
R	Topkapı Sarayı, Revan Ktb., No. 1137
H	Süleymaniye, Hamidiye Ktb., No. 901
HBZ	Ḥasan Beg-zāde, Ta'rīḫ, Nuru'osmaniye Ktb,, No. 3134

Published Works

Sel	Tā'rīḫ-i Selanikī, Istanbul 1281
Peç	Ta'rīḫ-i Peçevī, Vol. II, Istanbul 1283
Sol. T	Tā'rīḫ-i Solaḳ-zāde, Istanbul 1297
OT	Osmanlı Tarihi, İ. H. Uzunçarşılı, Vols. II and III, Ankara, 1965 -
Bel	Belleten, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1934 -
TD	Tarih Dergisi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi,
İA	İslam Ansiklopedisi, Istanbul 1941 -
EI[1]	Encyclopedia of Islam, 1st ed., Leiden, 1913 - 42
EI[2]	Encyclopedia of Islam, 2nd ed., London, 1960 -

TCYK	İstanbul Kütüphaneleri Tarih-Cografya Yazmaları Katalogları, Istanbul 1944 - 51
TSTYK	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkce Yazmalar Kataloğu, F Edhem Karatay, Vol. I, Istanbul 1961

PREFACE

The History of Muṣṭafā Selanikī occupies a unique position in Ottoman historiography, for, unlike most of the other works produced in the late sixteenth century, it had never been incorporated into the historical tradition, and its author would seem to have remained practically unknown until the early eighteenth century. Its partial publication in 1281(1864) at last made it available to historical study, but the text presented was based on a single manuscript, which contained many interpolations and modifications to what may be presumed to have been the original, and is, therefore, unsatisfying to scholarly study. But, in fact, no single existing manuscript can be said to conform entirely to the original work, which all the evidence goes to show was never put into final form and still remained in draft at the time of the author's death. It can be demonstrated that at least one historian, Solaḳ-zāde Meḥmed Hemdemī Çelebi, (d. 1657/8), must have had access to it, but neither he nor any others who may have seen the work attribute the information they derive to Selanikī.

It remains among the most important tasks of the student of this period of Ottoman history to re-construct to the extent possible the original text of this work, and to present it in its entirety in a critical edition; and what is here

offered is the first installment towards this end. The section of the chronicle which I have edited includes the period from Şevvāl 1005 to Şevvāl 1008 (May 1597 - April 1600) - about a quarter of the total work - in which the almost daily events of the life of the Capital are recorded, and the political activities throughout the Empire, as seen through the correspondence reaching the Imperial Divan, are commentated on. This period was chosen because, in contrast to the preceding sections dealing with the reigns of Selīm II and Murād III, the matters it treats of are narrated from day to day as witnessed by the author and noted down in his diary of events, and it is this immediacy that gives the work its particular character and distinguishes it from the other histories.

INTRODUCTION

MUṢṬAFĀ SELANIKĪ'S LIFE

Although the importance of the history written by Muṣṭafā Selanikī has long been recognized, even though much of it has remained unpublished, no detailed account of his life and career has come down to us. The information given by Bursalı Meḥmed Ṭāhir in 'Oṣmānlı Mü'ellifleri[1] is of the scantiest, while Cemāleddīn confesses in the Āyīne-i Żurefā[2] that he was unable to find any account of his life, apart from a few rumours. The section devoted to him in Aḥmed Refīḳ [Altunay]'s 'Ālimler ve Ṣan'atkārlar[3], reprinted from an article which originally appeared in Yeñi Mecmu'a[4], is mainly concerned with pointing out the value and interest of the work, and the few facts pertinent to his biography given therein are those immediately ascertainable by a reading of the History. The most serious attempt at compiling the materials for his biography is to be found in the anonymous article on him in the İslam Ansiklopedisi[5]

---

1) Vol. III, p. 68.

2) p. 36.

3) pp. 34 - 58.

4) No. 5 (1917) pp. 89 - 92; No. 6 (1917) pp. 109 - 112.

5) İ.A., article on Selanikī, X, pp. 349 - 51. The author of this article is, however, known to be Bekir Kütükoğlu.

and what follows here will attempt to expand the information which it provides.[6]

We have no precise information concerning Selanikī's family, his education and private life, nor do we know when he was born or at what age he died. What little information we can extract from his History concerns his official appointments and his opinions on contemporary affairs. The bare facts which can be learned from his History are that his father died in Salonika and that he identified himself with Salonika, and referred to himself as "Selaniklü"[7], that he was a man

6) For other sources for his life see: F. Babinger, Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke (Leipzig, 1927), p. 136; an article by the same author in the Encyclopedia of Islam, 1st ed.; G. Elezovic, "Selanikli Mustafa Efendija i njegova istorija" GLAS (Srpska Akademije Nauka, CXCIII, Odeljenje društvenih nauka) 96, pp. 73 - 103, (Belgrade, 1949). Klaus Schwarz, in an edition of Selanikī's History (Freiburg, 1970), which is a reprint of the Istanbul edition of 1231, has added an introduction outlining the life of Selanikī. This introduction is based upon the above-mentioned studies.

7) In a request for leave of absence from Meḥmed Soḳullu Paşa he excuses himself on account of his father's death: "Selanikde merḥūm pedor intiḳālı ḫaberi gelmegle", (E, 6a; Sel, 11). In Şa'bān of 1003 (May 1595), he explains that he failed to receive an appointment: "'Alī daḫi kātib olmaḳ buyurıldı ve Selaniklü baḳa ḳaldı". (E, 263a - 263b)

experienced in state affairs, that he must at some stage in his life have learned to recite the Koran with some degree of proficiency,[8] and that, as he was acquainted with several of Ḳanūnī Süleymān's high officials and yet lived until about 1600, he must have reached old age when he died.

Both during the period of preparation for the Szigetvar campaign of 1566, and during the course of the war, we see the Historian as an active participant and a keen observer of contemporary events. Having a close relationship with the Nişāncı Ferīdūn Beg and Soḳullu Meḥmed Paşa, during the campaign he was employed by them in several temporary duties. There is no mention, however, of his holding official office, but he was apparently in a position to observe at close hand most of the events which transpired. On the occasion of Ḳanūnī Süleymān's death, Soḳollu made every effort to keep this a secret from the army, and during the night he sent Ferīdūn Beg to summon the viziers to a meeting of the Dīvān on the following day. Selanikī accompanied Ferīdūn Beg in order to point out

---

8) He recounts that he was appointed one of six ḥāfız who recited from the Koran by the body of Ḳanūnī Süleymān (E, 29a; Sel, 62). One can presume that such an appointment would not have been given to a person without a good knowledge of the Koran.

to him the tents of the viziers.[9]

Selanikī gives some of his recollections of this campaign under the title of hikāyets. They directly relate to Selanikī's life and character, and show him to be an inquisitive observer who impatiently awaited the result of the events. This facet of his character is well illustrated by the following hikāyet:-

> "One day while I was wandering among the soldiers I met a person who was famous for geomancy. Sitting beside him I took the lots in my hand, with the intention of finding out whether this city would fall and whether its commander would be taken alive or dead, then I drew the lots. The geomancer looked at me and said that the fates were strange. It seems that this castle would be removed from its place and its dust would disappear into the sky, and the commander of the city would be apprehended by the Muslim soldiers and would be teased like a piece of cotton. This interpretation was to come true."[10]

After the capture and restoration of Sigetvar, the army moved towards Istanbul. Before entering Belgrade, where the new Sulṭān was waiting, Soḳollu Meḥmed Paşa ordered some hāfız to recite the Koran and to perform zikrs near the late Sulṭān's

---

9) E, 22b-23a ; Sel, 48

10) E, 27b - 28a; Sel, 59.

carriage. Selanikī, who was one of these hāfız, approached the grand vizier and informed him that as the vicinity of the carriage was an important place, the aġas would not allow them to pass. The grand vizier, however, assured him that he would tell Sinān Aġa, the Kapucı-başı, to deal with the matter. When the six hāfız approached the carriage, the solāks objected but they commenced the zikrs regardless of the aġas.[11]

The Sulṭān stopped in Ḫalḳalı Saray, near Istanbul. At the same time the army halted in the village of لیتوروز. Leaving Ḫalḳalı, on the way to Istanbul, Selanikī saw Janissaries assembled with torches in their hands and approached them with his friend Ġanāyī Çelebi. They realized that the soldiers were planning a revolt for the following day. Selanikī immediately returned to Ḫalḳalı and informed Ferīdūn Beg of what he had seen. But by this time it was too late to take measures.[12]

In the early days of Selīm II's reign, Selanikī was able to attend the meetings of the state officials, and thus learnt the underlying nature of the events which he describes.[13] He held several important posts in the offices of the administration, not all of which, however, are specified as to date of

---

11) E, 29a; Sel, 62

12) E, 33a; Sel, 71.

13) As an example see: the conversation between Soḳollu Meḥmed Paşa and Ferīdūn Beg, (E, 38a - 38b; Sel, 82).

appointment and dismissal.

While recounting the death of the Grand Vizier Aḥmed Paşa in Rebī'ü'l-evvel 988 (Apr 1580), Selanikī also mentions his own dismissal from the post of muḳāta'acı of the Ḥarameyn. However, he makes no mention of his appointment to this post in the previous chapters.[14]

Selanikī twice mentions that he was in the service of Boyalı Meḥmed Paşa (Ḳara Nişāncı) as devātdār, without however specifying the dates during which he filled this office. Recording the Paşa's promotion from the nişāncılık to the vizierate[15] in 988 (1580), Selanikī praises his character and indicates that he had been in the service of the Paşa for four years as devātdār.[16] Four years later, 992(1584), when the envoy of Şāh 'Abbās came to the Dīvān, Selanikī says that he had held the post of devātdār.[17] Moreover, in the same year, while the Grand Vizier Özdemir-oğlu 'Oşmān Paşa was in Üsküdar about to depart on campaign, Selanikī, together with his master Nişāncı

---

14) E, 75a-75b ; Sel, 159.

15) In the printed text the chapter heading erroneously says his appointment to nişāncılık; Ms E, however, says that his appointment was to the vizierate.

17) E, 85b; Sel, 181.

16) E, 76a; Sel, 161.

Meḥmed Paşa,[18] delivered to him 5000 tuğralı kağid. Selanikī seems to have made a favourable impression on 'Oşmān Paşa, who recommended to his ḳā'im-maḳām in Istanbul that he should be given any suitable post which fell vacant.[19]

There is some obscurity regarding Selanikī's tenure of the office of devātdār. If his four year period of employment was prior to 988, then he must have been in the service of Meḥmed Paşa twice, as it is clear from his statement that he was devātdār in 992. If his employment was after 988, then he obviously revised at least this part of his work.

In Ẓi'l-ḥicce 995 (Nov 1587), the secretary of the Sipāhīs and the secretary of the Silāḥdārs were both promoted because of their good service, the one to a müteferriḳalık and the

---

18) Although it is known that Meḥmed Paşa definitely held the post of nişāncı in 992, (1584) according to 'Aṭā'ī (Ḥadā'iku'l-ḥak, P,337) the paşa was out of office at this time. He states that Boyalı Meḥmed became nişāncı for the second time in Ṣafer 985, was made fourth vizier in Ramażan 988, dismissed in Ṣafer 990, and in Ẓi'l-ḥicce 996 became nişāncı for the third time. However, Ḥasān Beg-zāde mentions the death of the nişāncı Ferīdūn Beg on 21 Ṣafer 991 (16 March 1534) and says that the orta defterdār 'Abdülmuḥyī became nişāncı. After 40 days this man was dismissed and succeeded by Boyalı Meḥmed Paşa, who had been demoted from the rank of vizier. (HBZ: 54b.)

19) Sel, 185

other to the post of çaşnigir. The secretaryship of the Silāḥdārs also fell vacant at this time, and Selanikī was promoted to this office. While serving in this capacity, he was ordered in Cemāzü'l-āḫir 996 (Apr - May 1588), to participate in the Gence campaign. At this point Selanikī says that since he was absent from the capital the history of the campaign would be an eye-witness account, while the events in Istanbul would be written from the reports.[20]

Towards the end of this campaign, he was transferred to the secretaryship of the Sipāhīs, and in 996 (1588) he mentions his role in the assignment of the iç-oğlans to their corps. He notes with some disapproval and regret the burden placed on the Imperial Treasury by the great numbers of troops used in this war, pointing out that 700 soldiers were appointed to the Sipāhī corps alone while he was its secretary.[21] When the entire Sipāhī corps was recalled to Istanbul, Selanikī accompanied them, arriving in the capital in Ramażan 997 (Jul - Aug 1589), along with Ketḫüdā Beg. Upon his arrival, he paid the Sipāhīs' wages for the reşen quarter.[22]

---

20) Ed. 114b ;- Sel., 242-243

21) Ed. 121a; Sel, 255

22) The Sipāhīs were paid quarterly according to the Hicrī calender. The reşen quarter covered the months of Receb, Ṣa'bān and Ramażān.

On the 25th of Şevvāl 997 (7th of September 1589), he was unexpectedly dismissed from this secretaryship, which was then given by imperial decree to a certain İbrāhīm Çelebi. Selanikī was saddened by his dismissal from this office, which he maintains he had earned through long service, and at his replacement by an inexperienced person. Criticizing the authorities, he considers this situation a pernicious innovation. He once again repeats his conviction that the public treasury was constantly suffering from this type of maladministration.[23] His fears were to be borne out, for upon the death of 'Alī, Aġa of the Sipāhīs, there was found amongst his property nineteen kises of akçe, each bearing the seal of this İbrāhīm Çelebi. These monies were returned to the public treasury, and İbrāhīm was dismissed from office on account of his corruption. Selanikī, mindful of İbrāhīm's own accusations against him, considered his dismissal a punishment from God.[24]

In preparation for the visit to Istanbul of the delegation led by the Persian prince Ḥaydar Mirzā,[25] Selanikī, who was

---

23) E, 122a-122b ; Sel, 258

24) E, 129b; Sel, 273

25) Ḥaydar Mirzā was the son of the late Crown Prince Hamza Mirzā, and the nephew of Şāh 'Abbās. He was brought to Istanbul as a pledge of their good faith in the negotiations between the Ottoman Empire and Persia. See: B Kütükoğlu, Osmanlı-Iran Münasebetleri, Istanbul, 1962 , pp, 192-195

unemployed at the time, was commissioned by the Grand Vizier Sinān Paşa to vacate Pertev Paşa's palace and to prepare it for these distinguished guests, advising him to discuss the details and financial matters with Emīr Efendi, the defterdār. Selanikī recounts in detail the preparations made for these guests, the official ceremonies, the reception in the Dīvān and the great enthusiasm with which the people of Istanbul turned out to view this splendid mission.[26]

On the 13th of Şevvāl 999 (4th of July 1591), the new Grand Vizier, Ferhād Paşa, appointed Selanikī to the post of rūz-nāmeci,[27] and sometime later the muḥāsebecilik of Anaṭolı was also given to him. However, the dismissal of Ferhād Paşa from the grand vizierate affected Selanikī's position, and on the 4th of Receb 1000 (17th of April 1592), he was dismissed as muḥāsebeci[28] and 'Alī Çelebi was appointed in his place. Selanikī says that this 'Alī Çelebi had already been accused of several corrupt practices, and of malicious acts and had been exiled to Cyprus. But a little later, the Āğa of the Silāḥdārs and Cuḥūd Cüce, after accepting bribes, defended 'Alī Çelebi's integrity, and consequently he was pardoned and appointed to Selanikī's post. The appointment of such a person in his place was the cause of much distress to Selanikī.

---

26) E, 124a; Sel, 261

27) E, 141a; Sel, 295

28) E, 150a; Sel, 312

A few days after his dismissal from the muḥāsebecilik, on the 4th of Receb 1000 (16th April 1595), Selanikī petitioned the Grand Vizier Siyāvuş Paşa, explaining that while he was secretary of the Silāḥdārs his promotion to the müteferrika corps, with a salary increase of three akçe a day, had been recommended in the General's ru'ūs [29] in recognition of his services in the construction of the fortress at Cence. Siyāvuş Paşa granted Selanikī's request, and he was included in the body of the müteferrikas.[29a]

In Rebī'ü'l-āḫir 1001 (Jan. 1593) Ḫān Aḥmed, the ruler of Gilan, arrived in Istanbul. Selanikī was appointed as special escort to this important visitor. After embarking on his duties, Selanikī reported that he had accommodated the Ḫān in the palace of the late Yūsuf Paşa, formerly a vizier, which was at Ṭirk Çeşme. The Ḫān was afforded a reception in accordance with the established protocols. As Selanikī was intimately involved with this affair, he chooses to go into the details of the preparations, the meals served, and the nature of the accommodation provided. On this occasion he was assisted by Yūsuf Çavuş and fifteen men from the bölük corps.

Selanikī did not miss the opportunity of discussing scholarly matters with the guest in his charge, and discussed Ḫān Aḥmed as a man of scholarship and virtue, well-versed in ḥadīş and tefsīr. Selaniki provides his reader with a verbatim account of a conversation he held with his guest. As Ḫān Aḥmed had come

---

29) For this term see Nejat Göyünç, 'XVI yüzyılda Ruûs ve Önemi' Tarih Dergisi, Vol: xvii, No: 22, pp, 17-34

29a) G, 150a ; Tel, 313

to Istanbul in order to request political and military support in his struggle with the Şāh of Persia, who had invaded his territories, Selanikī first of all consoled him in his hour of distress, and then went on to explain his own ideas concerning the Ottoman position. He assured the Ḫān that up to that time no request for help had ever been turned down, and he provided examples from the reign of Süleymān in particular, when rulers came from as far afield as India. Selanikī wound up his discussion with the Ḫān by giving him a brief summary from the history books by way of proof of the generosity of the Ottoman Sulṭāns to those who sought assistance from them, even though they be infidel, as in the case of the young prince of Transylvania.

Ḫān Aḥmed confirmed Selanikī's own views by providing the example of Süleymān's attitude to Ḫān Muẓaffer, his own ancestor. When the subject turned to the Kızılbaş, Selanikī suggested that the Kızılbaş problem was partly the fault of the hāns of Gilan, as previous hāns had given protection to Kızılbaş elements. Ḫān Aḥmed, while not entirely agreeing with Selanikī, congratulated him on his deep knowledge of history and politics.

Six days later, on the 8th of Rebī'ü'l-āḫir 1001, (12th of Jan.1593) the grand vizier summoned Selanikī and entrusted him with two robes of honour to be given to Ḫān Aḥmed, with instructions that if they were worn on the morrow, the Ḫān would be admitted to the Sulṭān's presence. This audience is then recounted in detail. Towards the end of the month, Selanikī had the opportunity to hold a discussion with Ḫān Aḥmed on the subject of the occult

sciences.[30] On the 25th of Rebī'ü'l-āḫir the seal of the vizierate was given to Sinān Paşa. He then received Ḫān Aḥmed, who declared his complete satisfaction with the services of our Historian.

In Cemāzü'l-āḫir 1001 (- Mar 1593), Ḫān Aḥmed, realizing that he would be unable to obtain the help he sought, presented a petition expressing his desire to go to Kerbela. The new grand vizier, Sinān Paşa, summoned Selanikī and asked why he had not tried to dissuade Ḫān Aḥmed from making his proposed journey. In reply, Selanikī said that he had tried hard to persuade him, but in vain. A certain sum of money from the Baghdad treasury was therefore assigned to the Ḫān and his retinue. Afterwards the Grand Vizier twice summoned Selanikī to give him orders relating to Ḫān Aḥmed's journey.[31]

In Zi'l-ḥicce 1002 (Aug - Sep 1594), when the secretary of the Imperial Kitchen died, Selanikī applied for his post. However, the viziers replied that this post had already been given by a <u>ḥaṭṭ-ı hümāyūn</u> to Fedā'ī İsma'īl, one of the clerks who dealt with the expenses of the kitchen. Selanikī was upset by this appointment, and objected to the officials responsible, that if attention was to be paid to the established tradition, an honest, capable person, knowledgeable in the affairs of the Imperial Kitchen ought to have been appointed. Sulṭāns

---

30) <u>E</u>, 165b - 169a ; <u>Sel</u>, 344 - 350

31) <u>E</u>, 173a - 74b.

in the past had never appointed a servant of the Imperial Kitchen to its secretaryship. With the appointment of such unqualified people to this post, contrary to tradition, the Imperial Treasury had fallen into financial hardship. Selanikī then gives certain figures to prove his argument.[32]

Selanikī tells us that, in addition to his other duties, he was at various times responsible for distributing salaries to the troops. In Cemāzü'l-āḫir 1003 (Mar 1595), the bölük halkı returning from the campaign requested of the Grand Vizier Ferhād Paşa that, after a roll-call had been held, accession gifts should be distributed. These payments were made under the supervision of Selanikī after the roll-call.[33] In the same way, in Receb 1003 (Apr 1595) Selanikī was ordered to pay salaries and accession gifts to those who had remained in Istanbul by permission, to other members of the bölük halkı and to those who had been recently admitted into the ranks.[34] The following month, 1600 sipāhīs returning to Istanbul were given the accession gift, but 150 soldiers who came later seeking their 'ulufe and accession gifts were ordered to return to the front, where this money would be paid to them. At this, great commotion broke out amongst the Sipāhīs and Selanikī was instructed to distribute to them 48 yük akçe taken from the Treasury.

---

32) E, 214a - 214b.

33) E, 252b - 253a.

34) E, 256a.

However, because of this disorder, it was not possible to distribute the money, and Selanikī had to deposit it in the Bāb-ı Hümāyūn. The Grand Vizier İbrāhīm Paşa later announced that the salaries would be paid in his own palace, and this was carried out under the supervision of Selanikī.[35]

In Ramażan 1003 (May 1595), although Selanikī was apparently hoping that he himself would be appointed to an official post, when Süleymān Aġa, who had been dismissed from the post of Sipāhīler Aġası, was appointed in place of Ḫusrev Aġa, the secretary 'Alī became his kātib, and Selanikī was passed over. This grieved Selanikī greatly, and he criticized the sale of those offices for a high price.[36]

On the appointment of Müteferrika İbrāhīm Çelebi to the post of Rumeli tımar defterdārı in Ramażan 1004 (May 1596), Selanikī was appointed to the post of evkāf muḥāsebeci, in addition to the duties which had been assigned to him by the Grand Vizier.[37] In Rebī'ü'l-āḫir 1005 (Oct 1596) Selanikī, while evkāf muḥāsebecisi, was one of those ordered by the ṣadārot kaymakāmı Ḥasān Paşa to take possession of the goods and property in Istanbul of those who had fled from the army

---

35) E, 258b - 262b.

36) E, 263a.

37) E, 322b.

during the battle of Hacova. Selanikī reports that the houses of about 30 well-known people were closed up, which caused great suffering to their families. However, certain people had been warned beforehand, and managed to conceal some valuable goods.[38]

When the Dārü's-Sa'āde Aġası 'Oşmān Aġa was appointed administrator of the imperial evḳāf, Selanikī's post was given to the Aġa's accountant. During his two-year tenure of office Selanikī had come to know much about the running of the evḳāf, and complained that the standard of administration was deteriorating, that control was passing from hand to hand every three months through bribery, and that the revenues themselves were falling to unworthy and incompetent people.[39]

In Şa'bān 1007 (Feb - Mar 1599), the registers of the bölük halkı were sent from the serdār Satırcı Meḥmed Paşa at the front and were checked against those which had been kept in Istanbul. Selanikī was then made supervisor of the payment of salaries in the grand vizier's palace to those soldiers who had attended the campaign.[40]

When accusations of irregularities in Treasury affairs were made to the Grand Vizier İbrāhīm Paşa, he ordered an investigation, as a result of which many changes were made amongst the clerks of the Imperial Treasury. At this time (18 Ramażan 1007/

---

38) E, 352a - 352b.

39) E, 401b - 402a.

40) E, 430b.

14 April 1599), Lonḳa-zāde Muṣṭafā Çelebi was appointed to the post of ḫarāc muḥāsebeci, and his former post of Anaṭolı muḥāsebeci was given to Selanikī.[41] In the same month Selanikī was responsible for distributing ʿulūfe, half in altun, half in akçe, for the recec and reşen quarters to the bölük ḫalkı who had just returned from the front.[42]

Almost a year later, in Şaʿbān 1008(March 1600), he was charged with a similar duty. When the soldiers from the bölük ḫalkı arrived in Istanbul from the front, suffering from lack of provisions and other necessities, they demanded payment of their salaries. Since the officials had not yet received the troop registers from the Serdār, they decided to make payment according to the old registers which had remained in the Capital. Selanikī, together with other officials, supervised these payments, which were given half in ḳuruş and half in altun.[43]

The final detail concerning Selanikī's own life which is given in the History is that he was sent by the Şeyḫülislām Sunʿullāh Efendi to İbrāhīm Paşa, governor of Ḥaleb, with a message. The Paşa, who was in Istanbul at that time, was, at the beginning of Şevvāl 1008(April 1600), promoted to the vizierate on account of his experience in financial affairs.

---

41) E, 433a - 433b.

42) E, 433b - 434a.

43) E, 360b.

Selanikī was sent to inform him that approval had been given for him to remain in the Capital. However, İbrāhīm Paşa considered that to ensure good administration in Ḥaleb was his first priority, and told Selanikī that he would go and explain personally to the Müftī.[44]

---

44) E, 466b - 467a.

MUṢṬAFĀ SELANIKĪ'S HISTORY

The work commences with the account of a torrential rainfall which occurred in Ṣafer 971 (Sep 1563) and ends with the escape of Ḳāsım Voyvoda from the çavuş who was holding him prisoner in Şevvāl 1003.[1] In part or in whole, the reigns of four sulṭāns are covered by the History: the last three years (1563 - 1566) of Süleymān Ḳānūnī, the entire reigns of Selīm II (1566 - 1574) and Murād III (1574 - 1595), and the first five years of Meḥmed III (1595 - 1600).

The work is in the form of a chronicle, or rather, of a diary, of the events which came to the notice of Selanikī and on which he may have intended to base a formal history of his own times. There is some evidence that parts of it were reviewed and rewritten in the light of subsequent developments - notably the account of the aqueduct of Sulṭān Süleymān with which the work opens - but in general it gives

---

1) All the Mss, apart from those which are obviously defective, end with this rather unimportant incident, and one is led to assume that the work came to a halt here due to illness or the sudden death of the author.

the impression of notes hastily compiled without too much regard for style or grammar. An event which continues over a long period, such as a campaign on the frontier, is related piecemeal as information about it reaches the capital and receives the attention of the Dīvān, and consequently there is little comprehensive presentation.[2] While this may seem to create difficulty for the study of any single aspect of the history of the times, it has the compensating benefit of allowing incidents and events to be related to the complex of the total life of the state and society. He gives some hint of his method of compilation, and also an indication that he intended his work to form part of the corpus of Ottoman history in his introduction to the events of the year 1001, which is given in extenso below.

The amount of information contained in the earlier sections of the History is considerably less than that for the later years. For certain of the early years, Selanikī merely reports one or two noteworthy events, without entering into other less significant details. For instance, in 977 (1568-1569), he devotes only a

---

2) In this respect he differs from most of the other historians, such as Ḥasan Beg-zāde and Peçevī. Since their histories are written much later than the events they describe, major events occurring over a long period of time could be treated in their entirety with all the advantages of hindsight.

few lines to the preparations for the conquest of Cyprus.[3] From the end of Murād III's reign onwards, however, he records more events in detail.[4]

Although general characteristics of the work suggest that it was written in diary form, there are nevertheless certain points to be taken into account here. In the early part of the work, there are some errors in dating and information, and vague references are made to the future. The "Beglerbegi vak'asi"[5] which took place in Cemāzü'l-evvel 997 (Apr 1589), is given by Selanikī as 17 Cemāzü'l-evvel 996/(14th of March 1588) Since he was in Erzurum with the army at that time, he was reporting the event from the official accounts which arrived there. It is difficult to take the discrepancy in dating as a copying error since chronograms giving the date as 996 AH are found at the end of the chapter.[6]

At the beginning of the work, after he had recorded the strange incident between Rüstem Paşa[7] and Gürz Nikola, the

---

3) E; 46b ; Sel, 100 - 101

4) For instance in 1003 (1594 - 1595) he mentions more than 200 events.

5) E; 119a - 121a ; Sel, 252 - 5

6) The chronogram vaż'-ı kabīh (وضع قبيح) yields 996. Here Ö L Barkan tries to harmonize this discrepancy in dates by suggesting that 996 should be the date of Mehmed Paşa's innovation of collecting money from the wealthy people to stabilize the coinage (Türkiye'de fiyat hareketleri, Belleten, Nr: 136, p,573)

7) Rüstem Paşa died in 1561, two years before the event. This

Greek water engineer, Selanikī gives Rüstem Paşa's forecast that hardship would come to the state after thirty years.[8] However, this does not necessarily imply that Selanikī's account of the event was written thirty years later, when the state was indeed suffering hardship. More likely the 'thirty years' is just a conventional figure of magnitude used to denote a long period of time in the future. The detailed nature of much of the information, giving names and dates, provides evidence that the early part of the History was written some-time later, compiled from his own notes and from other written sources. His account of the progress of events in the early days of Selīm II's reign[9] and also his enumeration of the names and ranks of all high officials who took part in the accession ceremony of Murād III[10] are clear examples of such detail.

(7 cont'd) person must be Semiz 'Alī Paşa, rather than Rüstem Paşa. M Cavid Baysun (in Tarīhī Metinler p. 88) corrects and gives Semiz 'Alī Paşa in brackets. This mistake may be seen as evidence that Selanikī wrote this part of his history some years later.

8) "Fi'l-ḥaḳīḳa otuz yıldan şoñra salṭanate lāzım gelecek mużāyaḳayı ḳayırub ḫaber virmişler" (Sel, 5 - 6 ; E, 3b)

9) E, 26a - 37b ; Sel, 52 - 80

10) E, 58b - 59a ; Sel, 126 - 7

But from the last years of Murād III's reign onwards, Selaniki even records a number of insignificant daily incidents, in addition to the major political and financial events concerning the imperial palace and the Dīvān. All the evidence indicates that even in these later years Selaniki was making use of various documents and contemporary accounts, both written and verbal. In Muharrem 1001 (October 1592) he offers this explanation of his method of working:-

Şehr-i Muḥarremü'l-ḥarām sene-i iḥdā ve elf mine'l-hicreti'n-Nebevīye 'aleyhi efḍalü't-taḥīye.

Vaḳā'yi'-i devrān ve ḥavādiṯ-i dīvānīyeden sulṭānü'l-ġuzāt ve'l-mücāhidīn Pādişāh-ı zamān-u-zemīn ḥażret-i Sulṭān Murād Ḫān - ḥullidet ḫilāfetü-hū ilā yevmü'd-dīn - zamān-ı şerīflerinde taḥrīr-ü-zabṭ olınan vaḳı'ātdur ki sene-i merḳūmden ibtidā defter ṭutılub memālik-i maḥrūsa-i İslāmīyeden ve serḥadd-i manşūrede vuḳū' bulan aḥvāl-ü-ef'āl umūr-ı mülk-ü-millet her mīr-i mīrān-ı nāmdār-u-şecā'at-şi'ār-u-'adālet-iştihār ve pesendīde-eṭvār ve ümerā-i zevi'l-iḳtidār re'y-ü-tedbīrlerinden ẓuhūr-u-be-dīdār eyleyüb, südde-i sa'ādet-medāra inhā ve 'arż olınan ḥālāt ḥıfẓ-u-żabt olınub, işbu perīşān evrāḳa ḳayd olındı. Mürūr-ı eyyām ve ẓuhūr-ı a'vām ile yād olınduḳda sebeb-i du'ā-vü-ḥenā ola dinildi. Ve mine'llāhi'l-'işmeti ve't-tevfīḳ.[11]

---

11) E, 162b ; Sel, 338

On the other hand, another factor indicating that incidents were recorded daily is that information relating to one event is spread over a period of time instead of being narrated as a whole as it would have been at a later date. In Cemāzü'l-āḫir 1004 (Feb 1596) in a special chapter he mentions Ḥasan Paşa's removal from his post as muḥāfıẓ of Tebrīz and his replacement by Ḫıżr Paşa. Two chapters later he gives a continuation of the incident.[12] Similarly on the 4th of Cemāzü'l-evvel 1006 (13th Dec 1597) he records that Elvend-oğlı 'Alī Paşa was given the governorship of Baghdad with the rank of vizier and was presented with a robe of honour.[13] Eight chapters later, however, on the 10th of Cemāzü'l-āḫir 1006 (18th Jan 1598) after making a brief reference to this appointment Selanikī reports that the Paşa had died in Istanbul before he could take up his new post.[14]

It has already been mentioned that Selanikī's history is unique. Since he was writing about the events of his own times it is very unlikely that he could have used any other histories as a source. However, from the context of the work, and from his own statements, it is clearly seen that he did glean information from certain quarters, though the bulk of the work chiefly depends on his own observations. Besides reporting at first-hand

---

12) E, 310 a - b

13) E, 390 b

14) E, 392 a - b

various ceremonies, social events, and occurrences such as fires, epidemics and floods, Selanikī also recounts in full his own eye-witness account of the Szigetvar campaign. Before he participated in the eastern campaign in Cemāzü'l-āḫir 996 (Apr - May 1588), as secretary of the Silāḥdārs, he explains that, in addition to his account of the campaign itself, he would write a report of events in the capital as news of them was received at the front.[15]

Vāḳı'āt ve ḥavādiṡ-i rūzgār buradan ṡarḳ seferine gitmegle anda olan vaḳā''i yazılub, Süddo-i Sa'ādetde olan tebdīlāt ve ḥavādiṡ rivāyet ile taḥrīr olınmaḳ lāzım geldi.

Ve sene-i 996 Cemāzi'l-āḫiresinde bu faḳīr-i ḥakīr Silāhdārlar bölügi kātibliği ile diyār-ı ṡarḳ seferine me'mūr olub Serdār-ı 'ālīye gidüb, vāḳı' olan tebeddülāt ve vāḳa'āt ve ḥādiṡāt-ı devrān orada yazılmaḳ lāzım golmegin bu maḥallde ḳarār olındı.

Selanikī did not hold a high position, but due to his long service in the Imperial Dīvān and the offices connected with it, he met leading figures in the central administration and consequently had opportunities to learn the true nature and the processes of affairs. Ferīdūn Beg, Ṣoḳullu Meḥmed Paṣa, Ḳızıl Aḥmedlü Muṣṭafā Paṣa, Ferhād Paṣa, Ḳoca Sinān Paṣa, the

---

15) E, 114 b ; Sel, 242 - 243

famous poet 'Abdülbāḳī Efendi, Şeyḫülislām Ṣun'ullāh Efendi are mentioned among these people and there is no doubt that they were oral sources for Selanikī's History. He occasionally mentions the name of the person from whom he had information about a particular event. For instance, he records Ḳānūnī Süleymān's words to Mīr āḫūr Ferhād Aġa as they were told to him by the latter.[16] But, in general, Selanikī does not mention those who provided him with oral information, but merely says "it was heard from reliable people and written down";[17] or "it has been verified and set down in this place",[18] Concerning private meetings with the Sulṭān, he generally gives the news without entering into detail, saying "secrets were closely guarded, no information was given away";[19] or " ... but no word spread from behind the curtain".[20]

The other source of information used by Selanikī were official documents which came to the Imperial Dīvān or which were sent from there to the various parts of the country. In his statement, the text of which is given above, he says that

---

16) "Faḳīr-i ḥaḳīrüñ ḥaḳḳ-ı semā'ı-dur, ḥikāyet eyledüklerinde 'aceb buyurduḳları ne ola didük beyān itmedilerdi." E, 56 ; Sel, 10

17) "şiḳātdan mesmū' olınub şebt olındı." E, 11 a ; Sel, 22

18) "ḫatm-i kelām itdükleri taḥḳīḳ olınub bu maḥalle şebt olındı." E, 3 b ; Sel, 6.

19) "sırr mektūm oldı, taşra ḫaber sızmadı". E, 370 a

20) "lākin perdeden taşra hiç kelām şā'i' olmadı." E, 428 b

"the reports which were sent to the capital by the governors of the provinces have been preserved and set down in these pages". While reporting the campaigns on the various frontiers of the Empire from the letters or official reports which arrived at the Dīvān, he often introduces his account with the words "the true report which was stated in the letter is that ... ",[21] or "let it be seen as it is recorded in the book of ceremonies",[22] and "(these gifts) have been described as they are registered in the book of ceremonies."[23]

Although Selanikī's History is a primary source for its period and has thus a particular value, it seems that it was not widely used or copied until the early eighteenth century. A close examination of certain events clearly shows that Ḥasan Beg-zāde, Peçevī, Kātib Çelebi in the Fezleke,[24] and Na'īmā,[25]

---

21) "mekātībde beyān olınan aḫbārdan naḳl-i ṣaḥīḥ bu ki", E, 390 a

22) "teşrīfāt defterinden naḳl olınan şurete naẓar olına", E, 357 a

23) "... teşrīfat defterlerinden naḳl olındı zikr olınur" E, 196 a

24) B Kütükoğlu (in Kātib Çelebi "Fezleke"sinin kaynakları, p, 17) says that as a result of comparing the Fezleke with the main sources, he reached the conclusion that Kātib Çelebi had not seen Selanikī's work.

25) Ahmed Refik (in 'Alimler ve San'atkārlar, p, 55) maintains that Na'īmā had studied Selanikī's History but had not used information from it. He does not, however, mention his evidence for this.

Also Lewis V Thomas, in A Study of Na'īmā (New York, 1972) does not mention Selanikī among Na'īmā's sources.

though covering the same period in part or in whole, are quite different from Selanikī, both in respect of information and the style of narration. However, there is no doubt that Selanikī's History was known and used even in the first half of the seventeenth century. Ṣolaḳ-zāde Meḥmed Hemdemī Efendi[26] used Selanikī's History as his source, especially for the time of Ḳānūnī Süleymān and Selīm II, quoting some passages with little alteration, but also criticizing Selaniḳī, without however mentioning his name. The following passages are clear examples of this:-

Ta'rīḫ-i hicret-i Nebevī-yenüñ - ṣalla'llāh 'aleyh ve sellem - sene iḥdā ve seb'īn ve tis'a mi'ede vāḳi' selḫ-i Muḥarremü'l-ḥarām ve ġurre-i Ṣaferü'l-muẓafferüñ dü-şenbih güninde seherden ḥaẓret-i Pādişāh-ı dīn-penāh - ebbede[hü]'llāh ta'ālā ve ḳavvāhü - Ḫalḳalū deresine şikārgāha tevecciih buyurub, etrāf-u-eknāfda 'alāmet-i bārān müşāhede eylemegle leb-i deryāda vāḳı' Ayastefanoz

Ta'rīḫ-i hicret-i Nebevīye - ṣalla'llāh 'aleyh ve sellem - üñ ṭoḳuz yüz yetmiş Ṣaferinüñ evā'ilinde Şehriyār-i 'alī-vaḳār ḥaẓretleri arzu-yı temāşā-yı ṣayd-u-şikārile Ḫalḳalu Bıñar cāniblerine ḥareket buyurmışlar idi ... eṭrāf-u-eknāfda 'alāmet-i bārān müşāhede kılınmagın leb-i deryāda vaḳı' İskender Çelebi bāġçesine sür'at-u-şitāb ile yetişüb nüzūl-ü-iclās buyurduḳ-larında ol sā'at 'ālemi ẓulmet ḳaplayub mehābet üzre yetmiş dört

---

26) Ṣolaḳ-zāde, Meḥmed Hemdemī Çelebi, d. 1068 (1657 - 1658), Ottoman historian and poet. His history starts from the beginning of the Ottomans and ends about the middle of the seventeenth century. For his detailed biography, see M K Özergin, Solaḳ-zāde, İ A, X, 748 - 750.

dimegle meşhūr ḳaryo ḳurbında Mīrī İskender Çelebi bāġçesine sür'atle yetiçüb nüzūl-ü-iclāl buyurduḳlarında evżā'-ı felekīyo ve ecrām-ı 'ulvīyenüñ ḥarekātı bir vechle oldıḳki hiç bir devirde görilmiş ve işidilmiş degül, 'acīb-ü-mehīb berḳ-ı ḫāṭıf ve şā'aḳaya āġāz eyleyüb, gerdūn-ı gerdān güm güm gümleyüb, āfāḳ iflemege başladı. 'Aẓīm furtınalar-ile bir gün bir gice kāmil şiddet ile bārān-ı bī-pāyān yaġdı. Mehābet üzre yetmiş dört def'a yıldırım indi.

(E, 1 b ; Sel, 2 - 3)

def'a yıldırım inüb şadā-yı ra'd-u-berḳden gerdūn-ı gerdān güm güm gümleyüb bir gün bir gice kāmil şiddetli bārān-ı bī-pāyān yaġdı.

(Şol,T ; 568)

After the death of Süleymān, in order to prevent disorder among the troops, at the sixth halting place a person from Bosnia who resembled the late sulṭān was placed in his carriage to give the impression that he was still alive. Şolaḳ-zāde, quoting Selanikī's description of this person says that it is not very similar, but he does not mention his evidence for it.

'Araba içinde ḫāṣ oda oġlanlarından Bosnavi'l-aṣl, mümtāzü'l-ḳadr arıḳ) ğal) yüzlü ṭogan burunlu, mızaclu, boynı ṣarġulu köseç ṣaḳallu/Ḥasan Aġa nām kimesne 'asākir-i manṣūrenüñ yomīn-ü-yesārına

Bir rivāyetde ḫāṣ ota oġlanlarından müteḳā'id Bosnavi'l-aṣl, uzun boylı aḳ yüzli ṭoġan burunlı kösece ṣaḳallı ve boynı ṣarġılu

selām virdi.

(E, 29a, Sel, 62)

ḫasta mizāc Ḥasan Aġa nām kimesne ʻasakir-i manṣūreniñ yemīn-ü-yesārında gāh-u-bī-gāh selām virür idi. Amma ki bu naḳl ʻaḳldan dūr görinür.

(Sol. T, 580)

One of the most striking aspects of Selanikī's History is that, in addition to narrating the event itself, he adds his own criticisms. This is in general a common characteristic of all the chronicles of the time. However, Selanikī differs from other historians in that not only does he criticize particular events, but he also gives special chapters criticizing the general decline of the state. Before giving examples of this, the factors which influenced the Historian in this direction should be mentioned.

The changing society in which the author lived affected him deeply. After a life reasonably prosperous and comfortable during the reign of Süleymān I, and only a little less congenial in the time of Selīm II, the increasing decline in the institutions of the Empire in the last quarter of the century grieved and worried Selanikī, just as it did most thoughtful people. He had been in the centre of the administration and had followed the deterioration in the various institutions of the Empire, and did not hesitate to criticise whenever he came across a harmful innovation.

This he does in various ways. In addition to his direct criticisms, he sometimes, in accordance with the Muslim tradition of historiography, quotes a verse from the Koran, a saying

of the Prophet, or a critical poem to demonstrate his disapproval.[27] He also attaches great importance to the anxiety of highly-regarded people about the situation; and to the complaints of provincial people about the injustices they suffer from central and provincial administration. The prayer sentences at the end of these chapters suggest that the Historian himself was also discontented about the situation.[28] Similarly, on the occurrence of a natural disaster, such as fire, earthquake, or flood, Selanikī considers these phenomena as the punishments of God for those people who had diverged from the right path and reminds his reader that everyone should take warning from them.[29]

His personal fortunes also affected his thinking and writing. His frequent dismissal from office, and certain accusations made against him during the reigns of Murād III and Meḥmed III made the Historian anxious and disillusioned with regard to the future of the state.

In his critical passages Selanikī frequently returns to the criticism of the various classes, such as the 'ulemā, the

---

27) See the poem for Murād III (Sel, 272 - 273) and the verse quoted in connection with Meḥmed III's visit to the sarāy of Davūd Paşa. (E, 378 b)

28) See 'Azīz Maḥmūd Ḫüdā'ī's concern (E, 411 a); Boyalı Meḥmed Paşa's statement about bribes (E, 76a ; Sel, 161)

29) When, after the "Beglerbegi vak'ası" a fire broke out, Selanikī expresses his opinion that this is a sign of divine wrath. (E, 121a - 121b ; Sel, 255 - 256)

ricāl, the merchants, and expresses disapproval and pessimism with regard to the general deterioration of the state. The following passage is a good example of his style of criticism:-

Şikāyet-i bā-ḥikāyet-i rūzgār-ı
perīşān-eṭvār

Ḥaḳīḳaten zamāne ḥākim ve vālīleri ġaflet-ü-ġurūr-ı kāmrānī ile müştehiyātlarına meşġul olub, dīn-ü-devlet umūrında bir mertebe müsāheleye vardılar ki her ṭarafdan a'dā-yı dīn ahālī-yı İslāma hücūm eylemege āġāz eyledi. Küffār-ı ḍalālet-āyīn birbirine düşmen iken ittifaḳ idüb, yardımlaşmağa başladılar. Hiç bir yerde evvelki düzen ḳalmadı bozuldı; ḳulūbda ḫavf-u-haşyet-i Ḥaḳḳ olmayıcaḳ, düşmen ḳorḳusı ġalebe ider. Allāhü ta'ālā ḳulına nuṣratı istedügi üzre virür. Leşker-keşlik ve kār-āgāh ve kār-fermālīḳ idecek ḳuvvetlü ve ḳudretlü ricālden nāmdār ve nāmver kimse ḳalmadı. Ḳatı çoḳ zamāndur gelüb geçen Pādişāhlar - raḥime-hüm'llāhüttā'ālā - merd-i merdān bulub terbīye etmekden fārıġ olmışlardı. Aġrāż-ı nefsānīye ile ve ḥubb-i māl ve cāh sevdāsı-yle ḥāl tebāh oldı. 'Omr-i girān-māye geçüb gitdi. Şevket ve ḥaşmet-i devlet ḥadden mütecāviz ve debdebe-i salṭanat mütezāyid olmaḳda itlāfāt ve isrāfāt-ı müzaḫrefāt bir mertebeye yetişdi ki Ḫazā'in-i Beytü'l-māl kifāyet etmekden ḳaldı. Re'āyā-yı memlekete nice yıllardur 'avāriż ve kürekci ve sā'ir tekālīf-i şāḳḳa ṣalınmaḳ vācib derecesine vardı. Ve maḥṣūl-i muḳāṭa'āt-ı müteceddidü'l-emsāl mültezimīn-ü-'ummāl ellerine düşdi. Defterdārān-ı emvāl ve erbāb-ı ḳalem ve aṣḥāb-ı raḳam nāmına olanlar

mangıba bi-lā-rüşvet ve cā'ize gelmek muḥāl oldı. Ve geldügi taḳdīrce āsāyişe mecāl yoḳ, der-'aḳab biri daḫi gelüb, perīşān-ḥāl ve kesīrü'l-bāl ḳalub āvāre ve sergerdān gezer. Ve ra'īyet-i cift bozan rüşvet ile Pādişāh ḳulı oldu, rusūm-ı ra'īyet ṭaleb olınacaḳ az kimse ḳaldı. Ve pāye-i şadrda olanlar ise eno ve-lā-ġayr diyüb biribirinüñ re'y-ü-tedbīrin ḳabūl itmeyüb, muktezāyātın ḳażā itmek sevdāsında dīn-ü-devlet umūrında mücāhede idecek yerde müsāhele ola ola Kitābu'llāh ve Sünnete muḫālif aḥvāl ve aḳvāl 'ulemā ve meşā'iḫden ẓuhūr eyleyüb, emr-i ma'rūf ve nehy-i münker olmaz oldu. Ve belki el-'iyāzü bi'llāh 'aksi olur oldı. Allāh ta'ālā yaramazlıḳları ḫayra tebdīl eyleye. Fī-sebīli'llāh ġazāya kimse gitmeyüb, sa'ādet-i şehādete raġbet itmez oldılar. "Ben bu dirligi bu deñlü bahāya aldım" diyüb, ġālib olduġına cevr-ü-bī-dād etmeg[le] re'āyāyı yaḳub yandurır oldılar. Allāhümme aṣlih aḥvāle-nā ve aḥvāle Sulṭāni-nā ve aḥvāle sā'iri'l-Müslimīn. İnne-ke ente'l-ġafūru'r-raḥīmü'l-cevādü'l-kerīm.[30]

"In truth, the rulers and governors of our times are occupied in following their own desires, in heedlessness and vanity; and in their negligence with regard to state affairs, they have reached such a degree that the enemies of religion from every side have started to attack the Muslims. The infidels were previously hostile to each other, but now begin to unite and co-operate. Nowhere has the previous order remained. When the

---

30) E, 264 b - 265 a

fear of God does not exist in the heart, fear of the enemy becomes predominant. God gives aid to those whom He wishes. No famous and renowned individuals remain who would lead the army and direct affairs.

"In fact, for some time the Sulṭāns have ceased to single out able persons and educate them. In personal desires, in love of wealth and rank, valuable time has passed and the situation has worsened. The ostentation of the state is excessive, and the imperial pomp is increasing; wastage and excessive expenditure have reached such a peak that the public treasury can no longer suffice. For many years, avāriż and kürekci and certain other extraordinary taxes have been forceably exacted from the people. The revenues of the muḳāṭa'āt have fallen into the hands of tax farmers.

"It has become almost impossible for financial, clerical and accountancy officials to be appointed to posts without giving bribes or gifts. But even when someone is appointed, there is no stability; another person comes along and the former is ruined, and becomes wretched and idle. Peasants who have left their land [çift bozanlar], by paying bribes, have entered into the Janissary corps, and consequently fewer people remain to be taxed. On the other hand, those holding high rank rely solely on their own opinions and do not accept the advice and suggestions of others. They concentrate on their own ideas, and fall short in their duty to uphold the interests of the state. The learned class and the sheikhs act contrary to the Koran and the Tradition, they have stopped encouraging people to do good, and forbidding them to do evil. God forbid that the opposite should occur!

May God transform these evils into good. Nobody care any longer to go on campaign for the sake of God. People do not now desire the bliss of martyrdom. Saying "I purchased this fief for so much money" they have coerced the people and caused them extreme hardship." Selanikī finishes his review by asking God to improve the situation of the people, the affairs of the Sulṭān and the position of all Muslims.

It is evident throughout this work, that Selanikī very seldom revised what he wrote, and consequently his style is often loose and his grammar faulty, and in certain places his meaning is obscure. Later copyists tried to improve the language by adapting it to the style current in their own times, and this accounts for the lack of uniformity observable in the various manuscript traditions of the work. It can be assumed, however, that his language and style would be characteristic of late sixteenth century Ottoman, and that where it departs from this in vocabulary, grammar or construction this is due to the interference of copyists.

The events of which Selanikī was an eye-witness are, in general, written with more care than those for which he had to depend on the reports of others. In the former, the descriptions are minute, the grammar is correct and the style controlled, and passages such as these may be presumed to represent what the final revised work would have been like.[31] However, when

---

31) See: the circumcision feast of Şehzāde Meḥmed (Meḥmed III) (E, 77a - 79b; Sel, 163 - 168); the arrival of the English ambassador to Istanbul (E, 186b); and the ceremonial departure of Satırcı Meḥmed Paşa for the 1005 campaign (E, 374b - 375a).

he is summarizing the contents of documents or transmitting oral accounts the language not seldom becomes ragged, losing grammatical structure and drifting towards obscurity.[32]

The impression one is left with is that Selanikī had no pretension to stylistic artistry, like Celāl-zāde, 'Alī or Ḫ^vāce Sa'ddedīn Efendi, and he chose to write in a simple, direct manner, employing the vocabulary current among the educated people of the time. Words of European origin are hardly ever met with - soltāt ("soldat") and centilūm (gentil homme) from the French; planka, varoş and a few other Hungarian words; the Italian and Greek terms connected with sea-faring - and on the whole the vocabulary is that which was to become standard in literary Ottoman over the following centuries. It is clear that he had some difficulty in representing foreign sounds; whereas he can be specific in mentioning the names, ranks and functions connected with other Islamic states, such as the Özbeks, the Safevids or the rulers of Gilān, when he is dealing with Europeans, he frequently avoids specifying individuals and places, or he leaves a blank followed with the nām to indicate that a proper name is intended.

---

32) see: the information whichc came from Mehmed Paşa, who was sent to quell the revolt of Ḳara Yazıcı in Anatolia (E, 452b - 453b) ; and the accusation made against the clerk of the Imperial Dīvān (433a - 433b)

The Sultan and his household.

The Sulṭān and the activities centred about his person consitute the main thread of Selanikī's History. The work pays close attention to incidents concerning the lives of the sulṭāns both inside and outside the Palace, their families, their relations with the people, the duties of the officials of the Palace, and the operation of its various departments.

While the information given in the History on Süleymān and Selīm II is sparse and summary, that on Murād III and Mehmed III is comparatively profuse in detail. He was, indeed, an acute observer when the opportunity presented itself; and in fact, his most detailed account of Süleymān deals with the Sulṭān's illness and death during the Sigetvar campaign in which Selanikī participated.[1] His praise of Süleymān must not be taken as the automatic panegyric common to most Ottoman histories, for he is prepared to criticize other sulṭāns in the strongest terms when he feels they deserve it.

Of Selīm II he remarks disapprovingly that he failed to go on campaigns, preferring the comfort and security of the Palace; but he accepts that it was probably not really necessary, because under the skillful direction of the Grand Vizier Soḳullu Mehmed Paşa the armies continued to gain victories. He mentions eight achievements of Selīm's reign,

---

1) E, 9a - 27b; Sel, 18 - 59.

any one of which would be sufficient to assure its greatness:-

firstly, the reconquest of the Yemen by Sinān Paşa, the governor of Egypt, from the descendents of the Mutahhar family;

secondly, the building of 360 cupolas around the Ka'be, thus providing peace and comfort for pilgrims, and the expenditure by Mihrimāh Sulṭān of 500,000 gold pieces to have water brought to the Harem-i Şerīf from the mountain of Arafat;

thirdly, the conquest of Cyprus by Lala Muṣṭafā Paşa from the Venetians;

fourthly, the building of the Selīmīye mosque in Edirne by Sinān Ağa, the chief architect - and here Selanikī adds parenthetically that no ruler in the world possessed such a magnificent monument and he quotes numerous chronograms which were composed on its completion;

fifthly, the compulsory purchase by the state of all the houses close to the Ayasofya and their demolition in order to create an open space around the building, together with the restoration of Ayasofya itself, under the supervision of Sinān Ağa;[2]

sixthly, the completion of the bridge at Büyük Çekmece, which had been started in the reign of Selīm II;

---

2) Selanikī here erroneously remarks that 135 years had passed since the conquest of Istanbul up to the reign of Selīm II. It is probably a copyist's error.

seventhly, the building of a strong fortress at the entry to the harbour of Anavarin and equipping it with cannon and a garrison to ensure the security of the Muslims living in the town;

lastly, the capture of the city of Ḥalḳulva'd and the province of Tunis from Spain by the Commander-in-Chief Sinān Paşa and the Ḳapudān Kılıç 'Alī Paşa.

Selanikī's account of Selīm II's death is interesting and rather different from other early sources, casting a more favourable light on the Sulṭān. He says that Selīm had repented of his past ways, and had definitely stopped drinking and partaking of drugs, and, despite the advice of the palace physician to gradually discontinue taking drugs, Selīm had insisted on giving them up immediately, and as a result was physically weakened. The former Chief Physician, Muṣṭafā Çelebi, was consulted and he diagnosed the Sulṭān's illness as brain fever (sersām), prescribing certain medicines for him. However, in spite of all effors to cure him, a few days later, on the 1st Ramażan 982 (15th December 1574), he died.[3]

At the end of the chapter dealing with the death of Selīm II Selanikī gives his reign as having lasted eight years, eight months and eight days.[4]

---

3) E, 57b -58b ; Sel, 123-125

4) This is clearly wrong, for he gives the date of Selīm's accession to the throne as 15 Rebī'ü'l-evvel 974(30 Sep 1566), and his death as 1 Ramażan 982. The period between these two dates is eight years, five months and 16 days.

After describing the ceremony of Murād III's accession to the throne and his visit to certain places in the City, Selanikī then praises the new Sulṭān on account of his keeň interest in, and great zeal for, the affairs of the state. He says that on Saturday 25th Ramażan 982 (8th January 1575), early in the morning the Sulṭān had called for the kāżī-'askers. After he had read their programmes[5] for that day, he attended the Dīvān to hear some of the cases. The viziers had also presented their programmes. Because of the Sulṭān's keen interest and his early attendance at the Dīvān, the problems of the poor people had been solved and the affairs of the Muslims tended to run smoothly.[6]

However, towards the middle of the reign of Murād, he does not spare his criticism on several occasions: for instance, in Muḥarrem 999 (Nov 1590), under the heading "The ġazel which was written to the Sulṭān in ruḳ'a (petition)":-

Durmayub padiṣāhum ẓulm ile dünyā yıḳılur
Dūdmān-ı fuḳarā beyt-i re'āyā yıḳılur
Dehre her dūn-u-denī ḥākim ü vālī olalı
Kalb-i cāhil yapılur ḫāṭır-ı dānā yıḳılur

---

5) Każāyā is the word used here; for this term see N Göyünç, 'XVI yüzyılda Ruûs ve Önemi', TD[illegible].xvii (1967) p, 28

6) E, 61b -62a ; Sel, 133

7) E, 129b; Sel, 272-73.

Böyle dönerse eger 'aksine bu çarḫ-ı felek
Ḳorkaruz üstümüze ḳubbe-i mīnā yıḳılur

Kesr-i 'ırż itme şehā yoḳ yere ḫāṭır yıḳma
Ḳalb-i mü'min ki şına 'arş-ı mu'allā yıḳılur

Yıḳılur diyü dilā ġam yime bu çarḫ-ı kühen
Ḳatı çoḳdan yıḳılubdur dime ḥālā yıḳılur

After recording the death of Murād III, Selanikī reviews the personality of the late Sulṭān, and looks back over his reign. Of his physical appearance he describes him as being of handsome aspect, with wide-spaced eyebrown, black-eyes, a round beard, of medium height tending towards fat, and having strong arms.[8]

The Sulṭān is severely criticized on account of the Persian wars which occupied the larger part of his reign and caused great distress throughout the country. Selanikī says that although Murād III had annexed many important places and built the necessary fortresses, these wars drained the financial resources of the country and corrupted the discipline of the army. During the war years, not even half of the revenues of the eastern cities had been paid into the Public

---

8) A similar description of his physical appearance is given in H. G. Rosedale, Queen Elizabeth and the Levant Company, (London, 1904), p. 21.

Treasury because of local expenditures which were incurred. Previous Sulṭāns had not concerned themselves with the conquest of these eastern areas, being aware that the revenues they would obtain there would hardly be sufficient to cover the cost of their administration.

In this connection, Selanikī takes the opportunity to expound his own views on the conduct of state affiars. As a true Muslim, he of course believes that the government and administration of the country should be carried out according to the commandments of God. If affairs are based on personal desires and conducted for individual gain then government is liable to corruption and decay; he recalls that in the past unjust governments had caused the death of millions, citing the invasion of Baghdad by Hulagu in 656(1258), in which twelve hundred Muslims were killed, and Timur's invasion of Anatolia in 804(1402). From these instances he concludes that despotic and unjust administration can never bring prosperity.

Selanikī also complains about the morals of certain classes in society, such as the 'ulemā' and the merchants, finding little that was pious or praiseworthy in their activities. In the past, prescient holy men used to pray, "O God, do not let us live to see the troubles of the year of 1000 AH" and they had died, leaving others to cope with the situation. He wonders how God could allow a state to prosper while such immorality flourished. Here he quotes the following verses:-

Devlete göre āsitāne olur
Her ḳuş içün bir āşiyāne olur

Sanmañuz ḫalḳ olur zamāna göre

Belki ḫalḳa göre zamāne olur

Selanikī points out that Murād's frequent and arbitrary changes of grand vizier, şeyḫülislām, ḳāżī-'askers and defterdār caused disorder and confusion in the Empire. However, he also mentions Murād III's excuse for these frequent changes in the top posts, quoting a ġazel by the Sulṭān explaining this.

Finally, concluding the chapter on Murād III's death, Selanikī explains that Murād did not have a very high opinion of the military. Several times the ḳapıḳulu had forced their way into the Dīvān-ı hümāyūn and had shamelessly insulted the viziers. Such misbehaviour destroyed the Sulṭān's confidence in them.[9]

Concluding the account of Murād's death and the rather lengthy review of his reign, Selanikī begins his chronicle of the reign of Meḥmed III. Although he begins by severely criticizing both the strangulation of the nineteen şehzādes, (without, however, identifying a guilty party) and the marrying-off of their mothers to certain soldiers, in general, he speaks approvingly of the new Sulṭān.[10]

In describing the numerous changes in the top posts and in the Palace service, Selanikī especially emphasizes the

---

9) E, 236 - 239b.

10) E, 239b.

Sulṭān's attitude towards the dwarves and jesters, and seems pleased that they have been expelled from the Palace.[11] Again and again attention is given to the new Sulṭān's active efforts to stabilize the country and reform its administration,[12] and to the consultations he held with Hoca Sa'dèddīn Efendi and the grand vizier and other high officials for this purpose.[13]

The social activites of Meḥmed and the previous Sulṭāns outside the Palace are unfailingly dwelt upon : their excursions to other palaces; their public attendance at the Friday prayers, usually in the imperial mosques; their visits to their ancestors's tombs and certain other shrines. These are related in exceptional detail, with any interesting incidents which may have occurred in connection with them.

---

11) E, 244b.

12) One may see the documentary evidence for these efforts in the 'adālet-nāme published by Ç. Uluçay in XVI ve XVII Yüzyılda Saruhanda Eşkiyalık ve Halk Hareketleri (Istanbul, 1944), p.163-169, and in the ḥükm addressed to the kāżī-'askers (Ramażān 1006/April 1598) regulating the affairs of the 'ulemā' which is given in İ. H. Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilâtı, (Ankara 1965),pp.243-9.

13) At these meetings Meḥmed III generally discussed the current affairs of state, matters of urgency and measures to deal with them. Consultations with Hoca Sa'deddīn are mentioned for example in E, 406a, 435a; and with the grand vizier in E, 435a.

Recounting Meḥmed III's attendance at the Friday prayer at the Sulṭān Selīm mosque on 8th of Cemāzü'l-āḫir 1003 (18th of February 1595), Selanikī says that as the Sulṭān rode to and from the mosque, seven viziers approached him in order of precedence, according to the old custom, and discussed with him affairs of state. This continued until the Sulṭān had ridden as far as the Cebe-ḫāne on the return journey. Selanikī remarks that this was an admirable tradition which had fallen into disuse during Murād III's reign.[14]

One Friday in Receb 1003(Mar-Apr 1595), when Meḥmed was leaving the Ayasofya after the service he was accosted by the cries of a group of people from Silstre complaining about the miseries they were suffering due to the invasion by the enemy. A çavuş approached these people to ascertain the nature of their complaints and was struck by a stone from the hand of Yemişçi Ḥasan, the Aġa of the Janissaries, who, being observed by the Sulṭān, was dismissed the following day.[15]

Likewise, while he is giving an account of the Sulṭān's Friday prayer in the Bāyezid mosque, he indicates that it was not the established custom for the Ottoman Sulṭāns to go to this mosque for their Friday prayer. Selīm I paid only one visit there on a Friday, during his preparations for a campaign.[16]

---

14) E, 248b.

15) E, 255b - 256a.

16) E, 290b - 291a.

Selanikī also reports in some detail the major events of a Sulṭān's life. He describes the ceremonies which took place on the occasion of his accession to the throne, his setting out on campaign and on his return to Istanbul, on the completion of a new palace or any other important building, besides the annual religious festival of Ramaẓān and Kurban Bayram. He usually reports the whole ceremony giving the names of the high officials who participated and their rank within the hierarchy of officials.

Frequently included in the History are incidents which concerned not only the Sulṭān, but also the şehzādes and ḫanım sulṭāns and vālide sulṭāns. In 990(1582) Selanikī was present at the circumcision feast of Şehzāde Meḥmed (who was to become Meḥmed III), and his report, which covers several chapters, deals both with the feast itself and with the significant events concerning it.[17]

Murād III, having decided in 990(1582) to arrange a magnificent circumcision feast for his son Meḥmed, postponed the preparations for the eastern campaign. Çaşnigīrs and

---

17) For events such as these Selanikī's work is particularly valuable. His account of the circumcision is more detailed than that of HBZ (50a - 52a) or that of Peç(II, 271 ff.), for while they describe only the ceremony itself, Selanikī is also concerned with the preparations which went on behind the scenes.

müteferrikas were sent to accounce the Şehzāde's circumcision to the provincial governors and neighbouring rulers, who sent their envoys to the Capital with abundant presents and messages of loyalty and friendship. İbrahīm Ḫān, the envoy of the Şah of Persia, Muḥammed Ḫüdābende, accompanied by a retinue of one thousand men, was among the first to arrive, bringing with him lavish presents and proposals for peace between the two countries. 'Abdullāh Ḫān, the ruler of the Uzbek ḫanate of Transoxiana, Samarkand and Bukhara, sent his envoy with gifts and congratulations, as did Meḥmed Girāy Ḫān of the Crimea and the Kipçak steppe, and the rulers of Magrib-zemīn and Morocco. The envoys from Georgia, Moscow, Hungary, Poland, Germany, Czechoslovakia (Bohemia), France, Venice, Ragusa, Wallachia and Moldavia also arrived with presents, and they were accepted according to the normal protocol.

The müteferrika Ḳara Bālī Beg, who was formerly emīn of the Imperial Kitchen, was appointed as director (emīn) of the circumcision, and Hamza Beg, a former Nişāncı, superintendent (nāzır). A sum of 600,000 akçes from the Imperial Treasury was assigned to them to cover the expenses of the preparations. The pantry equipment was put in the palace of Sinān Paşa, the late Ḳapudān-ı deryā, which overlooked the Hippodrome, and kitchens and hearths were set up in front of the Imperial Bakery. 1500 copper plates and trays were made, each of them being three and a half vaḳīye, which is to say, more than 2000 dirhem in weight, with a capacity of one şinik of pilaf. 600 strong sipāhīs, and 1000 soldiers

under the command of Ḥüseyn Aġa, the Cebeci-başı, were appointed to serve at the circumcision feast.

The palace of İbrāhīm Paşa was restored, the staircase and doors opening onto the Hippodrome were removed, and a magnificent pavillion was built in front of it. In the Imperial Mehterḫāne an audience-hall, 95 zirās in height, was built for the important officials. In the lower part of the hall a place was designated for the envoys from the Christian states. The brother of the Tatar Ḫān and the Polish envoy were placed on the opposite side of the hall. Twice a day, in the morning and evening, a special meal was served to the Tatar and Polish envoys. Three times a day, meals were served to the Persian İbrāhīm Ḫān and his attendants, some consisting of fifteen dishes, while even the less elaborate consisted of nine.

In order to view the ceremonies the Grand Vizier Sinān Paşa selected a chamber above the newly-built pavillion, while Mesīh Paşa, İbrāhīm Paşa the Beglerbegi of Rumeli, Siyāvuş Paşa, Meḥmed Paşa, ʿAbdülmuḥyī Efendi the defterdār of Anaṭolı, Maḥmūd Efendi the defterdār of the şıkk-ı sānī, Caʿfer Paşa the Beglerbegi of Anaṭolı, and Ḥasan Paşa the Beglerbegi of Şām, were given suitable places to from which to view. Kılıç ʿAlī Paşa, the Kapudān-ı deryā, had a special viewing-chamber built for himself, and after the ceremony was over he made it a pious foundation for teaching Muslim children to recite the Koran. The two kāżī-ʿaskers were ordered to continue performing their duties as usual in their own houses throughout the period of festivity.

The duty of performing the circumcision was assigned to Cerrāh Meḥmed Paşa, whose expertise in this operation was famous; in return for this he was given various robes of honour, 500 pieces of gold, a golden bowl and ewer, and thirty valuable lengths of cloth. The ceremony lasted fifty-five days, during which various feasts and entertainments took place. Towards the end of the period a quarrel broke out (as had often happened in similar situations) between the Janissaries and the palace Sipāhīs.[18] One or two soldiers, who were drunk almost to the point of death, were laid out in a place where they could be seen by the Sulṭān. As a result Ferhād, Aġa of the Janissaries, and 'Oşmān, Aġa of the Sipāhīs, and the Silāḥdār-bagı were dismissed and the situation returned to normal. The imperial circumcision ended on the 3rd of Receb 990 (24th of July 1582)

The Grand Vizier presided over the three feasts. [During previous circumcision feasts the Sulṭān himself had presided, but Murād III abandoned this practice.] The first feast was given in honour of the Müftī Efendi and Hoca Sa'deddīn Efendi and other members of the 'ulemā', the second in honour of the descendents of the Prophet (the sādāt and the eşrāf), and the third for the meşā'iḫ. The tā'rīḫ was given thus:-

طقوز یوز طقسان نده سنت اولدی

In 990 the circumcision took place.[19]

---

18) The text has: içerüden çıkan celeb sipāhī ṭā'ifesi.

19) In this form the tā'rīḫ would yield 985. It should probably be altered to: طوقوز یوز طقسنده سنت اولدی

(E, 79a - 79b ; Sel, 168)

The circumcision ceremonies which had taken place in the reigns of previous Sulṭāns had been different. The high officials, the 'ulemā' and the meşā'iḫ would foregather in the presence of the Sulṭān and enter upon scholarly discussions, during which the 'ulemā' would expound passages from the Koran. During this circumcision feast, however, Hoca Sa'deddīn Efendi, the Müftī Malūl-zāde Efendi, Bostān-zāde Efendi, Civi-zāde Efendi, Molla 'İvāz and Şeyḫ Efendi were not able to hole such discussions, due to certain arguments about precedence and rank, which created such a bad atmosphere that the members left the gathering before the proceedings could begin.

In the same year, just after the circumcision feast, Selanikī describes the brilliant ceremony which took place according to the established customs to mark the occasion of Şehzāde Meḥmed's departure for the governorship of Manisa.[20]

On several occasions, Selanikī gives information about the ḫanım sulṭāns. His accounts of their wedding ceremonies are especially worthy of mention. As an eye-witness, Selanikī gives in detail the marriage ceremony of Murād III's daughter 'Āişe Sulṭān to the vizier İbrāhīm Paşa. He mentions the preparations, the presents which were given by both parties, the feasts prepared for the Nakībü'l-eşrāf and the sādāt, for the Şeyḫülislām and the 'ulemā' and for the high officials.

At the end of his account of this ceremony, Selanikī

---

20) E, 82b - 83a; Sel, 174 - 6.

compares it with the customs surrounding previous weddings. He recalls that when Mihrimāh Sulṭān, the daughter of Ḳānūnī Süleymān, left the Old Palace for her future husband's house, the Grand Vizier Ḫadım Süleymān Paşa, out of respect for the sovreign, had dismounted from his horse and walked in front of Mihrimāh Sulṭān's carriage. Likewise, when Hümā Sulṭān, the daughter of Şehzāde Meḥmed, left the Old Palace for her husband's house, the Grand Vizier Rüstem Paşa escorted her to the walls of the Palace. In the same way, when the daughter of Selīm II left the Old Palace on the occasion of her marriage to Soḳullu Meḥmed Paşa, the Grand Vizier Semīz 'Alī Paşa apologized for his inability to walk during the procession - due to foot trouble - and was permitted to ride instead. Selanikī says that this time the Grand Vizier Siyāvuş Paşa, according to the established custom, came out from the Palace, but then mounted a horse and rode in front of the procession.[21]

Selanikī also records the banquet and ceremony in connection with the marriage of Ferīdūn Beg [the compiler of the Münşe'ātü's-Selātīn] to 'Āişe Sulṭān, the daughter of Mihrimāh Sulṭān, at which he himself was present, and was given two robes of honour.[22] The other two major wedding ceremonies fully described by Selanikī are those of Murād III's

---

21) Sel, 205 -209

22) E, 76b; Sel, 162.

daughter to Ḫalīl Paşa in 1003;[23] and of Vizier Meḥmed Paşa, the son of Sinān Paşa, to the Ḫanım Sulṭān in Rebī'ü'l-āḫir 1007.[24]

Selanikī gives information about two Vālide Sulṭāns, Nurbānū Sulṭān, the mother of Murād III, and Ṣafīye Sulṭān, the mother of Meḥmed III. He reports the death and burial ceremony of Nurbānū Sulṭān in detail: on Wednesday, the 22nd of Zi'l-ḳa'de 991 (7th December 1583) the Vālide Sulṭān died at Bağçe Sarāy in the district of Yenikapı. The 'ulemā', the meşā'iḫ and even the Sulṭān, dressed in mourning and weeping, followed the funeral procession to the mosque of Meḥmed the Conqueror. After the funeral prayer, the Sulṭān went through the crowded streets to the Palace, and the high officials attended the Vālide Sulṭān's burial in the tomb of Selīm II near Ayasofya. For forty days, both morning and evening, the viziers and the mevālī visited her tomb, read the Koran and made charitable donations to the poor.[25]

While the information on Nurbānū Sulṭān is sparce and practically restricted to her death, that on Ṣafīye Sulṭān is profuse in detail. Starting during the reign of her husband, Murād III, especially after the death of her mother-in-law Nurbānū Sulṭān (1583), her influence steadily increased.

---

23) E, 190a - 192a.

24) E, 421a-b.

25) E, 82a ; Sel, 173-174

During the whole of her son's reign, partly due to Mehmed III's great respect for his mother,[26] and partly due to her own ability, she acquired great influence, not only in the Palace, and in internal politics, but also a reputation in foreign dealings, and corresponded with certain European rulers.[27]

Selanikī's information, however, is mainly concerned with her influence over her son, her active personality and certain rumours about her. He reports her important role during the illness and death of her husband : after consultation with certain viziers, she sent a letter to Mehmed in Manisa, informing him, that, as the Sulṭān was dying, he ought to be preparing to ascend the throne. However, she kept secret the death of Murād from the viziers. Whenever a question was asked on the Sulṭān's medical condition, she let it be understood, through Ferhād Paşa, the kā'im-maḳām, that he was still alive. However, she secretly sent the news of his death with Ferhād Aġa, the Bostan-başı, to the new Sulṭān, explaining to him that as the viziers had not

---

26) See: İ H Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Saray Teşkilâtı, (Ankara, 1945), p. 243

27) For her letters to Queen Elizabeth I during the reignsof her husband and son, see: S A Skilliter,"Three letters from the Ottoman 'Sultana' Safiye to Queen Elizabeth I", Oriental Studies III, Documents from Islamic Chanceries,(Oxford 1965), pp. 119 - 157.

yet become aware of the Sulṭān's death no official letter from them could be expected. As previously arranged with her son, Ṣafīye sent him a silver goblet as a token that the news of the Sulṭān's demise was true, and that he, Meḥmed, was now Sulṭān.[28]

Events recorded in the History give a clear indication that the Vālide Sulṭān had an important influence in the Capital during the absence of Meḥmed III on the Egri campaign : in Rebī'ü'l-āḫir 1005(Nov - Dec 1596), Aḥmed, the aġa of the kapucılar, arrived, bearing the Sulṭān's letter to the Vālide, in which he promised that whatever she requested would be done. When Bīzebān Aġa brought news of the victory, in a detailed letter to Meḥmed III the Vālide Sulṭān requested the appointment of İbrāhīm Paşa to the grand vizierate, and of İbrāhīm Aġa to the office of Mīr-āḫur, and of Hızır Aġa, who was then attached to the Harem, to the kethüdālik of the kapucılar. She also sent lavish presents for her son on the occasion of his victory. When Bīzebān Aġa arrived at the imperial camp at Harmanlı, her request was granted, and Caġala-zāde Sinān Paşa was replaced as grand vizier by Dāmād İbrāhīm Paşa.[29] Likewise, Solanikī mentions that in Cemāzü'l-evvel 1005(Jan 1597) Hoca Efendi-zāde Meḥmed Efendi, the kāżī-'asker of Anetolı, was dismissed from that office, and in his place, through the intercession of the Vālide Sulṭān, the former kāżı of Mecca Kuş Yaḥyā Efendi was appointed.[30]

---

28) E, 235b - 236a

29) E, 352b - 353a.

30) E, 258a.

Selanikī indicates that the Vālide Sulṭān, in addition to her obvious influence over, and interference in, state affairs, was also involved in various intrigues, although he is very careful in the wording of his criticism of such a powerful personage.[31] When recording various appointments, Selanikī merely says that bribes were paid to the Harem, without being more specific.

The Vālide Sulṭān was deeply distressed by the death of the Jewess Kira, the confiscation of her property and the consequent fate of her sons, and complained about the indifference shown to this affair by her sons-in-law, saying "My sons-in-law are my enemies. Is this how they should defend the integrity of the state? Both of them hold some responsibility for the part played by the soldiers in the death of this woman. If her execution was necessary, did it have to be carried out like this? She could have been thrown into the sea. The execution in such a way of a woman so closely connected to the Harem is damaging to the integrity of the state."[32]

---

31) HBZ (102a) and Peç (II, 210), who relied on HBZ for his account, in reporting the appointment of Ḫādım Ḥasan Paşa to the grand vizierate and his later execution, mention that the Paşa had openly admitted giving presents to the Vālide Sulṭān. Selanikī, however, although reporting the Paşa's vizierate and execution, over several chapters, makes no mention of this.

32) E, 467a - 467b, 468b.

Because of the great respect Meḥmed III had for his mother, the Vālide Ṣafīye Sulṭān was provided with various revenues, and Selanikī devotes some space to describing the nature of these, and certain irregularities and complaints which occurred from time to time in connection with them. On 12th Receb 1003 (23rd March 1595), Meḥmed III decreed that his mother should receive 3000 cil akçe per day, which should be paid in monthly installments by the Ṣehr emīni. She should also receive every year 300,000 akçe for her summer expenses, and the same sum during the winter. In addition, the following year the Sulṭān decreed that more than 10 yük hās paşmaklık should be given to her.[33] These fiefs and their revenues were administered by an official known as the Vālide Sulṭān hāṣların voyvodası.[34]

---

33) E, 310a - 310b.

34) E, 314b.

The Central Administration

The centralized system of administration by which the Empire was governed centred about the Dīvān-ı Hümāyūn and the offices associated with it. All political, financial and military activities of even the most remote regions of the realm had ultimately to be considered and decided upon in this chamber, and here, too, the dismissals and appointments of responsible officials were made. In the second half of the sixteenth century the Dīvān was at its most powerful, and it was at this time that Selanikī was in a position to observe its operations from the inside and report on the character of the individuals involved therein. We are, also, allowed to see through his eyes the gradual growth of corruption and irresponsibility that was later to vitiate this central this contral organ of government and at periods leave the Empire in a state bordering on anarchy.

On several occasions he mentions the names and ranks of the dignitaries comprising the Dīvān. For instance, in describing the ceremonial departure for the Szigetvar campaign Selanikī mentions the names of high officials: the grand vizier was Şoḳullu Meḥmed Paşa; the second vizier, Pertev Paşa, went on campaign as commander; the thord vizier was Ferhād Paşa; the fourth vizier, Aḥmed Paşa; the fifth vizier, Kızıl Aḥmedlü Muṣṭafā Paşa[1]; the kāżī-'asker of Rumeli was Ḥāmid Efendi

---

1) Although İ H Uzunçarşılı (in Osmanlı Devletinin Merkez ve

and of Anaṭolı, Pervīz Efendi; the Baş-defterdār was Murād Çelebi Efendi, and the Aġa of the Janissaries was 'Ali Aġa.[2]

On the occasion of Murād III's accession to the throne, Selanikī mentions the names of the six ḳubbe-altı viziers, together with those of other high officials. However, towards the end of Murād III's reign, in 1001, we see that the number of viziers had risen to seven. .Selanikī shows Sinān Paşa as grand vizier, Ferhād Paşa as second vizier and Dāmād İbrāhīm Paşa third vizier, Cerrāh Meḥmed Paşa fourth vizier, Caġala-zāde Sinān Paşa fifth vizier, Nişāncı Meḥmed Paşa sixth vizier and Ḫıżır Paşa seventh vizier. He concludes his chapter with Caġala-zäde's successful claim to precedence over Cerrāh Meḥmed Paşa.[3]

Besides these dome viziers (ḳubbe vezīrleri), Selanikī occasionally mentions ḫāric vezīrleri, who hold the rank of vizier, but serve in the eyālets as governors or commanders. In a special chapter, Selanikī says that after the return of

Bahriye Teşkīlātı, p: 188) says that in the reign of Ḳanūnī Süleymān the number of viziers was not more than four, Selanikī provides evidence that there were five viziers on the eve of the Szigetvar campaign.

2) E, 96; Sel, 19

3) E, 171b

Meḥmed III from the Egri campaign, the viziers were - İbrāhīm Paşa, who was grand vizier; Cerrāh Meḥmed Paşa; Ḫalīl Paşa, who was both vizier and kapudan; Ḫıżır Paşa, who had been muḥāfıẓ of Baghdad; Ḫadım Ḥasan Paşa, who was muḥāfıẓ of Istanbul; Sinān Paşa-zāde Meḥmed Paşa, who had been in Belgrade during the campaign; Satırcı Meḥmed Paşa, muḥāfıẓ of Vidin; Maḥmūd Paşa, muḥāfıẓ of Tebrīz. Apart from these viziers, there were also some ḫāric viziers - Meḥmed Paşa-zāde Ḥasan Paşa, the current muḥāfıẓ of Belgrade; another Ḥasan Paşa, who was serving in the Yemen; Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa, serving in Bosnia; Saatcı Ḥasan Paşa, serving in Tebrīz; Yemişçi Ḥasan Paşa, serving in Şirvān; Muṣṭafā Paşa, serving in Erzurum. In total, there were nine dāḫil viziers, and seven ḫāric viziers.[4]

However, in recounting a conversation he held with certain experienced persons, Selanikī expresses his anxiety about the increasing number of officials receiving payments from the imperial treasury. On this occasion, he gives the number of both dāḫil and ḫāric viziers as twenty-three.[5]

In the sixteenth century, the Dīvān-ı Hümāyūn met four days a week - Saturday, Sunday, Monday and Tuesday.[6] From the information given by Selanikī, however, it can be seen that on various occasions, such as the death of certain digni-

---

4) E, 359b - 360a

5) E, 462

6) B Lewis, EI^2, Dīvān-ı Hümāyūn, p: 338

taries[7], the departure of the army on campaign[8], the reception of envoys[9], and the occasion of imperial wedding ceremonies;[10] the Dīvān meeting was not held.

Incidents wre often reported which indicate to the reader the type of matters with which the Dīvān dealt: its discussions, decisions, appointments and dismissals, complaints and their investigations, relations with foreign countries, etc. For example, there was the investigation of the Defterdār Kara Üveys. The register of Murād III's financial affairs while he was şehzāde had been brought to the Dīvān-ı Hümāyūn and given to the Baş-defterdār. The following day Kara Üveys, one of the defterdārs, was brought before the Dīvān and charged with opening sealed money boxes and paying 'ulufe to certain people without authorisation. According to custom, he and his accusors sat down on a carpet in front of the viziers, while the grand vizier listened to the proceedings. Kara Üveys insisted that since he had become defterdār the treasury had been opened and closed only by him, and that he had done what

---

7) See: the death and funeral of the Dārü's-Sa'āde Ağası, (E, 130a; Sel, 274)

8) See: the departure of Ḥasan Paşa (E,141a-b; Sel, 296) and Satırcı Meḥmed Paşa (E, 374) on campaign.

9) Because of the reception of Ḫān Aḥmed, the ruler of Gilan, the Dīvān did not meet for two days.

10) See: the wedding ceremony of Ḫalīl Paşa and Ḥanım Sulṭān

was necessary. If there was anything missing, he was ready to repay it a thousand-fold. Şokullu Mehmed Paşa sought the opinion of Murād III's Lala (Ca'fer Beg)[11] who, after listening to the details, said that he had explained to Kara Üveys that his responsibility [as Lala] had ceased on the accession of Murād to the throne and that the authority had then passed into the hands of the grand vizier. Although, as a personal opinion, he though that there was no need to open the boxes, nevertheless the matter depended on the grand vizier's decision.[12]
19 Şevvāl 982(1 Feb 1595)

Selanikī gives detailed and comprehensive information about the grand vizier, his authority and control over affairs. There are indications that he held meetings in his palace to discuss major governmental matters with the high officials, in addition to his regular meetings in the Dīvān-ı Hümāyūn.

One such meeting is described in detail, with mention of those who participated and the matters they discussed. In Şa'bān 1003 (Apr - May 1595) the Vizier İbrāhīm Paşa, Cerrāh Mehmed Paşa, the Vizier and Kapudan Ḫalīl Paşa, Ḫadım Ḥasan Paşa, the Kāżī-'asker of Rumeli Abdulbākī Efendi, the Kāżī-'asker of Anoṭolı Ebu's-Su'ūd-zāde Muṣṭafā Efendi, the Mīr Tevkīī, Ḥamza Paşa, the Baş-defterdār Ḥasan Efendi, the defterdār of

---

11) See: M T Gökbilgin, Kara Üveys Paşa'nın Budin Begberbegiligi, TD, Vol II, no 3-5, p: 18

12) E, 65a ; Sel, 139-140

Anoṭolı Maḥmūd Efendi, the defterdār of Ṣıḳḳ-ı Ṣānī Dervīş Efendi, the defterdār of Tuna Muṣṭafā Efendi, the Aġa of the Janissaries Aḥmed Aġa, and the other aġas of the Rikāb-ı Hümāyūn and of the Bölüks gathered in the palace of the Grand Vizier Ferhād Paşa. The Şeyḫülislām Bostān-zāde Efendi also took part in the meeting. When the Serdār asked for opinions about where the next campaign should be led, İbrāhīm Paşa and Meḥmed Paşa favoured a major advance to Buda, while at the same time sending well-equipped troops to Moldavia and Wallachia to protect those regions. Ḫalīl Paşa, on the other hand, emphasized the importance of stamping out the sedition in Moldavia and Wallachia. The Serdār expressed agreement with Ḫalīl Paşa, but Ḥasan Paşa was of the same opinion as İbrāhīm Paşa.

Selanikī is much more severe in his criticism of the officials of the central administration that of any other section of the society. In Muḥarrem 1001 (Oct - Nov 1592), making a comparison with the previous position of the empire, he says that in the reign of Selīm II, due to the skillful administration of Ṣoḳullu Meḥmed Paşa, the country was peaceful and well-ordered. At present however, since the administration had fallen into the hands of incompetent administrators, the people's lives were in a miserable condition.[13] In particular, he expresses his anxiety about the increase of corrupt practices amongst the top officials. He reports the opinion of Boyalı Meḥmed Paşa, whom he served as a divittār for four years, that the door of bribery had been opened, and that this would not lead to the prosperity of the Empire.[14]

---

13) E, ; Sel, 339 14) E, 76a ; Sel, 161

Similarly, in Ẕi'l-ḥicce 1003 (Aug - Sep 1595), he says that beglerbegiliks, ḳāżīlıḳs, defterdārlıḳs, the tevliyets of the imperial mosques and other high offices were sold in return for large bribes under the names of piṣkes, hedāyā and armagan. No one obtained his office merely as a result of his personal abilities. High officials of state have turned onto the road of illegality. In a country where such corruption is practised, prosperity will turn into decline.

In Muḥarrem 1004 (Sep-Oct 1595), when a messenger from Esztergorn arrived in Istanbul, bringing news of the hardships suffered by the soldiers there, he also accused those in the capital as being responsible for this situation. Selanikī describes in detail the messenger's accusation, as follows: the enemy have attacked Muslim territory, paying no heed to warnings given them. Although the late Sulṭān Ḳañūnī Süleymān had conquered many of these places and added them to the Empire, those at present in charge of the government have allowed them to fall into the hands of the infidels, thus destroying the honour of the state. The Muslims and their households have fallen into slavery. What reply will be given to God and His Prophet? The divine trust has been abused. The vengeance of God will fall on those responsible. Selanikī concludes the chapter with a brief statement in which he expresses agreement with the messenger's criticisms of the high officials.[15]

---

15) E, 281a - 281b

Selanikī also reports certain irregularities which occurred in the operations of the Dīvān. He quotes the following example: when Sinān Paşa was appointed to the grand vizierate, he noticed that, as a result of negligency on the part of the high officials, many unqualified persons had been appointed to offices and thus abuses were being committed. Certain dishonest clerks of the Dīvān and finance departments, obtaining blank forms, headed with the imperial monogram, had forged letters patent and various other certificates. After this inquiry, Sinān Paşa discovered that other clerks had invented a removeable ink, and being enable thereby to erase the content of previously written official documents, were able to write what they wanted instead. Two clerks, named Acduran and Şemsi Aḥmed, were put to death at the end of this investigation. Six clerks were punished by cutting off one hand, seven were condemned to the galleys, and others were expelled from the Dīvān. Zi'l-ḥicce 998 (Oct 1590).

The Military

In his remarks about the central administration and the social like of Istanbul, Selanikī gives much important information concerning the kapıkulu organization which was one of the main institutions of the Empire. While narrating incidents concerned with the military, he does not hesitate to add his own criticisms, and these leave no doubt that the discipline and good order of the Corps was almost daily deteriorating. Most alarming was the way in which the Janissaries were neglecting their military duties and turning to trade in order to increase their incomes, without however abandoning any of their traditional prerogatives.[1] Whenever an opportunity presented itself, they engaged in rioting and looting.

Thus, in the entry for 18th Cemāzü'l-āḫir 1003 (28th February 1595) he reports that certain Janissaries who had been ordered to go to strengthen the defences of the Danube (Tuna yalıları), instead of fighting the enemy, set about looting the countryside, and Selanikī, of course, is unsparing in his condemnation of this conduct.[2] In 1003 (1594 - 5), the people of Wallachia and Moldavia rose in rebellion against the oppression of the Janissaries, and asked

---

1) E, 51b - 52a; Sel, 111

2) E, 250a

for help from the neighbouring Christian states. Selanikī clearly shows that his sympathies lay with the rebels rather than these arms of the government, on whom he places the whole blame.[3]

In the early days of Selīm II's reign, Selanikī was present when the Janissaries instigated riots in order to gain an increase in the bonus which was traditionally bestowed upon the accession of a new sulṭān, and in their quarterly salaries. He reports their attacks on the viziers, and the concessions made to them by Selīm to get them to break up their meeting and disperse, complaining bitterly about such conduct.[4]

The slightest provocation was capable of triggering off the most extreme reaction by the Janissaries. Thus when a party of people came from Erzurum to Istanbul to complain about the behaviour of the Janissaries when they passed through there on the Gence campaign, some members of the local regiments stopped the Grand Vizier, Ferhād Paşa, while he was on the way to a meeting of the Dīvān. They showered insults on him and exhibited such hostility that shortly afterwards, in Cemāzü'l-āḫir 1000 (Apr 1592), both he and the Aga of the Janissaries were dismissed from office.[5]

---

3) E, 253a - 253b

4) E, 34a; Sel, 73-4

5) E, 149a - 149b; Sel, 310 - 311

In the opinion of Selanikī one of the most important reasons for the corruption which he observed in the Janissary Army was the lack of any consistent policy towards this institution by the sulṭāns and their ministers. When Yemişçi Ḥasan Paşa was appointed Aġa in place of Aḥmed Aġa in Şevvāl 1003 (Jun - Jul 1595), he adds to his mention of the event the remark that in past time the sulṭāns used to regard the administration of this military elite as deserving of the greatest care and attention, and that consequently the Janissaries were held high in the esteem of the people. Now, however, aġas and kātibs were changed three or four times a year, allowing for no consistency in administration and in addition, placing an excessive financial burden on the Treasury. He ends these remarks with a prayer that God will bring about an improvement in this state of affairs.[6]

He has no illusions either about their military efficiency. When Gence was captured in 996 (1588), he breathes a sigh of relief that such troops, more concerned with their own material advantage than in serving the sulṭān, had been spared suffering defeat, as they most certainly would have had if the enemy had attacked them with his full force.[7]

---

6) E, 269a - 269b

7) E, 118b - 119a; Sel, 251

Information about the quarterly salaries of the Janissaries, for the payment of which Selanikī was from time to time responsible, is given throughout the History. Being several times entrusted with this duty, he recounts in some detail how the salaries were distributed, what steps were taken by the government to provide the money, and the manner in which many tragic incidents took place during the payments. On several occasions he gives the number of soldiers, the gradual increase in this number, and the amount of money which was distributed to them. Some of these details are given in the section concerning the economy of the Empire.

Finally, beside the information about the kapıkulu, Selanikī also recounts some incidents and considerations concerning the provincial soldiers of the Empire. For instance, in a chapter dated Rebī'ü'l-āḫir 1006 (Nov - Dec 1597), reviewing the general situation of the Empire, he says that provincial soldiers had not seen peace for twenty years. During Murād III's reign, they had been on campaign against Persia, and at the present time they were fighting with the enemy on the European front.[8]

---

8) E, 389a - 389b

The 'Ulemā'

Selanikī gives a great deal of varied information about the 'ulemā' who were one of the most important social elements in the Ottoman Empire. Although the Historian had a great deal of respect for certain members of the learned class as individuals, he criticizes the 'ulemā' severely as a body for allowing their standards to deteriorate. These general criticisms occur several times in very similar language throughout the History. In the early part of the work Selanikī says "... the 'ulemā' have knowledge of the divine truth. When they ceased commanding good deeds and forbidding evil, society deteriorated, because the people followed blindly the lead given by the 'ulemā' and the meşā'iḫ. The decline in their standards is a sign of the coming of the day of judgement."[1] Later Selanikī repeats the criticism of the declining standards amongst the learned class. These people were complaining that no one posed questions to them, and that even if they did command good deeds and forbid evil, no one paid attention to them.[2]

However, in addition to these general criticisms, there are many events mentioned in the History which show the active role of the 'ulemā' in society, their strong reaction against injustices, their efforts to improve the condition of the

---

1) E, 52a; Sel, 111

2) E, 336b.

country and the people. Selanikī notes some of these efforts with approval: in Cemāzü'l-evvel 1006 (19 Dec 1597), when Frenk Meḥmed Aġa, the former secretary of the Janissaries, set out on the Pilgrimage, the rumour that he had died became current, and at the same time a letter arrived from the Şerīf of the Ka'be, complaining about Frenk Meḥmed Aġa's bad behaviour in Mecca. The Sulṭān issued a hatt-ı hümāyūn ordering confiscation of all his property for the Treasury. Şems Efendi, the Anaṭolı defterdārı, and other officials went to take possession of it. On the following day, when Frenk Meḥmed Aġa returned unexpectedly, certain of the 'ulemā' raised strong objections to the seizure of his property, saying "How can the property of a Muslim be confiscated thus? It is contrary to the Şeria". As a result, all the property was restored to him.[3]

Likewise, under the heading "The care taken by the Şeyḫ-ülislām to prevent unlawful deeds and to restore order", Selanikī recounts in detail Şun'llāh Efendi's fetvā on the subject, and praises his zeal in protecting the revenues of the pious foundations. Şun'ullāh Efendi had stated that the trustees of these evkāf should prevent the offering of food on ornamented metal trays and of various fruit drinks in glasses on the occasion of the Mevlīd ceremony in the imperial mosques, as this was an innovation which infringed the rights of the poor, for whom the evkāf revenues had been originally

---

3) E, 390b - 391a.

provided. If the trustees fulfilled the conditions of the founders, and provided meals for the poor in the medreses and public kitchens, this would be excellent. Otherwise, this pernicious innovation would steadily increase. The Müfti also stipulated that women should not walk in the market among the men; that the Sulṭān should at all costs stop judges and officials from receiving bribes, prevent women and eunuchs from intervening in affairs of state, and should take decisive measures to stabilize the coinage.[4]

Another notable example occurred in Rebī'ü'l-evvel 1007 (Oct 1598). After Maḥmūd Paşa left on campaign, Hoca Sa'deddīn Efendi, the Şeyḫülislām, issued a fetvā against those who had not gone on campaign, contrary to the Sulṭān's fermān. Naşūḥ Aġa, the kapucı-başı, punished these people.[5]

Appointments, promotions and changes in the posts of müderris and kāżī are frequently given in the History. Selanikī, who had opportunity to follow all these appointments at first hand as they were discussed in the Dīvān-ı Hümāyūn, mentions the dates, the places and even sometimes the reason for these changes. If certain appointments are linked one with another, Selanikī gives these in one chapter, under the heading "The chain of promotion in the medreses and kāżīliks." In Receb 1006, for instance, he records that Mevlānā Muṣṭafā

---

4) E, 446b - 447a.

5) E, 417a - 417b.

Efendi was appointed, with a daily stipend of 100 akçes, to the medrese of the Vālide Sulṭān from the Dārü'l-ḥadīṣ of the Sulṭān; Memek-zāde Mevlānā Meḥmed Efendi was promoted from the Dārü'l-ḥadīṣ of Sulṭān Süleymān to Muṣṭafā Efendi's place; Mevlānā Ḥaydār Efendi from the medrese of Şehzāde was appointed in his place; to his place Ḳara Çelebi-zāde Mevlānā Meḥmed Efendi was appointed from the Ṣaḥn-ı Semānīye; and to his place Mevlānā Ḥasan Efendi was appointed. All the men involved in this chain of promotion came to the Dīvān and, according to seniority, kissed the throne of the sultanate.[6]

In Selanikī's History there are also isolated incidents about the 'ulemā' class, which illustrate facets of their characters, their place in society and the respect and esteem of other people for them. He reports that the fortune of Hoca Sa'deddīn Efendi, the tutor of Murād III, began to diminish in the early days of Meḥmed III's reign. His reputation during Murād's reign had been so great that had he died at that time, the Sulṭān would have honoured him by attending his funeral personally. However, when Meḥmed III ascended the throne, certain opportunists who had previously tolerated Hoca Sa'deddīn Efendi's disagreeable behaviour, seeing that his influence was waning, now began to criticize him, and demanded the return of the presents they had given him earlier.

---

6) E, 393b - 394a.

Selanikī also relates the following anecdote[7]: one day Murād III, the late Sulṭān, gave two pieces of ḫarāc defteri to his son Şehzāde Meḥmed, later Meḥmed III, and said,"Take these and give them to your tutor, Mevlānā 'Azmī Efendi." The Şehzāde took them to the classroom and placed them near 'Azmī Efendi. When the latter learned that they were brought for him, he refused them, saying "We have neither need nor desire for these things". The Şehzāde then returned them to his father Murād III, who remarked, "Your teacher abides by the Şeri'a, and does not accept such a gift, but my teacher [Hoca Sa'deddīn Efendi] does[8]".

Selanikī reports the deaths of eminent 'ulemā' and provides an obituary for each, as in the case of Müftī Zekerīyā Efendi[9], Hoca Sa'deddīn Efendi[10], 'Abdülbaḳī Efendi,[11] and Ebu's-Su'ūd-zāde Muṣṭafā Efendi.[12] Selanikī recounts the death of the last-named as follows: Muṣṭafā Efendi, the former kāżī-'asker of Rūmeli, suffered for a long time with stomach trouble, and eventually died because of this. High

---

7) For the same incident and details, see İ H Uzunçarşılı, Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı, p. 361.

8) E, 246b - 247a.

9) E, 180a.

10) E, 445b - 446a.

11) E, 465b - 466a.

12) E, 444b.

officails, viziers, 'ulemā' and meşā'iḫ attended his funeral at Fatih Sulṭān Meḥmed 's mosque. Şeyḫülislām Sa'deddīn Efendi led the funeral prayer. The late Efendi, in his last moments, said to his servant, "My father's prayer rug is spread near Ebu Eyyūb Ensarī's prayer rug. They are ready to pray. They are waiting for me. Make haste and prepare my prayer rug, and let me go to them." The foolish servant said "Where is the prayer rug? I do not know." Muṣṭafā Efendi replied "Do as I tell you, do not offend me." It is reported that at that very moment, the teacher and students in the classroom near Ebu's-Su'ūd's tomb [ie Muṣṭafā Efendi's father] heard a verse of the Koran being recited in a very loud voice from this tomb. From this they inferred that Muṣṭafā Efendi had died, and in fact, he was buried there the following day. 15th Ṣafer 1008 (6th September 1599).

The State of the Economy

Selanikī had on several occasions held positions of financial responsibility in the army, and he reports certain significant events which give an indication of the economic difficulties facing the country, dwelling in particular on the high cost of living, the devaluation of the akçe and the efforts to stabilize the coinage.

Among the major reasons for the aggravation of the financial hardship, in his eyes, were the arbitrary nature of the appointments to, and dismissals from, government posts, the enormous increase of the personnel in the Ḳapıkulu organization, and the disastrous wars on both the Eastern and Western fronts. All were contributing to the malaise of the country and the impoverishment of its people.

In Ramażan 1003 (May - Jun 1595), under the title "A complaint about the troubled conditions of the time", he states that the pomp and display of the state had increased, and that expenditure had grown so out of hand that the public treasury could no longer afford it. He adds that many farmers had abandoned their lands and, through bribery, gained entry into the army, with the result that the number of tax-payers was diminishing year by year.[1]

---

1) E, 264b - 265a

In Ramażan 1008 (Mar - Apr 1600), Selanikī again alludes to the subject of the finances of the State. Recounting a conversation he had held with men experienced in government, he makes the point that while in the past the viziers numbered no more than seven, and their kapıcı-başıs no more than fourteen, at this time the kapıcı-başıs had increased to twenty-one and there were fully twenty-three viziers in the central and provincial administration (dāḫil ve ḫāric). The salaries (dirlik) of all the above-mentioned officials had to be paid out of the havāss-ı hümāyūn. Selanikī observes that even were the contents of the Treasury as vast as the sands of the desert they would not suffice to meet such expense; and while such conditions persisted, the state could never enjoy prosperity, nor, in fact, did it auger well for its survival.[2]

Inflation, which was causing the cost of living to soar, provoked disorder among both the people and the soldiers. In 997 (1589)[3], while on the eastern campaign with the army, Selanikī received official reports from Istanbul about the revolt of the Bölük-halkı over the debasement of the coinage, (the "Beglerbegi vakâsı"), and he gives his own explanation for this devaluation. It would appear that people were with impunity

---

2) E, 462a - 462b

3) Selanikī wrongly gives the date of the incident as Sunday, 17th of Cemāzü'l-evvel 996.

dividing the existing akçe into five pieces, leaving no trace of the original coin. Although the law required that only 500 akçes could be minted from 100 dirhems of silver, at this time 2000 akçes were being minted, and naturally they had little of their former value. Similarly, the kurus, which had previously been worth 40 akçes, and the altun, which was valued at 60 akçes, had respectively risen to 80 and 120 akçes. Consequently, the prices of goods and food-stuffs doubled in the shops, and a salary of 10 altun would be worth only five in the market-place.

Regarding the debasement of the coinage another major row blew up concerning the Jewess Kira in Ramażan 1008 (Mar-Apr 1600).[4] Before entering into the details of the incident, Selanikī had, in the previous chapter, described the causes which underlay the affair: in Ramażan of that year food was very expensive, the poor people were suffering great hardship and no one seemed to care about them. As there were no fixed prices for food, market traders bought and sold butter, honey, meat and bread at whatever price they chose, and paid no attention to the rulings of the authorities; a keyl of barley sold for 60 akçes; a vakīye (okka) of meat for 20 akçes; and bread, which was hardly edible was sold in short weight. Similarly, the price of clothing was increasing enormously: shoes (pabuç) had risen to 100 akçes, and boots (çizme) to 200 akçes. The akçe was no longer considered a viable currency, gold and

---

4) E, 462b - 463a

silver coins being preferred as units of exchange. Selanikī states that the altun had four different exchange rates, depending on the circumstances in which it was used. He says that amongst the people the value of the altun was 190 akçes, but for goods such as butter, rice, barley etc, its value was 160 akçes. However, when people paid their taxes to the government, it was the law that the altun should be valued at 118 akçes, but when paid to the soldiers as salary it was counted as 120 akçes. Thus, when a soldier received his pay, the altun was valued at 120 akçes; however, when he spent the altun in the market he could expect to receive the popular value of the coin, thus profiting by some 70 - 80 akçes.[5] Having described this confused situation and the hardship it gave rise to among the people, Selanikī then goes on to give a brief account of decisive and successful policies of certain European rulers with regard to their own currencies.[6]

While describing the daily deterioration of the economy and the devaluation of the akçe, Selanikī touches upon certain

---

5) Ö. L. Barkan, in his informative article (XVI asrın ikinci yarısında Turkiye'de fiyat hareketleri, Belleten, XXXIV, 1970, Nr, 136, pp. 557 - 607) examines the economic situation, giving the changes in the prices of several items, quoting relavent information from Selanikī's History.

6) E, 463a

remedial measures which were taken by the government to stabilize the coinage, to punish counterfeiters, and to compel merchants and the wealthy people to fulfill their financial obligations towards the state. He tells us that in Şafer 1006 (Sep - Oct 1597), the high officials assembled in the Grand Vizier's palace to discuss measures for dealing with the prevailing chaos, but even after long discussion they were still unable to diagnose the real malady, and merely proposed some useless remedies. For example, they stipulated that the çavuş should not wear expensive embroidered clothes like those of women, and that everyone in government must avoid unnecessary expenditure. However, none of these superficial remedies brought about an improvement in the altun; and the kuruş continued to be exchanged in the markets at a level above the official rate. He says that some people were making a living out of minting false coins from silver plates and that extravagant high officials were neglecting their duties in respect of economies. The neighbouring Christian rulers, on the other hand, were keeping a close eye on their currencies, and the price controls they imposed ensured that no counterfeiters were able to enter their countries; consequently, they had allowed their subjects to live in prosperity.[7]

---

7) E, 383b - 384a

Foreign Countries and Envoys

Like most of the members of his class, Selanikī exhibits no particular knowledge of the European nations, nor any but the most casual interest in the events transpiring there. However, the importance of the position held by the Ottomans in international affairs and the power they wielded over commerce by virtue of their domination of the Mediterranean, assured that Europe could not display the same indifference towards them; and the period covered by the History is marked by an almost unbroken succession of ambassadors and emissaries, arriving in Istanbul with imposing retinues and sumptous gifts. The ceremonies with which these representatives of the Christian nations were received were solemn and lavish, and it is to these that Selanikī devotes the most attention.

In Muḥarrem 1002 (Oct 1593), on the occasion of the arrival of the English envoy[1] to Istanbul, Selanikī gives information about England : it is an island whose perimeter measures 1700 miles, and which is 3700 miles from the Haliç of Istanbul. The woman who rules this island is absolute monarch. The people worship according to the Lutheran rite. The envoy brought

---

1) For the arrival and mission of this envoy, see I H Uzunçarşılı, "On dokuzuncu asır başlarına kadar Türk-İngiliz munasebâtına dair vesikalar", Belleten, VIII, 51(1949), p. 577

lavish presents. Until that time no such ship had come to the Bosphorus. It carried 83 cannon and other fire-arms, and on her prow was depicted the shape of a pig. For this reason Selanikī considered it one of the wonders of the world, and made special mention in his History.[2]

Similarly, when the French ambassador came to request the support of the Ottoman government in the matter of the تحالف tā'ife, Selanikī takes this opportunity to mention the Ottoman position towards France: France, with her abundant provinces and extensive territory, is the first among the Christian countries, and since the beginning had been on terms of friendship with the Ottoman empire. So far she has always submitted her respects to the Ottoman sovreignty. Meḥmed the Conquerer's mother had said concerning the French king "our prince, and of our race".

When the Ottoman Sulṭāns campaigned in Hungary, it was an old custom that the French ambassadors should take part, and consequently they had been present on each of Ḳanūnī Süleymān's western campaigns. However, the English ambassador[3] participated

---

2) E, 186b

3) Selanikī does not mention the name of the English Ambassador, giving only "İngiltere ilçisi Galaṭalu nām ilçi". However, certain Mss leave a space between Galaṭalu and nām. In this period the English ambassador was Edward Barton, who, after returning from the Egri campaign, died in Istanbul and was buried in Heybeli-ada. I H Uzunçarşılı, OT, Vol. III, part 2, p. 227.

in the Egri campaign both on his own behalf and also as the representative of the French ambassador, who was absent in France at the time. The French ambassador (Kabasakal[4]), who had been carrying out this duty for a long time, read and wrote Turkish fluently, and did not need an interpreter. He returned to Istanbul with a great number of presents, and was received at the Ḳalaba Dīvānı, where he presented his gifts and offered congratulations on the Egri victory. Twenty-five nobles from his retinue were also admitted to the Dīvān. Selanikī then reports the proposal of the ambassador on the affair of the تعرفه tā'ife.[5]

In Receb of the same year (March 1597), Selanikī explains the French ambassador's pro-Ottoman speech, in which he said that the Ottomans had put the enemy in their place, and although France had given them advice many times, their stubbornness and pride had brought disaster on their heads. Nevertheless, the belief of the Christians had been this, that if the Sulṭān had wintered in Belgrade, or even in Edirne, it was certain that the Hungarians (fearing a new campaign in the spring) would have sent urgent missions, asking for peace.[6]

On the other hand, Selanikī expresses his anxiety and sorrow with regard to the increasing interference of, and active role played by, these ambassadors in the affairs of the Empire,

---

4) Selanikī does not give the actual name of the ambassador, mentioning his only as قباصقل(Kabasakal). The man who represented France throughout the reign of Meḥmed III was François Savori de Brève. (cf. T. Gökbilgin, Meḥmed III, article in İslam Ansiklopedisi)

5) E, 357b - 358a

6) E, 365b - 366a

and gives some examples, in particular the following: in Şevvāl 1007 (May 1599), five ships from the fleet of the Duka-i Françа[7] made an unsuccessful attack on the island of Chios. Selanikī, reporting the event in detail, explains the French ambassador's role in the matter of prisoners of war taken at sea. Caġala-zāde Sinān Paşa had captured some Spanish pirates in the Mediterranean. Several hundred heads were brought to Istanbul, together with other captives who had been taken alive, some of whom were wounded. The French ambassador, resident in Istanbul, became aware of the affairs of the Dīvān and of the arrival of these prisoners in particular. He did not neglect to take necessary measures. Spending florins to sow discord amongst the high officials, the ambassador obtained permission to free 100 captives. That such a thing had taken place in the Muslim land through the intrigue of a French ambassador indicated the growing strength of the enemy.[8]

On the other hand, the protracted struggle of the Ottomans with Safavid Persia, affecting as it did the very heart-lands of Islam, was a matter of very deep concern to the Porte; and as this enemy, unlike the Christians, was able to appeal to the

---

7) Selanikī says Duka-i Françа la'īni. This is probably a mistake for Duka-i Florensa. Uzunçarşılı mentions that this attack was made by a ship of the Duke of Raçyana which belonged to Florence, (I. H. Uzunçarşılı, OT Vol. III, part 2, p. 147).

8) E, 435b - 436a

minds and hearts of the Muslim people by offering an alternative dispensation, it was to be expected that hostility shown towards his should be bitter and implacable.

Selanikī, however, takes a practical view as to how this confrontation should be pursued. Mentioning the curse laid on the Persians by the Prophet - mazaḳa'llāhü mülke-hü ke-mā mazaḳa kitābī - , he sees their country as a region of poverty from the conquest of which no profit can be expected; whenever one of its rulers did manage to bring some prosperity there, he was invariably followed by another who destroyed this by his tyranny. It should be noted that this is a change of attitude on the part of Selanikī: in 975 (1567-68), when the Ḳızılbaş emīr Şāh-ḳulı Ḫān arrived in Istanbul to convey the congratulations of the Şāh to Sulṭān Selīm II on his accession to the throne, Selanikī, after commenting on the lavish hospitality shown to him and his followers, concludes his remarks with a prayer that God may grant that the earth be cleansed of the foul Ḳızılbaş by the swords of the true believers, that their lands be taken from them and settled by orthodox Muslims, and that the honour of achieving this be accorded to the Ottomans.[9] Again, in 984, when another such delegation arrived from the Şāh to congratulate Murād III on his accession, Selanikī cannot let the occasion pass without disparaging remarks about the Ḳızılbaş, this time dwelling on the ingratitude they showed

---

9) E, 43b ; Sel, 94-5

for the extraordinary marks of honour which were shown them.[10]

In addition to these details concerning the foreign countries themselves, Selanikī also gives very valuable information about their emissaries - the customs surrounding their arrival in Istanbul, certain changes in these traditions, the conduct of these representatives, and the interest shown by the people in the splendid ceremonies.

On the arrival of the Venetian Bailo in Istanbul in Cemāzü'l-evvel 1005 (Jan 1597), to offer congratulations on the recent victory, Selanikī mentions two traditions concerning the envoys. Previously the Venetian Bailo, like the envoys of Transylvania, Moldavia and Ragusa, used not to be feasted. After the defeat of the fleet[11] however, the Bailo offered 1000 gold pieces as expenses for a feast, together with 120,000 sikke-i ḥasene war indemnity, and a feast was subsequently provided for him. Later, however, the Bailo did not give money for a feast, and this practice did not continue.[12]

Similarly it was the custom that when the envoy came to the Dīvān the grand vizier would receive him standing up. The kāżī-'askers also stood, out of respect for the high officials.

---

10) E, 66b ; Sel, 140 - 141

11) The İnebahtı (Lepanto) naval battle, 1571.

12) E, 359a - 359b

This time, however, the kāżī-'asker of Anoṭolı, Yaḥyā Efendi, demonstrating a particular firmness, did not stand up. After he had dined with the grand vizier, the envoy, accompanied by twelve noblemen from his retinue, then entered the presence of the Sulṭān.[13]

Selanikī also mentions another significant change in the tradition concerning the reception of envoys. Recounting the Grand Vizier Ḥasan Paşa's feast given for the envoy of Abdullāh, Ḫān of the Üzbeks, in Şa'ban 1006 (Mar - Apr 1593), Selanikī remarks that, in the past when envoys from Iran and other countries had come to the capital, it had been the custom for each vizier to provide a feast, spending incalculable sums of money. Since the coming of the envoy of Şāh 'Abbās, however, the other viziers had avoided giving such a feast, and consequently this duty became restricted to the grand vizier only.[14]

---

13) E, 359a - 359b

14) E, 397b

THE MANUSCRIPTS OF SELANIKI'S HISTORY AND THE METHOD FOLLOWED IN THE PRESENT EDITION

Twenty-five Mss of Selanikī's History[1] have been located in the libraries of Europe and Istanbul, but even the earliest of these does not antedate the second half of the seventeenth century. The portion of the work published in Istanbul in 1231 was obviously based on the Hamīdīye Ms, 903, a comparatively late copy made in the eighteenth century, and in fact the pagination numbers which appear in its margins were probably written by the printer.[2]

The Mss used in the present study are as follows:-

1. (Esat Efendi 2259; TCYK, p: 258): the Ms on which the present edition is based, contains 469 folios written in a small nesḫ hand. The work concludes on folio 469a, after which

---

1) The Ms mentioned in the catalogue to the DTC Faculty Library in Ankara University seems to have been lost, while TS Bağdad Köşkü 201 (F E Karatay, Topkapı Sarayı ... Türkçe Yazmaları Kataloğu I, p: 243) is not actually the history of Selanikī.

2) At the end of the published portion there is the following note: "Since Na'īmā's History commences with the year 1000 AH, we have refrained from publishing the remainder of Selanikī's work."

follow certain additions pertaining to the years 1033, 1202, 1213 AH in different hands. For the reigns of Murād III and Mehmed III there are special ser-levha pages ornamented with gold and other colours.

Here and there blanks have been left in the text, and sometimes the caption kıt'a precedes a space for two missing lines. There are many extensive marginalia, some of which are written in the same hand as that of the copyist; others in different hands are sometimes concluded with the notation sahh or min-hū. Most of these marginalia are to be found incorporated in the text of the later copies.

One may speculate that these marginalia in the same hand as the text were sections inadvertently omitted by the copyist and restored when he reviewed his work; while the others may have been added by later owners on the basis of different copies of the work.

On the evidence of the paper, the orthography and the ornamentation, the work is characteristic of the second half of the seventeenth century.

2. U (Universite Kit., TY 2608): copied in 1034 (1673-4), it is the earliest of the dated Mss, a work of 435 folios, written in a crude hand with section headings in red. It is, however, incomplete, lacking folios 11 - 150 (covering the period from Şevvāl 973 to Rebī'ü'l-āḫir 1001) and various other sections, too, have been omitted; it compresses some of the longer narrations, and frequently omits words and phrases. It would appear

to have been intended merely as a rough draft, for there are many marginal additions throughout which are incorporated into the text of other Mss. Folios 408 - 427 are written in a different hand, which is identical with Ms E (the basis of the present edition). Despite its defect, this Ms contains material lacking in the others.

3. H_1 (Hamīdīye 902; TCYK p: 258): contains 423 folios (207 mm x 130 mm), written in a small nesḫ, with 29 lines to a page. On the first folio (1a) can be found the seal of endowment of 'Abdülhamīd I.

The script of this copy is so similar to that of Ms E, that it may be confidently assumed that both were written by the same copyist. In this Ms also there are certain marginalia, sometimes bearing the subscription ṣaḥḥ or min-hü. The folio following 283, and three folios following 381 are missing, and certain other sections which are found in E are omitted.

4. H (Hamīdīye 901; TCYK p: 257): contains 494 folios (260 mm x 140 mm), in a fine ta'līḳ hand, with 25 lines to a page. The first page (1b) and frames are ornamented with gold.

According to the colophon (494a) Muṣṭafā Paşa, who was Ḳapudān-ı deryā in the reign of Aḥmed III, read Selanikī's History and asked Pīr Meḥmed Efendi, the former ḳāżī of Ḳudüs to secure a copy for him. The latter commissioned it from 'Alī bin 'Abdullāh, who finished the work in Şevvāl 1136(1723-4).

5. R_1 (Revan 1138; TSTYK p: 243): contains 326 folios (255 mm x 145 mm) of 31 lines to a page, written in a regular nesta'līḳ

hand. The first page (1b) is ornamented with gold and the frames are in red. On the first folio (1a) there is the seal of 'Oşmān III. It belongs to the same group as Ms H.

6. R_2 (Revan 1139; TSTYK p: 243): contains 314 folios (314 mm x 180 mm) of 31 lines to a page, written in the same nesta'līḳ as R_1. The first folio (1b) and the frames are ornamented with gold. On the first folio (1a) there is a seal and note of ownership in the name of 'Abdullāh Fā'iḳ. It is identical in content to R_1, and consequently belongs to the H group also.

7. B (Bağdad Köşkü Ktb, 202, TSTYK p: 243): contains 212 folios (325 mm x 194 mm) written in a nesḫ hand with 31 lines to a page. The ser-levḥa and frames are ornamented with gold. Although B was copied fairly late (most probably in the eighteenth century) and exhibits certain simplifications and words of interpretation, it still represents one of the most complete versions. It very rarely makes orthographic mistakes and even such commonly accepted errors in spelling as esbāb for sebvāb, or mekātib for mekātīb are given in correct form in this copy. Like most of the other copies, section headings are not always given, and certain headings are in Persian. Since this manuscript differs quite considerably from Ms E, its variations are shown quite widely in the footnotes to the edited text.

8. H_2 (Hamīdīye 903, TCYK p: 259): contains 222 folios[3]

---

3) In TCYK it is erroneously given as 277. When it was first

(320 mm x 197 mm) in the nesḫ hand, 33 lines to a page. The frames are in red. There is the endowment seal of 'Abdülhamīd I on the first folio. The text of the Ms is identical with Ms B; the calligraphy is also very similar. One may assume that they were copied by the same calligrapher.

9. D (Nuru'osmānīye Ktb 3132, TCYK p: 256): contains 347 folios (314 mm x 165 mm) in a fine ta'līḳ hand, with 25 lines to a page. The ser-levḥa and the frames are ornamented with gold. There is the endowment seal of 'Osmān III on 1a. According to the colophon this particular Ms was copied in 1123 (1711-2) by Ḥüseyn Paşa-zāde Mīr Meḥmed 'Afvī, for the library of Dāmād İbrāhīm Paşa, upon the latter's request. However, although this copy represents a correct text, it lacks more than a quarter of the entire work.

10. R (Revan Ktb 1137, TCYK p: 243): contains 443 folios (215 mm x 130 mm), written in an elegant nesḫ hand. There are 27 lines to a page. The ser-levḥa and frames are ornamented with gold. On 1a there is the endowment seal of 'Osmān III. It was copied in 1149 (1736-7). This copy differs widely from the other Mss, having considerable alterations and attempts at simplification.

11. S (Emānet Hazīnesi Ktb 1426, TSTYK p: 243): contains

3, cont'd:- paginated the number jumped from 117 to 172, and thus at the end reaches 277.

457 folios, written in a fine ta'līḳ hand. The ser-levha and frames are ornamented with gold. According to the colophon (456) El-ḥāco Beşīr, the Dārü's-Sa'āde Aġası, say the History and asked Pīr Meḥmed to secure a copy for him. The latter commissioned it from 'Alī bin 'Abdullāh[4], who finished the work in 1135 (1722-1723). The content of this copy is very similar to R_1, U and H.

12. U_1 (Universite Ktb, 2380): contains 503 folios, written in a fine ta'līḳ hand, 25 lines to a page. The ser-levha and the frames are ornamented with gold. According to the colophon Süleymān bin Muṣṭafā copied it in 1136 (1723-1724) for Meḥmed Efendi, the re'isü'l-küttāb.

13. U_2 (Universite Ktb, 4027): contains 341 folios, written in a fine ta'līḳ hand. The ser-levha and the frames are ornamented with gold. It was copied in 1142(1729 - 30). Although this Ms is one of the most reliable, there are certain orthographic peculiarities, such as the frequent use of (ﻱ), in place of (ﻯ).

14. N (Nuru osmāniye Ktb, 3133, TCYK p: 259): contains 355 folios (313 mm x 165 mm), written in a ta'līḳ hand[5], 25 lines

---

4) The first part of the colophon is identical with Ms D; and the calligrapher of Mss H and S are the same person.

5) Up to 224a is written in a thick ta'līḳ hand, and the remainder in a fine ta'līḳ hand.

to a page. On the front folio there is the endowment seal of 'Osmān III. This Ms lacks sections and makes some orthographic mistakes.

15. M (Hekimoğlu 'Ali Paşa Ktb 693, TCYK p: 257): contains 387 folios (273 mm x 170 mm), written in a ta'līk hand, 25 lines to a page. The ser-levha and the frames are ornamented with gold. In general it does not give the chapter headings and there are some sections omitted.

16. E_1 (Es'ad Efendi Ktb 2144, TCYK p: 257): contains 347 folios (298 mm x 155 mm), written in a ta'līk hand, 25 lines to a page. The ser-levha is ornamented with gold. This Ms, too, omits many sections.

17. A (Atıf Efendi Ktb 1844, TCYK p: 257): contains 339 folios (240 mm x 160 mm), written in a nesh hand, 27 lines to a page. It was copied in 1142 (1729 - 30).

18. T (Türk Tarih Kurumu Ktb 59): contains 251 folios, written in a fine nesh hand.. There are 25 lines to a page. The frames are in red, except for the first folio (1b - 2a). It was copied in Zi'l-ka'de 1180 (1767). The calligraphy is very similar to that of Ms B.

19. V (Velīyüddīn Efendi Ktb 2368, TCYK p: 259): contains 221 folios (313 mm x 165 mm), written in a ta'līk and a nesh

hand.[6] There are 29 lines to a page.

20. W(Vienna, Nat.Bibl. 1030, Flügel Katal. II, p: 246): contains 417 folios, written in a nesḫ hand, 27 lines to a page. The ser-levha and frames are ornamented.

21. I (Uppsala, Univ. Bibl. 284, Tornberg Catal, p: 136): contains 420 folios, written in a fine ta'līḳ hand, 23 lines to a page. At the beginning there are seven unnumbered folios containing a table of contents.

22. P (Paris, Bibliothèque Nationale 1060, Blochet Cat II, p: 149): contains 446 folios, written in a nesta'līḳ hand.

23. E_2 (Es'ad Efendi 2167; TOYK p: 258): contains 345 folios (254 mm x 146 mm). This copy is incomplete. It only contains that part of the History dealing with the years between 971 and 1003 (1563 - 1594/5).

24. F (Rouen[7], 1506)

---

6) From the beginning to folio 118 inclusive it is written in a ta'līḳ hand, and the rest is in a nesḫ hand.

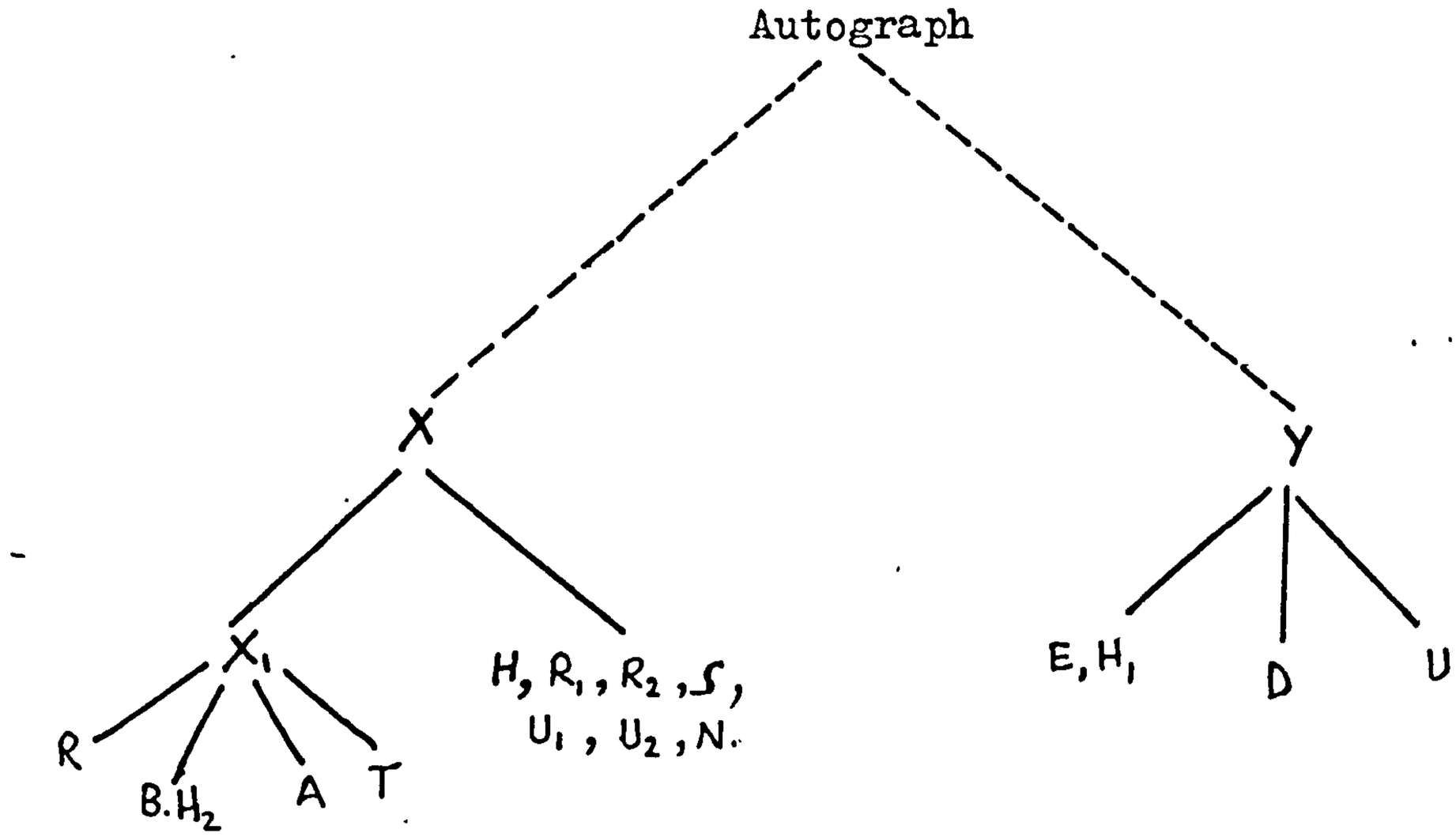
7). F Babinger mentions only the name of the Ms in GOW, p: 414.

25. L (The Free Library of Philadelphia)[8]

---

8) M A Simsar mentions (in"Oriental Manuscripts of the John Frederick Lewis Collection in the Free Library of Philadelphia", Philadelphia 1937) that there is a copy of Selanikī's History in the Free Library of Philadelphia. Unfortunately, this information came to light too late to allow time for this copy to be examined and details of it to be included in this thesis.

The variations in most of the copies of the History are of such a nature that one cannot with entire confidence assign each to a distinct tradion. It is safe to assume that even the major exemplars modified to some degree the language of the original which, as has been noted, was probably written in the form of hasty notes. On the basis of content and organization, however, the following schema seems most probable:-

From all the evidence, it would seem that U, E and H_1 contain the earliest recension of the text, there being a particularly close resemblance in language and orthography between all three. Although dated, U has survived in such a poor condition that it seemed preferable to use E as the basis for the present edition.

The Mss in the group (H ... N) are all of a later date, and bear close resemblance to one another, R_1/R_2 and U_2/N, in fact, exhibiting the same deficiencies in content and identical errors in orthography. That material which appears as marginalia in U, E, H_1 is usually taken into the text in this group, which tends to confirm the supposition that these were unintentional omissions in the former; likewise, those places which were left blank in U, E, H_1 are simply ignored in this group. In respect of content, there is no material found here which is not in E, H_1; on the contrary, omission of material is their most general characteristic.

Whereas most of the Mss in the last group can be dated to the period of Ahmed III in the early eighteenth century, the five in the group (B, H_2; T, A) belong to the latter part of this century, and their dominant characteristic is in the modification and simplification of the language to the understanding of their own period; consequently, they add nothing of substance to the content of the text. B and H_2 are entirely identical, and no doubt the product of the same copyist. R exhibits the most extreme simplification of the text; and while the most easily intelligible, must be regarded as the one furthest removed from the original.

The individual Ms D probably belongs to the same version from which U, E and H_1 derive. Although D lacks about one quarter of the total, the variations in the text which it does contain are always significant, and, with the others, allows to some extent the reconstruction of the as yet undetermined exemplar (Y) from which all may be presumed to derive. In

choosing E (and consequently H) as the basis for the present edition, not only was its resemblance to the earliest dated Ms (U) taken into account, but also the fact that it alone amongst all the other Mss gives section titles in full, and invariably specifies the dates of the events recorded. Its language, too, is closest to that of the period in which Selanikī wrote, and the spellings are consistent with those found in other late sixteenth century texts. Moreover, it contains what must be presumed to be the complete text of the work.

Not all the other Mss were thought important enough in their relation to the original to be included in the critical apparatus, and therefore only the more significant variants in U, H, D, B, and R are shown. Each of these may be regarded as representing one or another of the traditions through which the work has descended, and the variations they show are entirely characteristic of the groups to which they belong. It would have impaired the usefulness of the work as a text of primarily historical importance to burden each page with details of variants which have little bearing on the import of the content, so consequently discrimination has been exercised in presenting only those differences which might be regarded as significant. Needless to say, in doing this there has been no attempt to avoid difficulties in the text by tacit omission, and every effort has been made to assure that a correct impression is allowed of each of the Mss used for comparison.

Although the text here edited is substantially based on E, in those places where the readings of this Ms seemed

incorrect or incomprehensible, the versions of one or another of the Mss used in the comparison have been substituted. All such modifications have, of course, been noted in the critical apparatus, where the readings of E are shown in full. The purpose behind these intrusions into the text was again the desire to present it in a form that would be most convenient for those whose interests are primarily historical.

The system of transcription followed in the present edition of the text is that employed in the İslām Ansiklopedisi which be now can be regarded as standard, and the form with which all scholars in the field of Ottoman studies can be presumed to be familar. In the treatment of Turkish vowels, particularly in suffixes of declension and conjugations an archaic pronunciation has been preferred, as being more in accordance with the vowelled (harekeli) texts of the period. Thus, paşanuñ (paşanıñ); sulṭānum, sulṭānuñ(uz) (sulṭānım, sulṭānıñ(ız); the 3rd person possessive suffix is always -i, -ı,-si, -sı (eg: kapusı). Vowel harmony (apart from the concord between back and front vowels) is not presented in the modern form: the passive is always -il, -ıl; the factative always -dür-, -dur-; the reported past always -miş, -mış, etc. Similarly, the personal endings of verbs are: -dür, -dur (-dürür, -durur); -dün, -düñ, -di,-dum, -duñ,-dı, and so with the plurals; the 1st person plural of the optative is -lüm, -lum, and the 1st singular sometimes -(y)in, -(y)ın. The 1st plural of the future/subjunctive is frequently -vüz, -vuz. Other usages will be deducible from these examples.

In employing these forms, no assumptions are made about the historical pronunciation of Ottoman Turkish; rather the aim has been to harmonize the transcription of written forms with a permissable pronunciation.

The Manuscripts of Selanikī's History

1.	Süleymaniye, Esad Efendi Ktb.,	2259	E
2.	Üniversite Ktb., TY	2608	U
3.	Süleymaniye, Hamidiye Ktb.,	902	H_1
4.	" " "	901	H
5.	Topkapı Sarayı, Revan Ktb.,	1138	R_1
6.	" " " "	1139	R_2
7.	" " Bağdad Ktb.,	202	B
8.	Süleymaniye, Hamidiye Ktb.,	903	H_2
9.	Nuruosmaniye Ktb.,	3132	D
10.	Topkapı Sarayı, Revan Ktb.,	1137	R
11.	" " Emanet Hazinesi	1426	S
12.	Üniversite Ktb.,	2380	U_1
13.	" " TY	6027	U_2
14.	Nuruosmaniye Ktb.,	3133	N
15.	Süleymaniye, Hekimoglu Ali Paşa Ktb.,	698	M
16.	Süleymaniye, Esad Efendi Ktb.,	2144	E_1
17.	Atıf Efendi Ktb.,	1844	A
18.	Türk Tarih Kurumu Ktb.,	59	T
19.	Bayezid, Veliyuddin Efendi Ktb.,	2368	V
20.	Vienna, Nat. Bibl.	1030	W
21.	Uppsala, Univ, Bibl.	284	I
22.	Paris, Biblio. Nat.	1060	P
23.	Süleymaniye, Esad Efendi	2167	E_2
24.	Rouen	1506	F
25.	The Free Library of Philadelphia		L

The Text

Esad Efendi, No: 2259 , ff: 375 - 469

The Variations

Universite Ktb. , No: 2603, ff: 353 - 435

Hamidiye, No: 901 , ff: 393 - 494

Bagdad Köşkü , No: 202 , ff: 174 - 212

Kuruosmaniye , No: 3132 , ff: 291 - 349

Revan Köşkü , No: 1137 , ff: 356 - 443

Vezīr-i müşīr-i bā-tedbīr Saturcı
Meḥmed Paşa--edāme 'llāh ta'ālā ic-
lāle-hü[1]--ḥażretleri serdārlıḳ ile
sefer-i ẓafer-rehbere çıḳduġıdur.

Şehr-i Şevvālü 'l-mükerrem-i sene-i ḫams ve elfde yigirmi üçinci dü-şenbih gün rūz-ı pīrūzda Dīvān olmayub, cümle erkān-ı devlet ve a'yān-ı sa'ādet vüzerā-yı 'iẓām ve 'ulemā-yı kirām ve ṣulehā-yı meşā'iḫ-i enām ve[2] 'asker-i İslām ḫaşmet-ü-şevket-i vaḳār-ı İslām[3] ile müzeyyen-ü-mükemmel, ālāt-u-[4] esbāb-ı ḍarb-u- ḥarb ve sāz-u-selb ile[5] alay alay ve[6] çevḳ çevḳ[7] gelüb, Süddе-i Sa'ādet-i[8] Sidre maḳāma[9] ḥāżır-u-müheyyā olub, Serdār-msipeh-sālār-ı 'asker-i İslāma[10] müteraḳḳıb-u-muntaẓır oldılar.[11] Vezīr-i müşīr-i bā-tedbīr-ü-lā-naẓīr ve şecā'at-şi-'ār-ı bā-vaḳār Saturcı Meḥmed Paşa-- edāme 'llāh ta'ālā iclāle - hü -- ḥażretleri dördinci [12] sā' atde

---

1) Such prayers are frequently omitted in the other Mss.; this absence will not be indicated in the variants. // 2) B, ve : E, omits // 3) vaḳār-ı İslām : H, vaḳār U, mā-lā-kelām : B,omits // 4) -ü- mükemmel ālāt -u- : B, ve // 5) ile : U, omits : B, ile mükemmel // 6) ve : H,B, omit // 7) çoḳ çoḳ : B, fevc fevc // 8) H, saādet-i : E,sa'ādet ve // 9) sa'ādet-i....maḳāma : U,B, sidre maḳāmda :D, sidre maḳāma // 10) müheyyā....İslāma: B, āmāde ve ḳudūm-ı serdār-ı ẓafer-şi'āra // 11) -u- muntaẓır oldılar :B, olduḳlarında // 12)vezīr-i....dördinci :D, vezīr-i müşārun ileyh daḫi dördinci //

müretteb[1] ḫadem-ü-ḫaşemi-yle, cebelü, cevşenlü,[2] zırh-pūş,[3] ḳalḳan ber-dūş yarar güzīde ser-efrāz yigitler[4] ile geldüklerinde, çoḳ geçmeyüb az zamān içinde içerü[5] 'izz-i ḫuẓūr-ı Şehinşāhīye istenüb ve bir mikdār eglenüb, çıḳduḳda āḫir ser-ā-ser libāslar ve şalvār ve[6] şāhāne[7] muraṣṣa'ṣorġuç ile çıḳub, i'zāz-u-ikrām olındu ġı[8] muḳarrer-ü-nümāyān olub, sā'ir serdārlara olan iḥtirāmdan[9] aşaġa[10][375b] olmaduġı muḥaḳḳaḳ oldı.[11] 'İzz-ü-ikbāl ile rāyāt-ı feth-āyāt-ı İslām açılub sefer-i[12] ẓafer-me'āġire me'mūr olan[13] Yeñiçeriler kethüdāsı ve[14] elli yedi nefer yaya-başılar ve bölük-başı[15] ve çorbacılar [ve] on iki bin nefer Yeñiçeri yoldaşları-yle, ve Cebeci-başı biñbeş yüz nefer cebeci yoldāşlar ile, ve Ṭopcı-başı biñ nefer ṭopcı yoldaşlar ile,[16] ve ṭop-'arabacı[17] yoldaşlar biñ nefer,

---

1)müretteb: H,B, omit // 2) cevşenlü : H, ve cevşenlü : B,ve cevşenlü ve // 3) U, zırh-pūş : E,H, zırh-pūş giyimlü, geçimlü : B,R, giyimlü // 4) yigitler :B, bahādırān // 5) çoḳ....içerü :B , der-'aḳab // 6) ve : D,H, omit // 7)āḫir....şāhāne : B, a'lā ser -ā-ser ḫil'atler ve şāhāne şalvār // 8) i'zāz.... olındu ġı : B, şāyeste-i elṭāf-ı hümāyūn oldı ġı // 9) serdārlara....iḥtirāmdan :D,H,B, serdārlardan // 10) aşaġa : B,R, dün // 11) sā'ir....oldı : U, omits //12)B, sefer-i : E, leşker-i 13) B, olan : E, ve // 14) B, ve : E, omits //15) bölük-başı : D, B, bölük-başılar // 16) ve cebeci....ile : B,R, omit // 17) H, ṭop-'arabacı : E, ṭop-'aracı

ağaları-yle[1], pür zīb-ü-zīnet alay bayrakları-yle,[2]çekilüb çıkub gitdiler.[3] 'Āmme-i ḫalḳ-ı 'ālem dest-i niyāzı dergāh-ı Bī-niyāza ḳaldırub, Allāhümme eyyidi 'l İslāme ve 'l-Müslimīn,ve unṣur men naṣara 'd-dīn, bi-ḥaḳḳı ve bi-ḥürmeti Seyyidi 'l-mürselīn[4]du'ā-ların mele'-i a'lāya çıḳardılar.[5] Cümle a'yān-ı sa'ādet, vüzerā-yı 'iẓām ve 'ulemā-yı kirām ve meşā'iḫ-i zevi'l-iḥtirām müşāya-'at idüb (اوبرکی) dek vardılar.[6] Vüzerā-yı 'iẓāmdan ġayri er-kān-ı devletüñ ekseri[7] Serdār-ı bā-vaḳār ḥażretlerinüñ oṭağına simāt-ı ni'metine vardilar. Ni'met yenilüb, şerbetler içilüb, şükr-ü-senālar olındı. Ve[8] ġurre-i Zi'l-ḳa'deye dek muḳīm olub, lāzım olan ālāt ve esbāb-ı[9] sefer tekmīl-ü-tetmīm olınca[10] te-vaḳḳuf eylediler. Allāh tebārek-ve-ta'ālā 'asker-i İslāmı eyne kānū ḥaysü kānū [ġālib], a'dā-yı dīn-i ḫāsirīn maġlūb-u- mün-hezim-ü- muḥaḳḳar ola, ve leşker-i Müslimīn manṣur-u-muẓaffer

---

1) yoldaşlar....ağaları-yle : U, biñ nefer yoldaşı ile :H, biñ nefer yoldaşları-yle ve ağaları-yle :B, biñ nefer yoldaş ağala-rı-yle // 2)bayraḳları-yle : H,B, bayraḳları açılub // 3) çe-kilüb....gitdiler : B, gitdüklerinde // 4) ve unṣur....mürselīn : H,B,R, omit // 5) 'āmme-i....çıkardılar : U,D, omit // 6) mü-şāya'at....vardılar : B, müşāya'aten Paşa-yı mezbūr ile vāfir yer gitdiler // 7) vüzerā-yı....ekşeri : U, vüzerāyı 'iẓādan ġayri // 8) ve : R, Dāvūd Paşa saḥrāsında //9) ve esbāb-ı ; H, omits // 10) U, olınca : E, olınınca //

olub küffār-ı ḫāksār üstine hemişe ġālib-u-ḳāhir olalar. Āmīn, āmīn.[1]

Serḥadd-i manşüreden çorbacı[2] gelüb ḫaberler getürdügidür.

Ve bu esnāda Yeñiçeri çorbacısı yoldaşları-yle ulağla serḥadd-i manşüre aḥvālin bildürmege gelüb,[3] "Küffār-ı ḫāksār, melā'īn-i bī-şümār ile,Peşte[4] ve Temeşvar üstine gelüb muḥāṣara eyledügi muḳarrerdür, çāre-vü-tedbīr eyleñ.[5] Serdār ḥażretleri Belġrada çıkınca düşmen-i dīn maṣlaḥatın görür[6] "ddidi. Ve "Ḳal'a-i Egri muḥafaẓasında olan aġa yerine[7] ṣamsuncı-başıyı[8] Yeñiçeriler zaḫīreden ötürü üşüb helāk eyledükleri ḫaber-i ṣaḥīḥdür." diyü bildürdi. Fī evāsıṭ-ı[9] Şev. 1005.

---

1) Allāh....āmīn : U,H,B,R, omit // 2) çorbacı : Yeñiçeri çorbacısı // 3) gelüb : B, gālüb didiki // 4) Peşte : U, omits // 5) çāre....eyleñ : B, hemān bir çāre-vü-tedbīr gerek yoḫsa // 6) görür : H,R, bitürür :B, ider // 7) aġa yerine : D, aġalar yine // 8) ṣamsuncı-başıyı : B, saḳsoncu-başıyı //9) B, evāsıṭ-ı : E, evāḫir-i //

Vezīr-i müşīr-i rūşen-żamīr-i lā-naẓīr
Meḥmed Paşa--edāma 'llāh iclāle-hū--
ḥażretleri sulṭān-zādelerini sünnet ey-
ledüklerinde 'ulemā żiyāfetidür.[1]

[375b] Ve evāsıṭ-ı şehr-i şevvālü 'l-mükerrem-i sene-i mez-
būrede Vezīr-i lā-naẓīr-i rūşen-żamīr-i saltanat-ārā Cerrāḥ Meḥ-
med Paşa--edāma 'llāh ta'ālā iclāle-hū-- ḥażretleri şaḳīḳa-i
rūḥ-ı pür-fütūhları olan sulṭan-zāde[2] iki ferzend-i dil-bendle-
rini[3] ki her biri gül-i gülzār-ı leṭāfet ve gülbün-i bostān-ı
melāhat idi, 'Oşmān Beg ve Pīrī Beg ḥażretlerini[4] sünnet[5] it-
mek-içün 'ālī cem'iyet-ü-żiyāfet tedārük buyurub, velīme-i 'aẓī-
me eyleyüb; muḳaddemā, 'ulemā-yı dīn[6] güzīn-i[7] ehl-i yaḳīn gü-
rūhını ta'yīn[8] eyledüklerinde, ḳānūn-ı ḳadīm üzre rikāb-ı hümā-
yūn ağaları da'vete varub, ve merātib[9] üzre müteferriḳa ve çaş-
nigīr ve çavuş ağalar oḳuyucı gezüb,tenbīh[10]eylediler. Ve/sarāy-ı ma'mū-

---

1) zādelerini....żiyāfetidür : B, zādelerin ḫitān itdükde 'ulemā-
ya żiyāfet itdügidür : U, zādelerini sünnet eyledükde 'ālī żiyāfet
eyledügidür // 2) B, zāde : E, zādeler // 3) H, bendlerini : E, ben-
dilerini : B, bend // 4) ki her....ḥażretlerini : U, kim biri 'Oş-
mān Beg biri Pīrī Begdür, Sulṭāndan olmışlardur. // 5) sünnet : B,
ḫitān // 6) H, dīn : E, dīn ve // 7) güzīn-i : B, ṭavā'if-i // 8)
ta'yīn : B, żiyāfet murād // 9) merātib : H, müretteb // 10) ten-
bīh : B, da'vet //

relerinüñ[1] müferraḥ-u-merġūb cāy-ı laṭīflerini[2] zī-ḳıymet fāḫir esbāblar ile dört ve[3] beş maḥall mekānları[4] tertīb-ü-tezyīn[5] ile döşeyüb, evvelā a'lemü 'l-'ulemā 'i'l-mütebaḥḥirīn ḪᵛāceÂi Şāh-ı cihān Mevlānā Sa'deddīn Efendi ḥażretleri[6] ve oġulları[7] Ḳāżī-'asker Mevlānā[8] Meḥmed Efendi ve Es'ad Efendi[9] ve 'Azīz Çelebi[10] Efendi ve tevābi'leri[11] bir meclis olub, żiyāfet olındı.[12] Ve Rūmili Ḳāżī-'askerliginden[13] müteḳā'id Mevlānā 'Abdülbāḳī Efendi ve Bostān-zāde Mevlānā Muṣṭafā Efendi ve altmışlu ve ellilü müderris efendiler' mevżi'-ı[14] dil-küşāda żiyāfet olındılar. Ve Rūmili Ḳāżī-'askerliginden müteḳā'id Mevlānā Şun'ullāh Efendi daḫi[15] Mevlānā 'Abdurraḥīm ve[16] Mevlānā Şarı Muṣliḥiddin ve[17] altmışlu müderrisīn-i Ṣaḥn-ı Semānīye ile şerīf yerde[18] żiyāfet olındılar. Ve Anatolı Ḳāżī-'askerliginden müteḳā'id Ebu 's-Su'ūd-zāde Mevlānā Muṣṭafā Efendi, sābıḳā İstanbul Ḳāżīsı Mevlānā Şems Efendi ve altmışlu[19]

---

1)ma'mūrelerinüñ : B,R, ma'mūrenüñ // 2)cāy-ı laṭīflerini : D, maḥallerini // 3) ve : H, omits // 4)cāy-ı....mekānları : B, dört beş ḳadar mevāżi'ın fāḫir żī-ḳıymet firāşlar ile // 5)tezyīn : H, zīnetī // 6)ḥażretleri : H, ḥażretlerin // 7)ve oġulları : H,B, oġullarıyle ki // 8)Mevlānā : H,B, omit // 9)ve Es'ad Efendi : R, omits // 10)Çelebi :H,B, omit // 11)tevābi'leri : H, tevābi'leri-yle : B, tevābi'i-yle // 12)olındı : B, olındılar // 13)Ḳāżī-'askerliginden : In B this frequently appears as şadrından and will not henceforth be shown in the variants. // 14)mevżi'-i : B, daḫi bir cāy-ı // 15) daḫi : H, omits : B,R, ve // 16)ve : H,B, efendi // 17)ve : B, efendi ve // 18)Ṣaḥn-ı....yerde : B, efendiler ile teşrīf olınub // 19)H,B,R, altmışlu : E, altmışlu ve

müderrisīn-i[1] Ṣaḥn-ı Semānīye ile teşrīf-ü-żiyāfet olındı.[2] Ve a'lemü 'l-'ulemā mümtāz-u-ser-efrāz-ı 'ālem-ārā İstanbul Efendisi[3] Aḫī-zāde Mevlānā[4] 'Abdülḥalīm Efendi, altmışlu[5] müderrisīn-i Ṣaḥn-ı Semānīye[6] ve dāḫil müderrisleri-yle teşrīf-ü-żiyāfet olındı.[7] Bir günde beş maḥallde [8] başḳa başḳa i'zāz-u- ikrām-u- iḥtirām ile ta'ẓīm-u-tekrīm[9] ile ri'āyet olındılar. Egerçi kim 'ulemā-yı dīn-i ḥażreti[10] Seyyidü 'l-mürselīn [376a] 'izzet-ü- ḥürmeti kār-ı müşkil ve emr-i 'aẓīm idüginde şübhe yoḳdur, ve[11] lākin 'alā ḳadri 'ṭ-ṭāḳa bi-'ināyeti 'llāh ta'ālā re'y-i[12] rekīk olmayub, kār-āzmūdeler[13] vāsıṭası-yle[14] görildi.[15]

Sulṭān-zādeler[16] ḳānūn-üzre müzeyyen pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürmege gitdükleridür.

Ve bu hafta içinde müşārun iley-himā Sulṭān-zādeler zer-ü-zīver ile müzeyyen olub, şevket-ü-ḥaşmet-i[17] mā-lā-kelām ile ḳānūn-ı ḳadīm üzre 'ırḳ-ı salṭanat[18] ta'ẓīm-u-tevḳīr olınub, Südde-i

---

L)müderrisīn-i : B, müderris efendiler // 2)olındı : B, olındılar // 3)mümtāz....Efendisi : H,B, İstanbul ḳāżīsı //4)Mevlānā : B, omits // 5)H, altmışlu : E, altmışlu ve // 6)Ṣaḥn-ı Semānīye : R, omits // 7)olındı : B, omits // 8)maḥallde : B, yerde // 9) i'zāz....tekrīm : H,B, ta'ẓīm-u-ikrām // 10) ḥażreti : H,B, vāriş-i // 11)'aẓīm....yoḳdur ve : H,B, 'aẓīmdür // 12)re'y : R, tedbīr // 13)āzmūdeler : B, āzmūdegān // 14)vāsıṭası-yle : H,B, sebebi-yle // 15)evvelā....görildi : U,cümle 'ulemā ve erkān-ı devleti 'alā merātibi-him żiyāfetler eyledi. //16)H, zādeler : E, zādeleri // 17)-ü-ḥaşmet-i : H,B, omit //18)şalṭanat : B,R, Āl-i 'Oşmān //

Sa'ādet-medāra[1] ḥażret-i Pādişāh-ı[2] ẓillu 'llāh-ı gerdūn-vaḳār--e'azze 'llāh enṣāre-hü--naẓar-ı hümāyūnlarına varub, pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürdiler. Muraṣṣa' şorġuclar[3] ṭaḳılub[4] çıḳdılar. Fī evāsıṭ-ı Şev, 1005.

Sūr-i pür-sürūrda[5] erkān-ı sa'ādet ẓiyāfet olınduḳlarıdur. Ḳānūn üzre 'ālī cem'īyet olduġıdur.[6]

Ve evāḫir-i şehr-i Şevvāl-i sene-i mezbūrede ẓiyāfet-i erkān-ı devlet ve a'yān-ı sa'ādet[7] olınub, cem'īyet-i 'aẓīm[8] oldı. Ṣadr-ı A'ẓam ḥażret-i İbrāhīm Paşa--edāme 'llāh ta'ālā iclāle-hü--ve ṣāḥib-i da'vet Cerrāḥ Meḥmed Paşa[9] ve Ḫalīl Paşa-yı celīlü-'l-ḳadr[10] ve[11] Ḫıżr Paşa ve Ḫādım Ḥasan Paşa ve Sinān Paşa-zāde Meḥmed Paşa ve Ḳāżī-'askerān-ı Rūmilī[12] ve Anatolı Dāmād[13] Efendi ve Yaḥyā Efendi ve beglerbegilerden maḳām-ı mülāzemetde ve[14] Südde-i Sa'ādetde bulınan defterdārān-ı emvāl ve sā'ir erkān-ı devlet dīvān-ḫānede meclis-i 'ālī olub, envā'-ı ni'met-i[15] firā-

---

1)medāra : B, medārda // 2)pādişāh-ı : H,B, omit // 3)şorġuclar : R, şorguclar i'tā ve // 4)ṭaḳılub : H,B,R, ṭaḳınub //5)pür-sürūr-da : U, pür-sürūruñ // 6)ẓiyāfet....olduġıdur : H,B,R, ḳānūn üz-re cem'īyet-i 'ālī ile ẓiyāfet olduḳlarıdur // 7)ve a'yān-ı sa-'ādet : H,B, omit // 8)'aẓīm : B, 'uẓmā // 9)H, ṣāḥib-i....paşa : E,U, Cerrāḥ Meḥmed Paşa, ṣāḥib-i da'vet // 10)paşa-yı ce-līlü 'l-ḳadr : U,H,B, Paşa // 11)ve : U, omits // 12)Rūmili : H, Rūm // 13)dāmād:R, ve dāmād //14)B, ve : E, omits // 15)ni'-met-i : B, ni'am-i : R, et'ime-i //

vān-ı bī-pāyān[1] çekilüb yenilüb ve[2] eşribe-i nefīse-i ḫoş-güvār içilüb, şükr-ü-sipāslar olındı. Ve ḳānūn-ı ḳadīm üzre Mīr-'alem Aġa Ṣadr-ı A'ẓam[3] ḥażretlerine maḳrama-i dest[4] ve Baş-ḳapucı-başı[5] legen[6]-ibrīḳ virüb, 'ale 't-tertīb ḳapucı-başılar[7] ve mīr-āḫūrlar[8] ve çaşnigīr-başı legen ve[9] ibrīḳ virdiler. Ve beglerbegilere ve Ḳāżī-'asker[10] Efendilere[11] ve Yeñiçeri Aġası ve Defterdār Efendilere[12] çaşnigīr aġalar ḫidmet eylediler. Ve sımāṭ-ı ni'metde ve şerbet[13] virilmekde kezālik bu üslūb üzre ḳā'ide-i ḳadīmeye[14] ri'āyet olındı. Ve çavuş aġalar alḳışlayub, erkān-ı sa'ādet ḳalḳduḳlarında içerü ḫāṣ odaya girüb, destār ve libās tebdīl eyleyüb[15] taḫta-pūş üstine 'ālī sāyebānlar ḳurılub, Şāh-ı 'Acem tuḥfeleri envā'-ı resm-i 'acīb-ü-ġarīb ile muṣavver[16] çitler ve zārlar çekilüb, [376b] hünerver[17] üstādlaruñ āşār-u-[18] taṣvīrātları[19] seyr olınub, sāz-u- sözler[20] çalındı. Ve sa'ādetlü Pādişāh-ı cihān-penāh ḥażretlerine gönderilen fişek ḳal'aları[21] Ḳaṣr-ı 'Ālī öñinde

---

1)bī-pāyān : H,B,R, omit // 2)çekilüb....ve : U, olub // 3)ṣadr-ı a'ẓam : R, ṣāḥib-i devlet // 4)maḳrama-i dest : R, el maḳraması virdi. // 5)baş-ḳapucı-başı : B, Baş-ḳapucı-başı Aġa // 6)legen : U,B, legen ve // 7)U,H,B, ḳapucı-başılar : E,ḳapucı-başıları : R, ḳapucı-başı aġalar // 8)mīr-āḫūrlar : R, mīr-āḫūr aġalar // 9)ve : H,B,R, omit // 10)Ḳāżī-'asker : H,B, ḳāżī // 11)Efendilere : B, efendiye // 12)Efendilere : H, Efendiler // 13)sımāṭ-ı....şerbet : U, sımāṭ-ve ni'met //14)ḳadīmeye,H : E,U, ḳadīme // 15)girüb.... eyleyüb : H, varub destārı libāsa tebdīl : B, varub destār ve libāsı tebdīl ve // 16)muṣavver : H,B, munaḳḳaş-u-muṣavver // 17) hünerverler : H, hünerverd // 18)-u- : H,B,R, omit // 19)taṣvīrātları : B,R, ḳalemleri // 20)sāz-u-sözler : U, sāzlar // 21)fişek ḳal'aları : B, ḳal'a fişekleri //

deryāda atılub, temāşā olındı. Ve berüden atılan fişekleri de[1] anlar seyr eyledi.[2] Ve sımāṭ-ı ḥalvīyāt ve ḫoş-āb[3] ve meyve-hā-yı tāze çekildi. Yenilüb ve [4] içilüb bī-ḥadd-u-bī-ḳıyās getürildi. Şabāḥa dek şevḳ-u-ẕevḳ-u-[5] şādumānī oldı. (Ḳıṭ'a)

Şādī-vü-ẕevḳ-ü-'işret ile[6] bir dem eyleyüb
Ben ḫāki 'āḳıbet yine[7] ḳaldırdı rūzgār
Anlar ki 'ayş-ü-nūş ile[8] bunda muḳīm olur,
Bir cür'a ile[9] bendelerin afsalar ne var

Ṣadr-ı A'ẓam[10] İbrāhīm Paşa ḥaẕretleri Serdār-ı 'ālī-ḳadr otaġına varduḳlarıdur.

Ve evāḫir-i şehr-i Şevvālde dīvān ertesi Ṣadr-ı A'ẓam İbrāhīm Paşa--edāme 'llāh ta'ālā iclāle-hü--ḥaẕretleri Serdār-ı bā-vaḳār Ṭaṭurcı Meḥmed Paşa ḥaẕretleri otaġına varub, sefer-i ẓafer-rehbere müte'alliḳ umūr-ı ḥaḳā'iḳ-ü-daḳā'iḳ söyleşildi.[11] Ve bölük ḥalḳınuñ pīr-i sāl-ḫōrdeleri, "Ma'mūl 'ulūfelerimüz[12] virilmez oldı.

---

1)fişekleri de : H, fişeklerinde // 2)eyledi : B, eylediler // 3)ḫoş-āb : R, ḫoş-ābān-ı gün-ā-gün // 4)ve : H,B, omit // 5)H,-u- : E, omits // 6)'işret ile : H,R, 'izzetle : B, 'izzet ile // 7) yine : H,B, omit : R, ḫākden // 8)nūş ile : H, nūşla : R, nūşda /ɔ/ 9)cur'a ile : H,B,R, vechle // 10)In B this frequently appears as vezīr-i a'ẓam and will not henceforth be shown in the variants.// 11)söyleşildi : H,B, söyleşdiler // 12)sāl-ḫōrdeleri....'ulūfelerimüz : R, sāl-ḫōrde olanları 'ulūfelerimüz vaḳtīle //

Küllī[1] mużāyaḳa çekerüz.[2] Bize ḳānūn üzre teḳā'üd ṣadaḳa eyleñ, ve yaḫud bu sefer[3] mu'āf buyuruñ, du'ā[4]vü-senāya[5] meşgūl olalum," diyü tażarru'-u- niyāz eylediler. Çendān[6] iltifāt buyurılmayub, az kimse[7] ber murād oldı.[8] Ve sefer levāzım-u-mühimmātı tamām görilmege mecāl-ü-imkān olmayub, nice noḳṣān ile[9] ġurre-i şehr-i Zi 'l-ḳa'dede göç muḳarrer oldı.

Ve merḥūm Sinān Paşa fütūḥātından ḳal'a-ı Papa ve Samarṭin üstine a'dā-yı dīn tebdīl-i ṣūret idüb, "'Arabalara zaḫā'ir yükledüb,[10] ḳal'alara zaḫīre getürdük," diyüb, ḥīle-kārlıḳ[11] ile ḳal'a ḳapusın ġaflet ile açdurub, içerü girüb, bulınan ehl-i İslām ile ḳıtāl idüb, a'dā[12] ḳal'ayı[13] żabṭ eyledükleri ḫaber geldi.[14] Muṣībet-zede[ler], ṣedā'id-i rüzgāra ṣabr-u-taḥammül üzre mütevekkil-ü-müteveccih olub gitdiler. Allāh ta'ālā--celle żikrü-hü--ḫayrlar tevfīḳ[15] eyleye. Bi-ḥaḳḳı ve bi-ḥürmeti Ḫātemi 'n-nebīyīn ve Seyyidi 'l-mürselīn. Āmīn.[16]

---

1)küllī : R, 'aẓīm // 2)çekerüz : R, çekiyoruz // 3)sefer : B,seferden // 4)du'ā : R, du'āñuza // 5)-vü-senāya : B,R, omit // 6) çendān : B, ammā çendān // 7)kimse : B, ādem // 8)oldı : R, olındı // 9)ile : B, üzre // 10)idüb....yükledüb : R, itdiler zaḫīre 'arabaları içine cenkci ḳoyub // 11)ḥīle-kārlıḳ : B, ḥīle : R, gice vaḳtinde ḥīle // 12)ḳal'a....a'dā : U, omits // 13)a'dā ḳal'ayı : B, ḳal'aları // 14)geldi : R, geldükde me'mūr olan 'asker-i mansūre ile Serdār Paşa ḳalḳdı //15)ḫayrler tevfīḳ : B, ḫayra tebdīl // 16)bi-ḥaḳḳı....Āmīn : U,H,B,R, omit //

Cebeci-başı ve[1] Ṭopcı-başı ve Muḳābeleci defterden[2] vāfir esāmī iḫrāc idüb,[3] sa'y[4] göster-dükleridür.[5]

Ve evāḫir-i şehr-i Şevvālde [377a] Yeñiçeriler[6] Muḳābelecisi Mi'mār-zāde İbrāhīm Çelebi ve[7] Cebeci-başı Ḳız-ḳapan 'Alī Aġa[8] ve Ṭopcı-başı,[9] bölüklerinden müteveffā ve nā-bedīd[10] olanlardan iki biñ neferden[11] mütecāviz ādemden yevmīye Ḫazīne-i 'Āmireye[12] on biñ akçeden ziyāde, sa'yleri muḳābelesinde ḫil'at-ı fāḫire ile teşrīf buyurılub, girüb, pāye-i serīr-i 'ālem-maṣīre yüz sürdiler.[13] Ve defterden[14] esāmīleri iḫrāc olınan ḳadīmī Sulṭān Süleymān emekdārlarından cebeciler ve ṭopcılar[15] aġalarından[16] şikāyet idüb, "Bizüm dirligümüz ḳat' olınmaġa sebeb aġalaruñ[17] ṭamı'-u-ḫiyānetleridür" diyü taẓallüm eyledükleri 'arz olındukda,[18] Cebeci-başı ref'

---

1)ve : R, ile // 2)ve Muḳābeleci defterden : H, ve muḳābele defte-t[ü]dan; B, muḳābele defterinden // 3)idüb : R, itdürüb // 4)iḫrāc ....sa'y : B, çıḳarub sa'y-i ḫazīne // 5)gösterdükleridür : R, ḫazīne itdükleridür // 6)Yeñiçeriler : H, Yeñiçeri : R, piyāde // 7) ve : B, omits // 8)Ḳız....Aġa : H,B,R, omit // 9)Ṭopcı-başı : B, ṭopcı-ocaġı // 10)nā-bedīd : B,R, nā-būd // 11)biñ neferden : U, biñden // 12)Ḫazīne-i 'Āmireye : B, puts this after sa'y // 13) sürdiler : B, sürdi // 14)defterden : B, defter-i muḳābeleden // 15)emekdārlarından....ṭopcılar : H,emekdārları cebeci ve ṭopcı : B, emekdārları cebeci-başıdan : R, emekdārlarından olanlar cebeci ve ṭopcı aġalarından // 16)aġalarından : B, omits // 17)sebeb aġalaruñ : B, bā'iṣ aġalarımuzuñ // 18)eyledükleri....olındukda : H, eyledüklerinde : R, itdüklerinde //

buyurılub,[1] yerı Ḫandān Aġa nām Çaşnigīre[2] fermān[3] olındı. Ve[4] zebān-dırāzlığı sebebi-yle Yeñi-Ḥisāra[5] ḥabs buyurıldı. Bir ḳaç günden[6] ṣoñra "Cezā'ir[7] veya Ḳıbrısa veya[8] Rodosa sürilsün" diyü buyurıldı.[9] Ve yeñi Cebeci-başı çıḳub sefere[10] gitdi.

Ve bu eṣnāda çoḳ zamān mürūr itmedin te'ṣīr-i āh-ı maẓlūmān yetişüb[11] bir ecnebī Yeñiçeri ṭutılub,[12] "Muḳābeleci benüm bu defālü aḳçem aldı" dimegle muḳābelecilik ḫaṣm-ı ḳadīm[13] Küçük Ḳāsım Aġaya fermān olındı. Ve[14] İbrāhīm Çelebi maẓhar-ı āteş-i ġaẓab-ı[15] Pādişāhī ola-yazdı.[16] Şefā'atle[17] ḫalāṣ oldı. Fī[18] evāḫir-i Şev , 1005.

Maṭbaḫ-ı 'Āmire Emīni tebdīl buyurılub,[19] 'Abdullāh Çavuş Ḳapucılar Keṯḫüdāsı olmaḳ fermān olınduġıdur.[20]

---

1)ref' buyurılub : in H,B, this frequently appears as 'azl olınub, will not henceforth be shown in the variants // 2)Aġa....Çaşnigīre : U, Aġaya // 3)fermān : B, iḥsān // 4)ve : B, ve ma'zūl Cebeci-başı // 5)Yeñi-Ḥisāra : B, Yeñi-Ḥisārda // 6)günden : H,B, gün teʾḫīrden // 7)Cezā'ir : B, ya Cezā'ir // 8)H, veya : E, ve : B, ya // 9)bir ḳaç....buyurıldı : U, omits // 10)yeñi....sefere : R, sefer-i hümāyūna yeñi olan Cebeci-başı // 11)yetişüb : H, ile : B, omits // 12)ṭutılub : Bİ omits // 13)ḳadīm : D,ḳadīmī // 14)ve : ve Mi'mār-zāde // 15)B, āteş-i ġaẓab-ı : E, āteş leheb-i // 16)ola-yazdı : D, olurken // 17)şefā'atle : B, hele şefā'at // 18)H, fī : E, ve // 19)tebdīl buyurılub : B, omits // 20)olmaḳ....olınduġıdur B, olub Ḳazġancı-zāde 'Ömer Çavuş Maṭbaḫ-Emīni olduġıdur : This chapter has been omitted in D. //

Ve ġurre-i şehr-i Ẕi 'l-ḳa'dede Maṭbaḫ-ı 'Āmire[1] Emīni 'Abdullāh Çavuş ref' buyurıldı. Emānet-i maṭbaḫ Ḳazġancı-zāde 'Ömer Çavuşa fermān olındı. Ve[2] 'Abdullāh Çavuş gürg-i bārān-dīde germ-ü-serd-i rūzgār çekmiş[3] kār-āzmūde ẕī-ḳudret olmaġın[4], 'amelden ḫālī olmayub, tensūḳāt-ı lāyıḳayı[5] virecek yerlere virūb dirīġ itmeyūb, ve yanınca[6] Serdār ḥażretleri şefā'atı[7] muḳārin olub,[8] haftasında Ḳapucılar Keṯḫüdālıġı manṣıbı ile kām-kār olub, gümüş[9] degnek ile dergāh-ı ma'delet-mekānda gedüginde[10] mümtāzü 'l-aḳrān oldı. Ḳadīmden Yeñiçeri ocaġından[11] ḥāsıl[12] olub, çoḳ[13] şolaḳ olmışdı.[14]

Maḥrūse-i Ġalaṭa ḳāżīlıġı virildügidür.[15]

Evā'il-i şehr-i Ẕi 'l-ḳa'dede [377b] maḥrūse-i Ġalaṭa Ḳāżīsı[16] Mevlānā Şeyḫ Meḥmed Efendi, dāmād-ı Mevlānā İmām-ı Pādişāhī 'ālem-penāh,[17] ref' buyurıldı. Yerine sābıḳā Ḫavāṣṣ-ı Ḳosṭanṭınīye[18]

---

1) 'Amire : U,B, omit // 2)ve : B, ve mezbūr // 3)germ....çekmiş : B, umūr ve // 4)olmaġın : H; olmaġla : B, ādem olmaġın // 5)tensūḳāt-ı lāyıḳayı : H, tensūfāt-ı lāyıḳa : R, rüşvet // 6)tensūḳāt-ı....yanınca : B, ve virilecek yerlere tensūḳāt-ı lāyıḳa virmegi dirīġ itmedüginden ġayri // 7)şefā'atı : B, şefā'atı daḫi // 8)tensūḳāt-ı....olub : U, omits // 9)gümüş : B,R, sīm // 10)gedüginde : U, omits : B, ḫidmetinde // 11)ocaġından : H,B,R, ocaġında // 12)ḥāṣıl : R, perverde // 13)çoḳ : U, çoḳ zamān // 14)çoḳ....olmışdı : B, çoḳ umūr görmiş ādem idi // 15)virildügidür : B,R, tebdīl olınduġıdur : This chapter is entirely omitted in D. // 16)Ġalaṭa Ḳāżīsı : H, ḳāżī // 17)Mevlānā....'ālem-penāh : B, dāmād-ı İmām-ı Pādişāhī Mevlānā Şeyḫ Meḥmed Efendi // 18)Ḳostanṭınīye : B, Āsitāne //

Ḳāżīsı Mevlānā Ṣarı Muṣliḥiddīn Efendi fermān olındı. Ve ref' olınan[1] Efendiye Ayaṣofya-yı Kebīr evḳāfından yevmī yüz yigirmi aḳçe vaẓīfe-i naẓīfe-i teḳā'üd[2] fermān olındı.

Ḳapu-Aġası ḥażretleri medresesinden[3] 'Abdülġanī-zāde Efendi Ṣaḥn-ı Ṣemānīyeye varduġıdur.[4]

Ve bu esnāda Ḳapu-Aġası Ġazanfer Aġa medresesinde müderris olan[5] feżā'il-i[6] 'ulūm-u-ma'ārif ile mümtāz-u-ser-efrāz-ı devrān 'Abdülġanī-zāde Mevlānā Meḥmed Çelebi[7] Efendi medrese-i Ṣaḥn-ı Ṣemānīyeye gelüb, ṣu'arādan biri ta'rīḫ didi (Mıṣrā')

"'Ulemā zümresinüñ nādiri geldi Ṣaḥna."

Maḫlaṣ-ı şerīfleri Nūdirīdür.[8]

Şehr-emāneti virildügidür.[9]

Evā'il-i şehr-i Żi 'l-ḳa'dede Şehr-Emīni İbrāhīm Aġa nāgehānī ref' buyurıldı. Yerine sābıḳā Ḳıbrıs defterdārı olan Muvaḥḥid Muṣṭafā Efendi Şehr-Emīni olmaḳ fermān olındı. Fī evāsıṭ-ı Żil Ḳ, 1005.

---

1)ref' olınan : R, selefi olan // 2)vaẓīfe-i....teḳā'üd : U, teḳā'üd vaẓīfesi // 3)ḥażretleri medresesinden : R, müderrisi // 4)Efendi....varduġıdur : B, Mevlānā Nādirī Ṣaḥn-ı Ṣemānīyeye ḥareket itdügidür. // 5)H, medresesinde....olan : E,U,D, müderrisi // 6)feżā'il-i : B, omits // 7)Meḥmed Çelebi : B, Nādirī Meḥmed // 8)maḫlaṣ-ı....Nādirīdür : B,D, omit // 9)This chapter is entirely omitin D. //

Arnavud Memi Paşa deryāda[1] serdār olub, do-
nanma[2] gitdügidür

Evāsıṭ-ı şehr-i Zi 'l-ḳa'dede rūy-ı deryānuñ ḳadīmī ḳorsan ve ḳurnazlarından[3] Memi Paşa donanma-yı hümāyūn gemilerine serdār fermān olınub, deryā muḥāfaẓasına ṣıḳub gitdiler. Fī 17 Zil Ḳ, 1005.

Rāżıye Ḫātūn intiḳāl eyledügidür.[4]

Evāsıṭ-ı Zi 'l-ḳa'dede cum'a gün Ḥarem-i muḥteremde maḥrem-i rāz[5] -u-esrār[6] ve[7] ḳadīmī emekdār Rāżıye Ḫātūn dār-ı ġurūrdan sarāy-ı sürūra[8] intiḳāl eyledi. Erkān-ı sa'ādet, vüzerā-yı 'iẓām ve 'ulemā-yı kirām ḥażret-i Ebī[9] Eyyūb Enṣārīde[10] cenāzesi namāzına ḥāżır olub,[11] vaṣīyeti üzre Beşikṭaş semtinde evleri[12] ḳurbında ḳabrini ta'yīn eyledügi maḥalle[13] iletüb,[14] defn eylediler. Ḥarem-i Hümāyūna[15] taḳarrübi sebebi-yle bī-beḳā dünyāda kime kim[16]

---

1)deryāya : B, omits // 2)donanma : B,donanma ile // 3)ḳorsan ve ḳurnazlarından : D, ḳurnaz ḳorsanlarından // 4)intiḳāl eyledügidür : H,B, intiḳālidür // 5)rāz : H, zār // 6)esrār : B, hemdem-i esrār-ı hümāyūn // 7)U, ve : E,H,B, omit // 8)H, sürūra : E, ġurūra // 9)Ebī : H, omit // 10)ḥażret-i....Enṣārīde : D, omits // 11) olub : B, olub merḥūmenüñ // 12)evleri : In B ev frequently appears as ḫāne , and will not henceforth be shown in the variants. // 13)maḥalle : B, yere // 14)ḳabrini....iletüb : D, omits // 15) Ḥarem-i Hümāyūna : B, ve merḥūme Ḥarem-i Hümāyūna // 16)kime kim : B, her kime

iylügi doḳınub maẓhar-ı luṭf-u-keremi oldı-ysa[1], 'ulemā-vü-meşā'iḫden ḳabrini bekleyüb ḳalub du'ā-vü-ṣenā eylediler.[2] Ve[3] Ḳāżī-'asker Yaḥyā Efendinüñ taḫt-ı[4] nikāḥında bulınmaġla mīrāṣ ṭaleb[5] ider oldılar.[6] Ve muḥāfaẓa-i ser-ḥadde[7] Vezīr Muṣṭafā Paşa nām bir oġlı ve ümerā-yı muḥāfaẓa-i Mıṣrda[8] bir a'mā oġlı ḳaldı. Ve Rümili Ḳāżī-'askeri Muḥyiddīn Efendi nikāḥında[9] bir ḳızı ḳaldı. Ḫākdān-ı 'āleme vedā' eyledi gitdi. Raḥime-ha 'llāh ta'ālā.[10]

Serdār-ı ẓafer-şi'ār Meḥmed[11] Paşa ḥażretleri
çıḳub gitdükden ṣoñra 'asker ḫalḳına[12] muḥkem
yasaḳlar,[13] ve leşker-i Tatar cānibine istimā-
letler ile virgüler[14] gitdügidür.

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Zi 'l-ḳa'dede Serdār-ı 'ālī-ḳadr Saṭurcı Meḥmed Paşa ḥażretleri sefer-i ẓafer-rehbere çıḳdukdan soñra,

---

1)bī-beḳā....oldı-ysa : R, iylügin görüb, nice luṭf-u-keremin görenlerden // 2)Ḥarem-i....eylediler : D, omits // 3)ḳalub....ve : B, Ḳur'ān-ı kerīm oḳudılar. Ve merḥūme // 4)B, taḫt-ı : E, taḫt-ı // 5)ṭaleb : R, ṭalebinde // 6)ider oldılar : B, itdiler : R, oldı.// 7)ve....ser-ḥadde : R, ser-ḥadde muḥāfıẓ olan // 8)ümerā-yı ....Mıṣrda : H,R, ümerā-yı Mıṣrdan : B, ve Mıṣrdadda // 9)nikāḥında : B, taḫt-ı nikāḥında // 10)B,R, Raḥime-hā 'llāh ta'ālā : E,H, Raḥime-hümā 'llāh ta'ālā : U,D, omit // 11)Meḥmed : B, Ṣaṭırcı Meḥmed // 12)'asker ḫalḳına : R,'askerīye // 13)muḥkem yasaḳlar : B, 'aẓīm iḥtimām olınub // 14)virgüler : R, 'in'āmlar //

sa'ādetlü[1] Pādişāh-ı gerdün-cenāb ḥażretleri vüzerā-yı 'iẓām ḥużūrlarında[2] Ṣadr-ı A'ẓam İbrāhīm Paşa ḥażretlerine muḥkem tehdīd-ü-te'kīd ile fermān-ı 'ālī buyurub: "İşbu sefer-i ẓafer-esere me'mūr olan 'asākir-i manṣūreden[3] bir ferd[4] ḥimāyet olınmayub, bu günden[5] ḳarār itmeyüb hemān serdār-ı ẓafer-şi'ārum yanında[6] bulınmaḳ gerekdür. Şöyle ki vaḳt-i ma'hūdde[7] ḥāżır[8] bulınmayub teḫallüf eyleyeler,[9] dirligi āḫara[10] virilmek ile[11] ḫalāṣ olmayub elbette şalb-ü-siyāset olınsunlar[12]" diyüb Bostāncı-başı Ferhād Aġaya daḫı tenbīh-ü-te'kīd ile eline mü'ekked-ü-mufaṣṣal ḥükm-i şerīf ile ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı sa'ādet-maḳrūn virilüb, anlar[13] daḫı saṭve-i ḳāhire-i Şehinşāhīyi iẓhār eylemekde[14] taḳṣīr[15] itmeyüb cellādlar ile gezüb[16] her kişi[17] can ve başı ḳorkusına[18] düşüb, me'mūr olanlar çıḳub gitdiler. Ve merḥūm Meḥmed Paşa-oġlı Sulṭān-zāde Ḳapucı-

---

1)sa'ādetlü : In B this frequently appears as şevketlü and will not henceforth be shown in the variants. // 2)ḥużūrlarında : B, ḥużūrında // 3)manṣūreden : H, manṣūrdan : U, manṣūremden // 4) ferd : B, ferde // 5)bu günden : H, bu gün : B, ve bir gün // 6) şi'ārum yanında : B, şi'ār ḳatında // 7)ma'hūdde : H,B,ma'hūdede // 8)ḥāżır : B, omits // 9)eyleyeler : B, eyleye // 10)D, āḫara : E, omits // 11)virilmek ile : B,R, gitmegle // 12)olınsunlar : B, R, olınurlar // 13)anlar : B, mezbūr // 14)iẓhār eylemekde : U,H, omit : B, iẓhārda // 15)taḳṣīr : B,R, taḳṣīrāt // 16)cellādlar ile gezüb: R, ve cellād-ı bī-amānlar şehrde ve eṭrāf[-u-]eknāfda gezdiler // 17)her kişi : In H,B,this frequently appears as herkes and will not henceforth be shown in the variants // 18)başı ḳorḳusına : B, baş ḫavfına : R, başları ḫavfına //

başı İbrāhīm Aġayı[1] daḫi beglerbegiler ve sā'ir ümerā ve zu'amā ve sipāh üstine mü'ekked aḥkām-ı şerīfe[2] ile salub,[3] "Sefere me'-mūr olub çıḳmamış[4] her kimi evinde bulursañ ḳapusında[5] salb eyleye-sin " diyü ḳapucılar ile çıḳub gitdiler.

Ve leşker-i Tatar[6] Ḫānı Ġāzī Girāy Ḫān ḥażretlerine daḫi lā'iḳ -ü-sezāvār olduġı üzre ve muḳaddemā ola-geldügi üslūb ile ma'a zi-yāde[7] 'avāṭıf-ı 'alīye-i ḫusrevānīyeden[8] nice yük ḫarclıḳlar ve envā'-ı tuḥaf-u-hedāyā-yı[9] bī-pāyān[10] ḫaṭṭ-ı hümāyūn ile[11] irsāl ve nevāzişler olınub, "Leşker-i Tatar-ı bād[12]-reftār ile vilāyet-i[13] Erdel üstine ilġār eyleyesüz. Dīn-i mübīn içün fī-sebīli 'llāh [378b] ġazā-vü-cihādda bezl-i maḳdūr idüb, iḳdām-u-ihtimāmda daḳī-ḳa fevt olınmayub,[14] Allāh[15] tebāreke ve ta'ālā mu'īn-ü-ẓahīrüñüz olub, ḥüsn-i tedbīr-ü-tedārükiñüzi taḳdīre muvāfıḳ-u-mutābıḳ ey-leyüb,[16] uğurufuz ḫayr ola" diyüb[17] ḫayr[18] du'ā-vu-şenālar ile mü-himmāt-u-levāzımları görilüb, ḳadırġalar donanub gönderildi. Fī evāsıṭ-ı Zil Ḳ. , 1005.

---

1)Aġayı : U,B,R, Aġa // 2)aḥkām-ı şerīfe : H,B, aḥkām-ı şerīf // 3)şalub : B, şalınub : R, gönderildi // 4)çıḳmamış : B, henüz çıḳ-mamış // 5)ḳapusında : B, ḳapusınuñ öñinde // 6)leşker-i Tatar : B, Ḳırım // 7)ve muḳaddemā....ziyāde : D, üslūb-ı sābıḳ üzre // 8)ḫusrevānīyeden : H, ḫusrevāneden // 9)-u-hedāyā-yı : H,B, omit // 10)envā'-ı....bī-pāyān : D, omits // 11)bī-pāyān....ile : B, bī-şumār birle ḫaṭṭ-ı hümāyūn // 12)bād : B, sabā // 13)vilāyet-i : B, memleket-i // 14)iḳdām....olınmayub : H,B, daḳīḳa fevt itmeyüb, iḳ-dām-u-ihtimām üzre cidd-ü-cehd idüb // 15)Allāh : B, Ḥaḳḳ // 16) dīn-i....eyleyüb : U, diyü sipārişler olındı // 17)diyüb : H,B, diyü // 18) ḫayr : B, omits

Şeyḫülislām ve Müfti 'l-enām[1] ḥażretleri oğlı
Yaḥyā Çelebiyi everüb[2] 'ālī ziyāfet olduğıdur.[3]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Zi 'l-ḳa'dede ḥażret-i Şeyḫülislām ve Müfti 'l-enām[1] Bostān-zāde Mevle 'l-mevālī, a'lemü 'l-'ulemā ve efḍalü 'l-fuḍalā[4] Mevlānā Meḥmed Efendi ḥażretleri ortanca oğlı Sulṭān[5] Süleymān Ḫān müderrisi Yaḥyā Çelebi Efendiye[6] 'ulemānuñ aḳdem-ü-efḍali Mevlānā 'Abdurraḥīm Efendinüñ duḫterinüñ aḫterin[7] alıvirüb tezvīc itdiler. 'Ulemā-yı dīn ve meşā'iḫ-i ehl-i yaḳīn 'ālī cem'īyet idüb,[8] velīme-i 'aẓīme olub, ziyāfet olındılar. Mükellef cihāz virilüb, ta'ẓīm-u-tekrīm olındılar.[9]

Sa'ādetlü Pādişāh-ı cihān-penāh[10] ḥażretleri
Dāvūd Paşa Çiftligi Sarāyına ziyāfete[11] buyurduḳlarıdur.[12]

Ve evāḫir-i şehr-i Zi 'l-ḳa'dede ḥażret-i Pādişāh-ı kişver-

L)ve müfti 'l-enām : H, omits // 2)ve....everüb : B, zāde Yaḥyā Çelebi Efendi evlenüb // 3)olduğıdur : H, olınduğıdur // 4)Mevle.... fuḍalā : U,H,B,D, omit // 5) Sulṭān : H,B, merḥūm Sulṭān // 6)Çelebi Efendiye : H, Çelebiye // 7)duḫterinüñ aḫterin افندرين : U, duḫterin : B, duḫter-i sa'd aḫterin : D, duḫterlerin : R, duḫter-i pākīze aḫterlerin // 8)idüb : B,R, ile // 9)mükellef....olındılar : D, omits // 10)cihān-penāh : In B this frequently appears as 'ālem-penāh, and will not henceforth be shown in the variants. // 11) Çiftligi....ziyāfete: H, Çiftligine ziyāfet // 12)ḥażretleri....buyurduḳlarıdur : B, ḥażretlerine Vālide Sulṭān Dāvūd Pşşa Çiftliginde ziyāfet

sitān--ebbede 'llāh ta'ālā ḫilāfete-hū[1] ilā āḫiri 'z-zamān[2]--Vālide-i sa'ādet-dest-gāh[3] ḥażretleri--edāme 'llāh ta'ālā 'ismete-hā--Dāvūd Paşa Çiftliginde ābād[4] itdürdükleri Sarāyda ẓiyāfete[5] ve tebdīl-i havā ḳaşdına[6] müteveccih oldılar. Ve mübārek 'īd-i aḍḥāya dek anda ārāmiş-ü-āsāyiş[7] niyyetine[8] 'aẓīmet itdiler. Allāh ta'ālā ḫoş ḫāṭır eyleyüb bi-'l-ğudüvv ve 'l-āṣāl re'āyā-vu-berāyā üzerine merḥamet-ü-şefḳat ile 'adl-ü-dādlarını ber-mezīd eyleye.[9] (Ḳıṭ'a):

Her ki der īn ḫāne şebī dād kerd
Ḫāne-i ferdāy-ı ḫod ābād kerd
Dādgerī şarṭ-ı[10] cihān-dārī est
Devlet-i bāḳī zi kām-āzārī est
Dest-i re'āyā zi-[11] ra'īyet me-dār
Kār-ı ra'īyet be-ra'īyet sipār
Memleket ez 'adl şeved pāyidār
Kār-i tū[12] ez 'adl-i tu gīret ḳarār.

Ṣadr-ı A'ẓam İbrāhīm Paşa ḥażretleri Çiftlige istenüb,[13] varub[14]

---

1)ḫilāfete-hū : B, omits // 2)zamān : B, zamān cenāblarını // 3) sa'ādet-dest-gāh : B, 'işmet-penāh // 4)ābād : H,B, ābādān // 5) ẓiyāfete : H,B, ẓiyāfet // 6)ḳaşdına : B, ḳaşdı-yle // 7)ārāmiş -ü-āsāyiş : B, ārām-u-ḳarār // 8)niyyetine : R, niyyeti-yle // 9) Allāh....eyleye : H,B,R, omit // 10)şarṭ-ı : B, kār-ı : R, dār-ı // 11)zi : R, ve // 12)kār-i tu : R, kārān // 13)ḥażretleri....istenüb : H,B, ḥażretlerin Çiftlige istedüb // 14)varub : B, varduḳda //

umūr-ı mülk-ü-millet [379a] söyleşüb, irtesi dīvān olmaġa meçāl olmayub mu'āf olındı.

Rūz-nāmeci İbrāhīm Çelebi sefere sürilüb,[1] yine şefā'atle mu'āf buyurılduġıdur.[2]

Ve yine evāḫir-i Zi 'l-ḳa'dede Baş-Rūznāmeci[3] İbrāhīm Çelebiden ḫalḳ[4] çendān ḫoşnūd olmaduḳları üzre[5] muḳaddemā "Serdār-ı 'ālı-ḳadr ḥażretleri ṭarafından"ze'āmetlü müteferriḳalar[6] 'umūmen sefer-i ẓafer-rehbere[7] me'mūrlardur." diyü müşārün[8] ileyhi daḫi ta'yīn eylemişlerdi. Süddde-i Sa'ādet[9]-medārda[10] ehl-i ḳalemliġi vāsıṭası-yle[11] rūz-nāme-i hümāyūn ḫidmetinde olmaġın, "Ḫidmet-i 'aẓīmdür, seferden mu'āf olsa olur" dinilmişken, ve nāgehānī dīvān ḫidmetine gelmişken,[12] envā'-ı ihānet-ü-ẓillet ile, Mündeler Aġalı-

---

1)sürilüb : U, buyurılub // 2)The title is omitted in H,R. : B, ve Rūz-nāmeci İbrāhīm Çelebinüñ nāgehānī 'azl ve nefyi ve derhāl mansıbına geldüġidür. : This chapter is entirely omitted in D. // 3) Baş-rūznāmeci : H,B, rūz-nāmeci // 4)ḫalḳ : H, omits : B, a'yān-ı devlet // 5)olmaduḳları üzre : H,B, olmayub // 6)ze'āmetlü müteferriḳalar : R, ze'āmetlü ve müteferriḳalar // 7)rehbere : B, egere // 8)müşārün : B, mūmā // 9)Süddde-i Sa'ādet : In B this always appears as Süddde-i Devlet and will not henceforth be shown in the variants // 10)medārda : H, medāra // 11)ḳalemliġi vāsıṭası-yle : R, ḳalem olduġı sebebi-yle // 12)ḫidmetine gelmişken : B, ḫidmetinde iken mezbūrı //

ğı ḫidmeti sipāriş olınan[1] Bölük Ağası Meḥmed Ağa dīvāndan sürüb çıḳarub, evine uğratmayub, tā Çekmecede[2] ḳondurub 'ibret-nümā-yı devrān eylediler. Bu sebeb ile[3] tīmārlu müteferriḳalar[4] zümresine tamām dehşet ḥāṣıl olub, niceler çıḳub sefere gitdiler. Bir ḳaç gün mürūr eyledükde merḳūm İbrāhīm Çelebi şefā'at-peẕīr olub, 'naḳabince[5] ḥükm-i şerīf irsāl olınub,[6] yine manṣıbına getürdilmek fermān olınub, geldi rūz-nāme ḫidmetine oturdı. Fī evāḫir-i Ẕil Ḳ, 1005.

Ḳāżī-'asker-i Rūmili Dāmād Efendi ref' buyurılub, silsile olduğıdur.[7]

Ve ba'de 'l-'īd Rūmili Ḳāżī-'askeri[8] Dāmād Mevlānā Muḥyiddīn Efendi içün ruḳ'alar şunılub,[9] Rāżıye ḫātūn intiḳālinden şoñra kevkeb-i iḳbāli hübūṭ idüb, ref' buyurıldı.[10] Yerine[11] Anaṭolı Ḳāżī-

---

1)ḫidmeti....olınan : H,B, ḫidmetinde olan // 2)Çekmecede : B, Çekmeceye // 3)eyledіler....ile : B, itdüginde bu ecilden // 4)müteferriḳalar : B, müteferriḳagān // 5)'aḳabince : H, 'aḳabince Çekmeceden : U, omits // 6)'aḳabince....olınub : B, der-'aḳab ḥükm-i şerīf ile Çekmeceden // 7)The title is omitted in H,R. : B, tebdīlāt-ı Ṣadr-ı Rūm ve Anaṭolı ve Ḳāżī-yı İstanbul : This chapter is entirely omitted in D. // 8)ve ba'de....Ḳāżī-'askeri : B, omits // 9)ve ba'de şunılub : H, Ḳāżī-'asker-i Rūmili Dāmād Mevlānā Muḥyiddīn Efendi içün ba'de 'l-'īd ruḳ'alar şunılub // 10)idüb.... buyurıldı : B, itmegin Ṣadāret-i Rūmdan 'azl olınub // 11)yerine : B, yerine ḥālā

'askeri Mevlānā Yaḥyā Efendi Rūmili Ḳāżī-'askeri olmaḳ fermān olındı. Ve Anatolı Ḳāżī-'askerligi İstanbul Ḳāżīsı a'lemü 'l-'ulemā Aḫī-zāde Mevlānā[1] 'Abdülḥalīm Efendiye fermān olındı. Ve İstanbul Ḳāżīlığı[2] sābıḳā Anatolı Ḳāżī-'askeri merḥūm Ebu 's-Su'ūd-zāde Mevlānā Muṣṭafā Efendiye fermān olındı. Ve ref' olınan Dāmād Efendi ḥaḳḳında lisān-ı ḫalḳda ziyāde olṭāf-ı Şehinşāhī söylenüb dinildi ve[3] işidildi. Ve lākin eşeri[4] ẓāhir-ü-hüveydā[5] olmadı.[6] Fī evāsıṭ-ı[7] Zil Ḥ , 1005.[8] [379 b]

"Serḥadd-i manṣūre beglerbegileri tebdīl olınub, iki vezīr-i dil-pezīr serḥadden ref' olınsunlar" diyü 'arż olınduġıdur.[9]

Ve evāḫir-i şehr-i Zi 'l-ḥiccede[10] Serdār-ı bā-vaḳār-ı ḫoşre'y ḥażretlerinden[11] Südde-i Sa'ādete 'arżlar gelüb,[12] Budun ve Temaşvar ve Bosna Beglerbegileri tecdīd olınduġı inhā-vu-i'lām

---

1)a'lemü....mevlānā : H,B, Mevlānā Aḫī-zāde // 2)İstanbul Ḳāżī-lığı : Ḅ, Ḳażā-yı İstanbul // 3)dinildi ve : B, omits // 4)H, eşeri : E, eşer // 5)hüveydā : B, nümāyān // 6)olmadı : R, olınmadı // 7)fī evāsıṭ-ı : H,B, fī ġurre-i // 8)ve ref'....1005 : U, omits // 9)The title is omitted in H. : B, Serdār-ı 'ālī-ḳadr ṭarafından Āsitāne-i Devlete 'arżlar vürūdıdur. // 10)ve....Zi 'l-ḥiccede : B, ser-ḥadd-i manṣūrede // 11)ḫoş re'y ḥażretlerinden : B, ṭarafından // 12)ve evāḫir-i....gelüb : R, omits

olınmış,[1] "Vezīr-i şecā'at-şi'ār Ḥasan Paşa, ve Vezīr-i rūşen-ẓamīr Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa ḥażretleri bu ser-ḥaddlerden ḳalḳub gitmesi lāzım-u-lā-büddür." diyü bildürdügi 'arżlar oḳınub,[2] ref' buyurılub, Āsitāne-i Sa'ādete[3] gelmeleri fermān olındı. Ve lākin 'uḳalā-yı devrān,[4] umūr-dīde ve kār-āzmūde[5] olan pīrān çendān pesend itmeyüb,[6] "Re'y[7] rekīk-ü-bī-vechdür. Sefer maḥallinde[8] düşmen yüzinde[9] ẕevi 'l-iḳtidār ve nāmdār vezīr[10] degül, mīr-livā ḳalḳmaḳ daḫı[11] revā degüldür. Ġaraż-ı[12] nefs ile olan tedbīrde neticе ḫızlān ve rüsvāyīdür.[13]" didiler.

Tekrār Āsitāne-i Sa'ādete maḥmil-i şerīf ile kisve-i Ravżatü 'ş-şerīfe[14] geldügidür.[15]

Evā'il-i şehr-i Muḥarremü 'l-ḥarāmda diyār-ı Mıṣrīyeden ḳadırġalar gelüb, ḳadīmden gele-geldügi[16] mīrī sükker[17] ve barut-ı bī-

---

1)tecdīd....olınmış : D, tebdīl olındugın i'lām eylemiş // 2)oḳınub : B, oḳındukda vezīrān-ı mümā ileyh-imā ḥażarātı // 3)Āsitāne-i Sa'ādete : H, D, Āsitāneye // 4)devrān : B, devrāndan // 5) ve kār-āzmūde : B, omits // 6)ve lākin....itmeyüb : D, lākin umūr-dīdegān-ı devlet // 7)re'y : B, bu ma'nā re'y // 8)sefer maḥallinde : B, eşnā-yı seferde // 9)yüzinde : B, yüzinde böyle // 10)ẕevi....vezīr : D, vüzerā // 11)ḳalḳmaḳ daḫı : H, ḳalḳmaḳ : B, bile ḳaldırmaḳ : U, 'azli // 12)ġaraż-ı : B, ḥāṣılı ġaraż-ı // 13) rüsvāyīdür : H, rüsiyāydur : B, rüvāylıḳdur // 14)Ravżatü 'ş-şerīfe : H,B, Ravża-i muṭahhara // 15)This chapter is entirely omitted in D. // 16)gele-geldügi : B, ola-geldügi minvāl üzre // 17)sükker : B, şeker //

ḥadd[1] geldi. Ve mā-teḳaddemden kisve-i Ravżatü 'ş-şerīfe[2] [ve] Ḥücretü 'n-Nebevīye[3]--şalla 'llāh ta'ālā 'aleyhi ve-sellem--tecdīd olduḳca,[4] ḥażret-i cānib-i[5] Şerīf--şerrefe-ha 'llāh teşrīfen ve tekrīmen--den[6] Āsitāne-i Sa'ādete gönderilü-gelmegin,[7] donanma ile gelüb, ve sa'ādetlü Pādişāh-ı dīn-penāh[8] ḥażretleri tebdīl-i havā içün İstavroz Bāġçesinde bulınmaġla kisve-i Ḥücretü 'n-Nebevīye ve maḥmil-i Şerīf[9] Üsküdār İskelesine çıḳub,[10] ve şalı gün Dīvān olmayub,[11] cümle erkān-ı devlet ve a'yān-ı sa'ādet ikbāl-ü-istiḳbāl içün Üsküdāra atlar geçirüb, Bāġçeye 'izz-i ḥużūr-ı Şehinşāhīye[12] ikrām-u-iḥtirāmd[13] ile maḥmil ve[14] kisve-i şerīfeyi[15] īsāl eylediler. Ta'ẓīm-u-iclāl ile rüyrmāl olınub, ba'de-hū i'zāz-u-ikrām ile türbe-i şerīfe-i ḥażret-i Ebī Eyyūb Enṣārīye getürdiler.[16] Andan ḳaldırub, yine Āsitāne-i Sa'ādete[17] 'ulemā-yı 'iẓām ve meşā'iḫ-i kirām ta'ẓīm-ü-tekrīm ile[18] sā'ir ehl-i dīvān daḫi ma'an Sarāy-ı 'Āmireye getürüb,[19] teslīm eylediler. Fī 'tta'rīḫi 'l-merḳūm, 1006. [380 a]

---

1)bī-ḥadd : B, omits // 2)H, şerīfe : E, şerīf // 3)Ḥücretü 'n-Nebevīye : H, Rasūlu 'llāh // 4)olduḳca : B, olınduḳca // 5)cānib-i : H, cenāb-ı : B, omits // 6)-den : H, omits : B, ṭarafından//7gönderilü-gelmegin : H, gönderilen minvāl üzre : B, irsāl olınān minvāl üzre // 8)Pādişāh-ı dīn-penāh : B, Ḫalīfe-i rūy-ı zemīn // 9)kisve-i....şerīf : H,B, kisve-i şerīf ve maḥmil-i laṭīf // 10)çıḳub : R, çıḳarıldı // 11)olmayub : R, olınmadı // 12)Şehinşāhīye : B, hümāyūna // 13)iḥtirām : B, ta'ẓīm // 14)H, ve : E, omits // 15)ve kisve-i şerīfeyi : B, şerīf ve kisve-i laṭīfi // 16)getürdiler : B, getür // 17)yine....sa'ādete : B, omits // 18)ile : H, birle // 19)getürüb : H, getürdiler //

Vilāyet-i Boġdan irsāliyesi geldügidür.

Ve bu eşnāda Boġdan Voyvodası Domine[1] ḳānūn-ı ḳadīm üzre olan maḳṭū'ların ta'ahhüdi üzre taḫallüf itmeyüb irsālīyesi gelüb, Dīvān-ı mu'allāda dökilüb,[2] teslīm-i Ḫazīne-i 'Āmire oldı.

Tatar Ḫānı Ġāzī Girāy Ḫān ḳarındaşı Feth Girāy[3] fırsat-u-ḥīle ile[4] ẓafer bulub, helāk eyledügidür.

Ve yine bu eşnāda Tatar[5] Ḫānı[6] Ġāzī Girāy Ḫān ḥażretleri ḳarındaşı Feth Girāy Ḫāna ẓafer bulub, intiḳām idüb,[7] işin bitürüb, rūzgār defterin[8] dürüb, ve mükāfātına muntaẓır olub ḳaldı. "Ve şimden girü māni' def' oldı,[9] memnū' yerine gelür" diyüb ḫaberleri geldi. "İnşā 'llāh ta'ālā fermān-ı Şehinşāhī[10] üzre leşker-i Tatar ile Erdel vilāyeti ġāretine tevecüh-ü-'azīmetümüz muḳarrer-ü-muḥaḳḳaḳdur[11] " [diyü] anda ḳışlamaḳ üzre[12] ittifāḳ eyledüklerin 'arż-u-i'lām eylemişler. Fī evā'il-i şehr-i Muḥ. 1006.

---

1)Domine (دومنه) : B, ṭarafından : U, دوبه // 2)mu'allāda dökilüb : R, hümāyūna dökildükde // 3)Feth Girāyı : H, Feth Girāy Ḫāna // 4)Tatar....ile : B, Ḳırım Ḫānı Ġāzī Girāy Ḫān ile ḳarındaşı Feth Girāy Ḫāna fırsat // 5)Tatar : B, Ḳırım // 6)Tatar Ḫānı : R, Tatar Ḫān olan // 7)idüb : H, ḳaṣd idüb // 8)H, rūzgār defterin : E, repeats rūzgār twice // 9)def' oldı : B, ref' olub // 10)Şehişāhī : B, hümāyūn // 11)B, muḥaḳḳaḳdur : E,H, muḥaḳḳaḳ olub // 12)B, üzre : E, omits //

Serḥadd-i manşūreden ḫaberler gelüb Vezīr Ḥāfıẓ[1] Aḥmed Paşa ḥażretleri ẓaḫā'ir ile Buduna varduġıdur.[2]

Ve evā'il-i şehr-i Muḥarremü 'l-ḥarāmda serḥadd-i manşūreden aḫbār-ı ṣaḥīḥa[3] ile mekātīb geldi.[4] Vilāyet-i Bosna muḥāfaẓasında olan Vezīr-i müşīr-i bā-tedbīr-i rūşen-żamīr[5] ḫādim-i salṭanat Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa ḥażretleri bi-'avni 'llāh ta'ālā ve fażli-hi ol diyār-ı cihādda[6] a'dā-i dīne[7] ḥüsn-i re'y-ü-tedbīr-i pür-ṣavāb ile ġālib-ü-ḳāhir olub; ḳal'a-i Kilis küffār-ı ḫāksār eline düşmişken[8] ḍarbet-i[9] şimşīr ile alınub,[10] manṣūr-u-muẓaffer olduḳda[11] "'İnān-ı 'aẓīmeti[12] Budun vilāyetine[13] 'aṭf eyleyüb,[14] ol cānibe müteveccih olasın[15]" diyü mü'ekked ḥükm-i şerīf gönderilmişdi. Ḳadīmden dārü 'l-cihāduñ[16] ġuzāt-u-mücāhidīni,[17] düşmen-i dīne ḳılıç çeken ... bahādırları[18] hem-'inān olub, bī-ḥadd[19] leşker-i İslām niyyetü 'l-

---

1)Ḥāfıẓ : U, omits // 2)The title is omitted in H, : B, serḥadd-i manşūreden aḫbār-ı ... geldüġidür. // 3)aḫbār-ı ṣaḥīḥa : U, ḫaberler // 4)geldi : B, gelüb // 5)vezīr-i....ẓamīr : H, B, vezīr-i müşīr : U, omits : D, vezīr // 6)cihādda : B, feth āgārda // 7)a'dā-i dīne: In B this frequently appears as düşmen-i dīn and will not henceforth be shown in the variants. // 8)düşmişken : B, düşüb gitmiş iken // 9)ḍarbet-i : U,H,B, ḍarb-ı // 10)ile alınub : R, İslām ile cedīden feth-u-ẓabṭ olınub // 11)olduḳda : R, olınduḳda // 12)'azīmeti : R, 'azīmetümüzi // 13)vilāyetine : B,ṭopraġına // 14)eyleyüb : B, ile : D, idüb // 15)olasın : H,B,D,R, olasız // 16)cihāduñ : H, cihāddan //17)mücāhidīni : H, mücāhidīn // 18)bahādırları : H, bahādırlaruñ // 19)dārü 'l-cihāduñ....bī-ḥadd : B,R, omit

ġazā fī-sebīli 'llāh mütāba'at[1] idüb, 'arabalara ẕaḫā'ir-i bī-pāyān[2] yükledüb, ve Ṭuna yüzinden daḫi gemilere[3] envā'-ı zaḫīre[4] taḥmīl itdürüb,[5] ḳal'a-i Ösek üstine varıldukda, Erdel melā'īni[6] ṭarafından memālik-i İslāmīyeye żarar ḳaṣdına ta'yīn olınan atlu ve yaya[7] biñ nefer tüfenklü yarar melā'īn,[8] ki[9] Sirem Ṣaḥrāsı ġāretine gelmişler imiş,[10] [380 b] Sirem sancagı Begi dilīr-ü-şecā'at-şi'ār Dīvāne Naṣūh Beg güzīde leşker ile[11] نام ma-ḥallde[12] melā'īn-i ḫāsirīnüñ dā'iresin[13] alub, iḥāṭa idüb, ġuzāt -u-[14] mücāhidīn 'umūm ile hücūm idüb, seherden[15] maḫmūr-u-evġār küffār-ı ḫāksār şaşub, münhezim olub, şimşīr-i İslām altında cümleten maḳhūr eyledüklerin[16] bildürmişler.[17] Ve andan geçüb, fırṣat ile bi-'avni 'llāh ta'ālā leşker-i manṣūre-i İslām-penāh ile vilā-

---

1)mütāba'at : B, şuru' // 2)bī-pāyān : B, vāfire : D, omits // 3)gemilere : B, sefāyine // 4)zaḫīre : B, ẕaḫā'ir // 5)ḳadīmden ....itdürüb : U, omits // 6)melā'īni : R, melā'īnleri // 7)atlu ve yaya : B,R, piyāde ve süvārī // 8)tüfenklü....melā'īn : R, tüfenk-endāẕ bahādır kāfir : R, tüfenk-endāz ve yarar melā'īn // 9)ki : U, ile // 10)gelmişler imiş : D, gelmişler : R, gelmiş i-diler // 11)leşker ile : R, leşkeri ile // 12)maḥallde :nB; ÿer-ḏel//el3)dā'iresin : R, eṭrāfın // 14)-u- : U,H,B, omit // 15) hücūm....seḥerden : R, hücūm-ı seḥerī eyledükde // 16)cümleten ....eyledüklerin : B, mecmū'ı maḳhūr olduḳların : D, münhezim -ü-maḳhūr olduḳların // 17)ḫāksār....bildürmişler : R, ḫāksāra şaşkınlıḳ el virmegle münhezim olduḳlarında şimşīr-i İslām al-tında cümlesi maḳhūr itdüklerin i'lām eylemişl//

yet-i Budun üstine ġaḫā'ir-i firāvān ile çıḳub, varduḳlarında küllī şādumānīler ile[1] ṭoplar[2] atılub ṭoġru[3] Peşte üstine cem-'iyet-i 'aẓīm ve ġaḫā'ir[4] ile[5] otaḳların[6] ḳurub oturduḳları[7] a'-dā-yı dīn-i ḫāsirīnüñ bağrını ḫūn eyleyüb, olzamāna[8] degin[9] ḳıla'-ı İslām ḳapuların küffār-ı ḫāksār açdurmaz[10] iken bi-'ināyeti 'llāh Bosna leşkeri[11] dilāverleri[12] yetişmek ile ḳıla'-ı küffār-ı ḫāksār ḳapuları ḳapanub,[13] atlu ve yaya[14] eṭrāf-u-eknāfda gezüb, ḫasāret iden[15] düşmen-i dīn[16] nice yerlerde fırṣat ile maḳhūr-u-münhezim olduḳları,[17] feṭḥ-ü-fütūḥ ḫaberleri gelüb,[18] ḥamd-u-şükr-i Żü 'l-celāl olınub,[19] ḥāl bu minvāl üzre iken Serdār-ı 'ālīşān[20] Saturcı Meḥmed Paşa ḥażretleri Ḥasan[21] Paşa ve Aḥmed[22] Paşa [22] ḥażretlerinüñ[23] serḥaddlerden ref' olınmasın maḳṣūd[24] idinüb mu-

---

1)şādumānīler ile : U, şādumānlıḳ ile : H, şādumānlıḳlar : B,D, şādumānī : R, şādumānlıḳ // 2)ṭoplar : B,D, ṭopları : R, ṭopların // 3)ṭoġru : U,H,D, ṭoġrı // 4)ġaḫā'ir : U,omits : B, ġaḫā'ir-i firāvān // 5)cem'īyet-i....ile : D, cem'īyet ile ġaḫā'ir-i bī-pāyān çıḳarub // 6)otaḳların : B,R, çadırların // 7)oturduḳları : U, oturduḳlarında // 8)zamān : In B this frequentlyaappears as vaḳt and will not henceforth be shown in the variants. // 9)degin : U, D, dek // 10)açdurmaz : R, ehl-i İslāma açdurmaz // 11)leşkeri : U, omits // 12)dilāverleri : B, bahādırları : R, yigitleri ve dilāverleri // 13)ḳapuları ḳapayub : U,B, ḳapanub : R, ḳapuları ḳapanub açılmaz oldı // 14)atlu ve yaya : R, ve bizüm piyāde ve süvārimüzz// 15)gezüb....iden : U, gezen // 16)dīn : B, dīnüñ //17) olduḳları : R, itdüklerin ve // 18)gelüb : R, geldükde // 19)gelüb ....olınub : U, geldi //20)'ālī-şān : B, 'ālī-miḳdār // 21)H, Hasan : E,U, ve Ḥasan // 22)Aḥmed : B,R, Meḥmed // 23)ḥażretlerinüñ : U, omits // 24)maḳṣūd : B, murād //

Faṣṣal-u-meşrūḥ Südde-i Sa'ādete ʕarżları gelüb[1], pāye-i serīr-i salṭanate oḳınub, iki vezīr-i dil-pezīr bu defʕlü[2] ḥaşmet-ü-şevket ile a'dā-yı dīn[3] üstinden ref' olınub, Āsitāne-i Sa'ādete gelmek fermān olındı.[4] Kārgāh-ı 'ālemde[5] umūr-dīde ve kār-āzmūde olan 'uḳalā-yı devrān "Re'y-i[6] rekīkdür" diyüb taḳbīḥ idüb, "Bunuñ şoñı nedāmet-ü-peşīmānīdür[7], şe'āmeti çekilür" didiler. Fi 't-ta'rīḫi 'l-merḳūm, 1006.[8]

Diyār-ı Mıṣrīye ḳāżīsı ve defterdārı tebdīl buyurılduġıdur.

Ve yine evā'il-i şehr-i Muḥarremü 'l-ḥarām-ı sene-i sitte ve elfde diyār-ı Mıṣrīye ḳāżīsı sābıḳā[9] Rūmili Ḳāżī-'askeri[10] a'lemü 'l-'ulemā[11] def'a-i sāniyede Monla[12] Aḥmedü 'l-Enṣārī[13] Efendi ref' buyurıldı. Yerine Bursa ḳażāsından müteḳā'id 'Arab-zāde Mevlānā [381 a] 'Abdurra'ūf Efendi ḳāżī olmaḳ fermān olındı.

---

1)'arżları gelüb : B, 'arżlar göndérüb // 2)dil-pezīr bu defʕlü : B, dilīr bu rütbe // 3)dīn : B, bed-āyīn // 4)olındı : B, olınmaġın // 5)'ālemde : U, 'ālemden // 6)re'y : B, bu keyfiyet re'y // 7)peşīmānīdür : H,B, peşīmānlıḳdur // 8)kārgāh-ı....1006 : D, omits // 9)sābiḳā : U, omits // 10)ḳāżī-'askeri : U, 'askerī ḳāżīsı : B, ṣadrı // 11)a'lemü 'l-'ulemā : U,H,B,D, omit // 12)monla : H, molla : B, mevlānā : R, yine Mıṣra ḳāżī olan monla // 13)Aḥmedü 'l-Enṣārī : R, Aḥmed Enṣārī //

Ve muḳaddemā Mıṣr defterdārlıġına terbiye olınan eivān-ı ḫūşmend Poġaça-zāde[1] dimegle ma'rūf Aḥmed[2] Çelebi ref' buyurılub; müfettiş-i emvāl, ḳużātdan Şaṭranc-bāz Muṣṭafā Çelebiye tevcīh[3] buyurıldı. Çoḳ[4] zamān idi,[5] tensūḳāt-ı lūyıḳası alınub, virilecek yerlere virilib intiẓār ile cāna[6] gelmişlerdi.[7] Beyt:

Çi ḫoş bāşed ki ba'd ez intiẓārī
Be-ümmīdī[8] resed ümmīd-vārī

Kāmkār[9]olub,[10] mevsim gemileri-yle Mevlānā Ḳāżī Efendi ve Defterdār Efendi[11] şaldırub gitdiler. Ve aḳçā-yı merāmları pāye-i serīr-i salṭanata yüz sürmek idi. Ḥażret-i Pādişāh-ı Cem-cāh[12] ṭaşra bāġçe sarāylarda[13] muḳīm bulınmaḳ ile[14] ol sa'ādet-ü-[15] devlet müyesser olmadı. Erbāb-ı tecrübe bu bābda "Ḫalīfe-i zemīn-ü- zamān ḥażretlerinüñ dāmen-i 'izzetine yüz sürmese ṣāḥib-i manṣıb behremend olmayub, tīz munfaṣıl olur" diyü taṭayyürler[16] itdiler. Allā-hümme ḥfaẓ-nā yā-Feyyāz.[17]

---

1)zāde : H,B,R, omit // 2)Aḥmed : U, Meḥmed // 3)tevcīh : R, Mıṣr defterdārlıġı tevcīh // 4)çoḳ : B, zīrā çoḳ // 5)idi : B, idi ki mezbūrun // 6)cāna : R, cān ḫulḳūma // 7)yerlere....gelmişlerdi : D, diyü intiẓārda idi // 8)ümmīdī : R, ümmīd // 9)kāmkār : B, manṭūḳınca kāmkār // 10)çoḳ zamān....olub :U, omits // 11)efendi : U, efendiler // 12)cem-cāh : B, ālī-şān // 13)bāġçe sarāylarda : R, bāġçede // 14)ṭaşra....ile : H,B, ṭaşra bāġçeler muḳīm olınmaḳ ile // 15)sa'ādet-ü- : B, omits // 16)taṭayyürler : B, taṭayyür // 17)ve aḳçā-yı....Feyyāz : U, omits //

Ve bu esnāda vuḳu' bulan ḥālātdur.[1]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Muḥarrem-i sene-i mezbūrede Pādişāh-ı cihān-penāh-u-melā'ik[2]-sipāh ḥaẓretleri--ebbede 'llāh ta'ālā ve ebḳāhū--bāġçelerden 'izz-ü-iḳbāl ile[3] Sarāy-ı 'Āmireye geldiler.[4] 'Ālī dīvān oldı.[5] Rūmili Ḳāżī-'askerliginden müteḳā'id olan Dāmād Efendiye zevā'id-i evḳāf-ı selāṭīn-i 'iẓāmdan[6] yevmī iki yüz aḳçe[7] vaẓīfe-i naẓīfe ta'yīn olınub,[8] ve bir çift ḫāṣ ekmek[9] ve senevī hīme fermān olınub,[10] gelüb pāye-i serīr-i 'ālem-maṣīre yüz sürdiler.[11] Ve yerine[12] gelen[13] Rūmili Ḳāżī-'askeri Mevlānā[14] Yaḥyā Efendi ve[15] Anaṭolı Ḳāżī-'askeri olan efdal-ü-a'lemü 'l-'ulemā[16] Aḫī-zāde Mevlānā[17] 'Abdülḥalīm Efendi ve[18] Ṭrablus-ı Ġarb Beglerbegisi[19] olan mīr-i nāmdār Ḥasan قورصه daḫi gelüb,[20] pāye-i serīr-i 'izzete yüz sürdiler.

Ve irtesi gün Baş-defterdār olan 'Alī Efendi vācib-i[21] leẕẕ-i

---

1)The title is omitted in H,B,R. : D, bu esnāda olan ẓuhūrātdur. // 2)cihān....melā'ik : B, encüm // 3)ile : B, omits // 4)geldiler : B, teşrīflerinde // 5)'ālī....oldı : U, dīvān-ı 'ālī olub // 6)selāṭīn-i 'iẓāmdan : U,H, selāṭīnden // 7)yevmī....aḳçe : U, iki yüz aḳçe yevmīye // 8)olınub : B, olub // 9)ḫāṣ ekmek : B, nān-ı ḫāṣ // 10)fermān olınub : U, virilüb : H,B, fermān olındı // 11) sürdiler : U, urdı : B, sürdi // 12)ve yerine : H, omits : B, ve ḥālā // 13)gelen : B, omits // 14)mevlānā : U,B, omit // 15)ve : U, omits // 16)H, a'lemü 'l-'ulemā : E, a'lem-i 'ulemā // 17)mevlānā : U,B, omit // 18)ve : U, omits // 19)beglerbegisi : R, vālisi // 20) قورصه daḫi gelüb : U, Ḫaṣa // 21)vācib-i : H,B, mevācib-i //

sene-i 1005[1] 'ulūfesin[2] tamāmen Āsitāne-i Sa'ādetde olan Yeñiçeri ṭā'ifesine[3] çıḳarub, bölük Sipāhīsinden[4] ġayriye virüb edā eyledüler.[5] Ve eṭrāf-u-eknāf-ı memālikden ya'nī Ḥaleb[6] ve Diyārbekir ve Erżurum[7] [ve] Ṭrablus-ı Şām [381 b] defterdārları yaḫşi[8] irsālīyeler ve müstevfī bid'at-i seyyi'e aḳçeleri[9] taḥsīl eyleyüb[10] gönderdiler, geldi dökildi.[11] Maṣārif-i devlete kifāyet itmedi. Me'kūlāta[12] yine düyūn-ı vāfire ḳaldı. Maṭbaḫ-ı[13] Āmire surrāḳ-u-ekkāllerine[14] deryā-yı ġaḫā'ir[15] yetişmeye. Ve Sipāh ṭa'ifesinüñ köhne bī-devletleri[16] ya'nī müteḳā'idīne birer ḳıṣṭ li-llāh ve bi- 'llāh 'ulūfecik virildi. Ve mānde ve istiḫdāmde olan[17] Sipāh ṭa'ifesine 'umūmen[18] seferlülere[19] "Sizün[20] 'ulū-

---

1)lezez-i....1005 : U, sene-i L005 lezez : B, lezez // 2)vācib-i ....'ulūfesin : R, Dīvān-ı Hümāyūnda lezez mevācib-i 'ulūfesin // 3)Yeñiceri ṭā'ifesine : U, Yeñiçeriye : H, Yeñiçerilere : B, Yeñiçeriyāna // 4)çıḳarub....Sipāhīsinden : U, Sipāhdan // 5)eyledüler : B, itdiler // 6)Ḥaleb : U, Ḥaleb ve Şām // 7)Erżurum : H,B,R, omit // 8)yaḫşi : B,R, a'lā // 9)seyyi'e aḳçeleri : U, seyyi'eler // 10)eyleyüb : B, idüb // 11)geldi dökildi : U, dökildi geldi : B, gelüb dökildi lākin // 12)itmedi me'kūlāta : B, itmeyüb me'kūlātdan // 13)Maṭbaḫ-ı : B, zīrā Maṭbaḫ-ı // 14)D, surrāḳ-u-ekkāllerine : E,H,B, ekkāl-u-ḳattāllerine :R, ekkālleri olan ḳattāllerine // 15)deryā-yı ġaḫā'ir : R, deryā ḳadar ġaḫā'ir // 16)Sipāh....bī-devletleri : H, köhne bī-devletlerine : U, Sipāh ṭā'ifesinüñ köhnelerine // 17)ve mānde....olan :U, istiḫdām olınan // 18)'umūmen : B, ve 'umūmen // 19)Sipāh....seferlülere : D, 'umūmen seferlü sipāhīye // 20)seferlülere sizüñ : U, seferlüsiz //

feleriñüz[1] aġalarıñuzdadur." diyü cevāb-ı nā-ṣavāb[2] virildi. Bu kārgāh-ı salṭanatuñ müteḫaddimīn-i müdebbirīnleri[3] umūr-ı devleti ḳayırub, erkān-ı sa'ādeti yerlü yerine vaż' idüb, birbirine 'aḳd-ü-beste[4] eylemişlerdür. Hiç bir vechle[5] bölük Sipāhīsinden[6] Der-i Devleti[7] ḫālī ḳomaġa vüs'at virmemişlerdür. "El-leyletü ḫublā" dimişlerdür. "Me-bādā[8] bir emr-i mu'aẓẓam[9] ẓuhūr eyleye" diyü iḥtiyāt-ı tām[10] iderler imiş. Nā-kārdānlar[11] ve[12] süst-re'yler elinde maṣāliḥ-i mülk[13] sa'b olub,[14] düşvār olmaḳda,[15]

Ve bu esnāda sa'ādetlü[16] Pādişāh-ı gerdūn-cenāb ḥażretleri bir ḳaç gün[17] Sarāy-ı 'Atīḳda ārāmiş-ü- āsāyiş niyyetine göçüb, kemāl-i şevket-ü-übbehet[18] ile gitdiler. Ve irtesi gice fişekden ḳal'alar ve havā'ī āsümāniler[19] atılub, mehīb ṭarāḳalar sīt-u-

---

1) 'ulūfeleriñüz : B, mevācibüñüz // 2)U, nā-ṣavāb : E,H,B,R, bāṣavāb // 3)müdebbirīnleri : U,H,B,R, müdebbirleri // 4) H, 'aḳd-ü-beste : E, 'aḳd-i vā-bābeste // 5)vechle : B, vaḳtde // 6) Sipāhīsinden : H,B, Sipāhīsine : R, Sipāhīlerine // 7)yerlü.... devleti : U, omits // 8)dimişlerdür me-bādā : U, dır dīyü // 9)mu'aẓẓam : U,H,B,R, 'aẓīm // 10)iḥtiyāt-ı tām : U,H, iḥtiyāt // 11)nā-kārdānlar : B, lākin fī-zamāni-nā nā-kārdānlar // 12)B, ve : E,H, omit // 13)mülk : U, memleket : B, mülk-ü-millet // 14)sa'b olub : R,ża'īf bulub // 15)olmaḳda : U, olmada // 16) sa'ādetlü : B, şevketlü // 17)gün : H, omits // 18)übbehet : B,R, zīnet // 19)havā'ī āsümāniler : H,B,R, havā'iler //

şadāsı[1] ʿayyūḳa velvele bıraḳdı. Küllī[2] şenlikler[3] ve şādumānlıḳlar oldı. Fī evāsıṭ-ı Muḥ. 1006[4]

Merḥūm dilīr-ü-dilāver Delü[5] Ḫıżr Paşa intiḳālidür.[6]

Ve evāḫir-i Muḥarremde dilīr-ü-bahādırlar içinde ḫasma varıcı ve durıcı beglerbegiler arasında nāmdār[7] Delü[8] Ḫıżr Paşa dimegle maʿrūf-u-meşhūr gāh-u-bī-gāh[9] ʿazl oāyġāh-ı[10] oānına geçüb, ālām[11]-u-şedāʾid-i rüzgār ḳuvā-yı nefsānīyesine tamām fütūr virüb, ve ḳādir[12] olduġı[13] mā-melekin daḫi erbāb-ı şecāʿate bezl-ü-īşār itmekde bī-iḫtiyār olmaġla[14] medyūn-u-[15] müstaġraḳ[15] ḳalub,[16] ʿālem-i iflāsa düşüb, āḫir-i kār maraż-ı ṭāʿūndan dünyā-yı nā-pāyidār-ı pür-ʿanādan rıḥlet idüb, gitdi. Raḥmetu ʾllāh ʿaleyh.[17] Cāriye-i Ḥabeşīyeden[18] bir siyeh-çerde ferzend-i dil-

---

1)ṭarāḳalar....şadāsı : H,B,R, şadālar // 2)küllī : H,B,R, omit // 3)Şenlikler : B, omits // 4)ve irtesi....1006 : U, omits // 5)dilīr....Delü : U, Dīvāne : B, omits // 6)This chapter is omitted in D. // 7)bahādırlar....nāmdār : H, bahādır // 8)dilīr-ü-....Delü : U, dilīr-i devrān : B, dilīr-ü-şecī' Deli // 9)-u-meşhūr....bī-gāh : B, bu ḳadar müddet // 10)oāngāh-ı : U, omits // 11)ālām : H,B, eyyām-ı // 12)ḳādir : H, karı // 13)ḳādir olduġı : B, bā-ḫuṣūṣ // 14)ālām....olmaġla : U, omits // 15)H, medyūn-ü-müstaġraḳ : E,U, medyūn-ı müstaġraḳ // 16)ḳalub : B, omits // 17)nā-pāyidār-ı....ʿaleyh : B, fānīden göçüb gitdüginde // 18)nā-pāyidār-ı....Ḥabeşīyeden : U, fānīden irtiḥāl eyledi //

bendi ḳaldı. Ve metrūkāt-u-muḫallefātı düyūnına kifāyet itmeyüb, [332 a] vāris-i yetīm aç ve[1] muḥtāc "'Alā bābi 'llāh" diyüb terk-i diyār itdi.[2]

Vilāyet-i Tebrīz muḥāfaẓasındaCa'fer Paşa ḥażretlerinüñ tekrār gitdügidür.[3]

Ve bu esnāda serḥadd-i[4] Āzerbāyeāndan[5] ḫaberler geldi ki mu-ḳaddemā Südde-i Sa'ādetden sene-i 1005 evāḫirinde Vezīr-i dilīr-i şecā'at-şi'ār-u-nāmdār[6] Ca'fer Paşa ḥażretleri eyālet ile[7] vilā-yet-i Tebrīz muḥāfaẓasına sefer-i ẓafer-rehberden gelindügi gi-bi[8] gitmesi[9] münāsib görilüb, gitmişlerdi. Ve vezāret ile[10] Teb-rīz muḥāfaẓasında olan[11] Sa'atcı Ḥasan Paşa ḥażretleri Āsitāne-i Sa'ādete ḫidmete[12] gelmek fermān olınmışdı. Ve sābıḳā mümā ileyh Ca'fer Paşa-yı bā-tedbīr serḥadd-i mezbūra[13] müstevlī olan ḳul ṭā'ifesinüñ[14] eşḳıyā-vu-[15] bed-nijādlarınuñ vucūd-ı ḫabāset-ā-lūdelerinden ol diyārı taṭhīr eylemişlerdi. Bu def'a baḳīyetü 's-

---

1)ve : U, omits // 2)itdi : B, idüb gitdi // 3)gitdügidür : U, gitdügin beyān ider : This chapter is omitted in D. // 4)ser-ḥadd-i : B, omits // 5)Azerbāyeāndan : H, Erzincan : R, // 6)sene-i....nāmdār : H, omits : B, sene evāḫirinde // 7)eyālet ile : U, omits // 8)gelindügi gibi : H,R, gelindükde : B, geldük-de // 9)gitmesi : R, serḥadd-i Tebrīz muḥāfaẓasına gitmesi // 10)vezāret ile : B, omits // 11)ve vezāret....olan : H, ve vilā-yet-i Tebrīz muḥāfaẓasında // 12)Āsitāne-i....ḫidmete : H, Āsitā-ne ḫidmetine : B, Āsitāne-i Sa'ādet ḫidmetine //13)mezbūra : H, manṣūra : B, merḳūmeye //14)ṭā'ifesinüñ : B, ṭā'ifesi // 15)-vu- : U, omits //

süyūf[1] nā-merdlerinden bir ḳaç bed-aḫter ittifāḳ ile intiḳām ḳaṣd[2] idüb, varan müsellemi ġaflet ile ḳatl idüb, "Ḥasan Paşa ḥażretlerin isterüz" dimegle, Ca'fer Paşa Revān ve Naḫcivānda ḳarār eylemişlerdi. Ahāli-yi Tebrīz ve re'āyā-yı memleket Süddе-i Sa'ādete 'arż-ı ḥāl[3] ile[4] şitābān olub, "Ca'fer Paşanuñ 'adl-ü-dādından her vechle ḫoşnūd-u-şükrān üzreyüz.[5] Bize anı ḥākim eyleñ. Cümle mevācib ve iḫrācāt-u-[6] maṣārifden[7] ġayrı sāl-be-sāl Āsitāne-i Sa'ādete otuz yük akçe teslīm[8] idelüm, ve el-ān Ḫazīne-i 'Āmireye pīşīn virelüm" diyü ta'ahhüdleri pāye-i serīr-i salṭanate 'arż olınduḳda, ahāli-yi Tebrīz istedükleri üzre[9] Ca'fer Paşa ḥażretleri ta'yīn buyurılub Ḥasan Paşa 'ale't-ta'cīl Āsitāne-i Sa'ādete gelmek[10] fermān olındı. Fī evāḫir-i[11] Muḥ. 1006.

---

1)süyūf : U, süyūf[olan] // 2)ittifāḳ....ḳaṣd : B, 'ale 'l-ittifāḳ aḫz-ı intiḳām murād // 3)'arż-ı ḥāl : H,B, 'arż-ı ḥaller // 4)ile ; U, idüb // 5)ḫoşnūd....üzreyüz : U, şākir-ü-ḫoşnūdız // 6)U, -ü- : E, omits // 7)iḫrācāt-u-maṣārifden : H,B, iḫrācātdan // 8)teslīm : B, irsāl // 9)ahāli-yi....üzre : B, 'arżları mūcibince tekrār mezbūr // 10)gelmek : B, yüz sürmek // 11)evāḫir-i : B, evāsit-ı //

Mehdī nāmına dīvāne-veş[1] bir pīr peydā olub, siyāsət[2] olanduğıdur.[3]

Ve yine bu eşnāda oḳur-yazar nāmına[4] sevdā-zedelerden ve [müfāleke-i] rūzgārdan[5] bir pīr-i nā-bālığ mehdīlik nām ve[6] şīt -ü-şadāsına[7] ahenğ[8] idüb, nā-cāz nağmeye[9] āğāz eyleyüb fıraḳ-ı ḫālleden ve eşhān-ı[10] ḳāşıra[11] şāḥibi nice erāzil-i fāsid-i'tiḳād-ı bed-nihādlar yanına düşüb,[12] kendüzinüñ āğāhı olmaduğı maḳāmātdan den urub, [332 b] ve yine müfsid-nihādlar[13] gelüb, ḥükkām-ı saltanat ḳulağına fısıldayub,[14] vesvese[15] ile cānına düşürüb, ve ḥarīfi[16] dāma düşürüb,[17] "Da'vet-i bevāţına[18] idermişsin, ḳanı aḥibbādan ne defālū kimse defter eyledüñ, getür görelim" diyü ḥabs eylediler. Kendi ḥāline meşğūl fāriğü 'l-bāl dardmendi[19]

---

1)dīvāne-veş : B, dīvāne-eţvār // 2)siyāset : D, ba'de 'l-alğ siyāset // 3)H, olanduğıdur : E, olduğıdur // 4)nāmına : U, omits // 5)ve....rūzgārdan : R, bir felek-zede-i rūzgār // 6)nām ve : U, nāmı ile : B, nāmı // 7)şadāsına : U, şadāya : D, şadāsın // 8)nā-bālığ....āheng : D, nā-kār Mehdī nāmına āheng // 9)idüb,... nağmeye : B, nağme-i nā-cāza // 10)ve eşhān-ı : R, iz'ān-ı // 11)ve eşhān-ı ḳāşıra : B, eşhān-ı ḳāhire // 12)düşüb : B, üşüb // 13)müfsid-nihādlar : U, müfsidān-ı rūzgār yanına : B, ol müfsid bed-nihādlar : R, müfsid-nihādlardan bir ḳaçı // 14)fısıldayub : R, vāşıḥ söyüb // 15)vesvese : B, ḥükkām-ı vesvese // 16) ve ḥarīfi : B, 'āḳıbet ḥarīf-i mezbūrı // 17)U,B,R, dāma düşürüb : E,D,H, devşirüb // 18)bevāţına : U, büţına : B, bevāţın // 19)dardmendi : R, dardmendleri //

belāya uğratdılar. İstanbul ḳahve-ḫānelerinde el[1] diline düşüb, bir ḳaç gün didiler, ve işitdiler ve çekdiler çevirdiler.[2] Āḫir-i kār ṣāḥib-i Ṣadr-ı A'ẓam İbrāhīm Paşa--edāme 'llāh ta'ālā iclāle-hū--ḥaẓretleri ḳāżī-'asker efendileri da'vet idüb mezbūr ḥerīfi iḫżār eylediler.[3] Söyledüb,[4] su'āl eyledüklerine ṣüret-i[5] inkār ile cevāb virüb didi ki[6] "İyidür[7] [ki] sizüñ bu fikr-ü-'amelińüze göre[8] her ayda bir iki mehdī ẓuhūr eylemez,[9] hiç bilür misüz ne yolda ve ne kārdasız ?" didi. Ve daḫi raṭb-ü-yābis nā-hemvār hezeyān[10] kelāmından ṣoñra[11] Balıḳ Bazarı siyāsetgāhına gönderilüb dervmend āḫir-i 'ömrinde aḳ ṣaḳalı-yle ber-dār olub, mehdī nāmı anı 'ibret-nümā-yı devrān[12] eyledi. Fī evāḫir-i Muḥ. 1006.[13]

---

1)el : U, il : B, nās : D, yārānı // 2)didiler....çevirdiler : D, muṣāḥabete revāc virdiler // 3)ḳāżī-'asker....eyledilcr : B, ṣadreyn efendilere merḳūm ḥerīfi gönderüb // 4)söyledüb : H,B, omit // 5)eyledüklerine ṣüret-i : U, eyledüklerinde : B, itdüklerinde rūy-ı // 6)didi ki : U, eyitdi ki // 7)iyidür : B, evvelā : D, ey ki : R, eyü // 8)-ü- 'amelińüze göre : U, 'amelińüz ile // 9)eylemez : B, eylerse 'acīb olmaya // 10)hezeyān : B, ve hezeyān // 11)kelāmından ṣoñra : U, sözler söylemegle // 12) devrān : U,B, 'ālem // 13)H, 1006 : E, 1005 //

Ṭrablus-ı Şām[1] Defterdārı Bālī Çelebi merḥūmuñ erzāḳı[2] mīrīye ẓabṭ olınduġıdur.[3]

Ve bundan aḳdem Ṭrablus-ı Şām Defterdārı Küçük Bālī Efendi merḥūm[4] siyāsetine me'mūr olan Ḳapucılar Bölük-başısı Receb[5] geldi. Merḥūmuñ ṭomar-ı 'ömri defterin[6] dürüb, dünyā-yı pür-'anādan göçürdüği ḫaberin virüb, ve olanca[7] māl-ü-metā'ın[8] ḳabż-u-ẓabṭ idüb, bin altı yüz 'aded sikke-i ḫasene[9] ve sā'ir emti'a-ı nefīsesin[10] İstanbula[11] naḳl idüb getürdi. Ve cümlesin füruḫt içün Beytü 'l-māl Emīnine teslīm eylediler. Bezzāzistānda[12] bey' men yezīd oldı. Ḫazīne-i 'Āmireye yarayan[13] aḳmiġesi taḥvīl olındı.[14] ve şer'-i şerīf üzre ḫātūnnma lāzım olan yüz yigirmi bin akçe ḥaḳḳ-ı[15] nikāhı Ḳıbrıs ḫazīnesinden virilmek içün ḥükm-i şerīf[16] virildi. Fī evāḫir-i Muḥ. , 1006

---

1)Ṭrablus-ı Şām : B, Ṭrablus-ı Şām-ı dārü 's-selām // 2)Çelebi.... erzāḳı : B, Çelebinüñ eşyāsı ; R, Çelebinüñ cümle erzāḳı // 3) This chapter is omitted in D. // 4)merḥūm : H,B, merḥūmuñ // 5) Receb : B, Receb Aġa // 6)ṭomār-ı 'ömri defterin : B, ṭomār-ı 'ömrin : R, defter-i 'ömri ṭomārın // 7)olanca : B, mecmū' : R, cümle // 8)metā'ın : H,B, metā'ını // 9)'aded....ḫasene : R, altun // 10)nefīsesin : R, nefīselerin // 11)İstanbula : H,B, İstanbul cānibine // 12)eylediler Bezzāzistānda : B, idüb ve Bedestānda : R, itdiler Bedestānda // 13)yarayan : R, bir miḳdār // 14)olındı : B, oldı // 15)ḥaḳḳ-ı : B,R, omit // 16)ḥükm-i şerīf : R, aḥkām-ı hümāyūn //

Serdār-ı 'asākir-i[1] manşūre Meḥmed Paşa ḥaż-
retleri [2] serḥadde müte'allik[3] umūr ve[4] vāķı'
olan ḥavādiṡi[5] i'lām itdügidür.

Ve bu eşnāda Serdār[6]-u-Sipeh-sālār-ı [383 a] leşker-i İslām olan[7] Saturcı Meḥmed Paşa ḥażretlerinden Südde-i Sa'ādete ve erkān-ı devlete mufaṣṣal-u-meşrūḥ 'arż ve mekātīb[8] geldi, ki "Küffār-ı ḫāksāruñ[9] nice yerde küllī[10] cem'iyet ile ṭaburları[11] olub, ve el-ān ķıral-ı Nemçe [illegible] nām maḥallde[12] olduġın bildürmişler;[13] ve sefer-i ẓafer-ķarīne[14] me'mūr olan beglerbegilerden[15] ve[16] ümerā[17] ve ru'ūmā ve sipāhdan[18] ve ķapu ḫalķından Yeñiçeri ve Bölük Sipāhīsi ve Cebeci[19] ve sā'ir leşkerden[20] ķatı çoķ

---

1) 'asākir-i : B, 'asker-i // 2)B, Paşa ḥażretleri : E,U, Paşa ḥażretlerinden : U, Paşadan // 3)müte'allik : B, dā'ir // 4)umūr ve : B, umūrı ve : U, umūr : R, umūrlar ve // 5)ḥavādiṡi : H, ḥavādiṡ // 6)Serdār : H, omits // 7)-u-....olan : B, 'asker-i mansūre //8)B,'arż ve mekātīb : E, 'urūż mekātībleri : U, mektūblar : H, 'urūż ve mekātībler : D, 'arż ve mekātībleri // 9)U,B, ḫāksārıñ E, ḫāksārın : H, ḫāksārī // 10)küllī : U,H,B, omit // 11)ṭaburları : U, ṭaburı // 12)maḥallde : B,R, yerde // 13)bildürmişler : H,B, bildürmiş // 14)ẓafer-ķarīne : B, ẓafere // 15)beglerbegilerden : B, beglerden ve beglerbegilerden // 16)ve : U, omits // 17)ümerā : R, ümerā-yı 'askerden //18)sipāhdan : H,B, sipāhīden // 19)ķapu....Cebeci : H,B,R, ķapu ḫalķından ve bölük ḫalķından ve Yeñiçeri ve Cebeci ve Ṭopcı // 20)ve sā'ir leşkerden : R, ve Ṭop 'Arabacıları ve sā'ir ṭavā'if-i 'askerīden //

kimse[1] emr-ü-fermān-ı Pādişāhīye imtişāl itmemişlerdür. Üstüme gelüb[2] cem' olan az leşkerdür.[3]" dimişler.[4] Ve "Alınan ḳılā'-ı İslām kefere ve müşrikīn[5] elinde ḳalursa serḥadd aḥvāli be-ġāyet müşkil-ü-muḫtell olur.[6] Ḳaḥṭ-u-ḳıllet[7] kemāl mertebe[8] ġuzāt-u-mücāhidīni[9] mużāyaḳa-vu-iḥtiyāca düşürmişdür.[10] Fevḳa 'l-ḥadd muḥtāclardur. İki yıllıḳ işlemiş 'ulūfeleri[11] virilmeyüb, üç yüz yük aḳçe bāḳī [12] ḳalmışdur. Eger sa'ādetlü Pādişāh-ı[13] dīn-penāh[14] ḥażretlerinden 'ulūfelerine[15] meded-ü-'ināyet buyurılursa, bi-'avni 'llāh ta'ālā serḥadd leşkeri[16] melā'īn-i ḫāsirīn[17] ile söyleşmege mecāl-ü-dermān[18] olub[19], az zamānda ḥaḳḳlarından gelinürdi" didüklerin bildürmişler. Ve "Şimdi ki ḥalde[20] Āsitāne-i Sa'ādetden deryāya donanma-yı hümāyūn[21] gemileri çıḳ-

---

1)kimse : B,ādem : R, 'asker // 2)itmemişlerdür....gelüb: B, itmedüginden bunda // 3)emr-u-....leşkerdür : R, emr-i Pādişāhī[ye] imtişāl idüb başıma cem' olan ḳatı az 'askerdür // 4)az....dimişler : U, 'asker ġāyet azdur // 5)kefere ve müşrikīn : B, küffār-ı ḫāksār // 6)müşkil....olur : R, müşkil olur ve muḫtell-ü-müşevveş olmaḳ lāzım gelür // 7)ḳıllet : B,R, ġalā // 8)mertebe : U, mertebede olub // 9)-u-mücāhidīni : B, İslāmı // 10)mücāhidīni ....düşürmişdür : U, mücāhidīn mużāyaḳa ve iḥtiyāca düşüb // 11) işlemiş 'ulūfeleri : U, vaẓīfeleri : B,R, güzeşte mevācibleri // 12)bāḳī:R,bāḳīleri // 13)Pādişāḥ-ı : D, Pādişāhumuz // 14)dīn-penāh : B,D, omit // 15)'ulūfelerine : B, قولدرينه // 16)leşkeri:Uleşkerinüñ //17)H, melā'īn-i ḫāsirīn : E, melā'īn-ü-ḫāsirīn : U, melā'īn : B, kefere-i bī-dīn : R, küffār-ı ḫāsirīn // 18) mecāl-ü-dermān : U, iḳtidārı // 19)olub; U,H,B, olur // 20)ḥalde : H, ḫalde // 21)donanma-yı hümāyūn : D, omit //

mamaḳ[1] ile[2] eṭrāf-u-[3] eknāfı Frenk 'askeri[4] gelüb[5] iḥaṭa eylemiş-
dür. Ve leşker-i Tatar gelüb yetişmemegle[6] Mosḳov ve Erdel melā-
'īni[7] daḫi memālik-i İslāmīyeye haydut ve[8] ḥarāmīsī ile her ṭa-
rafdan hücūm ider olmışlardur." diyü mü'ekked i'lām eylemiş-
ler.[9] Ve Belġrada yetişmezden muḳaddem küffār-ı ḫāksār Tata
ḳal'asında olan ehl-i İslāmı muḥāṣara eyledüklerinde nice eyyām
ġuzāt-ı İslām merdāne oeng-i firāvān idüb, bi 'l-iżṭırār[10] şe-
hīd olub, bāḳī[11] ḳalan yaralular daḫi kimseden[12] meded yetişme-
yüb bī-tāb-u-bī-ṭāḳat[13] ḳalduḳdan şoñra,[14] ḳal'ayı vere ile tes-
līm eyleyüb, Beglerbegi Semender Paşa yaralu çıḳub, ve ḳal'ada
bāḳī[15] ḳalan[16] barut ḫazīnesine ḳışa fitil tedārük idüb, ehl-i
İslām alarġa olub, kefere[17] dāḫil olduġı ḥālde āteş[18] baruta

---

1)deryāya....çıḳmamaḳ : R, donanmayyı hümāyūn sefīneleri deryā-
ya çıḳanlar // 2)deryāya....ile : H, donanma-yı hümāyūn sefīne-
lerine deryāya çıḳmaḳ ile // 3)-u- : H, omits // 4)eṭrāf....'as-
keri : U, eṭrāfdan 'asker-i küffār-ı Frenk // 5)gelüb : B,R, o-
mit // 6)yetişmemegle : R, yetişmegle // 7)melā'īni : R, melā-
'īnleri // 8)ve : D,R, omit // 9)eylemişler : D, eylemiş // 10)
bi 'l-iżṭırār : H, bi 'l-iżṭırārī : R, 'āḳıbet ekşeri // 11)bā-
ḳī : D,R, omit // 12)yaralular....kimseden : U, yaralulardan da-
ḫi kimse : B, yaralulara daḫi bir yerden // 13)bī-ṭāḳat : B,
[bī-]tuvān // 14)ḳalduḳdan şoñra : H,B, ḳalduḳda // 15)bāḳī :
@ḲR omit // 16)bāḳī ḳalam : H,B, olan // 17)kefere : R, kefe-
re ḳal'aya // 18)dāḫil....āteş : B, ḳal'a-i mezbūre dāḫil ol-
duḳları gibi fitil mezbūr ḫazīne-i //

yetişüb,[1] [383 b] ve[2] başlarına ḳıyāmet ḳopub, mübālaġa melā'īn[3] düzaḫa[4] gitmişler. Ve[5] çıḳan ehl-i İslām daḫi Yanıḳ ḳal'ası nāḥiyesine vāṣıl[6] olmadın düşmen-i dīn[7] ölmlesin yegin atlu ile[8] ta'ḳīb eyleyüb,[9] sa'ādet-i şahādete yetişdirüb ve Semender Paşayı diri alduḳların[10] i'lām eylemişler. Ve mektūb evāsıṭ-ı Muḥarremde yazılub[11] evā'il-i Şaferde geldi. Fī evāḫir-i Muḥ. 1006.

Riyāset-i Dīvān tebdīl buyurılduġıdur.[12]

Ve evā'il-i Şaferde Re'īs-i Dīvān Oḳçı-zāde Şāh[13] Meḥmed Efendi Defter-emīni olub, ve[14] Yaḥyā Efendi yine[15] Re'īsü 'l-küttāb olmaḳ fermān olındı. Ve "Ṣadr-ı A'ẓam İbrāhīm Paşa--edāme 'llāh ta'ālā iclāle-hü--ḥażretleri fażīlet-ü-ma'ārifi[16] ülfetinden[17] nice eyyām[18] mufāraḳat-u-hicrānına[19] rıżā virmeyüb[20] bi 'l-

---

1)āteş....yetişüb : U, baruta āteş sirāyet idüb : D, baruta āteş yetişüb // 2)ve : B, ve küffāruñ // 3)melā'īn : B,R, küffār // 4)düzaḫa : D, nār-ı düzaḫa // 5)ve : R, ve Tata ḳal'asından // 6)vāṣıl : B,R, dāḫil // 7)dīn : U, bī-dīn // 8)yeğin atlu ile : D, atlusı-yle // 9)eyleyüb : H, idüb // 10)alduḳların : B, ṭutduḳların // 11)yazılub : B, taḥrīr olinub // 12)buyurılduġıdur : H, olduġıdur // 13)Şāh : B, omits // 14)ve : H, omits : R, yerine // 15)yine : W,R, omit // 16)fażīlet-ü-ma'ārifi : D, faż'ü-kemāli // 17)fażīlet....ülfetinden : R, feżā'il-i sa'ādeti olduġından // 18)eyyām : B, müddet // 19)hicrānına : B, hicrāna // 20)virmeyüb : H, göstermeyüb : U, itmeyüb //

āḫara Yaḥyā Efendi[1] pīşkeş-ü-hedāyāsı ġalebe itdi." diyü söylendi. İkisiде[2] ḫidmete şurū' eylediler.

Leh ḳıralı ilçisi geldüġi ve ba'ż-ı ḥavādiş-i Dīvānīyedür.[3]

Ve evā'il-i şehr-i Şafer-i sene-i sitte ve elfde Leh ḳıralındanı[4] Sūdde-i Sa'ādet-medāra[5] aġır[6] ilçi gelüb, Küçük Çekmeceye[7] ḳondı. İrtesi gelecegi[8] gün ḳānūn-ı ḳadīm[9] üzre Çavuş-başı Dergāh-ı 'Ālī çavuşlarınun yarar ve[10] güzīdeleri-yle istiḳbāle[11] çıḳduḳlarında la'īn-i[12] mezbūr[13] evgār-u-maḥmūr ednā bahāne ile şehre girmege[14] istiġnā idüb, ḳonaġından[15] ḳalḳmayub[16] ḳaldı.[17] Lāzım olan yem ve yemegi ve مرك آبه سی [18] ḳonaġa gönderildi.[20] Ve ol gün Dīvān olmayacaġı ehl-i[21] Dīvān içinde afılub söylenmişken Ṣadr-ı A'ẓam ḥażretleri[22] ve sā'ir vüzerā-yı 'iẓām Dīvāna

---

1)Efendi : U, Efendinüñ // 2)ikisiде : R, ikisin // 3)Dīvānīyedür : U,B, Dīvānīye vuḳū'udur // 4)ḳıralından : B, ḳıralı ṭarafından // 5)Sūdde-i....medāra : D, omits // 6)aġır : R, omits // 7)Küçük Çekmeceye : B, Çekmece-i Ṣaġīre // 8)gelecegi : U, geldügi // 9)ḳadīm : B, dīrīn // 10)ve : H, omits // 11)istiḳbāle : R, ḳarşu // 12)la'īn : B, ilçi // 13)mezbūr : D, mesfūr // 14)girmege : B, girmegle // 15)ḳonaġından : U, ḳonaġında : D, yine ḳonaġında // 16)ḳonaġından ḳalḳmayub : R, Küçük Çekmece ḳonaġında // 17) ḳaldı : B, omits // 18)yem....آبه سی : B, ta'yīn-ü-ta'yīnātı // 19)ḳonaġa : U,B, ḳonaġına // 20)yemegi....gönderildi :R, yiyecegin gönderdiler // 21)ehl-i : B, omits // 22)ḥażretleri : B,R, İbrāhīm Paşa //

gelmeyüb, ḳāżī-'asker efendiler ve defterdār efendiler[1] ve nişāncı[2] ve re'īs ve rūz-nāmeciler[3] ve ḳapucılar ketḫüdāsı gelüb yerlerine[4] oturdılar.[5] Celse-i ḫafīfeden ṣoñra ḳalḳub gitdiler.[6] Bī-mūcib-ü-bi-lā-sebeb Dīvān terk olınmaġuñ[7] ḳabāḥati def' olınmaġ içün Ṣadr-ı A'ẓam İbrāhīm Paşa--edāme 'llāh ta'ālā iclālehü--sarāyında[8] erkān-ı devlet cem'iyet eyleyüb taṣḥīḥ-i sikke içün ḥüsn-i tedbīr-ü-[9] tedārük üzre meşveret eylediler.[10] Vāfir güft-ü-şünüddan ṣoñra [384 a] ḥikmet-i Ḥakīm-ü-'Alīm üzre[11] 'illet n'idüği ma'lūm olmayub, ya'nī[12] teşḫīṣ-i maraż itmeyüb[13] mizāc-ı 'āleme muḫālif 'ilāclar[14] tenbīh olındı. Cümleden "Çavuşlar ṣāfī gümüş şeş-per,[15] boz-doġan ve eger ve raḫt ve üzengi[16] ve dikme 'abā'îler ḳullanmasınlar. Ve zirā'ı altışar yüz akçelik tellü ḳaṭīfeler ve[17] ḫāreler işlenüb alçaḳ ḫāllü[18] 'avrat ve[19]

oḳıan

1)efendiler : H,B, omit // 2)nişāncı : R, omits // 3)rūz-nāmeciler : H,B, rūz-nāmeci // 4)yerlerine :B, yerlü yerine // 5)oturdılar : H,B, oturub // 6)ḳalḳub gitdiler : R, ḳalḳdılar yine evlerine gitdiler. Vüzerā-yı 'iẓāmuñ // 7)terk olınmaġuñ : B, terkinüñ // 8)sarāyında : B, ḫānesinde // 9)-ü- : U, omits // 10)eylediler : B, buyurılub // 11)Ḥakīm.-ü-'Alīm üzre : U, Ḫüdā ile : B, omits : D, ḥikmet-i Ḥakīm içün // 12)ya'nī : U, omits // 13)itmeyüb:B,olınmayub // 14)'ilāclar : B, mu'ālecāt // 15)ṣāfī....şeşper : R, şimşir ve // 16)üzengi :R,gümüş üzengi // 17)ve : B, ve ﻭ // 18)altışar....ḫallü : R, altmış ve yüzer akçelik ḳaṭīfeler ve telli ḫāreler işlenüb pespāye olanlar ve // 19)ve : U, omits//

oğlan[1] ṭā'ifesi[2] giyer olmışlardur." Bu vechle[3] itlāfāt-u-isrāfāt[4] dirhem[5] -ü-[6] denānīr aḥvālinüñ iḫtilāl-ü-iḫtilāfına sebeb -ü-bā'iṣ olmışdur. Men' olınub, muḥkem yasaḳ eyleyüb beyhüde efğān eylediler. Münādīler nidā itdükce altun yüz otuzar akçeye ve ğuruş seksener[7] akçeye alınmayub[8] ele girmez oldı. Ḫalḳ-ı 'ālem evānīden ve ğuruşdan fāsid-ü-kāsid akçe kesmegi kār-u-kisb[9] idinüb tüccār aḥvāli muḫtell-ü-müşevveş oldı. Eṭrāf[10] -u-eknāfda olan mülūk-i[11] Naṣārā, a'dā-yı dīn, müşrikīn-i küfr-āyīn,[12] narḫların ve sikkelerin muḥkem żabṭvve siyāset ile ḥıfẓ, ve[13] ḥükümetlerinde müstakil, ve memleketlerine ḳallāb uğratmayub, 'adl-ü-

---

1)alçaḳ....oğlan : H, alçaḳ ḥallüler ve'avrat oğlan // 2)ṭā'ifesi : D, omits // 3)vechle : B, güne // 4)-u-isrāfāt : H,B, omit // 5)dirhem : U,B, derāhīm // 6)-ü- : U, omits // 7)yüz....seksener : H,B, yüz otuz akçeye ve ğuruş seksen // 8)itdükce....alınmayub : R, idüb altun yüz oyuz akçeye ve ğuruş seksen akçeye geçsün ziyādeye alınmayub virilmesüñ didükçe altun ve ğuruş // 9)-u-kisb : B,omits // 10)eṭrāf : B, lākin eṭrāf // 11)mülūk-i : H, omits // 12)mülūk-i....āyīn : M, mülūk-i Naṣārā, a'dā-yı dīn : R, mülūk-i Naṣārādan olan düşmen-i dīn, kefere-āyīn ise : D, mülūk-ive Naṣārā a'dā-yı dīn ve kefere-i şirk-āyīn : R, Naṣārā ve a'dā-yı dīn ve kefere-āyīn ve bī-dīn // 13)ile ḥıfẓ ve : U, idüb //

dād ile ra'īyetleri āsūde,[1] memleketlerinüñ niẓām-u-intiẓāmına ḫalel virmediler.[2] Devlet-i İslāmīyede böyle salṭanat-ı ḳāhire[3] nā-kārdānlar elinde,[4] kār-āgāh müdebbir ḳalmayub selāṭīn-ü-[5] mülūk-i 'āleme[6] gülüne oldılar. Allāhümme aṣliḥ aḥvāle-nā ve aḥvāle Sulṭāniamnā ve aḥvāle sā'iri 'l-Müslimīn ecma'īn. İnne-ke ente 'l-ġafūru 'r-raḥīmü 'l-cevādü 'l-kerīm.[7]

Merḥūm Meḥmed Paşa-oġlı Vezīr Ḥasan Paşa serḥadd-i ḥadd-i manṣūreden ḳaldırılub Āsitāne-i Sa'ā-dete[8] geldügidür.[9]

Ve evā'il-i şehr-i Şaferde merḥūm Meḥmed Paşa-oġlı Vezīr-i şecā'at-şi'ār-u-nāmdār[10] Ḥasan Paşa ḥażretleri Belġradda muḥāfaẓa üzre[11] iken Serdār Saṭurcı Meḥmed Paşa ḥażretleri varduḳda, İstanbula gelüb gitmesi[12] fermān olınmaġın,[13] gelüb İstanbula

---

1)āsūde : U, āsūde olub : H,B, āsūde ve // 2)memleketlerinüñ.... virmediler : D, ve niẓāmları kemāldedür // 3)böyle....ḳāhire : U, salṭanat böyle // 4)devlet-i....elinde : B, lākin devlet-i 'Oşmānīyede böyle nā-kārdānlar elinde ḳalub, salṭanat-ı ḳāhire-de // 5)-ü- :H,R, omit // 6)selāṭīn.... 'āleme : B, mülūk-i eṭ-rāfa // 7)Allāhümme....kerīm : H,B, Allāhümme aṣliḥ aḥvāl-i Sul-ṭāni-nā // 8)serḥadd-i....sa'ādete : B, İstanbulda devlet-ḫāne-sine gel 9)The title is omitted in H. // 10)vezīr-i..nāmdār : H, omits : B, vezīr-i mükerrem // 11)Belġradda....üzre : B, Belġrad muḥāfaẓasında ḫidmetde // 12)İstanbula....gitmesi : B, vezīr-i mumā ileyhüñ Der-i Devlete gelmesi // 13)olınmaġın : H, olınduḳ-da : B, olınub //

dāḫil oldılar. Gerçi[1] mekr[2] ve şerr-ü-[3] şūr-ı a'dā vāsıṭası-yle "Şehre girmesün, varub Ma'ḳarada[4] ḳarār eylesün" ḫaberi daḫi varmışdı, bi-'ināyeti 'llāh ta'ālā yine[5] ḫānedān-ı ḳadīm şāḥi-bi menzil-ü-[6] mekānına gelüb, [384 b] dil-ḫasta-vu-şikeste-ḫā ṭır[7] ḥummāya mübtelā idi.[8] Ṣadr-ı A'ẓam ḥażretlerine ṭoġrı varub buluşub, Dīvān-ı ma'delet-mekāna gelmege mecāl[9] olmadı.

Ḳapucılar kātibi tebdīl olduġıdur.[10]

Ve bu eşnāda Ḳapucılar Kātibi İbrāhīm Beg ref' buyurılub, sābıḳā رشیشه[11] nāẓırı olan Ḳapucı Ḥüseyn Çelebi[12] kātib[13] olmaḳ fermān olındı. Ve İbrūhīm Beg birāderi devātdār daḫi ref' buyurılub,[14] yine[15] devātdār-ı sābıḳ Aḥmed Beg yerine geldi.[16] Fī evā'ilāi şehr-i Ṣafer1006.

---

1)oldılar gerçi : R, olduḳlarında egerçi // 2)gelüb....mekr : B, gerçi // 3)ve şerr-ü- : U, şerr // 4)B, Ma'ḳara معلقر :E, میغلقره : U, مغلقره H, میلقره // 5)yine : H,B, omit // 6)menzil -ü- :U, olmaġın : B,olmaġın menzil-ü- // 7)şikeste-ḫāṭır : H,B, ḫāṭır şikeste : U, omits // 8)U, idi : E,H,B,D, omit // 9)mecāl : R, izne mecāl // 10)The title is omitted in H,B,R :This chapter is omitted in D. // 11) رشیشه H, رشیشه // 12)Çelebi : U, Beg // 13)kātib : R, ḳapucılar kātibi // 14)devātdār....buyurılub : R, devātdārlıḳdan 'azl olınub // 15)yine : H,B, omit // 16)yine....geldi : U, yerine devātdār-ı sābıḳ Aḥmed Beg geldi. //

Ve Yeñiçeri ṭā'ifesi mā-beynlerinde güft-ü-gū olub, sefere nidā olınduġıdur.[1]

Ve bu eşnāda Yeñiçeri ṭā'ifesi mā-beynlerinde[2] nice dürlü[3] kelām-ı ḫām naḳl olınub, erbāb-ı ḳahve naḳl-i meclis idinüb vāfir didiler ve işitdiler.[4] Bī-ġebāt mükeyyef ṭā'ifenüñ müzaḫrefāt[5]-u[6]ekāẕīblerine nihāyet olmaduġı gibi, kelām-ı bī-encāmları ḥadden efzūn oldı.[7] İçlerinde ṣaḥīḥ[8] olub ḫūşmend olanlarıñ ḫayrlü kelāmı bu ki : "Merḥūm ve[9] maġfūrun leh Sulṭān Süleymān Ḫān[10] zamānında on iki biñ nefer yoldaş ile[11] bi-'avni 'llāh ta'ālā vilāyet-i Üngürüs ḳıralınuñ nice def'a[12] taḫt-u-baḫtın[13] berbād eyleyüb, güzīde memleketin[14] alub,[15] dār-ı İslām eyledük idi. Şimdi oṭuz biñ neferden müteceāviz olduḳ,[16] her nesne ki murād

---

1)The title is omitted in H,B,R. // 2)ṭā'ifesi mā-beynlerinde : B, gürūhı miyānında // 3)ṭā'ifesi....dürlü : U, cānibinden nice güft [-ü-] şünūd // 4)didiler....işitdiler : B, güft-ü-gū olub : işler itdiler böyle // 5)mükeyyef...müẕaḫrefāt : B, erbāb-ı keyfüñ müzaḫref // 6)-u- : U,B, omit // 7)bī-ġebāt....oldı : D, omits // 8)ṣaḥīḥ : B, ṣaḥīhu 'l-kelām // 9)ve : H, omits // 10) Ḫān : B, Ġāzī // 11)nefer....ile : U, nefer idük : R, Yeñiçeri neferātı-yle // 12)def'a :B, kere // 13)baḫtın : H, baḫtı : B, baḫtını // 14)memleketin : U, memleketi : H,B, memleketini // 15)alub : D, aldı // 16)olduḳ : R, Yeñiçeri olduḳ //

idinürüz[1] devlet ṭarafından dirīġ[2] olınmaz.[3] Bize[4] n'oldu ki küffār-ı ḫaksār olanca ḳılā'-ı İslāmı[5] elümüzden alub, muttaṣıl ehl-i İslāmı esīr eylemektedür. Be-her ḥāl ittifāḳ üzre[6] ḥāżır -u-[7] müheyyā olub, evvel bahār-ı ḫuceste-me'ālde[8] sa'ādetlü Pādişāhumuz ile ḳal'a-i[9] Beç üstine tevecciih-ü-'aẓīmetümüz muḳarrer olmaḳ[10] gerektür." diyü, ahd-ü-peymān eyleyüb; "Münādīler nidālar[11] eylesünler" didükleri[12] aḫbār sem'-i hümāyūn-ı Şehinşāhīye[13] vuṣūl bulduḳda,[14] cevāb-ı bā-savāb buyurmışlarki, "İnşā 'llāh ta'ālā ḳal'a-i[9] Beç üstine niyyet-ü-'azīmetümüz dürüstdür. Ammā yine ṭabur muḥārebesindeki gibi gürūh gürūh[15] alay alay firār eyleyüb,[16] a'dā-yı dīn-i müşrikīn muḳābelesinde[17] Velīy-i ni'meti[18] tenhā ḳoyub gitmek İslāma ḫidmet degüldür. Ol

---

1)idinürüz : D, iderüz // 2)murād....dirīġ : U, devlet ṭarafından murād iderüz dirīġ : B, gitmek murād olinduḳda devlet ṭarafından murād // 3)her nesne....olınmaz :R, her yıl sefer murād idinürüz devlet ṭarafından murād olınmaz oldı. // 4)bize : U, şimdi // 5)ḳılā'-ı İslāmı : ḳılā'ı : B, ḳılā'umuzu : D, ḳal'alarumuzı // 6)üzre : B, ile // 7)-u- : U, omits // 8)me'ālde : B, āşārda // 9)ḳal'a-i : U,D, omit // 10)-ü-....olmaḳ : U, itmek // 11)nidālar :B, nidā // 12)didükleri : U, dinüldükde bu // 13)hümāyūn-ı Şehinşāhīye : U, şerīf-i Pādişāhīye // 14)bulduḳda : B, bulıcaḳ : D, olduḳda // 15)gürūh gürūh : H, girü gürūh : B, girü gürūh gürūh // 16)eyleyüb : U, eylemesünler // 17)dīn-i ....muḳābelesinde : B, bed-āyīn muḥārebesinde // 18)velīy-i ni'meti : H, velīyü 'n-ni'meti : B, velīyü 'n-ni'āmların : R, velīyü 'n-ni'metüñüzi //

demde [385 a] baña[1] 'avn-i Bārī ta'ālā nice ḥafiẓ-u-nāṣır oldı ise yine ümīd-ü-[2] ricām oldurki mu'īn-ü-ẓahīr olub, Peygamberimüz Muḥammedü 'l-Muṣṭāfā ḥürmetine manṣūr-u-muẓaffer eyleye" buyurmışlar.[3] "Kelāmü 'l-mülūk mülūkü 'l-kelām" dimişlerdür.[4]

Anaṭolı defterdārlıġı[5] buyurılduġıdur.[6]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Ṣafer-i sitte ve elfde, Anatolı Defterdārı Burhāneddīn Efendi[7] nāgehānī ref' buyurıldı.[8] Sābıḳā Defterdār Şems Efendi ḫalḳuñ mümtāz-u-mu'tedil-ü-kem-āzārı olmaġın[9] defterdār[1] olmaḳ[10] fermān olındı. Çıḳan[11] 'azīzüñ bī-i'tidālliġinden āzürde-dil olmamış kimse[12] olmayub, ifrāṭ-u-tefrīṭ mu'tādı, sū'-i ḫuluḳa[13] mübtelā,[14] umūr-ı mülk-ü-milletde "Ene ve-lā-ġayr" dimek pīşesi[15] idi.

---

1)ol....baña : B, ammā ol demde beni // 2)-ü- : U, omits // 3) buyurmışlar : H,B, omit // 4)dimişlerdür : B,R, omit // 5)defterdārlıġı : U, defterdārı tebdīl // 6)The title is omitted in H,B, : This chapter is omitted in D. // 7)B, efendi : E, omits // 8)refbuyurıldı : B, 'azl olınub // 9)B, ḫalḳuñ.ol.olmaġın : E,B, ḫalḳuñ mümtāzı mu'dedil-ü-kem-āzārına // 10)defterdār olmaḳ : B, defterdārlıḳ // 11)çıḳan : R, 'azl olan // 12)kimse : H, kimesne // 13)sū-i ḫulḳa : R, ḥüsn ve ḫulḳa // 14)mübtelā : B, mübtelā olmaġın // 15)ve-lā-ġayr....pīşesi : B,R, lā-ġayrı dimek 'ādeti //

Sa'ādetlü Pādişāh Sarāy-ı 'Ātīḳdan cum'a namāzına çıḳduḳları[1] ve Ṣadr-ı A'ẓam ḫasta[2] olduġıdur.[3]

Ve yine evāsıṭ-ı şehr-i Ṣaferde ḥażret-i Pādişāh-ı sa'ādetdestgāh Sarāy-ı 'Atīḳdan cum'a namāzın ḳılmaġa[4] erkān-ı sa'ādet ile çıḳub,[5] Sulṭān Süleymān[6] Ḫān--'aleyhi 'r-raḥmet ve 'l-ġufrān--cāmi'ine giderler. Ol gün Ṣadr-ı A'ẓam İbrāhīm Paşa--edāme 'llāh ta'ālā iclāle-hü--ḥażretleri[7] mizācı[8] fütūr üzre muẓṭarib 'l-ḥāl[9] olub,[10] türbe-i şerīfede[11] inüb, tecdīd-i vuẓū' idüb ve[12] namāza yetişmeyüb[13] müteġayyirü 'l-leṿn sarāyına 'avdet eyledüler. Ve ol hafta Dīvān-ı ma'delet-mekāna[14] gelmege mecāl-ü-imkān olmadı. Erkān-ı devlet 'iyādete vardılar. Ḥükemā-vü-eṭıbbā 'ilāc ve müdāvā ile muḳayyed oldılar. Ve ikinci haftada daḫi bir gün[15] ża'f-ı ḥāl ile Dīvāna geldiler.[16]

---

1)çıḳduḳları : H, çıḳdılar // 2)ḫasta : B, bī-mār : R, İbrāhīm Paşa bī-mār // 3)This chapter is omitted in D. // 4)namāzın ḳılmaġa : H, namāzına // 5)sa'ādet....çıḳub : B, 'izzet-penāh erkān-ı devlet ile cum'a namāzına // 6)Süleymān : R, Selīm // 7)ḥażretleri : H,B, ḥażretlerinüñ // 8)mizācı : B, mizāc-ı şerīfleri // 9)muẓṭaribü 'l-ḥāl : B, mükedderü 'l-ḥāl // 10)olub : H,B, omit // 11)şerīfede : H,B, şerīfe : R, Selīm Ḫānīye // 12)idüb ve : R, idince // 13)yetişmeyüb : D,R, yetişemeyüb // 14)ma'delet mekāna :B, 'ālīye // 15)gün : B, gün güzle // 16) geldiler : D, gele-bildiler //

Şafer ayı āḫir olub, sa'ādetlü Pādişāh ḥaż-
retleri Sarāy-ı 'Āmireye geldükleridür.[1]

Ve şehr-i Şaferü 'l-muẓaffer āḫir olduḳda[2] şehr-i Reb. I evā'ilinde[3] ḥażret-i[4] Pādişāh-ı dīn-penāh[5]-u-melā'ik-sipāh 'izz[6] -ü-ikbāl ile Sarāy-ı 'Atīḳdan çıḳub,[7] Sarāy-ı 'Āmire-i Cedīde[8] geldiler.[8] Ve[9] orāmil-ile eytām-ı[10] müstaḥaḳḳīne[11] ṣadāḳāt-ı bī-şumār eylediler.

Ve bu esnāda Ṣadr-ı A'ẓam ḥażretleri[12] daḫi ṣıḥḥat-ü-'āfi-yet üzre şifā müyesser[13] olub, Dīvān-ı ma'delet-mekāna[14] gelüb, ṣadr-ı 'izzete oṭurdı. El-ḥamdü li 'llāh 'ale 's-selāme[15] şükr -ü-sipāslar[16] olındı.

---

1)The title is omitted in H,B,R, // 2)ve....olduḳda : H,B, şehr-i şafer tamām olub // 3)şehr-i....evā'ilinde : H, hilāl-i Reb. I de // 4)ḥażret-i : H, sa'ādetlü // 5)çıḳub : B, omits // 6)'izz : B, sa'ādet //15)dīn-penāh : B, 'ālem-penāh // 8)'āmire-ı.... geldiler :B, cedīde teşrīf buyurdılar // 9)ve : R, yolda Sarāy-ı Cedīde varınca[ya degin] // 10)eytām-ı : D,R, eytām ve // 11)müs-taḥaḳḳīne : B, müstaḥaḳḳīne bezl-i // 12)ḥażretleri : B, İbrāhīm Paşa // 13)şifā müyesser : B, şifāyyāb // 14)ma'delet-mekāna : B, hümāyūna // 15)el-ḥamdü....selāme : H, omits // 16)oṭurdı.... sipāslar : B, oturmağla ḥamd-i firāvān //

[385 b] Tersāne emīni ve şehr-emīni tecdīd buyurılub, muḥāsebeleri görilmek buyurıldugıdur.[1]

Ve evā'il-i şehr-i Reb. I de Tersāne-i 'Āmire[2] Emīni İbrāhīm Çavuş ref' buyurılub, muḥāsebeleri[3] görilmek fermān olındı.[4] Yerine sābıḳā Ḳapucılar Kātibi olan İbrāhīm[5] Beg Tersāne Emīni olmaḳ buyurıldı.[6] Ve muḳaddemā Şehr-emānetinden ref' olınan İbrāhīm Begüñ yerine gelen Muvaḥḥid Muṣṭafā Efendi[7] ref' olınub, muḥāsebesi görilmek fermān olındı.[8] Ve emānet,[9] muḥāsebecilikden ref' olınan Mi'mār-zāde İbrāhīm[10] Efendiye[11] şefā'at-ı Enderūn ile fermān olındı. Ve "Muṣṭafā[12] Efendi maḳbūżātı[13] Vezīr Sinān Paşa-zāde Meḥmed Paşa ḥażretleri ve[14] sābıḳā [15] Şām Ḳāżīsı Mevlānā[16] Ketḫüdā Muṣṭafā Efendi ve Rūmili Muḥāsebecisi teftīş eyleyüb göreler" diyü fermān olındı. Ve kendüler[17] zī-şān-u-ḳadr ve 'izzet

---

1)The title is omitted in H,B,R. // 2)'āmire : B, omits // 3)muḥāsebeleri : B, muḥāsebesi // 4)muḥāsebeleri....olındı : U,D, omit // 5)İbrāhīm : B, dīger İbrāhīm // 6)tersāne....buyurıldı : U, emīn oldı // 7)efendi : U,R, efendi daḫi // 8)muḥāsebesi.... olındı : U, omits // 9)emānet : B, emānet-i şehr // 10)İbrāhīm : R, omits // 11)efendiye : U, çelebiye : B, omits// 12)Muṣṭafā : B, Muvaḥḥid Muṣṭafā // 13)maḳbūżāt ı : B, maḳbūżātımı // 14)H, paşa....ve : E, pąşa ḥażretlerinden // 15)Sinān....sābıḳā : D, merḥūm Sinān Paşa ḥużūrında // 16)mevlānā : U, omits // 17)kendüler : B, mümā ileyh Muṣṭafā Efendi //

şāḥibi olmağın ḳuvā-yı nefsāniyeleri münāḳaşa-vu-mu'āraża ya-ḥammül itmeyüb, ḥummā-yı muḥriḳaya mübtelā oldılar.[1] Şefā-hü 'l-lāh. Temāruża ḥaml olinub, at 'arabası-yle[2] meclise getürdiler.[3] Keyfīyet-i 'illet ma'lūm oldı. "Ḫastanuñ begi paşası olmaz" diyü[4] cevāb virdiler.

Ḥaleb Defterdārı Atalıḳ Meḥmed Efendiye[5]
Ṭrablus-ı Şām ilḥāḳ buyurılduğıdur.[6]

Ve evā'il-i şehr-i Reb. I de Ḥaleb Defterdārı Ṭat Meḥmed Efendi, ki Ṣadr-ı A'ẓam--medde ẓıllü-hü--ḥażretleri "Baba" diyü ḫitāb buyururlardı, Ṭrablus-ı Şām defterdārlığı[7] üslūb-ı sābıḳ üzre ilḥāḳ buyurılub,[8] ve küllī muḥāsebe göndermege[9] müte'aḥḥid olmağın,[10] Dīvān-ı ma'delet-mekāna[11] gelüb, yerinde[12] oturub, ḫil'at-ı fāḫire giyüb, girüb pāye-i serīr-i 'ālem-maṣīre yüz sürüb, icāzet elin öpdiler. Fi 't-ta'rīḫi 'l-mezbūr, 1006.

---

1)oldılar : D, oldı // 2)at 'arabası-yle : D, 'araba ile // 3) getürdiler : B, getürildükde // 4)diyü : U, diyüb // 5)defterdārı....efendiye : D, defterdārlığına // 6)The title is omitted in H,B,R. // 7)H, defterdārlığı : E, U, defterdārlığını // 8)buyurılub : U, buyurub // 9)göndermege : H,B, görilmege // 10)küllī....olmağın : R, cümle muḥāsebesi görilmek taʿaḥhüd olınub // 11)Dīvān-ı....mekāna : B, Dīvān-ı hümāyūna : U, Dīvān-ı 'ālīye 12)yerinde : B, yerine //

Merḥūm Meḥmed Paşa-zāde Ḥasan[1] Paşa ḥażretleri mesned-i vezārete oturub, pīşkeş çekdügidür.[2]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Reb. I de merḥūm[3] Meḥmed Paşa-oġlı Vezīr-i nāmdār-ı şecā'at-şi'ār Ḥasan Paşa ḥażretleri mesned-i vezārete oturub, ve ol gün Sinān Paşa-zāde Meḥmed Paşa Dīvāna gelmeyüb,[4] ḳānūn-ı ḳadīm üzre [386 a] on iki[5] ḳat pīşkeş-ü-tuḥaf-u-[6] hedāyāsın[7] çekdüb ḫil'at-ı fāḫire ile teşrīf buyurılub, pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürdiler.[8] Fi 't-ta'rīḫi 'l-merḳūm.

Anaṭolı muḥāsebeciliği keş-ā-keşe düşdügidür.[9]

Ve yine bu eşnāda Anaṭolı muḥāsebeciliği ḫidmetinden,[10] mā-teḳaddemden ḫidemāt-ı dīvānīyede istiḫdām olınu-gelmiş[11] oḳur-yazar, ma'rūfü 'l-ḥāl Velī Çelebi ref' olınub, yerine ḫiyānet i-le[12] mevṣūf, kitābet ile münāsebeti olmayan[13] Serçe Meḥmed nām meo-

---

1)Ḥasani:tlU,iomits // 2)The title is omitted in H,B,R. : This chapter is omitted in D. // 3)merḥūm : H,B, merḥūm-u-maġfūr, şe-hīd : U, omits // 4)Dīvāna gelmeyüb : B, Dīvāna gelüb : R, Dīvān-ı Hümāyūna geldi // 5)on iki : U, on ikişer : R, Ḥasan Paşa on iki // 6)H, -u- : E, omits // 7)hedāyāsın : R, hedāyā pīşkeşin // 8)ḫil'at-ı....sürdiler : U, teşrīf buyurıldı // 9)The title is omitted in H,B,R. // 10)ḫidmetinden : H,B,R, ḫidmetinde // 11) olınu-gelmiş : B, ola-gelmiş // 12)ile : H, omits // 13)kitābet ....olmayan : D, kitābetden bī-behre //

hülü 'n-neseb gelüb oturdı.[1] Velī Çelebi intisābı olduġı yerden[2] ḫaberler üsteleyüb,[3] bir nice eyyām gāh biri ve[4] gāh[5] birin be-nevbet[6] oturdılar.[7] Dīvān-ı 'adālet-'unvānda fayṣal[8] bulmadı. Ḥākimüñ aḫlāḳ-ı ḥamīdesi māni' oldı. Fī[9] evāsıṭ-ı Reb. I, 1006.

Baġdād beglerbegiliġi ve Erẑurum beglerbegiliġi virildügidür.[10]

Ve Yeñiçeri aġalıġından çıḳan Baġdād Beglerbegisi[11] Aḥmed Paşa Baġdāddan ḳalḳub, Erẑurum beglerbegiliġine[12] gelmek fermān olındı. Ve Erẑurum Beglerbegisi Ḳapucı-başılıḳdan çıḳan Çuḳadār Ḫiẑr Paşa ref' buyurılub, Südde-i Sa'ādete mülāzemete gelmek fermān olındı. Ve Baġdād beglerbegiliġi Āsitāne-i Sa'ādetde[13] ḫidmet-i mülāzemetde olan[14] Elvend[15]-oġlı 'AlīPaşaya fermān olındı. Fī evāsıṭ-ı Reb. I, 1006.

---

1)gelüb oturdı : R, muḳābelecı oldı // 2)yerden : U,B,R, yerlerden // 3)üsteleyüb : R, geldükde // 4)ve : U,H, omit // 5)gāh.... gāh : R, gāh-u-gāh // 6)be-nevbet : H,B,R, nevbet-be-nevbet // 7)oturdılar : R, muḳābelecilige oturdılar // 8)fayṣal : R, aḥvālleri fayṣal // 9)H, fī : E, ve // 10)The title is omitted in HḤR,B. : This chapter is omitted in D. // 11)beglerbegisi : R, vālisi // 12)Erẑurum beglerbegiliġine : H,B, Erẑuruma // 13)mülāzemete....sa'ādetde : U, omits // 14)olan : H,B, omit // 15) Elvend : R, levend //

Ḳadırġalar Ḫān geçürmek ḫidmetindengelüb, "Mevsim degüldür, ṭoñ olursa geçelüm" didükleri ḫaber ile geldükleridür.[1]

Ve bu esnāda vilāyet-i Ḳırım Tatarı[2] Ḫānı Ġāzī Girāy Ḫān ḳarındaşı merḥūm Feṭḥ Girāy Ḫāna ẓafer bulub işin bitürdükde,[3] Āsitāne-i Sa'ādete 'arżları gelüb "İnşā 'llāh ta'ālā[4] fermān-ı Şehinşāh-ı cihān-penāh üzre bu sene Erdel vilāyeti üstine varub,[5] ve[6] belki[7] el virirse münāsib olan yerde ḳışlamaḳ üzre niyyet-ü-'azīmetüm muḳarrerdür, bi-'ināyeti 'llāh ta'ālā ve tevfīḳı-hi Ḫalīfe-i zemīn-ü-zamān ḥażretleriniñ ḫayr du'ā ve himmet-i hümāhemtāları-yle[8] melā'ik-i ḫāksāruñ memleketi tārāc olub,[9] eṭfāl-ü-nisvānı[10] şeref-i İslām ile müşerref olmalarına ikdām-u-iḥtimāmda [386 b]taḳṣīr-ü-tehāvün gösterilmez. Hemān vaḳt-u-zamānıyle ḳadırġalar gelüb leşker-i Tatar-ı şabā-reftāra[11] suyı geçürmege mu'āvenet-ü-muẓāheret buyurılsun" diyüb va'dleri[12] ve 'ahd-

---

1)The title is omitted in H,B,R. //2)Tatarı : H,B, omit // 3) işin bitürdükde //B, kārın tamām itdükde // 4)İnşā 'llāh ta'ālā : B, yazmış idiki İnşā 'llāhu 'r-Raḥmān // 5)varub : B, varılub // 6)ve : H,B, omit // 7)üstine....belki : U, üzre // 8)du'ā.... hemtāları-yle : U, du'ā-yı ḫayrleri ile : H, du'āları ile : B,R, du'āları berekātı-yle : D, du'ā ve himmet-i bī-hemtāları-yle // 9)memleketi....olub : H,B, memleketini tārāc idüb // 10)-ü-nisvānı : U, nisvānları // 11)reftāra : B, reftārı // 12)va'dleri : H, va'deleri //

ü-peymänları üzre mā-taḳaddemden[1] Āl-i 'Oşmān pādişāhlarınuñ selef-ü-ḫalefi[2] Tatar ḫānlarına ide-geldükleri envā'-ı 'in'ām-u-iḥsānların[3] ma'a ziyāde dirīġ itmeyüb,[4] tuḥaf-u-turef-i[5] bī-pāyān ve māl-i firāvān irsāl-ü-īsāl eyledükden şoñra, Ḳapudan Ḫalīl Paşa ṭarafından ta'yīn olınan ümerā-vü-rü'esādan fenar getüren başlardalar[6] ve ḳadırġalar emr-i şerīfle ḫidmete gidüb geldiler. Ḫān ḥażretleri[7] ḫavāṣṣı-yle[8] tenhā gemiler ile[9] şuyı geçüb, ve leşker-i Tatar[10] inşā 'llāh ta'ālā şular ṭoñub,[11] geçmek üzre oldılar" diyü ümerā-vü-rü'esā ellerine[12] yarlıġ virüb, bu vechle 'avdet idüb, ḫaberler gelmeġe, ḥażret-i Pādişāh-ı Cem-cāh-u-melā'ik-sipāh muḥkem müteġayyir olub, Ṣadr-ı A'ẓam İbrāhīm Paşa cānibine[13] ḫitāb-ı pür-'itāb[14] buyurub,[15] "Ḳanı sen Tatar Ḫānı geçer[16] sefere gider diyü, tekeffül itmişdüñ" didükleri şuyū' buldı, söylendi.[17] Fī evāsıṭı Reb I, 1006.[18]

---

1)diyüb....mā-taḳaddemden : U,B, dimegle ḳadīmden // 2)selef-ü-ḫalefi : B, ḫalef-ü-selefi // 3)iḥsānların: H, iḥsānları : B, iḥsānātı // 4)ma'a-itmeyüb : D, yoḳ dimeyüb // 5)ṭuref-i : H,B, tefārīḳ-i // 6)başţardalar : B, başdardalar // 7)ḥażretleri : U, ḥażretlerine // 8)ḫavāṣṣı-yle : B, etbā'[-u-]ḫavāṣṣı-yle : U, omits // 9)gemiler ile : H,B,R, gemilere girüb // 10)leşker-i Tatar : H, leşker // 11)ṭoñub : H,B, ṭoñdukda // 12)rü'esā ellerine : U, rü'esānuñ eline // 13)cānibine : B,ṭarafına // 14)pür-'itāb : B, bā-'itāb // 15)ṣadr-ı....buyurub : U, omits // 16) geçer : B, geçerde // 17)söylendi : U,H,B, omit // 18) 1006 : In B, the date is erromeously given as : 1005

Sābıḳā Vezīr-i A'ẓam olan İbn-i Caġal[1] Sinān Paşa ḥażretleri Bursadan vezāret ile Şāma gitdükleridür.[2]

Ve bu mā-beynde Bursada ehl-ü-'iyāli-yle ṭard olınub[3] temekkün iden, sābıḳā Vezīr-i A'ẓam olan[4] İbn-i Caġal[5] Sinān Paşa ḥażretleri içün, ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı sa'ādet-maḳrūn çıḳub,[6] "Vezāret ile eyālet-i Şāma varsun"[7] fermān[8] olınub, aḥkām-ı şerīfe-i cihān-muṭā' yazılmaḳ emr olındı. Ve Şām-ı dārü 's-selāmda[9] vezāret ile[10] olan[11] Rāżıye Ḫātūn-oġlı Muṣṭafā Paşa ḥażretleri Āsitāne-i Sa'ādete[12] gelmek fermān olındı. Ve sadr-ı sa'ādetde meşned-nişīn olan a'yān-ı devletüñ telḫ-kāmlıġına sebeb[13] oldı. "Yine umūr-ı mülke şurū' eyledi." diyü. Fe-emmā vilāyet-i 'Arabistān aḥvāline

---

L)İbn-i Caġal : U, omits // 2)The title is omitted in H,B,R. // 3)ve....olınub : B, Ve bu esnāda ehl-ü-'iyāli-yle Bursaya gönderilüb anda : U, bu mā-beynde Bursada ehl[-ü-]'iyāli-yle ṭard olub // 4)olan : U,H,B, omit // 5)İbn-i Caġal : B, Caġala-zāde // 6)ḥażretleri....çıḳub : U, içün ḫaṭṭ-ı şerīf vārid olub // 7)vezāret....varsun : R, varsun vezāret ile eyālet-i Şāmı żabṭ itsün // 8)fermān : U,B, diyü fermān // 9)aḥkām-ı....selāmda : U, Şāmda // 10)ve....ile : B, ve vezāret ile Şām-ı şerīfde // 11)olan : U, mīr-i mīrān olan // 12)paşa....sa'ādete :U, paşaya āsitāneye // 13)sebeb : H, sebeb-ü-bā'iṯ //

ol ẕāt-ı sa'ādet-nişān ḥażretlerinüñ[1] bi 'ẕ-ẕāt vuḳūf-u-şu'ūrla-rı olmaḳ vūcib idi. Ḳulaḳ[2] misāfirliği ile olan ḥükūmetden, aḥ-vāl-i memleket re'yi 'l-'ayn müşāhede olınmaḳ a'lā-vu-evlādur. [387 a] Ve leyse 'l-ḫaber ke 'l-'iyān. Mıṣrā' :

"Şinīde key büved mānend-i dīde."[3]

dimişlerdür. Bu bābda Pādişāh-ı zemīn-ü-zamān ḥażretleri velāyet -ü-[4] kerāmet iẓhār buyurub,[5] "Ḳāfile-i ḥüccāc-ı ẕevi 'l-ibtihāc ḫurūcı[6] bu sene kemāl mużāyaḳaya düşüb, böyle ḳavīyü 'l-ḳalb nām-dār-ı ẕevi 'l-iḳtidār[7] kimse varmasa[8] ḳāfile çıḳmayub[9] nāmūs-ı salṭanate[10] naḳş ve kesr-i 'ırż muḳarrer" dimişlerdi.[11] 'Alā ey-yi ḥāl ḫüdā-yı Rabbi 'l-'ālemīn her ḥalde mu'īn-ü-dest-gīri[12] o-lub, kārgāh-ı devletde düşvār işlerin āsān eyleyüb, ṭutduġın ḳo-lay ġetüre[13] vire. Bi-ḥaḳḳı ve bi-ḥürmeti Seyyidi 'l-mürselīn ve ḫātemi 'n-nebīyīn.[14] Fī evāsıṭ-ı Reb I, 1006.[15]

---

1)yine....ḥażretlerinüñ : B, umūr-ı mülke şurū'a taşaddī idecek-dür diyü ve bundan ḳat'-ı naẓar vālī-yi Şām olan ẕāt-ı şerīf ni-şān ḥażretlerinüñ diyār-ı 'Arabistān aḥvāline // 2)ḳulaḳ : B, yalñız ḳulaḳ // 3)şinīde....dīde : B,D, şinīden key büved mā-nend-i dīden // 4)velāyet-ü- : B, omits // 5)velāyet....buyurub : D, mülhem bi 'ṣ-ṣavāb olub // 6)ḫurūcı : H,B, omit // 7)ẕevi-'l-iḳtidār : R, ḳavīyü 'l-iḳtidār // 8)varmasa : B, vezīr var-masa // 9)çıḳmayub : D, çıḳamayub // 10)salṭanate : H, salṭanat // 11)nāmūs-ı....dimişlerdi : B, naḳş-ı nāmūs-ı salṭanat ve kesr-i 'ırż-ı devlet muḳarrer idi // 12)dest-gīri : B, ẓahīrleri // 13) vire....nebīyīn : H,B,D,R, omit // 14)'alā eyyi....1006 : D, omits //

Vezāret ile Şām-ı şerīfde olan Rāżıye Ḫātūn-oġlı Muṣṭafā Paşa ḥażretleri Āsitāne-i Sa'ādete gelmek fermān olınmışken[1] "Ḥalebde ḳarār eyliyesin" diyü ḥükm-i şerīf gönderildi.[2] Fī evāsıṭ-ı Reb I, 1006.

Ṣadr-ı A'ẓam İbtāhīm Paşa ḥażretlerinden
mühr-i 'izzet alınub, ḫādim-i salṭanat[3]
Ḥasan Paşa ḥażretlerine virildügidür.[4]

Ve[5] şehr-i Reb I ü̈ fī yigirmi ikinci bazar[6] gün[7] Dīvān-ı ma'delet mekāndan vüzerā-yı 'iẓām ḥażretleri[8] öyleden evvel ḳalḳub evlerine[9] varduḳları gibi,[10] Ḳapucılar Keṯḫüdāsı 'Abdullāh Āġa Süddeti Sa'ādete istenüb,[11] varduġı maḥallde[12] fermān-ı Şehinşāhī ṣādır olub, "İbrāhīm Paşa ḥażretlerinden var mühr-i 'izzeti

---

1) ve ṣadr-ı....olınmışken : U, omits // 2) Ḥalebde....gönderildi : U, ba'de-hū Ḥalebde oturmaḳ fermān olındı // 3) ḫādim-i salṭanat : U, ḫādim // 4) The title is omitted in H // 5) ve : H, Ṣadr-ı A'ẓam İbrāhīm Paşadan // 6) B, bazar : E,U,H,D, dü-şenbih // 7) gün : B, güni Vezīr-i A'ẓam İbrāhīm Paşa // 8) ḥażretleri : B, ḥażretleri-yle // 9) evlerine : B, sarāy-na // 10) ḳapucılar....istenüb : R, şevketlü padişāhı 'alem-penāh ḥażretleri ḳapucılar keṯḫüdāsı 'Abdullāh āġayı istedüb

al,[1] ṭoġrı Vezīr Ḥasan Paşa ḥażretlerine teslīm eyle[2]" diyü fermān olınub,[3] öylo ezānından ṣoñra ḳażā mażā üzre[4] mühr alınub,[5] Vezīr Ḥasan Paşa ḥażretleri ekmek[6] ḳılleti içün şehre çıḳub dolaşduḳda[7] sa'ādet-ḫānesine geldügi gibi"ṣadr-ı vezāret mübārek ola" diyüb, mühr-i 'izzet[8] dest-i sa'ādet-me'nūsına virilüb,[9] 'āmme-i 'ālem tehniyet-ü-mübārok-bādīye golüb,[10] iḥtimāl-i ba'īd iken Mehmod Paşa ḥażretleri ve Ḫalīl Paşa vo Ḫıżr Paşaya[11] taṣaddur idüb, irtesi Dīvān-ı mu'allāya gelüb, ḳā'ido-i ḳadīmo-i salṭanat üzre Dīvānı muḥkom żabṭ buyurub,[12] erbāb-ı şekvā ve maṣlaḥatı[13] birer birer naẓarına getürüb dikleyüb, ṣer'-i şerīf ve ḳānūn-ı münīf üzre cevāb virüb, [337 b] ba'de-hū iki[14] ḫil'at-ı fāḫire ile teşrīf buyurılub, girüb pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürüb[15] eglenmeyüb, ṭaşra çıḳdılar.[16] Rūz-ı Ḳasımdan bir gün muḳaddem

---

1)maḥallde....al : H, maḥallde fermān-ı Şehinşāhī ile mühr-i 'izzet alınub :B,gibi mühr-i 'izzet İbrāhīm Paşadan alınub // 2)Paşa....eyle : B, paşaya teslīm idesin // 3)fermān olınub : U, omits // 4) ḳażā ....üzre : U, omits// 5) ḳażā ....alınub : B, mühr-i sadāret İbrāhīm Paşadan alınub // 6)ekmek : B, nān // 7) şehre....dolaşduḳdn : B, şehr[i] gezüb // 8)'izzet : B, 'izzeti // 9)virilüb : H, B, teslīm idüb erkān-ı devlet ve // 10)gelüb : B, omits // 11)Ḫıżr Paşaya : U, Ḫıżr Paşayı : B,R, omit // 12)buyurub : H,B, eyleyüb // 13)maṣlaḥatı U, omits : B, maṣāliḥi // 14)iki : B, iki ḳat // 15)sürüb : H,B, sürüb ve // 16)sürüb....çıḳdılar : U, urdı //

vāḳī olub, havālar küşāde-diller gibi rūşen[1] -u-[2] mücellā idi. Allāh tebārek-ü-ta'ālā mübārek-ü-ḫuceste eyleyüb, kārgāh-ı saltanatda düşen düşvār işlerin āşān eyleye. Mülhem bi 'ş-ṣavāb olub, ḳal'-u-ḳam'-ı a'dā-yı dīn bābında ḥüsn-i re'y-ü-tedbīrler müyesser-ü-muḳadder ola. Āmīn.[3]

Dīvān-ı mu'allāda[4] küttāb yerlü yerinde muḳarrer olduḳlarıdur.

Ve ol gün baş-mevḳūfātcı[5] ref' olınub yerine erbāb-ı ḳalemden sābıḳā mevḳūfātcı Ṭāhir Çelebi yine[6] muḳarrer[7] buyurıldı. Ve Anaṭolı muḥāsebeciliğine vāfir pīşkeş[8] -ü-ḫarcı giden Meḥmede[9] cevāb-ı şāfī virilüb, ḥürmeti eline virildi.[10] Daḫi Dīvāna gelmege mecāli[11] olmadı. Yine mevḳūfāt ḫidmeti 'Abdullāha[12] muḳarrer buyurıldı. Ṭāhir bir dīvān ḫidmet eyledi ancaḳ.[13]

Serḥadd-i manşūreden mektūb[14] gelüb, ḫaber şāyi' olduğıdur.

---

1)rūşen : H, omits // 2)küşāde....-u- : B, rūşen diller gibi // 3)Allāh....āmīn : U,H,B,R, omit // 4)mu'allāda : B, hümāyünda // 5)baş-mevḳūfātcı : B, baş-mevḳūfātcı 'Abdullāh Efendi // 6) yine : B, omits // 7)muḳarrer : U, omits // 8)pīşkeş : B, hediye // 9)Meḥmede : U,B, Meḥmed Çelebiye // 10)ḥürmeti....virildi : B, bir : U, omits // 11)mecāli : H,B, mecāl // 12)'Abdullāha : H, 'Abdullāh : B, 'Abdullāh Efendiye // 13)Ṭāhir....ancaḳ : U, Ṭāhir Çelebi ancaḳ bir gün Dīvān ḫidmetin eyledi : B, Ṭāhir Çelebi faḳaṭ bir Dīvān ḫidmet itdi. // 14)mektūb : H,B, mekātīb //

Ve bu esnāda serḥadd-i[1] manṣūre aḥvālinden, Ösek ḳöprisi muḥāfaẓasında ḫidmetde[2] olan Vezīr-i rūşen-żamīr Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa ṭarafından muttaṣıl mektūb-ı meserret maṣḥūb gelüb, küffār-ı ḫāksār ḳal'a-yı Yanıḳ muḥāṣaṛasında mücidd-ü-sā'ī olduġı ḥalde, Serdār-ı 'ālī-miḳdār[3] ḥaẓretleri güzīde yarar leşker[4] ile sebükbār ilġār idüb ve Yanıḳ ḳal'asında olan ġuzāt-u-[5] mücāhidīn Serdār geldüginden ḫaberdār olub, anlar içerüden ve bunlar ṭaşradan düşmen-i dīn-i-[6] melā'īn-i ḫāsirīn[7] ṭaburı üstine hücūm-ı 'umūm eylediib, bi-'ināyeti 'llāh ta'ālā ve 'avni-hi[8] küffār-ı ḫāksārı ṭaġıdub nice ṭoplar ve barutları ve bī-nihāye ġaḫīrelerin[9] bıraḳdırub, ḳal'a-yı Yanıḳ tamām ġaḫīrelenüb[10] andan ḳal'a-yı Samarṭin ve Papa ḳal'aların alub, küffārın nār-ı caḥīme[11] gönderüb, Usturgon ḳal'ası üstine mütevecciḥ olduḳların i'lām eylemişler. Fī evāḫir-i Reb II, 1006.

Tetimme-i aḫbār-ı serḥaddür.[12]

Ve yine Vezīr-i müşārün ileyh-e mektūbında inhā olınan [388 ş] aḫbārdan bu ki[13]? "Leşker-i[14] Tatar-ı nā-be-kārdan bu serḥaddlerde

---

1)H, serḥadd-i : E, serdār-ı 'asākir-i // 2)köprisi....ḫidmetde Ḥ/B, köprisi muḥāfaẓası ḫidmetinde // 3)'ālī-miḳdār : H,B, 'ālī-ḳadr // 4)yarar leşker : B, 'asker // 5)-u- : B, omits // 6)-ü- : H, omits // 7)-ü-....ḫāsirīn : B, omits // 8)ve 'avni-hi : H, omits // 9)ġaḫīrelerin : B,ġaḫā'iri // 10) ġaḫīrelenüb : B, ġaḫā'ir ile mālīolub // 11)küffārın....cahīme : B,R, küffārı nār-ı dūzaḫa // 12)aḫbār-ı serḥaddür : H,B, aḫbār // 13)bu ki : H,B, omit // 14)ve....leşker-i : U, ve leşker-i //

Eger ẓāhir-ü-hüveydā[1] olmamaḳ ile, Erdel melā'ini cem'iyet idüb[2] Ṭemeşvar ve Göle ḳal'aların muḥāṣara eylemişdür.[3] Ol vilāyet[4] kemāl muẓāyaḳadadur. Aña[5] mededkārlıġa çāre-vü-tedbīr dimişler; ve bir vezīr-i nāmdār Belġrada gelüb, evvel baḥārda ḥaẓret-i Pādişāh-ı cihān-penāhuñ sefer-i ḫuceste-eşerin bildürüb,[6] aña[7] lāzım olan ẓaḫā'ir-ü-[8] mühimmāta[9] tedārükde[10] olmaḳ gerekdür." diyü i'lām eylemişler. Fi 'l-ḥaḳīḳa ol[11] ẓāt-ı sütüde-ḫiṣāl ḥaẓretlerinüñ bi-'avni 'llāh ta'ālā ve tevfīḳi-hi her yerde yümn-i[12] berekātı ẓāhir olub, vilāyet-i Bosnada istiḫlāṣ eyledügi ḳal'a-yı Kilis ve 'asker-i manṣūre ile vilāyet-i Buduna çıḳub ẓaḫīre yetişdirüb, Peşte yaḳasına geçüb dernek idüb, ve kemāl-i ıẕṭırābda[13] ḳal'a-yı Yanıḳ merdānına[14] ẓaḫīre yetişdürdügi[15] 'āmme-i 'ālemde şuyu' bulmışdur. Allāh ta'ālā mülhem bi 'ṣ-ṣavāb eyleyüb āṣār-ı berekātını 'asker-i İslām üserine ifāẓa eyleyü-virüb, ṭutduġın ḳolay getüri-vire. Āmīn, bi-ḥaḳḳı 'n-Nebī ve āli-h [16]

---

1)-ü-hüveydā : H,B, omit // 2)idüb : B, ile // 3)eylemişdür : B, itmişlerdür // 4)vilāyet : B, ḳal'alar // 5)aña : B, onlara // 6)bildürüb : R, bildürdi // 7)eşerin....aña : D, āṣārına // 8)H, -ü- : E,B, omit // 9)mühimmāta : H,B, mühimmāt // 10)tedārükde : B, tedārükinde // 11)ol : B, mumā ileyh // 12)yümn-i : B,D, yümn-ü- // 13)ıẕṭırābda : U, ıẕṭırābda ikem // 14)merdānına : H,B, merdāna yetişüb // 15)yetişdürdügi : B, yetişdürdigi // 16)Allāh....āli-h : U,H,B, omit //

Ekābir şefā'atı-yle seferden ḳalanlara muḥkem tenbīhāt[1] olınub, bī-vaḳt[2] sefere çıḳmaḳ fermān olınduġıdur.[3]

Evā'il-i şehr-i Reb II de İstanbul içinde ġulġule olub, bölük ḫalḳınuñ seferlüleri, ki[4] kendü havāsına tābi' olmaġla sefere gitmeyüb,[5] ekābire intisābla ḳalanlaruñ şe'āmeti, māliye umūrında istiḫdāmda[6] olanlara[7] ve aġalar ve keṯḫüdālar ve kātibler māndelerine ve[8] belki serdār iẕni-yle mānde olan pīrlere daḫi sirāyet idüb, ikişer ve üçer ḳıṣṭ ma'mūl[9] 'ulūfeleri olub, çıḳan[10] ṣadr-ı a'ẓam ḥaẓretleri[11] virmeyüb ser-gerdān eylemişken[12] bī-vaḳt cümlesine māndeler aġası-yle sefere çıḳmaḳ fermān olınub,[13] münādīler nidā idüb, maḥallāt imāmlarına ve mü'ezzinlere[14] tenbīhāt-u-te'kīdāt buyurıldı.[15] Her kişi deng-ü-ḥayrān[16] oldı.

---

1)tenbīhāt : B, tenbīh // 2)bī-vaḳt : B, ḫ^{v}āh-u- nā-ḫ^{v}āh : U, omits // 3)This chapter is omitted in D. // 4)ki : B, omits // 5) gitmeyüb : R, gitmeyenler // 6)umūrında istiḫdāmda : B, umūrı ḫidmetinde // 7)olanlara : H, olanlarda // 8)ve : B, omits // 9)ma'mūl : U, omits // 10)çıḳan : çıḳduḳda // 11)çıḳan....ḥaẓretleri : B, ṣadr-ı a'ẓam-ı sābıḳ // 12)eylemişken : B, olmış iken // 13)çıḳmaḳ....olınub : B, gitmek fermān olınmaġın // 14)ve mü'ezzinlere : H,B, ve mü'ezzinlerine : U, omits // 15)tenbīhāt.... buyurıldı : B, tenbīh-u-te'kīd buyurılmaġın // 16)ḥayrān : ḫayrān

Burhān Efendi beglerbegilik ṭarīḳı-yle maḥall-i manṣūb [1] Belġrada sefer ẕaḫā'irin tedārüke fermān olınduġıdur.[2]

Ve bu eġnāda sābıḳā Āsitāne-i Sa'ādetde [388 b] bir ḳaç nevbet[3] defterdār olan Burhān Efendi bu def'a[4] Anaṭolı Beglerbegiligi elḳābı-yle ḥükm-i şerīf-i cihān-muṭa' yazılub, beglerbegilikden tekā'üd ṭarīḳı-yle[5] mu'anven olub, Belġrada ẕaḫīre ve nüzl eem'ine aḥkām-ı şerīfe ile yüz nefer çavuş ve istedükleri defālü bölük ḫalḳından istiḫdām eyleyüb,[6] Şofyada ve[7] memerr-i Pādişāh-ı 'ālem-penāh ve 'asākir-i[8] manṣūre güzergāhlarına[9] anbarlar ve maḫāzin tedārük eyleyüb,[10] müstevfī ẕaḫā'ir eem' eylemek[11] içün çıḳub gitmek fermān olındı. Fī 7 şehr-i Reb II, 1006.

Ve Leh ḳralı ilçisine ḳānūn üzre virgüleri virilüb icāzet buyurıldı.[12] Żiyāfet olınmayub gitdi. Ṣadr-ı A'ẓam Ḥasan Paşa ḥażretleri çendān ri'āyeti-yle[13] muḳayyed olmayub "Efendüñe[14] giden nāme-i hümāyūnuñ cevābı geldükde ri'āyet olınmaḳ ḳānūndur." diyü buyurdılar. Fī evā'il-i şehr-i Reb II, 1006.

---

1)D, maḥall-i manṣūb : E, ... كلد :U, omits // 2)The title is omitted in H,B,R. // 3)nevbet : H, def'a : B, kere // 4). efendi bu def'a : B, efendiye // 5)ṭarīḳı-yle : B, ile // 6)eyleyüb : B, idüb // 7)ve : U,B, omit // 8)'asākir-i : H,B, 'asker-i // 9)güzergāhlarına : B, güzergāhlarında // 10)maḫāzin...eyleyüb : B, maḫzenler peydā idüb // 11)eylemek : B, itmek // 12)buyurıldı : B, olındı ve // 13)çendān ri'āyeti-le : ilçiyyi mezbūra çendān // 14)efendüñe : R, bundan //

Sefer-i ẓafer-eşerden ḫaber geldügidür.

Ve bu eşnāda seḥerden[1] ḳuşluḳ vaḳtinde Dīvān-ı 'ālīye 'Alī nām bir çavuş[2] ḫidmetkārı ulaḳlıḳ ile gelür iken "Aġamı a'dā-yı dīn yolda helāk eyledi.[3] Ben mektūbları[4] alub ḳaçdum,[5] ḫalāṣ oldum. Estergon[6] ḳal'asınuñ hemān iç ḳal'ası ḳalmışdı.[7] Cümlesi[8] alınub, ehl-i İslām ẓabṭ eylemişdi. Ve küffār-ı ḫāksāruñ[9] ṭabūrı ve yayası seyf-i İslām altında maḳhūr oldı. Anoaḳ atlusından[10] ḳaçan ḳurtuldı. Ve şimdiye dek iç ḳal'a daḫi alınmışdur. Ve Temeşvar üstinde küffār olduġı orduda[11] söylenmedi,[12] işitmedük." diyü ḫaberler virmegin ḫil'at virilüb,[13] ḫarolıḳ virildi.[14] Ve serdār-ı 'alī ḥaẓretleri Ḳomran ḳal'asına ilçi ile kaġıd gönderüb "İrādetüñle ḳal'ayı vir, geregi gibi ri'āyet olınub,[15] mu-

---

1)seḥerden : U, omits // 2)nām....çavuş : U, çavuş nām kimesneñ : R, nām çavuş ve // 3)helāk eyledi : B, ḳatl itdükde // 4)mektūbları : U, mektūbı // 5)ḳaçdum : B, fiār itmegle // 6) Estargon : B, fütūḥāt aḥvālinden su'āl olınur ise Estegon // 7) ḳalmışdı : H, ḳalmışdur : B, ḳaldı // 8)cümlesi : B, ṭaşrası // 9)küffār-ı ḫāksāruñ : B, küffāruñ // 10)atlusından : H, atlusı : B, süvārīsinden // 11)üstinde....orduda : B, üzerine küffār geldügi ordu-yı İslāmda // 12)söylenmedi : R, söylendügi yoḳdur // 13)ḫil'at virilüb : B, mezbūra ḫil'at giydürilüb // 14) virildi : B, iḥsān olındı // 15)olınub : H, olınur //

rādātuñ edā eyliyelüm. Ve illā vaḳtüñe ḥāżır ol. İşte vardum[1]" didügin bildürdi. Fī 8 şehr-i Reb II, 1006.

Bir Yahūdī siyāset olındugıdur.[2]

Evāsıṭ-ı Reb II de bir nā-pāk 'avrat ile bir Yahūdī ṭutılub Dikilüṭaş ḳurbında 'avratı bir ġirāra ḳoyub boġazından aşub siyāset eylediler. Yahūdīyi daḫi muḳābelesinde berdār eylediler. Yahūdīler mürdesin almaġa geldüklerinde 'Acemi oğlanları üşüb Yahūdīnüñ biri daḫi depelenüb(دپلیوب)ve siyāset olanı دپلیوب paralayub ġirāra ḳoyub şırtlarına virdiler.

Elvend-zāde 'Alī Paşayı Canpolat-zāde Hüseyn Paşa iltizām ile teftīş otmek istedügidür.[3]

Ve bu esnāda Baġdāt Beglerbegisi olan Elvend-oğlı 'Alī Paşayı[4] Canpolat-oğlı Ḥüseyn Paşa [389 a] altı yüz biñ altuna teftīş eylemek-içün[5] rikāb-ı hümāyūna ruḳ'a şunub[6] görilsün fermān olınub, Ṣadr-ı A'ẓam Ḥasan Paşa--edāme 'llāh ta'ālā iclāle-hü--ḥażretlerinüñ meclis-i şerīflerinde ḳāżī-'asker efendiler ile

---

1) işte vardum : R, inşa 'llāh 'an ġarīb varurum // 2) This chapter is omitted in E,H,B,D,R, only given in U // 3) The title is omitted in H,B, This chapter is omitted in U // 4) paşayı : H,B, paşa // 5) altı....içün : B, iltizām ile altı biñ altuna teftīş itmek üzre // 6) şunub : B, sunmaġın //

iḥżār olınub, su'āl olındı.[1] "Bu defālū māl ṭaleb olınmaġa mevādd defteri yazub[2] ta'yīn-i mādde eylemek gereksin" diyü Ḥüseyn Pāşaya muḥkem tenbīh-ü-te'kīd olındı. Fī evāsıṭ-ı Reb II, 1006.

Devātdārlıḳ virildügidür.[3]

Ve bu esnāda Baş-devātdār olan Aḥmed Beg ref' olınub, muḳāddemā devātdār olan Ferruḫ Keṯḫüdā-oġlı İbrāhīm Çavuş devātdār olmaḳ buyurıldı. Fī evāsıṭ-ı şehr-i Reb II, 1006.

Baş-defterdārlıḳ yine tekrār tebdīl buyurılduġıdur.[4]

Ve evāḫir-i şehr-i Reb II de maşar sene-i 1006 vācibi[5] 'ulūfesi tedārük olınub, Yeñiçeri defteri muḳābele olub,[6] yüz ḳırḳ yük aḳçe ile cevāb virilür[7] dinilmiş iken "Ḫazīne kāmil degildür yarın 'ulūfe[8] virilmek müte'azzirdür" diyü[9] ol gice Baş-defterdār[10]

---

1)fermān....olındı : B, fermān olınmaġlam mumā ileyh Canbolad-zāde Ḥüseyn Paşa ṣadreyn efendiler ile Ṣadr-ı A'ẓam Ḥasan Paşa ḥażretlerinüñ ḥużūr-ı şerīfine iḥżār olınub, kendüye su'āl olındıkı // 2)yazub : B, yazılub // 3)The title is omitted in H,B. : This chapter is omitted in D. // 4)baş-defterdārlıḳ....buyurılduġıdur : B, baş-defterdārlıḳ 'Alī Efendi 'azlinden Maḥmūd Efendiye virildügidür // 5)sene-i....vācibi : H, mevācibi :B,sene-i merḳūmede maşar mevācibi // 6)olub : H,B, olınub // 7)ile ....virilür : U, olub kifāyet ider // 8)virilür....'ulūfe : B, virilmiş iken ḫazīne tamām degildür yarın mevācib// 9)diyü : H, dimegle : B, dimegin // 10)baş-defterdār : H, defterdār //

'Alī Efendi 'azl buyurılub, seḥerden Maḥmūd Efendi gelüb[1] yine defterdār olub, yerine[2] oturdı. Hemān ol gün ḳarż altunlar[3] yetişdirilüb 'ulūfe tekmīl olınub[4] virildi. 'Alā küllī[5] ḥāl istikrāżdan ġayra[6] mecāl yoḳ-idi. Ve lākin 'Alī Efendi aḫlāḳına[7] göre kimse muḳayyed olmayub, Maḥmūd Efendiye her ṭarafdan kise kise filoriler virildi.[8]

Aḥvāl ve ef'āl-ü-aḳvāl-i rūzgār-ı nā-hemvārdan ḥikāyet-ü-şikāyetdür.[9]

Aḥvāl-i dirhem-ü-denānīr gitdükce iḫtilāl bulmada merḥūm Sulṭān Murād Ḫān--ṭābe serā-hū--devletinde[11] vāḳi' olan teşevvüş-i[12] ḥāl ḥükkām-ı zevi 'l-iḥtirām[13] tedbīr-ü-tedārükleri ile ṣūret-pezīr olmadı. Bahā[14] taḳdīr olınub ber-ḳarār olmadı. Akçe ise bir dirhem gümüşden[15] sekiz akçe ḳaṭ' olmaġa mecāl olma-

---

1)gelüb : U,H,B, omit // 2)yerine : B, mesnedine // 3)altunlar : H, alınub // 4)ḳarż....olınub : B, mezbūr Maḥmūd Efendi ba'ż-ı yerlerden istiḳrāż ile tekmīl-i ḫazīne eyleyüb mevācib // 5) küllī : H,B, eyyi // 6)ġayra : R, ġayrı // 7)efendi aḫlāḳına : B, efendinüñ sū'-i aḫlāḳına // 8)filoriler virildi : R, altun virdiler // 9)aḥvāl....şikāyetdür : H, aḥvāl-i rūzgārdan şikāyetdür // 10)ḫān : B, omits // 11)devletinde : B, 'aşrında // 12)teşevvüş-i : H,B, teşvīş-i // 13)ḥükkām-ı....iḥtirām : B, ol vaḳtüñ ḥükkām-ı zevi 'l-iḥtirāmı // 14)bahā : U, altun ve ġurūşa ḥadd-ü-bahā // 15)ṣūret....gümüşden : B, bir bahā taḳdīriyle ṣūret-pezīr olub, ḳarār-dāde olmış idi. Şimdi ise bir dirhem sīmden //

yub, ḳallābān-ı rūzgār[1] on iki aḳçe kem-'ayār kesūb ve[2] daḫi ziyāde-vü-noḳṣān üzre kesilūb mefāsid 'ālemi ṭutdı. Ẓabṭ olınmadı. Ve me'kūlāt-u-melbūsāt[3] bir ḥadd ile [389 b] maḥdūd olmayub, her kişi[4] muḍṭaribü 'l-ḥāl olmaġla altun ve ġuruşı ziyāde bahā ile virūb almaġa iiḥtiyār eyledi. Tenbīh ve yasaḳ ile[5] mütenebbih olmadılar. Eṭrāf-u-eknāf-ı memālikde tekālīf-i şāḳḳa-i örfīye 'āmme-i re'āyāyı dünyā ve mā-fī-hādan[6] bīzār eyledi. Sipāh-ı memleket ise yigirmi yıldan mütecāvizdür, ki[7] a'dā-yı dīn-ü-millet üzerine[8], āsūde olmayub, sefer-ü-ḥareket itmekdedür.[9] Nice yıllar vilāyet-i Şarḳ seferi şedā'idin çekūb ve şimdi küffār-ı ḫāksār[10] meşaḳḳatın çekmege mübtelālardur. Vülāt[11] -u-ḥükkām[12] re'āyā-yı memlekete muṣallaṭ olub "Avārıż ve nüzl ve[13] kürekci ve yāḫud bedelleri alına" diyü aḥkām-ı Pādişāhī 'ale 't-ta'āḳub ve 't-tevālī müteceddidü 'l-emsāl üzerlerine isti'cāl emrleri varmaḳdan[14] ḥalleri yadlu ḫāneden ḫāneye[15] fuḳārā-vü-żu'āfādan üçer yüz aḳçe

---

1)rūzgār : Zamāne // 2)ve : U,B, omit // 3)melbūsāt : B, melbūsāt daḫi // 4)olmayub....kişi : B, olmaduġından herkes // 5)eyledi ile B,eyleyüb yasaġ-ı Pādişāhī ile // 6)dünyā ve mā-fī-hādan : B, dünyādan belki cānından : D, dünyādan // 7)mütecāvizdür ki : U, berü // 8)-ü-....üzerine : H, üzre ; B, üstine // 9)āsūde....itmektedür : U, omits // 10)ḫā)...ḫāksār : B, şimdi ise küffār-ı bed-girdār // 11)vülāt : H, vilāyet // 12)vülāt-u-ḥükkām : B,R, ḥükkām-ı vilāyet ise : U, vülāt-ıḥükkām // 13)ve....ve : U, nüzl // 14)varmaḳdan : H, varmaḳdadur : B, varmaġla // 15)ḫāneden ḫāneye : B, olub ḫāne ḫāne //

alınub ve yine ǧazīneai 'Āmireye gelüb tamām teslīm olmayub[1] ḳuzāt ve nüvvāb ve çavuş[2] ve mübāşirīn[3] mā-beynlerinde ḳalub ve[4] ǧarāc-güzār[5] re'āyāya daḫi nice yıllardur, ki bedel-i ǧamr ve ziyāde-i cizye[6] ve ziyāde-i[7] cedīd ve ziyāde-i cülūs-ı hümāyūn diyüb[8] cem'an üçer yüz akçe taḥmīl olındı. Ve tüccār ise her ne diyārdan meta' getürürler ise gümrükleri ḳānūn-ı ḳadīm[9] üzre defātir-i sābıḳaya uymayub fevḳa 'l-ḥadd te'addī olınub, ümemā ve[10] mültezimīn daḫi gümrügüñ taḥvīlin biñ yük akçeye iltizām idüb, bu vāsıṭa[11] ile bid'at-ı seyyi'eye[12] nihāyet olmayub eẕ-zulm zulmāt yevmi 'l-ḳıyāme ḳelām-ı şerīfine[13] vālī-yi vilāyet olan vükelāyyı devlet ḳayırmamaḳ[14] ile, 'ulemā-yı dīn ve ehl-i yaḳīn[15] daḫi müsāmaḥa-vü-müsā'ade ider oldılar. "Bizden kimse[16] istifsār itmez oldı." diyüb[17] "Emrr-i ma'rūf ve nehy-i münker itmek istese nāfiẕ degüldür,[18] belki fesāda mü'eddī olur." dirler oldı.[19]

---

1)olmayub : H, B, olınmayub // 2)çavuş : B, çavuşān // 3)ve mübāşirīn : H,B,R, omit // 4)ve : H,B, omit // 5)ǧarāc-güzār : D, cizyedār // 6)ve....cizye : U, omits // 7)ve ziyāde-i : H,B, omit // 8)diyüb : H,B, diyü // 9)gümrükleri ḳadīm : H,B, gümrügi ḳānūn üzre // 10)U, ve : E, omits // 11)vāsıṭa : B, sebeb // 12)seyyi'eye : B,ḳabīḥaya // 13)kelām-ı şerīfine : B, ḥadīṣ-i şerīfinüñ ma'nāsı ẓāhir oldı ve : D, omits this ḥadīṣ // 14)ḳayırmamaḳ : B, 'ırż-ı saltanatarḳayırmamaḳ // 15)ehl-i yaḳīn : B, kübrā-yı ehl-i yaḳīn // 16)bizden kimse : B, ve bizlerden çünki // 17)oldı diyüb : B, oldılar, bizler daḫi fużūlī // 18)degüldür : B, olmayub // 19)olur....oldı : B, ola dirler oldılar //

Şurūr[1] ve fiteni āḫiri 'z-zamān aẓharamine 'ş-şems ve ebyen mine 'l-ems. oldı. Ḫalḳuñ ḫulḳı[2] azdı. 'Āmme-i 'ālem cādde-i istiḳāmetden çıḳdı. Ve insāf[3] ile mu'āmeleden ḳaldı. 'Uḳalā-yı ehl-i İslām deng-ü-ḥayrān olub, "Elbette[4] bir emr-i 'acīb-ü-ġarīb[5] [390 a] ẓuhūrınuñ muḳaddemātıdur." diyüb[6] "Ve 'l-emr küllü-hü biyedik" diyüb muntaẓır-u-müterakkıb ṭurub dem-beste oldılar.[7]

Ḳal'a-i Egri muḥāfaẓasında olan Yeñiceri ṭā'ifesinüñ ṭurnacı-başıya eyledükleri fesāduñ mücāzātıdur.[8]

Ve bu eşnāda sābıḳā[9] ḳal'a-i Egri muḥāfaẓasına[10] ḳalan Yeñiçerilere[11] başbuġ[12] ta'yīn olınan ṭurnacı-başı Yeñiçeri ile[13] murādları üzre ẓaḫīre virmeyüb isrāf-u-itlāfdan ṣaḳınub tedrīcle virdürdügi[14] bed-aḫlāḳ-u-bed-zendegānī ṭā'ifeye ḫoş gelmeyüb[15] nāgehānī 'ale 'l-ittifāḳ ṭaşa[16] ṭutub bir ḳavī ṭaş başına doḳınub ayaġ[17] üzre iken yıḳılub,[18] "Çünki bizden böyle[19] ḫaṭā ṣādır

---

1)şurūr : H, şerr : B, ḥāṣılı şerr // 2)ḫalḳuñ....ḫulḳı : D, aḫlāḳ-ı ebnā-yı zamāne // 3)insāf : B, esnāf insāf // 4)elbette : B, bu ḥareket elbette // 5)-ü-ġarīb : H,B, omit // 6)diyüb : B, omits // 7)Şurūr....oldılar : U, omits // 8)The title is omitted in H,B,R. // 9)sābıḳā : H,B, omit // 10)muḥāfaẓasına : B, muḥāfaẓasında // 11)Yeñiçerilere : H,B, Yeñiçeri ṭā'ifesine // 12)U,başbuġ : E,B, baş ve buġ // 13)Yeñiçeri ile : B, Yeñiçeriye // 14)virdürdügi : U,H,B, virdügi // 15)gelmeyüb : B, gelmedüginden // 16)ṭaşa : B, aġa-yı mezbūrı ṭaşa // 17)ayaġ : B, ayaḳ // 18)yıḳılub : B, yıḳılmaḳ ile // 19)böyle : B,böyle bir //

oldı. Hemān bunı şimden-girü[1] ḳatl yegdür!"[2] diyüb, şehīd eylemişlerdi.[3] Ḥālā Yeñiçeriler[4] Aġası Ḥasan Aġaya anda olan yaya-başılar ve çorbacılar on yük akçe miḳdārı akçe[5] 'arż eyleyüb, içlerinde "Ḳul oġlından[6] Derviş yaya-başı[7] Ţurnacı-başı olsun ""diyü ricā eyledüklerin[8] Aġa ḥażretleri pāye-i serīr-i a'lāya 'arż eyledükde "Cümle[9] ma'zūl olsun" diyü fermān olındı. Ser-i piyāde ve ser-i bölük[10] on iki nefer idi. Fī evāḫir-i şehr-i Reb II,1006.

Serdār-ı 'ālī ḥażretlerinden ḫaber-ü-mekātīb geldügidür.[11]

Evāḫir-i şehr-i Reb II de Serdār-ı leşker-i İslām Saţurcı Meḥmed Paşa ḥażretleri ādemlerinden[12] Laçin Aġa gelüb, mekātībde[13] beyān olınan aḫbārdan naḳl-i ṣaḥīḥ bu ki "Yanıḳ ḳal'asına zaḫīre īṣālinden ṣoñra Vaçen[14] ḳal'asın kāfir bıraġub firār itdüklerinde nām maḥallde küffār-ı ḫāksār cem'iyet-i 'aẓīm[15] ile ţabur ḳurub, oturmışdı. Serdār ḥażretleri daḫi[16] leşker-i İslām

---

1)girü : U, ṣoñra // 2)yegdür : B, itmek ma'ḳūldür // 3)eylemişlerdi : H,B, eylediler // 4)Yeñiçeriler : U,B, Yeñiçeri // 5) akçe : U, omits // 6)oġlından : B, oġlından gelme // 7)yaya-başı : D, yaya-başıyı // 8)eyledüklerinde: H, eyledüklerinde : B, itmeleri-yle // 9)cümle : U,B, cümlesi // 10)ser-i....bölük : U, omits // 11)The title is omitted in H,B, // 12)ādemlerinden : R, aġalarından // 13)mekātībde : R, mekţūbda // 14)Vaçin واجن : B, واجو // 15)'aẓīm : H,B, omit // 16)serdār....daḫi : U, omits //

ile muḳābelesinde ḳarşusın[1] alub, ḳarār eyledi. Nice günler bi-'d-defā'āt ġuzāt-u-[2] mücāhidīn çıḳub muḥkem oengler[3] olub, bir cānibden ẓafer bulınmayub, ḫuṣūṣā[4] Rūmili beglerbegisi ḳolından nāmdār yigitler dilīrāne-vü-merdāne ser-bāzlıḳlar ve[5] yüz aḳlıḳ-ları eyleyüb ve niceler[6] şerbet-i şehādeti[7] nūş eyleyüb dār-ı r ḫıdvāna ḫırāmān olmışlardur." diyü ḥikāyet eyledi.[8][390 b] Ve 'as-ker zamānı-yle gelüb yetişmedüklerin bildürüb, nā-fermānlıḳ eyle-düklerin şikāyet iderler. Ve"ōn beş biñ[9] nefer Yeñiçeri yoldaşlar-dan üç biñ nefer ancaḳ geldi" dimişler, ve bölük ḫalḳınuñ ekseri piyāde düşmişlerdür. Ve[10] Belġraddan berü geçmemişlerdür.[11] 'Ulū-fe taḳāżalarından[12] ġayrı hünerleri yoḳ idügin[13] bildürmişler-dür. Ve kimseye[14] sā'ir serdārlar gibi ḳışla[15] ta'yīn idüb gön-dermedüklerin[16] i'lām eylemişler ki"ḫarābī-i memleket ve[17] re-'āyāya sebeb olursız." diyü ruḫsat virmedüklerin beyān eylediler.

---

1)muḳābelesinde ḳarşusın : B, muḳābele-i küffārı // 2)-u- : B, omits // 3)oengler : H,B, oeng // 4)ḫuṣūṣā : B, 'ale 'l-ḫuṣūṣ // 5)ve : H, idüb : B, ile // 6)niceler : H, niceler daḫi // 7)Ḫçşe-hādeti : E, şehādet // 8)on beş biñ : R, on biñ // 9)düşmiş-lerdür ve : B, düşüb // 10)berü geçmemişlerdür : B, beri geç-mişlerdür // 11)ṭaḳāżalarından : B, taḳāżasından // 12)idügin : H,B, idügini // 13)kimseye : B,omits : U, kendüye // 14)ḳışla : B, 'askere ḳışlaḳ // 15)ve....göndermedüklerin : D, ve sā'ir serdārlar gibi kimseye ḳışlaḳ ta'yīn itmemişlerdi // 16)ve : U, omits //

Defterdār Maḥmūd Efendi Anaṭolı Beglerbegiligi uslūbi-yle defterdārlıḳ umūrın görmek buyurılduġıdur.[1]

Ve evāḫir-i şehr-i Reb II de Baş-defterdār olan Maḥmūd Efendi Anaṭolı Beglerbegiligi ṭarīḳı-yle[2] taḥsīl-i emvāl eyleyüb,[3] iḳbāl-ü-iḳtidā-yı ḫalḳ içün 'unvān ve[4] elḳāb-ı mīrimīrān ḥükmi yazılub, ḫil'at-ı fāḫire ile teşrīf buyurılub, vüzerā-yi 'iẓām ḥażretleri-yle girüb pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürdiler.[5] Ve sābıḳā[6] Üveys Paşa ve Nūḥ Paşa üslūbı üzre ḳażāyā 'arż[7] eyledükleri,[8] iskemli ḳonub ve a'yān-ı sa'ādet ile selāma ṭurub üsküflü[9] bürünmek[10] fermān olındı. Fī 25 Reb II, 1006.

Elvend-oġlı 'Alī Paşa ḥażretleri Baġdāda eyālet ve[11] vezāret ile fermān olınub mesned-i vezārete oturduġıdur.[12]

Ve yine evāḫir-i şehr-i Reb II de Baġdād Beglerbegiligi fermān olınan Elvend-oġlı 'Alī Paşa ḥażretlerine[13] vezāret elḳābı-yle

---

1)The title is omitted in H,B,R. This chapter is omitted in D. // 2)ṭarīḳı-yle : B, pāyesi-yle : U, ile // 3)eyleyüb : B, ve // 4) ve : B, omits // 5)teşrīf....sürdiler : U, ilbās olındı // 6) sābıḳā : B, muḳaddemā // 7)'arż : H, omits // 8)eyledükleri : U, eyledüklerinde // 9) üsküflü : B,R, اسكوفلو U, اوسكفلى // 10)E,U,H, يورتمك :B,R, بورتمك // 11)paşa....ve : U, paşaya Baġdād eyāleti // 12)The title is omitted in H,B,R. // 13)paşa ḥażretlerine : U,H,B, paşaya //

ḥükm-i hümāyūn yazılub gelüb mesned-i zvezārete oturub, vüzerā-yı 'iẓām ile içerü 'arż-gāha gitdüklerinde ḫil'at-ı fāḫire ile teşrīf buyurılub, pāyeẖi serīr-i salṭanate yüz sürdiler. Fī 4 Cem I, 1006.

Sābıḳā Yeñiçeriler kātibi Meḥmed Begüñ evi mühürlenüb, kendüzi ḥacc-ı şerīfden geldük-de yine teslīm olunduḫıdur.[1]

Ve evā'il-i şehr-i Cem I de sābıḳā Yeñiçeriler kātibi olan Frenk Meḥmed Beg[2] dimegle ma'rūf [3] "Maḫfiret-i seyyi'ātı içün ḥacc-ı şerīf ve ziyāret-i Raẓa-i ḥażret-i Seyyidi 'l-enāma[4] gi-düb gelürken [391 a] vefāt itdi" diyü[5] ḫaberi şāyi' olmaḫla, ve[6] ḥaḳḳında şerīf-i Ḳa'be-i mu'aẓẓama ḥażretlerinüñ 'arżı gelüb,[7] "Mūcib-i fitne ola-yazdı. Ḥaddinden ziyāde 'Arab içinde nā-lāyıḳ[8] kelām eyledi." didükleri sem'-i hümāyūn-ı Şehinşāhīye yetişüb,[9] emvāl-ü-erzāḳı[10] aḫẕ-ü-ḳabż olınması-yçün ḫaṭṭ-ı hümāyūn çıḳub, ve [11] 'Azebler Ḥamāmı ḳurbında evlerin mührlemege[12] Anaṭolı Def-terdārı Şems Efendi ve Şıḳḳ-ı Sānī Defterdārı Derwīş Efendi ve

---

1)The title is omitted in H,B,R. // 2)beg : B, omits // 3)ma'rūf : B, ma'rūf kimesne // 4)beg....enāma: D, begüñ ḥacc-ı şerīfe // 5)itdi diyü : B,itmiş // 6)ve : B, ve mezbūruñ // 7)'arzı gelüb : B, 'arżları gelüb mezbūr // 8)nā-lāyıḳ : B, nā-sezā // 9)hümāyūn-ı....yetişüb : B, hümāyūna yetişmegle : U, Pādişāhīye irişüb // 10)erzāḳı : B, eşyāsı : U, erzāḳın // 11)çıḳub ve : B, şādır olub // 12)evlerin mührlemege : H, evleri mührlenmege : B, vāḳı' ḫānesi mührlenmege //

Rūmili ve Anaṭolı muḥāsebecileri on beş nefer çavuş ol gice[1] bekleyüb, anda yatub, ve irtesi kātib-i mumā ileyh ḥacc-ı şerīfden gelüb,[2] ve 'ulemā-yı dīnden ba'żlar[3] "Bir Müslimānuñ[4] mālı mūcib-i[5] ḫilāf-ı şer'-i şerīf niçün aḫz olınur[6]" dimegle ve[7] daḫi şefā'atpezīr olmaġla alınan emvāli yine teslīm olındı.[8]

'Alī Efendi ile Oḳcı-zāde sefere gitmek buyurılduġıdur.[9]

Evā'il-i Cem I de Emīn-i Defter-i Ḫāḳānī Oḳcı-zāde Şāh Meḥmed Efendi ref' buyurıldı. Ve yerine Baş-rūznāmeci nām-dār Melek İbrāhīm Efendi[10] defter emīni olmaḳ fermān olındı. "Bā'iş-i güft-ü-şünūd olmaḳdan ḫālī degüldür.[11] Ṭurmasunlar[12] çıḳub sefere gitsünler[13]" diyü üzerine zebānī-veş ḳapucılar musallaṭ eylediler.

---

1)on beş....gice : U, ile varub ṣanduḳların ḳabż idüb Bāb-ı Hümāyūna gönderilüb ve evleri mührlenüb, on beş nefer çavuş ol gice // 2)gelüb : B, geldüginde // 3)'ulemā-yı....ba'żlar : H, 'ulemānuñ ba'żları : B, 'ulemādan ba'żıları // 4)Müslimānuñ : B, Müslimān henüz ḥayatda iken // 5)mūcib-i : U, bī-mūcib // 6) olınur : B, ola // 7)ve : B, omits // 8)olmaġla....olındı : B, olmayub alınan eşyāsı kendüye teslīm olınmadı // 9)The title is omitted in H,B,R. This chapter is omitted in D. // 10)Şāh....Efendi : B,R, omit // 11)degüldür : B, olmaduġından // 12)ṭurmasunlar : B, durmasun // 13)gitsünler : B, gitsün //

Ve bu vāsıṭa ile[1] Baş-defterdārlıḳdan ref' buyurılan 'Alī Efendiye daḫi Segedin sancaġı begligi 'arż olınub,[2] ḥükmi yazılub, gönderildi. "Sefere[3] ṭurmasun gitsün" diyü muḥkem tenbīh-ü-[4] te'kīd olındı. Ve[5] bu maḳūle ḥālāt bu eyyām-ı şitāda[6] İbrāhīm Paşa mu'allāḳātına teklīf-i mā-lā-yuṭāḳ olub,[7] 'arża maḥmūl olub, "Allā-hümme 'āfinā" dідіler ve bi'l-cümle çıḳub gitdiler.[8] "Āfetü ĉl-insān mine 'l-lisān,[9] rāḥatü 'l-insān fī-ḥıfẓı 'l-lisāndur" dідіler.[10]

Şām-ı şerīf ve Ḥaleb ḳāżīlıḳları[11] tevcīh buyurılduġıdur.[12]

Ve evā'il-i şehr-i Cem I de Şām Ḳāżīsı Ṭaşköpri-zāde Kemāl Efendi[13] ref' buyurıldı. Ve[14] Ḥalebden Müftī Zekerīyā-zāde Yaḥyā Efendi[15] Şāma gitdi.[16] Ve Ḥaleb ḳāżīlıġı Yeñişehirden ref' olınan Ayaşlı[17] Efendiye buyurıldı.[18] [39L b] Yaḫşi hedāyāsıççekil-

---

1)vāsıṭa ile : B, sebeb-ile // 2)'arż olınub : B, 'arż olınmaġın : R, telḫīṣ olınub // 3)sefere : H, omits // 4)-ü- : B, omits // 5)ve : H,B, omit // 6)bu....şitāda : H,B, omit // 7)olub : B, idüġi // 8)ve bu maḳūle....gitdiler : U, omits // 9)lisān : B, lisān ve // 10)āfetü....dідіler : U, places this sentence after the first sentence of the chapter. // 11)ḳāżīlıḳları : U, ḳāżāları // 12)The title is omitted in H,B, This chapter is omitted in D. // 13)Kemāl Efendi : U, omits // 14)buyurıldı ve : B, olınub Şāma // 15)Yaḥyā Efendi : U, omits // 16)Şāma gitdi : B, oldı. // 17)Ayaşlı : U, Ayaşlı Aḥmed : B, // 18)buyurıldı : B, fermān olındı ve mezbūruñ //

dügi naḳl olındı.

Ve sābıḳā mīrāḫūr olub, ḳapucı-başılıḳdan[1] çıḳan Ḥasan Paşa Ḳars beglerbegisi olub,[2] Dīvān-ı ma'delet-mekāna gelüb, pāye-i serīr-i 'ālem-maṣīre yüz sürdiler.[3]

Rāżıye Ḫātūn-zāde Muṣṭafa Paşa ḥażretleri
Şāmdan Ḥalebe ve Ḥalebden Ḳurd Paşa Mar-
'aşa gitdükleridür.[4]

Ve muḳaddemā Şām-ı dārü 's-selām eyāleti[5] Caġala-zāde Sinān Paşa ḥażretlerine fermān olındukda[6] Rāżıye Ḫātūn-oġlı Vezīr Muṣṭafā Paşa ḥażretleri Ḥalebe varmaḳ fermān olınub, Vezīr Ḳurd Paşa ḥażretleri[7] vezāretle vilāyet-i[8] Mar'aş muḥāfaẓasına gitmege[9] fermān olınmışdı.

Ḫüdā-virdi Paşa yine Bosna beglerbegisi oldu-
ġıdur.[10]

Evāsıṭ-ı Cem I de Ḫüdā-virdi Paşaya yine vilāyet-i Bosna beglerbegiliği fermān olınub,[11] gelüb[12] Dīvān-ı ma'delet-mekānda oturub, vüzerā-yı[13] 'iẓām ile girüb pāye-i serīr-i 'ālem-maṣīre yüz sürdiler.[14]

---

1)ḳapucı-başılıḳdan : B, ba'de-hū ḳapucı-başılıġla // 2)beglerbegisi olub : B, beglerbegi olmaġın // 3)sürdiler : B, sürdi // 4) The title is omitted in H,B. // 5)H, eyāleti : E, eyāletini // 6)fermān olındukda : U, iḥsān olınub // 7)ḥażretleri : B, ḥażretleri daḫi // 8)vilāyet-i : U,H,B, omit // 9)gitmege : H,B, gitmek // 10)The title is omitted in H,B. : This chapter is omitted in D. // 11)olınub : B, olınmaġın // 12)gelüb : U,H,B, omit // 13)vüzerā-yı : B, ba'de-hū vüzerā-yı // 14)sürdiler : U, omits //

Ḳınalu-zāde Mevlānā Ḥasan Efendi yine diyār-ı Mıṣrīye ḳāżīsı olduġıdur.[1]

Ve maḥrūsa-i Mıṣr Ḳāżīsı 'Arab-zāde Mevlānā 'Abdurra'ūf Efendi[2]ref' buyurılub, yerine maḥmiye-i[3] Edirneden munfaṣıl Ḳınalu-zāde Mevlānā Ḥasan Efendi, ki sābıḳā daḥi ḳāżī olmışlardı, ḳāzī olmaḳ buyurıldı. Fī evāsıṭ-ı Cem I, 1006.

Seferlüleriñ gelüb dökildükleridür.[4]

Ve evāḫir-i şehr-i mezbūrda seferlü ḳapu ḫalḳı geldi dökildi. Meşaḳḳat-i şedā'id-i mihnet-i[5] sefer[5] mübtelāları merḥamet-ü-şefḳate sezā-vārlar[6] "Bunda niye geldüñüz, 'ulūfeleriñüz Serdār yanında,[7] aġalarıñuz [392 a] ve ketḫüdā[8] ve defter ve kātiblerüñüz anda, yine mi serdārı ve serḥaddleri a'dā-yı dīne ırağub geldüñüz" diyü tevbīḫ olınub, serzenişler olındı.[9] "Serdār ḥażretleri kimseye ḳışla[10] ta'yīn eylemedi." "Memleket vīrān idersiz,[11] derdmend re'āyāyı 'uryān idüb yaḳar ve[12] yandırursız. Müslimān işin itmezsiz." didi. "Beyābānda[13] ḳalub helāk olacaḳ

---

1)The title is omitted in H,B,R. // 2)efendi : B, Mıṣrdan // 3) maḥmiye-i : H, omits // 4)The title is omitted in H,B. : This chapter is omitted in U. // 5)meşaḳḳat-i....mihnet-i : D, meşaḳḳat-ü-şedā'id-i : H, meşaḳḳat-i şedā'id-ü-mihnet-i // 6)sezā-vārlar : B, sezā-vārlar iken // 7)yanında : B, yanında ve // 8)ketḫüdā : B, ketḫüdālarıñuz // 9)olınub....olındı :H, eylediler : B, itdüklerinde bunlar daḫi // 10)ḳışla : B, ḳışlaḳ // 11)idersiz : B, ve // 12)ve : H,B, omit // 13)beyābānda : B, bizler daḫi beyābānda //

değülüz, evlerimüze geldük. Zamāni-yle yine[1] giderüz. İşte ardımuzca ağalarımuz/da geliyor" diyü cevāb virdiler. Ağalara[2] ulaklar ile "Dönesiz,[3] serdār yanına varasız." diyü mü'ekked aḥkām-ı şerīfe gönderildi.

Der-i devletde ḳalub sefere gitmeyenlerüñ 'ulūfeleri aḥvālidür.[4]

Ve Āsitāne-i Sa'ādetde istiḫdāmda olan[5] ağalar ve ketḫüdālar ve kātibler māndelerine[6] "Cümleñüz seferlüsiz, 'ulūfeñüz[7] varub seferde alasız" diyü üçer[8] ḳıṣṭ 'ulūfeleri virilmeyüb ḳalmışdı. Ḥālā[9] "Ṭoḳuz yüz neferden mütecāviz cümle bölüklerden 'ulūfeleri[10] ḥisāb olınub,[11] otuz yükden mütecāviz aḳçe olub, varub Edirnede virilmek üzre çıḳub sefere gitmek buyurıldı." diyü Dīvānda Māndeler Ağasına ve kātibine muḥkem tenbīhāt buyurıldı.[12]

Ve bu esnāda Edirneye gitmege[13] ketḫüdā yerine ḫazīne teslīm olınub, yükledüb giderken, Sipāhīler üşüb tersine döndürüb,[14] Ṣadr-ı A'ẓam Ḥasan Paşa ḥażretleri[15] ḳapusına varub, bā'iṣ-i fitne ola-yazdı. Birer ḳıṣṭ 'ulūfeleri virilmek buyurıldı. Fī 5 Cem II,1006.

---

1)yine : B, omits // 2)ağalara : B, ağalarına // 3)dönesiz : B, dönüb // 4)The title is omitted in H,B, : This chapter is omitted in U. // 5)B, olan : E, olub ve // 6)B, māndelerine : E, māndeleri ki // 7)seferlüsiz 'ulūfeñüz : B, seferlüsüñüz 'ulūfeleriñüzi // 8) üçer : B, üç // 9)ḥālā : B, ve ḥālā // 10)'ulūfeleri : H,B, omit // 11)olınub : B, olındukda // 12)tenbīhāt buyurıldı :B, tenbīh olındı // 13)gitmege : B, götürmek için // 14)B, döndürüb : E,H,D, indürüb // 15)H,Ḥasan....ḥażretleri :E,ḥażretleri Ḥasan Paşa //

Merḥūm Elvend-oġlı ʿAlī Paşa vezīr olub, Baġdāda gitmek müyesser olmayub intiḳāl eyledügidür.[1]

Ve şehr-i Cem II nüñ onıncı gün[2], Vilāyet-i Ḥalebde tavaṭṭun idüb[3], ṣāḥib-i tecemmül-ü-emlāk Elvend-oġlı ʿAlī Paşa aḳrān-u-emsālinden mümtāz olub, sinni seksenden tecāvüz eylemişdi.[4] Bu d def'a İstanbula geldügünde Baġdād beglerbegiliginī[5] kendüzine vezāret rütbesi-yle ta'yīn[6] itdürince[7], lāzım olan yerlere īsār-u-[8] nigār eyledüklerinde[9] sa'y-u-[10] güşişle [392 b] ber-murād olub[11], mesned-i vezārete oturduḳdan ṣoñra çoḳ zamān geçmeyüb[12], muḳtażā-yı sinn-i şeyḫūḫat üzre bu miḥnet-ābād dünyādan sarāy-ı sürūr-ı ʿuḳbāya riḥlet eylediler.[13] Vaṣīyeti üzre meyyitini

---

1)The title is omitted in H,B. // 2)gün : U,B, güni // 3)idüb : B, ile // 4)tecāvüz eylemişdi : H,B, mütecāviz idi // 5)beglerbegiliginī : H, beglerbegiligi // 6)ta'yīn : D, tevcīh // 7)Baġdād....itdürince : U, kendüye vezāret rütbesi-yle Baġdād beglerbegiligi virilüb // 8)-u- : H, omits // 9)eyledüklerinde : B, omits // 10)-u- : H, omits // 11)Īsār....olub : D, hedāyā-yı vāfire bezl ile // 12)geçmeyüb : B, mürūr itmedin // 13)bu....eyledi̇ler : D, bi-ḥasbi-i mefhūm-ı lā-yeste'ḫirūne sā'aten ve-lā-yestaḳdimūn berāt-nāme-i ḥayātı resīde-i dest-i ḳābiżu 'l-ervāḥ olub, 'unvān-ı zindegānīsi ṭuġrā-keşīde-i ḥükm-i inḳaṭa'a 'amelü-h oldı. //

Üsküdāra[1] emānet vaż' idüb,[2] ba'de-hū Ḥalebe naḳl olınub, ḫayrāt-u-ḥasenātına[3] ḳavuşdurmaḳda ādemleri müʿeidd-ü-sā'ī oldılar.

Ḳażāu 'llāh ile Sulṭān Meḥmed Ḫān mütevellīsinüñ evleri yanduğıdur.[4]

Ve[5] rūz-ı mezbūrede ikindi ezānı vaḳtinde Sulṭān Meḥmed Ḫān-ı Ḳādīm evḳāfı[6] mütevellīsi Kemāl-zāde Aḥmed Çelebi evleri ḳażā-yı[7] nāgehānī ile[8] ocaḳdan eskiden[9] ṭavana āteş ulaşub iḥrāḳ[10] oldı. Hem-civārlarınuñ evleri Yeñiçeriler[11] odaları ḳurbında olmağla erkān ve a'yān[12] ve[13] vüzerā-yı iẓām yetişince ġāret-ü-yaġma olınub,[14] Müslimānlara cüz'ī-i nesneden[15] küllī ḫasāret eylediler. Bi-'ināyeti 'llāh[16] ta'ālā aḫşām olınca def' oldı. Eṭrāfı kesilüb yıḳıldı.[17] Tārāc-ü-tālān olub,[18] ḥasret odına yandı.

---

1)meyyitini Üsküdāra : B, meyyiti Üsküdārda // 2)idüb : B, olınub // 3)B, ḥasenātına : E, ḥasenātlarına // 4)ḳażāu 'llāh....yanduğidur : H, ḳażā-yı ilāhī : The title is omitted in B. :This chapteris omitted in D. // 5)ve : B, bu eşnāda ḳażā-yı ilāhī ile // 6)evḳāfı : H,B, omit // 7)ḳażā-yı : H,B, omit // 8)ile : H,B, omit // 9)eski : B, köhne // 10)iḥrāḳ : B, muḥteriḳ // 11)Yeñiçeriler : H,B, Yeñiçeri // 12)ve a'yān : B, devlet // 13)H, ve : E, omits // 14)yetişince....olınub : B, varınca yaġma-vü-ġāret olmağla // 15)cüzü'-i nesneden : B, bu miḳtār ḥarīḳdan // 16)eyledilər....'llāh : B, vāḳī olub, hele bi-'avni-hi // 17)kesilüb yıḳıldı : H,B, yıḳılub kesildi // 18)tālān olub : B, yaġma olanlar //

Ve bu eşnāda Bursa muḳāṭa'acısı İbrāhīm Çelebi ref' olınub sābıḳā muḳāṭa'acılıḳda[1] istiḥdām olınub, maḳūlesi[2] ma'lūm olmış MMāłāyaʼnīnī 'Acem-zāde Meḥmed Çelebi şefā'at-ı enderūn ile yine[3] gelüb muḳāṭa'acı oldı.

Ḳapucı-başı Muṣṭafā Ağa intiḳālidür.[4]

Ve irtesi Erżurum cāniblerinde emvāl-i muḳāṭa'āt baḳāyāsı taḥsīline me'mūr olan Ḳapucı-başı Muṣṭafā Ağa, ki erkebdārlıḳdan[5] çıḳmışdı,[6] vefāt eyledügi ḫaberi[7] şāyi' oldı. Sancaḳ-ı hümāyūndan gelen emekdārlar izdiḥām eyleyüb, gedik ṭaleb eylediler. Bunda[8] olan erzāḳı[9] Beytü 'l-māl emīni eli-yle Teşrīfātcı[10] Sa'dī Çelebi nezāreti-yle bey'-men-yezīd olındı. Fī 12[11] şehr-i Cem II,1006.

Merḥūm Meḥmed Paşa-oğlı Vezīr Ḥasan Paşa ḥażretlerine Bağdāda gitmek fermān olınduğıdur.[12]

Ve yine evāḫir-i şehr-i Cem II de vüzerā-yı 'iẓām içinde[13] mümtāz-u-ser-efrāz-u-nāmdār -u-[14] şecā'at-şi'ār Meḥmed Paşa-oğlı[15]

---

1)muḳāṭa'acılıḳda : H, muḳāṭa'acılıḳdan // 2)maḳūlesi : B, 'ayārı // 3)yine : H,B, omit // 4)The title is omitted in H,B. : This chapter is omitted in D. // 5)erkebdārlıḳdan : H,B, rikābdārlıḳdan // 6)çıḳmışdı: B,çıḳma idi // 7)ḫaberi : U,H,B, omit // 8)bunda : H,B, müteveffā-yı mezbūruñ bunda // 9)erzāḳı : B, eşyāsı // 10)teşrīfātcı : U, teşrīfātī : B, ve teşrīfātcı // 11)12 : B, 22 // 12)The title is omitted in H,B. // 13)içinde : B, beyninde // 14)-u- : B, omits // 15)oğlı : H,B, zāde vezīr //

Ḥasan Paşa ḥażretlerine serdārlıḳ işrāb olınub,[1] "Bu def'a seferde murād üzre maṣlaḥat görilmedi. [393 a] Sizden çoḳ nesne me'mūldür. İnşā 'llāh ta'ālā[2] nice fütūḥāt-ı celīle müyesser olaydı.[3]" dinildükde, ṣadr-ı vezārete ṭālib olub, "Mühr-i 'izzet virilürse serdārlıḳ itmek bi-'ināyeti 'llāh[4] ta'ālā olurdı." diyü söyledükleri ḫoş[5] gelmeyüb, eyālet-i Baġdād ile Elvend-oğlı vefātından ṣoñra teklīf olınub, imtinā' gösterdüklerinde Ḳapucılar ketḫüdāsı 'Abdullāh Aġa debdebe ile varub, "Fermān-ı Pādişāhī[6] Baġdāda gitmekdür,[7] emre imtiṯāl iderseñüz, fe-bi-hā ve ni'me,[8] ve illā Yedi-Ḳuleye iletmek[9] buyurıldı" dimegle, "Fermān Pādişāhuñdur, gidelüm" diyüb, Baġdād seferi tedārükinden başlayub Dīvāna gelmez oldılar.[10] Fi 't-ta'rīḫi 'l-merḳūm, 1006.

Vālide-i Pādişāh-ı 'ālem-penāh ḥażretlerinüñ
ḫayrāt-ü-ḥasenātları-yçün cāmi'-i şerīf ve
binā maḥallı tedārük olınduġıdur.[11]

Ve emr-i Şehinşāhī[12] ile Vālide-i sa'ādet[13]-penāh ḥażretlerinüñ Emīn iskelesinde olacaḳ[14] cāmi'-i şerīf ve 'imāret ve ri-

---

1)olınub : B, olub // 2)nesne....ta'ālā : D, me'mūl vardur, ʎʃce 3)olaydı : B, olur // 4)bi-'ināyeti 'llāh : B, bi-'avni-hi // 5) ḫoş : B, 'ālem-i bālāya ḫoş // 6)pādişāhī : B, şehinşāhī // 7) gitmekdür : B, gitmeñdür // 8)fe-bi-hā ve ni'me : U, fe-bi-hā ve-'n-ni'me : H,B, fe-bi-hā // 9)iletmek : H,B, gitmek // 10)oldılar : U,H,B, oldı // 11)The title is omitted in H,B. // 12)şehinşāhī : H, pādişāhī // 13)sa'ādet : B, 'iṣmet // 14)olacaḳ : B, yapılacaḳ //

bāṭları ve ḫayrātı[1]mahalli Yahūd ṭā'ifesinüñ maḥallātından[2] kifāyet mikdārı kārgīr yapulı evleri alınub, ḳal' olınub yerleri ḥażırlanmaġa[3] şurū' olındı. Dārü 's-sa'āde Aġası 'Oşmān Aġa ketḫüdāsı Ḳapucı Ḳara Meḥmed emīn ta'yīn olınub, ve āḫar ḳapucı daḫi kātib olub, aḥyānen Ṣadr-ı A'ẓām ṣāḥib-i sa'ādet Ḥasan Paşa ḥażretleri fırṣat ile binā aḥvālin[4] yoḳlamaġa varur oldılar.

Diyārbekir Defterdārı Maḥmūd Beğüñ erzāḳ -u-eğvābırmīrīye ẓabṭ olınub, fürūḫt buyurılduġıdur.[5]

Evā'il-i şehr-i Rec. de vilāyet-i Diyārbekir Defterdārı, ki sābıḳā Āsitāne-i Sa'ādetde şıḳḳ-ı sānī aḳlāmına[6] defterdār olub, ḥüsn-i ḫaṭṭ[7] ile ma'rūf ḫoş-nüvīs[8] Maḥmūd Efendi Ḫarbuṭ sancaġı ile ol diyār emvāline mutaṣarrıf idi. Her çend Süddde-i Sa'ādetden aḥkām-ı şerīfe ile[9] ḳapucı veyā çavuş varsa berüden[10] varan aḥkāmuñ ḫilāfına cevāb virüb[11] cümletü 'l-mülk, vekīl-i salṭanat olan ṣāḥib-i sa'ādetlerüñ re'y-ü-tedbīr-ü-tedārüklerinüñ ṭaraf-ı ḫilāfında bulınmaḳ 'ādeti idi. Ḥālā ṣadr-nişīn ṣāḥib-i

---

1)B, ḫayrātı : E, ḫayrātları // 2)Yahūd....maḥallātından : H,B, Yaḫūdī ḫānelerden // 3)ḥażırlanmaġa : H,ḥażırlanmaḳ ile // 4) ṣadr-ı....aḥvālin : B, vezīr-i a'ẓam ḥażretleri ta'ṭīl günlerinde // 5)The title is omitted in H,B. : This chapter is omitted in D. // 6)aḳlāmına : B, ḳalemine // 7)ḫaṭṭ : B, ط // 8) ḫoş-nüvīs : H, ḫoş-nüviş // 9)aḥkām-ı....ile : H, omits // 10) berüden : B, devlet-i 'alīyeden // 11)virüb : B, virüb ve //

sa'ādet[1] [393 b] —medde ẓillü-hü—ḥażretlerinüñ daḫı[2] ḫilāf-ı emrince olub,[3] fermān-ı şerīflerine imtiṡāl itmeyüb, yerine varanlara daḫı manṣıb taṣarruf itdürmeyüb, ceberūt ile mu'āmele itmek mu'tādı olmaġın, Lala Meḥmed Paşa-oġlı Ḳapucı-başı Muṣṭafā Āġa ol cāniblere[4] ḫidemāt ile gitmiş bulınub, aña[5] mü'ekked ḥükm-i şerīf[6] gönderilüb[7] ḥüsn-itedbīr ile ele getürüb bend idüb, ḳal-'ada ḥabs eyledügi ḫaber Süddе-i Sa'ādete geldükde,[8] İstanbulda olan evlerinde ve Beşikṭaş cānibinde[9] olan[10] bāġçesindeki esvāb[11] -u-erzāḳı ve[12] 'abīd-ü-cevārīsi Dīvān-ı 'ālīden[13] ḫazīne-i 'āmire kātibleri ta'yīn buyurılub,[14] mīrī içün ḳabż[15]-u-żabṭ olınub, Bezzāzistānda[16] sābıḳā Ḳaraman Defterdārı İlyās Çelebiye füruḫt eylemek buyurıldı. Eşkāl-ü-aḥmālinüñ ekseri mükerrer olub, cümleden[17] otuz ḳıṭ'adan müteceāviz sedefkārı ve fusūsкārī

---

1)ṣāḥib-i sa'ādet : U, ṣāḥib-i sa'ādetüñ : H, ṣadr-ı 'izzet : B, ṣadr-ı devlet // 2)daḫı : H, omits // 3)ḫilāf-ı....olub : U, emri 'aḳsine ẓāhib olmaġın // 4)cāniblere : U, cāniblerde // 5) cāniblere....aña : B,cānibe ba'ż-ı ḫidmet ile gitmek iḳtiżā itmegle kendüye mümā ileyh içün // 6)şerīf : H, şerīf ile // 7) gönderilüb : B, virilüb varduḳda mezbūr ı // 8)geldükde : B, geldükde mezbūr // 9)cānibinde : H, cānibinden // 10)evlerinde.... olan : B, ḫānesi ve Beşikṭāşda vāḳı' // 11)B,esvāb : E, here and inthe title gives as esbāb . // 12)H, erzāḳı ve : E, erzāḳ : B, eşyā ve // 13)'ālīden : B, 'ālīde // 14)buyurılub : B, ve // 15)ḳabż : B, aḫz // 16)Bezzāzistānda : H, Bezistānda : B, Bedestānda // 17)cümleden : B, ez-cümle //

pīş -taḫtalar[1] ve şanduḳlar[2] ve gün-ā-gün ḳırḳdan ziyāde miş-ḳāller[3] ve çeng ve def ve kemançe ve şeştālar[4] çıḳub bey' men yezīd oldı.[5] Fī 5 Rec, 1006

Vālide-i Pādişāh-ı 'ālem-penāh ḥaẓretlerinüñ medrese-i şerīfeleri tevcīh buyurılub, müderrisīnde silsile olduġıdur.[6]

Ve evā'il-i şehr-i Rec. de ḥaẓret-i Pādişāh-ı cihān-penāh Vālidesi ḫayrāt-u-ḥasenātı[7] binālarına, ki şurū' olınmışdı,[8] medrese-i şerīfeleri 'ulemā-yı dīn içinde[9] 'ilm-ü-faẓl ile mümtāz-u-be-nām[10] olanlardan Şarı Gürz-zāde Ḳaynı dimegle ma'rūf Şeyḫ Ebü 'l-Vefā cāmi'inde ders-ü-[11] tedrīs ile muḳayyed Pādişāh-ı gerdūn-cenāb Dārü 'l-ḥadīsinden yüz akçe ile Mevlānā Muṣṭafā Efendiye tevcīh buyurıldı. Anuñ[12] yerine merḥūm-u-maġfūrun leh Sulṭān Süleymān Ḫān[13] Dārü 'l-ḥadīsinden Memek-zāde Mevlānā Meḥmed Efendi[14] buyurıldı. Ve anlar[15] yerine Sulṭān Süleymān Ḫān medresesinden Mevlānā 'Abdurraḥmān Çelebi, ve anlar[16] yerine Şehzāde medresesinden 'ilm-ü-faẓīlet[17] ile ma'rūf

---

1)pīş-taḫtalar: B,peş-taḫtalar // 2)şandūḳlar : H,B, şandūḳalar // 3)U, miṣḳāller : E,H,B, مثقالر // 4)şeştālar : H,B, şeştārlar // 5)oldı : H,B, olındı // 6)The title is omitted in H, B, // 7)B, ḥasenātı : E, ḥasenātları // 8)olınmışdı : B, olınmagın // 9)içinde : B, beyninde // 10)-u-be-nām : U,H, omit // 11)B, -ü- : E,H, omit // 12)anuñ : B, ve anuñ // 13)Ḫān : B, omits / 14)efendi : U,B, efendiye // 15)anlar : B, anuñ // 16) çelebi ve anlar : B, çelebiye ve anuñ // 17)faẓīlet :H,B, faẓl//

Mevlānā Ḥaydar Efendi[1] ve Çāhzāde medresesine[2] [394 a] Ṣaḥn-ı Semānīyeden Ḳara Çelebi-zāde Mevlānā Meḥmed Efendi[1] ve Ṣaḥna Mevlānā Ḥasan Efendi,[3] cümleten erbāb-ı silsile Dīvān-ı ma'delet-mekāna gelüb[4] 'alā-merātibi-him pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürdiler. Fi 't-ta'rīḫi 'l-merḳūm.[5]

Rūmili Ḳāżī-'askeri Ḳuş Yaḥyā Efendi Āsitāne-i Sa'ādet-āşiyāndan uçduġıdur.[6]

Ve yine evāsıṭ-ı şehr-i Rec. de Rūmili Ḳāżī-'askerliği ṣadrında bi-ġayri[7] istiḥḳāḳ bir ṭarīḳ ile az zamānda[8] ḳalīlü 'l-biżā'a iken[9] 'ulemādan Mevlānā Ḳuş Yaḥyā Efendi dimeġle müte'ārif kimse ḳonmışdı.[10] 'Azlin[11] īcāb ider nice ḫuşūşı[12] ṣudūr-u-ẓuhūr idüb nā-gehānī bir gice Āsitāne-i Sa'ādet-āşiyāndan uçurdılar. İrtesi sābıḳā[13] bir nice def'a Anaṭolı ve Rūmili Ḳāżī-'askerliği ile teşrīf buyurılan Mevlānā 'Abdülbāḳī Efendi gelüb, ehl-i Dīvān yine ḳudūm-ı sa'ādet[14] rüsūmları-yle müşerref oldılar.

---

1)efendi : B, efendiye // 2)medresesine : B, medresesi // 3) H,B, Ḥasan Efendi : E, omits // 4)gelüb : In B gelüb is given after Ḥasan Efendi. // 5)'ilm....merḳūm : U, Ṣaḥn-ı Semānīyeden 'alā-merātibi-him silsile oldı. // 6)The title is omitted in H,B. // 7)ḳāżī-'askerliği....bi-ġayri : B, ṣadāretine bi-lā // 8)zamānda : B, müddetde nā'il olan // 9)iken : B, omits // 10) kimse ḳonmışdı : B, kimesne ḳonmış idi lākin // 11)'azlin : H, 'azli : B, 'azlini // 12)ḫuṣūṣı : H, ḫuşūş : B, mevādd // 13) ṣābıḳā : B, bundan aḳdem // 14)sa'ādet : B, şeref //

Allāh ta'ālā ṣadr-ı 'izzetde ber-devām-ü-ġābit eyleye, bi-menni-hi ve yümni-hi.[1] (Miṣrā'[2])

"Midām ol Rūmili Ṣadrında Bāḳī", ta'rīḫdür.

Maṭbaḫ-ı 'Āmire emīni tebdīl buyurıldu̇ġıdur.[3]

Ve yine evāsıṭ-ı Recebde Maṭbaḫ-ı 'Āmire emīni 'Ömer Çavuş ref' olınub, yerine Burhān[4] Defterdār-oġlı[5] Müteferrika[6] Meḥmed Çelebi emīn[7] olmaḳ buyurıldı. 'Ömer Çavuş sekiz ayda yüz[8] otuz beş yük aḳçe naḳd Ḫızāne-i[9] 'Āmireden[10] almış bulındı. Ve[11] diyār-ı Mıṣrīyeden yalñuz[12] yetmiş biñ altunlıḳ alınan ṣaḫā'irden mā-'adā, ve Anaṭolı ve Rūmili ve sā'ir memālikden ṣalınan ḥavālātdan ġayrı,[13] bir[14] ḳaç kīse maḥsūb olmış aḳçe ṭaşra çıḳarur iken[15] ḳapucılar ḳomayub bulduḳları,[16] bā'iṣ-i töhmet-ü-'azl oldı.[17] Ve bi 'l-cümle[18] muḥāsebesi ḥadden efzūn olmaḳ añlandı.

---

1)Allāh....yümni-hi : H,B, omit // 2)mıṣrā' : H,B, omit // 3) The title is omitted in H,B. : This chapter is omitted in D. // 4)Burhān : B, Burhāneddīn // 5)Burhān Defterdār-oġlı : U, Burhān Efendi-oġlı // 6)müteferrika : H,B, omit // 7)emīn : B, emīn-i maṭbaḫ // 8)yüz : H, omits // 9)ḫızāne-i : H, ḫazīne-i : B, ḫazīneden // 10)'āmireden : B, omits // 11)ve : B, omits // 12)yalñuz : B, omits : U, bi 't-tamām // 13)ġayrı : H,B, mā-'adā // 14)bir : E,B, ve bir // 15)B, çıḳarur iken : E, çıḳarken // 16)bulduḳları : H,B, bulduḳlarında // 17)-ü-'azl oldı : H,B, olub 'azl olındı // 18)bi 'l-cümle : B, cümle //

"Şimdiye-dek olan ümenādan ziyādesi[1] fevḳa 'l-ḥadd elli yükden müteceāvizdür" dидiler.[2] Ve narḫlar olmamaḳ[3] ile me'kūlāt be-ġāyet[4] girān-bahāya olduġı ma'lūm-ı 'ālem-ārādur.[5] Ve ġaraż ta'alluḳ eyledügi[6] daḫi muḥaḳḳaḳdur.

Ve Pādişāh-ı 'ālemmpenāh--ḫallede 'llāh ḫilāfete-hū--İmā-mı Cellād-zāde Mevlānā Ḥüsāmeddin ṭarīḳ-ı 'ilmde kūşiş itmiş [394 b] müfessir ve vā'iż-ı ḫoş-edā olmaġla kendü[7] medresesine ḫāriç elli ḥükmi-yle müderris olmaġın, ḥālā ḥażret-i Eyyūbda[8] dāḫil elli medresesi-yle emānet-i ḫāṣṣa[9] cem' idüb, ṗāye-i se-rīr-i salṭanate yüz sürdiler. Fī evāsıṭ-ı Rec. 1006.

Özbek Tatarı Ḫānı ilçisi gelmek muḳarrer
olmışken māni' vāḳı' olub, ḳonaġından
göçmedügidür.[9]

Evāsıṭ-ı şehr-i Rec. de Semerḳand ve Buḫārā[10] Ḥākimi 'Ab-dullāh Ḫān ḥażretlerinden nāme ile ilçi gelüb[11] muḳaddem ḫaberi ve ādemi vuṣūl bulduḳda ḳānūn-ı ḳadīm üzre Süddde-i Sa'ādet-me-dār ḳullarına iḳbāl-ü-istiḳbāl olınmaġa[12] tenbīh buyurılduḳda

---

1)ziyādesi : B, bunuñ ziyādesi // 2)müteceāvizdür dидiler : B, müteceāviz virdiler // 3)olmamaḳ : B, virmemek // 4)be-ġāyet : B, ġāyetde // 5)'ālem-ārādur : B, 'āmme-i 'ālemdür // 6)ġaraż ....eyledügi : B, غرض ta'alluḳ itdigi // 7)kendü : U,omits // 8)ḫālā ḥażret-i Eyyūbda : U, Üsküdārda // 9)The title is omit-ted in H,B,R // 10)ve Buḫārā : R, بخارا // 11)ilçi gelüb : B, sefīr gelmegin : R, ilçi geliyor diyü // 12)ikbāl....olın-maġa : B, sefīr-i mezbūrı istiḳbāle //

her şınıf yat ve yarağı-yle[1] ḥāżır-u-müheyyā olub, temāşācı[2] İstanbul ḫalḳı ayaġ üzre ḳalḳub,[3] gürūh gürūh 'asker müretteb-ü-müzeyyen[4] iskeleye çıkılub,[5] varmışlardı.[6] Nāgehānī bir muvaḥ-ḥiş ḫaber gelüb, gice Kekbuze[7] ḳonaġında ilçinüñ yorġun arġun ġafletle yaturken bir yarar muḳarreb[8] ḫidmetkārı-yle olanca[9] zī-ḳıymet cevāhiri[10] seriḳa olınub, Kekbuze ḥarām[11]-zādeleri mā-beynlerinde[12] ġaybet idüb, ketm olınduġı şāyi' oldı. Bir[13] ġay-retlü hüşmend kişi olub, ẓlāyıḳ mıdur ?, bir yıllıḳ yoldan[14] berr-ü-baḥrden[15] sefer idüb, Pādişāhumuzuñ tuḥaf-u-hedāyāsı[16] taḫt-gāh-ı salṭanat ḳurbında[17] geldükde 'emn-ü-rāḥate geldük; dir iken böyle ḥarām-zāde[18] şerr-ü-şürına mübtelā olub, giriftār-ı ḫasāret olavüz" diyüb "Tā menüm[19] yitigüm[20] bulınmayınca

---

1)yat ve yarağı-yle : R, silāḥ ve طبل // 2)temāşācı : B, ve temāşā-bīrān-ı şehr-i : D, temāşā-girān // 3)ayaġ....ḳalḳub : B, daḫı ḥareket idüb // 4)müretteb-ü-müzeyyen : B, müzeyyen-ü-müretteb ile // 5)çıkılub : U,H,B, çekilüb // 6)varmışlardı : B, giderler iken // 7)B, ککبوزه (Gebze) : E, ککبو یزه // 8)muḳar-reb : H,B, omit // 9)olanca : B, mecmū'ı // 10)zī-ḳıymet cevā-hiri : H, cevāhir-i zī-ḳıymeti // 11)ḥarām : B, ḥarāmī // 12) mā-beynlerinde : B, beyninde // 13)bir : B, ve mezbūr ilçi bir // 14)yoldan : B, yol // 15)berr-ü-baḥrden : D, berren ve baḥ-ren // 16)hedāyası : B, hedāyāsı-yle // 17)salṭanat ḳurbına : H,B, salṭanate ḳarīb // 18)zāde : B, zādeler // 19)diyüb tā menüm : B, tā meger : R, omits // 20)yitigüm : D, żāyi'Atum //

daḫi[1] ben bu menzilden gitmenem"[2] diyüb, ol gün ḥareket itmemegle her kişi yerlü yerine gidüb sebeb-i[3] güft-ü-gū oldı. "Bu mertebe Kekbüze ḫırsuzlarınuñ[4] ḳadīmden ḫūy ve ḫasletleri[5] ve kem-pīşeleridür"[6] diyü ḫalḳda[7] söylendi. "Lākin nāmūs-ı devlet ve 'ırż-ı salṭanate[8] lāyıḳ olmayan 'amel idenler[9] elbette bulınub,[10] ḫaḳḳlarından gelinüb, siyāset ile 'ibret-nümā-yı 'ālem eylemek vācibdür." diyü taḥḳīḳ oyladiler. Ve bi 'l-cümle güft-ü-şünūd-ı ḫalḳ "Yeñiçeri ṭā'ifesinüñ bī-inṣāf ġaddārlarına çıḳar bu" diyüb söylediler. Ve ba'de-hū[11] gelmedügine[12] [395 a] ḥikmet üzre cevāblar virilüb, mā-beynde[13] bir gün mürūr eyleyüb ve oum'airtesi gün Dīvān olmayub, ḳānūn-ı ḳadīm üzre istiḳbāl[14] olınub, Ṣāliḥ Paşa merḥūm evlerine[15] ḳondurıldı. Üzerlerine mihmāndārlıḳ[16] ḫidmetine Duḫānī-zādeli[17] Muṣṭafā Çavuş ta'yīn olındı.

---

1)daḫi : B, omits // 2)gitmenem : H,B,E, gitmezem // 3)sebeb-i ; B, bā'is-i // 4)ḫırsuzlarınuñ : H, ḫırsuzı : B, eşḳıyāsınuñ // 5)ve ḫasletleri : H, ḫulḳları // 6)ḫūy....pīşeleridür : B, pīşe-vü-'ādetleridür // 7)ḫalḳda : B, lisān-ı ḫalḳda // 8)B, devlet....salṭanate : E, ırż-ı ve devlet-i salṭanate : H, ırż-ı salṭanat-ı devlete // 9)idenler : B, idenlerüñ // 10)bulınub : H,B, omit // 11)ve ba'de-hū : B, ba'de-hū ilçinüñ // 12)gelmedügine : D, kendüye // 13)mā-beynde : U,B, mā-beyndeh // 14) istiḳbāl : B, ilçi-yi mezbūr istiḳbāl // 15)evlerine : B, sarāyına // 16)mihmāndārlıḳ : B, mihmāndār // 17)zādeli : U, omits / L, zādelü //

Abdullāh Ḫān, Tatar-ı Özbek ilçisi Dīvān-ı ʻĀlīye gelüb, ẓiyāfet olınduġıdur.[1]

Ve selḫ-i şehr-i Rec.`de Özbek Tatarı Ḫānı, Semerḳand ve[2] Buḫārā Ḥākimi ʻAbdullāh Ḫān ilçisi nāme-i nāmīsi ile[3] Dīvān-ı maʻdelet-mekāna gelüb, ḳānūn-ı ḳadīm-i[4] devlet[5] üzre ḳalabalıḳ[6] Dīvān olub, ʻālī ẓiyāfet olındı. Dervīş-nihād[7] kişi olmaġla kemāl-i ādāb üzre ḥareket idüb, Ṣadr-ı Aʻẓam Ḥasan Paşa--edāme 'llāh taʻālā iclāle-hū--ḥażretleri ol vilāyet umūrına müteʻallıḳ kelām ve[8] suʼāl buyurduḳlarında iskemliden ayaġ üzre ṭurub, cevāb virdi. İçerü[9] vüzerā-yı ʻiẓām ḥażretleri-yle pāye-i serīr-i salṭanate nāmeyi teslīm itmege girdüklerinde[10] on nefer begzādeleri-yle bile girüb pīşkeş-ü-hedāyāların çekūb, "Abdullāh Ḫān ḥażretleri Pādişāh-ı cihān-penāh ḥażretlerinüñ ḫāliṣ-ü-muḫliṣ duʻācısı, dostına[11] dost ve düşmenine düşmendür." dimiş, "Ne ḫidmetle gelüb bu diyārı teşrīf buyurduñuz" diyenlere cevāb virmişler ki "Üç maṣlaḥat içün[12] geldük. Biri merḥūm Sulṭān

---

1)The title is omitted in H,B. // 2)ve : U, omits // 3)Özbek.... ile : B, ilçi-yi mezbūr Semerḳand ve Buḫārā Ḥākimi Özbek Tatarı Ḫānı ʻAbdullāh Ḫānuñ nāmesi-yle // 4)H, ḳadīm-i : E, ḳadīme-i // 5)devlet : B, omits // 6)ḳalabalıḳ : H,B, ġalebe // 7)dervīş-nihād : B, sefīr-i mezbūr dervīş-nihād // 8)kelām ve : B, baʻżı şey // 9)içerü : B, baʻde-hū içerü // 10)girdüklerinde : B, omits // 11)dostına : B, ve dostıŋa // 12)içün : H, ile : B, -dan ötürü //

Murād Ḫān[1] ta'ziyeti-yçün, ve biri daḫi tehniyet-ü-[2] mübārek-bādī-yi salṭanat-ı cihān-bān[3] içün ve biri daḫi küffār-ı ḫaksāra ġażā idüb, a'dā-yı dīn maḳhūr-u-münhezim olub,[4] 'asker-i İslām-penāh manṣūr-u-muẓaffer olduḳların[5] ḳutlu ola diyü geldük" dimişler. "Ḫōş-āmedī ve ḳadem āverdī" diyüb bu beyt ile iktifā olındı:

Ḫayr maḳdem, Şāh-ı dervīşān, safā-yı dīger-est
Āmedī ve-z maḳdem-eḳ dil-rā vefā-yı dīger-est

Merḥūm Meḥmed Paşa-oġlı Vezīr Ḥasan Paşa ḥażretleri vilāyet-i Baġdad muḥāfaẓasına el öpdügidür.[6]

Ve bu gün ki[7] gün merḥūm Meḥmed Paşa-oġlı Vezīr-i şecā'at-şi'ār ve ẓafer[8]-diṣār Ḥasan Paşa ḥażretleri vilāyet-i Baġdād muḥāfaẓasına gitmek içün icāzet [395b] elin öpüb,[9] ḫil'at-ı fāḫire ile teşrīf olınub, pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürdiler.

---

1) B, Murād Ḫān : E, Murād // 2) -ü- : H,B, omit // 3) cihān-bān : H, cihān-bānī // 4) olub : B, ve // 5) olduḳların : H,B, olduḳları // 6) The title is omitted in H,B, // 7) ve.. ..ki : H, ve yine : B, ve yine ol // 8) ẓafer : B, celādet // 9) öpüb : H,B, öpdiler ve //

Seferlü bölük ḫalḳına muḳābele ile ʻulūfe çıḳduġıdur.[1]

Ve bu gün seferden ḳışlaya gelen bölük ḫalḳınuñ[2] ki muḳābelesi ile Cemāʻat-ı[3] Ġurābā-yı Yesār Aġası olan[4] Aḥmed Aġa adına[5] bermūcib-i muḳābele mevcūd olan altı bölüge[6] ʻulūfe virilmek fermān olınub çıḳdı.[7] Kīseler[8] yüklenüb[9] çekildi gitdi.[10] Ve Sipāhī oġlanlarına kātib,[11] sābıḳā çavuşluḳdan çıḳub vilāyet-i Mıṣrda ümerā-yı muḥāfaẓadan[12] olan, Ḥācı Ḳadın-oġlı Ḳoca Beg nām maḥdūm tekrār zeʻāmet alub, ve zeʻāmetin[13] beş yük aḳçeye ṣatub kātib olub, ʻulūfe virmek buyurıldı. Ve Silāhdārlara kātib,[14] serdār yanından ḳaçub Āsitāne-i Saʻādete gelen, Müteferriḳa Maḥmūd Bege yine muḳarrer olınub,[15] ʻulūfe virmek[16] buyurıldı. Tamām niẓām-u-intiẓām evvelki üslūb ve ḳānūn-ı ḳadīmden daḫi yeg oldı, pesendīde-i enām oldı. Heb[17] begendiler. Selef--raḥime-hümü ʾllāh taʻālā--ḳoduġı ḳāʻide[18] biʾl-küllīye terk olındı.[19] Ṣoñı nedāmet-üẕpeşīmānī idügi[20] muḥaḳḳaḳdur.[21] Fī evāḫir-i Rec. 1006.

---

1)The title is omitted in H,B. // 2)ḫalḳınuñ : B, ḫalḳından // 3) cemāʻat-ı : H,B, omit // 4)olan : H,B, omit // 5)adına : B, evinde // 6)bölüge : H,B, bölük // 7)çıḳdı : H,B, ḫazīneden çıḳdı // 8) kīseler : H, kise // 9)yüklenüb : B, baġlanub // 10)gitdi : H,B, omit // 11)oġlanlarına kātib : H,B, oġlanları kātibi // 12)ümerāyı muḥāfaẓadan / H,B, ümerādan // 13)zeʻāmetin : H,B, zeʻāmeti // 14)kātib : B, kātib olan // 15)olınub : H,B, oldı ve // 16)U, virmek : E, virilmek // 17)heb : B, cümle // 18)ḳoduġı ḳāʾide : H,B, ḳurduġı üzre // 19)olındı : H, oldı // 20)selef....idügi : U, omits // 21)muḥaḳḳaḳdur : H, muḥaḳḳaḳdur didiler : B, muḳarrer idi didiler //

Lāle-'izār Efendi-oġlı Aḥmed Efendi Anaṭolı defterdārı olduġıdur.[1]

Bu gün yevmü 's-sebt ġurre-i şehr-i Ša'bānü 'l-mu'aẓẓamda Anaṭolı defterdārı Şems Efendi ref' buyurılub, yerine Lāle-'izār[2]-zāde Aḥmed Efendi gelüb oturdı. Allāh ta'ālā mübārek eyleye. Meḫādīm-i kirūmda ve ġayrde[3] böyle şedā'id-i rüzgār çekmiş orbāb-ı ḳalem içinde kimse yoġ-idi. Memleket-i[4] 'Oşmānīyede[5] istiḫdām olınmaduḳ bir ḳalem olmayub, cemī' aḳlāma[6] vuḳūf-u-şu'ūrı[7] nihāyetde iken ne[8] miḥnet ile tekmīl-i 'arż eylemek müyesser oldı. El-ḥamdü lillāh 'alā ni'ami-hi 'z-zāḥire. Lafẓ-ı "Anaṭolı defterdārı" ta'rīḫ oldı.

Dīvān-ı ma'delet-mekānda Rūmili ve Anaṭolı muḥāsebecilikleri virildügidür.[9]

Evā'il-i şehr-i Ša'b da Rūmili muḥāsebecisi Aḳbaba-zāde Muṣṭafā Çelebi ref' buyurılub, yerine sābıḳā Sipāhī-oġlanları kātibi olub, seferde mükerrer 'ulūfelerden [396a] rūz-nāme-i hümāyūna bi 'd-defā'āt nice yük aḳçeleri alınub, taḥvīl olınan Müstaḳīm 'Alī Çelebi muḥāsebeci oldı. Ḫayli veregen yigitdür.

---

1) The title is omitted in H,B // 2) Lāle-'izār : H, Lāle-zār // 3) kirāmda ve ġayrde : B, kirām içinde ve ġayrilerde // 4) memleket-i : B, 'alo 'l-ḫuṣūṣ memleket-i : U, memālik-i // 5) 'Oşmānīyede : U, İslāmīye ve 'Oşmānīyedo // 6) aḳlāma : B, aḳlāmda // 7) H, şu'ūrı : E, şu'ūr // 8) ne : B, biñ // 9) The title is omitted in H,B : This chapter is omitted in D. //

Ve Anaṭolı muḥāsebecisi Velī Çelebi daḫı ref' buyurılub, sābıḳā müşterisi, ki Dīvān-ı Hümāyūn ile[1] ve ḳalem ile[2] münāsebeti olmayan yine[3] hücūm idüb virüb aldı.

Ve mālīye devātdārı merḥūm Ferruḥ Ketḫüdā-oġlı İbrāhīm Çavuş fodlası kātibi olub, yerine Müteferriḳa[4] Ḫurrem Aġa-zāde Çelebi gelüb devātdār oldı. Fodlası kātibi ref' olındı.[5] Fī 4 şehr-i Şa'b. 1006.

Tetimme-i ḳıṣṣa[6]

Ve yine bu esnāda bir Dīvān mürūr eyledükde[7] Rūmili muḥāsebecisi olan Müstaḳīm 'Alī Çelebi daḫī ref' olınub, yerine sābıḳā Yeñiçeri Aġası olan[8] Velī Aġanuñ Dīvān kātibi olan 'Alī Beg Rūmili muḥāsebecisi olmaḳ buyurıldı.

Özbek Tatarı ilçisi Dīvān-ı 'Ālīye gelüb,
ḫil'at-ı fāḫire giyüb, icāzet elin öpüb
gitdügidür.[9]

Ve şehr-i Şa'b. uñ on dördinci güni ḳalabalıḳ[10] dīvān oldı. Özbek Tatarı Ḫānı Semerḳand ve Buḫārā ḥākimi 'Abdullāh Ḫān [11] ilçisi icāzet içün gelüb destūr elin öpdi. Ḳānūn-ı ḳadīm üzre on

---

1)ile : U, omits // 2)ile : B, mezbūr ile aṣlā // 3)yine : B, bir żāt // 4)müteferriḳa : H,B, omit // 5)olındı : U, oldı // 6) This chapter is omitted in D. // 7)mürūr eyledükde : B, mürūrında // 8)olan : B, omits // 9)The title is omitted in H,B. // 10) ḳalabalıḳ : B, ġalebe // 11)Tatarı....ḫān : H, omits //

nefer ādemleri-yle[1] ḫil'atlanub, ve yüz bin akçe yol ḫarcılıġı ve sā'ir 'ādetleri[2] virilüb, girüb pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürüb, nāme-i hümāyūnda[3] gelen[4] nāmesine cevāb virilüb gitdi.[5] Ve ḫāric vilāyetden gelen ilçiler[6] taḫtgāh-ı salṭanatde çoḳ ṭurmaḳ[7] ḳānūn olmaduġı ierā olındı. Hemān yine geldügi yerlere[8] yola[9] eylemek buyurıldı. Ve[10] İbrāhīm Paşa ḥażretleri zamānında Ḳızılbaş-ı bed-ma'aş ilçisi,yanınca gelen melā'īni ile çehr-i[11] İstanbula ḳaḥṭ eyyāmında[12] nice aylar ġıḳlet virüb, düşmen ṭarafına aḫbār-ı 'acībe ile gitdiler. Ve[13] kezālik Leh ḳıralı ilçisi[14] daḫi elli beş gün ṭurub, ḫilāf-ı ḳānūn envā'-ı metā' ve yaraḳ[15] ve at ve ṭon[16] devşürüb, tevābi'-iyle bir nice aḫbār ve eṭvārı-yle[17] gitdilerdi.[18] Āyīn ve uslūb-ı ḳadīm-i devlet[19] ve[19] salṭanat gözedilmeyüb[20] ihmāl-ü-müsāhele ile 'uḳālā-yı müteḳad-

---

1)ādemleri-yle : U, ādemleri // 2)'ādetleri : B, 'ādetler // 3) girüb....hümāyūnda : U, omits // 4)gelen : B, getürdigi // 5) gitdi : B, gönderildi // 6)vilāyetden....ilçiler : B, memleketden gelen sefīrān // 7)çoḳ ṭurmaḳ : U, ṭurmaduġı // 8)yerlere: B, memlekete // 9)yola : H,B, tevecciih // 10)ve : B, ve ṣadr-ı a'ẓam-ı sābıḳ // 11)çehr-i : B, omits // 12)ḳaḥṭ-ı eyyāmında : D, eyyām-ı ḳaḥṭda // 13)ve : H, omits // 14)ilçisi : B, sefīri // 15)yaraḳ : B, silāḥ // 16)ṭon : H, don // 17)ve eṭvārı-yle : B, erācīf ile // 18)gitdilerdi : H, gitdiler : B, gitdiler ḥāṣıl-ı kelām // 19)devlet ve : H,B, omit // 20)gözedilmeyüb : B, ri'āyet olınmayub //

dimīġ [396 b] —rahime-hümü 'llāh ta'ālā—ḥıfẓ-u-ḥirāsetde vaż' eyledükleri[1] menāfi' terk olınur oldı. Ḳatı yaramaz yere[2] gitdiler. Nedāmet-ü-peşīmānlıġı az zamānda yetişüb görilecekdür.[3]

Baṣra beglerbegiliği virilüb, ve defterdārlıḳlar virilüb el öpdükleridür.[4]

Ve ilçi[5] geldüği gün vilāyet-i Baṣra beglerbegiliği virilen[6] merḥūm Elvend-oġlı 'Alī Paşa tevābi'inden[7] Ḥasan Paşa gelüb, ḫil'at giyüb pāye-i serīr-i a'lāya yüz sürdiler.[8] Yanına Anaṭolı Defterdārı olan Lāle-'izār-zāde Aḥmed Efendi ve vilāyet-i Rūm[9] Defterdārı olan Ṣarı 'Ömer Efendi ve vilāyet-i[10] Ṭemeşvar Defterdārı olan Müteferriḳa Maḥmūd Efendi ḳānūn üzre ḫil'at-ı fāḫire ile girüb pāye-i serīr-i 'ālem-maṣīre[11] yüz sürdiler.[12] Fī evāsıṭ-ı Ṣa'b. 1006.

Ḳāżīlıḳ ve silsile ile medāris tevcīh buyurılub, pāye-i serīr-i 'ālem-masīre geldükleridür.[13]

---

1)eyledükleri : H, eyledüği // 2)yere : B, yerlere // 3)āyīn.... görilecekdür // 4)The title is omitted in H,B. : This chapter is omitted in D. // 5)ve ilçi : B, ve sefīr-i mezbūr dīvāna // 6) beglerbegiliği virilen : H,B, beglerbegisi olan // 7)tevābi'inden : B, tevābi'inden gelme // 8)gelüb....sürdiler : U, omits // 9)Rūm : H,B, omit // 10)ve vilāyet-i : U, omits // 11)'ālem-maṣīre : H,B, a'lāya // 12)sürdiler : U, sürüb ḳaftan giydiler // 13)ḳāżīlıḳ....geldükleridür : H,B, ḳużāt ve müderrisīn silsilesidür : This chapter is omitted in D. //

Ve Üsküdār ḳāżīlıġı ṣadaḳa buyurılan, Bostān-zāde Müftī Efendi ḥażretlerinüñ ortanca oġlı Mevlānā Muṣṭafā Çelebi[1] ve üçinci[2] oġlı Mevlānā Yaḥyā Çelebi[3] Üsküdārda merḥūme[4] Vālide Sulṭān medresesine Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ḳadīm medresesinden gelüb, ḳabūl eyleyüb, ve Sulṭān Selīm Ḫān[5] medresesine Ṣaḥndan Ḫvāce Efendizāde Mevlānā 'Abdül'azīz Çelebi[6] ve Ṣaḥn-ı Semānīye ṣadaḳa buyurılan Mevlānā Muṣṭafā ve diger Ṣaḥn-ı Semānīye virilen Mevlānā Meḥmed Nihālī Efendi[7] ve Ḳalender-ḫāne Medresesi ṣadaḳa buyurılan Mevlānā[8] Şeyḫ Muḥyiddīn ve Yeñi 'Alī Paşa medresesi virilen Mevlānā 'Abdullāh girüb[9] bi-esri-him pāye-i[10] serīr-i a'lāya yüz sürdiler. Fī evāsıṭ-ı Ṣa'b. 1006.

Mekke-i mükerreme ḳāżīlıġı virildügidür.[11]

Ve[12] sābıḳā Rūmilī Ḳāżī-'askerilıġlan Bostān-zāde Mevlānā Muṣliḥiddīn Efendiye Ḳa'be-i mu'aẓẓama ḳāżīlıġı fermān olınub,

---

1)çelebi : U,R, efendi // 2)üçinci : R, küçük // 3)çelebi : B, çelebi ki // 4)merḥūme : H,B, merḥūm // 5)Ḫān : H, Ḫān-ı ḳadīm // 6)çelebi : B, çelebi gelüb // 7)sulṭān....efendi : U, gelüb yerine Sulṭān Selīm medresesine Ṣaḥn-ı Semānīyeden Muṣṭfā Efendi, anuñ yerine Meḥmed Nihālī // 8)ṣadaḳa....mevlānā : U, omits // 9)girüb : B, efendi // 10)virilen....pāye-i : R, 'Abdullāh Efendiye iḥsān olınub, cümlesi ḥużūr-ı hümāyūna girüb pāye-i // 11)The title is omitted in H. // 12)ve : H, Mekke-i mükerreme ḳāżīlıġı //

Mevlānā Zeynī Efendi ref' buyurıldı. Girūb[1] cümleden muḳaddem pāye-i serīr-i ma'delete yüz sürdiler. Fī evāsıṭ-ı Şa'b. 1006.

Yeñiçeriler kātibi Meḥmed Efendi ṭekye-i Mevlevī-ḫāne ābādān eyledükleridür. Tekabbele 'llāh ta'ālā.[2]

Ve bu esnāda Yeñiçeriler kātibi Meḥmed Çelebi[3] Efendi sābıḳā perīşān ḥāl olub, [397 a] ḥacc-ı şerīfe gitdüginde[4] ḥażret-i ḳuṭbü 'l-evliyā Monla Celāleddīn Rūmī üstine ziyārete[5] varduḳda bir[6] ḫānḳāh yapmaḳ nezr eyleyüb, Yeñi-Ḳapuda teferrücgāhda bir laṭīf tekye ve[7] Mevlevī-ḫāne ve erbāb-ı seyr-ü-sülūke ārāmiş-ü-āsāyiş içün mekān[8] yapub fuḳarā-yı Mevlevīye[9] Meşnevī-yi ma'nevī[10] naḳl olınacaḳ[11] menzil ve cāy-ıdil-güşā ābād eyleyüb, sebeb-üe[12] bā'iş-i ḫayr du'ā-vü-senā oldı. Evāsıṭ-ı şehr-i Şa'bānda açılub, 'aẓīm cem'īyet olub, Vezīr Meḥmed Paşa ḥażretleri ve Yeñiçeri

---

1)girūb : B, ve mūmē ileyh girūb // 2)The title is omitted in H.B. // 3)çelebi : B, omits // 4)gitdüginde : B, giderken // 5) üstine ziyārete : B, türbe-i şerīfi ziyāretine // 6)bir : B, İstanbulda bir // 7)tekye ve : B, omits // 8)mekān : B, bir ḫānḳāh 9)B,D, Mevlevīye : E, Mevlevīler : U, Mevlevīyān // 10)U; şerīf : E,D, ma'nevī : B, ve ma'nevī // 11)olınacaḳ : B, olına // 12) sebeb-ü- : B, omits //

ağası ve sā'ir eşrāf gelüb,[1] mevlūdü 'n-Nebevī oḳınub, Mevleviler üslūb-ı ḳadīm üzre semā'-ü-şafā eylediler.[2] Ḫalḳ-ı 'ālem mesrūr-u-şādān oldılar.[3] ve[3] du'ālar eylediler.[4]

Merḥūm ve maġfūrun leh Şeyḫülislām ve Müf-
ti 'l-enām Bostān-zāde Efendi intiḳālidür.[5]

Ve şehr-i Şa'bānü 'l-mu'aẓẓamuñ yigirmi dördüncü cihār-şenbih gün seherden, Bostān-zāde Müfti 'l-enām ve Şeyḫülislām Mevlānā merḥūm[6] Meḥmed Efendi emrāż-ı balġamīye hücūmından[7] maraż-ı felce mübtelā olub, sağ cānibinden şola yetişdükde amān olmayub,[8] işbu dār-ı mihnetden sarāy-ı sürūra intiḳāl eyledi. Raḥmetü 'llāh 'aleyh. Cenāzesine 'āmme-i ḫalḳ Sulṭān Meḥmed Ḫān-ı 'atīḳ cāmi'-inde erkān-ı sa'ādet ile ḥāżır olub, kesret-ü-izdiḥām-ı ḫalḳ bir mertebe[9] idi, ki şerḥ-u-beyān mümkin degildi. Şāhzāde [10] Sulṭān

---

1) vezīr....gelüb : H,B, omit // 2) eylediler : B, itmegle // 3) oldılar ve : B, olub // 4) ḫalḳ-ı....eylediler : Instead of this sentence U gives the following : Ta'rīḫ Yoñi Ḳapuda yaptı Yazıcı Beg Mevlevī-ḫāne. However the mıṣrā' yields 996, there is obviously a ta'mīye involved here // 5) The title is omitted in H, and given in B as vefāt şüden-i Şeyḫülislām Bostān-zāde Mevlānā Meḥmed Efendi ve Müftī şüden-i Ḫvāce-i Pādişāhī Sa'deddīn Efendi // 6) merḥūm : H,B, omit // 7) balġamīye hücūmından : H,B, balġamīyeden // 8) olmayub : H,B, virmeyüb // 9) mertebe : H, mertebede : B, rütbede // 10) şāhzāde : B, mevlānā-yı mūmā ileyhüñ namaz-ı cenāzesi ḳılunduḳdan şoñra vucūd-ı şerīfi //

Meḥmed cāmi'i ḥareminde[1] cānib-i yemīnde defn olındı.

Ve fetvā ḫidmeti Ḫ^vāce-i Pādişāhī Sa'deddīn Efendiye olmaḳ üzre[2] sa'ādetlü Pādişāh-ı cihān-penāh ḥażretlerinden ḳopub[3] ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı sa'ādet-maḳrūnları[4] ṣādır olduḳda[5] Ṣadr-ı A'ẓam[6] Ḥasan Paşa ḥażretleri-yle ḳadīmī mā-beynde[7] olan küdūrāt muḳtażāsınca[8] ta'aṣṣuben ve ġaraźan "Ulemā-yı dīn ve[9] ehl-i yaḳīnde anlardan[10] yeg kimseler var iken Ḫ^vāce Efendiye ne iḥtiyāc"[11] diyü Ḳara Çelebi-zāde Ḥüseyin Efendiyi[12] ve Ḳāżī-'asker Bāḳī[13] Efendiyi 'arż eyledüklerinde[14] cānib-i Pādişāhīden[15] müsā'ade olmayub,[16] telḫīṣ redd olınduġı ṣāyi' olub söylendi.[17] Ve rūz-nāme-i hümāyūndan alınan[18] ḫ^vācelik 'ulūfesi virilmeyüb, "Ḫāṣṣa-i ḫarodan [19] Müftī merḥūma virilen vaẓīfe-i fetvā[20] kifāyet ider" diyüb,[21][397 b] "Ḫazīneye iḥtiyāc vardur" didügi daḫi ġaraźa

---

1)cāmi'i ḥareminde : H,B, cāmi'inde // 2)H, 'Ḫ^vāce-i....üzre : E, tevcīhi // 3)sa'ādetlü....ḳopub : H,B, omit // 4)maḳrūnları : B, maḳrūn // 5)olduḳda : H,B, olub // 6)ṣadr-ı a'ẓam : B, lākin mevlānā-yı mūmā ileyh vezīr-i a'ẓam // 7)mā-beynde : H, mā-beynlerinde : B, beynlerinde // 8)olan....muḳtażāsınca : D, aġrāż-ı nefsānīye olmaġla // 9)ve : B, ve zümre-i // 10)anlardan : H, onlaruñ // 11)iḥtiyāc : H,B, ḥācet // 12)efendiyi : H, efendi // 13)Bāḳī : H,B, 'Abdülbāḳī // 14)efendiyi....'arż eyledüklerinde : H, efendi 'arż eyledüklerin // 15)H,D, cānib-i pādişāhīden : E, cānib-i pādişāhīde B, ṭaraf-ı hümāyūndan // 16)olmayub : H, B, olınmayub // 17)olub söylendi : H,B, oldı // 18)alınan : B, ta'yīn olınan // 19)ḫarodan : H, ḫarclığından : B, ḫarclıḳdan // 20)vaẓīfe-i fetvā : H, vaẓīfe : B, vaẓīfe bunlara daḫi // 21) diyüb : U, omits : B, zārā //

ḥaml olınub, muḥkem ʻuḳdeye bāʻiṡ oldı. Ve biʾl-cümle saʻy bīhūde olub, ḫᵛāceliḳ ʻulūfesi-yle vaẓīfe-i fetvā[1] maʻan taṣarruf buyurıldı.[2] (Mıṣrāʻ):

"ʻİmādü ʾd-dīn-ü- Saʻeddīn-i ṡānī" taʾrīḫdür.

Pādiṣāh-ı ʻālem-penāh lisānından taʾrīḫdür. (Mıṣrāʻ) :

"Oldı mollam[3] ḫᵛāce- Saʻeddīn"[4]

Ṣadr-ı Aʻẓam Ḥasan Paşa—edāme ʾllāh taʻālā iclāle-hü—ḥażretleri ilçiyi ziyāfet eyledügidür,[5]

Ve evāḫir-i şehr-i Şaʻbān-ı sene-i mezbūrede Semerḳand ve Buḫārā Ḥākimi ʻAbdullāh ḫān ilçisini[6] Ṣadr-ı Aʻẓam Ḥasan Paşa—edāme ʾllāh taʻālā iclāle-hü—ḥażretleri ḳānūn-ı ḳadīm üzre ʻālī ziyāfet eyleyüb, nevāziṡ eyledi. Niʻmet-i[7] firāvān ve[8] iḥsān-ı bīpāyān ile ṭoylayub [9] gönderdi. Ḳadīmü ʾl-eyyāmda diyār-ı Şarḳ ṭarafından[10] gelen Ḳızılbaş ilçileri ve ġayrileri[11] geldükde vüzerā-yı ʻiẓām ḥażretlerinüñ[12] her biri başḳa[13] daʻvet idüb,

---

1)fetvā : B, fetvāyı // 2)buyurıldı : B, buyurdılar // 3)mollam : B, monla // 4)pādiṣāh-ı....Saʻeddīn : In U this part comes at the end of the first paragraph. // 5)The title is omitted in H, B. : This capter is omitted in D. // 6)ilçisini : B, ilçisi // 7)eyleyüb....niʻmet-i : B, ile nevāziṡ ve niʻam-ı // 8)firāvān ve : H, firāvānla // 9) ṭoylayub : H, ṭoyladı // 10)diyār-ı ....ṭarafından : B, memleket-i cānib-i Şarḳdan // 11)ġayrileri : H, ġayriler : B, sāʾir ilçiler // 12)ḥażretlerinüñ : B, ḥażarātından // 13)başḳa : B, başḳa başḳa //

İẓhār-ı tecemmül ile küllī teklīfāt eyleyüb,[1] ḫaro-ı fırāvān ve bezl-i[2] māl-i bī-pāyān eylemek ḳānūn- eylemişlerdi. Geçende[3] muḳaddemā[4] İbrāhīm Paşa ḥażretleri zamānında ilçi-yi Şāh 'Abbās Żülfiḳār Ḫān, Ḥākim-i Erdebīlden[5] berü[6] sā'ir vüzerā ḥażretleri ḫarodan[7] ḳurtılub, żiyāfet hemān[8] Ṣadr-ı A'ẓam ḥażretlerine maḫṣūṣ olub, ziyāde[9] maṣārif-ü-isrāfāt-u-itlāfātdan ḫalāṣ oldılar. Fī 't-ta'rīḫi 'l-merḳūm.

Rūmili Beglerbegisi Velī Paşa ḥażretlerine vezāret elḳābı-yle ḥükm-i şerīf yazılmaḳ fermān olındugıdur.[10]

Ve Rumili Beglerbegisi Velī Paşa ḥażretlerine daḫi[11] vezīr[12] elḳābı-yle ḥükm-i şerīf yazılmaḳ fermān olınub,[13] "Bu def'a Serdār-ı ẓafer-şi'ār Saṭurcı Meḥmed Paşa ḥażretleri-yle[14] ḫidmetde ve yoldaslıḳda bulınmışdur" diyü pāye-i serīr-i ma'delet[15]-maṣīre 'arż olındukda beglerbegilik vezāret ile[16] buyurıldı. Fī evāḫir-i şehr-i Ša'b. 1006.

---

1)teklīfāt eyleyüb : B, tekellüfāt ile // 2)bezl-i : B, bezl-i māl-i // 3)geçende : B, omits // 4)muḳaddemā : H, omits : B, lākin vezīr-i a'ẓam-ı sābıḳ // 5)ilçi-yi....Erdebīlden : B, gelen Şāh 'Abbās ilçisi ḥākim-i Erdebil Żülfiḳār Ḫāndan // 6)berü : B, beri // 7)ḫarodan : B, żiyāfet ḳaydından // 8)hemān : B, ancaḳ // 9)ziyāde : B, sā'irler // 10)The title is omitted in H,B. // 11) daḫi : H,B, omit // 12)vezīr : B, vezāret // 13)yazılmaḳ....olınub : U, fermān olınub // 14)ḥażretleri-yle H, ḥażretlerine : D, ile // 15)ma'delet : H,B, 'ālem // 16)vezāret ile : D,ile vezāret//

Şekbek[1] eyyāmlarında ehl-i Dīvān āzād olduḳlarıdur.[2]

Evāḫir-i şehr-i Şa'bānü 'l-mu'aẓẓamda şekbek eyyāmlarında bir hafta ehl-i Dīvāna rüḫṣat buyurılub Dīvān olmadı.[3] Her kişi mübārek Ramaẓān-ı şerīfe mütehеyyī[4] olub, zaḫīreciükleri[5] tedārükinde oldılar. Zād-ü-zevāde gerçi bulunur ve lākin ziyāde bahāda oldı.[398 a] Etüñ[6] vaḳīyesi on beşe ve on altıya, yaġuñ[7] vaḳīyesi otuz ikiye ve oḳuz beşe ve bādāmuñ vaḳīyesi altmış beşe ve ḳara üzüm[8] vaḳīyesi beş aḳçeye ve altı aḳçeye şatılub,[9] narḫ ile kimse 'amel itmeyüb, alub şatan ḫünkār ḳulı Yeñiçeri ṭā'ifesi olmaġla İstanbulda ma'īşet mużāyaḳaya düşdi.[10] Her maṣlaḥat[11] iżṭırāb-ı ḥāl ile olub, altun ve ġuruş yüz elliye[12] ve yüze çıḳdı. Aḳçe ise kem-'ayār, her kişi istedügin ider oldı. İnṣāf ile mu'āmeleden ḳaldı. Ḥadd-u-maḥdūd görilmeyüb,[13] tüccār aḥvāli daḫi ḳarār bulmayub, Ḫazīne-i 'Āmire umūrı iḫtilāle[14] vardı. Maḥṣūl-i mülk şürekā-yı memleket[15] arasında[16] ḳaldı. Ve aḳçe, ümenā

---

1)U, şekbek شكبك : E,H,B,D, شكبوك // 2)The title is omitted in H,B. //D omits several important parts of this chapter. // 3) olmadı : B, 'afv olındı // 4)mütehеyyī : B, ḥāżır // 5)zaḫīreciükleri : B, żaḫā'ir // 6)etüñ : B, ez-cümle laḥmüñ // 7)yaġuñ : Bį ve revġan-ı sa'denüñ // 8)üzüm : B, üzümüñ // 9)B, şatılub : E, omits // 10)İstanbulda....düşdi : U, omits // 11)maṣlaḥat : B, iş // 12)yüz elliye : B, elliye // 13)görilmeyüb : B, gözedilmeyüb // 14)iḫtilāle : B, daḫi iḫtilāli // 15)mülk....memleket : B, memleket şürekā-yı devlet // 16)arasında : H,B, elinde //

ve[1] mültezimīn ve 'ummāl[2] elinden alınmaz, irsāliyeler deyne maḥsūb olur[3] oldı. Żu'afā-yı re'āyāya ṭarḥ[4] olınan māl-i bid'at-i[5] seyyi'e nice maḥṣūl-i mülk değlü oldı. Ziyāde-i[6] cizye ve bedel-i ḫamr ve ziyāde-i cedīd ve ziyāde-i cülūs-ı hümāyūn ve 'avāriż ve bedel-i[7] nüzūl ve[8] kürekci ve bedel-i ṭīmār bu zikr olınan maālīñ nıṣfı ber-sene Ḫazīne-i 'Āmireye dāḫil olmaz,[9] tevārīḫ-i muḫtelifesi ile[10] taḥṣīl olınub gelmez[11] oldı.

Vidin muḥāfaẓasında olan Ḥāfıẓ Aḥmed Paşadan
başlar ile yarar diller geldügidür.[12]

Ġurre-i Şehr-i Ramażān-ı sene-i mezbūrede Vidin muḥāfaẓasında olan Serdār-ıVezīr-i şecā'at-şi'ār Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa --edāme 'llāh ta'ālā iclāle-hü--ḥażretlerinden 'arżlar ile mekātīb ve diller ile[13] başlar geldi. Melā'ın-i[14] Erdel cānibinden biñ nefer yarar[15] müntaḫab kilāb [16] şayḳalar ile Ṭunadan geçüb, üç yüz neferi Ḳurı-Çeşme nām maḥalle gelüb, pusuya girüb, sefere geçüb[17]

---

1)U,B, ve : E,H, omit // 2)ve 'ummāl : H,B, omit // 3)olur : H, omits // 4)irsāliyeler....ṭarḥ : B, irsāliyelerine maḥsūb oldı. Bu rütbeża'f-ı ḥāl ile re'āyāya taḥmīl // 5)U,H,B, bid'at-i : E, bid'at ve // 6)ziyāde-i : B, ez-cümle ziyāde-i // 7)bedel-i : B, omits // 8)B, ve :E,H, omit // 9)olmaz : B, olmayub // 10) muḫtelifesi ile : B, muḫtelife sebebi-yle // 11)B, gelmez oldı : E, gelmez : U, olmaz // 12)The title is omitted in H,B. // 13) ile mekātīb....ile:B,ve mekātīb ile diller ve // 14)melā'ın-i : B, mefhūm-i mekātīb bu ki melā'ın-i // 15)yarar : H,B, yararvve // 16)müntaḫab kilāb : B, güzīde küffār // 17)geçüb : B, omits //

gidenlere ḳarşu çıḳub, yollarıñ urmaḳ üzre serdārları olan Hersekli ḳaplan postı ile diri ele girüb, Serdār-ı mümā ileyh ḥażretlerinüñ ḥüsn-i re'y-u-tedbīri ile kendünüñ[1] yarar ve güzīde ādemleri ve daḫi آتش ve kendüzine inanan[2] yoldaşlar[3] ile ol şayḳalar muḥāfaẓasına ḳalan melā'īni başub, can çıḳartmayub,[4] ba'dehü pusuya giren melā'īni[5] şimşīr-i intiḳām ile bi 't-tamām ḳırub, yedi yüz kelle ile serdārların Südde-i Sa'ādete gönderdiler.[6] [398 b] Sözine dilīr mel'ūn[7] olmaġla sa'ādetlü Pādişāh-ı gerdūn-vaḳār ḥażretleri[8] naẓarına iletüb,[9] söyletdiler. "Ḳıraldan veya Erdelden dirliġüñ nedür ?" diyü su'āl eyledüklerinde "Kimseden dirliġüm yoḳdur, serḥaddlerde ḳılıcum ile geçinürüm" diyü cevāb virmiş, "Ehl-i İslām memleketinüñ şāḥibi yoḳ mıdur?? ṭutılacaġuñ fikr itmez miydüñ?" dimişler,[10] "Öyle[11] olur, yā başa devlet yā leşe ḳuzġun[12] ḳonar[13] meseldür, ḥāżır vilāyet re'āyāsı ẓulm-ü-ta'addīden cana gelmişlerdür. Kimden iyilik ve 'adl görürse aña varırlar" diyüb, "Çoḳ söz söylemişdür!" dediler.[14]

---

1)serdārları....kendünüñ : B, iken serdārımuz olan paşamuzuñ ḳaplan postları ile // 2)H, inanan : E, inan // 3)yoldaşlar : B, yoldaşları // 4)çıḳartmayub : H, ḳurtarmayub // 5)melā'īni : B, melā'īni daḫi : D, maḫāzīli // 6)gönderdiler : B, irsāl eylediler // 7)sözine....mel'ūn : B, serdār-ı mezbūr sözine dilīr kāfir // 8)ḥażretleri : H,B, ḥażretlerinüñ // 9)iletüb : B, iḥżār olınub // 10)dimişler : B, didüklerinde // 11)öyle : U, eyle // 12)başa....ḳuzgun : H, [başa]devlet yā ḳuzġun leşe : B, devlet başa yā ḳuzġun leşe // 13)ḳonar : U, omits // 14)kimden .....didiler L H,B, didi. //

Ḳażā'u 'llāh ile nāgehānī Ṣadr-ı A'ẓam Ḥasan Paşa ḥażretlerinden mülḥaḳ 'izzetlü alınub, Vezīr Meḥmed Paşa ḥażretlerine fermān olındugıdur.[1]

Ve şehr-i Ramażānuñ ikinci günī[2] seḥerden vüzerā-yı 'iẓām ve erkān-ı sa'ādetden ġıcıcler Vālide-i sa'ādet-destgāh ḥażretlerinüñ Emīn İskelesinde binā olınacaḳ ḫayrāt-u-ḥasenāt[3] ve cāmi'-i şerīfi resmi ta'yīn olınub, şeref-i şems sā'atinde temel[4] ḳazılmaḳ içün üzerine varılub, ḥażır olduḳlarında[5] Ṭopḫāne-i 'Āmireden ve ba'ż-ı gemilerden ṭoplar atılduḳda,[6] sa'ādetlü Pādişāh-ı cihān-penāh ---ebbede[-hü] 'llāh ta'ālā ve ḳavvā-hü---ḥażretleri cenābından[7] saṭve-i ḳāhire ile Bostancı-bagı Ferhād Aġa gelüb, Ṣadr-ı A'ẓam Ḥasan Paşa ḥażretlerine teẕkire-i hümāyūn ṣunub, oḳuduġı gibi mütegayyirü 'l-levn oldı.[8] Mühr-i 'izzeti[9] elinden alub,[10] yayan ḳayıġa iletüb,[11] Ḳaṣr-ı 'Āliye iletür ḳıyās olınurken Sarāy[12] Burnını dolaşdırub, Yedi-Ḳulede ḥabs idüb,[13] (Miṣrā')

---

1)The title is omitted in H, : B, 'azl güden-i Vezīr-i A'ẓam Ḥasan Paşa ve Vezīr-i A'ẓam güden-i vezīr-i mükerrem Cerrāḥ Meḥmed Paşa // 2)B, günī : E, gün // 3)ḥasenāt : B, ḥasenātı // 4)sā'atinde temel : H, sā'atde : B, sā'atinde // 5)olduḳlarında : B,olmaġla // 6)atılduḳda : B, atıldıġı sā'at // 7)cenābından : H, cānibinden : B,D, ṭarafından // 8)oldı : B, olub ve // 9)'izzeti : B, şerīf // 10)alub : H,B, alınub // 11)iletüb : B, iletilüb // 12)sarāy : H,B, sarāy-ı 'āmire // 13)dolaşdırub....idüb : B, ṭolaşub Yedi-Ḳuleye ḥabs olınmaġın //

Ḳule-i Heftde ḥabs oldı Ḥasan Paşa[1] ta'rīh oldı.[2] Ve berüde[3] cem'īyet taġalub, Yeñiçeri Aġası Ḥasan Aġa ve Ḳapucılar-ketḫüdāsı 'Abdullāh Aġa ve Çavuş-başı 'Ömer Aġa o maḥallden gelüb, Paşa ḥażretleri[4] evlerin[5] mühürleyüb, ve ḥażret-i Ebī Eyüb Enṣārīde olan bāġçeye[6] daḫi Çavuş-başı varub cümle yetmiş ve sekcen re's[7] atları Iṣṭabl-ı 'Āmireye tamġalandı. Ve iç ḫazīnedārbaşı Muṣṭafā Aġa, evlerinde olan mührlü ṣandūḳları[8] ḳaldırub, Sarāy-ı 'Āmireye naḳl itdürdiler.[9] Ve mühr-i 'izzet-i vezāret-i 'uẓmā ṣāḥibü 'l-'izz ve 'l-iḥtişām sa'ādetlü Meḥmed[10] Paşa--e-dāme 'llāh ta'ālā iclāle-hü-- ḥażretlerine hemān yine ol gün-

[399a] Bostancı-başı Fërhād-Aġa eli-yle gelüb vuṣūl buldı. Korrāt-u-[11]merrāt ile[12] yolı[13] alınub, ḥırmān üzre ḳalmış-idi.[14] "El-ḥamd lillāh 'alā ni'ami-hi 'z-zāḥire , ḳad vaṣale 'l-ḥaḳḳ ilā ehli-hi" diyüb 'āmme-i 'ālem tehniyet-ü-mübārek-bādīye[15] vardılar.

---

1) The mıṣrā' does not yield 1006. There is obviously a ta'mīye involved here // 2) mıṣrā'....oldı : U, omits // 3) berüde : B, berüde olan // 4) paşa ḥażretleri : U, Ḥasan Paşanuñ : R, ṣadr-ı a'ẓam-ı ma'zūl Ḥasan Paşanuñ // 5) paşa ḥażretleri evlerin : B, paşa-yı mūmā ileyhüñ sarāyın // 6) bāġçeye : B, bāġçesine // 7) re's : B, ḳadar : D, omits : R, re's miḳdārı // 8) ṣandūḳları : H,B, ṣandūḳların // 9) itdürdiler : B, itdiler : D, itdürdi // 10) Meḥmed : H, Cerrāḥ Meḥmed : B, Vezīr-i mükerrem Cerrāḥ Meḥmed // 11) -u- : U, omits // 12) kerrāt-u-merrāt ile : D, merreten ba'de merre // 13) yolı : B, ṣadr-ı mūmā ileyhüñ yolı // 14) U, ḳalmış-idi : E, ḳalınmışdı : B, ḳalmış iken : D, idi // 15) bādiye : H, bādına //

Allāh ta'ālā mülhem bi 's-şavāb eyleyüb, her ḥalde mu'īni olub, düşvār işlerin āsān eyleyüvire. Āmīn. Bi-ḥakkı ve bi-ḥürmeti ḫātemi 'n-nebīyīn, Seyyidi 'l-mürselīn.[1] Ref' olınan[2] şāḥib-i şadrufi tamfkārlığından ġayri cerā'imin beyān eyleyenler "Ḳadīmī ḫVāce Efendi ile dostluġa olmaduġından[3] ṭaraf-ı ḫilāfda olub, fetvā ḫidmeti Pādişāh-ı 'ālem-penāh emri-yle olub,[4] ḥükmini göndermedi[5]" didiler. Ve "Serdār-ı ẓafer-şi'ār ṭarafındakviyet içün lāzım-u-vācib olan umūrda iḫmāl eylemek ile serḥadd muḫtell-ü-müşevveş belki[6] a'dā-yı dīne ḳuvvet gelmege sebeb olduġıdur.[7]" didiler. Eḳāvīl[8] çoḳ dinildi, ve işidildi, ammā şeref-i şemede ḫVāce Efendi vefḳı[9] güzel ḳonduġını daḫi didiler, ki[10] ol fennde kemāli fevḳa 'l-'alādadur.[11] Ve ḫaṭṭ-ı hümāyūn ile teşkire-i şerīf çıḳub, "Şimden-girü 'ahd eyledüm ki vezīr 'azl itmeyüb ḳatl eyledüğümde dört pāre eylāyem" diyü buyurmışlar.[12] Tehdīd ile vāḳı'[13] kelāmları şāyi' oldı.[14]

---

1)bādiye....mürselīn : D, bādī eylediler // 2)el-ḥamd li'llāh....olınan : U, omits // 3)dostluġı olmaduġından : D, mübāġaża üzre olduġından // 4)pādişāh-ı....olub : D, tevcīh-i hümāyūn olmışken mu'āmede idüb // 5)fetvā....göndermedi : U, pādişāh-ı cihān ḫıdmet-i fetvāyı ḫVāce Efendiye virdüğin revā görmedi // 6)belki : H,B, ve belki // 7)dīne....olduġıdur : H, dīn ḳuvvet dutmaġa sebeb-ü-bā'iş oldı : B, dīn ḳuvvet ṭutmaġa bā'iş oldı // 8)eḳāvīl : B, ḥāṣıl-ı kelām eḳāvīl // 9)H,D, ḫVāce....vefḳı : E,D, vefḳı ḫVāce Efendi // 10) ki : B, fī nefsi 'l-emr mevlānā-yı mūmā ileyhi // 11)fevḳa 'l-'alādadur : D, فوق فوق در // 12)buyurmışlar : B, buyurmışlar diyü // 13)vāḳı' : B, vāḳı' olan : D, meşḥūn // 14)eḳāvīl....oldı : U, omits //

Ṣadr-ı A'ẓam Meḥmed Paşa-edāme 'llāh ta-'ālā iclālehu-hū—ḥażretleri ve Şeyḫülislām Ḥvāce Efendi ḥażretleri ol ödülcleridür.[1]

Ve şehr-i Ramāżānuñ dördinci sebt günü[2] 'alī dīvān olub seḥerden Ḥvāce-i Şāḥ-ı cihān Müfti 'l-enām ve Şeyḫülislām Sa'deddīn[3] Efendi ḥażretleri gelüb, ḳadīmī yürüdügi yoldan gelüb[4] ṭoġru Bāb-ı Sa'ādetden içerü girüb, mu'tād üzre Ḫapu Āġası ḥażretleri odasında idrām eyleyüb, Mādiḫāh-ı cihān-ġulāmı ḥażretleri 'arżġāh-ı salṭanate çıḳduḳlarında varub 'izzet-ü-ikrām ile[5] müftehir olub, ve sebz-i ḫurrem[6] bir meserret-efzā yeşil şof bā-postīn samur[7] ile teşrīf olunub çıḳdılar. Ba'de-hū Ḳāżī-'asker Efendiler girüb çıḳduḳlarında ḳānūn-ı ḳadīm üzre Ṣadr-ı A'ẓam Meḥmed[8] Paşa ḥażretleri ṭaşradan giydükleri ḫil'at-ı fāḫireden ġayrı sem-ā-ser-i a'lā ḫāṣṣa-i hümāyūndan[9] bā-postīn samur-ı a'lā ile dūtā[10] teşrīf buyurıldı. Ve pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürüyü[11] [399 b] ḳaṣāyā-yı dīn-ü-

---

1)The title is omitted in H,B. : This chapter is omitted in U. // 2)D, sebt günü : E, gün yevmü 's-sebt : B, yevmü 's-sebt // 3)Sa'deddīn : H,D, Mevlānā Sa'deddīn // 4)gelüb : H,B,D, omit // 5)ikrām ile : H,B, ikbāl ile ve ḥürmet-ü-ikrāmla // 6)sebz-i ḫurrem : B, omits // 7)müftehir....samur : D, tefāḫurlanarak bir yeşil şof samur kürk ilbāsı-yle // 8)Meḥmed : H,B, Cerrāḥ Meḥmed // 9)hümāyūndan H,D, hümāyūn-ı sa'ādet maḳrūndan // 10)dūtā : H,B, omit // 11)yüz sürüyü : D, rū-fermāya girdüklerinde //

devletden vāḳı' olan umūrı oḳuyub, çıḳdılar. Allāh ta'ālā mübārek-ü-huceste eyleye. Mülhem bi 'ş-şavāb olalar.

Sefere gideceklerüñ ḫazīneleri[1] şanduḳlar
ile ḫazīne-i 'Āmire öñine meydāna çıḳdu-
ḳdur.[2]

Ve sābıḳā Silāḥdār-başı olub, nice yıldan[3] berü Atmacacı-başı-lıḳ ḫidmetinde olan Şāhbāz Aḫaya[4] yine Silāḥdārlar Aḫalıḳı fermān olınub, sefere me'mūr olub, ḳışlamaya[5] gelen bölük ḫalḳı 'umūmen mūḫārun ileyh Aḫa ile ve ḫazīne-i Enderūndan Serdār-ı ḳafer-ḳı'ārа çıḳan dört[6] yük aḳçeyi Çıḳḳ-ı Sānī Defterdārı olan Murād Çelebi[7] ma'ān çıḳub, cümlesi rūz-ı ḫışra ḳatlanmayub[8] gitmek fermān olındı. Fī 4 şehr-i Ram, 1006.

Ba'de-hū[9] Defterdār Murād Efendi şefā'at ile sefere gitmeden[10] ḫalāṣ olmışdı.[11] Yine muḳarrer oldı, ve virdükleri müfte gitdi.[12]

---

1)gidecekleriñ ḫazīneleri : U, gidecekleriñ vaẓīfeleri : B, gidecek ḫazīneyi // 2)meydāna çıḳdu-ḳdur : B, çıḳarduḳlarıdur // 3)yıldan : B, müddetden // 4)aḫaya : B, aḫa // 5)ḳışlamaya : U,H, ḳışlaya // 6)dört : B, dört yüz // 7)çelebi : H,B, efendi // 8)ḳatlanmayub : B, te'ḫīr itmeyüb // 9)ba'de-hū : B, ve // 10)gitmeden : B, gitmek-den // 11)olmışdı : B, olmış iken // 12)müfte gitdi : U, müfte oldı. //

Ḥasan Paşaya Bostāncı-başı Ferhād Ağa ṣaṭ-
vo-i ḳāhire-i şehinşāhī ile varub, Yedi-Ḳu-
lede ʻÖmri defterin tamām eyledügidür.[1]

Ve Ramażān-ı şerīfüñ sekizinci gicesinde Bostāncı-başı Ferhād Ağa fermān-ı ḳażā-mażā[2] ile Yedi-Ḳuleye Bostāncı-oğlanları-yle, ḥabs olınan[3] Ḥasan Paşaya varub, "Emr Pādişāhuñdur" didükde "Luṭf idüb[4] mühlet vir yatsu namāzın ḳılayum" diyüb rızāları-yle[5] bir miḳdār zamān tevaḳḳuf[6] eyleyüb, tecdīd-i vużūʻ idüb, edā-yı ṣalāt eyledükden ṣoñra ḥāżırlanub, ḳalḳub, oda ḳapusın açub, vaṣiyet-nāmesin çıḳārub, ve arḳasından[7] ḳaftānın[8] kendüzi çoyunub, başından dülbendin indirüb,[9] "Gelüñ berü" diyüb "Benüm ḫāṭiretüm içün tedārük eylediğüm vaḳfcıḳlarum[10] bozmasunlar, ve cesedüm yapdurduğum[11] sebīlüm maḥallinde defn eylemege ʻināyet[12] eylesünler." diyüb kelime-i tevḥīd üzre olub, ve bostāncılar cellādı kemend ile işin bitürüb, irtesi ḫadem-ü-ḥaşemi üstine varub, cenāzesin taṭhīr eyleyüb, iẕn-i hümāyūn ile sebīlli olduğı yerde defn olındı. Raḥmetü ʼllāh ʻaleyh. Ḥıṣrā‘ :

"Melāk-i mürteṣī" taʼrīḫ oldı.

---

1)Ḥasan....eyledügidür : H,B, Ḥasan Paşa Yedi-Ḳulede ḳatl olınduğıdur // 2)ḳażā-mażā : U, omits : B, şehinşāhī : D, hümāyūn // 3) ḥabs olınan : H,D, omits // 4)luṭf idüb : B, Ḥasan Paşa daḫi luṭf ile oğzū‘ // 5)diyüb rızāları-yle : B, diyü // 6)tevaḳḳuf : B, ile // 7)arḳasından : D, omits // 8)ḳaftānın : H, ḳaftanın : B, ḳaftanını : D, omits // 9)başından dülbendin indirüb : D, destārın başından alub // 10)vaḳfcıḳlarum : H,B, vaḳflarumı : D, evḳāfum // 11)yapdurduğum : B, yapduğum // 12)eylemege ʻināyet : H,D, omits //

"Çıḳan ṣāḥib-i sa'ādet[1] İbrāhīm Paşa ve ḫvāce Efendi ḥażretleri ve Ḳapu-aġası ve Bostāncı-başı 'ale'l-ittifāḳ sa'ādetlü pādişāh ḥużūrında derdmend kişinüñ[2] [400 a] az zamānda cem' eyledügi rüşvetüñ defterin Pādişāh-ı 'Ālem-penāh ḥażretlerine[3] virüb, yerin od eyleyüb ve daḫi neyledilerse eylediler, sa̱ṭve-i ḳāhire-i pādişāhīye uġradub, vuḳūdın 'ālemden ḳaldırub, nābūd eylediler" diyü ḫalḳ-ı 'Ālem[4] taḥḳīḳ itdiler. (Ta'rīḫ) :

"ḪUllide fi 'n-nār" daḫi ta'rīḫdür.[5]

Ve ber-murād olmaḳ içün aḳçeleri[6] alınub, pīşkeş nāmına rüşvetleri alınanlar ḫizlān-u-ḫırmāne mübtelā olub baḳā[7] ḳaldılar.

Serḥadd-i mangüreden muvaḫḫiş ḫaberler gelüb
ahālī-yi İslām ḥayrete düşdükleridür.[8]

Ramażān-ı şerīfüñ on birinci gün yevmü 'aṣṣebtde serḥadd-i mangüreden ḫaberler geldi. Yeñiçeriler ketḫüdāsından mekātīb ile yoldaşlar gelüb, aḫbār-ı muvaḫḫişe[9] ile ḫalḳ-ı 'Ālem ḳulaḳı ṭoldı.

---

1)ṣāḥib-i sa'ādet : B, vezīr-i a'ẓam : D, ṣāḥib-i ṣadr // 2)kişinüñ : B, müma ileyhüñ // 3)rüşvetüñ....ḥażretlerine : B, rüşvet defterin // 4)ḫalḳ-ı 'Ālem : H,B, ḫalḳ içinde // 5)sa̱ṭve-i....ta'rīḫdür : D, diyü naḳl olındı // 6)aḳçeleri : H, aḳçeler // 7) ḫırmāne....baḳa : H,B, ḫırmān // 8)The title is omitted in H. : B, Yanıḳ ḳal'asın ḥāfir ḫīle ile alduġı muṣībet ḫaberi geldügidür // 9)yoldaşlar....muvaḫḫişe : H, muvaḫḫiş ḫaber : B, muvaḫḫiş ḫaberler gelmek //

Elem-ü-ġām[1] ile perīşān ḥāl oldılar. "El-ḥükm li 'llāhi 'l-'alīyi 'l-kebīr[2] nedür ḫaber ?"[3] diyü şoranlara "Yanıḳ ḳal'ası eẖden çıḳdı. Gice-yle kāfir gelüb şular taşḳın iken nerdübānlar ḳurub içinde[4] olanlar ġāfil olub,[5] şu ḳapuların mürteddler açı-virdiler. Küffār şudan[6] şayḳalar ile gelüb içeri ḳoyuldılar, Olancasın evinde[7] başub ḳatl eyledıler. Beglerbegisin diri[8] ṭutub giren Frenk serdārınuñ öñine getürdiler. 'Bire köpek Pādişāhuñ[9] bu aşl ḳal'asın ḥīle ile düşmene aldurursın, senüñ derīñ yüzüb şaman ṭoldurub ḫunkāra göndermek gerçi benüm ḥaddüm degüldür ammā ad içün senüñ[10] ḳılıcuñ ile başuñ keseyüm' diyüb, boynın urdı." diyüb ve ḥışn-ı ḥaşīn-i ehl-i İslām bir alay dīn yoḫsulı bī-ġayret-ü-ḥamīyet elinden[11] küffār-ı ḫāksāra[12] degdügin evvel 'āmme-i ḫalḳ[13] işidüb, ba'de-hū Yeñiçeri Ağası ve Vezīr-i A'ẓam āgāh olduḳda, Pādişāh-ı 'ālem-penāh ḥażretleri ḳayıḳ ile ḥażret-i Ebī Eyyūb Enṣārī cānibine gitmiş bulınmağın Yeñiçeri[14] yoldaş segirdüb Pādişāh ḳayıḳdan çıḳduġı gibi ref'-i şavt ile "Serḥadden gelürüm, Yanıḳ ḳal'asın kāfir alub ẓabṭ

---

1)ġām : B, keder // 2)el-ḥükm....kebīr : U, omits // 3)ḫaber : B, omits // 4)içinde : H, ḳal'a içinde // 5)olub : B, iken // 6)şudan : B, daḫi şu ṭarafından // 7)evinde : D, evlerinde // 8)diri : H,B, omit // 9)pādişāhuñ:B, Pādişāhuñuzuñ // 10)senüñ B, seni kendi // 11)elinden : H, elinde : B, elinde olduġından // 12)ü-ḥamīyet....ḫāksāra : U, ḥamīyet küffāruñ eli ol ḥışāra //13)ḫalḳ : B, 'ālem // 14)Yeñiçeri : B, serḥadden gelen Yeñiçeri //

eylədi, tədārük zamānıdur, ķande gidersin" diyüb,[1] çağırmaķ ile rādiyān-ı dīn-perver ḥażretleri at başın çekdüb, Yeñiçeriyi söylədüb, [400 b] istimā'dan dehşet gelmek ile Sarāy-ı 'Āmireye dönüb[2] Müfti 'l-enām İsʿāfe Efendi ḥażretlerin ve Ṣadr-ı A'ẓam Meḥmed[3] Paşa ḥażretlerin ve Yeñiçeriler[4] Ağası İḥsan Ağayı istedüb, keyfiyet-i aḥvāli ofat[7] istiķbāl[5] buyurduķlarında "Tuna ṣuyı muḥkem[6] ṭuġyān üzre iken[7] şu ķapusına berāber gelüb, ve Frenk 'askeri şayķalar ile gelüb, yaġmurlu gicede içeri ķal'ada olan mürtedd martolos ṭā'ifesi şu ķapusını açı-virüb, yat ve yaraġı-yle içerü mübālaġa kāfir ķoyulub, bin nefer miķdārı ehl-i islāmı evlerinde ķırub, bu vechle ḥal'ayx mayān ķabż[8] -u-ḍabṭ eylediler." diyü her kişiye dāġ-ı ḥasret urub, bī-tekellüf dilīrāne söylədi. 'Ār-u-nāmūs-ı salṭanat eğerin ṭaġladı. Hiç bir ta'rīḫde Müslimānlara bu[9] muṣībetile ḥayret[10]el virmemişdi. Allāh ta'ālā ecrler mażīb eyleye. Bi-mennī-hi.

---

1)diyüb : H,D, diyü // 2)dönüb : B, dönüb der-'aķab // 3)Meḥmed : B, Cerrāḥ Meḥmed // 4)Yeñiçeriler : B, Yeñiçeri // 5) istiķbāl : U,D, istifsār // 6)muḥkem : B, ġāyet // 7)iken : B, olmaġın // 8)ķabż : B, aḫẕ // 9)Müslimānlara bu : B, ehl-i islāma böyle // 10) ḥayret : H, ḥayret //

Sā'atcı Ḥasan Paşa ḥażretlerinüñ mesned-i vezārete oturduġıdur.[1]

Ve yevmü 'l-eḥadde Ramażan-ı şerīfüñ on ikinci gün fermān-ı şehinşāhī ile Sā'atcı Ḥasan Paşa ḥażretleri—edāme 'llāh iclāle-hū—Dīvān-ı ma'delet-mekānda gelüb mesned-i vezāretde[2] Meḥmed Paşa üstüne oturdı. Ve ġulġ-ı Sānī Defterdārı Murād Çelebi ve Cebeci-başı Deg-zāde Frenk Mehmed'e ḫil'at-ı fāḫire giyüb, sefere gitmek içün pāye-i serʿasker-i saltanate yüz sürdiler.[3] Ve seferlü bölük ḫalḳına Silāḥdār-başı olan Şāhbāz Aġaya üç kise altun ile[4] otuz sekiz kise aḳçe virildi, ki cümle elli altı yük aḳçe olur. Mā-ḥażar 'ulūfe[5] virilüb, hemān bölük kātibleri ve muḳābeleciye çavuşlar ḳoyub çadıra[6] çıḳub gitmek fermān olındı. Fī 12[7] şehr-i Ram. 1006.

Sābıḳā Vezīr-i A'ẓam olub, eyālet ile Şāma giden Caġala-zāde tekrār Ḳapudan olduġıdur.[8]

Ve bu esnāda eyālet ile Şāma giden Caġala-zāde Sinān Paşa ḥażretlerine ḳapudan olmaġ-içün ḫaber gönderildüġi şāyi' oldı.

---

1)The title is omitted in H,B. //This chapter is omitted in D. // 2) vezāretde : B, vezārete // 3)sürdiler : H, sürüp // 4)ile : B, ve // 5)mā-ḥażar 'ulūfe : B, mā-ḥażarı mevācib // 6)ḳoyub çadıra : B, ḳonub çadırlara // 7)12 : H,B, give the date wrong as 16 // 8)The title is omitted in H,B. //

Ve ḳapucılar gitdi. Ve Şām beglerbegiligi Erẕurum Beglerbegisi Aḥmed Paşaya fermān olındı. Ve Erẕurum [401 a] beglerbegiligi Rūm Beg-oġlı Behrām Paşaya fermān olındı. A'dā-yı dīne bu ḫuşūşda muḥkem iẕṭırāb düşdi. Ḫalḳ-ı 'Ālem[1] müstebşir oldılar:[2] "Ehlü-hū maḥallü-hū" didiler.

Bölük ḫalḳı "Çıḳan 'ulūfe kem-'ayārdur" diyü almayub, ġulġule ile aġalarınuñ ve kātiblerinüñ 'azl olduġıdur.[3]

Ve virilen 'ulūfeyi bölük ḫalḳı ḳaldırub, aġaları ḳapusına iletüb, tevzī'a oturub, kiseler açılduġı gibi "Aḳçe fāsiddür" diyü ṭa'ife almaḳ istemeyüb aḳçeyi ḳaldırub[4] yine alayla Ṣadr-ı A'ẓam ḳapusına varub, "Bize sefere gitmek emr iderseiz, bu virdüġüñüz aḳçeyi virdüġüñüz yerde[5] almazlar" diyü 'aḳd'ib söyleyüb, Defterdār Maḥmūd Efendiye varub, ṣotemāte başlayub,[6] anlar daḫı "Ben altun ve[7] ġuruş virdüm, aġañuz[8] ve kātibleriñüz tebdīl itmişlerdür" diyüb,[9] ümerāi Silāḥdār-başı Şūḥbāz Aġaya ve Cebeci-başılıḳdan çıḳan Sipāhī-oġlanları Aġası olan Meḥmed Aġaya ve kātibleri olan Ḫoca-Beg nām Efendiye ve Silāḥdārlar Kātibi Maḥmūd Bege ve Muḳābelecī Aḥmed Efendiye ve ḳethüdā yeri Vildān Bege

---

1) Ḫalḳ-ı 'Ālem : B, 'Āmme-i 'Ālem // 2) müstebşir oldılar : B, meşhūr olub // 3) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in D. // 4) ṭā'ife ..... ḳaldirub : H, B omit.// 5) yerde : B, yerlerde // 6) başlayub : B, başladuḳlarında // 7) ve : H, B, omit; u, virdüm // 8) aġañuz : H, aġalar; D, aġalarıñuz// 9) diyüb : B, didükde hemān.//

hucūm idüb, ve 'ulūfeleri çadırda virilmek üzre emr olınmışdı. Ve[1] cem'īyet daḫī ṭaşrada olmışdı. Ṭaşa[2]ṭutılub, her biri muḥkem let[3] yiyüb, Defterdār Efendi "Virilen[4] altun ve[5] ğurušdur" dimegle küllī[6] fitne-vü-fesāda mü'eddī ola-yazdı. Ve cümlesi ma'zūl olmaḳ fermān olındı. Sipāhī[7] oğlanları kitābeti[8]Küçük[9] Ḳal'a tezkirecisi Zühid-zāde Meḥmed Çelebiye buyurıldı. Ve mukāṭa'acılıḳ Ṭāhir Çelebiye ve ḳal'a tezkirecilliği zu'amādan Ḥasan Çelebiye[10] buyurıldı. Ve Silaḥdārlar kitābeti[11] Mukāṭa-'acı Maḥmūd Çelebiye buyurıldı. Ve mukābelecilik sābıḳā mukābeleci olan Ḳoca Muḥarrem Çelebiye buyurıldı. Ve "Vildān Ketḫüdā sebeb-i fitne-vü-fesād oldı" dinilmegin[12] bölükden çıḳub, tīmāra ḥükm virildi. Ve Silaḥdār-başı Şāhbāz Aġa 'azl buyurılub, Meḥmed Aġa Sipāhīler Aġalığında ḳalub sābıḳā bir ḳaç def'a Silaḥdār-başı olan Raḍvān Aġa yine Silaḥdār-başı oldı. [401 b]

Virilen akçe tebdīl olındı. Ve lākin evvelkiden bed-ter[13] virildi. Ve virilen altun ziyādo bahā ile ya'nī yüz ḳırkara[14] ṣatılduğı cürm-ü-cināyet[15] daḫi muḳarrer olub, mūcib-i 'azl-ü-ḫırmāna sebeb oldı. Fī 17 Ram, 1006.

---

1) olınmışdı ve : B, emr olınmış lākin // 2) olmışdı ṭaşa : B, olmağın // 3) let : D, kötek // 4) virilen : H, B, virilen akçe // 5) B, ve : E, H, omit // 6) küllī : B, 'aẓīm // 7)olındı Sipāhī : B, olınmağın Sipāh // 8) kitābeti : H, kütibi // 9) Küçük : B, omits // 10) Ḥasan Çelebiye : H, B, Ḥasanna // 11) kitābeti : H, kütibi // 12) dinilmegin : B, dinmegin // 13) bed-ter : H, B, beter // 14) ya'nī yüz ḳırḳara : H, B, omit// 15) cināyet : H, B, ḫiyānet. //

Ḥasan Paşa zamānında sefere meʾmūr olub çıḳub gidenlerden baʿżılar bi-lā-emr İstanbula geldügi şāyiʿ olmaġın bulınanlar ḥabs olduġıdur. [1]

Bu eġnāda müteveffā Sinān Paşa, Ḥasan Paşa zamānında sefere meʾmūr olanlardan Okçı-zāde Efendi ve Küçük Dag-zāde Efendi ve Defterdār ʿAlī Efendi, Ḥasan Paşa gitmegle bi-lā-emr İstanbula geldükleri söylenmegin ḥabs olınmaları fermān olındı. Ḥasan Paşa tezkirecisi Ḥükmī Ḥasan Çelebi ve şāʿir tevābiʿi sefere meʾmūr olub gitdiler. Ḥasan Çelebi gitmemegle ḳande ise bulınub Dīvān katibi İmāmzāde daḫi ḳande bulınur ise ḥabs buyurıldı. Fī 18 Ram.

İḥrāḳ vāḳıʿ olduġidur. [2]

Ramażān-ı şerīfüñ yigirmi ikinci gicesinde ḫalḳ terāvīḥ namāzında iken Büyük Ḳaraman Pazarı ḳurbında semercilerden ḳażāu'llāh ile nāgehānī [3] āteş ṭutub, [4] ürüste ve müteʿallidler ve daḫī nice dekākīn-ü-maḥallāt iḥrāḳ [5] olub, yaġmacı Yoġurçeri ṭaʿifesi çoḳ yere [6] dest urub, [7] ḫarāb-u-yebāb eyleyüb, tārāc-u-tālān eylediler. Mübārek günlerde bīve-zenlerüñ [8] gözleri giryān olub,

---

1) This chapter is omitted in E, H, B. // 2) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in D. // 3) ḳażau'llah ilo nāgehānī : H, B ḳażā-yı nāgehānī ilo // 4) ṭutub : B, ḳuhūr idüb // 5) iḥraḳ : B, muḥteriḳ 6) yero : H, yerde; B, yerlere // 7) urub : B, dest-dirāzlıḳ itmegle // 8) bīve-zenlerüñ ; H, merd-zenlerüñ ; B, ricāl-ü-nisānuñ

dūd-ı āhı göklori boyadı. Ve dört boş sā'atde moşaḳḳat-ı 'aẓīm ile söyündi.[1] İrtesi şalı[2] gün ḫalḳ-ı 'ālem[3] yorğun düşüb[4] Dīvān olmadı. Allāh ta'ālā meded[5]-ü-'ināyetler eyleye. Yaḳīn zamānda[6] ol maḥall[7] mutlaşıl iḥrāḳ-ı 'aẓīmile yanub,[8] Müslimānlar mutaḍarrır olub, ḫasāret ile yanub, yaḳılmaḳa mübtelā oldılar.

Selāṭīn-ı 'iẓam evḳūfınuñ neẓāretinde ḫaṭṭ-ı hümāyūn ile Dārü'ş-Sa'āde Aḫası 'Oşmān Aḫaya[9] fermān olanduḫıdur.[10]

Ve evāḫir-i şehr-i Ramaḍānda evḳūf-ı selāṭīn-i māḍīyeden merḥūm ve maḫfūrun leh[11] Ebü'l-feth Sulṭān Meḥmed ḫān Ġāzī ve[12] Sulṭān Bāyezīd[13] ve fātiḥ-i mülk-i 'Arab Sulṭān Selīm ḫān[14] ve[15] Sulṭān Süleymān ḫān[16] - tayyebe 'llāh ta'ālā şerā-hüm ve

---

1) söyündi : B, ğücile söndi // 2) şalı : B, şülüşü // 3) ḫalḳ-ı 'ālem : B, ḫalḳ-u-'ālem // 4) düşüb : H, olub ; B, olmaḫın // 5) meded-ü- : H, omits // 6) meded ..... zamānda : B, 'ivaḍlar vire, ḳarībü'l-vaḳt // 7) maḥall : H, B, maḥallde // 8) iḥrāḳ-ı .....yanub : B, ḥarīḳ-ı 'aẓīm olmaḫın // 9) D, aḫaya : E, ḥaḍretlerine // 10) The title is omitted in H, B.// 11) ve maḫfūrun leh : H, B, omit. // 12) ve : H, B, ve merḥūm // 13) Bāyezīd : H, B, Bāyezīd ḫān Ġāzī // 14) Sulṭān BBāyezīd ..... ḫān :U: Sulṭān Selīm ve Sulṭān Bāyezīd ḫān;fātiḥ-i mülk-i 'Arab : D, fātiḥ-i Mıṣr // 15) ḫān ve : H, B, ḫān Ġāzī ve merḥūm // 16) ḫān : H, B, ḫān Ġāzī //

ce'ale'l-cennete meşvā-hüm - evḳāfınuñ neẓāretin[1] ḫaṭṭ-ı hümāyūn ile Dārü's-Sa'āde Aġası 'Oşmān Aġaya ta'yīn buyurılub, cihād defterlerinüñ[2] esāmīsi[3] eczāsı bu Faḳīr-i[4] ḥaḳīr żabṭında[5] iken ayrılub, Aġa-yı mezbūr neẓāretine müte'allıḳ[6] olan[7] muḥāsebeciye[8] teslīm olındı. Ḥaḳīḳaten[9] evkāf-ı selāṭīn-ı 'iẓāmaża'f[10] gelüb, Üç ayda bir küllī[11] pīşkeş-ü-hedāyālar ile tevliyet birinden birine virilmegle maḥṣūlāt-ı evḳāf māl-i rüşvete vefā itmeyüb, ve erāzil-ü-nā-müstaḥaḳlar daḫī zevā'id-i[12] evḳāfdan veẓā'ife mutaṣarrıflar olub,[13] żabṭ-u-rabṭdan[14] ḳalmış idi. Gerçi ḳapucılar eli-yle nā-lāyıḳ nice evżā'-u-eṭvār olmaḳ daḫī [402 a] muḳarrerdür. Fe-emmā 'alā eyyi ḥāl[15] ḥıfẓ-ı emvāl-i evḳāfda[16] cidd-ü-iḥtimām olınub,[17] düşen zevā'id-i evḳāf nā-revā olanlara tevcīh olınmayub, ve ferāġatden kimseye virilmeyüb żabṭ olınursa az zamānda bi-'ināyeti'llāh ta'ālā nüks olan mizāc-ı vaḳf[18] sıḥḥat-ü-āfiyete yüz ṭutar ümīd olınur. Fī 25 şehr-i Ram, 1006.

---

1) neẓāretin : B, naẓāreti // 2) defterlerinüñ : H, defterlerin; B, defterleri // 3) esāmīsi : B, omits // 4) faḳīr-i : B, 'abd-i faḳīr // 5) ḥaḳīr żabṭında : H, B, elinde // 6) neẓāretine müte'allıḳ : H, B, neẓāretinde // 7) olan : U, ḥādiṯ // 8) müte'allıḳ olan muḥāsebeciye : Đ, muḥāsebeci olana // 9) ḥaḳīkaten : B, fī-nefsi 'l-emr // 10)ża'f : B,ża'f-ı küllī // 11) küllī : B, 'aẓīm // 12) zevā'id-i : U, omits // 13)veẓā'ife mutaṣarrıflar olub : H,B, taṣarruf itmeleri-yle // 14)veẓā'ife ....rabṭdan : D, vaẓīfeler idinüb żabṭdan // 15) fe-emmā.... ḥāl : U, bi-eyyi vechin kān // 16)ḥıfẓ-ı emvāl-i evḳāfda : H,B, żabṭ-ı emvāl-i evḳāfdan // 17) olınub : B, ile // 18) vaḳf : B, evḳāf //

Müfti'l-enām Ḫ^Vāce Efendi ḥażretleri tevābi'i ve evlād-ı kirāmları ile Ṣadr-ı A'ẓam Meḥmed Paşa ḥażretlerinde 'ālī ẓiyāfet olınduḳlarıdur.[1]

Ve evāḫir-i Ramażān-ı şerīfde Ḫ^Vāce-i Şāh-ı cihān ve Müfti'l-enām ve[2] Şeyḫülislām ḥażretleri evlād-ı kirāmları ile ve İstanbul Ḳāżīsı[3] Ebu's-Su'ūd-zāde Mevlānā Muṣṭafā Efendi ve Şām-ı dārü's-selāmdan munfaṣıl Ṭaşköpri-zāde Kemāl Efendi ve Vālide Sulṭān müderrisi Mevlānā Muṣṭafā Efendi cemī'an tevābi' ile[4] ḫāṣṣ[5] odada[6] 'ālī ẓiyāfet içün Ṣadr-ı A'ẓam Meḥmed Paşa - edāme 'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥażretlerine[7] varub, i'zāz-u-ikrām-u-iḥtirāmda[8] daḳīḳa fevt olınmayub kemāl-i muḥabbet-ü-mevaddat üzre şīr-ü-şeker-veş iḫtilāṭ buyurıldı. Lām 'Alī Efendi birāderi ile Ḥāfıẓ Ḥasan dem-sāz olub,[9] 'aşr-i şerīf oḳudılar. Terāvīḥ ḳılınub, tesbīḥ-ḫ^Vānlar hem-zebān olub, teşrīf eyledıler.[10] Ve kār-sāz-ı meclis-i şerīf sābıḳā ṭuġrā-keş-i Dīvān-ı ma'delet-mekān olan nādire-i devrān Ḥamza Beg idi. Ve bi'l-cümle pesendīde eṭvār üzre olub, maḳbūl-i ahālī-yü[11]-enām olduġı meẕkūr oldı.[12]

---

1) The title is omitted in H, B. // 2) ve : H, B omit. // 3) ḳāżīsı : U, efendisi // 4) cemī'an tevābi' ile : B omits // 5) D, ḫaṣṣ : E, ḫaṣṣeten // 6) odada : B omits // 7) ḥażretlerine : B, ḥażretleri da'vetine ; U gives wrong information // 8) ikrām-u-iḥtirāmda : H, B, ikrāmda // 9) dem-sāz olub : H, B omit // 10) teşrīf eylediler : B, tesbīḥ oḳudılar // 11) -yü- : H, B omit // 12) ve ..... oldı : U omits. //

Ḥasan Paşanuñ defīnesi bulındugıdur.[1]

Ve bu eşnāda ḳatl olınan merḥūm[2] Ḥasan Paşanuñ kotḫüdāsına ve sā'ir[3] tevābi'ine sefere gitmek fermān olınub gitmişlerdi, Ḫazīnedār-başısı ve mütevellīsi[4] 'Ömer Ağa bir ḳaç ḫün[5] te'ḫīr olınub, Yeñiçöri Ağasına virilmişdi. Muḫallefāt içinde bulınan defter mücibince biñ yükden mütecāviz ḫazīne lāzım gelüb, aranub bulınmayıcaḳ[6] mezbūr[7] 'Ömer Ağa daḫi sefere gitmişdi.[8] Bir[9] ḫidmetkār dilinden[10] 'Ömer Ağa evinde defīne ḫaberi şāyi' olub, yüz biñ altun bulındı. 'Ömer Ağa gelmek buyurıldı. [402 b] Aradılar bulınmadı. Evāḫir-i[11] Ramażānda[12] 'Ömer Ağa bulınub geldi.[13] Ḥabs olınub daḫi māl istifsār olınmağa başlandı.[14] Yine[15] bir ṭarīḳ ile elden çıkub, ġaybet[16] eyledi. Dirler ki ṭavāşī olmayub, ḫünsā ola. Veyā avrat olub, ferci daḫi temettü'a ḳābil olmaya.[17]

---

1) The title is omitted in H, B. // 2) merḥūm : H, ḫādim; B, vezīr-i a'ẓam-ı sābiḳ ḥadim // 3) sā'ir : H, B omit. // 4) ḫazīnedār ..... mütevellīsi : B, lākin mütevellī-yi vaḳfı /ḫazīnedār-başısı 5) bir ḳaç gün : B, ba'żı mevādd içün // 6) bulınmayıcaḳ : B, bulınmaduḳda; D, bulınmamağla // 7) mezbūr : H, B, omit // 8) mezbūr ..... gitmişdi : U, omits. // 9) bir : B, bu kere bir // 10) dilinden : U, gelüb // 11) evāḫir-i : B, 'āḳıbet evāḫir-i // 12) H, Ramażānda : E, Ramaẓān // 13) geldi : D, getirildi. // 14) başlandı : H, başladı ; B, başlanmış iken // 15) ḥabs ..... yine : D, ḥabs olındı. Yine // 16) ġaybet : B, ġaybūbet // 17) dirler ki ..... olmaya : B omits. //

Cümle evḳāf-ı selāṭīne Dārü's-Sa'āde
Aġası 'Oşmān Aġa nāẓır olub, "Vüzerā-yı
'iẓām ve defterdārān ḳarışmayalar" diyü
buyurılduġıdur.[1]

Evāḫir-i şehr-i Ramażānda selāṭīn-i 'iẓam[2] evḳāfınuñ mütevelliīleri[3] ref' buyurılub Dergāh-ı 'Alī Ḳapucılarından[4] ve[5] Dārü's-Sa'āde Aġası Nāẓır 'Oşmān Aġanuñ ma'lūm-u-mu'temedleri olan kimselere sipāriş buyurıldı. Sābıḳā Edirnede Murādīye evḳāfı mütevellīsi Muṣṭafā Çelebi Sulṭān Süleymān mütevellīsi oldı. Ve ḫazīnedār 'Ömer[6] Aġayı bulub getüren Ḳalender Çavuş Sulṭān Selīm Ḫān-ı ḳadīm[7] mütevellīsi oldı. Ve Sulṭān Meḥmed Ḫān-ı 'Atīḳ[8] tevliyeti Edirnelü Kemāl-zādeye virilmek buyurıldı.[9] Selāṭīn-ı 'izām evḳāfı yılda üç ve dört kimselere[10] pīşkeş-ü-[11] hedāyāları alınub,[12] tevcīh olınmaḳ ile[13] ḫarāb-u-yebāb olmaġa teveccüh eyledi.[14] Ve nā-müstaḥaḳḳlar zevā'idlere[15] mutaṣarrıf olmaḳ ile īrāddan maṣraf ziyāde olub,[16] 'imāretlerde[17] aş pişmez olmaḳ mertebesine

---

1) The title is omitted in H, B. // 2) 'iẓām : H, omits // 3) mütevellīleri : H, tevliyetleri // 4) ḳapucılarından : U, ḳapucılarına // 5) ve : H, B, omit // 6) B, Ömer : E, ve 'Ömer // 7) ḳadīm : H, ḳadīmī // 8) 'atīḳ : B, ḳadīm // 9) sābıḳā ..... buyurıldı : D, omits // 10) ve dört kimselere : H, B, dört def'a // 11) -ü- : H, omits // 12) hedāyāları alınub: B, hedāyā ile // 13) olınmaḳ ile : B, olınmaġın // 14) ḫarāb ... .. eyledi : H, B, ḫarāba yüz ṭutmışdı // 15) zevā'idlere : H, B, zevā'ide // 16) īrāddan ... olub : D, maṣraf īrāda ġalebe idüb // 17) H, 'imāretlerde : E, 'imāretlere //

vara-yazdı idi.[1] Her bir vaḳf mübālaġa medyūn olmışdı.[2] Aġa[3] neẓāreti-yle ḥıfẓ-u-ḥirāset olınub, nüks olmış marīż gibi[iken]bi 'ināyoti 'llāh ta'ālā 'āfiyete yüz ṭutdı.[4]

Ġurre-i Ramażān-ı şerīf ġabit olub,
rü'yet-i hilāl-i Şevvāl müyesser olduġı
ve serḥaddlerden ḫaberler geldügidür.[5]

Ve mübārek Ramażān-ı şerīfüñ ġurresi ġalı günden idügi[6] 'udūl Müslimīn şehādeti-yle ġābit olub, leyle-i ḳadr namāzı iġneyn gicesinde Ḫalīfe-i zemīn-ü-zamān bā'iṯ-i emn-ü-emān Sulṭān Meḥmed Ḫān Ġāzī - ḫallede 'llāh ḫilāfete-hü - ile Ayaṣofya-i Kebīrde edā olındı. Allāhümme teḳabbel minnā ve ṣalāte-nā ve ṣıyāme-nā du'ālar ve niyāzları mele'-i a'lāya çıḳdı.[7] Ve yevmü'l-ḫamīs 'īd-i sa'īd-i mü'mimīn-ü-mü'mināt vāḳı' oldı. Allāh ta'ālā cemī' ümmet-i Muḥammed - 'alcyhi 's-ṣalātü ve's-selām - üzerlerine mübārek eyleye.[8] Ve rü'yet-i hilāl-i Şevvāl daḫi müyesser oldı. Ve[9] ol gice [403a]

---

1) yazdı idi : B, yazdı idi // 2) olmışdı : B, olub // 3)aġa:B,aġa-yı merḳūm // 4) 'āfiyete ..... ṭutdı : H, B, 'āfiyet buldı // 5) This chapter is omitted in U. // 6) günden idügi : D, güni olmaḳ üzre // 7) zemīn ..... çıḳdı : D, zamān ḥażretleri Ayaṣofya-i Kebīre cāmi'inde edā buyurdılar // 8) ġurre-i Ramażān-ı şerīf ..... eyleye : in H, B, this part of the chapter is omitted. // (9) daḫi ..... ve : H, B, vāḳı' olub. //

serḥadd-i manṣūrede[1] olan serdārlardan ulaḳlar gelüb, küffār-ı ḫāksār-ı ḍalālet-şi'ār küllī tedārük üzre olduḡın 'arż-u- i'lām eylemişler. Yanıḳ ḳal'asında taḳṣīrāt olub,[2] ḥīle ile[3] alınub, ellerine girdüginе mübāhāt-u-surūrda olduḳların ve "'Alānīyeten a'dā-yı dīn 'Pādişāhūñ[4] ni'meti gözūñüze ṭursun. Ḳal'asın böyle mi gözedürsiz' diyü tevbīḫ-ü-serzenişler eylemişlerdür"[5] diyü yazmışlar. Ve Miḫal la'īn[6] cizye nāmına göndordügi "Yedi yük aḳçenüñ ardınca yetişeler" diyü Yanıḳ ḳal'ası ḫaberin[7] alduḳda ādemler şalub, bulmaduḳların[8] söylediler. Ve "Nice yüz pāre şayḳalar yapdırub tekerlekler ile Ṭunaya vāfir melā'īn ile donanma indürmek tedārükindedür" didiler. "Vaḳti ve zamāni-yle leşker ve ḫazīne yetişmezise ḥal mükedderdür?[9] Ṭemaşvar el-ān muḥāşara olmaḳ üzredür", dimişler. Ve Egri ḳal'ası muḥāfaẓa-sında olanlar daḫi muḥkem[10] żücret-ü-iżṭırābda[11] olub, "Elbette leşker-i cedīd ve ḫazīne ile imdād eyleyesüz. Ve illā[12] ḥāl düşvārdur",[13] diyü bildürmişler.

---

1) manṣūrede : B, manşūre // 2) ḫāksār-ı ..... olub : H, omits // 3) küffār-ı ..... ile : B, küffāruñ ḥīle ile ḳal'a-i Yanıḳ // 4) pādişāhuñ : B, ehl-i İslāma pādişāhuñuzuñ ; D, padişāhunuzuñ // 5) serzenişler eylemişlerdür : B, -u- ṭa'n-u-serzenişler ider // 6) la'īn : B, kāfir // 7) ḫaberin : B, alınduḡın ḫaber // 8) bulmaduḳların : B, bulamaduḳların // 9) mükedderdür : D, müşkil olur // 10) muḥkem : H, B omit // 11) iżṭırābda : B, iżṭırāb üzre // 12) eyleyesüz ve illā : B, itmiyesüz // 13) düşvārdur : H, B, müşkil olur //

Ayaşofya-i Kebīr maḥallesinde nāgehānī
iḥrāḳ vāḳı' olduġıdur.[1]

Evā'il-i şehr-i Şevvālde müteveffā 'Acem Molla Ḳāsımuñ Ayasofya ḳurbında Üsküplü maḥallesinde ḳabri civārında eytāmına ḳalan vaḳf yerde binā olınan mükellef[2] evleri ḳażā-yı nāgehānī ile ūḫūrda otluḳdan ṭutuşub iḥrāḳ[3] oldı. Bi-'ināyeti 'llāh ta'ālā ġayra sirāyet itmeyüb, yalñız mā-meleki ile[4] bi'l-küllīye yandı gitdi. Eṭrāf-u-civārında olanlar muḥkem iżṭırāb-u-meşaḳḳat[5] çekdiler. (Miṣrā') :

"Rosīde būd belāyī velī be-ḫayr güzeşt".[6]

Tatar Ḫānı Ġāzī Girāy Ḫāna ḳılıc ve
ḳaftān ile giden Ḳapucı-başı 'Alī
Aġadan mektūb ve ḫaberler geldüġidür.[7]

Ve evā'il-i şehr-i Şevvālde Tatar Ḫānı Ġāzī Girāya ḫil'at-ı fāḫire ve şimşīr-i zerīn ile giden Ḳapucı-başı 'Alī Aġadan ādemi ile[8] mektūb ve ḫaberler gelüb, Pādişāh-ı gerdūn-'aẓamet ḥażretlerinüñ ḥükm-i şerīf ve ḫaṭṭ-ı hümāyūnların müşārun ileyh Ḫān ḥażretlerine īṣāl eyledükde dilīrāne maḳṣūd-u-murād-ı[9] Çehingāhīyi ta'bīr-ü-taḳrīr eyleyüb ve

---

1) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in D. // 2) mükellef : B, tekellüf üzre // 3) iḥrāḳ : B, ruḥterik // 4) yalñız ..... ile : B, hemān kendi eşyāsı-yle // 5) -u-meşaḳḳat: H, B omit // 6) The date does not yield 1006; there is obviously a ta'mīye involved here. // 7) The title is omitted in H, B. // 8) aġadan ādemī ile : B, aġañun ademi-yle // 9) murād-ı: H, B merām-ı //

Ḫān ḥażretleri daḫi[1] [403 b] telaḳḳī bi'l-ḳabūl oyleyüb[2] "Sem'an ve ṭā'aten" diyüb "Bayṛamuñ[3] dördinci gün[4] bi-'ināyeti 'llāh ta'ālā ve tevfīḳı-hi seyl-i revān-miḡāl çıḳub küffār-ı ḫāksār Erdel üstine aḳub gitmege niyyet-ü-'azīmeti[5] muḳarrer-ü-muḥaḳḳaḳdur", diyü bildürdügi mesmū'-ı ḫalḳ-ı 'ālem olub, illerde ve dillerde söylendi, dinildi ve işidildi. Umaruz[6] Dergāh-ı Eḥadīyetden, ki 'azīzün ẕū-intiḳām Allāh a'dā-yı dīn-i Muḥammedīyi ḫor veẕelīl-ü-münhezim-ü-maḳhūr oyleyüb, leşker-i İslām manṣūr-u-muẓaffer olub, ḡālib-ü-ḳāhir ve ẓāfir olalar. Āmīn bi-ḥaḳḳı ve bi-ḥürmeti Seyyidi' l-mürselīn.[7]

Defterdār-ı sābıḳ 'Alī Efendi
ḳışladan emr-i şerīf ile getürdilüb,
taṣḥīḥ-i sikke içün ḳaṭ' olınan akçe-
ler üstine nāẓır buyurılduġıdur.[8]

Ve sābıḳā Defterdār[9] 'Alī Efendi ḳatl[10] olınan vezīr[11] Ḥasan Paşa ġarażı-yle 'azl olınub, ḫ^vāh-u-nā-ḫ^vāh elbette sefere gitmek içün zor ve zār ile üstine ādemler ḳoyub, evinden

---

1) daḫi : H omits // 2) oyleyüb : B, ile // 3) bayramuñ : B, 'īd-i şerīfüñ // 4) gün : H, B güni // 5) 'azīmeti : B, 'azīmetleri // 6) bildürdügi ..... umaruz : D, bildürdi. // 7) umaruz ..... mürselīn : H, B, U omit. // 8) The title is omitted in H, B. // 9) sābıḳā defterdār : H, B, defterdār-ı sābıḳ // 10) ḳatl: B, muḳaddemā ḳatl // 11) vezīr : H, B omit //

çıḳarmışlardı.[1] Varub Üskübde ḳışlayub, avāre ve ser-gerdān-lıḳdan ṣoñra ṣadr-ı sa'ādete gelen[2] Meḥmed[3] Paşa - edāme 'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥażretleri "Umūr-ı devlete[4] istiḫdāma lāzım-dur" diyü 'arż idüb ḥükm-i şerīfile getürdüb[5] ve taṣḥīḥ-i sikke[6] içün Ḫazīne-i 'Āmire-i Enderūndan tedārük olınan nice ḳanṭār nuḳra ve evānī, ki üç yüz yük akçe ve[8] daḫi ziyāde Ṣırça Sarāy içindeki[9] Ḍarb-ḫāne üzerine nāẓır olmaḳ fermān olındı. Re'y-ü-tedbīr-i pür-ṣavāb[10] ile sancaḳ sancaḳ ṣaḥīḥü 'l-'ayār akçeler mu'temedün 'aleyh ādemler ile irsāl olınub, "Ḫalḳ içinde[11] alınub virilen fāsid akçeleri alub, iḥraḳ bi'n-nār eyleyüb, fāsid olanı żāyi' olub, ḫāliṣ olandan mā-'adā żarār-u-ziyān re'āyū-yı memleket ve ḫalḳuñ[12] ola" diyü "Memālik-i maḥrūseyi fāsid[13] akçeden taḫlīṣ-u-taṭhīr eylemek üzre cidd-ü-cehd ile vüzerā-yı 'iẓām ḥażretleri ḳaṣd-u-sa'y ve beẕl-i maḳdūr üzre himmet ṣarf ideler. Ve ḫilāf[14] idenlerüñ ḥaḳḳından[15] gelüb siyāset eylêyeler." diyü nidālar olındı. Fī evā'il-i Şev. 1006. [404 a]

---

1) 'ādemler ..... çıḳarmışlardı : B, çavuş ta'yīn olınub ḫāne-sinden dūr idüb mezbūr daḫi // 2) āvāre ..... gelen : D, āvāreligi eġnāsında ṣadrı teşrīf iden vezīr // 3) Meḥmed : B, vezīr-i A'ẓam Cerrāh Meḥmed // 4) devlete : B, devletde // 5) getürdüb : B, mūmā ileyhi getürdüb // 6) sikke : B, sikke-i hümāyūn // 7) ve evānī : H, B omit // 8) akçe ve : H, B akçeden // 9)ziyāde ..... içindeki : B, ziyāde idi mezbūrı Ṣırça Sarāyda //10)pür-ṣavāb: B, bā-ṣavāb//11)ḫalḳ içinde: B, ḫalā'ıḳ beyninde// 12)memleket ve ḫalḳuñ: B, memleketüñ ve sā'ir nāsuñ//13) fāsid: B, ḳalb// 14) ḫilāf : B, myḫālefet // 15)ḥaḳḳından: B, ḥaḳlarından //

Eṭrāf-u-eknāfda serḥaddlerde olan
leşker-i bed-'ahd ḥākimleri üstine hücūm
eyledükleri haberleri geldügidür.[1]

Ve eva'il-i şehr-i Şevvālü'l-mükerremde diyār-ı Mıṣrīye ḳulları yine 'iṣyān üzre ḥākimleri Seyyid Meḥmed Paşa üstine[2] hücūm idüb, ümerādan ve içlerindo[3] keşşāflıḳdan ḥāṣıl olmış be-nām kimseleri ḳatl itmege ḳaṣd eyleyüb, icāzet-ü-temessük ṭaleb eylemişler, iṭāle-i lisān ve dest-dırāzlıḳlar ile[4] Paşayı atdan indirüb, nice 'ırż-şikenliklerden şoñra istedükleri ādemlere[5] ẓafer bulub, helāk[6] eyledükleri ḫaberler geldi. Ve 'aḳabince[7] vilāyet-i Yemen ḫalḳınuñ daḫi ḳul ittifāḳı ile Vezīr Ḥasan Paşa üstine hücūm eyleyüb, ve belki tevābi'inden nice kimseleri[8] ḳatl eyledüklerinde Paşayı[9] ḳal'ada a'vānı-yle[10] muḥāṣara idüb, evvelden[11] ḥākim olan Muṭahhar evlādından bir kimseyi bulub, "Begümüzdür"[12] diyüb, şer-keşlik ile fesādāta şurū' eyledüklerin bildirüb, i'lām eyledükleri ḫaberler şāyi' oldı. Ve bu ḫuṣūṣa

---

1) The title is omitted in H, B. // 2) Mıṣrīye ..... üstine : H, Mıṣrda Seyyīd Meḥmed Paşa üstine ḳullarına 'iṣyān üzre : B, Mıṣrīyede vālī olan Seyyid Meḥmed Paşa üzerine ḳullarına 'iṣyān üzre // 3) içlerinde : H, içlerinden // 4)ve dest-dırāzlıḳlar ile: B, iderek mūmā ileyh Seyyīd Meḥmed //5) ādemlere : B, ādemleri // 6)helāk: B, ḳatl // 7) 'aḳabince: B, der-'aḳab // 8) tevābi'inden ..... kimseleri: B, paşanuñ etbā'ından ba'ż-ı ādemleri //9)paşayı : B, Ḥasan Paşayı daḫi // 10) a'vānı-yle : H, B omit; D, اوجاغيله 11) evvelden: B, muḳaddemā // 12) H, begümüzdür: B, D, بكلمز

sebeb-ü-bā'iṣ[1] nice yıllardan berü Yedi-Ḳulede[2] maḥbūs olan evlād-ı Muṭahhardan[3] ḳırılub beş altı nefer ādemleri ḳalmışdı. Ḫalḳ[4] ile buluşmaḳdan ṣaḳınmayub,[5] fıraḳ-ı ḍālleden nice bī-dīn ve[6] müfsidīn,[7] a'dā-yı dīn-ü-devlet bunlar[8] ṭarafından vilāyet-i Yemen ḫalḳına[9] mektūblar irsāl-ü-īṣāl eyleyüb, "'Oṣmanlunuñ devleti gitdi.[10] Ṭabur muḥārebesinde ṣındılar ḳaçdılar. Pādişāh[11] gücle ḫalāṣ oldı." diyüb dürlü[12] hezeyān-u-türrehāt ile fitne bıraḡub,[13] ol vilāyet[14] aḥvāline iḫtilāl getürüb[15] ve mektūbları[16] bulınduḡınuñ ṣdāmeti kendülere[17] yetişüb,[18] Yedi-Ḳuleden ḳaldırılub,[19] Yeñi-Ḥisārda ḫabs olınmaḳ fermān olındı. Kimse buluşmamaḳ içün muḥkem tenbīh-ü-yasaḳ[20] buyurıldı. (Mıṣrā'):

Rahne-ger-i mülk ser-efkende bih
Leşker-i bed-'ahd perākende bih dimişlerdür.[21]

---

1) ḫuṣūṣā ..... bā'iṣ : B, fitneye sebeb // 2) Yedi-Ḳulede : B, İstanbulda Yedi-Ḳulede // 3)olan ... Muṭahhardan: H, ve Muṭahhar evlādından //4) ḫalḳ : B, onlar daḫi ḫalḳ //5) ṣaḳınmayub: B, muḥāfaẓa olınmaduḡından nāṣī //6) ve: H, omits // 7)bī-dīn ve müfsidīn: B, müfsidīn-i bed-āyīn ve //8)bunlar: B, mezbūrlar // 9) Yemen ḫalḳına : H, B, Yemene // 10) eyleyüb ... gitdi: B, ve Āl-i 'Oṣmānuñ devleti dönüb //11)pādişāh: B, pādişāhları //12)ḫalāṣ ... dürlü: B, ḳurtuldı diyü gün-ā-gün //13)diyüb ... bıraḡub: U, diyü, dürlü dürlü hezeyānlar söyleyüb //14)bıraḡub ol vilāyet: B, īḳāẓ itmegle vilāyet-i Yemen //15) getürüb: H, B, virüb; U, bırakub// 16) mektūbları : B, mekātībleri //17)kendülere: B, yine kendülere // 18) yetişüb: B, yetişüb mezbūrlar //19)ḳaldırılub : H, ḳaldırub // 20) yasaḳ : B, te'kīd //21) U, omits this beyt. //

Ve Baṣra ve Laḥsa ve Bağdād serḥaddlerinde daḫi[1] Mübārek-Şāh nāmına bir nā-mübārek bed-baḫt[2] ve bed-aḫter ẓāhir[3] olub, yanına[4] ḳallāş-u[5]-evbāş[6] cem' idüb serḥadd-i manṣūre ḳılā'ından[7] müstevlī olduḳların alub, [404 b] vīrān[8] eyledükleri ḫaberler geldüginde[9] ve memālik tüccārınuñ[10] daḫi yüz biñ altunluḳ meṭā'ın ğāret idüb, develer ile[11] yükledüb, berīye 'Arablarına īṣāl eyledügi 'arż olındı.[12] Vilāyet-i Bağdād eyāleti ile serdār fermān olınan Vezīr-i şecā'at-şi'ār Ḥasan Paşa - edāme 'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥażretlerine mü'ekked aḥkām-ı şerīfe gönderilüb,[13] "Memālik-i maḥrūsede ẓuhūr idüb fesād iden melā'īnüñ[14] bi-'ināyeti 'llāh ta'ālā geregi gibi ḥaḳḳından gelesin[15]" diyü istimāletler virilüb, ulaḳlar gönderildi.

---

1) daḫi : B, omits // 2) H, bed-baḫt : E, nāmına bir bed-baḫt // 3) ẓāhir : H, B, ẓāhir-ü-hüveydā // 4) yanına : B, yanına bir alay // 5) -u- : H, omits // 6) evbāş : D, evbāş-ı vāfir ḫazele // 7) ḳılā'ından : B, ḳıla'ına //8) olduḳların ... vīrān : H, B, olub ve alub ḫarāb // 9) geldüginde : H, geldüginden; B, geldüginden mā-'adā //10)tüccārınuñ : B, tüccārlarınuñ // 11) ile : B, omits // 12) olındı : B. olınmağla // 13) gönderilüb : B, yazıldı ki // 14) melā'īnüñ : B, eşḳıyānuñ // 15) gelesin : H, B, gelüb def' eyleyesin //

Vilāyet-i Şirvān muḥāfaẓasında olan Vezīr-i pür-ḥazm-u-re'y Yemişci Ḥasan Paşa ḥażretleri a'dā-yı dīn başların ve derilerin[1] gönderdügidür. [2]

Evāsıṭ-ı şehr-i Şevvālde vilāyet-i Şirvān muḥāfaẓasında olan Vezīr-i bā-tedbīr Yemişci Ḥasan Paşa, ol diyārda[3] deryā-yı Ḳulzüm kenārlarında[4] Ḳızılbaş-ı evbāş ma'rifeti-yle ḳal'alar yapmaḳda bezl-i maḳdūr eyleyen Moskov ḳıralı la'īnüñ[5] Urus küffārı nice yıllardur[6] fırṣat düşürüb muttaṣıl[7] ḳal'alarına[8] leşker gönderüb, istiḥkām virdükden ṣoñra Levend Aleksandre Ḫān ve Simon Ḫān[9] melā'īni[10] ile küffar-ı ḫāksār-ı Gürcī ittifāḳda[11] olduġı ma'lūm olub, ḳal'aya gelen Moskov küffārını[12] Şirvān zemīn[13] 'askeri-yle ḳarşılayub, muḥkem ceng-ü-neberd eyleyüb[14] bi-'ināyeti 'llāh ta'ālā fırṣat-u-nuṣret leşker-i İslāma müyesser olub,[15] tīġ-ı āteş-bār ile dārü 'l-bevāra gönderüb, burun ve ḳulaḳ ve[16] kelleler ve serdārları ṭutılub,[17] Sūdde-i Sa'ādet-

---

1) derilerin : U, diller // 2) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in D. // 3) diyārda : H, deryāda // 4)kenārlarında : B, kenārında // 5) ḳıralı la'īnüñ : H, ḳıralınuñ ; B, ḳıralına tābi' // 6) küffārı ... yıllardur : B, keferesi nice müddetden beri //7) muttaṣıl : B, mezbūr // 8) ḳal'alarına : H, ḳal'alarınuñ, B, ḳal'alara // 9) Levend ... ḫān: U, Levend Ḫān ve Aleksandre ve Simon //10) melā'īni : H, melā'īn // 11)ittifāḳda : B, ittifāḳ üzre //12)Moskov küffarını : H, küffar-ı melā'īn-i Moskovı leşker-i İslām : B exactly same as H, but melā'īn-i : in B, ḫaksār-ı // 13)zemīn: U omits//14)eyleyüb: B, olınduḳda//15)olub: B, olub gelen küffārı//16)H, ve: E omits// 17)ṭutılub : B, diri ṭutılub //

medāra gelüb ve[1] serdārları küroge gönderildi.[2] Getürenler[3] ve Ḳapu Keth̠üdāsı[4] ḫil'at-i fāḫire ile[5] teşrīf buyurıldı. Fī sene-i 1006.

Vilāyet-i Bosna Beglerbegisi Ḥüdā-virdi Paşanuñ aḥvāl-i pür-melālidür.[6]

Ve bu eṣnāda muḳaddemā Süddе-i Sa'ādetden Bosna beglerbegisi olub giden Ḥüdā-virdi Paşa vardukda sābıḳā beglerbegi[7] olan Ḥasan Paşa ser-keşlik idüb,[8] emr-i şerīf-i cihān-muṭā'a imtiṣāl itmeyüb mā-beynleri nizā'a mü'eddī olub yararlıḳ da'vā eyleyüb[9] bir birini meydāna oḳuyub, [405 a] bir seḥer iki cānibüñ[10] leşkeri żabṭ olınmayub, ṭoḳuşub ortalıḳda[11] Ḥüdā-virdi Paşa maġlūb düşüb[12] helāk olduġı ḫaberler geldi. Ve yanınca Ḳapu-ḳulı ve Yeñiçeri ve bölük ḫalḳı daḫi pāy-māl olub, ṭoprağa düşdügi ḥikāyet[13] olınub, "Ḥasan Paşa ḳılıcı ile beglerbegi oldı." didiler.[14] Zamānemüz ḥükkāmı[15] bu vechle 'amel ider oldılar.[16] Fī evāḫir-i Şev. 1006.

---

1) gelüb ve : B, gönderilüb geldükde // 2) gönderildi : H, gidüb; B, vaż' olınub;// 3) getürenler: B, getürenlere // 4) Keth̠üdāsı: H, B, Keth̠üdāsına // 5) ile : H, virilüb; B, ilbās olınub // 6) The title is omitted in H, B; U, Ḥüdā-virdi Paşanuñ şehādetidür// 7) varduḳda ... beglerbegi : B, Bosnaya varduḳda ḫalḳı // 8) idüb: B, ile // 9) da'vā eyleyüb : B, da'vāsı-yle //10) cānibüñ : B, ṭarafuñ // 11) ortalıḳda : B, aralıḳda // 12) düşüb : H, B ve// 13) ḥikāyet : B, naḳl // 14) oldı didiler : B, olmış // 15) hükkāmı : B, paşaları // 16) oldılar : B, oldılar. Ḥüdā ḫayrlār vire //

Şirvān . zemīn ḥākimlerinüñ ser-keşlerinden Burhān-oğlı ferzend-i dil-bendi ile Āsitāne-i Sa'ādete gelüb muṭī' olduğıdur. [1]

Vilāyet-i Şirvān-ı zemīnde ḳadīmü 'z-zamāndan ülke şāḥibi olub, Āl-i 'Oşmāna ve nice eyyām ol vilāyete varan ser-dārlara ser-fürū itmeyen Burhān-oğlı kendünüñ yarar ser-efrāz-u-mümtāz ferzendi ile gelüb Āsitāne-i Sa'ādet-üçiyāna 'arż-ı 'ubūdīyet idüb,[2] bende-i muḫliş olub, ve ser-efgendelik iẓhār eyledi. Kendüzi[3] ve oğlı ser-efrāz[4] olub, ḫil'at-i[5] fāḫire ile teşrīf buyurılub, vüzerā-yı 'iẓām ile girüb pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürdiler. Ḳalabalıḳ dīvān oldı.[6] Ḫarc-ı ḥamām içün yigirmi biñ akçe virildi.

Dobra-Venedik keferesi maḳtū'ların Dīvān-ı mu'allāya getütüb teslīm itdükleridür. [7]

Bu eşnāda ḳadīmī maḳtū' viren Dobra-Venedik keferesi on üç biñ üç yüz sikke-i ḥasene cizyeleri ve üç ḳıt'a ḳupa ve sā'ir erkān-ı devlete ḳānūn üzre virgü ve armaġanların çekdiler. Ḫil'atleri virilüb ri'āyet olındılar.

---

1) The title is omitted in H, B. // 2) idüb : B, birle // 3) iẓhār ... kendüzi : B, iẓhārı-yle gitdi // 4) kendüzi ... ser-efrāz : U, kendüzüne ve oğlına ri'āyet // 5) ḫil'at-ı : B, ḫila'-ı // 6) oldı : B, olub mezbūrlara // 7) This chapter only given in U: E, H, B, D omit. //

Sa'ādetlü Pādişāh-ı cihān-penāh ḥażretleri Ḥarem-i Hümāyūn ile Dāvūd Paşa Çiftligi Sarāyına buyurdukları dur.[1]

Ve bu eşnāda Pādişāh-ı cihān-penāh ḥażretleri Vālide-i sa'ādet-dest-gāh[2]-dāmet işmetü-hā - himmet-i 'ālīyeleri ile Dāvūd Paşa Çiftliginde yapdurdukları sarāya göçüb gül-ü-kiraz mevsiminde tebdīl-i āb-u-havā eylemek ḳasd eylediler[3] gitdiler. Deryādan sa'ādet-ü-iclāl ile[4] İskender Çelebi Bağçesinden çıkdılar. Vālide-i 'izzet-penāh ḥażretleri ḥażret-i Ebī Eyyūb Enṣārī - 'aleyhi raḥmetü 'l-Bārī - türbe-i şerīfeleri ziyāretinden[5] çıḳub gitdiler. Fī evāḫir-i Şevvāl, 1006.

Serdār-ı serḥadd-i vilāyet-i Eflaḳ Vezīr-i bā-tedbīr Ḥāfız Aḥmed Paşa ḥażretleri sefer aḥvāli beyānında erkān-ı devlete gönderdügi mektūb ḫaberleridür.[6]

Ve bundan aḳdem vilāyet-i Vidin[7] muḥāfaẓasına me'mūr olub[8], Eflaḳ memleketine müstevlī olan Ḳara Miḫal la'īn üstine sefer itmege serdār ta'yīn buyurılan Vezīr-i lā-nazīr-i [405 b]

---

1) The title is omitted in H, B : this chapter is omitted in U, D. // 2) sa'ādet dest-gāh : B, 'işmet-penāh // 3) āb-u-havā ... eylediler : B, havā itmek murūd buyurmagın // 4) sa'ādet-ü-iclāl ile : B, bi'l-'izz ve 's-sa'āde // 5) türbe-i ... ziyāretinden : H, ziyāretinde; B, ziyāreti-yle // 6) The title is omitted in H, B. // 7) Vidin : D wrongly gives Budun // 8) olub : B, ve //

rūşen-żamīr-i bā-tedbīr[1] Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa - edāme 'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥażretlerinden[2] mektūb-ı merġūb-ı 'izzet-maşḥūb gelüb ġazā-vü-cihād bābında dīn-ü-[3]devlete lāyıḳ-u-sezāvār olan ḳażāyāyı[4] aḥsen[5]-vech üzre yazub[6] "Ġayret-i dīn-i mübīn içün[7] ve nāmūs-ı salṭanat[8] umūrında ehemm-ü-mühimm olan ḫuṣūṣlarda vükelā-yı devlet,[9] vüzerā-yı 'iẓām ve[10] 'ulemā-yı kirām ḥażretleri-yle[11] yek-dil ve yek-cihet olub, envā'-ı ikdām-u-ihtimām üzre beẕl-i maḳdūr eyleyüb,[12] sefere fermān olınan[13] ümerā-vü-zu'amā-vü-sipāh ve[14] ḳapu-ḳulları Yeñiçeri ve Sipāhī ve Cebeci ve Ṭopcı[15] zamānı ve mevsimi-yle[16] gelüb maḥall-i me'mūra yetişüb[17] emr-ü-fermān-ı şerīfe imtiṡāl itmeyüb,[18] cem'īyet olmaduġı a'dā-yı dīn-i müşrikīnüñ[19] ma'lūmları olmışdur. 'Asker-i[20] nā-fermān ile[21] ne maṣlaḥat[22] görilür. Küffār-ı

---

1) lā-naẓīr ... bā-tedbīr : B, mükerrem // 2) ḥażretlerinden : H, ḥażretlerinüñ ṭarafından; B, ḥażretleri ṭarafından //3)H: -ü- E omits // 4) ḳażāyāyı : B, ḥarekāt // 5)aḥsen: H, ḥüsn-i // 6)yazub: B, yazub dimişler ki //7)içün: B, omits //8)salṭanat: B, salṭanat-ı şeref-āyīn //9)devlet: B, devlet olan //10)H, ve: E, omits //11)ḥażretleri-yle: B, ḥażarātı-yle //12)eyleyüb :B, ile // 13)fermān olınān: B, me'mūr olan //14)sefere ... ve : U, omits // ve ṭopcı ve sā'ir ḳapu-ḳulları
15)ḳapu-ḳulları ... ṭopcı : H, B, Yeñiçeri ve Cebeci //16)zamānı ve mevsimi-yle: B, zamāni-yle //17)yetişüb: H, B, yetişmeyüb // 18) itmeyüb: B, itmemegle //19)dīn-i müşrikīnüñ : B, dīnüñ // 20) 'asker-i : B, ḫāṣılı 'asker-i //21) 'asker-i ... ile : U, 'askcr emr ṭutmaz // 22) maṣlaḥat : B, iş //

ḫāksār ise[1] 'Ḳanı leşker[2] daḫi gelüb yetişmez mi?'[3] diyü ta'n-u-teşnī' ider oldılar" dimişler. Aña göre seferlülere muḥkem nidālar[4] tenbīh-ü-te'kīdler olınub, taḳayyūd olındı. "Ve lākin siyāsetden lā-büdd-ü-lāzım oldı," didiler.[5]

Vālide Sulṭān medresesi virildügidür.[6]

Bu esnāda Vālide Sulṭān ḥażretlerinüñ medresesi Şarı Cürzzāde Ḳāfī Muṣṭafā Efendiye tevcīh buyurılub, Şehzāde Sulṭān Meḥmed Ḫān cāmi'inde 'ulemā ve müderrisīn mütenebbih olub ders-i 'ām eylemek üzre ḥāżır-u-müheyyā olub sābıḳā olduġı üzre ma'aziyāde mülāzim dānişmend alub-virmege şurū' eylediler.

Ġāzī Girāy Ḫān ḥażretlerinüñ "Erdel vilāyetine geçüb gidecek yol ta'yīn buyursunlar", didügidür.[7]

Ve leşker-i Tatar[8] Ḫānı Ġāzī Girāy Ḫān ḥażretleri, 'asker-i bī-şümār ile imtişālen li'l-emri'l-'ālī Ḳapucı-başı[9] 'Alī Aġa

---

1) B, D, ise : E, omits // 2) leşker : B, U, 'askeriñüz // 3) yetişmez mi? : H, B, yetişmedi mi? // 4) nidālar : H, B, omit // 5) didiler : H, B, omit // 6) Only U gives this chapter. E, H, B, D, omit. // 7) The title is omitted in H, B. // 8) ve leşker-i Tatar : B, Ḳırım // 9) imtişālen ... ḳapucı-başı : B, emr-i 'ālīye komāl-i imtişālinden nāşī Ḳapucı //

dāme mecdü-hü - ḫil'at-ı fāḫire ve şimşīr-i zerīn ile varduḳda[1] Vidinde[2] olan Vezīr Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa - edāmo 'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥażretlerinden[3] daḫi mektūb-ı muḫāleṣat-üslūb ile Ümerādan Kelle-puş Meḥmed Beg nām suḫan-ver hedāyā ile[4] varub,[5] envā'-ı ta'ẓīm-u-tekrīmi muḥtevī ġazā-vü-cihād bābında olan fażā'ili derc idüb tergīb-u-tehyīc eyledüklerinde[6] kemāl mertebe maḥẓūẓ ve-şevḳ-u-muḥabbet ḥāṣıl eyleyüb ve Saṭurcı Serdār[7] Meḥmed Paşa ṭarafından gelen nā-hemvār muvaḥḥiş mektūbı Ḫān ḥażretleri müşārun ileyh Meḥmed Bege gösterüb 'ırż-ı dīn ve nāmūs-ı sal-ṭanate[8] nā-lāyık[9] olan[10] kelām-ı vaḥşet āmīzden dil-teng olduġın boyān eylemiş. "Ammā, Allāh[11] ta'ālā rāżī ola, Vezīr Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa ḥażretlerinüñ mektūb-ı şeref-nümūnından tamām[12] ḥaẓẓ-ı fırāvānumuz[13] [406 a] vardur, hemān senüñle özi şuyın 'ubūr

---

1) varduḳda : B, varduġında // 2) U, Vidinde : E, بدو ودیندہ

3) ḥażretlerinden : B, ḥażretleri ṭarafından // 4) mektūb-ı ... ile : B, Ümerādan Kelle-buş Meḥmed Beg nām suḫan-ver hedāyā-yı lāyıḳa ve mektūb-ı meveddet-üslūb ile ki // 5) varub : H, B, omit // 6) idüb ... eylodüklerinde : B, ve ġazā-vü-cihāda ḥüsn-ü-tergīb itmeleri-yle Ḫān ḥażretleri // 7) Saṭurcı Serdār : B, Serdār-ı ekrem Şaṭurcı // 8) salṭanate : B, salṭanat // 9) U, nā-lāyıḳ : E, lāyıḳ // 10) dīn ... olan : B, salṭanat ve nāmūs-ı devlete şāyān olmayan // 11) Allāh : B, Ḥaḳḳ // 12) şeref ... tamām : B, muḥabbet üslūbından ġāyet // 13) fır-āvānumuz : H, vāfiremüz ; B, şerīfümüz //

eyledügümüzde erkān-ı sa'ādete varub, 'ale'l-isti'cāl[1] baña İsmāīl-Geçidinde ḫaber-i ṣaḥīḥ ile gelüb[2] yetişmek gereksin, ki leşker-i Tatar caḫṭu'llāhdan maḫlūḳdur. Altı ṣınıfdur. Hiç bir ṣınıfı bir ṣınıfınuñ dilin bilmezler. Bā-ḫuṣūṣ[3] şimdi[4] Nuġay-ı Kebīr Tatarından yüz biñ nefer[5] gelüb, ittibā' eylemişlerdür.[6] Ḥadd-ü-ḥaṣrdan efzūn olmışlardur. Bana bellü[7] cevāb ki sa'ādetlü Pādişāh-ı cihān-penāh ḥażretleri a'yān-ı sa'ādet ile meşveret buyurub, yol ta'yīn buyursunlar. Ṭobrıca[8] vilāyetine girersem ol vilāyet on yıla dek yerine gelmez. Ve Eflaḳ ve Erdel vilāyetleri kezālik ḫarāb-u-yebāb olub, nice yıllar ābādān olamaz.[9] Bana ṭoġrı[10] yol ḳanġısı ise izn-ü-icāzet-i[11] hümāyūnları ile gele yetişesin," buyurduḳlarında[12] gelüb[13] ġurre-i şehr-i Zi'l-ḳa'dede İstanbula dāḫil olub, Vezīr-i A'ẓam Meḥmed Paşa - edāme 'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥażretleri ḥużūrında taḳrīr-i kelām ve tebyīn-i merām eylediler. Mūcibi-yle cevāb-ı bā-ṣavāb virilecek oldı.

---

1) 'ale'l-isti'cāl : B, 'icāleton // 2) gelüb : B, omits //

3) bā-ḫuṣūṣ : B, 'ale'l-ḫuṣūṣ // 4) şimdi : H, B, omit //5) nefer: B, nefer Tatar //6) eylemişlerdür : B, itmegle // 7) bellü : B, şāfī //8) Ṭobrıca : B, eger Dobrıca // 9) olamaz : B, olmaz ḫāṣılı // 10) ṭoġrı : B, münāsib // 11) -ü-icāzet-i : B, omits// 12) buyurduḳlarında : B, buyurmaları ile // 13) gelüb : H, omits; B, mümā ileyh //

Dāvud Paşa Çiftligi Sarāyında Pādişāh-ı 'ālem-penah ḥażretlerine Ṣadr-ı A'ẓam ve Ḫ^vāce Efendi varduklarıdur.[1]

Ve evā'il-i şehr-i Zi'l-ka'de-i sene-i mezbūrede Sa'ādetlü Pādişāh-ı mülk[2]-sipāh-u-Cem-cāh[3] - e'azze 'llāh inṣāre-hü - ḥażretleri tebdīl-i āb-u[4]-havā içün Dāvūd Paşa Çiftligi Sarāyında olub, Ṣadr-ı A'ẓam Meḥmed Paşa - edāme 'llāh ta'ālā iclāle-hü - ve[5] Şeyḫülislām ve[5] Müfti'l-enām Ḫ^vāce-i Şāh-ı cihān - edāme 'llāh ta'ālā feżā'ile-hü - ḥażretleri-yle ittifāḳan meclis-i şehinşāhīye[6] varub, meşveret ve tedbīr-ü-tedārükde muḳtażā-yı ḥāl üzre çoḳ kelām-ı ḥikmet-encām beyān eylemişler, ve gelüb Mīr-āhūr-ı Kebīr 'Alī Aġa[7] çadırında arāmiş-ü-āsāyiş idüb, anda[8] yemeklenmişler.

Allāh ta'ālā mülhem bi-'ṣ-ṣavāb eyleyüb, re'y-ü-tedbīrlerin taḳdīr-i Rabbānīye muvāfıḳ-u-mutābıḳ eyleyü-viro. Bi-ḥaḳḳı ve bi-ḥürmeti ḥażret-i Seyyidi'l-mürselīn, ve Ḫātemü'n-nebīyīn.[9]

---

1) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in D. //
2) mülk : H, melā'ik; B, oncüm // 3) Cem-cāh : H, encüm-cāh; B, gerdūn-cāh // 4) āb-u- : H, B, omit // 5) ve : B, omits //
6) şehinşāhīye : B, pādişāhīye // 7) Aġa : H, B, Aġanuñ //
8) ārāmiş ... anda : H, B omit // 9) Allāh ... nebīyīn : H, B, U, omit. //

Beglerbegilik ṭarīḳı-yle ṭuġra-
keş-i Dīvān olan Ḥamza Paşa gelüb,
tekrār Nişāncı olduġıdur. [1]

[406 b] Ve evā'il-i şehr-i Zi'l-ḳa'dede Nişāncı Mūsā Beg-Efendi ref' buyurıldı.[2] Dīvān-ı ma'delet-penāhuñ ḳānūn-şināsı-ı ḳadīmi ve erkān-ı sa'ādetüñ[3] emekdārı müstedīmi merḥūm-u-maġfūrun leh Sulṭān Süleymān Ḫān zamānınuñ aḫırān-u-emgālin-den mümtāz-u-ser-efrāzı Dīvān-ı[4] mu'allānuñ[5] Nişāncılıḳ ḫidmeti ḫaṣr-ı 'aḳlı ile[6] beglerbegilik ṭarīḳı[7] degil belki vezāret ile Ḥamza Bege munḥaṣır iken kad vaṣale'l-ḥaḳḳ ilā ehli-hi mıṣdāḳınca,[8] yine anlara tevcīh-ü-taḳlīd[9] buyurıldı. Gelüb ke-mā-kān ṣadrında oturub, ṭuġrā-keş-i Dīvān oldı. Fī 1006.

Anaṭolı Defterdārı Şems Efendi
yine gelüb defterdār olduġıdur.[10]

---

1) The title is omitted in H, B. // 2) buyurıldı : B, olınub yerine // 3) erkān-ı sa'ādetüñ : B, Devlet-i 'Alīyenüñ // 4) Dīvān-ı : B, fi'l-ḥaḳīḳa Dīvān-ı // 5) mu'allānuñ : H, ma'deletüñ; B, hümāyūnda // 6) ile : B, üzre // 7) ṭarīḳı : B, ile // 8) mıṣdāḳınca : B, mefhūmınca //9) -ü-taḳlīd : H, B omit // 10) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in D. //

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Żil-ḳa'dede Anoṭolı Defterdārı Lāle-'izār-zāde 'Aḥmed Efendi mizācında müsā'ade olmayub, ġāhī[2] Dīvān terk itmegle ref' buyurılub,[3] Şems Efendi i'tidāl-i ḥāl ve ṣıdḳ-ı maḳāl üzre istiḳāmet ile maṣāliḥ-i Müslimīne sā'ī olduġı ecilden gelüb defterdār olmaḳ fermān olındı. Fī 13 Żi'l-ḳa'de, 1006.

Gāzī Girāy Ḫāna Müfti'l-enām Ḫ^Vāce Efendi ḥażretleri ṭarafından 'iẓn-i hümāyūn ile yolından mektūb gitdügidür. [4]

Ve bu esnāda Tatar Ḫān ḥażretlerine Müfti'l-enām ve Şeyḫ'ül-islām Ḫ^Vāce Efendi ḥażretleri ṭarafından sefer-u-ḥarcketlerine müte'allik naṣīḥat-āmīz mektūbları gönderilüb[5] ve muḳaddemā[6] ḫil'at-i fāḫire[7] ve şimşīr-i zerīn[8] ile varub[9] Ḳapucı-başı 'Alī Aġa āḫirete intiḳāl ve'āzim-i 'ālem-i[10] baḳā olduġı ḫaber geldi. Ve yerine bir Ḳapucı-başı daḫi Ḫ^Vāce-i Şāh-ı cihān ḥażretlerinüñ mü'ekked mektūbi-yle isti'cāl üzre[11] gitmek fermān olındı. Fī evāsıṭ-ı Żi'l-ḳa'de, 1006.

---

1) Lāle-'izār : H, Lāle-zār // 2) gāhī : B, gāhīce // 3) buyurılub : B, yerine // 4) The title is omitted in H, B. // 5) mektūbları gönderilüb : B, mektūblar gönderüb // 6) muḳaddemā : B, muḳaddemā Ḫān-ı 'ālīşāna // 7) fāḫire : H, B omit // 8) zerīn : H, B omit // 9) varub : H, varan; B, giden // 10) 'ālem-i : H, B omit // 11) isti'cāl üzre : B, 'icāleten //

Merḥūm Lala Meḥmed Paşa-oğlı Ḳapucı-başı Muṣṭafā Aġa vilāyet-i[1] Diyār-bekirden taḥṣīl eyledüği ḫazīne ile geldügidür.[2]

Ve sābıḳā Diyārbekir Defterdārı Maḥmud Begüñ İstanbulda erzāḳ[3]-u-emlāki mīrīye żabṭ olınub ṣatılmışdı. Ve vilāyet-i Diyārbekir emvālinüñ baḳāyāsı taḥṣīline me'mūr olan merḥūm Lala Meḥmed Paşa-oğlı Ḳapucı-bagı Muṣṭafā Aġa ḫazīne-i irsālīye ile gelüb taḥṣīl eyledügi [407 a] emvāli teslīm-i Ḫazīne-i 'Āmire eyledi. Ve mārrü'ẕ-ẕikr Defterdār Maḥmud Begüñ andaki[4] mā-melekin daḫi cānib-i mīrīden furuḫt idüb[5], ve evlerinden ve bāġcesinden ġayrı cümlesi otuz[6] yük olub, dāḫil-i ḫazīne ve maṣārif oldı. Ve kendüzin ḳal'ada[7] ḥabs itmişlerdi. Ḳatl olınan Ḥasan Paşadan ṣoñra Āsitāne-i Sa'ādetde olan erbāb-ı şefā'at[8] vāsıṭası-yle ḥabsden ḫalāṣ olub İstanbula geldi, muḫtefī oldı. Ve ogvābın[9] ve tuḥaf-u-ṭurefin[10] bey' iden sābıḳā Ḳaramān defterdārı İlyās Çelebi ve sābıḳā muḥāsebeci Lonḳa-zāde Muṣṭafā Çelebi bu bābda iżṭırābdan ḫālī olmadılar.

Fī evāsıṭ-ı Ẕil.K. 1006.[11]

---

1) vilāyet-i : B, omits // 2) This chapter is omitted in D. // 3) erzāḳ : B, olan eşyā // 4) andaki : U, B, anda olan; H, 5) idüb : H, B omit // 6) otuz : H, B yüz // 7) ḳal'ada : B, ḳal'a-yı Dīyārbekirde // 8) erbāb-ı şefā'at : H, erbāb-ı şecā'at; B, a'yān-ı devlet // 9) B, eşvābın : E, esbābın // 10) ṭarafın : B, eşyāsın // 11) ve eşvābın ... 1006 : U omits //

Ḳaṣaba-i 'Osmānıḳ Ḳāżīsi ḳāżī-yi sābıḳı ġarażan ḳatl itdügi ḳıṣṣadur.[1]

Ve bu esnāda Ḳaṣaba-ı 'Osmānıḳ Ḳāżīsi, sābıḳā[2] ḳāżī olan Ḳara Dāvūdı "Yataḳdur,[3] ehl-i fesād ile ortaḳdur[4]" diyü 'arżlar eyleyüb "Ḳuṭṭā'-ı ṭarīḳdan ise ḥaḳḳından gelesin" diyü ḳānūn üzre ḥükm virilüb ;ḳāżī[5] idügi 'arżlarda açılmayub,[6] bir gice nāgehānī bir yerde baṣub 'uryān idüb, ṣalb eyledügi ḫaber geldi. Müdde'īler girüb[7] Dīvān-ı ma'delətdə[8] aḥvālı bildürdiler. Ḳātil olan ḳāżī iḥżār olınub, ṣāhidler "Kendüzi ipin bile çekdi" diyü şehādet itmegle ḳıṣāṣen ḳatl olınmaġ-içün ḳāżī[9] zindāna ḥabs olmaḳ fermānı[10] olındı. Fī evāḫir-i Zi'l.K., 1006.

Cezīre-i Ḳıbrıs irsālīyesi gelüb teslīm-i Ḫazīne-i 'Āmire olduġıdur.[11]

Bu esnāda vilāyet-i Ḳıbrıs irsālīyesi gelüb ġurużdan mā-'adā gelen naḳdīyesi kem-'ayār olmaġla Dīvānda maḳbul olmayub,

---

1) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in D.//
2) sābıḳā : B, muḥaddemā // 3) yataḳdur : B, bunaḳdur //
4) ehl-i ... ortaḳdur : U, omits // 5) ḳāżī : B, sabıḳā ḳāżī //
6) 'arżlarda açılmayub : B, 'arżda afılmayub ḳaāī-yı mezbūrı //
7) müdde'īler girüb : H, B, getüren ādem // 8) ma'delətdə :
B, hümāyūnda // 9) ḳāżī : B, ḳāżī-yı ḳātil // 10) olmaḳ fermān :
H, B omit // 11) E, H, B, D omit this chpter.

dirhem ile alınmaḳ buyurıldı. Erbāb-ı ḥācāt żarūret-i maṣrafa ḳabūl idüb ṭālib olmaġla oldılar. Yine taṣḥīḥ-i sikkeye mecāl olmayub aḥvāl-i 'ālem gitdükce muḫtell-ü-müşevveş olmaḳda ve izdiyād bulmaġa sebeb oldı.

Ḳaramanda ehl-i fesād sūḫte ṭā'ifesi
şenā'at idüb, beglerbegi seferde
olmaġla Vezīr Sā'atcı Ḥasan-Paşa
muḥāfaẓaya emr olınduġıdur.[1]

Vilāyet-i Ḳaramānda şehr-i Lārendede eşkiyā-yı 'ālemden[2] sūḫte ṭā'ifesi-yle ma'zūl sancaḳ beglerinüñ ve ma'zūl beglerbegilerüñ ve[3] pes-mānde erāẕil seġbānları biriküb, üç biñden mütecāviz olub, aḥālī-yi memlekete cevr-ü-fesād elin uzadub, ve memleket muḥāfaẓasında olan yarar[4] çavuş ortada yitüb helāk olmaġın, vilāyet eri tedārük idüb[5] cem' olmaġla muḥkem cenge-ü-āşūb olub,[6][7] ve ṭarafeynden muḥkem[8] ḳıtāl olduḳda Āsitāne-i Sa'ādete feryādcılar geldi. Gerçi eşkıyā ṭā'ifesi şınub ṭaġıldı. [407 b] Ve lākin "Memleket[9] ḫālī, Beglerbegi seferde, vilāyet[10] muḥāfaẓasına ādem lāzımdur," dinilmegin[11] mesned-i vezāretde

---

1) The title is omitted in H, B. // 2) B, 'ālemden : E, 'alem // 3) ve : B, omits // 4) yarar : H, B, Murād // 5) eri ... idüb : B, ḫalḳı bir yere gelüb // 6) -ü- : B, omits // 7) olub : H, B, omit // 8) muḥkem : B, 'aẓīm // 9) memleket : B, memleket-i mezbūr // 10) vilāyet : B, vilāyet-i Ḳaraman // 11) ādem ... dinilmegin : B, bir vāliden lā-büddür diyü //

oturan Sā'atcı Vezīr Ḥasan Paşa vilāyet-i Ḳaraman muḥāfaẓasına ta'yīn buyurılub, gitmek fermān olındı. Fī evāḫir-i Zil.K. 1006.

Ḳara-Ḥisār-i Ṣāḥib sancaġı begi sefere sür'atle gitmeyüb, eglenmek ile ṣalb olınduġıdur. [1]

Ve evāḫir-i şehr-i Zi'l-ḳa'dede Ḳara-Ḥisār-ı Ṣāḥib sancaġı begi Kör Selīm-oġlı dimegle meşhūr Beg Serdār-ı 'asker-i manṣūre Saṭurcı Meḥmed Paşa ḥażretleri ṭarafından ḥükmi ile[2] "Sefere me'mūr olmayanlaruñ bedelin cem' eylcyesin. Bunda 'araba bārgīrlerine virilmek içün mühimm-ü-chemmdür," dimegin[3] kāre meşgūl iken nāgehānī 'asker süren ḳapucılar daḫi "Sefere gitmez misin, bunda neylersin?" diyüb, fi'l-ḥāl ṣalb eyledükleri ḫaber geldi. Evlādı mātem libāsları-yle Āsitāne-i Sa'ādete geldiler.[4] 'Ibret-nümā-yı 'ālem oldılar. 1006.[5]

Edirne muḥāfaẓasına Sinān Paşa-zāde Meḥmed Paşa gitmek fermān olınduġıdur.[6]

Sefere me'mūr olanlaruñ ekseri Edirnede müctemi' olub fuḳarā ve żu'afā cevrlerinden müştekī olmaġla Sinān Paşa-zāde

---

1) The title is omitted in H, B. // 2) ḥükmi-yle : E, , ḥükmiyle // 3) dimegin : B, dinilmegin mezbūr daḫi // 4) evlādı ... geldiler : U, omits // 5) evlādı ... 1006 : U, omits // 6) This chapter is omitted in E, H, B, D. //

Meḥmed Paşa Edirneyi muḥāfaẓa itmek içün gitmek fermān olındı. Fī 1006.

Tatar Ḫānı leşker-i bī-şümār ile sefere geçüb gitdügi ḫaber gelüb, söylendügidür.[1]

Evāḫir-i şehr-i Zi'l-ḳa'dede Ḳırım[2] Ḫānı Ġāzī Girāy Ḫān ḥażretleri bī-ḥadd-ü-bī-pāyān[3] leşker-i firāvān-ı Tatar[4] ile vilāyet-i Eflaḳ içinden geçüb, Erdel vilāyeti üstine çekilüb, gitmek üzre[5] olduġın Aḳkirmandan[6] gelenler görüb, ḫaberler getürdiler. "Vilāyet-i[7] Vidin muḥāfaẓasında olan Vezīr Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa ḥaẓretleri üstine üşüb Serdār Saṭurcı Meḥmed Paşa ḥaẓretleri cānibinden iġmāż-ı 'ayn eyledükleri nīyet-ü-'azīmeti muḳarrerdür" didiler. Ve fermān-ı 'ālīşān[8] "İstedügiñ yerden geçüb, hemān çıkub Erdel melā'īni üstine Serdār-ı ẓafer-şi'ārum ile varub, re'y-ü-tedbīr-i pür-ṣavāb üzre olasın" dinilmişdi. "Eflaḳ vilāyetine uġramayub, Dobruca içinden geçmek[9] iḫtiyār olınduġı ḥikāyet-ü-rivāyet olındı. Mehādā Tatar[10] tārāc eyledükden şoñra ḳaymaḳ 'ādetleri olmaġın fermān yerin bulmadın dönmek ḫavfından vilāyet-i Eflaḳa uġramaduḳ" didiler.

---

1) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in U. // 2) Ḳırım : H, Ḳırım Tatarı // 3) H, bī-pāyān : E, pāyān // 4) Tatar : H, B, omit // 5) B, D, üzre : E, üzerinde // 6)olduġın Aḳkirmandan : H, olduġı Kirmandan // 7) vilāyet-i : H, B, omit // 8) 'ālīşān : B, hümānyūn ise // 9) Geçmek : H, omits; B, gitmek // 10) Tatar : B, 'asker-i Tatar bir yeri //

Ba'de-hü kendünüñ[1] Ḫ^vāce Efendi ḥażretlerine dest-i ḫaṭṭı-yle mektūb-ı niyāz-mendānesi [408 a] gelüb, emr-i hümāyūn-ı Pādişāh üzre vilāyet tārācına 'azīmet-ü-teveccühin beyān idüb[2], bir ġazel[3] daḫi diyüb, irsāl eylemişler. (Ġazel):

Biz mucāhid ḳuluñuz terk iderez cān-u-seri
Pādişāhum ne diyem şoñra duyarsın ḫaberi

Ḳaçmañuz tīġ-ü-teberden çalışuñ dīn yolına
Ol[4] benüm boynuma ger var ise anuñ żararı

Biz de iḳdām iderez varmaġa bir gün ilerü
Girü ḳalmaz Budine her kimüñ olsa cigeri

Mā-cerā-yı seferüñ derdini ben şerh itsem
İstimā' idene te'sīr ide ol ġam değeri

'Azm ider oldı Ġazāyī sefere Sultānum
Ḳıl aña ḫayr du'ā ol da ḳuluñdur iş eri

Vüzerā-yı 'iẓām ḥażretleri yeñi kesilen akçeleri görmege Ḍarb-ḫāneye vardukları dur.[5]

Ve evāḫir-i şehr-i Żi'l-ḳa'dede vüzerā-yı 'iẓām ḥażretleri

---

1) ba'de-hü kendünüñ: H, ba'de-hü kendüzi; B, ve ḫān-ı 'ālīşānuñ // 2) teveccühin beyān idüb: B, teveccühini taḥrīr // 3) idüb bir ġazel: D, siyāḳında bu ġazeli // 4) ol: H, B, o // 5) This chapter is omitted in U. The title is omitted in H, B. //

Dīvāndan ḳalḳduḳlarında, cümlesi varub Ṣırca Sarāyda Ḍarbḫānede[1] yeñi kesilen akçeleri gördiler. Ḥimmet-ü-vālā nehmetleri fāsid-ü-ḳalb akçeyi[2] 'ālemden[3] ḳaldırub, ṣaḥīḥü'l-'ayār nuḳra-i ḫāliṣ olub, eyüye tebdīl eyleyüb, kār-u-bār-ı 'āleme niẓām-u-intiẓām virmekdür. Allāh ta'ālā ṭutduḳların ḳolay getürüb, dügvār işlerin āsān eyleyü-vire. "Ammā siyāsetden lā büdd-ü-lāzımdur"didiler.[4]

Diyār-ı Miṣrīye ḳulları fitne-vü-
fesādı sebebiyle Ḳıllu[5] Dilsiz ulaġla
gelüb, Ṣerīf Meḥmed Paşa irsālīyeyi
noḳcān üzre göndermegle saṭve-i ḳāhire-i
Pādiṣāhīye uġrayub, yerine Vezīr Ḫıżr
Paşa ḳadırġa ile gitdügidür. [6]

Selḫ-i Zi'l-ḳa'dede muḳaddemā Ḥarem-i Muḥterem ṭarafından tetebbu'-u-[7]tecessüs içün diyār-ı Miṣrīyeye giden Ḳıllu Dilsiz geldi.[8] "Aḥvāl-ü-eṭvār-ı Miṣr küllī iḫtilāl-ü-iḫtilāf üzre oldı. Ümerā-vü-'asker mā-beynī beglerbegiler ile eyü

---

1) ḍarb-ḫānede : B, omits // 2) vālā ... akçeyi : B, 'ālīyeẖeri // 3) nehmetleri ... 'ālemden : D, nehmetleri-yle fāsid akçeyi // 4) didiler : H, omits // 5) ḳıllu : D, ḳıllı // 6) The title is omitted in H, B. // 7) -u- : U, omits // 8) geldi : B, gelüb böyle ḫaber virdi ki //

olmadı. Doruḳ Ḳuzı[1] ve Aşcı Meḥmed[2] nām meşhūr-u-be-nāmlaruñ sābıḳā evleri başılub, ḳatl olındılar. Beglerbegi Şerīf Meḥmed Paşa daḫi ḳatl[3] murādları olub, üzerine hücūm itdüklerinde[4] atdan yıḳılub, destārı yuvarlanub yine atlanub kaçınca nice ādemī[5] pāy-māl olmaġla ḫalāṣ oldı. Maṣāliḥ görilmez ḳaldı. Mu'aṭṭaldur, ḥākimlige[6] ḳabūl itmezler. Aḫar ḥākim isterler. 'Sa'ādetlü Pādişāh her kimi gönderirse göndersin. Buña artıḳ iṭā'at idüb, sözin diñlemezüz. [403 b] Var tiz yetiġ aḥvālimüz bildür' didiler," diyüb i'lām eylemegin Vezīr Ḫıżr Paşa ḥażretleri Mıṣra ta'yīn olınub, fermān-ı 'ālīşān üzre[7] sa'ādetlü Pādişāh-ı 'ālem-penāh ḥażretleri Dāvūd Paşa Çiftliği Sarāyında bulınub, Ḫıżr Paşa - edāme'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥażretleri[8] ḫadem-ü-ḥaşemi-yle ve Çavuş-başı 'Ömer Aġa çavuşlar şevketiyle[9] ma'an varub iki ḫil'at-ı fāḫire virilüb, pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürüb, hemān irtesi ġurre-i Zi'l-ḥiccede dört pāre ḳadırġa ḥażırlanub, bindiler. Dördinci gün Beşikṭaş iskelesinden lenger alub, ġaldurdılar - Allāh ta'ālā ḫayr ile murādātlarına vuṣūl müyesser eyleye. Bi-menni-hi ve yümni-hi.

---

1) Doruḳ Ḳuzı : B, Ḳuzı Meḥmed // 2) Meḥmed : U, omits, leaving a blank space // 3) ḳatl : B, ḳatl olınmaḳ // 4) B, üzerine hücūm itdüklerinde : E, omits // 5) ādemī : H, B, ādemleri // 6) D, ḥākimlige : E, ḥākimlige // 7) fermān-ı 'ālīşān üzre : U, omits // 8) ḥażretleri : U, içün // 9) çavuşlar şevketi-yle : B, D, çavuşları-yle //

"Bir yıllık ḫazīne-i Mıṣr ẓāyi'dür. Emīr Paşanuñ emvāl-ü-erzāḳ-u-aḥvālin ḍabṭ-u-ḳabż idüb maṣlaḥatın göresin" diyü mü'ekked aḥkām-ı şerīfe virilüb, ve yigirmi nefer ḳapucılar ile Ḳıllu Dilsiz giden[1] ḳadırga ile şalınmış iken 'aḳablerince mü'ekked[2] ḫaṭṭ-ı hümāyūn ile üdemler gidüb, "Vucūdına zinhār ḫaṣar[3] yetişdürmeyüb, cümle emvāl-ü-erzāḳ-ile Süddde-i Sa'ade-tüme gönderesin, oñat[4] baṣīret-ü-intibāh üzre olasın[5]" diyü muḥkem tenbīh-ü-te'kīd olındı. Fī evā'il-i Zi'l-Ḥ, 1006.

Vezīr-i Salṭanat-ārā Ḳapudān Sinān Paşa ḥażretleri Süddde-i Sa'ādete geldükleridür.[6]

Ve ġurre-i Zi'l-ḥiccede Vezīr-i şecā'at-şi'ār-u-bā-tedbīr-i pür ḥazm İbn-i Caġal Ḳapudan Sinān Paşa ḥażretleri geldi. Eyālet-i Şāmdan ḳalḳub, Piyas iskelesinde on gün ārām idüb, deryā muḥāfaẓası ḫidmetinde olan Ümerāya ḫaberler īṣāl olınub, Ḳıbrıs Beglerbegisi Ca'fer Paşa ve İskendorīye Begi Ḳapudān-zāde ve daḫi ġayrler yetişüb gelüb, ve Mıṣr gemileri şaldurduġı mevsim olmaġın gemilerine girüb, a'dā-yı dīn gemileri Ḳapudān-ı nāmdār deryāya çıḳduġın işitmegle meydāna çıḳmayub, Mıṣrdan

---

1) giden : U, gelüb giden // 2) 'aḳablerince mü'ekked : D, omits // 3) zinhār ḫaẓar : U, zinhār ẓarār; D, ẓarar // 4) oñat : B, omits // 5) B, olasın : E, س ن اولد س

6) U contains only the beginning of this chapter and omits the remainder. E

ġaldıran gemileri Ḳapudan Paşa ḥażretleri ḳarşulayub, küffār-ı ḫāksār pusuya urub[1], ehl-i İslām gemileri sālimen deryā-yı geçüb[2], selāmet ile Rodosa yetişüb, ve kendiler[3] ṭoḳuz pāre deryā gemileri-yle rūz-ı nezbūrda İstanbula gelüb daḫil oldılar. [409 a] ʻĀmme-i enāma behcet-ü-sürūr[5] ḥāṣıl olub, "Maḥbūbü'l-ḳulūb ġāzī fī-sebīli'llāh el-ḥamd li'llāh yine geldüñ. Yüzüñ[6] görmek naṣīb-ü-müyesser oldı." diyüb ḫalḳ-ı ʻālem[7] duʻālar ve senālar eylediler.[3] Ve ṭoġrı Tersa-ḫāne-i ʻAmireye çıḳub[9], oġlı Maḥmūd Beg ḥażretleri cidd-ü-cehd ile ḥāżır eyledükleri donanma gemilerin ʻarż eyleyüb, bildürdükden ṣonra ḥażret-i Ebī Eyyūb Enṣārī ziyāretine varub andan devlet-ḫānelerine[10] ehl-ü-ʻiyāli[11] ki kendüzinden[12] iki gün muḳaddem ḳara cānibinden gelmişlerdi, varub, mülāḳāt eyleyüb, çıḳub Şeyḫülislām ve Müftī'l-enām ḪᵛĀce Efendi ḥażretlerine varub, umūr-ı mülke[13] müteʻallıḳ nice aḥvāl söyleşüb, rüşvet ile ḥükūmete vāṣıl olanlar reʻāyā-yı memleketē müstevlī olub, ẓulm-ü-tᶜaddīlerinden[14] reʻāyā-yı mülk pāy-māl-ü-perīşān[15] olduḳların ḥikāyet-ü-rivāyet eyleyüb, ve

---

1) urub : B, girüp // 2) sālimen deryāyı geçüb : B, omits // 3) ve kendiler: B, Ḳapudan paşa ile // 4) aʻdā-yı ... oldılar: D, selāmet ile rūz-ı mezbūrede İstanbula gelüb dāḫil oldılar // 5) oldılar ... sürür : B, olduḳlarında ʻumūmen ḫalḳa sürūr-u-neşāṭ//6)yüzüñ: B, bin daḫi yüzüñ//7) ḥaḥbūbü ... ʻālem: D omits// 8) ʻāmme-i ... eylediler : U, omits//9) çıḳub: B, varub // 10) B, devlet-ḫānelerine: E, devlet-ḫānesi//11)ehl-ü-ʻiyāli :U, ehl-i beyti//12) kendüzinden : B, kendinden//13) mülke : B, mülk-ü-millete //14) toʻaddīlerinden : B, cevrlerinden // 15) perīşān : B, perākende //

andan ḳalḳub, Ṣadr-ı A'ẓam Meḥmed Paşa ḥażretlerine[1] varub, kezālik anda daḫi mülk-ü-millet umūrın taḳrīr-ü-beyān idüb, vālī-yi memleket olan beglerbegiler ve begler ayda üç def'a re'āyā-yı memlekete ṣalġun idüb,[2] her ḳaryeden selāmlıḳ diyü[3] fe-lā-eḳall yetmiş ve[4] seksener ġuruş alınub, ve bir def'a daḫi ṣu-başıları "Ay başıdur muḥāsebem virmege[5] giderem mu'āvenet[6]" diyü her ḳaryeden yine yetmişer ve[4] seksener ġuruş cem' idüb, ve آبیوت ya'nī[7] cümlemüz bu gice ḳaryeñüzde müsāfir olub, bu deñlü ḫarc-u-ḫavā'ic ṣarf olınsa gerek idi. Yem ve yemek ve şarūb ve kebāb bahāsı ve sā'ir zaḫā'ir içün yine yetmişer ve seksener ġuruş alınub, māh-be-māh bu bid'at-ı[8] seyyi'e üzre ḳāżīlar daḫi[9] defterdārla[10] "Āvāriż" diyü[11] be-her ḫāneden[12] beşer yüz akçe cem' idüb, ġulāmīye ve kesr-i mīzān başḳa alınub, re'āyā-yı mülk pāy-māl olmadadur. Ve ol diyārlarda vezāret ile olan[13] Rāżıye Ḫātūn-oġlı Muṣṭafā Paşa ḥażretleri ve Ḳurd Paşa ḥażretlerinden su'āl olınub, "Bu re'āyādan alınan

---

1) ḥażretlerine : B, ḥużūrına // 2) idüb : B, ṣalub // 3) diyü : B, nāmına // 4) ve : B, omits // 5) virmege : B, görmege // 6) mu'āvenet : B, mu'āvenet idüñ // 7) cem' ... ya'nī : B, alub bundan ġayrı // 8) H, B, bid'at-ı; E, bid'at ve // 9) seyyi'e ... daḫi : H, B, ḳabīḥa icrā olınmaḳdadur ve ḳāżīler ise // 10) defterdārla : E, D, defterdārlar; H, B, defter ile // 11) diyü : B, nāmına // 12) H, B : ḫāneden : E, ḫāne // 13) olan : B, vālī //

māl-i seyyi'ātdan[1] sizüñde āgāhıñuz var mıdur?" didükde, "Olagelmiş 'ādet bu degil midür? Heb bizde böyle bilürez" diyü cevāb virdüklerin dimişler, veyā "Bizde bunca memālik-i pādişāhīde[2] nice yıllar beglerbegi olub, ḥākim olmaduḳ mı? Bunı işitmedük bilmezüz almaduḳ ve aldırmazuz" didük. "Siz[3] almañ" didiler. Re'āyā ise "Bizüm şahibimüz var mıdur?[4] Bizüm mālımuz çünki bizden çıkar. Niçün bizüm[5] şāhibümüze degmez. Bīgāneler ḳuṭṭā'-ı ṭarīḳ[6] şerīk-i memleket midür ki alurlar?" diyü feryādlar eylediklerin 'arż-u-i'lām eylediler.[7] Ve ḳadīmden ma'mūr-u-ābūdān olan memleket-i Ḳarası ahālisi-yle ṭaġılub, celāyı vaṭan idüb perīşān olduḳların bildürdiler. "Ve buña bā'iş-ü-bādī olan rüşvetdür ki niẓām-ı 'alem[8] ḫalel-pezīr olub, kemāl mertebe zelel geldi.[9] Tedbīr-ü-tedārükden lā-büdd-ü-lāzımdur" diyü söylediler.

---

1) seyyi'ātdan : B, seyyi'eden // 2) pādişāhīde : E, pādişāhī // 3) didük siz : B, didügümüzde siz daḫi // 4) var mıdur : B, yoḳ mıdur // 5) çıkar ... bizüm : B, çıḳayor yā niçün // 6) bīgāneler ḳuṭṭā'-ı ṭarīḳ : B, ḳuṭṭā'-ı ṭarīḳ bīgāneler // 7) ve ya bizde ... eylediler : B, omits // 8) B, rüşvetdür ... 'ālem : E, rüşvet // 9) zelel geldi : B, perīşānlıḳ el virdi netīce //

Mıṣr-u-Şām ḳāżīlıḳları tebdīl buyurılduġıdur.[1]

Ve Şām Ḳāżīsı Zekeriyyā-zāde Mevlāna Yaḥyā Efendi faẓl-u-'ilm ve diyānetle 'adl-ü-lād üzre ḳażā iderken, bu cānibde 'ulemādan Mevlānā 'Abdülvehhāb Efendiye[2] tevcīh buyurılduḳda yine[3] muḳarrer itdürmek [409 b] bābında[4] Caġala-zāde beẓl-i maḳdūr ve sa'y-i mevfūr eyleyüb, bi'l-āḫare 'Araḳ-zāde 'Abdurra'ūf Efendi ref'ine māl-i firāvān beẓl iden Mevlānā Ḫınalu-zāde Ḥasan Efendi Diyār-ı Mıṣrīyeden[5] ref' buyurılub, Mevlānā Yaḥyā Efendi Mıṣr ḳāżīsı olmaḳ fermān olındı. Fī sene-i 1006.

Ḳapudan Vezīr Caġala-zāde ḥażretlerini[6] Dāvūd Paşa[7] Çiftlıġi Sarāyına Pādişāh ḥażretleri istedükleridür.[8]

Ve evā'il-i şehr-i Ẓi'l-ḥicce-i sene-i mezbūrede Ḳapudān İbn-i Caġal Sinān Paşa ḥażretlerini[9] sa'ādetlü Pādişāh-ı cihān-penāh ḥażretleri Dāvūd Paşa Çiftlıġi Sarāyına istedüb,

---

1) The title is omitted in B. This chapter is omitted in U, D. 2) 'Abdülvehhāb Efendiye : B, 'Abdülvehhāba // 3) yine : B, eskisine // 4) B, bābında : E, bābında ve // 5) Mıṣrīyeden : B, Mıṣrdan // 6) D, Caġala-zāde ḥażretlerini : E, Caġala-oġlı Sinān Paşa // 7) D. Paşa : E, omits // 8) The title is omitted in B. This chapter is omitted in U. // 9) paşa ḥażretlerini : B, paşa //

umūr-ı devlet-ü-salṭanate müte'allik maṣālih söyleşmekde yalñız[1] olub, üç ḫil'at-ı fāḫire, ki[2] birisi bā-postīn samur, ile teşrīf buyurılub, pāye-i serīr-i 'izzete yüz sürüb çıkdılar. Fī sene-i 1006.

Sa'ādetlü Pādiṣāh-ı 'alem-penāh
ḥażretleri Dāvūd [Paşa] Çiftligi
Sarāyından İstanbula mübārek 'īd-i
aḍhāya geldükleridür.[3]

Ve yevm-i terviyede ḥażret-i Pādiṣāh-ı Cem-cāh-u-melā'ik-sipāh, ḥażret-i Ebī Eyyūb Enṣārī İskelesinden ḳayıġa binüb Dāvūd Paşa Çiftliginden göçüb Sarāy-ı 'Āmireye geldiler. Deryā seferine ḥāżır olan Donanma-yı Hümāyūn gemileri hemvār[4] alay bağlayub önlerinden geçdüklerinden ṣoñra her biri ṭopların atub şenlikler oyladılar. Ve cümle limānda bulınan barçalar ve ḳalyonlar ṭopların atdılar. Sarāy-ı sürūr-ı pür-ṣafāya varınca[5] alay tertībi bozulmadı. Ḫalḳ-ı 'ālem görmedüklerin görüb[6] temāşā eyladiler.

---

1) müte'allıḳ ... yalñız : B, dā'ir esrār söyleşmek üzre tenhā // 2) D, ki; E, omits // 3) The title is omitted in B. The chapter is omitted in U, D. // 4) hemvār : B, hemvāre // 5) pür-ṣafāya varınca : B, ṣafāyı dolaşınca // 6) görmedüklerin görüb : B, seyr-ü- //

Mübārek ʻīd-i saʻīdde Ḳasr-ı ʻĀlīye çıkduḳlarıdur.[1]

Bu gün Dīvāndan ṣoñra ḥażret-i Pādişāh-ı ẓıllu'llāh [ve] encüm-sipāh leb-i deryāda Ḳaṣr-ı ʻĀlīye çıḳub, Ḳapudan İbn-i Caġal Sinān Paşa ḥażretleri donanma gemilerini, pür zīb-ü-zīnet alayını[2] tertīb eyleyüb, naẓargāh-ı şehinşāhīde intiẓām virüb seyr itdürdi. Ve girüb ḳaṣr-ı salṭanatde[3] pāye-i serīr-i aʻlāya yüz sürüb çıḳub baştardasına girdükde şādumānlıḳlar[4] topları atılub, ʻayyūḳa velvele ṣaldılar. Ve ḳānūn-ı ḳadīm üzre Sarāy-ı ʻĀmire öñinde ṭuran ṭoplar boşandırılub, ʻaẓīm ḳutlu bayram oldı. Allāhümme bārik le-nā fīh. Fī evāʼil-i Ẓiʼl Ḥ., 1006. [410 a]

Nāʼibüʼş-şerʻ Mevlānā Sünbül ʻAlī nāgehānī maẓhar-ı ġażab olub, redd buyurılduġıdur.[5]

Ve bu eşnāda Dārüʼs-saʻāde Aġası ʻOsmān Aġa nāẓır olduġı evḳāfa[6] sābıḳā müfettiş taʻyīn olınan nāʼibüʼş-şerʻ ḳırk aḳçe

---

1) The title is omitted in B; this chapter is omitted in U. //
2) alayını : B, alay ile // 3) ḳaṣr-ı salṭanatde : B, omits //
4) şādümānlıḳlar : B, şādümānīlik ; D, şādumānlıḳ // 5) The title is omitted in B. This chapter is omitted in U. //
6) evḳāfa : B, evḳāfda //

medresedon munfaṣıl[1] Sünbül-i 'Arabī dimegle ma'rūf Mevlānā 'Alī[2], aġalaruñ aḳreb-i aḳrabāsından olmaġla iftiḫārü'l-a'yān Aydın-zāde Meḥmed Çavuş merḥūm Dārü's-sa'āde Aġası Meḥmed Aġaya pīşkeş virdügi, Mevlānā 'Alāeddīnüñ ḥaddinden mütecāviz[3] evżā'ına[4] rüzgār[5] teḥammül idemeyüb, nā-şāyeste ḥarekātı olub, ba'ż-ı a'yān-ı devlet[6] lisānından ṣālim olmaduġından, nāgehānī[7] "Seni Ḳapu Aġası ḥażretleri ister" diyüb ḳapucılar beremeye[8] ḳoyub ve ḥāżırlanub, yelkon açub gitmek[9] üzre olan boġaz-hiṣār gemisine ḳoyub,[10] re'īsine teslīm idüb, "Emr-i Pādişāhī ile[11] dizdāra ulaşdırasın" diyü muḥkem tenbīh-u-te'kīd eyleyüb, ba'de-hū 'aḳabince yüz aḳçe ile Cezā'ir-i Ġarb ḳāżīlıġı[12] tevcīh olınub, 'arż olınduġı şāyi' olub, söylendi. Derdmendüñ ehlü-'iyālī ser-gerdān ḳalub, ḡā'ib[13]ü-ḫāsir gitdi. Allāhümme'ā 'āfi-nā, ne'üzü bi'llāhi min şürūri enfüsi-nā, ve min seyyi'āti a'māli-nā. Mıṣrā'-ı ta'rīḫ.

Sürildi nāgehān[14] mündāl-i 'Arab Bāb-ı Hümāyūndan[15] ta'rīḫdür.

---

1) nā'ibü'ş-şer ... munfaṣıl : D, omits // 2) Mevlānā 'Alī : D, 'Alī Çelebi //3) mütecāviz : D, ziyāde //4) evżā'ına : H, uzanmasına //5) Mevlānā ... rūzgār : B, mevlānā-yı mezbūruñ ḥaddinden tecāvüze rūzgār //6) devlet : B, devlet dahi //7) nāgehānī: B, 'ale'l-ġagle//8)beremeye: H, D, peremeye; B, mezbūrı peremeye //9) yelken ... gitmek: B, çıḳmaḳ//10)ḳoyub : B, bindürüb//11)ile: B, mūcibince//12)ḳāżīlıġı : H, ḳāżīsına // 13) ḡā'ib : B, kendi ḡā'ib //14)nāgehān; H, B, nāgehānī // 15) The mıṣrā' does not yield 1006, there is obviously a ta'mīye involved here.

Lārendede eşḳıyā sūḫte ile erāzil-i nās seḫbān ṭā'ifesinü[n] memleket ḫalḳı ḫaḳḳından geldükleridür.[1]

Evāsıṭ-ı Ẓi'l-ḥiccede Lārendede ẓuhūr idüb, şehr[2] üstine ḳonub, fesād-u-şenā'at iden eşḳıyā sūḫte[3] ve ḥavādiṯ-i rūzgārdan peydā olub, māl-i rüşveti tamām ḥaẓm olınmadın[4] 'azl olınan boglerüñ ve beglerbegileriüñ erāzil-i nāsdan yazılan seḫbānları nāmına memleket ḫırsızları, ẓikr[5] olınan sūḫte ṭā'ifesi-yle ittifāḳ-u-ittiḥād idüb, re'āyā-vü-mesākīn üstine müstevlī olub[6], anlar daḫi bir ṭarafdan cevr-ü-ẓulm-ü-sitemkārlıḳda üzerlerine ser-ber olmaḫla[7] ve ümerā ve sipāh ve[8] mīrimīrān[9] seferde bulınmaḫın memleket ḫalḳı bi'l-ittifāḳ ayaḳ üzre ḳalḳub, ḥarāmīler[10] ile muḳābele vü muḳātele eyledüklerinde bi-'ināyeti'llāh ta'ālā memleket eri ġālib olub, eşḳıyā ṭā'ifesi [41C b] ser-nigūn olub, bagları kesilüb, kelleleri Dīvān-ı mu'allāya gelüb dökildi.

---

1) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in U, D. // 2) şehr : B, şehr-i mezbūr // 3) sūḫte : B, sūḫtevāt // 4) māl-i ... olınmadın : B, virdigi rüşveti tamām ḳazanmadan // 5) ẓikr : B, daḫi ẓikr // 6) müstevlī olub : B, istīlā birle // 7) üzerlerine ... olmaḫla : B, şerīr olmaḫın // 8) H, ve ; E, B omit // 9) mīrimīrān : B, omits // 10) ayaḳ ... ḥarāmīler : B, cem'īyet idüb eşḳıyā-yı mezbūr //

Defter-emīni ref' olub, Ḥarem-i hümāyūn ṭarafından yine muḳarrer olduġıdur.[1]

Evāsıṭ-ı şehr-i mezbūrede Emīn-i Defter-i Ḥākānī[2] İbrāhīm Çelebi ref' buyurılub, yerine Defter-i Ḥākānī kātiblerinden Muḥarrem[3] İbrāhīm Çelebi gelüb ve sebt güni seḥerden ikisi daḫi Dīvān-ı ma'delet-mekāna gelüb[4] vüzerā-yı 'iẓām ḥuẓūrlarına murāfa'a olub, Ṣadr-ı A'ẓam ḥażretleri defter-ḫāne-i 'āmire[5] açılmış iken mührledüb, ikiside oturmayub, "Tekrār pāye-i serīr-i a'lāya 'arż idelüm" buyurmaġla[6] def' idüb, irtesi aḥad güni yine evvel gelüb[7] oturdı.

Donanma-yı Hümāyūn ile Ḳapudān Caġala-zāde nice dürlü noḳṣān ile çıḳub gitdükleridür.[8]

Ve bu eşnāda[9] "Donanma-yı hümāyūn gemileri[10] elbette çıḳub

---

1) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in U, D. // 2) emīn-i ... ḫākānī : B, defter emīni // 3) H, B: Muḥarrem : E, محرر R: her umūrda //4) gelüb : H, omits // 5) defter-ḫāne-i 'āmire : H, defter-i 'āmire-i ḥākānī; B, defter-i ḥākānī // 6) B, buyurmaġla : E, buyurılmaġla // 7) yine evvel gelüb : R, geldi tekrār yine eskisi //8) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in U. //9)bu eşnāda: B, eşnāda Ḳapudan-ı mükerrem Caġala-zāde Sinān Paşa ḥażretlerine // 10) gemileri : H, ile Ḳapudan Caġala-zāde Sinān Paşa ḥażretlerine gemiler //

gitsün, bu deñlü zamān geçdi[1] niçün tekmīl[2] olınmadı" diyü fermān ve ḫitāb-ı bā-'itāb olınmaġın bozuḳ düzen leng-ü-lūḳ[3] (لنگ و لوق) elli pāre gemi-yle[4] néheng-i deryā-yı veġā Caġala-zāde Vezīr-ve-Ḳapudan Sinān Paşa ḥażretleri ḫ^vāh-u-nā-ḫ^vāh kürekci ve ḫazīne noḳṣān üzre[5] çıḳub, gitdiler. Gerçi[6] müşārün ileyh kārdān-u-kār-āgāh tedbīr-ü[7]dil-ḫ^vāhı üzre olmayub, zor-u-zār ile żarūrī[8] nā-çār[9] çıḳdı. Ammā Dergāh-ı kār-sāzdan mercū-vü-mutażarrı'dur[10]ki kārgāh-ı 'ālemde düşvār[11] işlerin Allāh ta'ālā āgān eyleyüb, Seyyidü'l-kevneyn ve Rasūlü'ş-şaḳaleyn ḥürmetine dīn-i mübīn a'dāsınuñ üstine ġālib-ü-ḳāhir sālib-ü-ẓāfir olub, manṣūr-u-muẓaffer gelmek müyesser-ü-naṣīb ola. Āmīn. Bi-'n-Nebīyi'l-emīn.

İstanbul vilāyetine ḥukemā "Arż-ı vebā'īye" didükleri üzre ḳadīmī hüneri yine ẓāhir olub, 'āmme-i 'ālem yine du'āya çıḳduḳlarıdur.[12]

---

1) gitsün ... geçdi : B, gitsünler bu ḳadar eyyāmda // 2) tekmīl: B, tekmīl-i mühimmāt //3) leng-ü-luḳ : D, omits ; R, ve leng ufaḳ defek // 4) B, gemi-yle : E, mükemmel gemi-yle //5) üzre : B, iken // 6) gitdiler gerçi : B, gerçi vezīr-i //7) tedbīr-ü- : B, idi lākin mühimmāt //8) ile żarūrī : R, bi'ż-żarūrī //9)nā-çār : B, omits//10) mercū-vü-mutażarrı'dur : H, mutażarrı'-u-müsted'īdür //11) D, düşvār : E, R, دوشوار düşvār // 12) İstanbul ... çıḳduḳlarıdur : This chapter is omitted in U, D ; the title is omitted in H, R ; B, keşret-i ṭā'ūndan nāşī Oḳ-meydānına du'āya çıḳılduġıdur //

Ve bu şehr-i İstanbul[1] aḥyānen mübārek ṭā'ūn ve vebā ile zār-u-giryān olmaḳ muḳadder-ü-muḳarrer olmağın işbu selḫ-i senede yine 'ādet-i ezelīyesine āğāz eyleyüb,[2] meclis-be-meclis sāḳī-yı ecel gezüb, sāğar şunub,[3] mest-ü-medhūş eylemege başladı. Ekser ḫalḳuñ[4] gemere-i fu'ādın alub, cigerlerin biryān eyledi. Ve[5] Üsküdārda 'uzlet iḫtiyār eyleyüb, İstanbulda/va'ẓ-u-naṣīḥat [411 a] aḳçelerinden[6] ferāğat eyleyen ḳuṭbü'l-'Ulemā'i'l-'ārifīn Maḥmūd[7] Efendi ḥażretleri erkān-ı devlete ḫaber göndérüb, "Bu zamānumuzda vāḳı' olan şürūr[8]-u-fesād hiç bir zamānda olmamışdur. Cümle 'ulemā ve şüleḥā ve sādāt bir yere gelüb, çıḳub Bārgāh-ı 'izzete tevbe-vü-istiğfār ile niçün taẓarru'-u-niyāz-u-münācāta[9] meşğul olmazlar? Her ṭarafdan a'dā ehl-i İslām[10] üstine hücūm eylemekdedür" dimegin Pādişāh-ı dīn-penāh - <u>ebbede'llāh ta'ālā</u>

---

1) İstanbul : B, İstanbul ahālīsi // 2) ezelīyesine ... eyleyüb: B, ḳadīmesine āğāz ile // 3) şāğūr şunub : B, şāğar-ı mevti şunub şağīr-ü-kebīr //4) ḫalḳuñ : B, nāsuñ //5) eylodi ve : B, ve gözlerin giryān itmegle //6) aḳçelerinden : B, veẓā'ifinden // 7) Maḥmūd : B, Hüdāyī Maḥmūd // 8) şurūr : H, B şerr // 9)gelüb ... münācāte : R, cem' olub tevbe-vü-istiğfār ile Oḳ-meydānı şaḥrāsında bārgāh-ı 'izzete ve dergāh-ı Ḥaḳḳ sübḥāne-hü ve ta'ālāyā taẓarru'-u-niyāz ile münācāte niçün // 10) İslām : B, īmān //

ve kavvā-hü - ḥażretleri vüzerā-yı ʿiẓāma "Duʿā-vü-ʂenāya ḥāżır oluñ" diyü fermān eyleyüb, Oḳ-meydān ṣaḥrasına ʿādet-i moʾlūfe-i maʿrūfe üzre çıḳılub, ʿāmme-i ḫalḳ ile Dergāh-ı Eḥadīyete ʿarż-ı ḥācāt-u-tażarruʾ-u-niyāz ile münācāt olub[1], nāle-vü-nālèşler olındı. Ayaṣofya vāʿiẓi Ḳara Muḥyiddīn Efendi minbere çıḳub, feżāʾil-i kelām beyān eyledi.

Ve[2] Pādişāh-ı ʿālem-penāh ḫaṣekilerinden vefāt iden Şehzāde vālidesinüñ cenāzesi[3] ḳılındı. Ve ḥażret-i Ebī Eyyūb Enṣārī türbesi ḳurbında defn olındı. Ve ol[4] gün Vezīr Ḫalīl Paşa ḥażretleri sulṭānınuñ daḫi bir[5] ferzend-i dil-bendinüñ[6] cenāzesi[7] daḫi ḳılındı. Başka türbe yeri tedārük olınub, Ferhād Paşa türbesi muḳābilinde defn olındı. Üç hafta pey-ā-pey duʿā-vü-ʂenāya çıḳılub, yevm-i āşūrāya dek niyāz-u-nālíşe müdāvemet[8] olındı. Allāhümme teḳabbel min-nā.

Ve bu eşnāda Sarāy-ı ʿAtīḳden merḥūm Sulṭān Murād Ḫān sulṭānlarından bir küçük bir büyük sulṭān mübārekden intiḳāl idüb, erkān-ı devlet cenāzelerine ḥāżır olub[9], türbe-i Sulṭān Murād Ḫānīde defn olındı. Fī evāḫir-i Żil. Ḥ, 1006.

---

1) olub : B, eyleyüb // 2) ve : H omits; B, ve bu gün // 3) cenāzesi : B, namāz-ı cenāzesi // 4) ol : B, yine bu // 5) daḫi bir : B, daḫi ; R omits // 6) dil-bendinüñ : H, dil-bendi // 7) cenāzesi : B, R, cenāzesi namāzı // 8) nāleşe müdāvemet : H, B, R, nāleşler // 9) cenāzelerine ḥāżır olub : B, cenāzeleri namāzını ḳılub //

Vilāyet-i Ḥaleb beglerbegiliği ile neẓāret-i emvāl Ḥācı İbrāhīm Paşaya fermān olındu ğıdur.[1]

Ve ḫazīne-i Ḥaleb emvāli[2] gitdükce tenezzülde olub, maṣārif ve iḫrācāt-ı devlet fevḳa'l-ḥadd olmaḳda Ṣadr-ı A'ẓam Meḥmed Paşa[3] - edāme 'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥażretleri ḥüsn-i tedbīr-ü[4]tedārükde iḳdām-u-ihtimām üzre olub, sābıḳā beglerbegilik ile defterdār olan Ḥācı İbrāhīm Paşayı istedüb, [411 b] vilāyet-i Ḥaleb emvāli aḥvālin söyleşüb[5], Ḥaleb Beglerbegiliği ile Şām ve Ṭrablus-ı Şām emvāline bi'l-cümle[6] nāẓır olmaḳ üzre mümā ileyhi[7] pāye-i serīr-i salṭanate ḥüsn-i terbīye ile 'arż eyleyüb[8], ve mezbūr Efendi[9] zübdetü'l-etḳıyā Şeyḫ Maḥmūd Efendi meclis-i şerīflerine mülāzemet-ü[10]müdāvemet ile muḳayyed olmaġın ḳabūlden imtinā'[11]göstermegle ḥażret-i Şeyḫ bā-istiḥḳāḳ[12] iẕn virmegle rıżā virüb, tedārük üzre müteveccih oldılar.

---

1) This chapter is omitted in U. The title is omitted in H, B, R.//2) emvāli : H, B, aḥvāli // 3) ṣadr-ı ... Paşa : H, ṣadr-ı a'ẓam ; B, olmaġın vezīr-i a'ẓam //4)tedbīr-ü- : H, -ü-terbīye // 5) şöyleşüb : R, su'āl idüb söyleşdiler // 6)R, bi'l-cümle : E, cümleye //7) B, mümā ileyhi : E, omits // 8) ḥüsn-i ... eyleyüb : R, 'arż-u-telḫīṣ ve ḥüsn-ı tevbīye eyledi // 9)efendi : B, ise ; R, el-Ḥācı İbrāhīm Efendi // 10) şerīflerine mülāzemet-ü- : B, şerīfine mülāzemete //11)ḳabūlden imtínā' : B, ḳabūlinden // 12) bā-istiḥḳāḳ : D, bi'l-istiḥḳāḳ //

Allāh ta'ālū tevfīḳın refīḳ eyleye. Bi-menni-hi ve ḫafī-yi luṭfi-hi. Fī evāḫir-i Zil. Ḥ., 1006.

Rūmili Ḳāżī'askerligi ve İstanbul ḳāżīlığı tecdīd buyurılduğıdur.[1]

Ve evā'il-i Muḥarrem-i sene seb' ve elfde Rūmili Ḳāżı-'askeri 'Abdülbāḳī[2] Efendi ref' buyurılub, sābıḳā Anaṭolı Ḳāżī-'askeri olub,[3] İstanbul Ḳāżīsı[4] Mevlānā Ebu's-Su'ūd-zāde Muṣṭafā Çelebi[5] Efendi Rūmili Ḳāżī-'askeri olmaḳ fermān olındı. Ve[6] İstanbul ḳāżīlığı sābıḳā Edirne ḳāżīlığından[7] İstanbul ḳāżī-lığı[8] virilüb, müyesser[9] olmayan ḥażret-i Ḫ^Vāce Efendi-zāde Mevlānā Es'ad Efendiye fermān olındı. Fī 7 Muḥ., 1007.

Sarāy-ı 'Atīḳden selāṭīn ile ṭavāşī ve cevārī 'ālem-i āḫirete gitdükleridür.[10]

Ve evāsıṭ-ı Muḥarrem-i sene-i mezbūrede Sarāy-ı 'Atīḳ-de olan Sulṭān Murād Ḫān maġfūr duḫterlerinden bu zamāna[11] dek ṭoḳuz nefer mübārekden intiḳāl[12]idüb, cevārī ve ṭavāşī yüz elli

---

1) The title is omitted in H, B, D. // 2) 'Abdülbāḳī : B, Mevlānā 'Abdülbāḳī // 3) olub : R, ve ḥālā // 4) ḳāżī-'askeri ... ḳāżīsı: B, ṣadrı // 5) çelebi : H, B, R omit // 6) olmaḳ ... ve : D, olub // 7) ḳāżīlığından : B, ḳāżāsından // 8) ḳāżīlığı : R, ḳāżāsı // 9) müyesser : U, D, żabṭı müyesser ; R, żabṭ müyesser // 10) The title is omitted in H, B. // 11) duḫterlerinden bu zamāna: B, ḳızlarından bu vaḳte // 12) intiḳāl : B, āḫirete intiḳāl //

neferden tecāvüz itmişdi. Allāh ta'ālā ḫayrlar tevfīḳ[1] eyleye. Bu ḥasret-ü-fırḳat ile muḥteriḳü'l-fu'ād olmaduḳ az kimse[2] ḳaldı.

Ḳamer-i münevver 'uḳde-i re'sde tamāmen
münḫasif olub, āyetü'llāh ẓāhir olduġıdur.[3]

Ve māh-ı Muharremüñ on dördinci gicesi ḳamer-i münevver züḥāl ḫānesi burc-ı delvde[4] tamām münḫasif olub, yatsu namāzı vaḳtinde 'ālemi ẓulmāt iḥāṭa eyledi. İstanbul ḫalḳına bu āyet-i kübrādan tamām dehşet gelüb, ḥükkām-ı rüşvet inṣāf ile[5] mu'āmeleye meyl idüb,[6] tevbe-vü-istiġfār idecek oldılar. İrtesi Dīvān olmayub, Sulṭān [412 a] Murād ḫān maġfūruñ Sarāy-ı 'Atīḳden iki nefer sulṭān cenāzelerine[7] vüzerā-yı 'iẓām ḥażretleri ḥāżır oldılar. Cümlesi[8] türbe-i Sulṭān Murād ḫānīde defn olındı. Ve türbe ḳapusı[9] kilidlenüb, tamām memlū[10] oldı. Fī sene-i 1007.

---

1) tevfīḳ : B, feṭḥ // 2) kimse : B, ādem // 3) The title is omitted in H, B. // 4) züḥāl ... delvde : R, burc-ı delvde züḥāl ḫānesi // 5) rüşvet inṣāf ile : H, R, rüşveti inṣāfla ; B, rüşveti inṣāfāne // 6) inṣāf ... idüb : D, inṣāfa meyl ile // 7) cenāzelerine : H, B, cenāzeleri-yle // 8) ḥāżır ... cümlesi : B, ḥāżırūn olub ba'de edāü'ṣ-ṣalāt mūmā ile-himā daḫi // 9) H, ḳapusı : E, U, // 10) R, memlū : E, B, olmalu //

Vālide-i ḥażret-i Pādişāh-ı cihān-penāh ḥażretlerinüñ cāmi'-i şerīfine temel bıraġıldıġıdur.[1]

Ve yevmü's-sebt fī 17[2] Muḥarremde Dīvān olmayub, erkān-ı Devlet vüzerā-yı 'iẓām ve 'ulemā-yı kirām Vālide Sultān ḥażretlerinüñ cāmi'-i şerīfinüñ bünyādına[3] mübārek vaḳt ve ḳutlu sā'at ta'yīn olınub, Monla Futūḥī Efendi zāyiçe yazub[4] temel bıraġıldı.[5] Ve lākin leb-i deryā ḳarīb olmaġla ve[6] ṭaġ etegi maḥall[7] olmaġın leyl-ü-nehār ṭulumbalar ile şuyı degirmenler yürüdür cāridür.[8] 'Ale'l-ittiṣāl çekilmekdedür. 'Avn-i Bārī yārī ḳılursa ābdār yerdür. Ve aġır binādur. Ḳādir-i ber-kemāl Allāh müyesser eyleye. Küllī miḥnet-ü-meşaḳḳat[9] çekilmek üzredür. Allā-hümme yessir ve-lā tü'assir Rabbi temmim bi'l-ḫayr. Server-ü-[10] serdār-ı mühendisān-ı rüzgār Mi'mār Dāvūd Aġa 'ilm-ü-ma'rifet-i bināda mümtāz-u-ser-efrāz olub, kār-gāh-ı 'ālemde daḫi leb-i deryāda böyle bir düşvār[11] 'aẓīmü'l-bināya temel

---

1) The title is omitted in H, B. // 2) B, 17 ; E, 11 // 3) bün-yādına : H, bünyāda // 4) mohla ... yazub : H, yazub ; B, omits // 5) şerīfinüñ ... bıraġıldı : R, şerīfine bünyāda bir mübārek sā'at ve vaḳt-ı meymūnda ve 'azīzü'l-vaḳt yazıldı ve ta'yīn olınub temeli ḳazıldı. // 6) deryā ... ve ; B, deryāda olub, // 7) B, maḥall : E, D, maḥalli // 8) cārīdür : R, mā-i cārī gibi// 9) meşaḳḳat : B, zaḥmet // 10) server-ü- : B, omits // 11) D, leb-i ... düşvār : E, B, bir böyle düşvār leb-i deryāda ; R, böyle bir düşvār leb-i deryāda //

bıraġılmamışdur. El-ḥaḳḳ te'līfāt ve taṣnīfāt-ı bünyād-u-bünyānında[1] iẓhār eylediġi mahāret kendüzinüñ bu fennde ḳudreti ne mertebe idüġine delīl-i vāżıḥdur. Allāh tebārek-ve-ta'ālā itmām-u-ikmāl müyesser eyleye. 'Aceb eger-i ḫāṣ olub, numūne-i devrān[2] olacaḳdur.[3]

Merḥūm Ḳara Çelebi-zāde Mevlānā
Ḥüsām Efendi intiḳāl idüb, teḳā'üd
vaẓīfesi Mevlānā 'Abdülbākī Efendi-
ye iki yüz [akçe] olduġıdur.[4]

Ve bu eşnāda sābıḳā Rūmili Ḳāżī-'askeri olub, yevmī yüz seksen akçe vaẓīfe ile müteḳā'id olub,[5] maḥmiye-i Bursada sākin olmaġı iḫtiyār eyleyüb, "Şedā'id-i rüzgār ve münkirāt-ı devrānı görmeyeyin " diyü münzevī olan merḥūm[6] Ḳara Çelebi-zāde Mevlānā Hüsām Efendi dār-ı miḥnetden çıḳub sarāy-ı sürūra ve raḥmet-i Raḥīm-ü-Raḥmāna[7] 'azm eylediği ḫaber geldi. Raḥmet'llāh 'aleyh.

---

1) bünyād-u-bünyānında : B, bünyād-ı bināsında // 2) 'acb ... devrān : H, B, R, eşer-i ḫāṣ // 3) küllī miḥnet ... olacaḳdur : U, omits // 4) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in D. // 5) müteḳā'id olub : H, teḳā'üd iden ; B, teḳā'üd ve // 6) şedā'id ... merḥūm : U, bir daḫı şedā'id-i rüzgārı görmeyin diyen // 7) çıḳub ... Raḥmāna : B, sarāy-ı sürūr ve raḥmete //

Maḥlūl olan vaẓīfe-i teḳā'üdine yigirmi akçe daḫi ilḥāḳ buyurılub,[1] Ḳāżī-'askerlikden[2] [412 b] müteḳā'id Mevlānā 'Abdülbākī Efendiye yevmī iki yüz akçe ile fermān olındı. Fī evāsıṭ-ı Muḥ., 1007.

Ṭuna defterdārlığı tevcīh olın-
duğıdur. [3]

Ve bu eşnāda Ṭuna defterdārı Derviş Çelebi ref' buyurıldı. Yerī sābıḳā Defter-Emīni ve Yeñiçeri kātibi olan Yaḥyā Bege fermān olınub, gelüb Dīvānda[4] yerine oturdı.

Sarāy-ı 'Atīḳden merḥūm Sulṭān
Murād Ḫān ḳızlarınuñ çoğı intiḳāl
eyledügidür. [5]

Ve evāḫir-i şehr-i Muḥarreme varınca merḥūm Sulṭān Murād Ḫān ḳızlarından Sarāy-ı 'Atīḳden on altı nefer sulṭānlar çıḳub, türbe-i Sulṭān Murād Ḫānīde şühedā-yı Āl-i 'Oşmān ḳabrleri[6] ḳurbında[7] defn olındılar. Mübārekden[8] yalñız Sarāy-ı 'Atīḳden yüz yigirmi sekiz[9] neferden mütecāviz[10] çıḳdı. El-ḥükm-i li'llāhi 'l-'aliyi'l-kebīr.[11]

---

1) ilḥāḳ buyurılub : H, żamm olınub // 2) maḥlūl ... 'askerlikden: B, merḥūmuñ vaẓīfe-i teḳā'üdine yigirmi akçe daḫi żamm olınub // 3) The title is omitted in E, H, B ; this chapter is omitted in D.// 4) dīvānda : B, omits // 5) The title is omitted in H, B; this chapter is omitted in D. //6)ḳabrleri : H, B, omit //7) 'Oşmān ḳabrleri ḳurbında : R, 'Oşmāna mülḥaḳ ve //8) mübārekden : B, ṭā' undan //9) yüz yigirmi sekiz : H, B, R yüz yigirmi // (continued -)

Defterdār-ı emvāl Maḥmūd Efendi
yerine[1] Tezkireci-zāde Maḥmūd
Paşa ḥażretleri defterdār olduġıdur.[2]

Ve ġurre-i Ṣafer'ü'l-muẓafferde beglerbegilik ṭarīḳı-yle[3] Baş-defterdār olan Maḥmūd Efendi ref' buyurıldı. Yerine sābıḳā Ṭrablus-ı Şām Beglerbegisi olan Tezkireci-zāde Maḥmūd Paşa ḥażretleri, ki[4] Diyārbekir ve Ḥaleb ve Mıṣr emvāli aḳlāmına[5] nice yıllar defterdārlıḳ ile istiḫdām buyurılub, kemāl mertebe emvāl aḥvāline vuḳūf-u-ġu'ūrı ve sa'y-i mevfūrı olmaġın ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı sa'ādet-maḳrūn ile Ḫazīne-i 'Āmirenüñ nüksi zamānında[6] defterdār-ı emvāl[7] olmaḳ fermān olındı. Allāh ta'ālā her ḥalde mu'īni olub, nigehbānı ola. Āmīn. Fī sene-i 10(7.

(continued from page :10) mütecāviz : B, ziyāde; R, mütecāviz cenāze // 11) şühedā-yı ... kebīr : U, defn olındılar. //

1) yerine : U, ref' olınub ; D omits // 2) The title is omitted in H, B. // 3) ṭarīḳı-yle : U, pāyesi-yle // 4) ḥażretleri ki : U, omits // 5) emvāli aḳlāmına : U, aḳlāmına ; H, B, emvāline // 6) nüksi zamānında : R, nikbeti vaḳtında // 7) U, H, B : emvāl : E, emvāli //

Aneṭolı Ḳāżī-'askeri Aḫi-zāde Efendi
ref' buyurılub, yerine Dāmād Efendi
geldügidür.[1]

Ve bu eşnāda a'lemü'l-'ulemā Aneṭolı Ḳāżı-'askeri Mevlānā Aḫī-zāde[2] 'Abdülḥalīm Efendi[3] ref' buyurıldı.[4] Sābıḳā[5] Rūmili Ḳāżī-'askeri olub, yevmī ikiyüz akçe vaẓīfe ile müteḳā'id olan Dāmād Mevlānā Muḥyıddīn Efendi Aneṭolı Ḳāżı-'askeri olmaḳ fermān olındı. Ve "Ref' olınan żāt-ı sütūde-ṣıfāt ḥażretleri egerci envā'-ı feżā'il-i 'ulūm ile ārāste, beyne'l-'ulemā mümtāz-u-serefrāz idi. Ve[6] lākin aḳrān-u-emsāli añılsa[7] ene ve-lā ġayr[8] livāsın efrāşte ḳılub, kimseye şey' dimez" diyü cürm isnād eylediler.[9]

Fī evā'il-i şehr-i Şafer, 1007.[10] [413 a]

Defterdārlıḳdan ref' olınan Maḥmūd
Efendiden Yahūdiler ruḳ'a sunub,
aḥvāli[11] teftīş buyurılduġıdur.[12]

---

1) The title is omitted in H, B. //2) Aḫī-zāde : D, omits //
3) U, Aḫī-zāde ... efendi : E, 'Abdülḥalīm Efendi Aḫī-zāde //
4) mevlānā ... buyurıldı : B, Aḫī-zāde Mevlānā 'Abdülḥalīm Efendi ref' olınub yerine // 5) sābıḳā : H, yerine şābıḳā // 6) ḥażretleri ... ve : H, B, gerçi envā'-ı 'ulūm-i zīnet-ārā-yı feżā'il idi // 7) añılsa : D, yād olınsa ; R, zikr olınsa //8) ġayr : H, B, ġayri // 9) livāsın ... eylediler : D, da'vāsın idüb kimseye na'am dimezdi// 10) ve ref' olınan ... 1007 : U, omits //11) aḥvāli : U, māl // 12) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in D. //

Ve evā'il-i şehr-i Şaferde İstanbul gümrügi[1] mültezimleri[2] Yahūdīler rikūb-ı hümāyūna[3] ruḳ'alar mu'allā ḳılub,[4] çıḳan Bāş-defterdār Maḥmūd Efendiden şikāyet idüb, "On ayda cā'ize nāmına on iki biñ ḳırmızı altun īṣāl eyledük. Yine muḳāṭa'ayı bu deñlü kesr ile elimüzden alub, eski ḫasm olan mültezimlere virdi" didük. ükleri te'şīr eyleyüb,[5] "Teftīş-ü-tafaḥḥuş olınub, şūbit-ü-ẓāhir olursa 'arż[6] olınsın" diyü fermān olındı. Ṣadr-ı A'ẓam Meḥmed Paşa[7] ḥażretleri "Bāş-defterdār[8] ḥākim-i vekil-i māldur. Teftīş olınu[9]-gelmemişdür" diyü def'-ü-ref' itdürmege sa'y eyledi. Ve "Çünki ta'yīn-i mādde eylediler.[10] Elbetde görilüb, 'arż olınsun" buyurılmaġla Sinān Paşa-zāde Vezīr-i müşīr-i müşteri-tedbīr Meḥmed Paşa ḥażretleri ḥużurında[11] görilmek fermān olındı. Ve sābıḳā Baş-defterdār 'Alī Efendi müdde'ī olub, "Maṣārif-ü-iḫrācāt-ı Ḫazīne-i 'Āmire içün yüz akçeye ġuruş yüz elli akçeye altun ṣarf iderdi.[12] Bu deñlü tefāvüd niçün su'āl olınmaz" diyüb,

---

1) İstanbul gümrügi : U, İstanbulda gümrük // 2) gümrügi mültezimleri : R, gümrüginde mültezim olan // 3) H, B, hümāyūna : E, yūna // 4) mu'allā ḳılub : H, B, ṣunub // 5) didükleri te'şīr eyleyüb : R, didüklerinde 'arż-ı ḥalleri üstine //6) 'arż: R, telḫīṣ // 7) Meḥmed Paşa : H, B, omit // 8) baş-defterdār : B, baş-defterdār olanlar // 9) olınu : B, olına // 10) çünki ... eyledīler : R, omits // 11) B, ḥażretleri ḥużūrında : E, ḥażretlerinde ; U, ḥużūrında ; H, ḥażretlerinden // 12) ṣarf iderdi : U, ṣarf iderdi diyüb ḫasāret-i küllī olduġın bildürüb ; B, omits //

sābıḳā Mıṣr ḳāżısı olan 'Arab-zāde Efendi ve İskender-zāde Müderris Mevlānā 'Abdürraḥīm Efendi müfettiş ta'yīn buyurıldı. Ve Baş-defterdār olan Maḥmūd Paşa daḫi meclisde ḥāżır olub, istimā' eylemek üzre aḳd-i meclis olındı. Fī 8[1] Ṣafer, 1007.

Şefā'at-pezīr olub, virilüb alınacaḳ māddeye[2] şurū' olın-mışken "Feraġat olınsun" diyü[3] fermān olınduġı şāyi' oldı.[4]

Merḥūm Mi'mār-başı Dāvūd Aġa intiḳāl idüb, Dalġıç Aḥmed Aġa Mi'mār-başı olduġıdur.[5]

Ve evā'il-i Ṣafer-i sene-i mezbūrede mühendis-i rüzgār, ṣan'atında[6] pehlivān-ı 'ālem Mi'mār-başı Dāvūd Aġa[7] maraż-ı ṭā'ūndan şikest[8] vāḳı' olub, ḫākdān-ı dünyādan göçdi. Devrān-ı bī-ġebāt yerine[9] böyle bir mümtāz-u-ser-efrāz üstād getürmek. Heyhāt-u-[10]heyhāt! Ve Mi'mār-başılıḳ[11] Aġalıġı[12] şu-yolı nāẓırı[13] Dalġıç Aḥmed Çavuş dimegle ma'rūf-u-meşhūr ve be-nām ve fā'iḳu' l-aḳrān aġaya ta'yīn buyurıldı. Fi't-ta'rīhi'l-merḳūm.[14] [413 b]

---

1) 8 : H, B, 7 // 2) B, māddeye : E, alınub, // 3) B, diyü : E, omits // 4) şāyi' oldı : U, ecilden ferāġat olındı //5) The title is omitted in H, B. // 6) ṣan'atında : B, fenninde // 7) aġa : B, aġaya //8) U, B, şikest : E, sekt //9) yerine : H, B, omit // 10) -u- : H, B, omit // 11) başılıḳ : H, Başı // 12) aġalıġı : R, omits // 13) şikest ... nāẓırı : R, vefāt il-dükde yerine şu nāżırı // 14) dimegle ... merḳūm : U, ser-mi'mārān ta'yīn olındı. //

Rūz-nāmeci tebdīl buyurılduğıdur.[1]

Ve bu eşnāda Baş-rūznāmeci Meḥmed Çelebi ehl-i ḳalem ve ṣāḥib-i raḳam iken[2] ref' buyurılub, yerine sābıḳā Rūmili muḥāsebecisi Rūz-nāmeci[3] olan Aḳbaba-zāde Muṣṭafā Çelebi yine rūznāmeci[4] olmaḳ fermān olındı.

Şehr-emīni tebdīlidür.[5]

Ve Şehr-Emīni Mi'mār-zāde İbrāhīm Efendi daḫi ref' buyurılub, sābıḳā Şehr-emīni Müteferriḳa İbrāhīm[6] Efendi[7] yine şehr-emīni[8] olmaḳ fermān olındı. Fī evāsıṭ-ı Şafer, 1007.

Bursa ḳāżīlığı virildüğüdür.[9]

Bursa Ḳāżīsı Mevlānā Şeyḫ[10] Meḥmed Efendi ref' buyurıldı. Şāmdan munfaṣıl Ṭaşköprı-zāde Mevlānā Kemāl Efendi Bursa ḳāżīsı olmaḳ fermān olındı. Fī evāsıṭ-ı Şafer, 1007.

---

1) U interchanges the title of this chapter and that of the following chapter. The title is omitted in H, B. // 2) B, iken : E, yine; R, omits // 3) rūz-nāmeci : B, ve rūz-nāmçeci //4) yine rūz-nāmeci : B, rūz-nāmçeci //5) The title is omitted in H, B. // 6) H, İbrāhīm : E, İbrāhīm Aġa //7) müteferriḳa ... efendi : B, olan ẕāt //8) H, B, emīni : E, emīn // 9) The title is omitted in H, B. // 10) mevlānā şeyḫ : U, şeyḫī //

Aḫī-zāde ʻAbdülḥalīm Efendiye
teḳāʻüd buyurılduġıdur.[1]

Ve Anaṭolı Ḳāżī-ʻaskerliginden munfaṣıl Aḫī-zāde Mevlānā[2] ʻAbdülḥalīm Efendiye teḳāʻüd vazīfesi yevmī[3] ikiyüz aḳçe taʻyīn buyurıldı. Fī evāsıṭ-ı Ṣafer, 1007.

Edirne ḳāżīlıġı virildügidür.[4]

Ve Edirne Ḳāżīsı Mevlāna Rıḍvān Efendi refʻ buyurıldı. Yerine maḥmiye-i Mıṣrdan munfaṣıl Ḳāf-zāde Mevlānā Feyżullāh Efendi ḳāżī olmaḳ fermān olındı. Fī evāsıṭ-ı Ṣafer, 1007.[5]

Sefer-i ẓafer-rehberden Beñlü ( )
Ḳapucı gelüb, ḫaberler bildürdi.
"Ehl-i İslām küffār-ı ḫaksār[a]
muḳābil olacaḳ zamāndur" didi.
Duʻālara iştiġāl olındı.[6]

Evāsıṭ-ı ẓehr-i Ṣaferü'l-muẓafferde Serdār-ı ʻasākir-i manṣūre Saṭurcı Meḥmed Paşa - edāme'llāh taʻālā iclāle-hū - ḥażretlerinden[7] Beñlü Ḳapucı geldi.[8] Ġāzī Girāy Ḫān ḥażretleri

---

1) The title is omitted in H, B. // 2) Aḫī-zāde mevlānā : H, B, omit // 3) yevmī : B, yevmīye // 4) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in D. // 5)E - date wrongly given as 1006.// 6) This chapter is omitted in U. The title as omitted in H, B; D, Sefer-i ẓafer-rehberden Beñlü Ḳapucı ḫaber ile gelüb ʻasker-i nuṣrat-eger duʻā ile istimdād eyledüklerin bildürdi//7)ḥażretlerinden: H, B, ṭarafından //8) geldi: B, gelüb böyle ḫaber getürdi ki //

'asker-i Tatar ile Dobrıca vilāyetinden[1] geçüb, serḥadd-i mansūrde varub, evvel Vezīr-i rūşen-żamīr Vidin muḥāfaẓasında olan Ḥafız Aḥmed Paşa ḥażretleri ile mülāḳī olub, 'ālī żiyāfet olmış, andan Serdār-ı 'izzet-şi'ār ḥażretleri ile mülāḳāt idüb, anlar daḫi żiyāfet-i 'ālī eyledüklerinden ṣoñra a'dā-yı dīn-i müşrikīn vilāyetine Tatar-ı ṣabā-reftār gürüh gürüh ṣalınub, gitdüklerinde Erdel küffārı[2] sābıḳā Temaşvar serḥaddinde müstevlī olduḳları Lipva (لیوه) ve Yanova (یانوه) ve Çanad ḳal'aların bıraḳub ḫālī ḳoyub, [414 a] ve Gümüş-ayaḳlu dimegle meşhūr olan saḳat mel'ūn, ki içlerinde tedbīr-ü-tedārükle ma'rūf mu'temedün'aleyh serdārları olmaḳın, Ḳıral-ı la'īn bundan aḳdem Al-ı 'Oşmāna muṭī'[3] iken 'işyān-u-ṭuġyān iden mel'ūnı vilāyet-i Erdelden ref' idüb,[4] İç-ele[5] göndərüb. yerine Gümüş-ayaḳlu[6] olan[6] mezbūr Maksimilyanuş mel'ūnı[7] naṣb eylədügi ḫaberleri bildürdi. Ve ṭabur ile oturduġı maḥallden 'asākir-i manṣūre[8] hücūm işitdükde

---

1) vilāyetinden : H, içinden vilāyetinden ; B, içinden // 2) küffārı : B, keferesi // 3) B, bundan ... muṭī' : E, evvelki aṣl ṭābi' ; R, muḳaddemā ehl-i İslāma ṭābi' // 4) ref' idüb : R, ḳaldırub // 5) İç-ele الچ-ا : R, İç-ile ایچ-ا // 6) ayaḳlu olan : B, ayaḳ didükleri // 7) Gümüş-ayaḳlu ... mel'ūnı : R, Gümüş-ayaḳ la'īn ile ... ملیانوشی nām kāfiri // 8) 'asākir-i manṣūre : B, 'asker-i manṣūrenüñ //

ḳalḳub içerü ṣa'b yerlere çekildügin inhā eyledi. Ve "Tamām 'asākir-i İslām ile muḳābele ve muḳātele olacaḳ eyyāmdur"[1] diyü i'lām eylemegin irtesi erkān-ı devlet Dīvān itmeyüb, 'ulemā ve ṣuleḥā ve meşā'iḫi[2] cem' itdürüb[3] Ayaṣofya-yı Kebīrde du'ā-vü-ṣenā-vü-niyāz ile Dergāh-ı 'İzzete 'arż-ı iftiḳār-u-tezellül ile[4] münācāte meşġūl oldılar. Allā-hümme ünṣur ümmete Muḥammed. Allā-hümme iftaḥ ümmete Muḥammed. Allā-hümme tecāvēz 'an ümmeti Muḥammed, du'āları mele'-i a'lāya çıḳdı.[5] Ve mezbūr Beğlü Ḳapucı "'Asker sürmek ḫidmetinde Bosna serḥaddinde Beglerbegi Ḥasan Paşa ḥażretleri,[6] merḥūm Ḫüdā-virdi Paşa cenginden[7] berü serḥadd-i Bosnadan ḥareket itmeyüb, ve belki varan ovāmir-ü-aḥkām ile 'amel eylemekden[8] daḫi ser-keşīde iken ḥüsn-i tedārük ile Pojega alay begisin ṣalb eyleyüb,[9] ekser leşkeri muḥkem let çalmaḳ ile sefere çıḳarub, sürüb, Üstolni Belġrad üstine üşüb, muḥāṣara iden küffār-ı ḫāksār ḳal'a-i mezbūrı[10] bıraġub perīşān olmasına sebeb olmışdur."

---

1) eyyāmdur : H, maḥalldür; B, vaḳtdür // 2) meşā'iḫi : R, meşā'iḫ // 3) itdürüb : H, idüb ; R, cem' oldılar ve cem'īyet-i 'aẓīm ile // 4) 'arż-ı ... ile ; H, B, omit // 5) Allā-hümme ... çıḳdı ; H, B, omit // 6) B, ḥażretleri : B, omits // 7) Ḥasan ... cenginden : R, olan Ḫüdā-virdi Paşa Ḥasan Paşa merhūm olduġı cengden // 8) 'amel eylemekden : H, 'amel eylemekde ; B, 'āmil olmaḳda // 9) begisin ṣalb eyleyüb : B, begini ṭaleb idüb ; R, begini ṭaleb ve // 10) B, küffār-ı ḫāksār ḳal'a-i mezbūrı : E, küffaruñ ; H, küffār-ı ḫāksār //

Vezāret ile Rūmili Beglerbegisi Velī Paşa vilāyet-i Budun muḥāfaẓasında iken āḫiret seferin itdügidür.[1]

Ve yine Rūmili Beglerbegiligi[2] vezāret elḳābı ile ḥükm-i şerīf yazılub, Budun muḥāfaẓası ḫidmetinde mücidd-ü-sā'ī olan ve yararlıḳ ile be-nām[3] Velī Paşa merḥūm maraż-ı ṭaḥīrden āḫiret seferin eylediigi ḫaber geldi. Yine[4] vezāret ile Anaṭolı Beglerbegisi Meḥmed Paşa yolı-yle Rūmili Beglerbegisi olub, vilāyet-i Budun muḥāfaẓasından Serdār yanına[5] gidüb, ve Anaṭolı Beglerbegiligi ḳal'a-ı Egri muḥāfaẓasında olan Şofı Sinān Paşaya fermān olınub, geregi gibi Anaṭolı 'umūmen Budun muḥāfaẓasına [414 b] ḳalḳdukları 'arż olındı. Ve Velī Paşanuñ maḥmiye-i[6] İstanbulda olan evlerinde_ki erzāḳ[7] ve esbābını żabṭ[8] itmege Baş-defterdār Maḥmūd Paşa ve Anaṭolı Defterdārı Şems Efendi ve İç-ḫazīnedār-başı Muṣṭafā Aġa Baltacılar ile ḫazīne-yi Enderūna lāyıḳ tuhaf-u-cevāhir ve muraṣṣa'āt ḳabż itmege fermān olındı.

Fī evāsıt-ı Şafer. 1007.

---

1) The title is omitted in H, B; this chapter is omitted in U.

2) B, beglerbegiligi ; E, beglerbegiligi ve ; R, beglerbegiligine //

3) be-nām : B, be-nām olan // 4) yine : B, yerine // 5) muḥāfaẓa-sından serdār yanına : H, B, muḥāfaẓasına serdār // 6) maḥmiye-i: H, omits ; B, merḥūmuñ // 7) erzāḳ : H, B, emvāl ve erzāḳı ve eşyā // 8) żabṭ : H, B, ḳabż //

Ḳapucılar kethüdālıġa virildügidür.[1]

Ve Ḳapucılar Kethüdāsı 'Abdullāh Aġanuñ[2] kethüdālıġa şefā'at-i enderūn ilo Müteferrikalardan[3] Nagūḥ Aġa, ki Vālido Sulṭān ḥażretleri ḫāṣlarına voyvodalıġında imiş, ana fermān olındı. Fī 19 Şafer, 1007. Ve[4] 'Abdullāh Aġa ḳapucı-başı olmaḳ buyurıldı.

Mevlānā 'Arab-zāde 'Abdurra'ūf Efendiyo
teḳā'üd vazīfe virildügidür.[5]

Maḥmiye-i Miṣr ḳużātlıġından munfaṣıl[6] olub gelen Mevlānā 'Arab-zāde 'Abdurra'ūf Efendiyo,[7] mevālī-yi 'izām içinde oskı olub, ve ekserinden muḳaddem ehl-i 'ilm ve umūr-ı māliyede[8] istiḫdām buyurılmaġla, yevmī yüz ellī akçe vaẓīfo-i teḳā'üd fermān olındı.

Fī evāḫir-i Şafer, 1007.

Vidin muḥāfaẓasında Vezīr Ḥāfıẓ
Aḥmed Paşa ḥażretlerinden kolleler
ile dil geldügidür.[9]

---

1) The title is omitted in H, B. // 2) B, aganuñ : E, aga // 3) R, mütoferrikalardan : E, mütoferrikalarda[n] ; B, mütoferrikagāndan // 4) ve : R, ve ma'zūl olan // 5) The title is omitted in H, B ; this chapter is omitted in D. // 6) munfaṣıl : D, ma'zūl // 7) efendiye : H, B, efandi // 8) umūr-ı māliyede : H, B, emvāl ḫidmetinde // 9) The title is omitted in H, B. //

Evāḫir-i şehr-i Ṣaferü'l-muẓaffer sene seb' ve elfde sefer-i ẓafer-eserde Vidin muḥāfaẓasında olan Vezīr-i bā-tedbīr-ü-rūşen-ẓamīr Ḫāfıẓ Aḥmed Paşa ḥaẓretlerinden[1] a'dā-yı dīn kelleleri ve dilleri ṭabl-u-nefīrleri ile Dīvān-ı ma'delet-mekāna gelüb çekildi.[2] Melā'īn-i ḫāsirīn[3] iki bölük olub, bir bölügi Berkofca برقوجه üstine ğürete gidüb, ve bir bölügi Rahve üstine tūrāc-u-tūlāna çıkacaġı ḫaberleri[4] alınub, merdān-ı cenğāzmā arkurı varub, bi-'avni'llāh ta'alā fırṣat-u-nuṣrat ğāziyān-ı İslām-penāha[5] müyesser olub, düşmen-i dīn seyf-i İslām altında maḫkūr-u-münhezim oldukda, diri ḳalmayub,[6] dārü'l-bevāra göndermiş idügi i'lām olınmış ve bundan aḳdem Erdel Banı olan la'īn içerü gitdügi[7] söylenürken yine gelüb, Erdele[8] dāḫil olduġı ḫaber i'lām olındı. Ba'de-hū irtesi iki nefer ḳapucılar Serdār-ı ẓafer-şi'ārdan gelüb, Varad nām menzilden ayrılub, ve müfāraḳat[9] ideli [415 a] on iki gün geçüb, şimdiye dek düşmen-i dīn vilāyetine

---

1) ḫaẓretlerinden : R, ṭarafından müjdeler ile // 2) çekildi : H, B, dökildi // 3) H, melā'īn-i ḫāsirīn : E, melā'īn-ü-ḫāsirīn ; B, küffār-ı ḫüksār // 4) B, ḫaberleri : E, ḫaberler // 5) penāha : B, ṭarafına // 6) diri ḳalmayub : B, ekseri // 7) içerü gitdügi : R, içerüye çekildügi // 8) Erdele : R, Erdel taḫtına // 9) B, müfāraḳat : E, ve müfāraḳat //

girüb, gitmişlerdi.[1] Ve leşker-i Tatar mürür itdükleri yerlerde küffārdan eger ẓāhir[2] olmayub, sa'bü'l-mürür yerlere gitdüklerin ḥikāyet eylediler. Ve Budun Beglerbegisi Miḫaliclü[3] Aḥmed Paşayı Serdār-ı ẓafer-şi'ār ḥażretleri ref' idüb, yerine Dev Süleymān Begi Budun Beglerbegisi eyledükleri ḫaber geldi.

Vezīr Maḥmūd Paşa ḫātūnı
intiḳāl itdügidür.[5]

Ve bu esnāda Vezīr Maḥmūd Paşa ḥażretlerinüñ ḫātūnı intiḳāl eyledi, ki sābıḳā merḥūm Sinān Paşa ḫatunı[6] idi. Erkān-ı devlet cenāzesine vardilar. Merḥūme[7] Sulṭān Aḥmed evlādından idi. Fī evāḫir-i Ṣafer 1007. Zevci Maḥmūd Paşa ḥażretlerini vaṣī muḫtār idüb, şulūş-i mālini "Vucūh-ı hayrāta ṣarf idesin" diyü vaṣīyet eylemişler. Rahime-hümā 'llāh ta'ālā raḥmeten vāsi'a. Ḥażret-i Ebī Eyyūb Enṣārīde defn olınmaḳ üzre iken[8] Sulṭān[9] Süleymān ḫān türbesinüñ civārında defn itdiler.[10]

---

1) ideli ... gitmişlerdi : R, itdiler on iki günde İstanbula dāḫil olduḳ, ve şimdiye degin düşmen-i dīn vilāyetlerine girmişlerdür // 2) küffārdan eger ẓāhir : B, kefereden // 3)Miḫaliclü : B, omits // 4) Dev : B, omits // 5) The title is omitted in H, B; this chapter is omitted in D.// 6) ḫātūnı : B, zevci // 7) B, merhūme : E, merḥūm // 8) R, olınmaḳ üzre iken : E, olınsa gerek idi // 9) Sulṭān : B, lākin bir māni' sebebi-yle Sulṭān // 10) civārında defn itdiler : U, deryādan cānibine defn olındı //

Şehr-i Şafer āḫirinde ʻiṣyān üzre olan Miḫal laʻīnün ḥīlesi-yle leşkeri İslāma ḫasārat yetiş-dügidür.[1]

Ve şehr-i Şaferüñ cihār-şenbesinde[2] Vidin muḥāfaẓasında olan Ḥāfẓ Aḥmed Paşa ḥażretlerinüñ mektūbı gelüb, ʻiṣyān üzre olan Eflaḳ Voyvodası Miḫal laʻīn ile mā-beyn müddet-i medīde[3] dām-u[4]tezvīr üzre gāh mudārā ve gāh congde iken, cānibeyn[5] daḫi ġafletde olmayub, düşmen-i dīn her-gāh[6] "Ben Pādişāh-ı cihān-penāh ḥażretlerinüñ muṭīʻ-u-munḳād ḫarāc-güzār bende-i fermānıyum"[7] diyüb, altı yük aḳçe cizye nāmına Āsitāne-i Saʻādete irsālīyesi daḫi gelüb, ve "Elbette Paşa[8] ḥażretleri ile[9] mulāḳāt itmek aḳṣā-yı murādumdur"[10] diyü Ṭuna yüzinden şayḳalar[11] donadub, ve müstevfī envāʻ-i zaḫāʼir ḥāzır-u-müheyyā itdürüb, iskelelere ednā bahā ile şatılmaġa nidā itdürmegle[12] reʻāyā-vu-sipāh müteveccih olub, alışmaġa başlayub, bu izdihām arasında gemiler ile berü yaḳaya mubālaġa yaraḳlu[13] küffār-ı hāksār geçüb, "Melʻūn

---

1) The title is omitted in H, B. // 2) B, cihār-şenbesinde : E, cihān-şenbih سوربسنده : U, evāḫirinde; H, سوربسنده R, cihār-şenbih güni-ydi //3) D, medīde : E, medīd // 4) B, -u- : E, U, omit // 5) her-gāh : B, ise dāʼimā // 5) cānibeyn : B, ṭarafeyn ʻaskeri ; D, iki cānib // 7) ḫarāc-güzār bende-i fermānıyum : U, ḫarāc-güzūrıyūm // 8) Paşa : B, R, pādişāh // 9) ḥażretleri ile : U, ḥażretlerine // 10) murādumdur : B, merāmum-dur // 11) şayḳalar : U, gemiler // 12) B, şatılmaġa nidā itdürmegle : E, satmaga nidālar itdürüb // 13) yaraḳlu : B, müsellaḥ//

ḥīlekār āl ideyor,[1] ġāfil olmañ[2]" diyü ḫaber olınca ve nāgehānī muḳaddemā muḫālif yerden eāzlıḳ içine şāhī ḍarb-zenler[3] ḳodurmış imiş. Anları [415b] āden tutub[4] yüce yerlere çekdirüb,[5] leş-ker-i İslām üzre atub, hāy hāy ile ḥīlesi āşikār olub,[6] bizüm ceng-cū[7] leşkerimüz ṭop atıldugın göricek yine firāra başlayub, ve Adana Ḥākimi İbrāhīm Beg-oğlı Meḥmed Paşa tevābi'i ile[8] bir miḳdār zamān melā'īn ile elleşüb, yoluşub congde[9] iken Ḫāfız Aḥmed Paşa üstine bī-ḥadd melā'īn[10] ile Mīḫāl mol'ün kendüzi hücūm idüb,[11] "bi-'avni'llāh" demekde ḳaçmaḳ[12] erlikdür" maẓmūnı üzre[13] ele girmeyüb kendüzi ḫalāṣ olub,[14] ve lākin cümle 'askerüñ aġırlıġın[15] ve çadırların ve ḫazīne[16] ve ṭopların kāfir[17] başub

---

1) ḥīlekār āl ideyor : D, ḥīle ideyor //2) ġāfil olmañ : H, B, omit //3) B, ḍarb-zenler : E, ḍarb-u-zenler //4) āden tutub : H, ādemler ḳoyub; D, omits //5) anları ... çekdirüb : B, hemān yek fitilden //6) ḥīlesi āşikār olub : D, omits //7) ceng-cū : R, ceng-āver //8) tevābi'i ile : H, omits //9) melā'īn ... congde: R, küffār-ı ḫaksāra muḳābil olub muḳātele ve muḳārebede // 10) bī-ḥadd melā'īn : B, küffār-ı bī-şumār //11) hücūm idüb : H, omits //12) bi-'avni'llāh ... ḳaçmaḳ : B, Ḫāfız Aḥmed Paşa daḫi bi'avni-hi ta'ālā vaḳtinde firār //13) maẓmūnı üzre : B, maẓmūnınca // 14) kendüzi ḫalāṣ olub : B, kendüyi taḫlīṣ idüb // 15) H, aġırlıġın: E, آغرغن ; U, آغرغن // 16) ve ḫazīne : B, omits // 17) B, ṭopların kāfir : E, ṭopları //

alub, ḫasāret-i küllā olduġın bildürmişler. Ve alduġı[1] ṭopları ve çadırları getürüb, Nigbolı ḳal'ası üstine ḳurub,[2] dögmege başladuġın i'lām eyledіler.[3] Erkān-ı Devlet içine muḥkem ġam-u-elem ve endūh düşüb Dergāh-ı 'İzzete niyāza başladılar.[4]

Fī selḫ-i Şafer 1007.

Ṣadr-ı A'ẓam ḥażretleri Meḥmed Paşa ve Yeñiçeri sefer-i ẓafer-rehbere çıḳmaḳ fermān olınduġıdur.[5]

Ve ġurre-i şehr-i Reb. I'de sa'ādetlü Pādişāh-ı cihān-penāh ḥażretleri Yeñiçeri Aġası Ḥasan Aġayı Ḳandil[6] bāġcesine[7] istedüb, "Umūmen Yeñiçeri ile Vezīr-i A'ẓam Meḥmed Paşa ve çavuş-başı ve re'is[8] ve defter-emīni çıḳub Eflaḳ vilāyoti üstine varmaḳ gerekdür[9]" diyü muḥkem tenbīh-u-te'kīd ile fermān-ı 'ālī buyurduḳların gelüb inhā[10] eyledіler.[11] Ve münādiler muḥkem

---

1) alduġı : B, alınan // 2) üstine ḳurub: B, ḳarşusına ḳurub ḳal'a-i mezbūrı// 3) eyledіler : B, itmişler bu ecelden // 4) erkān-ı ... başladılar : D, omits // 5) The title is omitted in H, B. // 6) Ḳandil : H, B, Ḳandili ; R, Ḳandillü // 7) bāġçesine : R, bāġçeye // 8) re'īs : B, re'īs efendi // 9) vilāyoti ... gerekdür : H, B, vilāyetine gitmek gerekdiz // 10) inhā : R, Ṣadr-ı A'ẓam Meḥmed Paşa ḥażretlerine inhā-vü-i'lām // 11) 'ālī ... eyledіler : D, hümāyūn buyurdılar gelüb cümleye bildürüb //

nidālar ile sefer tedārükini ḫalḳ-ı 'ālemе ışmarladılar. Ve Yeñiçeri Aġası ḳapusında tuġ dikildi. Ve Ṣadr-ı A'ẓam ḥażretleri daḫi çadırların sa'ādet-ḫānesi ḥavlısında[1] ḳurdurdılar.[2]

Sa'ādetlü Pādişāh-ı gerdūn-besṭat
ḥażretleri leb-i deryāda olan
Ḳandil bāġçesinden Sarāy-ı 'Āmireye
geldügidür.[3]

Ve evā'il-i şehr-i mezbūrede mübārek maraż[4] daḫi tedennī üzre olub, havālara i'tidāl geldi. Bi-'ināyeti'llāh ta'ālā sa'ādetlü Pādişāh-ı 'alem-penāh ḥażretleri dü-şenbih gün Ḳandil bāġçesinden[5] göçüb Sarāy-ı 'Āmireye geldiler. Ḳutlu ve mübārek ola vāfir ḳurbanlar olub, ve fuḳarāya taṣadduḳāt buyurıldı.

Fī 4 Reb. I, 1007.

Ḳapucı-başı 'Abdullāh Aġa sefer-i
ẓafer-eserden ḫaber getürmek fermān
olınduġıdur.[6] [416 a]

Ve evā'il-i şehr-i Reb. I'de Ḳapucı-başı olan 'Abdullāh Aġa sefer-i ẓafer-rehberde olan Tatar[7] ḪānıGāzī Girāy Ḫān ve Serdār-ı 'ālī ḥażretlerine şimşīr-i zerīn ve ḫil'at-i[8] fāhire

---

1) ḥavlısında : U, ḳurbında // 2) ḳurdurdılar : H, B, D, ḳurdılar // 3) The title is omitted in H, B ; this chapter is omitted in D. // 4) mübārek maraż : B, maraż-ı ṭā'ūn //5)Ḳandil bāġçesinden : H, B, Ḳandilliden ; R, Ḳandillü bāġçeden //6) The title is omitted in H, B. //7) Tatar : B, Ḳırım // 8) ḫil'at-ı : B, ḫila'-ı //

ve istimālet-nāmeler ile gidüb ve Ḫ^vāce-i Şāh-ı cihān Müfti'l-enām ḥażretleri inşāsı-yle Ḫān ḥażretlerine kelām-ı dürer-bār-ı lē[illegible] *intiẓām-ı* -nāme, ki "Erdel vilāyetinde ḳışlayub, küffār-ı füccār-ı Macaruñ damarın[1] kesüb, tekrār gelüb, gitmek meşaḳḳatinden[2] ḫalāṣ olmaġa himmet eyleyesiz" buyurılub, ve sulṭānlara ve mīr-zādelere[3] kenār-ı nāmede sitāyişler buyurılmışdı. Varub aḥvāli[4] bilüb, gelüb i'lām-ı ḥāl eylemek fermān olındı. Ve kifāyet miḳdārı ḳapucılar alub, kendü atları ile[5] gitmek fermān buyurıldı. Fī 4 Reb, I, 1007.

Āsitāne-i Sa'ādetde tebdīl buyurılan menāṣıb-ı 'ālīye ṣāḥibleri pāye-i serīr-i a'lāya yüz sürdükleridür.[6]

Evā'il-i şehr-i mezbūrede sa'ādetlü Pādişāh-ı dīn-penāh ḥażretleri dīvān-ḫāne adasına çıḳdılar. Tebdīl buyurılan[7] menāṣıb-ı 'ālīye[8] ṣāḥibleri girüb pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürdiler. Baş-defterdār olan Maḥmūd Paşa ḫil'at-ı fāḫire giydi. Ve Rūmili Ḳāżī-'askeri olan Ebu's-Su'ūd-zāde Mevlānā Muṣṭafā

---

1) damarın : H, B, dermānın // 2) meşaḳḳatinden : B, zaḥmetinden // 3) mīr-zādelere : B, mīrzālara //4) H, aḥvāli : E, aḥvāl // 5) ḳapucılar ... ile : R, yanına ḳapucılar alub ve gitdi ki kendü atları // 6) This chapter is omitted in D. // 7) tebdīl buyurılan : B, terfī' olınan // 8) 'ālīye : B, refī'a //

Efendi ve sābıḳā Rūmili Ḳāżī-'askeri olan ve ḥālā[1] Anaṭolı Ḳāżī-'askeri olan Dāmād Mevlānā Muḥyiddīn Efendi ve Edirne ḳāżīsı olan[2] Ḳāf-zāde Efendi ve Bursa ḳāżīsı Kemāl Efendi ve Ḳapucılar Ketḫüdāsı olan Naṣūh Aġa ve tekrār Şehr-Emīni olan Tīmārlu Müteferriḳa İbrāhīm Aġa ve Maṭbaḫ-ı 'Āmire Emīni olan Tīmārlu Müteferriḳa Muṣṭafā Aġa bu vechle pāye-i serīr-i 'ālem-maṣīre cehre-fersā oldılar. Ve[3] Eflaḳ[4] meĭ'ūnı Mihal la'īn üstine yazılmaḳ fermān olınan 'askere muḥkem tenbīh-u-te'kīd buyurılub, hemān ṭurmayub çıḳmaḳ buyurıldı. Ḫuṣūṣā tīmārlu ve ze'āmetlü kātib ve çavuşlara ve müteferriḳalar ḥaḳḳında[5] ḫaṭṭ-ı hümāyūn çıḳub, tehdīd olındı.

Serdār Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa ḥażretleri
üstine ḥīle ile ṣūret-i 'iṭā'atde gelüb,
ḫasāret iden melā'īn aḥvālidür.[6]

---

1) B, ḥālā : E, tekrār // 2) olan : B, olan mevlānā //
3) B, bu vechle ... ve : E, ve // 4) Eflaḳ : R, Eflaḳ voyvodası //
5) kātib ... ḥaḳḳında : R, küttābān ve çavuşān ve müteferriḳagān ḥaḳlarında // 6) The title is omitted in H, B. //

Ve "Ḥāfız Aḥmed Paşa üstine ḥīle ile gelen melā'īn-i ḫāksār alayı[1] üç bölük[2] olub, ayrılub, on beş biñ miḳdārı Nigbolı ḳal'asın [416 b] muḥāṣara eyleyüb, ve[3] on beş biñ miḳdārı daḫi Vidin muḥāfaẓasında olan ümerā üstine muḥāṣaraya[4] gidüb, ve on beş biñ miḳdārı daḫi ḳal'a-i Foṭḥ-i İslām üstine gelmişlerdür, ve Erdel üstine giden Tatar ḫān leşkerinüñ ve 'asker-i İslām ile varan[5] Serdār[6] Saṭurcı Meḥmed Paşa ḥażretlerinüñ ḫaberlerine muntaẓırlardur.[7] Nice olursa aña göre ḥareket ideceklerdür" diyü leşker-i İslāmdan ve vilāyet ḫalḳından ḫaberler geldi. Vilāyet re'āyāsınuñ keferesi[8] bizüm 'askerimüzüñ[9] cevr-ü-ẓülmünden ve ḥükkām-ı salṭanatuñ bī-dādlığından[10] ve tekālīf-i şāḳḳaya ṭāḳat getüremeyüb[11] nā-inṣāflıḳları sebebi-yle[12] cinsleri olan[13] kefere ḥākimlerine teb'īyet eyleyüb,[14] ekser umūrda mu'āvenet-ü-muẓāheretleri Miḥal la'īn cānibine olduğın bildürdiler. Fī evā'il-i şehr-i Reb. I, 1007.

---

1) alayı : B, omits // 2) bölük : B, gürūh // 3) on beş ... ve : B, omits // 4) muḥāṣaraya : B, ḥarbe // 5) D, varan : E, B, olan // 6) leşkerinüñ ... serdār : B, leşkeri ve 'asker-i İslām ile olan ümerā serdārı ekrem // 7) muntaẓırlardur : B, müteraḳḳiblerdür // 8) U, H, B, keferesi : E, keferesini // 9) 'askerimüzüñ : B, 'askerimüz // 10) 'askerimüzüñ bī-dādlığından : R, 'askerimüzden gördükleri cevr-ü-ẓülmden ve ḥükkām-ı salṭanatde olan bī-dādlıḳdan // 11)H, B, getüremeyüb : E, getürmeyüb // 12)B, nā-inṣāflıḳları sebebi-yle : E, nā-inṣāfsızlıḳlardan; R, bī-inṣāflıḳları //13)R, cinsleri olan : E, cinsi ; B, re'āyā cinsi // 14) teb'īyet eyleyüb : R, ittibā' ile //

Ve bi'l-cümle elbette dinç leşker ile mu'āvenet-ü-meded-kārlıḳ olmazsa aḥvāl-i memleket gitdükçe ḫaraba varıyor "tedbīr tedbīr[1] leşker leşker"[2] dimişlerdi.[3]

Ṣadr-ı[4] A'ẓam ḥażretleri-yle
Yeñiçeri Aġası gitmeyüb, Vezīr
Maḥmūd Paşa gidecek olduġıdur.[5]

Ve bu eşnāda "Ṣadr-ı A'ẓam Mehmed Paşa - edāme 'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥażretleri serdār olub, Yeñiçeri Aġası ile çıḳub, Eflaḳ seferine Mihal la'īn üstine giderler ise[6] re'y-i rekīk ve sü'-i tedbīrdür. Erdel vilāyetine[7] müstevlī olan leşker-i İslām ile olan Serdāra muḥkem şaşkınlıḳ ve ıṣṭırāba düşmego sebeb-ü-bā'iṣdür[8]" diyüb, Vezīr Maḥmūd Paşa ḥażretlerine ḥükm-i şerīf varub,[9] baş-ḫāṣeki ile üç biñ nefer Yeñiçeri, biñ beş yüz

---

1) tedbīr tedbīr : wrongly written in Ms E: tedbīr bir // 2) gitdükçe ... leşker : B, ḫarūba yüz ṭutar meded leşker med[ed] leşker // 3) ve bi'l-cümle ... dimişlerdi : U, D, omit // 4) D, ṣadr-ı : E, paşa-yı // 5) The title is omitted in B. // 6) Mehmed ... ise : H, B, ḥażretleri ile Yeñiçeri aġası çıḳub gitmek // 7) vilāyetine : H, cānibine ; B, ṭarafına // 8)muḥkem ... bā'iṣdür : B, 'aẓīm şaşḳınlıḳdur ; H, muḥkem şaşḳınluḳdur // 9) ḥükm-i şerīf varub : B, ḥükm ṣādır olub Yeñiçeri ocaġından //

neferi[1] emekdār ve ḫidmetkār 'Acemi-oğlandan[2] ḳapu olub çıḳmaḳ[3] fermān olındı. Ve mānde olub, istiḫdāmda olan bölük Sipāhīlerine[4] Māndeler Ağası-yle aşılmış[5] 'ulūfeleri virilüb, gitmek emr olındı. Ve "Ata ṭona[6] ḳādir, dirlik ister ḳul-oğlı ve ġarīb yigitlerden sefere ḫāżır olmaḳ üzre eger bölük ve eger cebecilik isteyen Vezīr Maḥmūd Paşa ḳapusına varub yazılsun" diyü münādīler Bezzāzistānda nidālar eylediler. 'Asker nā-fermān olıcaḳ ve salṭanat üstine dilīr[7] olıcaḳ ḳānūn-ı ḳadīm[8] terk olınub, devlet ḫākimleri[9] bīgānelerden yoldaşlıḳ ve ḫidmet ümīdine[10] erāzil ve ecnebīden [417 a] vefādārlıḳ[11] ricāsı-yle düşmen-i dīne ḳahr-u-ġalebe eylemek üzre[12] ġayre iltifāte yüz ṭutdılar. Allāh ta'ālā luṭfından düşvār olan işlerimüz[13] āsān eyleyü-vire. Āmīn. Bi-ḥaḳḳı'n-Nebīyi'l-emīn.[14]

---

1) bin beş yüz neferi : H, B, ve bin beş yüz nefer //2) oğlandan : H, B, oğlanından // 3) 'Acemi-oğlandan ... çıḳmaḳ : R, 'Acem-oğlanlardan ḳapuya çıḳarılmaḳ // 4) B, bölük sipāhīlerine : E, bölük ḫalḳı sipāhīler // 5) ağılmış : R, işlemiş // 6) ata ṭona : U, ata ve ṭona // 7) dilīr : H, R, دیرلدی // 8) ḳadīm : H, R, ḳadīm üzre // 9) 'asker ... ḫākimleri : B, ḫāṣıl-ı kelām // 10) ümīdine : B, ümīdi-yle ve // 11) vefādārlıḳ : B, ḳafadārlıḳ// 12) ümīdine ... üzre : H, ümīdinde // 13) olan işlerümüz : B, işlerini // 14) ve ata ... emīn : D, omits //

Ve "İki yüz nefer[1] dirliklü çavuşlar yazılub, varub, anda olan üç yüz nefer çavuşa mülākī olub, beş yüz nefer[2] ola. Ve ḫāseki aġa daḫi[3] üç biñ nefer Yeñiçeri[4] anda olan Seḫbān-başıya[5] mülākī olub, Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa[6] ke-mā-kān Serdārlıḳ ile yine anda ḳışlayub, Yer-kōgi ḳal'asın daḫi fırṣat el virür ise tecdīd eyleye. Ve Maḥmūd Paşa ḥażretleri iḥtiyāc olursa[7] aña tābi' ola" diyü fermān olındı.[8] Fī sene-i 1007.

Defterdār ḳapusında bed-du'ā iden ḳāżī füc'eten vefāt itdügi ve İsmā'īl Çavuş helāk olduġıdur.[9]

Ve bu eşnāda Defterdār Maḥmūd Paşa ḳapusında ḳużātdan birisine "Żimmetiñde re'āya-yı memleketden çıḳmış māl[10] vardur" dinilüb,[11] ehl-i vuḳūf ḫaşm peydā olub, ve belki teftīş daḫi iltizām eyledüklerinde[12] çavuş elino virilüb, "yüri eve gidelüm" dirken "Ya Rabbī canum al bu çavuşdan beni[13] ḳurtar" diyüb,

---

1) nefer : U, omits // 2) yazılub ... nefere : H, B, omit // 3) daḫi : D, ve // 4) Yeñiçeri : B, Yeñiçeri ile // 5) başıya : B, başı aġaya // 6) Paşa : B, paşa ḥażretleri daḫi // 7) iḥtiyāc olursa : B, iḳtiżā iderse //8) olındı : H, omits //9)The title is omitted in H, B. // 10) māl : B, şu ḳadar māl // 11)dinilüb : B, diyü // 12) eyledüklerinde : H, olınub ; B, olınub meşbūr ḳāżī // 13) bu çavuşdan beni : H, B, beni bu çavuşuñ elinden //

kendüzine du'ā-yı nefrīn[1] ider. Fi'l-ḥāl du'āsı icābete ḳarīn olub, fūc'eten teslīm-i rūḥ eyleyüb, ḫalāṣ olur. Cebinde kīsesinde ṭoḳsān iki altun ile bir ḳaç 'aded ġuruş bulınub, "Beytü'l-māldür" diyü ḫazīne-i 'Amireye teslīm olındı. Ve ol gice[2] ser-efrūz çavuşlardan İsmā'īl[3] Çavuş müte'ayyin-ü-benām iken ḳażā-yı nāgehānī ile mestāne nıṣf-ı leylde[4] hevāsına mütā-ba'at idüb, bir kimsenüñ ḳapusına varub, ḫaṣm-ı[5] nā-be-kāra rast gelüb, sīnegāhına ḫancer ile urub çavuş-ı mezbūrı[6] helāk eyledi. Fī evāsıṭ-ı Reb I, 1007.

Sefere me'mūr olan Vezīr Maḥmūd Paşa ḥażretleri alay-ı şevket ile çıḳub, erkān-ı sa'ādet gönderi-çıḳdukları dur.[7]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Reb I de 'asker-i İslām ile sefere ḳışlamaḳ üzre me'mūr olan Vezīr-i müşīr-i lā-naẓīr-i bā-tedbīr Maḥmūd Paşa ḥażretleri alayın müheyyā idüb,[8] müzeyyen-ü-müretteb

---

1) du'ā-yı nefrīn : U, du'ā-vü-nefrīn // 2) gice : B, omits // 3) İsmā'īl : B, mezbūr İsmā'īl // 4) nıṣf-ı leylde : B, R, nıṣfu'l-leylde // 5) ḫasm-ı : R, ḫasmı // 6) R, çavuş-ı mezbūrı : E, omits // 7) The title is omitted in B. // 8) alayın müheyyā idüb : B, alay mühimmātın tamām //

geldi.[1] Yevmü'l-iŝneyndo ḳā'ido-i ḳadīme-i [417 b] salṭanat-āyīni üzre sa'ādet-medūra a'yān ve[2] erkān-ı devlet gelüb,[3] cem'īyet-i 'aẓīm oldı. Rāyet-i feṯḥ-āyāt açılub, debdebe-i ṭabl-u-naḳḳāre çalınub,[4] çıḳıldı. Ve yine[5] ḳānūn üzre tenhā[6] pāye-i serīr-i salṭanato girüb eglendi.[7] Çıḳduḳda vüzerā-yı 'iẓām ve 'ulemā-yı kirām öñine düŝüb gönderi[8] gitdiler. Edirne ḳapusı ḫaricinde ḳonıldı. Ve sefere fermān olınanlardan çoḳ[9] kimseler emr-i Pādiŝāhīye imtiŝāl itmeyüb, ĝayret-i dīn-i mübīn itmediler,[10] 'asker ḥaḳḳında tehdīd ile ŝer'-i ŝerīf-i muṭahhara üzre Müfti'l-enām ve Şeyḫülislām Sa'deddīn Efendi ḥażretleri fetvālar virdiler. Ve sābıḳā Baş-defterdār olan 'Alī Efendi ve Burhān Efendi ve sābıḳā Defterdār ve Nişāncı olan Lām 'Alī Efendi ve sābıḳā[11] Re'īsü'l-küttāb olan Oḳcı-zāde Meḥmed Efendi

---

1) geldi : B, omits // 2) sa'ādet ... ve : B, omits // 3) gelüb : B, ile gelüb // 4) āyāt ... çalınub : D, açılub // 5) çıḳıldı ve yine : B, ve // 6) tenhā : U, müntehā // 7) eglendi : B, cüzü' eglenüb // 8) B, gönderi : E, gönderdi // 9) B, çoḳ ; E, dogme // 10) D, itmediler : E, B, R, itmeyin ; U, itmek üzre // 11) ve sābıḳā ... sābıḳā : U, omits //

ve Yaḥyā Efendi ve[1] daḫi niceler ki mütoferrikalardan ve küttābdan ve çavuşdan[2] ağır ze'āmetlere mutaşarrıf olub ḳalanlar içün[3] ki a'dā-yı dīn memālik-ı İslāmīyeye muttaşıl hücūm itmegle ḫarab-u-yebāb itmekde olub, ve fermān-ı Pādişahi-yle Ḳapucılar ketḫüdāsı Naşūḥ Aġa evlerine[4] varub bulduğını[5] envā'-ı ihānet-ile boğazına ip ṭaḳub aşmaġa çıḳarub ve kimin çökerdüb boynin urmaḳ istéyüb, ve bir ḳaç vācibü'l-ḳatlüñ Sipāhī nāmına boynın urmaġla siyāset idüb, bu vechle memūr olanlar cebren ve ḳahran[6] Serdār yanına vardılar. Fi't-ta'rīhi'l-merḳūm.

Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa perīşān olan
leşkeri cem' idüb, küffārı başub,
ḳal'ayı ḫalāṣ idüb, melā'īn tağıl-
duğıdur. Ve Pādişāh ḥażretleri
Müftīden istiftā itdükleridür.[7]

Ve ovāḫir-i şehr-i Reb I-i sene-i mezbūrede Serdār Ḥüfıẓ Aḥmed Paşa ḥażretlerinden ḳapucılar gelüb, aḫbār getür-diler, ki muḳaddemā Eflaḳ ḫā'ini Miḫal mel'ūn ḥīle ile 'asker-i

---

1) ve : U, omits // 2) niceler ... çavuşdan : B, sā'ir müte-ferriḳagāndan ve küttābdan ve çavuşdan // 3) ḳalanlar içün : B, bir bahāne ile ḳalanlar // 4) evlerine : B, ba'żīlarınuñ evine // 5) bulduğını : B, omits // 6) B, bu vechle ... ḳahran : E, güçle çadırların çıḳarub // 7) The title is omitted in B. //

İslāmuñ aġırlık[1] ve çadırların yaġma idüb, ḳal'a-i Nigbolıyı muḥāṣara eyleyüb, sekiz gün pey-ā-pey ve hey-ā-hey[2] muḥkem ceng-ü-neberd[3] idüb, der-'aḳab[4] Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa perīşān olan leşker-i İslāmı cem' idüb, melā'īn-i ḫāsirīni[5] baṣduḳda bi-'avni'llāh ta'ālā küffār maḳhūr-u-münhezim olub,[6] [418 a] ve ḳal'ayı istiḫlāṣ eyleyüb, düşmen ḳalḳub ardınca ḳova-gitdügin sābıḳā ulaġla[7] gelen Dīvān-ı 'ālī kātiblerinden yarar ve şecā'at-şi'ār Tatar Meḥmed Çelebi gelüb ḫaber virüb, ve ḥalā[8] melā'īn-i ḫāksār Vidin üstine gitdügin bildürüb, olbette leşker-i cedīd ile imdād vācib olduġın inhā eyledükde sa'ādetlü Pādişāh-ı cihān-penāh ḥażretleri Ṣadr-ı A'ẓam Meḥmed Paşa ḥażretlerin ve Müfti'l-enām Ḫ^vāce Efendi ḥażretlerin ve Ayasofya vā'iẓi Mevlānā Muḥyiddīn Efendiyi istedüb,[9] sefere fermān olınan leşker-i İslām emre 'iṭā'at itmedüklerin söyleyüb[10] ḥaḳlarında istiftā buyurduḳları[11] şāyi' oldı. Virilen fetvāya daḫi naẓar olına.[12]

---

1) D, aġırlık : E, اغرق : B, aġırlıgın // 2) pey-ā-pey ve hey-ā-hey : D, mütevāliyyeten // 3) muḥkem ... neberd : B, ceng-i āşūb // 4) B, der-'aḳab : E, üstine // 5) melā'īn-i ḫāsirīni : B, mezbūr pelīd-i 'anīdüñ üzerine varub // 6) olub : B, omits // 7) ulaġla : B, ulaḳlıḳ ile // 8) B, virüb ve ḫālā : E, virdügünde // 9) istedüb : B, getürdüb // 10) itmedüklerin söyleyüb : B, itmedükleri söyleşilüb // 11) buyurdukları : B, olınduġı // 12) virilen ... olına : B, omits //

Ve ḥāliyā[1] gelen ḫaberler bu ki a'dā-yı dīn-i ḫāsirīn[2] yedi gün ḳal'a-i Feṭḥ-i İslāmı muḥāṣara idüb, muḥkem ceng-ü-[3]āşūb olub, ehl-i İslām bi'l-ittifāḳ sa'ādet-i şehādet üzre ahd-ü-peymān eyleyüb[4] dögüşmişler,[5] bir gice bir yigit gelüb, ḳal'a ḳapusın ḳaḳub, "Acuñ ben Müslimānum" diyü kelime-i tevhīd idüb, "Size ḫayr ḫaberüm var " diyüb, içerü giricek, "Kāfirler ḳal'ayı bıraḫub ḳaçmaḳları muḳarrer oldı. Erdelden[6] kaġıdlar geldi. Baña[7] 'Yetiş Erdel vilāyeti ḫarāb oldı. Tatar memleketi[8] vīrān eyledi, ḳal'aları[9] Serdār aldı' dimegle başları ḳayusı oldı"[10] diyüb, fi'l-ḥaḳīḳa irtesi melā'īn ḳarār itmeyüb,[11] firār itdüklerin i'lām eylediler. Ve Vidin ḳal'asın daḫi altı gün muḥāṣara eyleyüb,[12] anda daḫi ceng üzre iken muḫālīf rüzgār çıḳub, melā'īne ve gemilerine ıżṭırāb düşicek[13] ümerā-yı muḥāfaẓadan merdān-ı[14] kārzār ile üzerlerine varub, ṭopların bıraḳdırub, ve yayasın

---

1) ḥāliyā : D, bu def'a // 2) dīn-i ḫāsirīn : B, bed-nihād // 3) -ü- : H, omits // 4) eyleyüb : B, itdüklerinde // 5) dögüşmişler : H, B, omit ; D, dögüşürken // 6) Erdelden : B, kendülere Erdelden // 7) baña : H, B, omit // 8) memleket : D, memleketümüzi // 9) ḳal'aları : B, ḳal'ayı // 10) ḳayusı oldı : R, ḳaydına düşdiler // 11) ḳarār itmeyüb : B, omits // 12) ve Vidin ... eyleyüb : R, ḳal'a-i Vidin daḫi altı gün muḥāṣara olındı // 13) düşicek : B, düşdükde // 14) D, merdān-ı : E, şecā'at şi'ār merdān-ı //

Ṭunaya[1] döküb, bi'iden ziyāde baş kesüb, melā'īn ḫızlān-u-inhizām ile ḳaçduḳların beyān eylediler.[2] Ve "Bi'l-cümle[3] küffār-ı hāksār vilāyet-i Eflaḳı sa'b cibāllerinde müteḥaṣṣın olurlar, ve ṭoñ zamānında yine ehl-i İslāmā gelüb, gezend irişdürmego ḳaṣd itmeleri muḳarrer-u-muḥaḳḳaḳdur," diyü diri[4] ṭutılub, depelenen[5] kāfirler ḫaber virdüklerin bildürdiler. Hemān "Leşker leşker" didiler. "Ve bizüm Yeñiçeri ve Sipāhīlerümüz[6] seferde [418 b] 'ulūfesin alınca ṭurırlar. Ve illā girüsin özleyüb[7] serdārların ḫālī ḳomaḳ kem-pīşeleridür" diyü söylediler.[8] Fi't-ta'rīḫi'l-merḳūm.

Buḫārā Ḥākimi olan 'Abdullāh Ḫānı vefātı ḫaberidür.[9]

Ve bu esnūda Ḥākim-i Belḫ ve Buḫārā ve Māverāünnehr ve[10] Semerḳand ve Bedaḫşānda fermān-fermāy olan 'Abdullāh Ḫān 'āzim-ı

---

1) Ṭunaya : H, omits // 2) melā'īn ... eylediler : R, ve küffārı maḳhūr-u-münhezim ḳaçurduḳları ḫaberin i'lām itdiler //
3) bi'l-cümle : B, omits // 4) diri : D, dil // 5) depelenen : B, ḳatl olınan ; D, omits // 6) sipāhīlerümüz : B, sipāhumuz ; D, sipāhlarumuz // 7) özleyüb : H, B, arzu idüb // 8) D, söylediler : E, beyān vāḳı' söylediler // 9) This chapter is omitted in U; the title is omitted in H. // 10) B, ve : E, omits //

'ālem-i baḳā olub, bu fānī yurtdan göçüb, yerine oğlı 'Abdülmü'min Ḫān cā-nişīni olduġı[1] ḫaberler tüccār lisānından ṣıḥḥat üzre şāyi' olub, söylendi. Taḥḳīḳ[2] oldı, ve Ḳızılbaş-ı küfr-fāş ṭā'ifesinden ḍarb-u-ḥarb ile alduḳları memleketüñ ḥasret-üiftirāḳı[3] ciger-süz olub, mülk-i Ḫorasan şehr-i Hirī ve Meşhed dāġ-ı ḥırmānı yaḳub yāndurmada idi. Fī evāḫir-i şehr-i Reb, I, 1007.

Ba'de-hū ḫaberler şāyi' olub, söylendi. Ve serḥadd ümerāsından 'arżlar daḫi geldi ki: 'Abdülmü'min Mirzā Özbek içinde fitne ile bī-mūcib helāk olub, 'Abdullāh Ḫān merḥūm ḳarındaşı, vekīl-i devlet, serīr-i mülke[4] geçüb, fermāndih olduḳda Ḳızılbaş içine ġulġule[5] düşüb, leşker-i firāvān ile vekīl-i salṭanat-ı[6] Şāh 'Abbās olan Ferhād Ḫān serdār olub, Özbegiler ile muḥkem ceng-ü-neberd olub, yine şikest Ḳızılbaşāna[7] düşüb, Ferhād Ḫān bagı-yle ḫalāş olduġı ḥikāyet olındı. Fī evāḫir-i Reb, I, 1007.

Boġdan voyvodası Erdel memleketinüñ
ālān-u-[8]talan olduġı ḫaberi bildürüb,
ḥidmetde bulınduġıdur.[9]

---

1) olduġı : H, olub // 2) taḥḳīḳ : H, B, mütehaḳḳaḳ //
3) iftirāḳı : H, B, firāḳı ; D, firḳati // 4) D, mülke ; E, B, salṭanate // 5) ġulġule : D, velvele // 6) salṭanat-ı : B, devlet-i // 7) Ḳızılbaşāna : H, B, Ḳızılbaşa // 8) -u- : U, omits // 9) The title is omitted in H, B, D. //

Ve bu eşnāda vilāyet-i Boğdan voyvodası daḫi Āsitāne-i Sa'ādete ādemleri ile mektūbler göndérüb, "Erdel vilāyetin Tatar leşkeri ḳırub geçirüb iḥrāḳ bi'n-nār eyleyüb, Ḫırvat ve Macar ve Nemçe mekānların ḫarāb-u-yebāb idüb, tebāh eylemişdür. Ve Serdār-ı 'asākir-i manṣūre ekser-i ḳılā'-ı metīnlerin daḫi ḳuvvet-i ḳāhire ve[1] ḍarb-u-ḥarb[2] ile alub, Erdel oğlıñun ṭabu-urın daḫi bozub, yat ve yarağın alduḳları ve kendünüñ başı ḳayusı olub,[3] Miḫal la'īne 'Bu cānibe bāña[4] gelüb yetişesin' diyü ḫaberleri ve kagıdları geldügi vāḳi'dür[5] ṣaḥīḥdür;" diyü bildürüb, "Hemīşe Pādişāhuñ düşmenleri maḳhūr-u-münhezim ola" diyüb, ḫaberler virüb, ḫidmetde tulındı.

Fī evāḫir-i Reb, I, 1007. [419 a]

Ḳapu-Ağası Ġazanfer Aġa ve Büyük Mīr-āḫūr 'Alī Aġa kendü mālları-yle yüz nefer tüfenk-endāz yaya seḳbān ve elli nefer mükemmel cebe ve cevşenlü 'asker ta'yīn idüb sefere yardım[6] gönderdükleridür.[7]

---

1) R, ve : E, H, B, omit // 2) ḍarb-u-ḥarb : U, omits // 3) kendünüñ ... olub : D, omits // 4) bāña : U, omits // 5) vāḳi'dür : H, B, vāḳi' ve // 6) U, tüfenk-endāz ... yardım : E, kimse // 7) The title is omitted in H, B. //

Ve yine ovāḫir-i şehr-i mezbūrede Ḳapu-aġası Ġazanfer Aġa ḥażretlerinüñ ve Mīr-āḫūr-ı Kebīr 'Alī Aġanuñ yüz nefer mükemmel tüfenk-endāz pür-yarāḳ yarar seḫbānları ve elli nefer yarar cebelü ve toġulġalu atlu[1] bayraḳlu dilāver yigitleri fī sebīli'llāh ġazāya teveccüh idüb, Mīr-āḫūr[2] Aġa kethüdāsın serdār idüb, zaḫīre ve çadırları-yle ve pişīn 'ulūfeleri-yle Serdār[3] Ḥafız Aḥmed Paşa ḥażretleri yanına Eflaḳ seferine mu'āvenete göndердiler. Şevket-ü-ḥaşmet ile çıḳub gitdiler. Allāh ta'āla uġurların ḫayr eyleyüb, a'dā-yı dīn üzerine ġālib-ü-ḳāhir olub, manṣūr-u-muẓaffer olalar. Bi-ḥaḳḳı ve be-ḥürmeti Ḫātemi'n-Nebīyīn. Āmīn.[4]

Sefere 'asker īṣāl eylemek ile
me'mūr olan Vezīr-i bū-tedbīr
Maḥmūd Paşa ḥażretleri müstaḳil
Serdār buyurılduġıdur.[5]

Ve evā'il-i şehr-i Rebīü'l-āḫire-i sene-i mezbūrede Vezīr-i müşīr-i müşteri-tedbīr Maḥmūd Paşa - edāme'llāh ta'ālā

---

1) atlu : B, süvārī // 2) U, mīr-āḫūr : E, emīr-i āḫūr // 3) serdār : U, ḳatar develer [ve] güzīde sayis-ḫāneleri-yle serdār // 4) Allāh ... āmīn : U, B, D, omit // 5) The title is omitted in H, B. //

iclāle-hū - ḥażretleri ḥaḳḳında elṭāf ve a'ṭāf-ı 'alīyc-i Şehinşāhī ẓāhir-ü-bāhir olub, mufaṣṣal-u-meşrūh ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı sa'ādet-maḳrūn ile tezkire-i şerīfe[1] Ṣadr-ı A'ẓam Meḥmed Paşa ḥażretlerine[2] vürid olub, "Vezīrüm Maḥmūd Paşa[3] Vidinde ḳışlayub, Eflaḳ seferine müte'allıḳ 'asker umūrı kendüye[4] sipāriş-ü-tefvīz fermān olınub, istiḳlāl üzerine serdārlıḳ berātı yazılub, kendüzine teslīm eyleyesin. Ve Aḥmed Paşa Āsitāne-i Sa'ādete gelmek[5] emr olınduġın bildüresin" buyurılmaġla Ṣadr-ı A'ẓam ḥażretleri Edirne-Ḳapusı ḫāricindeki[6] bāġçelerine varub,[7] ve[8] Serdār Maḥmūd Paşa ḥażretleri otaḳdan bāġçeye gelüb, mülāḳāt buyurduḳlarında kendülere[9] ḫaṭṭ-ı hümāyūn ile serdārlıḳ berātı teslīm olınub, ve irtesi gün, ki rūz-ı Ḳāsım vāḳi' olmışdı, hemān ḳarār itmeyüb, göçüb gitdiler. Varub Çatalcada ḳondılar. Allāh ta'ālā ṭutduḳların ḳolay getürüb, vāki' olan düşvār işlerin luṭfından āsān eyleyü-vire. A'dā-yı dīn ḳal'-u-ḳam'ında re'y-ü-

---

1) D, şerīfe : E, şerīf // 2) edāme'llāh ... ḥażretlerine : U, ḥaḳḳında Vezīr-i A'ẓam Meḥmed Paşaya ḫaṭṭ-ı hümāyūn //
3) R, vezīrüm Maḥmūd Paşa : E, H, B, omit // 4) B, kendüye : E, onlara // 5) D, gelmek : E, gelüb gitmek; R, golmesi //
6) ḫāricindeki : H, B, ḫāricinde // 7) varub : H, omits //
8) bāġçelerine varub ve : B, vāḳī' bāġçelerine ve // 9) B, kendülere : E, omits //

tedbīr-i pür-ṣavāb ile mülhem olalar. Bi-ḥakkı ve bi-ḥürmeti Ḫātemi'n-Nebīyīn ve Seyyidi'l-mürselīn.[1] Fī[2] evā'il-i şehr-i Reb, II, 1007. [419 b]

Ve Maḥmūd Paşa[3] Ḫātūnı merḥūme ve maġfūrun le-hā Sulṭān, sülūş-i mālini vücūh-ı ḫayrāte ṣarf içün Maḥmūd Paşa ḥażretlerin[4] vaṣī muḫtār eyleyüb, sülūş-i mālini[5] rāh-ı[6] ġazāya ṣarf eylediğine manẓūm fetvālar olınmışdur,[7] naẓar olına.[8]

Merḥūm Vezīr-i A'ẓam Sinān Paşa-oğlı Meḥmed Paşanuñ Sulṭān-zādeye nişānı gitdügidür.[9]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Reb IIde merḥūm Vezīr-i A'ẓam Sinān Paşa-oğlı Vezīr[10] Meḥmed Paşa ḥażretleri merḥūm ve maġfūrun leh Sulṭān Selīm Ḫān - tābe serā-hü - sulṭānından merḥūm Piyāle Paşa duḫterinüñ aḫterine[11] nām-zed[12] olub, ḳānūn ve ḳā'ide-i

---

1) Allāh ta'ālā ... mürselīn : U, H, B, omit // 2) Fī : E, ve // 3) Maḥmūd Paşa : B, vezīr-i mümā ileyhün // 4) H, ḥażretlerin : E, ḥażretin // 5) B, mālini : E, mālı // 6) rāh-ı : H, omits // 7) fetvālar olınmışdur : R, fetvā itdürmiş idi // 8) ve Maḥmūd ... olına : U, D, omit // 9) The title is omitted in H, B; this chapter is omitted in D. // 10) vezīr : H, omits // 11) duḫterinüñ : B, duḫter-i sa'd // 12) nām-zed : H, نام زاد //

ḳadīme-i devlet üzre niṣān-ı 'ālīşān tertīb olınub, Ṣadr-ı A'ẓam Meḥmed Pāşa - edāme'llāh ta'ālā iclāle-hū - ḥażretlerine muraṣṣa' ve[1] mükemmel raḫt ve[2] altun zincīr ile at[3] ve Sulṭān-zādelere yeleginden şerekelü[4] atlar ve bā-tekellüf[5] ser-ā-ser ve aḳmişe-hā-yı mütenevvi'a ve[6] erkān-ı sa'ādet aḫbāları şevket-ü-haşmet ile sa'ādetlü Sulṭān ḥażretleri ḳapusına varuḅ,[7] 'ādet-i ma'rūfe üzre mihr-i mu'accele teslīm olındı.[8] Müfti'l-enām ve Şeyḫülislām Ḫ^vāce-i Şāh-ı cihān Sa'deddīn Efendi ḥaż-retleri elli biñ[9] altun 'aḳd-i[10] nikāh eylediler.

Donanma-yı hümāyūndan ovāsıṭ-ı Reb II de ḳadırġalar gelüb, aḫbār inhā itdükleridür.[11]

---

1) ve , H : E, U, omit // 2) Ve, U, omits // 3) muraṣṣa' ... at : B, altun raḫt ile ve altun zincīr ile muraṣṣa' ve mükemmel raḫş // 4) شرکلو : H, R, omit // 5) ve bā-tekellüf : B, ile ve müzeyyen // 6) U, ve : E, omits ; B, ile ve // 7) U, varub: E, B, varılub ; R, varıldı // 8) U, mu'accel teslīm olındı : E, B, mu'accele ; R, mu'accele ile // 9) ell biñ : B, altı biñ // 10) 'aḳd-i : H, 'aḳd-ü- // 11) The title is omitted in H, B. U, gives only the first part of the chapter and omits from ve Frengistān until the end. //

Ve yine bu esnāda donanma-yı hümāyūn ile giden sābıḳā Vezīr-i A'ẓam ve ḥālā[1] Ḳapudān-ı şecā'at-şi'ār ve bā-tedbīr-i lā-naẓīr İbn-i Caġal Sinān Paşa ḥażretlerinden[2] on dört pāre ḳadırġalar vilāyet-i[3] Misineden ayrılub geldiler.[4] Yedi pāre ḳadırġa Yeñiçeriler[5] çuḳasın almag-içün Selanigo gidüb, yedi pāresi[6] sālimīn-ü-ġānimīn Tersāne-i 'Āmire limanına girdiler. El-ḥamdü lillāh, 'ale's-selāme[7] ḳolan mekātīb[8] aḫbārı bu ki[9] Paşa-yı kāmkār ḥażretleri Misinede[10] donanma-yı hümāyūn ile varub, lenger baraḳdıḳda vilāyet a'yānı iḳbāl-ü- istiḳbāl ile tuḥaf-u-hedāyā-yı bī-pāyān çekūb, vālide ve ḳarındaş ve hemşīre-sin getürüb,[11] ṣıla-i raḥm idüb, ve İslāma da'vet idüb, hidāyet-i[12] Rabbānī ḳarīn-i ḥalleri olmayıcaḳ ḳalḳub göçmek[13] maḥallinde[14] müte'ayyin[15] ümerāsı[16] dāmen-i devletine teşebbüş idüb,[17] āyīn-lerince [420 a] niyāz-u-sipās-u-minnet ile[18] "Sizden bir murādu-umuz vardur, 'ināyet buyuruñ" dimişler. Buyurmışlar ki "Biz Müslimān ve siz kāfir, nice murāddur[19] bilelüm, ḳādir olabilür

---

1) U, ḥālā : E, omits // 2) ḥażretlerinden : B, ḥażretleri ṭaraf-ından // 3) vilāyet-i : R, cezīre-i // 4) geldiler : B, omits // 5) pāre ḳadırġa Yeñiçeriler : B, pāresi Yeñiçeri // 6) pāresi : E, pāresin // 7) el-ḥamd ... selāme : D, omits // 8) mekātīb : H, mekātīb ve // 9) B, bu ki : E, omits // 10) Misinede : R, Misine cezīresinde //11) getürüb : R, ḥużūrına getürdiler // 12)hidāyet-i : B, tevfīḳ-ı //13)göçmek : U, göçecek //14)maḥallinde: B, vaḳtinde // 15)müte'ayyin : R, cezīre-i mezbūreniñ müte'ayyin // 16) ümerāsı : B, a'yānı ; R, ümerāları // 17) devletine teşebbüş idüb : B, devlete yüz sürüb //18) niyāz ... ile : U, sipās-u-minnetler eylediler ve //19) biz ... murāddur : D, omits //

miyüz görelüm, söylen" dimişler.[1] "Ḳādirsiz, hemān himmet eyleñ. Ricāmuz budur ki : sa'ādetlü Pādişāh-ı 'ālem-penāh ile Nemçe ḳıralın ḳadīmden olduġı üzre yine barışduruñ. 'Ālem ḫalḳınuñ bir zamān āsūde-ḥāl olmasına sebeb oluñ." dimişler. Cevāb virmişler ki "Ulu Pādişāh mu'aẓẓam ve şehinşāhdur.[2] Hīle-vü-ḫud'a ile bir alay melā'īn çoḳ incitdiler.[3] İntiḳāmīn[4] almayınca sözüm üm geçecegin boynuma alamam. Meger cümle bıraġılan[5] ḳal'alardan fāriġ olub, pīşīn ḫazīneler dökile ki[6] mümkin ola. Hele İstanbula varalum" diyü cevāb virdükleri naḳl olındı.

Ve Frengistān aḥvālinden āgāh olan ḳadīmī ḳorsan ve ḳurnazlar şöyle ḫaber virdiler ki: "Üngürüs ḳıralı-yle bu mābeynde vāḳı' olub, alınan ḳılā' ve muḥārebāt be-her-hāl giderek iylüge varmaz.[7] Meger ehl-i İslām 'askeri bi-'ināyeti'llāh ta'alā müteyaḳḳız olub, ihmāl-ü-müsāhele ve ġafleti terk idüb, ġayret-i dīn ile bi'l-ittifāḳ Pādişāh-ı dīn-penāh ḥażretleriyle ḳalḳub ḳadīmden Āl-i 'Oşmān ābā-vu-eçdād-ı 'iẓāmları yürüyü-geldügi yoldan Ḳıral-ı la'īn üstine varub, ḍarbet-i şimşīr-i

---

1) olabilür miyüz ... dimişler : U, olduġumuzca sa'y idelüm eyitmişler ki // 2) ulu ... şehinşāhdur : B, Āl-i 'Oşmān Pādişāh-ı 'aẓīm ve şehinşāh-ı kerīmdür ; D, ulu pādişāh mu'aẓẓamdur // 3) incitdiler : B, ıġżāb itdüklerinden // 4) intiḳāmın : U, intiḳāmumuz // 5) bıraġılan : B, alduġuñuz // 6) dökile ki : B, gönderile ki // 7) varmaz : R, döner //

İslāmı gösterüb, fī sebīli'llāh ġazā-yı 'aẓīm ve feṯḥ-i mübin iderse melā'īn-i ḫāsirin baş indürürler. Ve illā yüz yıldan mütecāvizdür ki Franca pādişāhları Āl-i 'Oşmānā İspanya[1] la'īnden şikāyet eyleyüb, 'Bender-gāhlarımuzda ḳuvvet-i ḳāhire ile güzīde[2] gereklü ḳılā'umuz[3] aldı. Ve bu sebeb ile ehl-i İslāmdan mü'ecel

مـعـجـل ṭā'ifesinden[4] yüz biñ neferden[5] ziyāde kimsenüñ cizyesin alub, maḳṭū' eylemişdür. Ḳırḳ ve[6] elli pāre donanma-yı hümāyūn gemilerinüñ ḫarācın virelüm' diyü 'ināyet ricā ide ide nice kere va'deler daḫi olub,[7] eşeri ẓāhir olmamağla ḫāliyā papaları olan[8] la'īn araya[9] girüb, França ve İspanyayı barışdurub, ve min ba'd her çend ki[10] mā-beynlerine şıḳāḳ düşerse [420 b] ceng itmeyüb, yine mā-beynlerin papa āyīn-i bāṭılaları[11] üzre gelüb ṣulḥ eyleye. Ammā bu def'a seksen biñ nefer leşker Nemçe ḳıralına mu'āvenete[12] gönderile" diyü 'adh-ü-peymān eyledüklerin ḫaber virdiler.[13] Fī evāsıṭ-ı Reb II, 1007.

---

1) H, B, 'Oşmūna İspanya ; E, 'Oşmān āsitāne; D, 'Oşmāna //
2) ḳāhire ile güzīde : B, ḳāhireci-yle gezüb // 3) ḳılā'umuz : H, ḳılā'umuzı // 4) B, ṭā'ifesinden : E, ṭa'ifesinüñ ; H, ṭā'ifesi // 5) biñ neferden : H, B, biñden // 6) ve : H, B, omit // 7)olub : B, alub // 8) olan : B, aralarına // 9) araya : B, aralarına // 10) her çend ki : B, yine // 11) bāṭılaları : H, B, bāṭılı // 12) mu'āvenete : B, imdāda // 13) eyledüklerin ḫaber virdiler : B, itdüklerin i'lām eylediler. //

Gürcistān cānibinden gelen
fütūḥāt ḫaberidür.[1]

Ve bu eġnāda sābıḳā Ṭemaşvar beglerbegisi olub, ḥālā Ḳars beglerbegisi olan Ḥasan Paşa ve Aḫıska ve Çıldır beglerbegisi, sābıḳā Rūmili beglerbegisi[2] olan digor Ḥasan Paşa üstine Simon Ḫān didükleri Gürcistān begi olan[3] bī-ahd-u-bī-amān tābi' iken muttaṣıl naḳż-ı 'ahd itmekden ḫālī olmayub, bir alay melā'īn ile beglerbegiler üstine gelūb, muḥkem ceng-ü-neberd idūb, bi-'ināyeti'llāh ta'ālā feṭḥ-ü-ẓafer ferc̄āma[4] müyesser olub, la'īn-i mezbūr ḳaçub, ḫalāṣ olub, yüzden ziyāde kelle ve burun ve ḳulaḳ Dīvān-ı mu'allāya geldi.

Çāşnigīr Pervāne Aġanuñ siyāsetidür.[5]

Ve muḳaddemā Miḫal la'īn ṭarafından "Muṭī'dur" diyü Ḫazīne-i 'Āmireye altı yük aḳçe getüren Çaşnigīr Pervāne Aġa siñārı ( ) mel'ūna ḫoş-āmed eyledügi ma'lūm olub, ve Serdārı

---

1) This chapter is omitted in U, D. The title is omitted in H, B. // 2) Aḫıska ... beglerbegisi : R, sābıḳā Rūmili beglerbegisi olub, ḥālā Çıldır ya'ni Aḫıṣḫa beglerbegisi // 3) B, begi olan : E, la'īni // 4) ferc̄āma : B, R, ehl-i İslām ṭarafına // 5) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in U. //

daḫi ġaflete düşüren ol dīnsiz idügi ẓāhir olıcaḳ emr-i Pādi-
şahīle Müteferriḳa Burhān Efendi-oġlı varub, Serdārıñ çadırı
önünde ber-dār eyledügi ḫaberi[1] geldi. Cezāsın buldı.

Vezīr-i lā-naẓīr Meḥmed Paşa
ḥażretleriniñ Sulṭān-zāde[2] alub,
sūr-i pür-sürūr idüb meclis-i
'ālī olduġıdur.[3]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Reb II de Vezīr-i lā-naẓīr Sinān Paşa
merḥūm-oġlı Meḥmed Paşa - <u>edāme 'llāh ta'āla iclāle-hü</u> - ḥaż-
retleriniñ sūr-ı pür-sürūrları-yçün bir gün ehl-i Dīvān mu'āf
buyurılub, ve şaġdıclıḳ ḫidmeti fermān olınan Çavuş-başı Ömer
Aġa yarar[4] ḥaşmetlü ve[5] güzīde, şevketlü çavüşlar ile müzeyyen-
ü-müretteb, rikāb-ı hümāyūn aġaları öñince[6] yüriyüb, bālā-bülend[7]
mināre-miṡāl naḫl-i dil-ārāları zīb-ü-zīnet ile Aḳsaray ḳurbın-
dada ve At Pazarı semtinde[8] mekānından ḳaldırub,[9] mānend-i
serv-i sīm-endām müzeyyen-ü-müretteb dīvān yolından[10] Sarāy-ı

---

1) B, ḫaberi : E, ḫaber // 2) sulṭān-zāde : U, sulṭān //
3) The title is omitted in H, B ; this chapter is entirely
omitted in D, whereas U omits most of the chapter and gives only
a very brief account. // 4) yarar : B, mülebbes // 5) ve :
H, omits // 6) öñince : H, öñinde // 7) B, bālā-bülend : E, bir
gün bālā-bülend // 8) mināre ... semtinde : B, naḫl-i dilārālar //
9) In B this is given as <u>ḳaldırılub</u>, but in context it must be
<u>ḳaldırub</u> // 10) B, ḳaldırub ... yolından : E, mānend-i serv
ḫirāman ḳaldırub yollarından //

'Atīḳ ḳapusı meydānına getürdiler. Ve hemān[1] ol gün sa'ādetlü Pādişāh-ı cihān-penāh ḥażretleri [421 a] ḥużūrına eşkāl-i şeker[2] filler ve zürāfeler, atlar[3] ve develer ve arslan ve ḳaplanlar çekilüb gitdi.[4] Ve fişekden on iki ḳal'a ve on iki at[5] irsāl olındı. Ve irtesi gün elli ḳaṭar ḳaṭırlar ile cihāzı yüklenüb Rikāb-ı Hümāyūn ağaları ve müteferriḳalar ve çaşnigīrler ve çavuşlar zīb-ü-zīver ile ārāste, rūşen havā ile muṣaffā-diller gibi pür-sürūr olub getürdiler. Ve ḳānūn-ı ḳadīm üzre Vezīr-i saltanat-ārā Meḥmed Paşa ḥażretleri ağalar ile[6] bā-şevket-ü-ḥaşmet Ṣadr-ı A'ẓam Meḥmed Paşa - <u>edāme 'llāh ta'ālā iclāle-hü</u> - ḥażretlerini cem'īyet-i sürlarına da'vet itdiler. Ve Şeyḫülislām ve Müfti'l-enām Ḫ^Vāce-i Şah-ı cihān Sa'deddīn Efendi ḥażretlerini[7] kendüler da'vet itdiler. Ve mevālī-yi 'izāmdan Rūmili Ḳāżı-'askeri Ebu's-Su'ūd-zāde Mevlānā Muṣṭafā Efendi ḥażretlerini ve Anoṭolı Ḳāżī-'Askeri Dāmād Muḥyiddīn Efendi ḥażretlerini[8] ve İstanbul Ḳāżīsı Mevlānā Es'ad Efendi ḥażretlerini Rikāb-ı Hümāyūn ağaları da'vet eyledüler. Ve mevālī-yi 'iẓāmdan[9] mütekā'-

idīnden

---

1) hemān : B, yine // 2) eşkāl-i şeker : B, eşkāl-i ġarībe ile şekerden // 3) atlar : H, B, omit // 4) çekilüb gitdi : B, çekildi : R, çekilüb geçirdiler // 5) at : B, esb // 6) ağalar ile : H, ağaları-yle ; B, omits // 7) ḥażretlerini : B, cenābını daḫi // 8) B, ḥażretlerini : E, ḥażretleri // 9) H, 'iẓāmdan : E, 'iẓāmda //

Mevlānā ʿArab-zāde ʿAbdurraʾūf Efendi ve Mevlānā Ketḫüdā Muṣṭafā Efendi ve daḫi eşrāf-ı müderrisīn daʿvet olındılar. Müteferriḳa ve çāşnigīrler[1] daʿvet eyledīler. Ve sāʾir erkān-ı şudūr ve aʿyān penç-şenbih gün meclis-i ʿālī ile cemʿīyet olub, Ṣadr-ı Aʿẓam ḥażretleri ve[2] Müftiʾl-enām hem-zānū oldılar.[3] Envāʿ-ı niʿam-ı firāvān-ı nefīse çekilüb, ʿaẓīm ẓiyāfet olınub, ikrām-u-iḥtirāmda daḳīḳa fevt olınmadı. Ve Yeñiçeri Aġası Ḥasan Aġa Anaṭolı beglerbegiligi ʿunvānı-yle ṭuġra-yı şerīf ḫidmetinde olan Ḥamza Paşa üstine geçüb, Sulṭān Süleymān Ḫān zamānından Dīvān-ı maʿdelet-mekānuñ ve[4] ḳānūn-ı devlet-ü-saltanatuñ emekdār[5] pīr-i rüşen-ẓamīri iken şikeste-ḫāṭır itmegin ḳalḳub müderrisīn ile başḳa odada yemeklendiler.[6] Ve simāṭ-ı niʿmet-i bī-pāyān dëyşirilüb şükr-ü-ḥamd-u-şenādan şoñra ḳānūn-ı ḳadīm üzre vüzerā-yı ʿālīcāh ile cümle şudūr-ı erkān-u-aʿyān maʿan Sulṭān-ı ʿālīşān ḥażretlerini taʿẓīm-u-[421 b] tekrīm ile[7] getürmek muʿtād iken ḳalḳub içerü ḫāṣṣaten müferraḥ odaya girüb oturdılar. Evḳāt namāzın edā eyleyüb, ḳaldılar. Aḫşām

---

1) çāşnigīrler : H, çāşnigīr // 2) ve : B, ile // 3) oldılar : B, olub // 4) H, ve : E, omits // 5) sulṭān ... emekdār : B, devr-i Süleymān Ḫāndān baḳīye Dīvān-ı Hümāyūnuñ rükni ve ḳānūn-şināş emekdārı // 6) yemeklendiler : B, yemeklendi //
7) ḥażretlerini ... ile : H, B, ḥażretlerin //

olıcaḳ[1] sükkerī ḥalva ve ḫoş-āblar döşenüb tena‘um olındı. Ve ‘ādet-i ma‘rūfe-i ḥasene üzre Meḥmed[2] Paşa ḥażretleri ḳalḳub, vüzerā-yı ‘iẓāmdan[3] Ḫalīl Paşa ve Ḥasan Paşa ḥażretleri ve[4] ḳāżī-‘askerler ve Yeñiçeri Aġası ve Defterdārlar Ḥarem-i muḥterem ḳapusına iletüb[5] selāmlayub du‘ā-vü-ṣenā ile iḫtitām eyledīler.[6] Ve ol gice dīvān-ḫānede erbāb-ı sāz-u-söz la‘b-u-lehv ile dem-sāz olub, dil-nüvāz oldılar. Ve ertesi yine ṣaġdıc żiyāfeti olub, müşārun ileyh Paşa ḥażretleri şād-kām çıḳub,[7] ni‘metler yenilüb, şerbetler sebīl olınub,[8] kām-baḫşlıḳlar olındı. Ba‘de-hū tevābi‘ ile atlanub, ḥaşem-ü-hadem[9] ile Ṣadr-ı A‘ẓam ḥażretleri dest-būsına gitdiler. Ve ol Dīvān günі ḳānūn-ı ḳadīm üzre ḫil‘at-i fāḫire-i a‘lā ile teşrīf olınub, pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürdiler. Ve şimdiye dek nesl-i ‘Oşmānī-yeden sulṭān nāmı-yle gelen selāṭīn ḥażretleri öñince[10] ta‘ẓīm-ü-tekrīmde taḳṣīr olınmayub, cümle erkān-ı devlet ḫuşūṣā vezīr[11] olanlar gide-gelmişlerdi.[12] Bu def‘a teḫallüf idüb,[13] ḳānūna muḫālif müsāmaḥa eyleyüb, oturdılar.[14] Rikāb-ı Hümāyūn aġaları[15] ve sā’ir erkān aġaları ile geldiler.

---

1) olıcaḳ : B, oldukda // 2) Meḥmed : B, mümā ileyh vezīr-i mükerrem Meḥmed // 3) B, ‘iẓāmdan : E, iẓām // 4) B, ve : E, omits // 5) B, iletüb : E, degin atlanub ; R, getürdiler // 6) iḫtitām eylediler : B, gönderdiler // 7)çıḳub : R, Ḥarem-i muḥteremden ṭaşra çıḳdukda // 8) olınub : B, olub // 9) ḥaşem-ü-ḫadem : B, ḫadem-ü-ḥaşam //10) ḥażretleri öñince : R, ḥażretlerinüñ öñlerince //11) vezīr : B, vüzerā-yı ‘iẓām //12)gelmişlerdi : B, gelmişler iken // 13) idüb : B, ile // 14)eyleyüb oturdılar : B, ile oturub // 15) B, aġaları: E, aġaları-yle //

Vūcib-i maşar sene-i 1007 'ulūfesi
bīñ belā ile cem' olub, virildügidür.[1]

Ve evāḫir-i şehr-i Reb II de şalı gün[2] ayuñ yigirmi dördinde Yeñiçeriye yüz yigirmi yedi[3] buçuk yük akçe 'ulūfe-i maşar sene-i 1007[4] virildi. Gelecek irsāliyeler gelüb yetişmemek ile Şırça Sarayda kesilen yeñi akçeden ḳırḳ yük akçe istiḳrāż olınub virildi. Diyārbekir ve Ṭrablus-ı Şām defterdārlıḳlarından[5] alınacaḳ yetmiş yük pīşīn akçeleri ġuruş alınub, çil[6] akçe ḳaṭ' olındukda, edā olınmaḳ üzre Defterdār Maḥmūd Paşa ḥażretleri te'ahhüd eylemegin 'arż olındukda ḳarżına rıżā virilmek buyurdı. 1007. [422 a]

Şāhzāde nāmına bir vecīh yigit
vesvese belāsına uġrayub, siyāset
olunduġudur.

Ve bu eşnāda erāzil-i nāsdan bir bīgāne bed-baḫt ḫāric-i İstanbulda ba'ż-ı ḳura ve ḳaşabātda kendüzin nefīs libās ile ve naḳşlu dest-māller ile gāhī tezyīn-ü-ārāste idüb, ve eyüce[7]

---

1) The title is omitted in H, B. // 2) şalı gün : B, şulūşā güni // 3) yüz yigirmi yedi : U, yigirmi yedi // 4) 'ulūfe-i ... 1007 : B, 'ulūfe // 5) B, defterdārlıḳlarından : E, D, defterdārlıḳlarınuñ // 6) B, çil : E, U, D, çili // 7) -ü-ārāste ... eyücce : B, idüb ve a'lā //

at besleyüb binüb, ve gāhī dervīş-ṣıfat faḳr-u-fenāda tenhā yerlere çekilüb,[1] seyr iderken bir gün İstanbula daḫi gelüb, merḥūm Sulṭān Murād Ḫān zamānında kendüzin iẓhār itmeyüb,[2] Tamġacı dimegle meşhūr Beg elī-yle ṭutılub geldükde[3] maliḫoliyaya mübtelā olub, "Ben merḥūm Sulṭān Selīm Ḫānuñ Süleymān nām olan oġlıyum. Benüm yerümo Sulṭān Murād taḫta[4] cülūs eyledüginde āḫar[5] oġlan fedā idüb,[6] beni pinhān eylemişlerdi. Devlet-ü-salṭanatda ḥaḳḳum[7] vardur" didügi[8] şāyi' olmaġla, ve fi'l-cümle vechi şebihden[9] ḫālī olmayub, vicāhet üzre idi. Pādişāh-ı cihān-penāh ḥażretleri naẓarına varub, bir ḳaç kelām-ı ḫām[10] eyledükde maḳūlesi ma'lūm olub, siyāset-gāha gönderilüb, boynı urıldı. Cesedini bir gün çengāle daḫi urdılar.[11] İrtesi "Derdmend idügi ḫod ma'lūm idi" diyüb merḥamet ile[12] defn olındı. Fī evāḫir-i şehr-i Reb II, 1007.

---

1) yerlere çekilüb : B, yerlerde gezüb // 2) bir gün ... itmeyüb : B, omits // 3) B, geldükde : E, H, D, ḫālā geldükde // 4) taḫta : B, ḫān // 5) āḫar : B, benüm yerime āḫar // 6) fedā idüb : B, ḳatl olınub // 7) ḥaḳḳum : B, benüm daḫi ḥaḳḳum // 8) didügi : H, didi // 9) vech-i şebihden : H, şebihden // 10) kelām-ı ḫām : H, kelām ; B, kelimāt // 11) cesedini ...urdılar: B, ve cesedi daḫi bir gün çengālde durub // 12) merḥamet ile : B, merḥameten //

Anaṭolıda Ḫamīd sancaġı Begi[1] Tamġacı Beg, merkūm Bed-baḫtuñ "Ben nesl-i Sulṭān Selīm idüm. Ḥīn-i fevtinde Meḥmed Paşayı Sulṭān Selīm ḥuẓurına da'vet idüb, beni temennī eyleyüb,[2] Ẓāhir velī-'ahd Sulṭān Murād Ḫān yerimüze pādişāh olması muḳarrer-dür. Lākin[3] benüm pādişāhlıḳ murād-u-maḳsūdum degildür. Ḳuşca cānum ḫalāṣa cāre olaydı" didügümde merḥūm Sulṭān Selīm Meḥmed Paşaya buyurdılar ki[4] "Neylerseñ eyle bunı, memālik-i 'Oşmānīye-den ḫāric bir mevżi'a gitsün. Gözden nihān eyle" dimegle ḥikmet-i ilāhī ol ḥīnde Medīne-i münevvere ḳāżısı olan Sādāt-ı 'iẓāmdan Emīr Efendi ile Mıṣr ḳalyonına ḳonub,[5] İskenderīye ve Mıṣr ve ba'de-hū Medīneye varub, ṣoñra Yemene ve 'Adene varub, seyyāh-ı rūzgār olub, gerçi[6] bisyār sefer eyledi. Ammā nā-puḫte olmaġla böyle[7] belāya uġradı. Yemenden Anaṭolıya geldükde Anaṭolı beglerbegisine voyvoda olub, voyvodalıġı ḥālinde yanına evbāş-ı ḳallāş üşüb, anlara "Ben şehzāde idüm" diyü Sarāyuñ icaḳların ve 'aynı-yle ba'ż-ı yerlerin söyledi. Pādişāh Üsküdārda olmaġla ḥuẓurında söyletdiler. Bostāncılarda yazıcı-başı boynını vurdı. Cesedini mūcib-i 'ibret içün çengüle urdılar.

---

1) begi : B, begi mümā ileyh // 2) sulṭān ... eyleyüb : B, da'vet idüb, beni daḫi ḥuẓūrına getürdüb buyurdılarki // 3) B, lākin : E, lākin minnet-i 'aẓīm eyledi // 4) B, didügümde ... buyur-dılarki : E, didi // 5) ḳonub : B, ḳoyub // 6) B, gerçi : E, güç // 7) böyle : B, bu //

Başı yoḳ cesedi[1] başsız çengālde ḳalub,[2] 'acā'ib beyāż güzel teni[3] olub, ġāyet beyāż[4] idi.

Beglerbegilik virildügidür.[5]

Ve sābıḳā YYeñiçeri aġalığından ṭabur muḥārebesinde 'azl olınub,[6] Van beglerbegiliği virilüb zamān-ı yesīrde yine 'azl olınan[7] Muṣṭafā Paşaya ḥālā Gence beglerbegiliği fermān olındı. Merḥūm Ferhād Paşa-oġlı Meḥmed Paşa ref' buyurıldı.[8] Gelüb, ḫil'at-i fāḫire ile pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürdiler. Fī evaḫir-i şehr-i Reb II, 1007.[9]

Serḥadden ḳapucılar gelüb, aḫbār getürdükleridür.[10]

Ve selḫ-i Reb II de serḥadd-i manṣüreden ḳapucılar gelüb, ḫaber-i feṭḥ-u-ẓaferler getürdiler[11] : "Budun üstine seksen bifden mütecāviz küffār-ı ḫāksār ile Manyāş ve[12] بقانی ve بالفی ve نداردی ve زرنجمه -oġlı nām melā'īn serdārlar[13] gelüb, [422 b] muḥāṣara eyleyüb,

---

1) cesedi : B, omits // 2) ḳalub : H, durdı // 3) R, teni : E, ten // 4) beyāz : H, B, ḫūb // 5) This chapter is omitted in D. // 6) olınub : B, olındukda // 7) yine 'azl olınan : B, ma'zīl oldu // 8) buyurıldı : B, buyurmaġla // 9) merḥūm ... 1007 : U,omits // 10) This chapter is omitted in U ; the title is omitted in H, B. // 11) ḫaber-i ... getürdiler : B, feṭḥ-u-ẓafer ḫaberlerin böyle naḳl itdiler ki // 12) B, ve : E, la'īn ve // 13) serdārlar : B, serdārlıḳ ile //

muḥkem ceng-ü-āşūb olub, Aneṭolı Beglerbegisi şeca'at-şi'ār Şofı Sinān Paşa ḥażretleri ve Ḳaraman beglerbegisi Nūḥ Paşa ve Bosna 'askeri ile beglerbegi[1] Ḥasan Paşa ve Budun leşkeri ile Mihaliclü Meḥmed[2] Paşa ġuzāt-u[3]mücāhidīn-i[4] İslām ile ġayret ve ḥamīyet-i dīn-i mübīn içün ḥāżır-u-müheyyā olub[5] Ṭemaşvardan 'asker-i bī-pāyān ile hizebr-i pīşe-veġā Dev Süleymān Paşaya Budun beglerbegiligi tevcīh buyurılub, yetişüb pey-ā-pey[6] cengde üstine varub,[7] 'Şağ ḳoldan serdār geldi başdı' dinmegle[8] melā-'īn-i ḥasirīn fi'l-ḥāl tersine dönüb, aḳbeh vechle münhezim olub, ḳaçmaġa yüz ṭutub, merdān-ı kār-zār[9] gīr-ü-dārda[10] tīr-ü-nīze ve şimşīr-i bürrān ile küffār-ı ḫāksārı[11] ele olub, nice menzil-ü-merāhil şaḥrālarda küştelerden puşteler idüb,[12] baḳīye-tü's-suyūf olanlar[13] Ḳomran ḳal'asına düşüb ḳurtıldı.[14] Mā-'adāsı seyf-i İslām altında maḳhūr oldı. Dörd biñden mütecāviz diri küffār[15] ve nice biñ kelle ile giriftār olan be-nūm beg-

---

1) beglorbegi : B, Bosna beglerbegisi // 2) Meḥmed : D, Aḥmed // 3) H, -u-, E, B, omits // 4) mücāhidīn-i : H, B, mücāhidīn 'asker-i // 5) B, olub : E, omits // 6) B, pey-ā-pey : E, قیافی // 7) varub : B, varduḳda // 8) B, dinmeglo : E, R اولوب // 9) B, kār-zār : E, کارز // 10) gīr-ü-dārda : H, B, اول ارادہ // 11) B, küffār-ı ḫāksārı : E, omits // 12) şaḥrālarda ... idüb : H, şaḥrūda küştelor idüb ; B, ol şaḥrūda küşteler yığılub // 13) B, olanlar : E, omits // 14) düşüb ḳurtıldı : B, can atub // 15) diri küffār : B, osīr //

zādeler 'arabalar ile gelmektedür. Biz Belġraddan ayrılub,[1] geldük" didiler. "Ve nāme-i hümāyūn ile Ḳapucı-başı 'Abdullāh Aġa sefere gidüb, Serdūra yetişmegin iki biñ neferden mütecāviz sipāh-ile çekilüb Erdel vilāyetine girüb gitdi" diyü ḫaber virdiler. Ve "Ḫazīne ile[2] giden Ḳapucı-başı 'Abdülkerīm Aġa eṭrāf-ı memālikden gelen irsāliyeleri[3] Belġradda cem' idüb, 'asker-i ẓafer-ġi'āra iḥżār-ı ḫazīne eylemek ḫidmetindedür" diyü ḫaber virdiler. Ve işbu Budun aḫbārı naḳli gelüb,[4] üstelemek ile lāfa ḫaml olınub, ekseri kizbe mensūb olmaġla ḳapucılar[5] görinmediler. Ġālibā ṣaḥīḥ ḫaber ile gelmeġdükleri-yçün te'dīb fermān buyurıldı.[6] "Belġraddan Budunadek re'āyā-yı melā'īn muḫālefet-ü-ḫiyānet ile[7] yollar mesdūd olmışdur.[8] Ḳapucılar maḥall-i me'mūra varamayub,[9] Serdūrlara[10] ḫaṭṭ-ı hümāyūnı īṣāl idemeyüb, yine[11] getürdiler," diyü söylediler, ve's-selām. "Ammā keferenüñ aḳbeh vechle inhiżāmları ve 'asker-i İslāmda sa'ādet-i[12] şehādet[13] lā-yu'add idügi muḳarrerdür," didiler.[423 a]

---

1) Belġraddan ayrılub : R, Malġaradan ayrılduḳ ve anlardan ileri Ḳıye müjde içün // 2) ile : B, içün // 3) B, irsāliyeleri : E, ḫazā'in irsāliyeleri // 4) aḫbārı naḳli gelüb : H, B, R, aḥvāli // 5) ḳapucılar : B, gelen ḳapucılar // 6) R, buyurıldı : E, olınub // 7) ḫiyānet ile : B, ṭuġyān itmegle // 8) olmışdur : B, olmaġla // 9) B, varamayub : E, varmayub // 10) serdārlara : B, serdūra // 11) idemeyüb yine : B, idemedüginden girü //12) B, sa'ādet-i : E, ehl-i sa'ādet-i // 13) İslāmda ... şehādet : D, İslām şühedāsı //

Erkān-ı Devletde Ḥarem-i Hümāyūna müte'allıḳ olanlardan birbirinüñ evlādın sağdıc dileyüb, żiyāfet olduğıdur.[1]

Ve evā'il-i Cem I'de şehr-emāneti ḫidmetinde olan Müteferriḳa İbrāhīm Aġa oğlını[2] ṣadr-ı ḳāżī-'askerīde olan Dāmād Mevlānā Muḥyiddīn Efendi - dāmet fezā'ilü-hū - ḥażretlerinün oğulcuğına[3] ṣağdıc[4] dileyüb, erkān-ı devlet eşrāfından müte'ayyinler[5] Çavuş-başı ve Nişāncı ve küçük mīr-āḫūr[6] ve eski çavuşlar ve Hazīne-i 'Amire küttābı varub[7] envā'-ı ni'am-ı nefīse ile 'ālī żiyāfet olınub, harem-i muḥterem tevābi'inden 'ulemā ve sā'ir ehl-i Dīvān[8] gelüb, cem'īyet ile[9] velīme-i 'aẓīme oldı. Ni'metler yenilüb, şerbetler içilüb, şükr-i ni'met-i firāvān içün[10] du'ālar ve senālar ile meclis iḫtitām buldı. Fī 3 Cem I, 1007.[11]

---

1) This chapter is omitted in U. The title is omitted in H, B. // 2) B, oğlını : E, oğulcuğına ; D, oğlına // 3) oğulcuğına : B, oğlına // 4) ṣağdıc : H, ṣağdıçlıḳ // 5) devlet eşrāfından müte'ayyinler : H, B, devletden şerif ve müte'ayyin olanlardan // 6) B, küçük mīr-āḫūr : E, mīr-āḫūr küçük // 7) küttābı varub : R, küttābından bir ḳaçı vardilar // 8) 'ulemā ... dīvān : B, ve 'ulemā efendiler ve ehl-i dīvāndan // 9) cem'īyet ile : H, omits // 10) şükr-i ... içün : B, omits // 11) ni'metler ... 1007 : D, omits //

Ġāzī-Girāy Ḫān ḥażretleri tevābi'inden Silistre sancaġı Begi Aḥmed Paşadan diller geldügidür.[1]

Ve yine evā'il-i Cem I'de Tatar Ḫān tevābi'inden Silistre sancaġı Begi Aḥmed Paşadan mektūblar ile ḳapucılar gelüb, iki yarar diller getürüb ḫaber virdilerki[2]: Miḫal la'īn leşkerinden şayḳalar ile iki biñden mütecāviz melā'īn-i ḫāsirīn pür-yaraḳ berü yaḳaya geçüb, il ve[3] vilāyet tārācına çıḳub, ve berü cānibden daḫi mütenebbih-ü-āgāh olduḳlarında[4] kemīn-gāhda ādemler ḳoyub,[5] geldükleri gibi muḥkem yaraḳ ile ḳoyulub,[6] bi-'avnillāh ta'ālā küffār-ı ḫāksār münhezim-ü-maḫhūr olub, kesilen kelleler[7] ile ṭutılan diriler varıyor ḫaberin bildürmişlerdi. Gelen diller[8] didiler ki : "Birbirimüz diñlemedük.[9] Miḫal leşkeriniñ ekseri mürtedd ve Macar ve Nemçe ve Ḫırvad ve Bulġar ve Ṣırf[10] ve Rumdur. Ayda beşer[11] ġuruş her nefere ve[12] daḫi ziyāde[13] ulūfe

---

1) The title is omitted in H, B ; the chapter is given only briefly in U. // 2) B, getürüb ḫaber virdiler ki : E, geldi // 3) il ve : D, omits // 4) olduḳlarında : R, olmaduḳlarında // 5) ḳoyub : B, ḳoyub mezbūrlar // 6) kemīn-gāhda ... ḳoyulub : R, kemīn-gāhlara 'asker-i kāfir ta'yīn idüb kāfirler geldükleri gibi şimşīr-i būrrān ile hücūm olınub // 7) kelleler : B, başlar // 8) B, diller: E, H, omit // 9) birbirimüz diñlemedük : B, inhizāmumuza sebeb birbirimüz diñlemedügümüzdür // 10) ve Ṣırf : H, B, R, omit // 11) beşer : B, beş // 12) ve : H, omits // 13) ve daḫi ziyāde : B, omits //

virür. Üç ayda bir 'avratıda 'ulüfe virür. Ve Ḳıraldan 'Göreyüm seni eyü etmişsin 'Oşmānlunuñ 'adli gitmişdür,[1] ẓālim oldılar.[2] Devletleri gitdi,[3] memleket senüñdür. Dönüşlerinde ḳöprilerde ḥāżır bulınmaḳ gereksin.[4] Geldükleri yoldan çıḳamazlar. Şular taşḳın oldı. Berüden Solnuḳ[5] üstinden döneceklerdür' diyü Ḳıraldan ḫaber geldi" didiler. Fī 6 Cem I, 1007.

Tetimme-i kışşadur, ve dillerin
ba'ż-ı taḳrīr-i kelāmıdur.

Vo Miḫal la'īn-i[6] [423 b] küfr-āyīn leşkerinden[7] gelen diller ḫaberidür, ki melā'īn-i ḫāsirīn içinde muḳaddemā[8] Nemçe Ḳıralı دسن[9] menḥūs turvin[10] idüb, cümle ümerā ve ser-leşkerin cem' eyledükde[11] mertebelerince oturub, Eflaḳ vilāyetinden ṭuġyān iden Miḫal mel'ūn daḫi gelüb ṣaff-ı ni'ālde yer gösterilüb, ḫaylı iżṭırāb-ı ḥāl ile oturub,[12] Ḳıral-ı bed-fi'ālden cümlesine ḫiṭāb olub, "Ulu Pādişāh ile ceng[13] ideyorsız fikr-ü-

---

1) 'adli gitmişdür : B, 'adāleti gidüb // 2) oldılar : B, olduḳlarından // 3) gitdi : żaīf oldı ḥāṣılı // 4) gereksin : B, gereksin ki anlar // 5) صولنيق : H, صولنق // 6) la'īn : U, la'īn ṭarafından ṭutılub // 7) B, küfr-āyīn leşkerinden ; E, leşker-i küfr-āyīnden // 8) ḫaberidür ... muḳaddemā : B, ḫaber virdiler ki bundan aḳdem // 9) دسن : B, didükleri // 10) dinen menhūs turvīn : U, 'ālī dīvān //11) eyledükde : B, itdükde mezbūrlar daḫi // 12) ḫaylı ... oturub : B, 'aṣīm ıżṭırāb ile oturduḳda // 13) ile ceng : R, omits //

firāsetüñüz nedür?" dimiş.[1] Her biri yollu yolınca söylemişler,[2] ittifāḳ üzre kelāmları böyle olmış ki : "Türk 'adl-ü-dād üzre degüllerdür,[3] ẓulm-u-bī-dādı pīşe idindiler. Re'āyā[4] ri'āyet olınmadan ḳaldı. Ve leşkerleri nā-fermān oldı. Umaruz ki Ḳıral 'adl-ü-dād üzre olub, ḳadīmī ābā-vü-ecdādumuz mülkini[5] alub anlara viren Allāh yine bize vire. Devlet Ḳıraluñ ola" dimişler. Ve Miḫal la'īne "Sen de söyle ne dircin, görelüm. Fitnenüñ başı sensin. Memleketleri içinde ṭoġduñ, ḫarāc-güzārları idüñ. Eben 'an ceddin ḳılıcı-yle derilürlerden دیریلورلردن[6] degülsin[7] aṣluñ ve neslüñ ra'īyotdür.[8] Begler maḳāmına gelmege tedbīr-ü-tedārüküñ ne vechledür. Beyān-u-'iyān eyle. Şehinşāh mu'aẓẓamdur.[9] Ve 'asker-ü-ḫazā'inı bī-ḥaddür.[10] Anuñla muḳābele-vü-muḳātele küllī ḳudret[11] ile olur. Ṭurduġuñ yer ise anlaruñ memleketi[12] içidür" dinilicek[13] dimişki "Bu sizüñ su'āliñüz[14] evvelki zamān pādişāhlarınuñ 'askeri aḥvālidür

---

1) dimiş : B, didükde // 2) söylemişler : B, bin söz söylemişler // 3) dād üzre degüllerdür : B, dādı terk idüb ; R, dād üzre dirler lākin // 4) re'āyā : B, re'āyāya // 5) mülkini : B, yurdını // 6) دیریلورلردن B, دیرلندن U, دیریلورلردن // 7) derilürlerden degülsin : R, dirlik idenlerdensin // 8) ḳılıcıyle ... ra'īyetdür : D, ra'īyetsin // 9) şehinşāh mu'aẓẓamdur : B, ve hem Āl-i 'Oşmān Pādişāhi şehinşāh-ı mu'aẓẓam olmaġın ; D, şehinşāh müsteḳillü'l-iḳtidārdur // 10) bī-ḥaddür : H, B, firāvāndur // 11) ḳudret : B, iḳtidār // 12) B, anlaruñ memleketi : E, ملکتی 13) dinilicek : B, dinildükde mümā ileyh ; D, dinildükde // 14) su'āliñüz : B, sözleriñüz //

ki biñ neferi on biñ 'askeri boza-gelmişlerdi. Şimdi Sulṭān Murūd pādişāhlığında[1] ol 'asker ve ḳul ṭā'ifesi gedükleri ve dirlükleri ve maṣıbları ve memleketleri mezāda girdi.[2] Dellāl elinden alındı[3] ṣatıldı. Nām-u-nāmūs ve ġayret ḳalmadı. Ṣatun alınmış esbābını ve[4] dirligini kişi bī-bahā olmaz[5] yere virür mi?[6] Ẓāhir virmez. 'Oşmān-oğlı leşkeri şimdiki ḥalde eger ḥaremi ve eger Yeñiçeri ocağı ve bölükleri[7] ve[8] cümle erkān-ı devleti ecnebī ve ra'īyetüñ[9] erāzilindendür. Ve re'āyā-yı memleketüñ üstinde tekālīf ve meẓālimlerinüñ[10] nihāyeti yoḳdur. Müslimānlarınuñ[11] daḫi erkegine ve dişine her yıl beşer yüz akçe ṣalğun ṣalar olmışdur.[12] Ẓulmle mülk ṭurmaz. Allāh ta'ālā 'adl buyurmışdur. Siz bilürsiz, fırṣat[13] el virmiş-iken [424 a] ve re'āyā-yı memleket bize her-vechle fermān-ber ḫidmete durmışken[14] eger sizde[15] seferden ḳalmaġa rüşvet virürseñüz ve

---

1) pādişāhlığında : B, 'aşrında // 2) girdi : B, girüb // 3) alındı : B, alınub // 4) R, ve : E, omits // 5) B, olmaz : E, D, ve olmaz // 6) virür mi? : R, virmez // 7) ocağı ve bölükleri : R, ocağınuñ dirlikleri // 8) ḥarem ... ve : B, Yeñiçeri ocağı dirlikleri eger ġayri // 9) ra'īyetüñ : B, re'āyānuñ // 10) tekālīf ve meẓālimlerinüñ : B, tekālīf-i şākkanuñ // 11) Müslimānlarınuñ : B, Müslimānuñ // 12) olmışdur : B, olmışlardur // 13) fırṣat : B, ḥāṣıl-ı kelām fırṣat // 14) ḫidmete durmışken : D, olmışken // 15) sizde : H, B, siz //

dīñüñüz yolına çalışmayub, seferden ve cengden ḳaçarsañuz onlar bizi bulurlar. Tiz ele getürürler. Onlaruñ şimdiye dek gelen pādişāhlar[1] zamānında sikkeler ve narḫları bozıldı mıydı? Ve ticāret ehli bāzārgānlar Cehūdlar elinde zebūn ola-gelmiş miydi? Cemī' aḥvāllerini bilürüm. İşte benüm sözlerüm budur", didügin diller ḥikāyet eylediler. Fī evā'il-i Cem I, 1007.

İrsālīyeler gelüb yetişdügi ve altun ve ġuruş ziyādeye geçdügidür.[2]

Ve bu esnāda cezīre-i Ḳıbrıs irsālīyesi 'ulūfeden soñra geldi, yetişdi. Ve 'aḳabince Aydın ve Ṣaruḫan aḳçeleri muḥaṣṣıl-ı emvāl Üveys Paşa oġlı Meḥmed Paşa taḥsīli cümlesi[3] yüz yük oldı. Ḥayat-efzā-yı 'ālem oldı, mürde cisme cān geldi. Ehl-i bāzār ve bezzāzistān nā-insāfları[4] "Aḳçe kem-'ayār ve ḫarābdur" diyü altun ve ġuruş yüz altmışa ve yüz ona rāyicü'l-vaḳt olmışdı. "Yüz yigirmi ve yetmişden[5] ziyādeye geçmesün" diyü nidālar olmındı. 'Ālemе kesād-u-kesel 'ārıż oldı. Fī evāsıṭ-ı Cem I, 1007.

---

1) pādişāhlar : B, pādişāhları // 2) This chapter is omitted in U ; the title is omitted in H, B, // 3) cümlesi : B, mecmū'ı// 4) nā-inṣāfları : B, nā-inṣāfları beyninde // 5) yetmişden : B, R, yüz yetmişden //

Merḥūm Lāle-'iẕār-zāde Aḥmed Efendi intiḳālidür.[1]

Evāsıṭ-ı Cem I'de merḥūm Lāle-'iẕār Efendi-oġlı Aḥmed Efendi defterdārlıḳdan munfaṣıl olalı 'āfiyet bulmayub,[2] "Ġām-u-endūh-ı 'azl bā'iṯ-i helāki olmasun" diyü ṣāḥib - sa'ādet Meḥmed Paşa - edāme'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥażretleri Şām-ı dārü's-selām defterdārlıġı ḥükmini gönderüb, tesliyet-i ḫāṭır ve teşeffī[3] ḥāṣıl olsun içün dil-nüvāzlıḳ eylemişlerdi. Bi'l-āḫara maraż-ı istisḳādan 'ilāc-pezīr olmayub, elli yaşında dār-ı miḥnet-ābād-ı dünyāyı terk idüb sarāy-ı sürūr-ı 'uḳbāya irtiḥāl[4] eyledi. Ḥażret-i Ebī Eyyūb Enṣārīde defn olındı. Raḥmetu'llāh 'aleyh. Fī sene-i 1007.

Kārgāh-ı 'ālemüñ dürlü dürlü teşvīş-
ü-nā-sāzkārlıḳlarıdur ki niẓām-u-
intiẓām ḳalḳub perīşān-ı rüzgār olmaġa
sebeb-ü-bā'iṯdür.[5]

---

1) The title is omitted in H; this chapter is omitted in D. //
2) bulmayub : B, yüzin görmedüginden // 3) teşeffī : B, teşeffī-ḳı bāl // 4) dār-ı ... irtiḥāl : U, iken terk-i dünyā-yı fānī // 5) The title is omitted in H, B ; this chapter is omitted in D. //

Ve bu ognāda ḫalḳ-ı 'ālem[1] mübāya'ātında[2] [424 b] altun ve ġuruş bahāsın gitdükce arturub,[3] ve sekiz üstine ḳaṭ' olınan ṣaḥīḥü'l-'ayār akçe ki 'ulūfe içün çıḳmış idi[4] ḳallāblar düşürüb,[5] fesāda virüb, on beş üzre fāsid-ü-kāsid akçeler 'ālemi ṭutub hiç bir[6] vechle me'kūlāt-u-melbūsāte mu'āmeleye mecāl ḳalmayub, oṭrāf-u-eknāfdan metā' getüren tüccār ve renc-berān metā'ından[7] ziyān-u-ḫüsrān eyleyüb, ma'āş-teng[8] olub, ve ḪÜnkār ḳulları Ṣolaḳ ve Bölük-başı ve Yeñiçeri ve Sipāhī ve Cebeci ve Ṭopcı cemī' ḥirfetde ve ehl-i bāzārda uncılıḳda[9] ve buġdaycılıḳda[10] ve yaġcılıḳda ve balcılıḳda ṣāḥib-i sermāye olub, kimse müstaḳil kār-u-kisbe ḳādir olmayub, ribā-ḪÜorluḳda gemiciler[11] ile ḥiṣṣedār ve fa'idelerinde müşterek olmaḳ ile[12] üzerlerine ḥākimü'l-vaḳt ḥükmin icrā itmekde 'āciz-ü[13]-fürū-mānde olub, ve erbāb-ı

---

1) ḫalḳ-ı 'ālem : B, miyān-ı ḫalḳ ve // 2) mübāya'ātında : H, B, mübāya'ātda // 3) ḫalḳ-ı 'ālem ... arturub : R, mübāya'alardan altun ve ġuruş geldükde ḫalḳ-ı 'ālemde gitdükce bahāsın arturdılar // 4) B, 'ulūfe içün çıḳmış idi : E, 'ulūfeden çıḳmışdı ; R, 'ulūfede çıḳmış idi // 5) düşürüb : U, eline düşüb // 6) B, bir : E, omits // 7) metā'ından : H, getürdükleri meta'ından // 8) ma'aş-teng : R, teng-ma'āş // 9) uncılıḳda : B, oduncılıḳda // 10) ve : B, ve sā'ir // 11) B, gemiciler : E, ve gemiciler // 12) olmaḳ ile : B, olmaġın // 13) -ü- : B, omits //

iḥtikār olan melā'īn[1] gelen zād-u-zevādeyi nihānī der-anbār-u-der-maḫzen eyleyüb, ve İstanbul keşret-ü-izdiḥāmı ise nice yüz bin millet ile mā-lā-māl olub, ve müfūs-ı żāyi'anuñ pāyānı olmayub, ve fuḳarā-vü-żu'afā-vü-mesākīne nihāyet yoḳ. Dirhem-ü-denānīr aḥvāline ise niẓām-u-intizām virmege mecāl-ü-imkān olmamaġla iḍṭırāb-u-mużāyaḳa fevḳa'l-ḥadd oldı. Ve a'yān-ı devlet Dīvān-ı mu'allādan yüz yigirmi üzre altun ve yetmiş akçe ḥesābı üzre ġuruş[2] alub, mā-yaḥtāca[3] yüz altmışa altun ve yüz ona ġuruş virüb almaḳdan[4] mübālāt itmez oldılar. Ve 'āmme-i ḫalḳdan Ḫazīne-i 'Āmireye altun ve ġuruş elli[5] akçe noḳṣān ile alınub, ve cümle tekālīf-i 'örfīye[6] cizye ve 'avārıż ve nüzl ve kürekci ve bid'at-ı sā'ire re'āyā-yı memleketde bu sene geçen seneden ikişer yüz akçe kesr üzre ṭarḥ olınub, her ḫāneden[7] üçer yüz akçe alınmaḳ içün aḥkām yazılub, ẓaleme-i 'afārīt eline defterler virildi. Ve bu eşnāda münādīler "Muḥkem yasaḳdur" diyü nidālar eyleyüb, zinhār-u-zinhār altun yüz yigirmiye ve ġuruş yetmişe alınub-virile, ve kem-'ayār akçe

---

1) molā'īn : B, müfsidler // 2) üzre ... ġuruş : B, üzerine ve yetmiş ḥesābı üzerine altun ve ġurugı // 3) mū-yaḥtāca : H, B, R, mū-yaḥtāc ileyhe // 4) almaḳdan : B, almaḳda // 5) B, elli ; E, iki ; R, elliger // 6) 'örfīye : B, 'örfīyeden // 7) B, ḫāneden ; E, ḫāneye //

geçmeye. [425 a] Her kimde bulınursa siyāset olınmaḳ içün Bostāncı-başı Ferhād Aġaya muḥkem tenbīh, te'kīd buyurıldı.

Fī evāsıṭ-ı Cem II, 1007.

Silistre sancaġı Begi Aḥmed Paşa fırsat-u-nuṣrat ile şikest eyledügi küffāruñ kelleleri ve dilleri geldügidür.[1]

Ve evāsıṭ-ı Cem I'de sābıḳā dilleri gelen Silistre sancaġı Begi Aḥmed Paşanuñ bozduġı kefere-i melā'īnüñ kelleleri ve dilleri Süddde-i Sa'ādete geldi. Ve "Budun üstine gelen küffār-ı ḫāksār alayı münhezim olub, ve ehl-i İslām leşkerinden ve beglerbegiler ve ümerādan çoḳ be-nām kimseler düşdi" diyü ḫaberler virdiler. Ve "Erdel vilāyetine giren Tatar 'askeri ve Serdār vilāyeti ḫarāb-u-yebāb eyledügi muḳarrerdür. Ve lākin ṣıḥḥat üzre ḫaber çıḳmadı. Şular ṭaşkın olmaġla yollar bağlandı" didiler. Ve ekser-i iḥtimāl Pādişāh-ı 'ālem-penāh ḥażretlerinüñ fermān-ı 'ālīşānı ḳışlamaḳ buyurmışlarmış, belki ḳışlayalar diyü diller[2] söylediler. Ve üçe aydan mütecāvizdür Erdel memleketine leşker dāḫil olalı daḫi ṣaḥīḥ ḫaberleri[3] gelmedi. Allāh ta'ālā ḫayr ẓaferler ile ehl-i İslāma meserret ḫaberlerin müyesser eyleye. Bi-menni-hi ve ḫafī-yi luṭfi-hi.

---

1)This chapter is omitted in U, D ; the title is omitted in H, B. // 2) diller : B, omits // 3) ḫaberleri : H, B, ḫaber //

Serdār Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa ḥażretlerinüñ İstanbula geldügidür.[1]

Evāsıṭ-ı şehr-i Cem I'de sābıḳā Eflaḳ la'īni Miḥal[2] mekrine uğrayub, ref' olınan Vezīr-i bā-tedbīr Serdār Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa ḥażretleri gelüb, İstanbula dāḫil oldılar. Ṣadr-ı A'ẓam Meḥmed Paşa - edāme'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥażretlerine ve Müfti'l-enām ve Şeyḫülislām Ḫ^vāce-i Şāh-ı cihān - dāmet feżā'ilü-hü [3] ḥażretlerine ziyārete varub, mihnet-i eyyām vepodā'id-i rüzgārdan yanub yaḳılmışlar. 'Asker'üñ nā-fermānlıġından şikā-yet eylemişler. "A'yān-ı devlet ve salṭanat yār-u-yāverlik[4] itseler a'dā-yı dīn-ü-millete ẓafer bulmaḳ bi-'ināyeti'llāh ta'ālā یا نری "[5] dimişler.[6] Ve "Bir ḳaç yıldur serḥaddlerde istiḫdām olınduḳ, aḥvāl-i memlekete vuḳūf-u-şu'ūrumuz ne vechle olduġın[7] daḫi kimse şorub bilmek istemezler ki[8] söylemek lāzım gele[9]" dirler.[10]

---

1) The title is omitted in H, B. // 2) la'īni Miḥal : H, Miḥal la'īn ; B, begi Miḥal la'īn ; R, vilāyeti Miḥal la'īn // 3) şeyḫülislām ... feżā'ilü-hü : B, omits // 4) yār-u-yāverlik : H, B, yār-ı vefādārlıḳ // 5) یا نری ; B, یا نه ایدی

6) bulmaḳ ... dimişler : R, bulmaġa ne gerek idi // 7) vechle olduġın : B, vechledür // 8) ki : U, omits // 9) B, gele : E, gelmege // 10) söylemek ... dirler : D, bizde öyle söyle-yelüm dirler. //

Diyārbekirüñ ḫazīne irsāliyesi geldügidür.[1]

Ve bu eşnāda vilāyet-i Diyārbekir irsāliyesi Defterdār Mālik[2] Meḥmed Efendi[3] [425 b] defteri ve 'arżları geldi yetişdi.[4] Maṣārif-i devlet mühimmātına cāre-sāz oldı. Defterdārlıḳ daḫi pīşīn akçesi alınmaḳ ile Bosnevī Meḥmed Efendiye fermān olındı. Fī 21 Cem I, 1007.

Ḫarūccı Küçük Ḥamza nām sipāhīnüñ akçesi alındugıdur.[5]

Ve ebnā-yı sipāhiyāndan Küçük Ḥamza dimegle meşhūr cizyeler cem'i ḫidmeti-yle müte'āref[6] şaḫṣuñ 'uhdesinde üç ve[7] dört cizye defteri ḳayd olınub, Ḫazīne-i 'Āmireye akçeleri gelmeyüb ve[8] bezzāzistānda[9] emānet olan[10] filori ve ḫurūş ve şāhī ve naḳdiye-i şaḥīḥü'l-'ayārı on yükden mütecāviz mal[i] żabṭ olınub, ve rūz-nāme-i hümāyūna taḥvīl olınub, maṣārife virildi. Fī 21 Cem, I, 1007.

---

1) The title is omitted in H, B ; this chapter is omitted in D. // 2) mālik : B, omits ; R, memālik // 3) efendi : H, efendiye // 4) defteri ... yetişdi : B, ṭarafından gelüb yetişmegin // 5) This chapter is omitted in U ; the title is omitted in H, B. // 6) B, ḫidmeti-yle müte'āref : E, D, ḫidmetine mu'tād // 7) ve : H, B, omit // 8) gelmeyüb ve : B, gelmedüginden mümī ileyhüñ // 9) bezzāzistānda : B, bedestūnda ; D, bezistānda // 10) olan : B, ḳodıgı //

Şadr-ı A'ẓam Meḥmed Paşa ḥażretleri-yle Ḫ^Vāce Efendi Müfti'l-enām Ḳaṣr-ı 'ālīde 'izz-i ḥuẓūr-ı Şehinşāhīde mülāḳāt itdügidür.[1]

Ve bu esnāde Şadr-ı A'ẓam Meḥmed Paşa ḥażretleri ile Müfti'l-enām Ḫ^Vāce-i Şāh-ı cihān ḥażretleri Ḳaṣr-ı[2] 'ālīde 'izz-i ḥuẓūr-ı Şehinşāhīye ṭaleb olınub, vardılar. Umūr-ı mülk-ü-millet aḥvāli söyleşilüb vālī-yı vilāyet-i Şarḳ olan Şāh 'Abbās Ülkesine, serḥaddlerde yaḳın yerlerde[3] olan ro'āyā-yı memleket bu cānibüñ bī-dādlıġından ve gāh-ü[4]-bī-gāh tekālīf-i şāḳḳadan[5] çekilüb gitdükleri-yçün[6] nāme-i hümāyūn gönderilmek tedārük olındugı şāyi' olub söylendi. Egerçi[7] tedbīr degildür, zīrā ri'āyet ister. Ẓulm olmaduġı yere göçmek ḳa'ide-i ḳadīme ve ḫaṣlet-i 'aẓīmeleridür.[8] Allāh ta'ālā meded-ü-'ināyetler eyliye. Bi-menni-hi ve ḫafī-yi luṭfi-hi. Fī evāsıṭ-ı Cem I, 1007.

Mevālī-yı 'iẓām ve taḫtgāh ḳāżīlıḳları silsile olduġıdur.

---

1) The title is omitted in H, B. // 2) ḳaṣr-ı : B, küh-ı // 3) Ülkesine ... yerlerde : D, Ülkesinde serḥadd yaḳınlarında // 4) -ü- : B, R, omit // 5) şāḳḳadan : B, şāḳḳadan nāşī // 6) gitdükleri-yçün : H, B, gitdüklerinde // 7) egerçi : B, lākin // 8) 'aẓīmeleridür : B, dīrīneleridür //

Evāsıṭ-ı şehr-i Cem I'de diyār-ı Mıṣrīye ḳāżīsı merḥūm Zekeriyyā Efendi-oġlı Mevlānā Yaḥyā Efendi ref' buyurıldı. Bursa[1] ḳāżīsı Ṭaşköpri-zāde Mevlānā Kemāl Efendi Mıṣra ḳāżī fermān olındı. Bursa ḳāżīlıġına[2] Şām-ı dārü's-selāmdan ma'zūl[3] Mevlānā 'Abdülvehhāb Efendi fermān olındı. Şam ḳāżīlıġı Ḥaleb ḳāżīsı Ayaşlı Mevlānā Aḥmed Efendiye fermān olındı. Ve Ḥaleb ḳāżīlıġı merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān [426 a] 'aleyhi'r-raḥmetü ve'r-rıḍvān müderrisi Mevlānā Muẓaffer Efendiye fermān olındı. Ve Medrese-i Sulṭān Süleymān Ḫāna[4] Sulṭān[5] Selīm Ḫān-ı fātiḥ müderrisi Şeyḫülislām Ḫ^vāce Efendi[6]-oġlı 'Azīz Çelebi (چلبی عزیز) fermān olındı. Fī sene-i 1007.

Yemişci Ḥasan Paşa Āsitāneye fermān olındıġıdur.[7]

Bu eşnāda Şirvān muḥāfaẓasında olan Vezīr Yemişci Ḥasan Paşa Südde-i Sa'ādete gelmesi fermān olınub Şirvān begler-begiliğine Gence'den ref' olan Bāḳī Beg-oġlı 'Oşmān Paşa Begler-begi olmaḳ buyurıldı.

---

1) Bursa : B, yerine Bursa // 2) Bursa ḳāżīlıġına : B, R, ve Bursaya // 3) B, ma'zūl : E, D, R, omit // 4) Sulṭān Süleymān Ḫāna : H, B, merḳūme // 5) medrese-i ... sulṭān : D, Süleymānīye Sulṭān // 6) B, Şeyḫülislām Ḫ^vāce Efendi : E, Ḫ^vāce Efendi Şeyḫülislām ḥażretleri // 7) Only U contains this chapter ; E, H, B, D, R, omit //

Sefer-i ẓafer-rehber aḥvālidür.[1]

Ve sefer-i ẓafer-egerden aḫbār-ı 'acībe[2] ile Sipāhīler şehr-i Cem I evāḫirinde gelüb dökildiler.[3] "Serdār-ı 'asākir-i manṣūre Ṣaṭurcı Meḥmed Paşa ḥażretleri düşmen-i dīn Erdel[4] vilāyetine leşker-i Tatar Ḫānı Ġāzī-Girāy Ḫān-ile[5] dāḫil olub, nice günlük yollar memleket-i Erdel[6] tārāc-u-tālān olub, māh-peyker esīrler ile ve bī-ḥadd-u-pāyān[7] ġanā'im[8] ile iki leşker muġtenim olduḳların ve ḳal'a-i Varad kemāl-i metānet-ü-ḥaṣānetde nihāyetde olmaġın[9] otuz iki gün 'ale't-tevālī muḥkem ḍarb-u-ḥarb-ı şedīd olub, üç yerden laġm olınub, iki laġm işlemeyüb, bir laġm murād üzre ḳal'anuñ[10] burc-u-bārusın ayyūḳa peyveste idüb,[11] ẓerrāte ḳarışdurduḳdan şoñra ḥāżır gedükden yürüyüş itmeyüb, ṭopları çeküb, terk[12] eyledüklerin söylediler. Ve leşker-i İslām maraż-ı ẓaḫīr ile ziyāde mużṭaribü'l-ḥāl,[13]

---

1) The title is omitted in H, B. // 2) 'acībe : B, meserret // 3) şehr-i ... dökildiler : B, gelüb böyle ḫaber virdilerki // 4) Erdel : H, Erdel-i la'īn // 5) düşmen-i ... ḫān-ile : B, Ḳırım Ḫānı Ġāzī Girāy Ḫān leşkeri-yle düşmen-i dīn Erdel-i la'īn memleketine // 6) memleket-i Erdel : U, omits // 7) -u-pāyān : U, omits // 8) ġanā'im : R, ġanā'imler // 9) ḥaṣānetde nihāyetde olmaġın : H, B, ḥaṣānet üzre olmaġla // 10) ḳal'anuñ : B, ḳal'a-i mezbūruñ // 11) peyveste idüb : D, çıḳarub // 12)çeküb terk : B, girü çeküb fırṣatı fevt // 13) İslām ... ḥāl : D, İslāma maraż-ı ẓaḫīr istīlā idüb //

gülüg-i 'asker mebṭūnen intiḳāl eyledi" diyü ḥiḳāyet eylediler.[1] "Vilāyet-i Budun üstine melā'īn-i ḫāsirīn bī-ḥadd-u-bī-pāyān gelüb muḥāṣara eyledi" diyü feryādcılar gelmegin[2] mededkārlıġa ḳalḳub, göçildi[3] (Solnuḳ) üstinden gidilüb,[4] küffār-ı ḫāksārda "Serdār ḳal'ayı bıraḳdı[5] geliyor" diyü şāyi' olmaġla otuz beş gün[6] ḳal'a-i Budun üstinde muḥkem ceng-ü-āşūb olub,[7] varoşda ve ḳal'da vīrān olmaduḳ yer ḳalmayub, kemāl[8] mertebeża'f-ı ḥāl muḳarrer olmışken 'aẓīm seyl-ü-bārān olmaġın hiç bir[9] vechle yürüyüşe mecāl-ü-imkān ḳalmayıcaḳ bi'ż-żarūrī melā'īn bıraġub gitdüklerin naḳl eylediler. Ve küffār-ı ḫāksār yürüyüşlerinde leşker-i İslām ve İmāndan ḳatı çoḳ kimse[10] şerbet-i şehādet nūş eyleyüb, dār-ı rıḍvān-ı[11] na'īme[11] gitdüklerin[12] i'lām eylediler. Ve Serdār ḥażretleri Belġrada gelüb, Sipāhī-oġlanı

---

1) ḥiḳāyet eylediler : B, naḳl olındı // 2) gelmegin : H, gelüb ; R, geldi ; B, gelmegle mezbūrlara // 3) ḳalḳub göçildi : B, ol maḥallden ḳalḳılub : R, içün göçdiler ; D, gidildi // 4) gidilüb : B, tevecciih olındı ve // 5) ḳal'ayı bıraḳdı : B, ḳal'a-i mezbūrı bıraġub üzerimüze ; R omits // 6) otuz beş gün : B, ve bundan aḳdem otuz gün 'ale't-tevālī kefere-i mezbūre //7) olub : B, itmegle // 8) kemāl : B, defūnında olan 'askere kemāl // 9) B, bir: E, omits // 10) ve īmāndan ... kimse : H, çoḳ kimse ; B, çoḳ ġāzīler // 11) rıḍvān-ı : U, omits ; H, B, rıḍvāna // 12)na'īme gitdüklerin : B, ḫarāmān olduḳların //

bölügine [426 b] Üsküb ve Silaḥdārlara Köstendili ḳışla[1] ta'yīn eyledügin ḫaber virdiler. Fī evāḫir-i Cem I, 1007.

Ve bu esnāda vilāyet-i Şirvān muḥāfaẓasında olan Vezīr-i şecā'at-şi'ār Yemişci Ḥasan Paşa[2] Südde-i Sa'ādet-medāra gelmesi fermān olınub, Şirvān beglerbegiliğine Gencèden ref' olınan[3] Bāḳī Beg-oğlı 'Osmān Paşa tensūḳāt-ı lāyıḳa ile beglerbegi olmaḳ fermān olındı.[4] Fī evāḫir-i Cem I, 1007.[5]

Sefer-i ẓafer-i'inānda olub, aḫbār-ı meserret içün Āsitāne-i sa'ādete gelen aġalardur.[6]

Ve evā'il-i şehr-i Cem II'de muḳaddemā Tatar Ḫān ḥażretlerine aḥkām-ı şerīfe ve mekātīb ile giden Müteferriḳa-başı merḥūm 'Osmān Paşa Ketḫüdāsı Ḫandān Aġa geldi. Ve Gāzī Girāy[7] Ḫān ḥażretlerine ḳışlamaḳ fermānı üzre nāme-i hümāyūn ile giden Ḳapucı-başı 'Abdullāh Aġa ve Ḫān ḥażretlerinüñ Ferruḫ Aġası cümle[8] ma'an[9] geldiler. Aḫbār-ı ṣaḥīḥa getürdiler. Ammā ḥaḳīḳāten ḳulūb-ı 'amme-i ehl-i İslām[10] muẓṭaribü'l-ḥāl ve münkesirü'l-bāl olub, "İki yıldur ki bu Serdār zamānında a'dā-yı dīnden

---

1) kışla : B, meştā // 2) paşa : B, paşa ḥażretlerinüñ // 3) ref' olınan : B, ma'zūl // 4) tensūḳāt-ı ... olındı : D, beglerbegi oldı bā-tensūḳāt-ı lāyıḳa // 5) ve bu esnāda ... 1007 : U, omits // 6) This chapter is omitted in U. // 7) geldi ... Girāy : B, ve // 8) cümle : B, omits // 9) cümle ma'an : R, omits // 10) İslām : R, İslāmₙ // 11) muẓṭaribü ... bāl : B, ıẓṭırāb üzre ; R, ıẓṭırāb ṭārī //

The title is omitted in H, B.

intiḳām almaḳ mümkin ve müyesser olmayub, ber-re'y ve tedbīr-i ber[1]-ṣavāb ile 'amel olınmadı. Yalñuz bunun zamānında ṭoḳuz ḳılā'-ı İslām küffār elino düşüb, baş Yanıḳ ḳal'asıdur" diyüb, "Āh çeker-süz çekmeden ḫalī degüllerdür. Meded Allāh" diyü nāleşler ider oldılar. Fī sene-i 1007.

Nāgohānī mühr-i 'izzet Meḥmed Paşa ḥażretlerinden alınub, ṣāḥib-i evvel İbrāhīm Paşa ḥażretlerine fermān olınduġıdur.

Ve gelen aḫbārdan nāşī olan te'ġīrātdan[2] cihār-şenbih[3] güni[4] ḍaḥve-i kübrādan ṣoñra ḳable ṣalātı[5]'ẓ-ẓuhr Ḳapucılar ketḫüdāsı Nasūḥ Aġa isti'cāl ile Südde-i Sa'ādete istenüb fi'l-ḥāl varduġı gibi[6] çıḳduġı bir olub, ṭoġrı ḳapucılar ile Ṣadr-ı A'ẓam Meḥmed Paşa ḥażretlerine varub,[7] fermān-ı şerīf ile mühr-i 'izzeti alub, İbrāhīm Paşa ḥażretlerine teslīm eyleyüb,[8] cümle

---

1) ber-re'y ... ber : B, ber-rey ve tedbīr-i bā // 2) aḫbārdan D, ber-tedbīr-i ; R, ber-tedbīr ber ;
... te'ġīrātdan : B, muvaḥḥiş ḫaberlerden nāşī vāḳı' olan te'ġīrātdandur ki // 3) cihār-şenbih : H, B, R, omit // 4) D, ġüni : E, ġün ; H, B, R, omit // 5) ṣalātı : H, B, omit // 6) varduġı ġibi : B, varduġı-yle // 7) paşa ḥażretlerine varub : B, paşadan // 8) eyleyüb : B, olınduḳda //

erkān-ı devlet-ü-sa'ādet 'ulemā-yı 'iẓām ḳalḳub, tehniyet-ü-mübārek-bādīye vardılar. Allāh tebārek ve ta'ālā ḫuceste eyleyüb, rıżā-yı şerīfine muvāfıḳ 'amellere tevfīk eyleye. Kargāh-ı 'ālemde *düşen* düşvār işlerin [427 a] āsān idi-vire. Bi-ḥakkı ve bi-ḥürmeti Ḫātemi'n-nebīyīn ve Seyyidi'l-mürselīn.[1]

Evvel Dīvān güni ẓāhir olan umūrdur.[2]

İrtesi evvel[3] Dīvān güni[4] erkān-ı sa'ādet vüzerā-yı 'iẓām ḳāżī-'asker efendiler ve defterdārlar ve sā'ir erbāb-ı ḳalem ehl-i Dīvān 'ale't-tertīb tehniyet-i ḳudūm-ı meserret rusūmları-yçün dest-būs ve mübārek-bādā eylediler. Ba'de-hū Ḫazīne-i 'Āmire kātiblerin istedüb, "Sen ne ḫidmetdesin,[5] dirligüñ ne deñlüdür. Ne zamāndan berü dirlige müstaḥaḳḳ olduñ" diyü[6] ziyāde teraḳḳīlere mutaṣarrıf olduḳları[7] su'āl buyurıldı. "Muḳābelecilerüñ[8] defterlerinde her cemā'atüñ neferātı ziyāde

---

1) Allāh ... mürselīn : H, B, R, omit ; D, kārgār-ı 'ālemde ḫayra muvaffaḳ olub 'aṣrı 'aṣr-ı emmīyet ola // 2) The title is omitted in H, B. // 3) evvel : R, ibtidā // 4) dīvān güni : B, dīvānda ; R, dīvānı güni ; D, dīvānı // 5) ḫidmetdesin : H, B, dirlikdesin ḫidmeṭüñ nedür // 6) B, diyü : E, omits // 7) olduḳları : H, B, olduḳların // 8) buyurıldı muḳābelecilerüñ : B, buyurḍılar ve muḳābele //

ber-ziyāde olmaġa bā'is-ü-sebeb nedür?" diyü muhkem tehdīd olındı.[1] İbtidā teẕkireleri temessükātları[2] ṭaleb buyurıldı. Ḫuṣūṣā ḳapucılar biñ yedi yüz otuz üç[3] nefer olduġı ve üç ayda on bir yük akçe 'ulūfeleri[4] muḳābele olduġı küllī[5] ṣıḳlet virdi. Ve yevmü'l-aḥadde Pādişāh-ı cihān-penāh ḥażretleri 'arżgāh-ı salṭanate çıḳdılar. Ṣadr-ı A'ẓam ḥażretleri ḫil'at-ı fāḫire ile ḳānūn-ı ḳadīm üzre girūb pāye-i serīr-i 'ālem-maṣīre yüz sürdiler.[6] İki ḫil'at-ı fāḫire-i girān-bahā, biri bā-postīn samur-ı a'lā[7], Enderūndan giydürilūb çıḳdılar. Erkān-ı sa'ādet ile muttaṣıl sefere müte'allıḳ umūr meşveret buyurılub, Ḫazīne-i 'Amire maṣārifi ve iḫrācāt ziyādeligi söyleşildi. Ve taṣḥīḥ-i sikke aḥvāli tedbīr-ü-tedārükine çāre-vü-dermān tecessüs buyurdılar. Ekser umūrda Nişāncı Ḥamza Paşa ḥażretlerine mürāca'āt buyurılub,[8] kār-āzmūde ve umūr-dīde, Sulṭān Süleymān Ḫān - 'aleyhi'r-raḥmetü ve'r-rıḍvān - zamānından berü vāḳı' olan seferlerde ve ḥażarlarda ḫāṭır-nişān ve yād-daşt ile kārdān

---

1) olındı : B, buyurıb ve // 2) temessükātları : D, omits // 3) otuz üç : H, B, otuz ; R, omits // 4) on bir ... 'ulūfeleri: H, B, R, bir 'ulūfeler // 5) olduġı küllī : R, ile iḫrāc olınduġı ziyāde // 6) yüz sürdiler : rūy-māl buyurduḳlarında // 7) biri ... a'la : H, biri postīn samur ile ; B, ki biri postīn samur ile ; R, biri postīn samur // 8) buyurılub : B, buyurdılar vezīr-i mümā ileyh //

olub, ekser-i kelāmında iġābet üzre olmağla devlete nāfi' ve mübārek tedārükler sevk eyledi. Tenebbüh müyesser ola. Bi-menni-hi ve faźli-hi. 10 Cem II, 1007.[1]

Şahinci-başı Derviş Ağa Bosna
beglerbegisi olduğıdur.[2]

Ve evāsıṭ-ı Cem II'de Ḥarem-i muḥteremde terbiye olınub, ma'ārif-ü-kemālāt ile [427 b] mümtāz ve ṭab'-ı naẓm-u-neşr ile ser-efrāz feräset-u-kiyāset ile mevsūf ve merḥūm-u-maġfūrun leh Sulṭān Murād Ḫān-ı maġfūr naẓar-ı şerīflerinde ḥüsn-ü-re'y-ü-tedbīr ile ma'rūf olan Derviş Ağa erbāb-ı ḥıḳd-u-ḥased keydine uğrayub,[3] ṭaşra çıḳmışdı. Bu vāsıṭa ile ḥacc-ı şerīf idüb,[4] ṭavāf-ı Beytu'llāhi'l-ḥarām ve ziyāret-i Raväa-ı Muṭahhara-i ḥaźret-i Seyyidü'l-enām müyesser olub, geldükde cülūs-ı[5] hümāyūn-ı Sulṭān Meḥmed Ḫānī vāḳı' olduḳda[6] Şāhinci-başılıḳ ḫidmeti ile gidüb sefer-i hümāyunda ḳal'a-i Egri feṭḥinde ve ṭabur[7] muḥārebesinde nice celādet-ü-merdānelikleri müşāhede olınub, şaḳīlü's-seyf, şecā'at-şi'ār olmağın küçük mīr-āḫūr olmışlardı.

---

1) Ve yevmü'l-eḥadde ... 1007 : U, omits // 2) The title is omitted in H, B. // 3) keydine uğrayub : R, şerri ile // 4) idüb : H, B, ve // 5) B, cülūs-ı : E, cülūs-ı salṭanat-ı // 6) olduḳda : B, mūmā ileyh // 7) ṭabur : R, ṭabur-ı menhūs-ı küffār // 8) şecā'at : B, R, ve şecā'at //

Ba'de-hü[1] yine Şahinciler[2]-ağalığı[3] fermān olınub, ḥālā ḳadīmī vaṭan-ı aṣlīsi olan vilāyet-i Bosna Beglerbegiligi ile manẓūr-ı 'ayn-i 'ināyet buyurılub, ber-murād oldılar.[4] Sābıḳā Şahinci-başı olan Müteferriḳa Arslan Ağa yerine tekrār Şahinci-başı olmaḳ fermān olındı.

Vālide-i Pādişāh ḥażretleri rāh-ı
ğazāya māl-i ḥasenātından virdükleridür.[5]

Ve bu esnada ḥażret-i Vālide-i Padişāh-ı cihān-penāh-u-sa'ādet-destgāh ḫāliṣ mālından iki kīse altun çıḳarub, ṭop 'arabaları tecdīd olınub, ve kifāyet miḳdārı güzīde bārgīr alınub, ğayra ṣarf olınmayub, ğazā-vü-cihād fī sebīli'llāh içün ḫarc olınmağa ta'yīn buyurıldı. Fī 19 Cem II, 1007.

Ṣadr-ı A'ẓam İbrāhīm Paşa ḥażretleri
Ḫazīne-i 'Āmire kātiblerinüñ emr-i
şerīf ile aḥvāllerine muḳayyed
olduğıdur.[6]

Ve bu esnāda Ṣadr-ı A'ẓam ḥażretleri Ḫazīne-i 'Āmire kātiblerine saṭve-i ḳāhire ile tecellī idüb, cümlesinün defterlerin ellerinden alub Ḫazīne-i 'Āmirede muhürledüb, evlerine

---

1) mīr-āḫūr ... ba'de-hü : U, omits // 2) şahinciler : B, şāhincilik // 3) şahinciler-ağalıgı : D, şahinci-başı olmaḳ // 4) ber-murād oldılar : D, omits // 5) This chapter is omitted in U, D. The title is omitted in H, B. // 6) The title is omitted in H, B. //

bir varaḳ[1] götürmege[2] muḥkem yasaḳ itdürüb,[3] "Envā'-ı ḫiyānetiñüz[4] ile bu devlet-i ḳühirenüñ niẓām-u-intiẓāmın bozmaḳa ḳaṣd itdünüz" diyüb tehdīd itdiler. Ve sābıḳā serdār ḥāfıẓ Aḥmed Paşa yanına muḥāfaẓa ḫidmetine sefere me'mūr olub, gitmeyüb ḳalanlardan rūz-nāme-i gānī ḫidmetinde olan İsḥaḳ[5] Efendi ve vüzerādan ḳalub ḫavāṣṣ-ı hümāyūna [423 a] żabṭ olınan ḫāṣlar muḳāṭa'acısı Ḫara Muṣṭafā Beg ve Anaṭolıda māliye[6] teẕkirecisi İbrūhīm[7] Çelebiye[8] "Siz hem ze'āmetler taṣarruf idersiz ve hem Pādişāh-ı 'ālem-penāh ḥaẓretleri 'Sefere varsunlar' diyü ḫaṭṭ-ı hümāyūn ile emr iderler daḫi imtiṣāl itmezsiz" diyüb ve telḫīs buyurub,[9] aḥvallerin içerü Pādişāha gönderüb, kendülerin ḳapucılar odasına[10] ḥabs buyurdılar. Ve irtesi gün "Sefere fermān olınub, gitmeyenler siyāset buyurılmışdur" diyü[11] mezbūrları ḳapucılar odasından çıḳarub ḫor ve ẕelīl ṭaş gemisine gönderdiler. Şefā'at-pezīr olmayub, ġayrilere 'ibret olmaḳ-[12] içün ehl-i Dīvān içine muḥkem iẓṭırūb dügdi. Ba'de-hū bī-cürm-u-günāh olduḳları ma'lūm olıcaḳ üstinde ze'āmeti olan sefere çıḳub, gitmek üzre ḫalāṣ buyurıldılar.[13]

---

1) bir varaḳ : U, omits ; , // 2) , götürmege : , R,görmenüz // 3) muḥkem yasaḳ itdürüb : B, 'aẓīm tenbīh idüb // 4) B, ḫiyānetiñüz :E, ḫiyane[ti]nüz // 5) İsḥaḳ : H, B, R, Süleymān // 6) Anaṭolıda māliye : B, Anaṭolı // 7) İbrāhīm : H, İbrāhīme // 8) U, çelebiye : E, çolebi ; H, omits ; B, efendiye ; R, efendi // 9) buyurub : B, ile // 10) odasına : B, odasında // 11) buyurılmışdur diyü : B, olına diyüb // 12) ġayrilere 'ibret olmaġ : B, sā'ire 'ibret olsun // 13) üzre ḫalāṣ buyurıldılar : H, B, buyurıldı bu yüzden ḫalāṣ oldılar //

Serḥadd-i manṣūrede Tatar Ḫānı
Ġāzī Girāy Ḫāna ḳışlamaḳ fermān
olınub, şimşīr-i zerīn ve ḫil'at-ı
fāhire ve üç kīse altun gönderil-
dügidür.[1]

Ve yine evāsıṭ-ı şehr-i mezbūrede leşker-i Tatar ve[2] Ġāzī Girāy Ḫān içün[3] sa'ādetlü Pādişāh-ı cihān-ḫüşā ḥażretlerinden muraṣṣa' şimşīr ve ḫil'at-i fāhire-i a'lā ile üç kīse altun in'ām çıḳub, kışladuġı maḥalle Ḫān ḥażretlerinüñ ādemleriyle[4] Ḥüseyn Aġa ve Ferruḫ Aġaya teslīm buyurıldı. Fī 20 Cem II, 1007.

Donanma-yı hümāyūn ile Ḳapudan
Sinān Paşa ḥażretleri gelüb,
Terceme-i 'Amireye dāḫil olduḳ-
larıdur.[5]

Ve bu eşnāda evāḫir-i şehr-i Cem II'de[6] erbā'īnden on iki gün ḳalmışdı. Eyyām-ı şitāda ki İbn-i Caġal Ḥażret-i Ḳapudan Sinān Paşa-yı şecā'at-şi'ār-u-nāmdār donanma-yı hümāyūn ile

---

1) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in D. // 2) U, leşker-i Tatar ve : E, Ḫeşker ; B, omits ; R, Tatar 'askeri ve // 3) içün : B, ḥażretlerine // 4) ādemleri-yle : B, ādemīsi-yle // 5) This chapter is omitted in U. The title is omitted in H, B. // 6) D, Cem II'de : E, Cem II ve //

sālimīn-ü-ġānimīn a'dā-yı dīn gemilerinden[1] tereke ile memlū, 'ahid-nāme-i hümāyūna muġāyir bulduġın alub, limana gelūb dāḫil oldılar. Şimdiye dek gelūb[2] giden ḳapudanlar ḳāsım gününden[3] muḳaddem gelmegi 'ādet idinmeḳ-ile küffār-ı mela'īn deryāda bulınan[4] ehl-i İslām gemilerine[5] amān virmeyūb, almaḳda idi.[6] "El-ḥamd li'llāh ta'ālā bu ġāzī fī-sebīli'llāh ḥażretlerinüñ[7] ḥüsn-i tevecċüh ve yümn-i maḳdemi-yle ahālī-yi[8] İslām gemileri rāh-ı selāmet üzre Mıṣrdan çıḳub, geldiler. Dīn-ü-devlet umūrın-ında müdebbir-ü-müşīr ve dilīr-ü-bahādır [423 b] ḥazm-u-'azm ve[10] re'yde bī-naẓīr dür.[11] Allāh tebārek ve[12] ta'ālā her ḥalde mu'īn ve dest-gīri[13] ola" diyü cemī' mü'minīn-ü-Müslimīn ḳulūbına[14] muḥabbeti düşüb, ḫayr du'ālar iderler.[15] Keyd-ü-mekr-i ḥasūd-ı lā يـــود dan[16] Allāh ta'ālā ḥıfẓ-u-emānında eyleye.[17] Geldügi gibi ṭoġru Ṣadr-ı A'ẓam İbrāhīm Paşa - edāme'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥażretlerine varub dīn-ü-devlete nāfi' ve mübārek[18]

---

1) gemilerinden : B, sefīnelerinden // 2) şimdiye dek gelūb : B, bu āna degin ; R, şimdiye ḳadar Aḳdeñiz seferine // 3) ḳāsım gününden : B, rūz-i ḳāsımdan // 4) deryāda bulınan : R, Aḳdeñizde bulduḳları//5) gemilerine :B, gemilerin //6)almaḳda idi : B, almaḳ üzre iken//7)B, ḥażretlerinüñ : E, ḥażretinüñ //8)ahālī-yi : B, ehl-i//9)dīn :B, fi'l-ḥaḳīḳa dīn //10)ve : B, ile//11)bī-naẓīrdür: B, bī-naẓīr vezīrdür //12)Allāh tebārek ve : B, ḥaḳḳ //13)dest-gīri : B, ẓahīri //14)cemī'.... ḳulūbına :H, B, cümle ḳulūb-ı mü'minīne//15)B,-ü- : E, omits //16)ḥasūd-ı lā يـــود dan : B, ḥasūddan//17) dīn-ü-devlet ... eyleye : D, omits // 18) mübārek : B, R, evfaḳ //

olan umūr ve aḥvāli söyleşüb muḥabbet-ü-mevedde¢ üzre oldılar. Allāh ta'ālā re'y ve tedbīr-i ber-ṣavāb ile mülhem-ü-muvaffaḳ eyleÿü-vire.[1] Ve irtesi gün ḥażret-i[2] Müfti'l-enām Ḫ^Vāce Efendi ḥażretlerine ve Vezīr-i ṣānī Ḫalīl Paşa-yı celīlü'l-ḳadre[3] varub ḥüsn-i re'y ve tedbīr-ü-tedārük[4] üzre oldılar. Fī 22 Cem. II, 1007.

Ḳapudān Paşa ḥażretleri Ḳaṣr-ı 'ālīye ṭaleb buyurılduġıdur.[5]

Ve bu eṣnāda sa'ādetlü Pādişāh-ı dīn-penāh ḥażretleri Ḳaṣr-ı 'ālīye[6] Ḳapudan Sinān Paşa ḥażretlerin istedüb,[7] umūr-ı mülk-ü-millet ve a'dā-yı dīn-ü-devlet bābında nice meşveret buyurılub, ve lākin perdeden ṭaşra[8] hiç kelām ṣāyi' olmadı.[9] temāmet[10] nihüfte oldı. Perdeden ḫāriç naġme olmadı.[11]

---

1) Allāh ... vire : H, B, R, omit // 2) H, ḥażret-i ; E, ḥażret-i mevle'l-mevālī // 3) B, ḳadre : E, ḳadr // 4) -u-tedārük : B, omits // 5) This chapter is omitted in U. The title is omitted in H, B. // 6) ḳaṣr-ı 'ālīye : B, kāḫ-ı hümāyūna // 7) istedüb : R, istedi // 8) perdeden ṭaşra : B, ḫāriç ez-perde // 9) perdeden ... olmadı : R, ḫāric-i ... ṣaḥīḥ kelām olduġı ṣāyi' oldı // 10) temāmet : B, ġāyet ; D, tamām-ı esrār // 11) oldı ... olmadı : H, oldı ; B, idi //

Sefer-i ẓafer-rehber mühimmātı-yçün
Ḫazīne-i[1] Enderūndan altun çıḳduġıdur.[2]

Ve şehr-i Cem II'nüñ yigirmi yedisinde Ḫazīne-i Enderūndan Pādişāh-ı memālik-sitān ḥażretleri - ḫallede'llāh ta'ālā mülke-hü - sefer-i hümāyūn mühimmātı-yçün ve ẓaḫā'ir-i 'asker-i İslām içün Ṣadr-ı A'ẓam İbrāhīm Paça - edāme'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥażretlerine on kīse altun gönderüb, ve her kīse oñar biñ[3] altun üzre[4] 'aḳd olınub, tamām yüz biñ filori, ki yüz yigirmi yük aḳçe olur. Ve on beş biñ yediyüz filorisi Yeñiçerilerin Sāyis-ḫāneleri ve saḳaları[5] bārgīrleri bahāsı-yçün Yeñiçeri Aġası Ḥasan Aġa ḥażretlerine teslīm olındı. Fi't-ta'rīḫi'l-merḳūm.

Beglerbegi Dervīş Paşa çıḳub gitdügidür.[6]

Evā'il-i şehr-i Rec'de vilāyet-i Bosna beglerbegisi olan Dervīş Paşa ḥażretleri müzeyyen-ü-mükemmel alay tertīb idüb, evā'il-i ḫamsīnde berūdet[7]-i şiddet-i şitāda çıḳub[8] gitdiler. Allāh ta'ālā ḫayr-ile maṭlablarına [429 a] vuṣūl müyesser eyleyüb, ḳal'-u-ḳam'-ı a'dā-yı dīn bābında re'y ve tedbīr-i pür-ṣavāb

---

1) D, ḫazīne-i : E, ḫazā'in-i // 2) The title is omitted in H, B, // 3) oñar biñ : R, gives the figure wrongly as otuz biñ // 4) üzre : H, B, olmaḳ üzre // 5) saḳaları : B, D, saḳa // 6) This chapter is omitted in U, D ; the title is omitted in H, B. // 7) berūder-i : H, B, omit ; R, baḫt-i // 8) çıḳub : R, İstanbuldan çıḳub //

ile ġālib ḳāhir ve ẓāfir-ü-manṣūr olmaḳ müyesser ola. Bi-mennihi ve yümni-hi ve ḫafī-yi luṭfi-hi.[1]

Vilāyet-i Şirvān maḥṣūli ḥarīr irsāliyesi ġelüb tüccāra ve sā'ire ṭarḥ olınduġıdur.[2]

Ve yine bu eġnāda muḳaddemā vilāyet-i Şirvāndan[3] Vezīr-i müşīr-i bā-tedbīr Yemişci Ḥasan Paşa ḥażretleri maḥṣūl-i mülkden[4] göndердükleri yüz yük ḥarīrden, ki şimdiye dek[5] gelen irsālīye ellişer yükden[6] tecāvüz itmemişdi, vācib-i sene-i 1007 recec mevācibine virilmek içün tüccāra ve sā'ir ehl-i ḥirefe ḥallü hālince vaḳīyesin sekizer[7] yüz aḳçeye ṭarḥ eylediler. Yüz yük ḥarīr-i ḫām küllī meblaġ olub, ḫalḳ mā-beynlerinde vaḳīyesini[8] altışar yüz[9] aḳçeye alub şatdılar. Ve Caġala-zāde Ḳapudan Sinān Paşa ḥażretleri daḫi deryāda alduġı küffār-ı ḫāksār ḳalyonlarında çıḳan bahār ve[10] esbābın[11] daḫi ehl-i sūḳa ve 'aṭṭārlara i'tidāl-i ḥāl üzre ṭarḥ-u-taḳsīm eylediler.

---

1) Allāh ... luṭfi-hi : H, B, R, omit // 2) This chapter is omitted in D ; the title is omitted in H, B. // 3) vilāyet-i Şirvāndan : H, B, Şirvān-ı zemīnden // 4) mülkden : B, R, memleketden // 5) ḥarīrden ... dek : B, ḥarīr ki bu āna degin // 6) yükden : B, yüki // 7) sekizer : B, sekiz // 8) ḫalḳ mā-beynlerinde vaḳīyesini : H, ḫalḳ beynlerinde : B, nās beyninde // 9) yüz : B, يوز // 10) B, ve : E, R, omit // 11) esbābın : B, eşyāyı ; R, eşyāların //

Anlara[1] talṭīf-i kelām ile "Virdükleriñüz ġazā yolına donanma gemilerinüñ alātına[2] ṣarf olınur,[3] ecr ve ṣevāb-ı dü-cihānī ḥāṣıl olur, incinmeyesiz, ve te'āmül-i nās üzre mā-beyniñüzde cārī olan ne ise altun yüz ellişere ve ġuruş yüzer akçe ve akçenüñ daḫi geçerin alalum" dimegle kemāl[4] mertebe ḫoşnūd ve rāżī oldılar. Ammā ḥarīr bahāsında alınan altun yüz on sekizere[5] ve ġuruş altmış sekizere olmaḳ üzre muḥkem mutaḳarrır olub, müte'ellim oldılar. Fī evā'il-i şehr-i Receb, 1007.

Sefer-i ẓafer-eser aḥvāli meşveretine
a'yān-ı devlet-u-sa'ādet Sadr-ı A'ẓam
ḥażretleri sarāyına geldükleridür.[6]

Ve evāsıṭ-ı[7] şehr-i Recebde erkān-ı sa'ādet vüzerā-yı 'iẓām ḥażretleri ve ḳāżī-'asker[8] efendiler ve Istanbul ḳāżīsı Mevlānā Es'ad Efendi ve defterdārlar ve Yeñiçeri Aġası, Ṣadr-ı A'zam İbrāhīm Paşa - edāme'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥażretlerinüñ sa'ādet-ḫānelerinde müctemi' olub, re'y ve tedbīr-i pür-ṣavāb[9] üzre meşveret buyurılub, Vezīr-i rūşen-żamīr Ḥāfıż Aḥmed Paşa

---

1) R, anlara : E, anlar ; B, omits // 2) ālātına : B, mühimmātına // 3) olınur : B, olınmaġla size // 4) kemāl : B, mezbūrlar kemāl // 5) sekizere : B, sekize // 6) This chapter is omitted in U ; the title is omitted in H, B. // 7) evāsıṭ-ı : B, R, evā'il-i // 8) ḳāżī-'asker : R, ḳāżī-'askereyn // 9) pür-ṣavāb : B, bā-ṣavāb //

ḥażretleri [429 b] ẕahā'ir-i 'asākir-i manṣūre içün Ḫazīne-i Enderūndan sa'ādetlü Pādişāh-ı cihān-penāh ḥażretlerinüñ virdükleri altun ẕaḫīre bahāsı[1] kendülere teslīm buyurıldı. Ve Rūmilli Ḳāżī-'askeri Ebu's-Su'ūd-zāde Mevlānā Muṣṭafā Efendi ve şıḳḳ-ı ẕānī defterdārı Murād Efendi ve üç yüz nefer çavuş aġalar ve üç yüz nefer ḳapucılar ve kifāyet miḳtārı bölük ḫalḳından yazılub, ma'an çıḳub, gitmek müte'ayyin oldı. Ve ḳużāt-i Rūmilli daḫi re'ayāya on ḫanede bir ta'yīn olınan nüzl arpasını ve daḳīḳını iḥżār itdürüb,[2] ve bedel-i nüzl alınmayub, ṣāfī nüzl iḫrācında iḳdām-u-ihtimām olınub, ḳāżılıḳları tebdīl-ü-taġyīr olmayub,[3] ḥaḳḳ üzre taḥṣīl-ü-teslīm olınmaġ-içün Ṭopḫane-i 'Āmire emīni Müteferriḳa[4] Kātib Muṣṭafā Beg nüzl-emīni ta'yīn olınub, Belġradda[5] varub, eṭrāf-u-eknāfdan gelen nüzli ḳabż-u-żabṭ ve der-anbār eylemek fermān olındı. Fi't-ta'rīḫi'l-merḳūm, 1007.

Tebdīl ve taġyīr [6] ber-vech-i i'tidāl[7]

---

1) altun ẕaḫīre bahāsı : R, ẕaḫīre bahā altunı // 2) itdürüb : R, itdüreler // 3) olmayub : B, olınmayub // 4) müteferriḳa : H, B, omit // 5) Belġradda : B, Belġrada // 6) tebdīl ve taġyīr : B, omits // 7) This chapter is omitted in U. //

On beş ḫānede bir keyl arpa ve bir keyl daḳīḳ ve iki ḫāneye bir ḳoyun sürşat nüzl fermān olınub, ve "Her ḳankı ḳāżī ber-vech-i 'adālet[1] cem' ve taḥṣīl eyleyüb, muḳaddem īṣāl-ü-teslīm iderse bir yıl daḫi müddetine ilḥāḳ olınub, ḳadīmden ola-geldügi üzre üç yıl tamām ola" diyü 'arż olındı. Sābıḳā on ḫānede bir keyl arpa ve daḳīḳ ve bir ḫānede bir ḳoyun iken taḳṣīr[2] olınub, re'āyāya merḥamet-ü-şefḳat buyurıldı. Ve Aḥmed Paşa ḥażretleri ve ḳāżī-'asker Efendi[3] te'ḫīr- fermān olınub,[4] re'āyāya ṣıḳlet virilmeye" diyüb, żaḫīre altunı Ḳapucı-başı Muṣṭafā Aġaya fermān olınub, teslīm olındı. Fī şehr-i Rec, 1007.

Nüzl-emāneti buyurılan Müteferriḳa
Muṣṭafā Aġaya südde-i sa'ādet ḳapucı-
başılıġı fermān olınduġıdur.

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Rec'de sefer-i hümāyūna Nüzl-emīni buyurılan
ta'yīn/Müteferriḳa Muṣṭafā Aġaya südde-i sa'ādet ḳapucı-başılıġı 'arż olınub, fermān olındı.[5] Zerīn 'aşā ile dergāh-ı mu'allāda

---

1) 'adālet : B, i'tidāl // 2) taḳṣīr : B, ṭaġyīr //
3) ḳāżī-'asker efendi : R, ṣadreym efendiler // 4) re'āyā ... olınub : B, omits // 5) olındı : B, olındı ki //

maḳāmında[1] ṭurub,[2] ve sefer-i hümāyūna gidüb, me'mūr olduġı zaḫire ve nüzl ḫidmetinde mücidd-ü-sā'ī olub, ve 'ādet[3] ve [430 a] ḳānūn-ı ḳadīm üzre at ve ḳatar[4] deve[5] ve ḳatır[6] virilmek fermān olınub, virildi. Fī 17 Rec, 1007.

Müteferriḳa aġalaruñ defdere[7]
terakḳīleri geçüb, temessükleri ve
yerleri[8] bulınmayanlarınuñ 'ulūfe-
leri virilmemek fermān[9] olınduġıdur.

Ve muḳaddemā rūz-nāme-i ġānī ḫidmetinde olan İsḥāḳ Efendi ref' olınduḳda, "Müteferriḳa aġalaruñ 'ulūfeleri ḥadden ziyāde olub, ziyāde terakḳīler bi-lā temessük geçmişdür" diyü rūz-nāme-i[10] ġānī ḫidmetine ta'yīn buyurılan sābıḳā bunca[11] aḳlāma defterdār olub, erbāb-ı ḳalem ve aṣḥāb-ı raḳamuñ mümtāz-u-serofrāzı Bostānī Yaḥyā Efendiye cümle temessükātları aranub bulınmaḳ fermān olınduḳda çoḳ kimsenün temessükāt kīsesinde aṣlı

---

1) maḳāmında : B, yerinde ; D, omits // 2) dergāh-ı ... ṭurub : R, makūm-ı bāb-ı sa'ādetde ḳıyām itdi // 3) ve 'ādet : B, omits // 4) ḳatar : U, ḳatar ve // 5) deve : H, B, ve deve // 6) deve ve ḳatır : R, ve mihār ve deve // 7) U, defdere : E, D, ṭafra ; B, R, sefer // 8) ve yerleri : B, virildi ve // 9) virilmemek fermān : U, ref' // 10) rūz-nāme-i : R, İsḥāḳ Efendi üzerine rūz-nāmce-i // 11) bunca : B, nice //

bulınmamağla[1] Ḥarem-i hümāyūndan çıḳanlaruñ[2] ve ṭaşradan ḥāṣıl[3] olan yetmiş nefer müteferriḳanuñ tekrār arż olınmayınca 'ulūfeleri virilmemek fermān olındı. Ve ekgerinüñ yüzer[4] aḳçe ve ṭoḳsan[5] ve seksener ve yetmişer ve ellişer ve ḳırḳar aḳçeden yevmīyeleri[6] dört beş biñ aḳçeye ḳarīb olub, ḫaṭṭ-ı hümāyūn ile "'Ulūfeleri virilmesün" buyurıldı.

Fī Rec, 1007.

Müzevver aḥkām ile bulınanlar siyāset olınduğıdur.[7]

Ve bu eşnāda müzevver aḥkām ile şarṭ-ı ḳılā'[8] olmayan muḳāṭa'ātdan ümenā-yı mültezimīn aḳçeler şaldırub, aşlı olmayan tezvīr ṭuğrālar ve defterdārlar nişānı ile tezvīrleri bulınānlar şalb-ü-siyāset[9] aḥkāmları boğazlarına asıldı. Fī 18 Rec, 1007.

Ḳażāu'llāh ile yine Sarac-ḫānede iḥrāḳ vāḳı' olduğıdur.[10]

---

1) kimsenüñ ... bulınmamağla : B, ādemüñ temessükātları kīsede aşlı bulınmamağla // 2) çıḳanlaruñ : U, çıḳub // 3) ṭaşradan ḥāṣıl : H, ṭaşrada ḥāṣıl ; B, ṭaşra // 4) yüzer : B, yüz // 5) ṭoḳsan : H, B, ṭoḳsanar // 6) ve ṭoḳsān ... yevmīyeleri : U, ṭoḳsanar aḳçe olub // 7) This chapter is omitted in U, D. The title is omitted in H, B. // 8) şarṭ-ı ḳılā' : R, şurūṭ-ı ḳılā'dan // 9) siyāset : B, siyāset olınub // 10) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in D. //

Evāḫir-i şehr-i mezbūrede ḳażāu'llāh ile Sarac-ḫānenüñ[1] ortasında olan mescid ve[2] güzīde yerleri iḫrāḳ oldı.[3] Bi-'ināyeti'llāh ta'ālā Yeñiçeri Ağası ve vüzerā-yı iẓām ḥażretleri[4] yetişüb eṭrāfa[5] sirāyet itmege māni' olub, bi-'avni'llāh ta'ālā tīz mündefi' oldı. Fī 22 Rec, 1007.

'Ulūfe virildügidür.

Vūcib-i recec sene-i 1007 'ulūfesi evāḫir-i şehr-i Rec'de virildi.[6] Yeñiçeriye virilüb,[7] ġayrilere müsā'ade olmadı. Ve irtesi şalı gün[8] ehl-i Dīvān [430 b] mu'āf oldı. Dīvān eylemediler. Seferden ḳışlaya gelen bölük ḫalḳı yer yer cem'īyet idüb, "Mevcūd olanlarımuza işlemiş 'ulūfelerimüz niçün virilmez, ḥaḳḳımuzdur, fuḳarāyuz virüñ[9]" diyü taḍarru' ve niyāzları söylenmege başlandı. Fī 27 Receb, 1007.

---

1) ḳażāu'llāh ile Sarac-hānenüñ : B, bi-ḳazāi'llāh ta'ālā Sarac-ḫāne // 2) Sarac-ḫānenüñ ... ve : U, Sarac-hāne mescidi ve ortasında // 3) oldı : B, oldı lākin // 4) ḥażretleri : R, ḳapuları ḫalḳı-yle // 5) eṭrāfa : B, eṭrāfına // 6) virildi : B, iḫrāc olınmaḳla // 7) U, Yeñiçeriye virilüb : E, D, Yeñiçeri getürüb gitdiler ; B, ṭā'ife-i Yeñiçeriyāna virilüb // 8) şalı gün : B, şülüsā güni // 9) fuḳarāyuz virüñ : R, biz bir alay fuḳarāyuz, 'ulūfelerimüzi luṭf idüb viriñüz //

Seferden gelen mührlü[1] ḳul defteri mücibi-yle yoḳlanub mevcūd bulınanlara recec ʿulūfesi virildügidür.[2]

Serdār-ı ekrem - edāmeʾllāh taʿālā iclāle-hü - ḥażretlerinden gelen mührlü[1] Südde-i Saʿādet ḳulları defteri altı bölük ḫalḳınuñ on bir biñ yüz otuz beş nefer[3] mevcūd olub, vācib-i maşar sene-i 1007'de ʿulūfe alanları[4] ve üç biñ beş yüz seksen beş nefer cebeci ve ṭopcı ve ṭop-ʿarabacı seferde mevcūd olub, cemʿan on beş biñ dörtyüz ḳapu ḳulları maşar ʿulūfesin[5] alub ve ḳışlaya gelen bölük ḫalḳınun Āsitāne-i Saʿādet defterine[6] taṭbīḳ olınub, muvāfıḳ[7] geleni yoḳlanub, muḳābele olınub, bu Faḳīr-i ḥaḳīr neẓāreti-yle ʿulūfeleri iḫrāc olınmaḳ fermān olındı. Muḳābeleci Aḥmed Efendi evinde ketḫüdā yeri ve Māndeler Aġası Aḥmed Aġa ile mevcūd olan bölük ḫalḳı yoldaşlar yoḳlanmaġa şurūʿ olındı. Fī evāʾil-i şehr-i Şaʿbān, 1007.[8]

Ṣadr-ı Aʾẓam ḥażretleri sarāyında seferlüden mevcūd bulınanlara bu Faḳīr neẓāreti-yle ʿulūfe virildi.[9]

---

1) mührlü : B, memhūr // 2) This chapter is omitted in U. // 3) nefer : B, neferi // 4) vācib-i ... alanları : B, omits // 5) ʿulūfesin : B, mevācibin // 6) defterine : B, defterlerine // 7) muvāfıḳ : B, muṭābıḳ // 8) Fī ... 1007; R, ve biñ yedi Şaʿbānı ġurresinde // 9) ṣadr-ı ... virildi : D, omits //

Serdār-ı bā-tedbīr Maḥmūd Paşa ḥażretleri ṭarafından fütūḥāt ile ġālib-ü-manṣūr ve muẓaffer olduḳları ḫaberleri geldügidür.[1]

Ve evā'il-i şehr-i Ša'bānu'l-mu'aẓẓamda Eflaḳ üstine serdār olan Maḥmūd Paşa ḥażretleri ṭarafından ḫaberler geldi.[2] Bir ḳaç gün nehr-i Ṭuna ṭoñub,[3] ġāziyān-ı ehl-i İslām fırṣatı ġanimet bilüb,[4] istedükleri yerlerden Silistre Beglerbegisi olan Aḥmed Paşa yanına merdān-ı kārzārdan niceler[5] ḳol ḳol ṭaraf ṭaraf seġirdüb, Eflaḳ yaḳasında bulduḳları melā'īni ḳırub, ḳılıcdan[6] geçirüb, vāfir esīr getürüb, ve dört ḳıṭ'a yarar[7] ṭoplar alub[8] ve Miḥal la'īn Terġoviştede bir miḳdār melā'īn ile cem'īyet üzre ṭurub 'ulūfe [431 a] virmekte kemāl-i 'acz ve iḍṭırābından re'āyā-yı memlekete ḫarāc ṣalub re'āyā çaġrışub cevāb virüb "Bizüm kār-u-[9]kisbümüz ḳādir olduġumuz metā'ı iskelelerden geçürüb füruḫt itmegledür. İskeleler sedd olub işlemeyicek ḫarāca iḳtidārımuz yoḳdur. Olanca metā'umuz[10] al neylerseñ eyle. Sen Pādişāha 'ışyān itmegle memleket-i Eflaḳ vīrān oldı" diyü mel'ūnı ta'cīz eyleyüb, ve ṭoñ mülāyim olub, yine ġāziyān fırṣat-u-[11]nuṣrat ile berü yaḳaya geçdügi ḫaberleri[11] geldi. Fi't-ta'rīḫi'l-merḳūm.

---

1)The title is omitted in H, B. // 2) ḫaberler geldi : B, bu güne ḫaber geldi ki // 3) ṭoñub : B, ṭoñmaġla // 4) fırṣat-ı ġanīmet bilüb : D, fırṣatdur diyüb // 5)kārzārdan niceler: B,kürzār // 6)ḳırub ḳılıçdan :B, dendān-ı tīġdan//7)yarar: R, a'lā //8)ṭoplar alub: D, ṭopları aḫz olınub//9)B, -ü- : E, omits//10)metā'umuz : B, metā'umuzı // 11)B,geçdügi ḫaberleri: E, گچدکلری ḫaberler ; R, geçdükleri //

Mıṣrdan Seyyid Meḥmed Paşa ḥażretleri gelüb, diyār-ı Mıṣrīyenüñ cülūs-ı hümāyūndan berü vāḳı' olan isrāfātdan su'āl[1] olınub,[2] meclis eyledükleridür.[3]

Evāsıṭ-ı şehr-i Şa'bānda Mıṣr beglerbegiliginden munfaṣıl[4] Seyyid[5] Meḥmed Paşa geldi.[6] Ṣadr-ı A'ẓam ḥażretleri sarāyında cem'īyet-i 'aẓīm olub, Vezīr Ḥāfıẓ Aḥmed Paşaya ve Ḳurd Paşaya Diyār-ı Mıṣrdan[7] Ḫazīne-i 'Āmireye gelecek bir sene irsālīyesi altı yüz biñ filori[8] nice oldı" diyü teftīş olınub, su'āl buyurıldı.[9] Rūmili Ḳāżā-'askeri Ebu's-Su'ūd-zāde Mevlānā Muṣṭafā Efendi - dāmet feżā'ilü-hū - ve sābıḳā Ḳāżī-'asker Yaḥyā Efendi ve sābıḳā Mıṣr ḳāżīsı Ḳınalu-zāde Mevlānā Ḥasan Efendi ve Duḳakin-zāde Mevlānā 'Oṣmān Efendi ve Defterdārān-ı emvāl Maḥmūd Paşa ve Şems Efendi ve Murād Efendi maḥżārlarında söylenen sözlerüñ neticesi Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa ḥażretleri üstine[10] tevecüh idüb, dört seneden ziyāde żabt itmegle dört yüz biñ filoriden mütecāviz māl żimmetine müteveccih olduḳda[11] Yaḥyā Efendi "Ben

---

1) U, su'āl : E, D, maḥṣūl su'āl // 2) D, olınub : E, eyleyüb // 3) The title is omitted in H, B. // 4) U, munfaṣıl : E, B, omit // 5) Seyyid : B, şerīf // 6) geldi : B, ma'zūlen geldükde ; R, ma'zūl olub İstanbula geldi // 7) B, paşaya ... Mıṣrdan : E, paşa ve Ḳurd paşa diyār-ı Mıṣrīyenüñ mā-beynde // 8) filori : B, altun // 9) buyurıldı : B, olınduḳda // 10) ḥażretleri üstine : B, ḥażretlerine // 11) D, olduḳda : E, olmaġla //

ḥükm eyledüm, Aḥmed Paşadan aluñ"[2] didi. Ve yine bir nice gün[2] fayṣal bulmadı. Fetvālar olındı. "Bu vechle 'an 'ilmin ḥükm itmeyen ḥākime şer'an lāzım gelen nedür?" diyü[3] lisān-ı ḫalḳa düşüb[4] bir nice gün 'āmme-i enām didi ve işitdi.

Serdār Maḥmūd Paşa ṭarafından a'dā-yı
dīne ġalebe ḫaberleri-yle Defterdār
Burhān Efendi gelüb ḳażāyā defterlerin
getürdügidür.[5]

[431 b] Ve bu eşnāda Eflaḳde olan Miḥal[6] la'īn üstine serdār ta'yīn olınan Vezīr-i bā-tedbīr Maḥmūd Paşa ḥażretleri ṭarafından ḫaberler geldi.[7] Bir kaç gün Ṭuna ṭoñub leşker-i İslām bir kaç yerden fırṣat-u-nuṣrat-ı ilāhī ile a'dā-i dīn üstine hücūm idüb, melā'īn-i ḫāsirīni ḳaçurub, yetişebildüklerin mālik-i[8] düzaḫa göndérüb, ḫoryadların[9] maḳhūr idüb, esārāyı[10] berü yaḳaya geçürüb, bu cānibden muḳaddemā alınan ṭoplardan dört ḳıṭ'a a'lā ṭop[11] ve bir küçük ḳaliteyi żabṭ eyleyüb,[12] ve

---

1) B, Aḥmed Paşadan aluñ : E, H, aluñ Aḥmed Paşadan // 2) gün : R, ḫün daḫi mürür idüb // 3)B, nedür" diyü : E, H, omit // 4) ḫalḳa düşüb : B, nāsa düşmegle // 5) The title is taken from D because it is not given clearly in E. This chapter is omitted in U; the title is omitted in H, B. // 6) Eflaḳde olan Miḥal : B, Eflaḳ // 7) geldi : B, R, geldi ki // 8) mālik-i : R, tīġ-ı İslām ile mālik-i //9) ḫoryadların : R, ḫoyradların // 10)esārāyı : R, esīr itdüklerin //11) ṭop : B, ṭopların // 12) ḳaliteyi żabṭ eyleyüb : B, ḳalitesin żabṭ itdüklerin //

Miḥal la'īn ṣa'b[1] yerlere çıḳub, müteḥaṣṣın[2] olduġın bildürmişler. Fī evāsıṭ-ı Ša'bān 1007.

Ve elli pāreden ziyāde tekerleklü gemilerin iḥrāḳ bi'n-nār eyleyüb, ve kesilen başlar ve giriftār[3] olan melā'īni[4] 'an ḳarīb Südde-i Sa'ādete göndereceklerin[5] i'lām eylemişler, ve Yer kögi ḳal'asınuñ ta'mīr ve meremmātına[6] lāzım-u-mühimm olan edevāt ve esbābına muḳayyed olub, maḥall ve mevsimi ile mübāşeret olınub, bināsına şurū' ve tedārükde olduḳların yazub, sābıḳā Baş-defterdār Burhaneddin Efendiyi[7] ḳażāyā-yı mühimme defteri ile[8] Asitāne-i Sa'ādete göndermişler. Geldiler[9] aḫbār-ı ṣaḥīḥa beyān eylediler. "Re'y[10] ve tedbīr-i ber-ṣavābda ve umūr-ı devlet-ü-salṭanat ve ġayret-i dīn-i mübīn içün küffār-ı ḫāksāra kemāl mertebe ḥüsn-i tedbīr-ü-tedārükde mücidd-ü-sā'ī olub, 'asker ta'bīye eyleyüb ve[11] muttaṣıl[12] urub, ṭutmaḳda melā'īne göz açdurmayub, ṣımaḳdadur.[13] Allāh ta'āla her ḥalde mu'īn ve destgīri ola. Ve lākin serdārlik ve ḳā'im-maḳām-ı salṭanat olmaḳ

---

1) ṣa'b : B, ṣarb-u-sa'b // 2) müteḥaṣṣın : D, taḥaṣṣun // 3) giriftār : R, esīr // 4) melā'īni : B, melā'īn // 5) göndereceklerin : B, irsāl olınur diyü ; R, gönderilecekdür diyü // 6) meremmātına : B, termīmine // 7) B, efendiyi : E, H, efendi // 8) defteri ile : U, B, defterleri-yle // 9) geldiler : B, geldüklerinde // 10) re'y : B, gerçi serdār-ı mümā ileyh ḥażretleri re'y // 11) ta'bīye eyleyüb ve : B, ta'bīyesi-yle // 12) tedbīr-i ... muttaṣıl : D, tedbīrde ve umūr-ı salṭanatda ġayret-i dīniye ile küffāra fırṣat virmemede ve // 13) ṣımaḳdadur : B, ṣikest itmekdedür : R, ḳırmaḳdadur //

mu'aẕẓamāt-ı umūrdandur. Be-herḥāl iḳtidār-ı mālīyeden lā-büddür. Bu bābda ḳalīlü'l-biżā'adur" diyü ḫaber virdiler. Allāhümme iftaḥ ebvābe raḥmeti-k Āmīn.[1] Fī ovāḫir-i Ša'bānī'l-mu'aẕẓam 1007.

Hilāl-i Ramażānī'l-mübārek ṭālī' olub,
Mıṣr beglerbegilerinden bir sene mālī
su'āl olınub cem'īyet olduġıdur.[2]

Mübārek şehr-i Ramażān rü'yet-i hilāli[3] müyesser oldı. Ve "Sābıḳā Mıṣr Beglerbegisi olub, ḳā'ide-i ḳadīme üzre Südde-i Sa'ādet-medāra gelen Ḫazīne-i 'Āmire[4][432 a] irsālīyesinüñ bir sene mālı noḳsān üzre ḳalmışdur"[5] diyü[6] Ṣadr-ı A'ẓam İbrāhīm Paşa - edāmo'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥażretleri sarāyında fermān-ı 'ālīşānile 'ulemā-yı 'iẓām cem' oldılar.[7] Ḥüfıẓ Aḥmed Paşa ve Ḳurd Paşa ve Seyyid Meḥmed Paşadan muḥāsebeleri ve mutaṣarrıf olduḳları zamānlarınuñ[8] maḥṣūlātı su'āl olındukda her biri taḳavvülāt-ı bedī'a ile[9] cevāb virüb, bir ḳaç def'a meclis-i 'aẓīm olub,[10] sābıḳā Rūmili Ḳāżī-'askeri Yaḥyā Efendi

---

1) bu bābda ... āmīn : D, kendiler ise Allāhümme iftaḥ min-ḫazā'ini cūdi-k du'āsına iştiġāldedür diyü ḫaber virdi //
2) Hilāl-i ... olduġıdur : B, rü'yet-i hilāl-i Ramażān ve su'āl-i māl ez-mīr-i mīrān-ı Mıṣr // 3) rü'yet-i hilāli : B, hilāli rü'yeti//4)'āmire : B, omits //5)ḳalmışdur: B, gelmedi //6) ve sābıḳā ... diyü : U, tekrār //7)oldılar: B, olub āḫar meclisde // 8) zamānlarınuñ : R, zamānlaruñ//9)bedī'a ile : H, B, ile bedī'a; D, ḫud'īye ile // 10) olub : B, olub āḫar meclisde //

Ḥāfıẓ Aḥmed Paşadan bir sene malını[1] ḥükm idüb,[2] ḥüccet imżālayub, ve bi'l-fi'l Rūmili Ḳażī-'askeri Ebu's-Su'ūd-zāde Mevlānā Muṣṭafā Efendi "Bu ḥüccet ile Aḥmed Paşadan[3] māl alınmaz buyurub" ve İstanbul ḳāżīsı Mevlānā Es'ad Efendi "Ḥüccetüñ yuḳarusı aşaġısına[4] uymaz" diyü 'ulemā iḫtilāf eylemegin meclis-i āḫara mevḳūf oldı. Dürlü ṣüretler ile fetvālar olındı.

Ḫāṣ-bāġçede yapılan başdardayı üzre ḳānūn-ı ḳadīm'niheng-i lücce-i deryā hizebr-i rūz-i veġa Caġala-zāde Ḳapudan Paşa deryāya indür-dügidür.[5]

Ve şeref-i şemsde nev-rūz-ı ḫ^{v}ārzem-şāhīde[6] Ḫāṣ-bāġçede yapulan Pādişāh-ı 'alem-penāh başdardasını Vezīr ve[7] Ḳapudan Caġala-zāde Sinān Paşa ḥażretleri tekmīl itdürüb cümle vüzerā-yı 'iẓām ḥāżır olub, du'ā-vü-şenā ve ḳurbānlar[8] ile ḳānūn-ı ḳādīm üzre deryāya indürdiler. Allāh ta'alā mübārek-ü-mütemmen eyleye. Bi-menni-hi ve yümni-hi.

---

1) malini : U, māli // 2) bir sene ... idüb : D, iḳtiżā ider diyü ḥükm ve // 3) D, Aḥmed Paşadan : E, Aḥmed Paşaya sizden ; H, sizden ; B, anlardan // 4) ḥüccetüñ yuḳarusı aşaġısına : B, daḫi ḥüccet-i mezbūruñ aşaġısı yuḳarusına // 5) This chapter is omitted in D. // 6) ḫ^{v}ārzem-şāhīde : R, sulṭānīde // 7) Ḫāṣ-bāġçede ... ve : B, padişāh-ı 'alem-penāha maḫṣūṣ Ḫāṣ-baġçede yapılan başdardayı vezīr-i mükerrem // 8) -vü-şenā ve ḳurbānlar : U, omits //

Siyavuş Paşa ḥażretlerinüñ bālā-
bülend ferzend-i ercümendi āsīb-i
rūzgār ile ḫāke düşdügidür.[1]

Ve bu eşnāda sābıḳā Ṣadr-ı A'ẓam Siyāvuş Paşa ḥażretlerinüñ yigirmi beş yaşında ser-efrāz-u-mümtāz sulṭān-zāde oğlı cāmi'-i şerīfde terāvīḥ namāzın camā'at ile edā eyleyüb,[2] ol gice[3] cāme-i ḫ^{v}ābında ġunūde[4] olub, ṣabāḥ namāzına ḳaldırmaġa mecāl olmayub,[5] Ḳādir-i Ḥayy-u-Ḳayyūm emri-yle[6] fūc'eten 'ālem-i 'āḫirete[7] intiḳāl eyledi.[8] "Hay ḳan ṭutdı" diyüb faṣd itdürmişler. Maḥall fevt olub, çāre-sāz olmadı.[9] A'yān-ı devlet-ü-sa'ādet [432 b] cenāzesine ḥāżır olub,[10] peder-i büzürgvār ḥażretlerine ta'ziyet eylediler. Merḥūmun[11] iki oğlı ve bir ḳız cağızı[12] ḳaldı. Raḥmetu'llāh 'aleyh raḥmeten vāsi'aten.

Anaṭolı ve Şıḳḳ-ı ṯānī defterdārlıḳları
virildügidür.[13]

---

1) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in D. // 2) edā eyleyüb : R, edādan ṣoñra sarāya geldükde // 3) ol gice : B, ba'de-hū // 4) ġunūde : B, ġunūde-i ḫ^{v}āb // 5) mecāl olmayub : R, varduḳlarında // 6) ḳādir-i ... emri-yle : B, bi-emr-i Ḥayy-i ḳayyūm // 7) 'āḫirete : B, 'uḳbāya // 8) eyledi : R, itmiş bulundu // 9) maḥall ... olmadı : B, lākin teslīm-i rūḥ itmegle 'ilāç-pezīr olmaduġından // 10) cenāzesine ḥāżır olub : B, cenāzesi namāzını ḳılub ba'de'd-defn // 11) merḥūmuñ : B, merḥūm begüñ // 12) H, ḳıż cağızı : E, ḳız coğızı ; B, ḳızı //
13) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in D. //

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Ramażānü'l-mübārekde Anoṭolı Defterdārı Şems Efendi ve Şıḳḳ-ı şānī defterdārı Murād Efendi ref' buyurıl-[illegible]dılar. Şıḳḳ-ı şānī defterdārlığı Ḥalebden munfaṣıl[1] Meḥmed Efendiye fermān olındı.[2] Anoṭolı Defterdārlığı Sivasdan munfaṣıl Ḳāżī-'asker Mu'allim-zāde Meḥmed Efendiye fermān olındı.
Fī 13 Ram.1007.

Boyacı kāfir öldügidür.[3]

Bu eşnāda Ṣadr-ı A'ẓam sarāyında 'ulūfe tevzī' olınurken bir Boyacı żimmī kāfir[4] bir Sipāhīden "Sende ḥaḳḳum ḳaldı, 'ulūfede vireyüm dimişdüñ" diyüb şaḳalına yapışub, ṣulḥ idelüm dirken aşaġa At Meydanına çıḳduġı gibi canı[5] acımış Sipāhī ṭā'ifesi "Sen Sipāhīye el uzatduñ" diyü ḫancer üşürüb lekedkūb[6] eylediler.[7] Helāḳ olub, mürd oldı, gitdi.[8] Sa'ādetlü Pādişāh-ı cihān-penāh ḥażretlerinden Ṣadr-ı A'ẓam ḥażretlerine pür-'itāb teẓkire-i hümāyūn çıḳub "Sonüñ ḳapūnda Sipāhīler bir żimmī öldürmiş_ler, sebeb[9] nedür? cevāb viresün" buyurılmış, bölük keṯḫüdālarına ve çavuşlarına muḥkem tehdīd itdiler. Ketm[10] olınub, ḫaber-ü-eger ẓāhir-ü-hüveydā[11] olmadı.

---

1) munfaṣıl : B, ma'zūl // 2) fermān olındı : B, omits //
3) This chapter is omitted in D. U, gives the title as : bir żimmī ḳatl olınduġıdur // 4) kāfir : B, omits // 5) H, canı : E, omits // 6) lekedkūb : R, omits // 7) eylediler : B, R, omits // 8) gitdi : B, ammā bu keyfīyet 'ālem-i bālāya vaṣıl olmaġla // 9) sebeb : B, aṣlı // 10) ketm : B, ammā ketm // 11) -ü-hüveydā : B, omits //

Kefelü Mevlānā Ḥüseyn Efendi Ḳuds-i şerīf ḳāżīsı olduġıdur.[1]

Evāsıṭ-ı şehr-i Ramażān-ı şerīfde merḥūm ve maġfūrūñ leh Sulṭān Süleymān Ḫān müderrisi 'ulemā-yı dīnüñ efḍal-ü-a'lemi[2] Mevlānā[3] Kefevī Ḥüseyn Efendi Ḳuds-i şerīf ḳāżīlıġı, Şaḫratu'llāh müşerrefe, ve Ḫalīlü'r-Raḥmān ṣalavātu'llāh 'alā Nebīyinā ve 'aleyhi ve 'alā sā'iri'l-enbiyāi ve'l-mürselīn maḳāmın ḳabūl-ü-iḫtiyār eyleyüb ve daḫi teşrīfen faẓl-u-'ilm ve diyāneti içün[4] طوا ḳāżīlıġı ilhāḳ olınub,[5] ḳıble-i evvel ve ḥarem-i şāliş mücāveretiyle müşerref olub, zamāne[6] ḫalḳınuñ nā-insāflıġın görmeyüb, ve envā'-ı meẓālim-ü-mo'āşim[7] işitmek belāsından ḫalāṣ olmaḳ [433 a] sa'ādetin[8] bulub, eḥibbā ve esdiḳāsına vedā' eyleyüb fırḳat ve ḥarḳat-i aṣḥāb[9] ḥasreti-yle çıḳub gitdiler.[10] Allāh ta'ālā 'ilm-ü-'amel ile 'izzet-ü-sa'ādet-i dāreyn müyesser eyleye.[11] bi-menni-hi ve ḫafī-yi luṭfi-hi.[12]

---

1) The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in D. //

2) 'ulemā-yı ... a'lemi : B, a'lemü'l-'ulemā ve efdalü'l-fuḍalā' //

3) B, Mevlānā : E, Mevlānā ve evlānā // 4) saḫratu'llāh ... içün : B, ile // 5) B, olınub : E, eylediler. // 6) zamāne : B, zamānımüz // 7) me'āşim : B, me'āşimin // 8) ḫalāṣ olmaḳ sa'ādetin : H, emīn olmaḳ sa'ādetin ; B, emīn olmaḳ devletin // 9) ve ḥırḳat-i aṣḥāb : H, aṣhāb ; B, aḥbāb // 10) gidiler : H, B, gitdi //

11) efendi Ḳuds-i ... eyleye : R, efendiye civārında olan ḳażāları ile Ḳuds-i şerīf ḳāżılıġı virildi. Ba'de-hū aḥibbā ve eṣdiḳāsın[a] vedā' idüb, Ḳuds-i şerīfe gitdi // 12) Allāh ... luṭfi-hi : H, B, omit //

Ḫazīne-i 'Āmire kātiblerine nāgehānī belā yetişüb saṭve-i ḳāhire ile ḳapucılar odasına girüb manşıbları virildügidür.[1]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Ramażān-ı şerīfde Ṣadr-ı A'ẓam İbrāhīm Paşa - edāme'llāh ta'ālā iclāle-hū - ḥażretlerine bir şaḫş-ı nā-hemvār gelüb,[2] "Dört cizye defterlerinüñ on beş yük akçesi ṣāfī[3] altun ve ġuruş gelüb[4] Ṭop-Ḳapusı ḫāricinde ekübirden birinüñ[5] bāhçesine indi. Dīvāna gelüb teslīm-i Ḫazīne-i 'Āmire olmadı.[6] Ḫarāc muḥāsebecisi Arnavud Ḥasan Beg[7] ve Muḳābeleci Aḥmed Çelebi[8] ve Baş-rūz-nāmeci Akbaba-zāde Muṣṭafā Çelebiyi[9] getürdüb, defātire naẓar buyuruñ,[10] akçe nice olduġın[11] su'āl buyuruñ,[12] cāmi'-i cizye olanlarun 'ulūfeleri deynlerine maḥsūb olub, 'alāḳaları ḳaṭ' oldı. Akçeler[13] kimüñ deynine geçdi, görilmek vācibdür"[14] diyü ilḳā eyleyüb[15] fi'l-ḥaḳīḳa zikr olınan küttābı getürdüb, maḥallerine defātire[16] naẓar olunub, geçmiş[17]

---

1) The title is omitted in H, B. // 2) gelüb : B, gelüb böyle ḫaber virdi ki // 3) ṣāfī : H, B, omit // 4) U, gelüb : E, B, D omit // 5) birinüñ : D, filanuñ // 6) olmadı : R, olınmadı // 7) bag : B, bagi // 8) çelebi : B, çelebiyi // 9) çelebiyi : B, efendiyi ḥuẓūrıñuza // 10) buyuruñ : B, buyursınlar // 11)R, oldugın : E, oldı // 12) buyuruñ : B, diyü su'āl buyuruñ ki // 13) akçeler : B, bu akçeler // 14) akçeler ... vācibdür : D, omits // 15) eyleyüb : B, itdügünde vezīr-i a'ẓam daḫi // 16) maḥallerine defātire : U, defterlerine maḥallerine; B, maḥallinde defātire // 17) geçmiş : B, deftere geçmiş //

akçe bulınmayub, satve-i kāhire ile cümlesini kapucılar odasına[1] ḥabs[2] emr eyleyüb ve pāye-i serīr-i saltanate her birini ḫiyānet-ü-cināyet[3] ile 'arż buyurub,[4] siyāset fermān olındukda akçeler[5] żāyi' olmadı.[6] Ḫazīne-i 'Amirenüñ dügün-ı müteferrikası-yçün aṣḥābına[7] te'āmül-i nās üzre filori[8] yüz altmışar akçe ḥesābı üzre ve guruş yüz onar akçeye virilmek ṭam'ı olmağla[9] ve Ḫazīne-i 'Amireye altun[10] yüz on sekize ve guruş altmış sekizere alınmağla ziyādesinden müntefi' olmaḳ[11] ümīd-ü-ricāsı-yle[12] belālara giriftār olacaḳları[13] ḫāṭırlarına gelmeyüb, ve bu daḫi vuḳū' bulmayub, taḫmīn ile ve ḥiṣṣedār[14] olmaḳ iḥtimālı-yle olub, ve māl-i mīrīye żarār[15] müterettib olmayub, 'aynı ile māl yine yerine gelmek muḳarrer[16] fehm olınmağın[17] a'yān-ı devlet şefā'at eyleyüb,

---

1) odasına : U, odalarına ; B, odasında // 2) U, ḥabs : E, omits; B, ḥabse // 3) -ü-cināyet : U, omits // 4) buyurub : B, itdüginde gerçi // 5) D, akçeler : E, ve اخرردر ; U, akçe //6) olınudḳda ... olmadı : B, olınmış idi lākin māl-i mīrī żāyi' olmamaḳ vechi üzre // 7) aṣḥābına : B, aṣḥāb-ı ḥuḳūḳa (B places this after üzre) // 8) filori : B, altun // 9) ṭam'ı olmağla : B, ṭam'ı-yle //10) altun : U, ḫod altun // 11) müntefi' olmaḳ : D, intifā' ; B, müntefi'un bi-h olmaḳ // 12) ümīd-ü-ricāsı-yle : B, ümīdi-yle bu // 13) olacaḳları : B, olacaḳları mezbūrların ḳat'ā // 14) ve bu ... ḥiṣṣedār : B, ancaḳ ḥiṣṣemend // 15) żarār : B, bir ḥabbe żarār // 17) māl ... olınmağın : B, yine māl mīrīye gelmek münfehim olmağla mezbūrları ; R, māl mīrīye gelmek fehm olınmağın // 16) māl ... muḳarrer : H, yine māl mīrīye gelmek ; R, gives same as H, but omits yine //

birer kişi [1] ıṭlāḳ[2] eyledîler. Ve Baş-rūz-nūmecilik yine Meḥmed Çelebiye fermān olındı. Ve muḳābelecilik ḫidmeti sābıḳā defter-emīni olan [433 b] 'Ömer Efendiye buyurıldı. Ve ḫarāc muḥāsebeciligi Anoṭolı muḥāsebecisi Lonḳa-zāde Muṣṭafā Çelebiye ve Anoṭolı muḥāsebeciligi bu faḳīrü'l-ḥāl ve keşīrü'l-bāl bendelerine sipāriş buyurılub, ve evḳāf muḥāsebeciligi muḳāta'acılıḳdan ma'zūl Ḳarpuz Ḳāżī-oğlı Muṣṭafā[3] Çelebiye buyurıldı.

Fī 18 Ram. 1007.

Vāridātī aḫz olınduğıdur.[4]

Ve irtesi gün Ṣāḥib-i Sa'ādet ḥażretleri devātdār elinde nişānlanacaḳ aḥkām kağıdların çeküb alub naẓar eyleyüb, teslīmāt temessükleri[5] olmağla defātire[6] maḥallerine murāca'at buyurub, yetmiş biñ akçe İstanbul Ağasına odun akçesi virilüb, "Ve lākin maḥalline geçmedin temessük kağıdı[7] yazılmağa bā'iṣ-Ü-sebeb nedür?" diyü vāridātī Köse[8] Ḥüseyn Çelebi ḳapucılar odasına ḥabse virildi. Ve Ḫarāc muḥāsebecisi Ḥasan Beg[9] Çavuş eline virilüb, erzāḳ[10]u-esbābından cizye akçeleri taḥṣīl olınub, bölük

---

1) birer kişi : R, برر ; D, omits // 2) ıṭlāḳ : ḥabsden ıṭlāḳ // 3) Muṣṭafā : U, Meḥmed // 4) vāridātī aḫz olınduğıdur : B, vāridātī Köseo Ḥüseyn Efendi 'azl-ü-ḥabs olınduğıdur // 5) temessükleri : B, temessükātı // 6) defātire : B, defātirde ; R, defterlerden // 7) temessük kağıdı : B, R, temessüke // 8) Köse : B, R, Köseo // 9) beg : B, beg daḫi // 10) erzāḳ : B, eşyā //

ḫalḳı 'ulūfelerine[1] ġoldı. Ve Köse[2] Ḥüseyn daḫı aṭlāḳ buyurılub, vāridāt ḫidmeti Teşrīfātī Sa'dī Çelebiye fermān olındı. Fī 26[3] Ram, 1007.

Defterdār-ı emvāl Maḥmūd Paşa ḥażretleri
müstevfī māl taḥṣīl eyleyüb, bī-tereddüd
reşen mevācibi virildügidür.[4]

Ve evāḫir-i Ramażān-ı şerīfde Defterdār-ı emvāl Maḥmūd Paşa ḥażretleri reşen mevācibi virilmede cemī' eyyāmda[5] Ḫazīne-i 'Āmirenüñ muḥāyaḳası muḳarrer ikon küllī[6] emvāl[7] taḥṣīl eyleyüb, Bāb-ı Hümāyūnda ḥıfẓ idüb, 'ulūfe virilecegi[8] gün ḳapucılar ile göndердüb,[9] kifāyet itmeyüb,[10] Yeñiçeriler orta çavuş ile yardım idüb, vüzerā-yı 'iẓām öñine kīseleri getürdüb, yıġdırub,[11] üç yüz seksen altı kise 'add olındı. On iki kisesi altun, mā'adāsı aḳçe idi. Bi-'ināyeti'llāh ta'ālā yüz yigirmi altı yük[12] Yeñiçeri ta'ifesine virildi. Ve bö.ük ḫalḳınuñ [illegible] ġoldüb,

---

1) ḫalḳı 'ulūfelerine : B, ḫalḳınuñ 'ulūfesine // 2) Köse : B,R, Kösec // 3) 26 : H, omits ; B, 22 // 4) The title is omitted in H, B. // 5) virilmede cemī' eyyāmda : B, virmekde ol-ḥāletü hāzi-hi // 6) küllī : R, ziyāde // 7) emvāl : B, māl // 8) virilecegi : R, virildüği // 9) göndерüb : U, getürdüb // 10) ḳapucılar ... itmeyüb : B, kīseler ṭaşımaġa ḳapucılar kifāyet itmedüginden // 11) getürdüb yıġdırub : B, yaġdırub // 12) yük : R, yük aḳçe //

Ve bölük ḫalḳınuñ sefordon gelüb ʿulūfe[1] taḳāżā idenlerine ki[2] altı bölük bir yere gelmiġdi, bu Faḳīr-i ḥaḳīr-i ḳalīlü'l-iʿtibār naẓāreti-yle Ṣadr-ı Aʿẓam - edāmeʾllāh taʿālā iclālehū - ḥażretleri sārāyında iki ḳıṣṭ recec ve reçon mevācibleri [434 a] ʿUlūfeciyān-ı Yesār Aġası Frenk Meḥmed Aġa ve Māndeler[3] Aġası Aḥmed Aġa ve Muḳābeleci ʿÖmer Efendi-yle iki ḳoldan ʿaleʾl-ittiṣāl nıṣfı filori[4] nıṣfı akçe ḥezār meşaḳḳat ile ʿulūfeleri[5] tevzīʿ olındı. Cümleten yüz altmış iki yükden mütecāviz olub, altmış ṭoḳuz bin altun ve mā-ʿadāsı[6] akçe virildi. Sekiz yük akçesi çil[7] idi. Fī evāḫir-i Ram, 1007.

Siyāset olduġıdur.[8]

Eyyām-ı ʿīd ʿaḫir olduġı günüñ seberi dердmend ḫarāc muḥasebecisi Ḥasan Beg'üñ olanca[9] mā-meleki mīrī içün ḳabż olınduḳdan ṣoñra[10] dār-ı siyāseto çekilüb, ovlād-u-enṣābı zār-u-giryān[11] olub, küttāb-ı[12] Dīvāna ḫavf-u-ḫaşyet-i ʿaẓīm müstevlī oldı.

---

1) ʿulūfe : B, R, omit // 2) ki : B, omits // 3) māndeler : B, māndegān // 4) filori : B, altun // 5) ʿulūfeleri : B, mevācibleri // 6) mā-ʿadāsı : B, mā'adā // 7) B, çil : E, çili // 8) siyāset olduġıdur : B, ḫarāc muḥāsebecisi Ḥasan Beg ve Şāmlı Burunsuz çavuş ġalb-ü-siyāset olındıġıdur // 9) olanca : B, cemīʿ // 10) ṣoñra : B, ṣoñra kendisi // 11) zār-u-giryān : D, ser-gerdān // 12) küttāb-ı : D, kātibān-ı //

Ve yine irtesi gün Şāmlı Burunsuz Çavuş dimegle meşhūr, ki[1] ḳarışmaduġı maṣlaḥat[2] yoḳ-idi, kezālik mā-meloki żabṭ-u-füruḫt olınub, ġalb[3] olındı. Fī 5 Şevvāl, 1007.

Ṣadr-ı A'ẓam ḥażretlerinüñ otaġı çıḳduġıdur.

Ve evā'il-i şehr-i Şevvālde yevmü's-sebtde[4] Dīvān olmayub, şerof-i müşteride Serdār-ı[5] a'ẓam İbrāhīm Paşa - <u>edāme'llāh ta'ālā iclāle-hü</u> - ḥażretlerinüñ otaġı sefer-i hümāyūn içün çıḳub, Dāvūd Paşa çiftligi sarāy-ı cedīd[6] ḳurbında çayıra ḳonıldı.[7] Ve cümle ehl-i Dīvāna muḥkem tenbīh-ü-te'kīd olınub, "Çadırları çıḳub, ḳurılsun"[8] diyü fermān olındı. 'Aẓīm kegret-ü-izdiḥām üzre çadırlar[9] ḳurıldı. Fi't-ta'rīḫi'l-merḳūm.

Serḥadde ḳışlaḳdan Ġāzī-Girāy Ḫān ḥażretleri ḳapucı-başı-yle Nemçe ḳıralınuñ ṣulḥ istedügi ḫaberin gönderdügidür.[10]

---

1) ki : B, ki aşlā // 2) maṣlaḥat : B, iş // 3) ġalb : B, kendi ġalb // 4) R, sebtde : D, ser-gerdān // 5) serdār-ı : B, vezīr-i // 6) D, cedīd : E, 'āmire-ı cedīd // 7) ḳonıldı : B, R, ḳurıldı // 8) çadırları çıḳub ḳurılsun : R, çadırlarıñuzı çiḳaruñ ve ṭaşraya ḳuruñuz // 9) üzre çadırlar : R, çadırlar ordu-yı hümāyūnda // 10) The title is omitted in H, B. //

Serḥadde ḳışlayan Tatar[1] Ḫānı Ġāzī Girāy Ḫān ḥażretlerinüñ ḳapucı-başısı mu'temed bih[2] ve mu'temedün 'aleyh Aḥmed Aġa mekātīb[3] ile Süddde-i Sa'ādet-medāra geldi.[4] "Nemçe ḳıralı la'īn nāme gönderüb,[5] ṭālib-i ṣulḥ-u-ṣalāḥ olduġın bildürmişler. 'Egri ḳal'asın virsünler ve alınan[6] ḳılā' virilsün[7] üslūb-ı sābıḳ üzre re'āyā ve fuḳarā-vü[8]-mesākīn emn-ü-emānda olub, istirāḥatlerine sebeb olasız' dimiş ve 'Benüm bu mertebe mā-beyn ceng-ü-cidāl üzre olmaġa[9] rıżām olmamışdur. [434 b] İdenler itdiler her çend ki ṣulḥ-u-ṣalāḥa tevecüh idüb, Āsitāne-i Sa'ādete nāme göndermek istėseñ[10] üç ay tamām bir vezīr-i a'ẓam ṣadrında ḳarār itmemegle nāmemüze ṣaḥīḥ cevāb almaġa imkān olmayub ve 'ahd-ü-emān daḫi dürüst olmamaġla[11] i'timād olınmayub, bu zamāna dek te'ḫīre sebeb olmışdur. Ḫān[12] İbn-i Ḫānsın mā-beyne[13] girmek[14] cā'iz ise 'āmme-i 'āleme ḫayr-u-menfe'ate bā'iġ olasız' diyüb

---

1) Tatar : B, Ḳırım // 2) mu'temed bih : B, omits // 3) U, aġa mekātīb : E, D, aġası ḥikāyet ; H, R, aġası mekātīb // 4) geldi : B, geldi mefhūm-ı mekūtīb bu ki // 5) la'īn nāme gönderüb : B, didükleri ḫınzır Ḫān ḥażretlerine kaġıd gönderüb Āl-i 'Oṣmān ile // 6) B, alınan : E, alına // 7) ḳılā' virilsün : B, ḳılā'ı virsünler // 8) B, vü : E, D, omit // 9) mertebe ... olmaġa : B, mā-beynde böyle ceng-ü-cidāl olduġına // 10) istesеñ U, ṭaleb eyleseñ // 11) olmamaġla : R, olmaduġından nāşī // 12) Ḫān : B, senki Ḫān // 13) mā-beyne : B, R, mā-beynümüze // 14) girmek : R, girmeñüz //

Yanıḳ ḳal'asın hiç yād eylememişlerdür" diyü bildürmişler,[1] Bu[2] cānibden ke-mā-kān lāyıḳ-u-sezāvār olduġı üzre sefer-i ẓafer-rehber tedārükinde 'asākir-i manṣūre[3] daḳīḳa fevt itmeyüb gelesiz ve Serdār-ı a'ẓam ḥażretleri daḫi çıḳub, oraya yaḳīn varıyor,[4] dīn-ü-devlete münāsib olan maṣlaḥat ne ise görilür" diyü cevāb-ı bā-ṣavāb virildügi illerde ve dillerde söylendi.[5] Ve Ḫān ḥażretleri rüzgār aḥvāline göre bir ġazelcik[6] yazub, göndergi bu maḥalle sebt olındı. Naẓm:

Tolḫ-kām olsaḳ[7] 'aceb mi ḥālümüz ney[8] bir görüñ
Burnumuzdan geldi bi-'llāh acı suyı Sonburuñ

Ehl-i İslām illerin küffār ġāret eyledi
Ey Ḫüdā nā-tersler siz rüşvet aluñ oturuñ

'Arṣa-i rezm içre biz ḳanlar tökübb ḳan aġlaruz
Vādī-yi 'işretde siz cām-ı ṣafā zevkin sürüñ

Haylī bī-āhengdür ḳānūn-ı devlet naġmesi
Ey müdebbirler anuñ bārī ḳulaġını buruñ

Ṣanmañuz dārü'l-emān olan mekān ḳalur size
Böyle ḳalsa bir[9]iki gün daḫi[10] ṣabr eyleñ görüñ

---

1) yād ... bildürmişler : R, zikr itdügi yoḳdur diyü bildürmişler // 2) bu : B, cavābında bu //3) 'asākir-i manṣūre : D, ve 'asākir-i manṣūre mühimmātında: R, ve 'asākir-i manṣūre cem' olınmaḳda aṣlā // 4)D, varıyor: Ḥ, varıyıruz//5)illerde ... söylendi: B, şuyū' buldı // 6)ġazelcik: B, ġazel//7)olsaḳ : R, olmaḳ//8)ḥālimüz ney: B, ḥālimüzi// 9) ḳalsa bir : B, ḳalursa // 10) daḫi : B, hele //

Bir tedārük olmaz ise gitdi elden memleket
İ'timād itmezseñüz eṭrāf-ı 'ālemden ġoruñ

İrtişā birle[1] mevālī cem'-i altun eylecün
Ellezīne yeknizün āyātin añа ṭabġuruñ[2]

Ḫān-ı Ġāzī yaḫşı bu naẓmı size ḳılmış revān
Ger yaman söz söyler ise ānı Ḳonburdanġoruñ

Altı Bölük ḫalḳına Ṣadr-ı A'ẓam ḥażretleri
Sarāyında iki ḳıṣṭ 'ulūfe virildügidür.[3]

Ve bölük ḫalḳınuñ altısına cemī'an mevcūd olanlara bu Faḳīr-i ḥaḳīr-i keşīrü't-taḳṣīr neẓāreti-yle Ṣadr-ı A'ẓam İbrāhīm Paşa - edāmo'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥażretleri sarāyında 'Ulūfeciyān-ı Yesār Aġası Frenk Meḥmed Aġa ile ve Māndeler Aġası Aḥmed Aġa ve Muḫābeleci Ömer Efendi cümle şākirdleri-yle ve Lonḳa-zāde cizye [435 a] muḥāsebecisi Muṣṭafā Çelebi Efendi-yle iki ḳoldan recec ve reşen mevācibin tevzī' oyleyüb, ba'de-hü mānde ve istiḫdāmde olanları ve ḫidmetden gelen ve ḥacc-ı şerīfden gelenler yoḳlanub, muḳābele ile 'ulūfeleri iḫrāc olınub, cemī'an yüz yetmiş yük miḳdārı aḳçe ile cevāb virildi. Fī evāsiṭ-ı Şevvāl.

---

1) birle : B, ile // 2) B, ṭabġuruñ : E, U, D, تبكورك //
3) Information similar to this is given in a previous chapter (p: 275); presumably for this reason U, H, B, R, D omit this chapter. //

Serdār Maḥmūd Paşa ḥażretleri ṭarafından ḫaberler goldügidür.[1]

Ve Ṭuna yalılarında Serdār Maḥmūd Paşa ḥażretleri ṭarafından ve Leh Ḳıralı cānibinden ve Boġdan voyvodasından ḫaberler te'ākub eyledi ki[2] aṣl Erdel vilāyetinüñ[3] tārāc olan re'āyāsınuñ baḳīyesi bir lu'ble üşüb, ḳırallıḳ da'vāsına ḳaṣd[4] eyleyen la'īni bir ḳal'ada ḥabs idüb,[5] Leh ḳıralı re'yi-ile[6] yerine āḫar mel'ūn naṣb eyledüklerin i'lām eylemişler, "'Alāmet[7] ḫayrdür,[8] vilāyet-i[9] Eflaḳ re'āyāsı baḳīyesi daḫi Miḥal la'īni dām-ü-[10] tezvīre düşürmek sevdāsında olduḳları muḳarrerdür" diyüb, fikr[11] ve endīşelerin[12] bildürmişler. "Bu cihetden mel'ūn[13] bister-i rāḥat[14] görmez"[15] dimişler. Fī 19 Şev., 1007.

---

1) This chapter is omitted in U. // 2) Ve Ṭuna ... eyledi ki : B, ve Ṭuna yalıları ṭarafında serdār olan Maḥmūd Paşa ṭarafına Leh ḳıralı ve Boġdan voyvodası cānibinden böyle ḫaberler gelmiş ki // 3) vilāyetinüñ : B, memleketinüñ // 4) ḳaṣd : B, taṣaddī // 5) idüb : B, idüb ve // 6) re'yi-ile : R, tedbīri ile // 7) 'alāmet: B, ve bu 'alāmet // 8) 'alāmet ḫayrdür : D, omits // 9) vilāyet-i : B, inşā'llāh vilāyet-i // 10) B, -ü- : E, omits //11) fikr : B, re'āyānuñ fikr // 12) olduḳları ... endīşelerin : D, olduḳlarını // 14) rāḥat : B, ḥużūr // 15) bu ... görmez : R, bu cihetden istirāḥat görinüyor //

Ṣadr-ı A'ẓam ve Müfti'l-enām Ḫ^Vāce
Efendi ḥażretleri 'izz-i ḥuẓūr-ı
Şehinşāhīye varub Ḫazīne-i Enderūndan
altun çıḳduġıdur.[1]

Ve bu eġnāda sa'ādetlü Pādişāh-ı dīn-penāh ḥażretleri yine tekrār[2] Ṣadr-ı A'ẓam ḥażretlerini 'izz-i ḥuẓūr-ı şerīflerine istedüb, mühimmāt-ı umūr-ı mülk-ü-millet[3] ve sefer aḥvālino müte'allıḳ küllī haḳā'iḳ-ü-deḳā'iḳ söyleşüb ve[4] ba'de-hū ḥażret-i mevla'l-mevālī müfti'l-İslām Ḫ^Vāco Efendi da'vet buyurılub,[5] "Elbette mühimmāt-ı dīn-ü-devlet içün bezl-i māl ve[6] ḫazā'in-i firāvān itmek[7] farż-u-[8]vācib olmuşdur. Be-her-ḥāl a'dā'-i dīn ḳal'-u-ḳam' olmaḳ içün yā salṭanat veyā[9] Ḫazīne virilmek gerek-dür"[10] diyü ilḥāḥ eyleyüb ve sābıḳā ẕaḫīre mesāliḥi görilmek içün[11] Ḫazīne-i Enderūndan Ṣadr-ı A'ẓam İbrāhīm Paşa ḥażretlerine çıḳan yüz bin sikke-i ḥaseneden ġayri, ki elli bin altunı[12]

---

1) The title is omitted in H, E. // 2) yine : B, omits // 3) -ü-mülk : B, D, omit // 4) söyleşüb ve : B, söyleşilüb // 5) buyurılub : B, olınub Pādişāh-ı gerdūn-cenāb ḥażretlerine naṣāyiḥ eşnāsında // 6) bezl-i māl ve : B, omits // 7) itmek : B, ṣarf olınmaḳ // 8) U, -ü- : E, omits // 9) ḳal'-u-ḳam' ... veyā : U, رصفی içün // 10) yā salṭanat ... gerekdür : B, omits // 11) ẕaḫīre ... içün : B, ẕaḫā'ir maṣāli[ḥi]-yçün // 12) altunı : B, altun ; R, sikke-i ḥasene daḫı //

Ḳapucı-başı Muṣṭafā Aġaya zaḫīre içün[1] teslīm olınmışdı. Ve[2] tekrār on kise altun, ki tamām yüz biñ sikke-i ḥasene olur, Ḳapucı-başı olan 'Abdullāh Aġaya teslīm olınub, mevācib-i ḳılā' içün [435 b] ve sā'ir 'ulūfelere[3] irsāl olındı idi. Ve Ṣadr-ı A'ẓam ḥażretlerine daḫi[4] altmış kīse altun çıḳub, mühimmāt-ı sefer içün ta'yīn buyurıldı ki, altıyüz biñ sikke-i ḥasene olur.[5] Cem'an sekiz yüz[6] biñ sikke-i ḥasene iḫrāc olındı. Ve Ḳapudan Sinān Paşa ḥażretlerine daḫi yeñiden donanma gemilerin yapdurmaḳ içün ḳırḳ biñ sikke-i ḥasene virilüb, yüz biñe yetiṣdürmege va'de buyurıldı. Tamām on kere yüz[7] biñ altun olur.
Fī evāsıṭ-ı Ṣev, 1007.[8]

Mūgehānī küffār-ı ḫāksār-ı ḫāsirīn
cezīre-i Sakıza gelüb, gezend iriş-
dürdükleridür.[9]

---

1) zaḫīre içün : B, berā-yı zaḫīre // 2) elli ... ve : D, omits // 3) 'ulūfelere : U, 'ulūfeler içün // 4) daḫi : R, daḫi onar biñ olmaḳ üzre // 5) olur : B, olur ki // 6) sekiz yüz : B, sekiz yüz elli // 7) on kere yüz : B, ṭoḳuz yüz elli // 8) yüz biñe ... 1007 : U, omits // 9) The title is omitted in H, B. //

Ve evāsaṭ-ı şehr-i Şevvālde cezīre-i Saḳız re'āyāsınuñ ḫiyānetleri[1] ẓāhir olub, içlerinde França melā'īni vāsıṭası-yle bir ḳaç nefer-i mel'ūn delīl olmaġla, bir gice nāgehānī ḫalḳ ġaflette iken, Duḳa-i França la'īni gemileri[2] beş pāre mükemmel donanma ile gelüb, limana dāḫil olub, ḳapuyı ḫālā ḫādiṯ olan[3] ṭop ḍarbı ile yıḳub, içerü girüb, ḳal'a nevbetcilerin helāk idüb,[4] França bayraḳların[5] diküb, dört yüz nefer soltat melā'īn çıḳarub, ḳal'a-yı żabṭ idüb, ṭabl ile ṣīt-ü-ġadūdan ḥāżır bulınan levendāt mütenebbih olmaġla[6] ḫalḳ ayaġ üzre ḳalḳub, kefere-i melū'īne hücūm idüb, ḳıtāle başlayub, ḥikmet-i Hüdā-yı Rabbü'l-'ālemīn ile hemān ol sā'at ḳible ve yıldız[7] rüzgārı esüb, melū'īn-i ḫüsirīn gemileri ḳarār idemeyüb, żarūrī[8] limandan ṭaşra çıḳub,[9] ve kefereyi biraġub[10] deñize açılub, firāra yüz ṭutub levendāt ve sā'ir ehl-i İslām[11] ḳalan küffār-ı hüksārı ḳılıcdan geçirüb, ve limanda bulınan begleriñ ḳalitelerinüñ forsaları fırṣat bulub, ba'żı düşmen gemilerine düşüb ḫalāṣ olurlar. Ve nicesi

---

1) ḫiyānetleri : B, ifsād-u-ḫiyānetleri // 2) gemileri : B, gemilerinden // 3) ḫādiṯ olan : B, iḥdāṯ itdükleri // 4) helāk idüb : B, ḳatl idüb ḳal'a-bedenlerine // 5) bayraḳların : B, bayraḳlar // 6) olmaġla : U, olub ; B, olmaġın // 7) ḳible ve yıldız : B, R, ḳible yıldızı // 8) ḫāsirīn ... żarūrī : B, ḳarār idemedükleri̇nden żarūrī gemilerin // 9) çıḳub : B, çıḳarub ve ḳal'ada ḳalan // 10) biraġub : B, tork ile // 11) B, levendāt ... İslām : E, D, omit //

boğulurlar.[1] Ve ba'żīsı[2] ḳaraya çıḳub, ḳaraya ḳaçanlarına[3] ṭutılub ele girerler.[4] Ve centilümlerinden bir ḳaç nefer yaraluları ve dirileri ve bir ḳaç yüz kelleler ile Āsitāne-i Sa'ādete geldiler. França[5] la'īni ṭarafından ilçilik ḫidmetinde[6] Āsitāne-i Sa'ādetde duran mel'ūn Der-i Devletde dīvān aḥvāline muṭṭali' olmaġla tedbīr-ü-tedārükde taḳṣīr itmeyüb ve Ḳapudan Paşa ḥażretleri [436 a] İbn-i Caġaluñ deryāda tābi'[7] gemilerinde bulduġı ḥarāmı İspanya[8] ṭā'ifesinüñ melā'īnini muḳtażā-yı şer'-i şerīf üzre esīr itmişken a'yān-ı sa'ādet mā-beynlerine ḫīlçi olan filori ile fitne şalub,[9] yüz neferden mütecāviz esīri "Tābi'dür" diyü İlçi-yi mel'ūna ḫilāf-ı şer'-i şerīf teslīm itmege rıżā virüb[10] az ḳaldı ki ala-yazdılardı. Böyle Dar-ı İslām içinde ṣarāḥaten França la'īni delāleti ile ḥālāt ẓuhūr eyledi, görildi. Düşmen neydügi bilindi. Fi't-ta'rīḫi'l-merḳūm.

---

1) boğulurlar : B, D, ġarḳ olurlar // 2) B, ba'żīsı : E, ba'żı // 3) ḳaçanlarına : B, çıḳanlar tekrār // 4) ve niceси ... girerler : U, omits // 5) França : B, bu kere França // 6) ilçilik ḫidmetinde : B, balyosluḳ ḫidmeti-yle // 7) tābi' : R, França[ya] tābi' // 8) B, İspanya : E, Spanya // 9) a'yan-ı ... şalub : B, ilçi olan ḥīle-kār a'yān-ı devlet mā-beynine altun ile fitne bıragub // 10) B, virüb : E, virüb [illegible] //

Orducılar māhiye idüb, İstanbuldan çıḳduḳlarıdur.[1]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Şevvālde sefer-i ẓafer-rehbere[2] ta'yīn olınan orducılar ḥirfetinüñ erbābı[3] ḫubbāzları ve semercileri ve ṭabbāḫları ve berberleri her biri san'atlerin iẓhār eyleyüb, ni'metler[4] bişürüb,[5] develer tezyīn idüb, māhiyeler ile ṭabl-u-naḳḳāre ve nefīrler ile Serdār-ı a'ẓam ḥażretleri naẓarına At Meydānına cümle orducılar[6] gelüb, du'alar ve ẓenālar eyleyüb, yurd yerine ḳonmaḳa çıḳub gitdiler.

Ṣadr-ı A'ẓam ve Serdār-ı ekrem İbrāhīm Paşa ḥażretlerinüñ sefer-i ẓafer-rehbere vilāyet-i Üngürüse çıḳub gitdükleridür.[7]

Şehr-i Şevvālü'l-mükerremüñ yigirminci sebt güni mübārek sā'at ve ferḫunde demde Ṣadr-ı A'ẓam ve Serdār-ı mükerrem İbrāhīm Paşa - edāme'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥażretleri yümn-ü-iḳbāl-ü-iclāl ve kemāl-i übbehet-ü-'aẓamet[8] ve istiḳlāl üzre

---

1) This chapter is omitted in U, D. // 2) rehbere : B, egere // 3) ḥirfetinüñ erbābı : B, erbāb-ı ḥirfetinden // 4) eyleyüb ni'metler : R, iderekden ni'metlerin // 5) bişürüb : B, pişüb // 6) meydānına cümle orducılar : B, meydānı feżāsına // 7) U omits the majority of this chapter. The title is omitted in H, B. // 8) übbehet-ü-'aẓamet : B, debdebe //

ḳapusı ḫalḳını geregi gibi cebe-vü-cevşen ve giyim ve geçim ve[1] toġulġa ve a'lā muṭallā siperler ve balaban atlar ve baḥrī ḳoṭaslar zerīn nīzeler ve zībā tīrkeşler ve ḫaftānlar ile tezyīn-ü[2]-tertīb eyleyüb, At Meydānından Süddé-i Sa'ādet-medāra gelince māl-ā-māl müsellaḥ-ü-mükemmel 'asker-i celd ve hizebr-peyker ve şīr-efken dilāverān ṣaff-ı şikenler[3] cem'[4] idüb, geldiler. Vüzerā-yı 'iẓām ve 'ulemā-yı kirām ve[5] a'yān-ı devlet-ü-sa'ādet i'zāz-u-ikrām ile istiḳbāl eyleyüb, selāmladılar. Öñine düşüb içerü cenāb-ı Şehinşāhīye iletdiler.[6] Ve iç aġaları ikrām-u-iḥtirām ile anlar daḫi tenhā 'izz-i ḥuẓur-ı Pādişāh-ı ẓıllu'llāh ḥażretlerine īṣāl eylediler. Nice zamān[7] sefer-i ẓafer-rehber umūrı ve müşkilātı[8] söyleşülüb [436 b] vedā'laşub çıḳduḳlarında fāḫir libāslar ile teşrīf buyurılub, üç muraṣṣa' sorġuç ve mücevher tīrkeş ṭaḳınub,[9] çıḳdılar. Ve leşker-i ẓafer-penāh-ı saltanat tamāmet-i envā'-ı zīb-ü-zīnet ve kemāl-i şecā'at ve

---

1) ve : R, omits // 2) toġulġa ... -ü- : D, ve sā'ir envā'-ı ḥaşmet ve alay ile // 3) celd ... şikenler : D, omits // 4) ṣaff-ı şikenler cem' : B, ṣaf-der cem' // 5) B, ve : E, omits // 6) düşüb ... iletdiler : R, düşdiler ḥuẓūr-ı Şehinşāhīye varınca götürdiler. // 7) eylediler nice zamān : B, nice nice sefer-i ẓafer-rehber umūrı // 8) ve müşkilātı : B, omits // 9) ṭaḳınub : B, ile teşrīf buyurılub //

hey'et-ü-hoybet ile pür-ḥaşmet-ü-şevket ile görünüb, a'dā-yı dīne dāğ-ı ḥasret urdılar. Ve 'amme-i enām ve meşā'iḫ-i kirām ile[1] zümre-i şöfīye zikrullāh iderek müşāya'at[2] eylediler. Ḫalḳ-ı 'ālem dest-i niyāzı bārgāh-ı 'izzete ve dergāh-ı Aḥadīyete merfū' ve mu'allā ḳılub,[3] Allāhümme ensuri'l-İslāme ve'l-Müslimīn. Allāhümme unşur men naşara'd-dīn. Ve ḫẕül men ḫaẕele'd-dīn. Allāhümme iftaḥ ümmete Muḥammed. Allāhümme irḥam ümmete Muḥammed. Allāhümme tecāvēz 'an ümmeti Muḥammed[4] du'āların mele'-i a'lāya çıḳardılar.[5] Vüzerā-yı 'iẓām ḥaẕretleri ve 'ulemā-yı kirām birer birer[6] yanaşub[7] umūr-ı mülk-ü-millet aḥvālin söyleşüb,[8] ve niheng-i lücce-i deryā ve şīr-i jiyān-ı rūz-ı veğa İbn-i Cağal Ḳapudan Sinān Paşa ḥaẕretleri yūsūfī destār ile tekellüfden berī yanaşub, mühimmāt-ı umūr-ı donanma-yı hümāyūn söyleşüb,[9] nice müfīd tedbīrāt ile nuṣh-u-pend eyleyüb, ve ḥaẕret-i Şeyḫülislām ve müfti'l-enām mevle'l-mevālī Ḫ^Vāce Efendi ḥaẕretleri[10] yanaşub, ba'de-hū sābıḳā Ḳāẕī-'asker[11] 'Abdülbākī Efendi yanaşub, ḳonaḳ yerine geldükde[12] sımāṭ-ı ni'met ḥāẓır-u-müheyyā döşenüb,

---

1) B, ile : E, omits // 2) müşāya'at : D, resmī müşāya'atı icrā // 3) dest-i ... ḳılub : H, B, R, omit // 4) Allāhümme ... Muḥammed : H,B,D,R, entirely omit this prayer sentence // 5) du'āların ... çıḳardılar : B, du'ā-vü-senā eylediler // 6) D, birer birer : E, binüb ; R, serdār-ı ekreme // 7) ve ... yanaşub : B, yanaşub // 8) mülk ... söyleşub : B, dīn-ü-devlet aḥvāli söyleşdiler 'ale'l-ḫuṣūṣ // 9) söyleşüb : R, söylendiler // 10) ḥaẕretleri : B, daḫi // 11) ḳāẕī-'asker : B, Rūmili ṣadrı ; R, Rūmeli ḳāẕī-'askeri // 12) geldükde : B, geldüklerinde ; R, nüzl olındukda //

bī-pāyān envā'-ı ni'am-ı ilāhī çekilüb, vüzerā-yı 'iẓām ve ūlemā-yı kirām cānibeyn oturub,[1] şükr-ü-sipās-ı nā-mütenāhī olub, du'ā-hā-yı feṭḥ-u-ẓafer ile meclis[2] iḫtitām olındı.[3] Ba'de-hū nevbet-i şāhī çalınub, erkān-ı devlet-ü-sa'ādet mensil-ü-[4]meskānlarına 'avdet eylediler. Fī 20 Şev, 1007.

Kefe Beglerbegisini şehīd eylodükleridür.[5]

Ve bu esnāda Kefe Beglerbegisi Sencivān Ḥasan Paşa Bayrām şevḳına başlardasında mübtelā olduġı fısḳ-u-fucūrına ziyāde tevaġġul idüb,[6] mestāne düşüb, ve kemīn-i kīnde ṭurān ḫidmet-kārları cevr-ü-cefāsından müte'ezzī olmaġla, fırṣat düşürüb kendüzin ḳatl idüb, ve gemisin forsası[7] başub, içinde olanları ġaflet ile[8] [437 a] ḳırub[9] gemiyė Özi şuyılile Rus Ḳazaġına ḳaçurub gitdükleri haberi geldi. Fī 21 Şev., 1007.

Nişāncılıḳ virildügidür.[10]

Ve irtesi gün Dīvān olub, kemāl-i 'ilm-ü-ma'rifet ile ārāste,

---

1) oturub : R, sımāṭa oturdılar ve ṭa'āmlar yinildi ve şerbetler içildi // 2) B, meclis : E, omits // 3) olındı : B, buldı // 4) -ü-sa'ādet menzil-ü- : D, selāmlanub // 5) This chapter is omitted in H, B. // 6) idüb : B, ile // 7) forsası : B, forsaları // 8) ġaflet ile : B, 'ale'l-ġafle // 9) olanları ... ḳırub : R, ġaflet ile olanları ḳırdılar // 10) The title is omitted in H, V. //

sābıḳā re'īs ve defter emānetinden[1] ref' olınan[2] Oḳcı-zāde Meḥmed Paşa-oġlı Şāh[3] Meḥmed Efendi Nişāncı olub, gelüb ṣadrına oturdı. Ve[4] Ḥamza Paşa Rūmili beglerbegiliği ṭarīḳı-ylo mütoḳā'id olmaḳ[5] fermān olındı. Muḳaddemā[6] sefer-i ẓafer-me'şere gitmek üzre tenbīh-ü-te'kīd buyurılub, mühimmāt-u-levāzım maṣrafında[7] tekāsül itmeyüb, küllī tedārük ile ṭuġ ve otaġın maḥall-i me'mūrede ḳonaḳ yerinde ḫāk-u-āmāde idüb baġteten[8] ref' olduġından müte'-essir olub, rüzgār-ı zōr-kārdan[9] ve emekdār ve ḫidmetkār-ı ṣāhān-ı pīşīn olduġından iflledi.[10] Ve cā-nişīn olan Nişāncı[11] daḫi sefere gitmek ile me'mūr olub, fī zamāni-nā me'mūl olmayan[12] aḥvāl-u-eṭvār ẓuhūrından müteḥayyir oldılar. Nişāncılar[13] Süddo-i Sa'ādet-medārdan dūr-u-mehcūr ola-gelmedüginden[14] ḫilāf-ı ḳıyās üzre[15] şāẕ oldılar. Ve Dīvān āḫirinde pāye-i serīr-i salṭanate vüzerā-yı 'iẓām ile girüb yüz sürdiler. Ve ḳā'im-maḳām-ı riyāset[16] olan Medḥī Efendi[17] ma'an girdiler.[18]

---

1) re'is ... emānetinden : B, defter emīni iken // 2) emānetinden ref' olanan : D, emīni olan // 3) şāh : H, B, R, omit //
4) ve : R, ve selefi // 5) mütekā'id olmaḳ : B, tekā'üd //
6) muḳaddemā : B, mūmā ileyh ḥażretlerine bundan evvel // 7)maṣraf-ında : B, seferīyede : R, maṣārifi-i seferīyede // 8) B, āmāde idüb baġteten : E, müheyyā itmegle ; R, āmāde iden Ḥamza Paşa // 9) rüzgār-ı zōr-kārdan : D, rüzgārdan // 10)iflledi : B, ġāyet mükedder oldı // 11) nişāncı : D, Oḳcı-zāde Efendi // 12)me'mūl olmayan : B, nā-bercā//13)nişāncılar : B, nişāncılar ise //
14)B, ola-gelmedüginden: E, ola-gelmemişdür// 15) üzre : B, omits //
16) riyāset : R, re'īsü'l-küttāb //17) efendi : B, efendi daḫi //
18) girdiler : D, girdi //

Ḫalīl[1] Paşa ḥażretlerinüñ Serdār-ı a'ẓam ḥażretlerine varduḳlarıdur.

Ve yine ol gün ba'de'd-Dīvān ḳa'im-maḳām-ı ṣadr-ı ṣadāret[2] celīlü'l-ḳadr Ḫalīl Paşa - edāme'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥażretleri erkān-ı devlet ile Serdār-ı a'ẓam-ü-ekrem otaġına varub, mu'aẓẓamāt-ı ümūr-ı māliye söyleşdi.[3] Ve irtesi gün 'Ulūfeciyān-ı yesār aġası bölügi-yle gelüb Ḫazīne-i 'Āmire ṣanduḳların yükledüb, ḫazīnedārlar[4] ketḫüdāsı-yle otaġa göçürdiler.[5] Ve Cebe-ḫāne-i 'Āmire öñinden ṭuġ ile Cebe-ḫāne-i 'Āmire[6] ketḫüdāları ma'an otaġa göçürdiler. Ve ṭop 'arabaları ketḫüdā ve bölük-başıları-yle mükemmel ālāt ve esbāb-ı cedīd ile nev-sāḫte,[8] birer buçuḳ ḳarış sābıḳā[9] olan çāhīlerden ziyāde, ve[10] miyāneler daḫi kezālik[11] evvelki üslūbdan a'lā ḥüsn-i tedbīr-ü-tedārük ile görilüb,[12] [437 b] ḥażret-i Vālide-i cihān-penāh ḥażretlerinüñ ṣadaḳātından[13] yigirmi biñ sikke-i ḥasenesi ḥayūt-bahş oldı. Ve[14] dörder çift atlar ile[15] ḳoşulub, otaġa çekildiler.

Fī 23 Şev., 1007.

---

1) Ḫalīl : B, ḳā'im-maḳām-ı ṣadāret Ḫalīl // 2) B, ṣadāret : E, ṣadāret ve ma'delet // 3) söyleşdi : B, söyleşildi // 4) ḫazīnedārlar : R, ḫazīne-i 'āmire // 5) göçürdiler : B, getürdiler ; D, naḳl itdürdiler // 6) cebe-ḫāne-i 'āmire : D, ceb-ḫāneyi // 7) B, ketḫüdāları : E, D, kethüdalar ile // 8) nev-sāḫte : B, nev-peydā // 9) sābıḳā : B, muḳaddem // 10) ve : R, uzun // 11) ālāt... kezālik : D, omits // 12) ḥüsn-i ... görilüb : D, tedārükleri // 13) ṣadāḳātından : B, ṣadaḳātı // 14) ve : R, ve her bir ṣāḥī 'arabalarına // 15) atlar ile : R, bārgīrler //

Ṭoplar üstine Rıḍvān Aġa ḳonduġıdur.[1]

Ve merḥūm Sinān Paşa ḳapucı-başısı Rıḍvān Aġa ṭoplar mühimmāt-u-levāzımına emīn-ü-nāẓır naṣb[2] olınub, düzilen[3] ṭop ʿarabaları ʿuḳalā-yı müteḳaddimīnüñ çendān pesendīdeleri[4] olmayub, "Ziyāde ṣaḳīl olub, iḫtirāʿ eyledügi[5] ʿaẓīm mihnet-ü-meṣaḳḳat ile [nasıl] ḥareket olınur, sebükbār olmaḳ lāzım idi. Nice biñ at[6] ve nice yüz çift ṣu ṣıġırı ve ḳara ṣıġır çekmez, ve ālāt-u-esbāb taḥammül itmez tiz helāk olur, ayaḳ bağıdur" didiler. Yigirmi ḳıṭʿa ṭopları endāmi-yle ḳonaḳ yerinden deryā cānibine Yedi-Ḳule iskelesinden gemilere taḥmīl olınub, Selanike çıḳub, ve andan ṣu sıġırı çiftleri ile Belġrada çıḳarmaḳ[7] içün aḥkām yazıldı. Fī evāḫir-i Şev., 1007.

Çavuş-başılıḳ ḳā'im-maḳāmlıġı ḥuṣūṣıdur.[8]

Ve Çavuş-başı olan Muṣṭafā Aġa sefere gitmek ile meʾmūr

---

1) This chapter is omitted in U, D. The title is omitted in B. // 2) emīn ... naṣb : B, taʿyīn // 3) B, düzilen : E, düzilüb, R, yapilan // 4) pesendīdeleri : B, pesendīde // 5) eyledügi : B, eyledükleri // 6) nice biñ at : B, bunları ise nice yüz bārgīr // çıḳarmaḳ : R, çıḳarılmaḳ // 8) The title is omitted in H, B : D, çavuş-başılıḳ vekāleti aḥvālidür //

olub, yerine ḳā'im-maḳām,[1] sābıḳā maṭbaḫ-emīni olan 'Ömer Çavuşı naṣb eyleyüb,[2] ve[3] Ömer Çavuş 'aṣā-yı sīmīni[4] eline alub, Dīvānda cā-nişīn olduġı mesmū' olıcaḳ, ṣabr[5]-u-taḥammül olınmayub,[6] irtesi gün yine Muṣṭafā Ağa gelüb, ḫidmete[7] ḳā'im oldı. Eski çavuşlar ḳā'im-maḳām[8] 'Ömer Çavuşun gümüş[9] degnek ile ḥükūmetine rıżā virmeyüb, "Aramuzda hezār töhmet ile müttehemdür, ve[10] mülaḳḳabdur" diyü nā-şāyeste kelāma mütoṣaddī oldılar.[11]

Bölük aġalıḳları tecdīd buyurılduġıdur.

Ve Serdār-ı 'alīyü'ş-şān ve sa'ādet-ünvān ḥażretleri bölük

---

1) ḳā'im-maḳām : D, vekīl olmaḳ üzre // 2) eyleyüb : B, itmegle // 3) ḳā'im-maḳām ... ve : R, sābıḳā maṭbaḫ-emīni olan 'Ömer Çavuş rikābda çavuş-başı vekīli naṣb olındı // 4) B, sīmīni : E, sīmīn // 5) ṣabr : R, ḥālā çavuş-başı ṣabr // 6) olınmayub : B, itmeyüb ; R, itmedi // 7) ḫidmete : B, ḫidmetinde // 8) ḳā'im-maḳām : D, omits // 9) gümüş : B, sīm // 10) B, ve : E, omits // 11) eski ... oldılar : U, omits //

ağaların[1] tecdīd oylpyüb, sābıḳū Sipāhī Oğlanları[2] Ağası olan Meḥmed Ağa yine Ağa olmaḳ buyurılub, ve sābıḳā Sipāhīler[3] Ağası Ḫüsrev Ağa Silaḥdār-başı olmaḳ buyurılub, ve sancaḳ-ı hümāyūndan[4] gelüb, 'ulūfeciyān-ı Yesār Ağalığından ref' olınan ġāt[5] 'ulūfeciyān-ı Yemīn Ağası olmaḳ buyurılub, ṭuġ ve [438 a] bayraḳları otaḳ yanına ḳollarına[6] dikildi.[7] Fī 23 Şev, 1007.

Yurt yerinde on gün ḳarār olınub,
Yeñiçeri Ağası üç günden şoñra göçdügidür.[8]

Ve Serdār-ı 'alīşān ve sa'ādet-nişān ḥażretleri yurt yerinde evāḫir-i şehr-i Şevvāle degin ḳarār eyleyüb, 'asākir-i manṣūreniñ tekmīl olınacaḳ mühimmātları görildi.[9] Ve Yeñiçeri Ağası göçüb gidince[10] şehr içinde dükkānlar[11] açılmayub,[12] envā'-ı ḳabāḥat-ü-foẓāḥati 'alānīyeten[13] itdiler.[14] Bi-'ināyeti'llāh ta'ālā göçüb gitmeleri ile sıḳlet-i 'aẓīm def' olub,[15] ḫiffet-i

---

1) bölük ağaların : D, bölük ağalıḳların // 2) sipāhī oğlanları : D, sipāh // 3) sipāhīler : D, sipāh // 4) sancaḳ-ı hümāyūndan : R, sancaḳdan // 5) B, ẕāt : R, omits ; E, D, omit, leaving blank space // 6) ḳollarına : R, ḳurılub // 7) dikildi : D, ḳonıldı // 8) The title is omitted in H, B. // 9) mühimmātları görildi : B, R, mühimmātların gördiler // 10) göçüb gidince : R, ḳalḳub gitdügi gün // 11) dükkānlar : B, dekākīn // 12) açılmayub : R, açılmadı, zümre-i Yeñiçeriyān // 13) 'alānīyeten : B, omits // 14) ḳabāḥat ... itdiler : D, feẓāḥat olındı // 15) olub : R, oldi şehr ḫalḳına //

küllī ḥāṣıl oldı. Vüzerā-yı 'iẓām ḥaẕretleri ittifāḳan nice def'a çadıra[1] gelüb, umūr-ı küllī söyleşdiler. Allāh ta'ālā mülhem bi-'ṣ-ṣavāb eylemiş ola. 'Ulemā ve ḳużāt ve ṣuleḥā ve erbāb-ı ḥācāt ol deñlü üşüb murādāt-ü-teklīfāt eylemişlerdür, ki[2] ṭāḳat-i beşer taḥammül itmek muḥāl-ü-mümteni' idi. İbrūm-u-ilḥāḥa niḥāyet-ü-pāyān olmadı gitdi.[3]

Menāṣıb-ı ḳażā ve menāṣıb-ı Dīvānīye tevcīh buyurılduġıdur.[4]

Ve bu esnāda ḫavūṣṣ-ı Ḳostanṭınīye ḳāżīsı Mevlānā Beg-zāde Efendi dār-ı beḳāya rıḥlet eyledi. Raḥmetu'llāh 'alcyh. Yerine Mıṣrdan munfaṣıl Mevlānā 'Arab-zāde 'Abdurra'ūf Efendi ḳāżī olmaḳ buyurıldı.

Ve Bursa ḳāżīsı Mevlānā Ḥasan Koṭḫūdā-zāde Efendi ref' buyurıldı. Yerine Mıṣrdan munfaṣıl Ḳınalu-zāde Mevlānā Ḥasan Efendi ḳāżī olmaḳ buyurıldı. Ve İzmir ḳāżīsı yine İsḥaḳ Efendi oldı.[5]

Ve Şehr-emīni İbrāhīm Aġa ref' buyurılub, yerine sābıḳā Şehr-emīni olan Mi'mār-zāde İbrāhīm Efendi yine Şehr-emīni[6] oldı.

Ve Serdār-ı bā-vaḳār ḥaẕretleri göçüb[7] gidecegi gice sefer-i ẓafer-rehber mühimmātına defterdār[8] olan Burhāneddīn Rūmili Beg-lerbegiliġi ṭarīḳı-yle defterdār olmaḳ fermān olınub, mübtelā

---

1)B, çadıra : E, çadırda // 2) B, ki: E, omits // 3) gitdi : B, omits //4) The title is omitted in H, B. // 5)ve Bursa ... oldı : U, omits // 6) yine şehr-emīni : B, omits // 7) göçüb : R, Dāvūd Paşa ḳurbından ḳalḳub // 8)sefer-i ... defterdār : D, sefer defterdārı//

olduğı rezā'il-i evżā'ı yine icrāya başladı.[1] Ve defterdārlık ḫidmetinde olub, cidd-ü-cehd ve envā'-ı mesā'ī-i meşkūresi ẓāhir-ü-bāhir olan[2] Tezkireci-zāde Maḥmūd Paşa ref' olınub,[3] yerine Burhāneddin Paşa [438 b] gelüb Dīvānda oturub, bī-miṡāl[4] nice īcād-u-iḫtirā'āt muḳaddemātına şurū' idüb, "Mutlaḳā īrād ve maşraf olmasun. Akçeler taḥṣīl olınub, gelüb rūz-nāmeden virilsün" diyü envā'-ı tehdīdāt itdürüb,[5] ve ḫil'āt-ı fāḫire giyüb, erkān-ı devlet,[6] vüzerā-yı 'iẓām ile girüb pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürdiler. Fī[7]ġurre-i Zil. Ḳ , 1007.

Ve bir kaç gün Dīvān-ı ma'delet-mekānda ḥükūmet-i māliye idüb, küttāb-ı[8] Ḫazīne-i 'Amireye envā'-ı meşaḳḳat-ü[9]-ālāmı mūcib ḫitāb-u-bā-'itāb iderken sa'ādetlü Pādişāh-ı gerdūn besṭat - e'azze'llāh ańṣāre-hü - ḥażretleri Dāvūd Paşa Çiftligi sarāyına gül-ü-kiraz[10] mevsiminde çıḳub, zebānī-mānend[11] iki nefer ḳapucılar göndérüb, Burhaneddīn Paşayı[12] Dīvāndan ḳaldırub, amān ve zamān virmeyüb fermān-ı Şehinşāhī ile sefere sürüb, çıḳardılar. Ehl-i Dīvān bir zamān kelām-ı bīhūdesinden amān buldılar. Sabıḳā Defterdār ve Nişāncı olan Lām 'Alī Efendiye bi-ṭarīḳı'l-'āriyet umūr-ı māliye ḫidmeti sipāriş buyurıldı. Fī 8 Zil. Ḳ, 1007.

---

1) D, mübtelā ... başladı : E, U, üsküflü yürüdüb mübtelā olduğı feżā'il rezā'ilin iẓhāra āġāz eyledi : B, R, omit // 2) ẓāhir-ü-bāhir : B, omits // 3) ref' olınub : B, 'azl olub ; R, defterdārlıḳdan 'azl olınub // 4) dīvānda oturub bī-miṡāl : D, ṣadrında oturdı yine // 5) B, itdürüb : E, itdürdüb // 6) B, devlet : E, sa'ādet ile // 7) B, fī : E, ve // 8) U, küttāb-ı : E, D, kitābet-i // 9) B, -ü- : E, omits // 10) kiraz : B, كلفار // 11) zebānī-mānend : D, ṭaraflarından ; R, zebānī-ṣıfat // 12) B, paşayı ; E, paşa ḫidmetlerini //

Oḳcı-zāde Şāh Meḥmed Efendi tevḳī'ī olub, seferden 'avdet idüb goldügidür.[1]

Ve bu eşnāda Nişāncı Mīr-tevḳī'ī Oḳcı-zāde Şāh Meḥmed Efendi Serdār-ı 'ālī-vaḳār ḥażretleri ṭarafından 'iẕn-ü-icāzet ile Dīvān-ı 'adālet-'unvāna ṭuġrā-yı şerīf ḫidmetine[2] 'avdet eyleyüb[3] geldiler. Ve Rūmili Beglerbegiligi ṭarīḳı-yle[4] müteḳā'id olan Ḥamza Paşa daḫi seferden 'afv olınub, geldiler. Fī evā'il-i Ẕil Ḳ, 1007.

Şeyḫülislām ḥażretleri ve sā'ir 'ulemāyı Rūmili Ḳāżī-'askeri Şun'ullāh Efendi da'vet idüb oğulların sünnet eyledügidür.[5]

Sābıḳā Rūmili Ḳāżī-'askeri Şun'ullāh Efendi oğulların sünnet eyleyüb 'ulemā-yı 'İẕām ḥażretlerini da'vet idüb cem'īyet-i 'aẓīm ile envā'-ı ni'am-ı firāvān bezl idüb, Şeyḫülislām ḥażretlerin daḫi da'vet eyleyüb cümle manṣūb ve müteḳā'idīn olan mevālī ve müderrisīn şükrān üzre olub, 'Abdülbāḳī Efendi ve Aḥmed Efendi, Damadı Muḥyiddīn Efendi Aḫi-zāde 'Abdülḥalīm Efendi gelüb velīme-i 'aẓīme olub ḫayr du'ā-vü-senā ile iḫtitām oldı.

---

1) This chapter is omitted in U. The title is omitted in H, B. // 2) ḫidmetine : D, ḫidmeti-yle // 3) 'avdet eyleyüb : B, R, da'vet olınub // 4) ṭarīḳı-yle : R, pāyesi-yle // 5) This chapter is given only in U. E, H, B, R, D omit //

Donanma ile Ḳapudan Paşa Ḳara Deñizden Ṭunaya Yaḥyā Paşa-oġlı Ṣa'bān Paşayı göndérdügidür.[1]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i mezbūrede Ḳıbrıs[2] Beglerbegiligi virilen Yaḥyā Paşa-oġlı[3] Ṣa'bān Paşa on dört[4] pāre ḳadırġa ve ḳaliteler ile Ḳara Deñizden Ṭunaya girüb, Yerköġi ve Ruscuḳ ḳal'alarına varmaġa çıḳub gitdiler. İçlerine cenkci yazılan Cebeci ve Ṭopcı "İşlemiş 'ulūfelerimüz virilmedi" [439 a] diyü sefere gitmeyüb, nā-fermānlıḳ idüb, ḳār-u-kisbinde[5] olan maṭrabāzlarıñ Bezzāzistānda[6] ve Bit bazarında dükkānların Bostancı-başı Bostancılar ile[7] mühürleyüb, nāmları[8] Ḫünkār ḳulı olub, ġazāya varmayan nāmerd ve erāzil[9] başına belālar getürmege mütevecciḥ oldılar. Fi't-ta'rīḫi'l-merḳūm.

Rūmili Ḳāżī-'askerligi virildügidür.[10]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Żi'l-ḳa'dede Rūmili Ḳāżī-'askeri Ebu's-Su'ūd-zāde Mevlānā Muṣṭafā Efendi ḥażretlerinüñ mizāc-ı şerīf ve 'unṣur-ı laṭīfleri küllī[11] füṭūr üzre olub, maraż-ı sū-i mi'de ile[12]

---

1) The title is omitted in H, B. // 2) Ḳıbrıs : R, Ḳıbrıs cezīresi // 3) B, Paşa : E, omits // 4) dört : B, R, beş // 5) kisbinde : B, kisbde // 6) Bezzāzistānda : B, Bedestānda ; D, R, Bezistānda 7) bostancılar ile : U, omits // 8) nāmları : B, nām // 9)erāzil : D, evbaş // 10) The title is omitted in H, B. // 11) küllī : B, 'aẓīm // 12) mi'de ile : B, mi'deden //

nice zamān Dīvāna gelmege mecāl[1] olmayub, mülāzimīn-i murāca'atde meşaḳḳat üzre olmaġın, Ḳāżī-'askerlik Müfti'l-enām Ḫ^vāce Efendizāde[2] sābıḳā Anaṭolı Ḳāżī-'askeri Mevlānā Meḥmed Çelebi Efendiye fermān olındı. Fī sene-i 1007.

Pādişāh-ı 'alem-penāh ḥażretleri şu-yolı kemerine seyre gitdükleridür.[3]

Sa'ādetlü Pādişāh-ı 'izzet-destgāh-u-cihān-penāh ḥażretleri Dāvūd Paşa Çiftligi sarāyında nice eyyām ārāmiş-ü-[4]āsāyiş buyurduḳlarında merḥūm ve maġfūrun leh Sultān Süleymān Ḫān gāhī[5] seyrāna varduḳları şu-kemerleri mesīresine bir gice yatuya[6] gitmek tedārük[7] buyurılub, küllī tecemmül ile[8] ağalar bile giдüb, tena"um-u-teferrüc eylemege gitdiler. Fī evāḫir-i Żil Ḳ, 1007. Yatılmayub yine gelindi. Ḳapu ağası ḥażretleri māni' oldı.[9]

Tatar Ḫānı Ġāzī Girāy ḥażretlerinden ḫaberler geldügidür.[10]

Ve evāḫir-i şehr-i Żi'l-ḳa'dede Tatar[11] Ḫānı Ġāzī Girāy Ḫān[12] ḥażretlerinden ulaḳlar gelüb, ḫaberler getürdi. Yarar ve[13] cong-āzmā leşker ile Ḳsterġon üzerine varub, küffār-ı ḫāksār

---

1) mecāl: B, iḳtidārı //2)mülāzimīn ... zāde: U, omits //3)The title is omitted in H, B; this chapter is omitted in D. //4)U,-ü-: E,omits// 5)gāhī :B, gāhīce //6)yatuya: B, yatmaġa; R, yatılmak üzre // 7)tedārük: B, tedārüki//8) tecemmül ile :B, omits //9)oldı : U, oldı dinildi// 10)This chapter is omitted in U; the title is omitted in H, B. //11) Tatar: B, Ḳırım //12)B,Ḫān: E, omits //13)B, ve:E, omits//

alaylarınuñ ardına geçüb, melā'īn-i ḫāsirīnüñ bu[1] ḥīle ḫayallerine gelmeyüb, başḳın ardlarından[2] olıcaḳ muḥkem şaşub, münhezim olub, yaraḳları ve ẕaḫīreleri mücāhidīn-ü-ġuzātuñ[3] naṣīb-u-ḥiṣṣeleri olduġın i'lām eylemişler. Tatar-ı[4] ġabā-rëftārun[5] [439 b] ġanīmet ile[6] ṭoḳ ve[7] doyum olub, leşker-i melā'īne fenā virdüklerin bildürmişler. Ve "Bu bābda Serdār-ı sābıḳ Saṭurcı Meḥmed Paşa ḥażretlerinden mu'āvenet olınmayub ve muẓāheret itmediler" diyü[8] şikāyetlerin 'arż eylemişler. "Dīn-i mübīn ḥaḳḳında yoldaşlıḳlar idüb,[9] yüz aḳlıḳları ẓuhūr idecek iken iẓhār-ı ġaraż eyledi" dimişler. Ve bi'l-cümle yaman ḥalleri beyān olınmış. Allāh ta'ālā inṣāflar müyesser eyleye.[10]

Ḫazīne-i 'Āmire kātibleri değişildügidür.[11]

Ve bu eṣnāda evḳāf-ı Rūmili muḥāsebecisi olan Ḳapuz Ḳāżī-oġlı bī-tekellüf ref' buyurılub, yerine tīmārlu müteferriḳalardan sābıḳā defterdārlıḳdan sancaġa çıḳan Merḥūm Aḥmed Beg-oġlı[12]

---

1) bu : B, ise bu // 2) ardlarından : B, arddan // 3) mücāhidīn - ü-ġuzātuñ : B, ġuzāt-ı İslāmuñ //4) B, Tatar-ı : E, Tatar-ı R, 'asker-i Tatar-ı // 5) B, rëftāruñ : E, rëftār, Tatar-ı bād-rüftār //6) ġanīmet ile : B, ġanā'im birle // 7) B, ve : E, R omit// 8) ve ... diyü : D, ḳuṣūr itdüklerinden // 9) yoldaşlıḳlar idüb : B, omits // 10) ve bi'l-cümle ... eyleye : D, omits // 11)The title is omitted in H, B. This chapter is omitted in D. // 12) U, zāde efendi : E, beg-oġlı maḫdūm, E, leaves a space between oġlı and maḫdūm which could be for the name of a person ; H, B, beg-oġlı //

fermān olındı. Ve bu hafta içinde Bursa muḳāṭa'acısı Maḳaṣ[1] İbrāhīm Çelebi Dīvān-ı Hümāyūnda kendüye lāzım olmayan ḥuṣūṣlarda ehl-i ḳalemlik ṣatub, Defterdār Efendiler iltifātına maġrūr[2] olmaġla Rūmili Muḥāsebecisi Alī Bege bir bīhūde māddede bī-edebāne nā-şāyeste ḥaddinden ziyāde heẕeyān söyleyüb, tehevvür ile, naṣīḥat güş eylemedi. İrtesi ma'zul olub, defterleri çavuş ile elinden alınub, yeri Ḳarpuz-zādeye fermān olındı. Fī 26 Ẕil Ḳ.

Ḳapudan Paşa ḥaẕretleri baştardayı kemāl-i zīnet ile donadub Pādişāh-ı zemīn-ü-zamān ḥaẕretleri[3] sa'ādetle gelüb, maḳdem-i hümāyūnları ile teberrüken teşrīf buyurduḳlarıdur.[4]

Evāḫir-i şehr-i Ẕi'l-ḳa'dede Ḳapudān Sinān Paşa - edāme'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥaẕretleri Ḫāṣ Bağcede yapılan Baştardayı kemāl mertebe tezyīn-ü-ārāyiş itdürüb, üç fenār ṭaḳub[5] bağlayub,[6] cümleden mümtāz-u-ser-efrāz olub, ve Pādişāh-ı cihān-penāh ve 'izzet-destgāh ḥaẕretlerinüñ maḳdem-i hümāyūnları-yle müşerref-ü-müste'id olmaġ-içün lāyıḳ-u-sezāvār olduġı üzre ẕī-ḳıymet esbāb ile[7] döşeyüb, tertīb-i şāhāne eyleyüb, ḫavāṣṣ-ı ḥaẕreti-yle[8]

---

1) maḳaṣ : R, mıḳraṣ // 2) B, maġrūr : E, غرہ //3) U, ḥaẕretleri : E, حضرتلرى // 4) The title is omitted in H, B. //
5) ṭaḳub : B, D, omit ; R, daḳdurdı // 6) bağlayub : R, omits // 7) ile : R, ve bisāṭ ile // 8) ḥaẕreti-yle : U, ḥaẕretleri-yle; B, ḥaẕret ile //

Pādişāh-ı gerdūn-cenāb - e'azze'llāh ensāre-hū - ḥażretleri[1] leb-i Deryāda olan Ḳaṣr-ı 'Alīye yānaşdurub, 'izz[2]ü-iclāl-ü-'aẓamet ile [440a] bindiler ve on iki[3] pāre[4] mükemmel-ü-müzeyyen forsa çekdirür[5] yarar ḳapudanlar ve ümerā yanlarınca donanma-yı hümāyūn ile Ḳara deñize İskender boğazına ṭoğru çekdürdiler. Ve İstinye limānında tedārük olınmış ḥāżır envā'-ı eṭ'ime-i nefīse-i leẕīze ki 'izz-i ḥużūr-ı Şehinşāhīye sezāvār ola.[6] Ḳānūn-ı ḳadīm-i[7] Pādişāhī[8] üzre Ḳapu Aġası Ġazanfer Aġa ḥāżır ve nāẓır,[9] ve Kilarcı-başı ḥażretleri[10] yemegi ḳondurub ḥaẓẓ-ı firāvān ile yenilüb, eşribe-i laṭīfe-i bī-pāyān nūş-ı cān oldı. Ve envā'-ı ṭuḥaf ve hedāyā-yı merġūbe, muraṣṣa' ve mücevher pīşkeş çeḳilüb, sürūr-u-ḥubūrlara bā'iṣ oldı.[11] Ve Tersāne-i 'Āmire ketḫüdāsı ḳānūn-ı ḳadīm üzre dümen tutmak ḫidmetin idüb,[12] ve Ḳapudan Paşa ḥażretleri aḳ libās ile elinde 'aṣāsı maḳām-ı ḫidmetde ḳā'im olub, deryāya müte'allıḳ muṣāḥabetden ḫālī olmayub,[13] yüz pāre güzīde baştardalar ve mavnalar yapdırılmaḳ[14] içün

---

1) ḫavāṣṣ-ı ... ḥażretleri : R, Pādişāh-ı gerdūn-vaḳār ḫavāṣṣla ; D, omits // 2) 'izz : B, 'izzet // 3) on iki : R, iki // 4)pāre : B, اتوراق (oturaḳ) // 5) çekdirür : R, çekdürmeler ile // 6) ola : R, idi // 7) R, ḳadīm-i : E, ḳadīme-i // 8) Pādişāhī : R, Āl-i 'Oşmānī // 9) ḥāżır ve nāẓır : R, neẓāreti-yle // 10) ḥażretleri : B, daḫi // 11) sürūr ... oldı : B, omits // 12) idüb : B, edā idüb // 13) deryāya ... olmayub : D, umūr-ı deryā ve donanma muṣāḥabeti olınub : R, deryā müte'allıḳ muṣāḥabetlerden ḫālī olınmayub // 14) yapdırılmaḳ : B, yapdırmaḳ //

elli biñ naḳd[1] altun ḥāżır teslīm olınub, ve kifāyet idecek ḫazā'in virilmek üzre ḫayr du'ālar olındı. Fī 8 Zil Ḥ, 1007.

Vālī-yi Vilāyet-i Şarḳ Şāh 'Abbās
ṭarafından ilçilik ile mefātīḥ ve
nāme getüren Eşik Aġası Ḳaraḫān
Aġaya istiḳbāle çıḳılduġıdur.[2]

Evāsıṭ-ı şehr-i Zi'l-ḥiccede vālī-yi Vilāyet-i Şarḳ Şāh 'Abbās ṭarafından[3] Eşik Aġası Ḳaraḫān nām ilçi[4] nāme getürüb, Belḫ ve Buḫārā hākimi 'Abdullāh Ḫān Özbek Tatarı leşkeri-yle muḳaddemā vilāyet-i[5] Ḫorasan taḫtgāhı[6] şehr-i Herat ḳal'ası[7] ki Pādişāh-ı selefden ḳalmış nümūne-i devrān iken,[8] ve Meşhed nām şehr-i mu'aẓẓam sevād-ı a'ẓam[9] memleketini hezār ceng-ü-ḥarb-ü-ḍarb ile Ḳızılbaşān elinden alub, nice yıllar[10] ḳabża-i iḳtidārlarına girüb, taṣarruflarında iken,[11] 'Abdullāh Ḫān bi-emri'l-Ḫālıḳ'l-Mennān[12] sefer-i āḫiret iḫtiyār eyledüklerinde,[13]

---

1) naḳd : B, omits ; D, miḳdārı naḳd // 2) The title is omitted in H, B. // 3) B, ṭarafından : E, mirzādan // 4) ilçi : B, ilçisi // 5) vilāyet-i : B, ḫıṭṭa-i // 6) ṭaḫtgāhı : B, taḫtgāhı olan // 7) ḳal'ası : B, omits // 8) iken : B, omits // 9) sevād-ı a'ẓam : D, omits // 10) a'ẓam ... yıllar : B, daḫi nice sinīn // 11) iken : B, iken mūmā ileyh // 12) 'l-Ḫālıḳı'l-Mennān : B, Ḫālıḳ-ı Mennān // 13) bi-emri ... eyledüklerinde : D, vefāt idüb //

oğlı 'Abdülmü'min ḫān memleket-i[1] Semerḳand ve Bedaḫşānda cānigīn-i salṭanatı olub, ḥükūmeti zamānı[2] mümtedd olmayub,[3] hevāya münḳalib olmaġla, Ṭā'ife-i Özbekīye evżā'ına teḥammül itmeyüb, ortadan vucūdın izāle itmeleri-yle[4] Şāh 'Abbās [440b] leşker-i Ḳızılbāş ile "Mülk-i mevrūsumuzdur" diyüb ẕikr olan[5] memleket-i Ḫorasāna hucūm idüb, ceng-i fīrāvān ile bī-müheyyā[6] tekrār feth idüb zīr-i destine alub kāmkār olduġınun ferāḥ-u-sürūrın[7] Dergāh-ı Şehinşāhīye 'arż-u-i'lām idüb, ve alduḳları ḳılā'ıñ mefātīḥin, ki yigirmi dört ḳıṭ'a mefātīḥ[8] olmış 'arż-ı iḫlāṣ eyleyüb, bir altun tebsi ve bir gümüş tebsi[9] içinde[10] ḳoyub "Kilā'umuz ve kendümüz[11] pādiçāh-ı cihān-penāh ḥażretlerinüñdür" diyü[12] temelluḳ iẓhār[13] eylemişler. Ḳānūn-ı ḳadīm üzre Tersāne-i 'Āmire keṯḫüdāsı forsa baştardasın donadub, yanınca iki ḳıṭ'a mükemmel donanmış ḳadırġa[14] ile Üsküdārdan İstanbula geçürüb mükemmel raḫt ile[15]

---

1) memleket-i : H, B, omit // 2) D, ḥükūmeti zamānı: E, H, R, az zamān hükümetinde : B, çoḳ zamān cā-be-gīr-i hükūmet // 3) mümtedd olmayub : B, olamayub devletleri // 4) D, izāle itmeleri-yle : E, H, yetürmegle ; B, ref' itmege nīyet ile // 5) olan : B, olınan // 6) B, bī-müheyyā : E, بی حیا // 7) sürūrın : B, sürūrından // 8) mefātiḥ : H, B, miftāḥ : //, 9) tebsi : R, ḳutu // 10) içinde : B, içine ; R, ile // 11) D, ḳılā'umuz ve kendümüz ; E, B, ḳıla'da // 12) diyü : B, bende diyüb // 13) temelluḳ iẓhār : B, temelluḳ ; D, iẓhār-i ḫulūṣ // 14) ḳadırġa : B, ḳadırġalar // 15) Üsküdārdan ... ile : B, Üsküdār iskelesine yanaşub ilçi-yi mesfūrı bindürüb Gümrük-önine gelindükde ; R, Üsküdara geçdi ve ilçi-yi mezbūrı alub Emīn-öñi iskelesine getürdük altına mükemmel raḫt ve 'abāyī ile //

Istabl-ı 'Amireden esb[1] çekilüb bindi. Ve ol gün leşker-i İslām-penāh ālāt-ı ḍarb-u-ceng[2] ile bölük bölük çoḳ çoḳ istiḳbāle çıḳub, şevket-i devlet-i İslāmīyeyi iẓhār eyleyüb, Ṣadr-ı A'ẓam ve Serdār-ı ekrem sefere gitdügi belürmeyüb,[3] ḳorucı ve müteḳā'id ve küçükden[4] muḥāfaẓaya ḳalan Yeñiçeri beş biñ neferden ziyāde olub, ve cebeci ve ṭopcı ve ehl-i ḥiref ve sā'ir rü'esā ve 'Azeb ve Istabl-ı 'Āmire hüddāmı nice biñ nefer olub, Müteferriḳa ve çaşnigīr ve çavuş alayı[5] ve rikāb-ı hümāyūn aġaları ile[6] cem'īyet-i 'aẓīm olub, pesendīde eṭvār ile göndердiler. Ve Başdefterdārlıḳ ḫidmetinde ḳā'im-maḳām olan Defterdār Şems Efendi fermān-ı şerīf ile[7] ilçiye yanaşub merḥūm Yusuf Paşa evlerinde[8] nüzūl eyлediler. Geregi gibi i'zāz-u-ikrām olındı.

Fī 17 Zi'l Ḥ., 1007.

---

1) esb : B, at // 2) ceng : B, ḥarb // 3) gitdügi belürmeyüb : B, gitdügini bildürmeyüb ; D, gitdügi bildürilmeyüb // 4) B, küçükden : E, küçük // 5) alanı : B, omits // 6) ḳorucı ... ile : D, omits // 7) ile : B, mücibince // 8) evlerinde : B, sarāyına //

Serdār-ı a'ẓam ve ekrem ṭarafından
gelen mektūb ḫaberidür. Saṭurcı Meḥmed
Paşanuñ işin tamām itdükleridür. [1]

Evāḫir-i şehr-i Zi'l-ḥiccede sefer-i ẓafer-rehbere giden Serdār-ı a'ẓam ve ekrem İbrāhīm Paşa - edāme'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḫaẕretlerinden[2] mekātib-i şerīfe gelüb,[3] 'īd-i aḍḥā[4] یاغودینه ḳonagında olub,[5] Yeñiçeri Aġası aġa-yı kāmkār[6] Ḥasan Aġa[7] üç gün[8] muḳaddem Belġrada varub, Serdār-ı sābıḳ Saṭurcı[4412] Meḥmed Paşa Aġayı müsāferet itmek-içün da'vet eyleyüb, yoldaşlar ile ẓiyāfete varduḳlarında[9] ḳalabalıḳ ile varub daḫi[10] ayaġ üzre ṭurub, yerlü yerine oturmadın "Ḳatı[11] ḥükm-i şerīfi çıḳaruñ okunsun, Pādişāh-ı 'ālem-penāh ḫaẕretlerinüñ emr-ü-fermānı yerin bulsun" dinürken[12] Yeñiçerilerüñ 'ases-başısı çorbacı ilerü ṭurub[13] Paşanın başından destārın alub, boynına kemend taḳub,[14] ol ḥālde

---

1) The title is omitted in H, B. // 2) ḫaẕretlerinden : B, ḫaẕretleri ṭarafından ; D, ḫaẕretleri cenābından // 3) mekātīb-i şerīfe gelüb : R, mektūblar geldi ki // 4) aḍḥā : B, aḍḥāyı // 5) olub : B, eyleyüb // 6) aġa-yı kāmkār : D, omits // 7) B, aġa : E, aġa ḫaẕretleri // 8) üç gün : D, Yeñiçeri ocaġı-yle bizden üç gün // 9) müsāferet varduḳlarında : R, ẓiyāfet içün da'vet ve cümle Yeñiçeri neferātı-yle ẓiyāfet eyledi. // 10) paşa ... ayaḳ : B, paşayı da'vet eyleyüb aġa daḫi ẓiyāfete yoldaşları-yle ġalebe ile varub aġa // 11) ḳatı : B, ḳanı // 12) B, dirken : E, D, dinürken // 13) ṭurub : B, varub // 14) boynına kemend taḳub : R, boġazına kemend atdı ve غوری boġdı //

yıḳub, işin tamām iderler.[1] Ve ḳapucı-başıların, kethüdā[2] ve ḫazīnesi kātibin aḫz idüb[3] māl-ü-menāl ve[4] tecemmülin[5] żabṭ eyleyüb,[6] Āsitāne-i Sa'ādete vāḳı' olan mā-cerāyı i'lām eyledüklerinde ol gice[7] İstanbulda evleri mührlenüb, Bostāncı-başı Ferhād Aḫa bostān oğlanlarına[8] bekledüb, irtesi İç-hazīnedār-başı Muṣṭafā Aḫa baltacılar ile[9] varub muḫallefātın ḳabż idüb, yigirmi beş çift sanduḳ Sarāy-ı 'Āmireye naḳl olındı. Ḫalḳ-ı 'ālem "cezā ve[10] sezā"[11] diyüb merḥamet-ü-şefḳat ile yād itmediler.[12] İki yıldan berü 'asākir-i mansūreniñ ḳā'idi[13] olub,[14] a'dā-yı dīn üstine ḥüsn-i tedbīr-ü-tedārük ile varub, dīn-i mübīniñ ve[15] ehl-i İslāmuñ öcin[16] alıvirmege ḳādir olmayub eger[17] ḳal'a-i Vaç ve eger[18] ḳal'a-i Varad da çekilen zaḥmet-ü-emekler hebā oldı. Ḫuṣūṣā Yanıḳ gibi ḳal'a-i nāmdār[19] bir gün içinde küffār-ı ḫāksār eline düşdi. Ve vilāyet-i Budun a'dā-yı dīn

---

1) iderler : B, eylediler // 2) keṯḫüdā : B, ve kethüdāsı // 3) idüb : B, olınub // 4) B, ve : E, omits // 5) tecemmülin : B, tecemmüli // 6) eyleyüb : B, olınub // 7) ol gice : B, der-'aḳab // 8) bostān oğlanlarına : D, bostāncılara // 9) baltacılar ile : B, baltacılara-yle // 10) ve : B, ى // 11) cezā ve sezā : D, cezāsın buldı ; R, bu cezāya sezādur // 12) merḥamet ... yād : D, hiç merḥamet // 13) ḳā'idi : D, قيدى ; R, قنده // 14) ḳā'idi olub : B, serdārı iken // 15) dīn-i mübīniñ ve : B, omits // 16) öcin : B, intiḳāmın // 17) olmayub eger : B, olamayub gerek ; R, olmadı lākin // 18) Vaç ve eger : B, Vaçda gerek // 19) nāmdār : B, üstüvār //

elinde ḫarāb-u-yebāb-u-vīrān ola, çāre-sāz olub, dermāna müteṣaddī olmadı. Hemān keyd-ü-mekrde pehlivān olub rüşvet ile dirlik virmekde nāmı var idi" didiler. Raḥmetu'llāh 'aleyh.

Eflaḳ la'īni üstine serdār olan Vezīr
Maḥmūd Paşa ḥażretlerine Ḫazīne-i
Enderūndan 'ulūfe gönderildügidür.[2]

Ve evāḫir-i şehr-i Zi'l-ḥiccede Ṭuna cānibine Serdār olan Vezīr-i müşīr-i bā-tedbīr Maḥmūd[3] Paşa ḥażretleri 'arżlar[4] ile gelen[5] sekbān-başı ile me'mur Yeñiçeri yoldaşlaruñ[6] 'ulūfeleri-yçün Yaya-başılara ve Çorbacılara sa'ādetlü Pādişāh-ı cihān-penāh ḥażretleri[4a1b] Ḫazīne-i Enderūndan bu def'a daḫi dört kise altun ki onar bin üzerine 'aḳd olınub, tamām ḳırḳ biñ kāmilü'l-'ayār altun[7] Dīvān-ı mu'allāya vüzerā-yı 'iẓām ḥażretleri naẓarına çıḳub[8], mezbūrlara teslīm olınub, irsāl olındı.
Fī 26 Zi'l-Ḥ., 1007.

---

1) B, -u- : E, omits // 2) The title is omitted in H, B. //
3) Maḥmūd : B, R, Ḥasan // 4) Paşa ḥażretleri 'arżlar : R, paşanuñ 'arżları // 5) gelen : B, gelen ādemlerine ol ṭarafda //
6) Yeñiçeri yoldaşlaruñ : B, olan Yeñiçeri ṭā'ifesinüñ //
7) kāmilü'l-'ayār altun : B, sikke-i ḥasene // 8) ḥażretleri naẓarına çıḳub : B, ḥużūrlarında //

Vilāyet-i Ḳaramanda ẓulm-ü-bī-dād[lıḳ]
iden[1] erāzil-i nāsdan ḥāṣıl olan Ḥüseyn
Paşadan şikāyet idenler aḥvālidür.[2]

Ve bu eşnāda vilāyet-i Aneṭolıda ve Ḳaramanda, sābıḳā beglerbegilikden ma'zūl[3] Ḥüseyn Paşa nām ẓālim-ı ẓulmet-sirişt erkān-ı sa'ādetde meşhūr āşikārı rüşvet alanlara pīşkeş-ü-hedāyā virmek ile vilāyet muḥāfaẓasına ve muḫālif[4] teftīşine[5] ve sefere 'asker sürmege elinde aḥkām-ı şerīfe alub, çıḳub memleket üstine müstevlī olub, eşḳıyā ve erāzilden[6] yanına cem' olan مقدجی[7] eli tüfenklü sekbān, nice yüz[8] nefer melā'īn evbaş-u-ḳallāş صباحی[9] ṭā'ifesi-yle re'āyā-yı memlekete tekālīf-i çāḳḳa itmegle, ḳużāt-ı zamān[10] ile zindegānī idemeyüb nice maḥall-ü-mekānda[11] fesādātları ceng-ü-cidāle mü'eddī olub, ifrāṭ-u-tefrīṭ ile siyāset iderek[12] nāmı Celālī oldı. "Memleket tārāc ider " diyü ḳāżīlar[13] dürlü dürlü 'arālar ile şekvācıla göndérüb,[14] Dīvān-ı mu'āllāda nice nice[15] feryād-u-figān ile dād-ḫᵛāhlıḳlar idüb, velveleleri 'ālemi ṭutdı.

---

1) ẓulm ... iden : D, ẓālim-ü-bī-dād // 2) The title is omitted in H, B. // 3) ma'zūl : B, ma'zūl olan // 4) B, muḫālif : E, D, مخالیف ; R, muḫāliflerüñ // 5) teftīşine : R, teftīşlerine // 6) eşḳıyā ve erāzilden : B, erāzil ve esāfilden // 7) مقدجی R, مقلجی // 8) yüz : H, omits // 9) nice ... صباحی : D, omits // 10) zamān : B, zamāne // 11) nice ... mekānda : B, niçe nice yerlerde // 12) iderek : U, iderki // 13) ḳāżīlar : B, eṭrāf ḳāżīları // 14) gönderüb : B, gönderüb gelüb // 15) nice nice : B, 'aẓīm //

Ruḳ'alar ġunılub,[1] mevālī-yi 'iẓāma ve müfti'l-enām ḥażretlerine varub,[2] ḳatline fetvālar[3] isteyüb[4] "Elbette üstüne leşker ile bir yarar Serdār nasb eyleñ" diyüb erkān-ı sa'ādet içre ḳużāt[5] ile eşirrā-yı ḫalḳ müttefiḳ olub, vüzerā-yı 'iẓāma küstāḫāne çoḳ kelām-ı nā-sezā-ü-revā[6] söylediler. "Vilāyet elden gitdi. Müslimānlaruñ ehl-ü-'iyālleri ve māl-ü-menālleri pāymāl oldı. Bir cānibde[7] Ḳara Yazıcı eṭrāf-u-ekñāf-ı memleketi ġārat idüb, dürlü dürlü ġalġunlar idüb,[8] 'ālemi vīrān itmekdedür. Feryādumuz işidüb, dād idelüm[9] dimezsüz. Ḥarām-zāde ve memleket-ḫarāmīlerin-[142 a]den Müslimānları ḫalāṣ[10] itmezsüz. Ve belki mu'īn olub, üzerlerine taġalluṭ[11] idersüz.[12] Nice[13] vālī ve ḥākimsüz. Ḫalīfe-i zemāndan yedigüñüz[14] ni'met ḥaḳḳını virmezsüz. Ümmet-i Muḥammedüñ[15] 'ırżı ve devlet-i[16] İslām gitdi. Her ṭaraftan

---

1) ruḳ'alar ġunılub : D, omits // 2) ġunılub ... varub : B, ġunduḳlarından ġoñra şeyḫülislām ḳapusına varub mezbūrlaruñ // 3) fetvālar : R, ḥüccet ve fetvālar // 4) B, isteyüb : E, D, itdürüb // 5) ḳużāt : B, ḳużāt-ı eṭrāf // 6) -ü-revā : B, omits // 7) cānibde : B, ṭaraftan // 8) dürlü ... idüb : B, gün-ā-gün ġalġunlar ile // 9) B, idelüm : R, idelim // 10) ḫalāṣ : B, taḫlīṣ // 11) taġalluṭ : B, toġlīṭ ; R, teslīṭ-ı eşḳıyā // 12) feryādumuz ... idersüz : D, omits // 13) nice : B, ne şekil // 14) B, yedigüñüz : E, yediñüz // 15) B, Muḥammedüñ : E, dīn-i mübīnüñ // 16) devlet-i : şevket-i //

a'dā-yı dīn-ü-devlet-i hücūm eyledi.[1] Siz bunda mesned-i vezāretde envā'-ı[2] bid'at-i seyyi'e va'ż-u-iḥdāş eyleyüb olmayan işler zamānuñuzda ẓuhūr eyledi. Söylerüz diñlemezsüz. İcrā-yı ḥaḳḳ itmekde[3] rüşvet alub, 'acz gösterürsüz" diyüb envā'-ı[4] kelimāt eylediler. Kārger[5] olmadı.

Ḳapudan Paşa ḥażretleri deryā seferine gitdügidür.[6]

Evā'il-i Muḥarremü'l-ḥarāmda niheng-i lücce-i deryā-yı zihebr-i kūh-ı veḳā İbn-i Caḳal Ḳapudan Paşa[7] - edāme'llāh ta'ālā iclāle-hü - ḥażretleri yigirmi beş pāre başṭarda ve[8] ḳadırġalar ile mükemmel donanub, şuhūr-ı Rūmīye Temmūzınuñ on ikinci güni ṣaldı-rub,[9] deryā muḥāfaẓasına çıḳdılar. Allāh ta'ālā ḥıfẓ-u-emānında sālim eyleyüb, ḫayr-u-sa'ādet ile 'avdet müyesser eyleye. Bi-menni-hi ve ḫafī-yi luṭfi-hi.[10]

Diyār-ı Miṣrīyeden ḳadırġalar geldügidür.[11]

---

1) her ... eyledi : D, omits // 2) envā'-ı : B, gün-ā-gün //
3) mesned-i ... itmekde : D, omits // 4) envā'-ı : B, gün-ā-gün //
5) kārger : R, kār // 6) This chapter is omitted in D. //
7) paşa : B, Sinān Paşa // 8) ve : B, omits // 9) güni ṣaldırub : R, ṣalı güni // 10) Allāh ... luṭfi-hi : B, R, omit //
11) The title is omitted in H, B ; this chapter is omitted in D. //

Ve bu esnāda diyār-ı Mıṣrīyeden[1] ḳadīmī gele-geldügi üzre[2] ḥaṣṣa-i hümāyūn içün sükker-i[3] mükerrer ḳadırġalar ile[4] geldi. Mekātib[5] ile aḥvāl-i mülk ve māl inhā eyleyüb, ve yine ārām-u-ḳarār itmeyüb, donanma-yı hümāyūna ḳapudan Paşa ḥażretlerine mülāḳī olmaġa gitdiler. Fī 9 Muḥ, 1008.

Ve "Barut-ı Mıṣr ile memlū iki ḳadırġa Selanik iskelesine gidüb, andan sefer-i ẓafer-ṣi'ār ve[6] Serdār-ı 'asker-i manṣūreye yetiṣdüreler" diyü me'mūr olmışlardı, gitdiler.

Ḥüseyn Paşa fesādātın ref'-u-def' itmek-içün Serdār vezīr ta'yīn olunduġıdur.[7]

Ve yine bu esnāda 'āmme-i ḫalḳ ḳużāt ve 'ulemā ile, vilāyet-i Ḳaraman muḥāfaẓasına ve sefere 'asker sürmege fermān ile ta'yīn olınan ma'zūl[8] Beglerbegi Ḥüseyn Paşa nām ġaddār ve seffāk-i bī-pāk mel'ūnuñ ẓulm-u-te'addīsinden müteşekkī olanlar,[9] Sinān[10] Paşa merḥūm-oġlı vezīr Meḥmed Paşa ḥażretlerini Serdār ta'yīn

---

1) diyār-ı Mıṣrīyeden : R, cānib-i Mıṣr-ı Ḳāhireden // 2)üzre : B, minvāl üzre // 3) sükker : B, şeker // 4) ḳadırġalar ile : R, ḳadırġaları // 5) mekātib : B, şikāyet // 6) ṣi'ār ve : B, ṣi'ārda // 7) The title is omitted in H, B. // 8) ma'zūl : B, omits // 9) müteşekkī olanlar : B, dād-ḫᵛūh olmagla bi-'l-āḫara // 10) Sinān : R,wrongly gives the name as Ḥüseyn here, and a few lines later gives Ḥasan //

itdürüb, çıḳub üstine varub, def'-i şerr-u-şūr idüb, belki [442 b] vücūdların[1] ṣaḥīfe-i 'alemden ḳaldırub, ve[2] Ḳara Yazıcı nāmına ve anlaruñ mānendi دار دعاى nüm[3] serdār-ı[4] sūḫte[5] memleket içinde segbān-ı[6] tüfenk-endāzlar ve cem'īyet[7] ile gezüb,[8] her ṭarafdan Müslimānlara ġadr-u-ḥayf üzre olan eşkıyā ve[9] ẓalemenüñ haḳḳından gelmege serdār fermān olınub,[10] gitmek emr olındı. Fī 12 şehr-i Muḫ, 1008.

Evāḫir-i şehr-i mezbūra varınca mütoşekkī ve dād-ḫ^{v}āhlar[12] gitdükce mütezāyid olub, Dīvān-ı mu'allā ġavġaları-yle[13] ṭoldı. Āḫir-i kār teḳāżālarından oturılmayub,[14] Vezīr-i şecā'at-şi'ār Meḥmed Paşa ḥażretleri Üsküdāra göçüb, çadırların[15] ḳurub, şehre münādīler nidā[16] idüb,[17] "Kenār-ı serḥadd-i mansūrede dirlik isteyen[18] ata ve ṭona ve yaraġa[19] ḳādir olanlar varsūn Meḥmed Paşa ḳapusında dirlige yazılsun. On böşe yigirmiye ve otuza" dinildi.[20] Yarār yigitler yazılub, çavuş ve ḳapucılardan

---

1)vücūdların : B, vücūdın // 2) ve : B, 'ale-'l-ḫuṣūṣ //
3) nāmına ... nüm : B, didükleri // 4) serdār : D, omits //
5) sūḫte : B, sūḫtevāt // 6) sekbān-ı : R, سكبان // 7)tüfenk ... cem'īyet : B, ve tüfenk-endāz ile tecemmü' // 8) gezüb : D, omits ; ., // 9) ve : B, omits // 10) serdār fermān olınub : D, fermān sādır olub //11) 12: H, B, 22 //12) dād-ḫ^{v}āhlar : B, dād-ḫ^{v}ān // 13) ġavġaları-yle : H, B, ġavġa ile //14) āḫir-i kār teḳāżālarından oturılmayub : D, āḫirü'l-emr // 15) çadırların : R, Ṭogancılar meydānında çadırların // 16) münādīler nidālar : D, nidālar // 17) idüb : B, itdürüb // 18) isteyen : B, isteyenler ve // 19) ve yaraġa : H, B, R, omit // 20) dinildi : B, dinilmegin //

yüz nefer ādem defter ile[1] ta'yīn buyurıldı. Her ṭaraf dīn-ü-devlet düşmeni-yle[2] ṭolub Müslimānlara ve re'āyā-yı memlekete ẓaleme[3] müstevlī olub, ehl-ü-'iyāl ve māl-ü-menālleri[4] ġaret-ü-tārāc olmaġla ḳatl ve ḳıtāl 'ālem yüzini[5] ṭutdı.[6] Fitne-i āḫir-zamān ẓuhūr eyledi. Allāh ta'ālā ḫayr ẓaferler müyesser eyleyc.[7] Ve biñ nefer eski emekdār 'acemi oġlanı ḳapuyu çıḳmaḳ emr olındı.[8] Ḫalīl Paşa-yı Celīlü'l-ḳadr ḥażretleri bi-nefsi-hi[9] sarāyında ḳapu eyleyüb biñ neferi iḫrāc idüb,[10] sefere gitmek üzre yazub, Aġa yerine İstanbulda muḥāfaẓaya ta'yīn olınan Ḫasekiyi[11] aġa ta'yīn idüb, dört nefer 'acemi-oġlanı yaya-başı-ların ve altı nefer ṭafra[12] börklü zaġarcı[13] ve sokbān sefere Ḥüseyn Paşa üstine ta'yīn buyurılub, İstanbul muḥāfaẓasına eski Şolaḳ-başı fermān olındı.

Ve evāḫir-i şehr-i Muḥarremde Vālī-yi vilāyet-i Şarḳ Şāh 'Abbās Mirzādan nāme ile mefātīḥ-i ḳılā' getüren Eşik Aġası Ḳaraḫān Aġa on beş nefer tevābi'-yle Dīvān-ı ma'delet mekāna

---

1) defter ile : B, bā-defter // 2) B, dīn ... düşmeni-yle : E, U, devlet düşmeni ile 'Ālem ; D, devlet düşmeni-yle // 3) ẓaleme : H, B, R, ẓulm // 4) D, menālleri : E, menāli // 5) yüzini : B, yüzin ; D, omits // 6) yüzini ṭutdı : R, ḳapladı // 7) ẓuhūr ... eyleyc : H, yüzin ṭutdı ; B, yüz gösterdi // 8) olındı : B, olınmaġla // 9) bi-nefsi-hi : B, R, kendi // 10) neferi iḫrāc idüb : R, nefer 'Acem-Oğlanların ḳapuya çıḳardı // 11) D, Ḫasekiyi : E, Ḫaseki // 12) ṭafra (طفره) : D, ṭoğrı ; R, omits // 13) zaġarcı : R, atlı zaġarcı //

gelüb, tekrār ẓiyāfet olınub, ri'āyet-ü-hürmet ile ḫil'at-ı fāḫire virilüb, ve vācib-i lezeẕ 'ulūfesi virilüb[1], ḳalabalıḳ dīvān oldı. [443 a] Girüb pāye-i serīr-i a'lāya yüz sürdiler. Ve ba'de-hū ikinci gün yine ḳā'im-maḳām-ı ṣadāret-i 'uẓmā Ḫalīl[3] Paşa ḥażretleri ilçiyi da'vet-i ziyāfet idüb bezl-i ni'am-ı fırāvān eylediler.[4] Ve ḳānūn üzre ḫil'at-ı fāhireler giyüb,[5] mukemmel raḫṭ ile atlar çekdiler. Fi't-ta'rīḫi'l-merḳūm.

Sinān Paşa-zāde Meḥmed Paşa ḥażretleri ḫā'in olan Ḥüseyn Paşa üstine çıḳub gitdügidür.[6]

Evā'il-i şehr-i Şaferde Sinān Paşa-oğlı Meḥmed Paşa - edāme' llāh ta'ālā iclāle-hū - ḥażretleri Üsküdārdan göcüb, ḫa'in[7] olan Ḥüseyn Paşa üzerine girdiler. Ve yeñiden ḫapuya çıḳan biñ nefer Yeñiçeriler "Niyyetü'l-ġazā" diyüb[8] memleket ḥarāmīlerin Müslimānlar üstinden[9] def' itmege çıḳdılar. Tā[10] serḥadd-i manṣūreye

---

1) virilüb : D, çıḳub // 2) D, ḳā'im-maḳām-ı ṣadāret-i 'uẓmā ; E, maḳām-ı ṣadr-ı a'ẓamda ; B, a'ẓamīde olan ḳā'im-maḳām // 3) Ḫalīl : B, omits ; R, erroneously gives the name as; 'Ali // 4) ilçiyi ... eylediler : B, sefīr-i mezbūrı da'vet idüb ẓiyāfet eyledi // 5) giyüb : B, giydürüb // 6) The title is omitted in H, B. // 7) ḫā'in : B, ḫā'in-i devlet // 8) diyüb : R, ḳaṣdü'l-a'da diyü // 9) üstinden : H, B, üzerinden şerr-ü-şūrların // 10) nīyyetü'l-ġazā ... tā : D, daḫi niyyet-i ġazā ile çıḳdılar //

varınca vilāyet içinde ẓāhir olan Celālī[1] ehl-i fesāduñ vucūdların ʻālemden ḳaldırub, memleket-i İslāmīyeyi muḥāfaẓa eyleyüb, Diyārbekirde ḳışlayalar" diyü fermān olındı.

Sefer-i ẓafer-egerdan Serdār-ı aʻẓam
ḥażretleri ādemi baʻż-ı aḫbār getürdügidür.[2]

Ve bu eşnāda Serdār-ı aʻẓam ve ekrem ṭarafından ḳapucıbaşısı Aḥmed Aġa gelüb, aḫbār-ı ġarībe getürdi.[3] "Erdel laʻīn şulḥa ṭālib olub, iki yıllıḳ maḳṭūʻın pişīn teslīm eylemek üzre ḥīle ve ḫudʻası duyılub, Tatar[4] ḫānı Ġāzī Girāy ḫān memleket-i Erdel tārācına girüb, başlarına dār-ı cihān[5] teng-ü-tar olduġın[6] bildürdi. Ve ʻasker-i manṣūreniñ[7] niyyetleri[8] Üstorgon ḳalʻası üstinde ceng-ü-neberd üzre olmaḳdur. ḫayr ve ẓaferler muḳadder-ü-müyesser ola.[9] Dorgāh-ı ʻizzetden duʻā-vü-münācāt üzre[10] olasız" didi.[11] Ve"Eflāḳ laʻīni Miḥal yanında[12] Erdel

---

1) ẓāhir olan Celālī : B, ẓuhūr iden Celālī ve // 2) The title is omitted in H, E. // 3) getürdi : B, getürdi şöyleki ; R,getürdi// 4) duyulub Tatar : B, maʻlūm olub Ḳırım // 5) girüb ... cihān : B, gidüb küffāruñ başına dār-ı dünyā // 6) başlarına ... olduġın : R, cihānı başlarına tenk-ü-dār idüb dünyānuñ kaç bucaḳ olduġın Erdel kāfirlerine // 7) girüb ... manṣūreniñ : U, omits // 8) B, manṣureniñ niyyetleri : E, manṣūre niyyetleri // 9)üzre ... ola : B, olmaḳ üzredür hemān // 10) münācāt üzre : D, münācātda // 11) didi : B, dimiş // 12) B, yanında : E, üstinde //

melā'īninden[1] kimse ḳalmamışdur. 'Bu cānibde biz[2] sulḥa ṭālibüz. Sonde başuñ tedārükin gör" diyü ḫaber-i şāfī cevāb-ı ḳaṭ'ī virmişdür.[3] Yanında kendi yayasından ġayri hiç bir mel'ūn yoḳdur.[4] Terġovişteded ür. Be-her ḥāl mudārā ṭarīḳı-yle temelluḳ idüb,[5] ve[6] belki ḳılıç ve ḳaftan gönderilmek gerekdür" diyü telḳīn eyledükleri ḫaberi gelüb, bunda erkān-ı devlet arasında[7] çendān pesendīde düşmedi. Ve la'īn Miḥal mezbūruñ daḫi sözi bir olub,[8] [443 b] "Beher hāl Osmānlunuñ saṭve-i ḳāhiresinden hiç bir vechle ḫalāṣ mümkin-ü-müyesser degildür. Ve eger rehnde virilse[9] 'ahd-ü-emān olsa ve dīn-i İslāma girilse elbette eşšedd-i siyāset ile ḳatl-ü-intikām olınmaġumuz[10] muḳarrerdür. Bari hemān bildügümüzden ḳalmayub, ceng üzre olmaḳ yegdür" didügi ḫaberi geldi. Ve "Yerköġi ḳal'ası elbette yapılsun. Ve ḳal'a-yı İbra'il[11] yapılsun"[12] diyü Serdār Maḥmūd Paşa ḥażretlerine mü'ekked ḫaṭṭ-ı

---

1) Erdel melā'īninden : D, Erdellüden // 2) bu cānibde biz : B, ve Erdel ṭarafından Miḥal la'īne bizler // 3) başuñ ... virmişdür : B, şāfī cevāb başın tedārükin gör diyü ḫaber göndermişler, ḥāṣılı mūmā ileyhüñ // 4) hiç ... yoḳdur : B, bir millet yoḳdur ve kendi // 5) D, temelluḳ idüb : E, ḳılınub // 6) ṭarīḳı-yle temelluḳ idüb ve : B, yüzinden ḥareket olınub // 7) arasında : B, miyānında // 8) bir olub : B, buki // 9) virilse : B, virilse ve // 10) olınmaġumuz : H, olınmaḳ // 11) D, İbra'il : E, U, ابراهيل 12) ve ... yapılsun : B, omits //

hümāyūnlar mirāren[1] varmış-iken Serdār-ı a'ẓam ḥażretlerinden[2] mü'ekked mektūblar vārid olub, "Zinhār öte yaḳaya geçmeyüb, Mihal la'īn ile mudārāda olub, muḫālefet üzre olmayasın" dinilmegin ḳanġısı ile 'amel idecegin bilmeyüb, ḥayret-u-inḳılābda muẓṭarr olduḳları şāyi' oldı.[3] İki yüz yıldan berü Āl-i 'Oşmān ḍarbet-i şimşīr-i İslām ile[4] feth eyleyüb kal'alar yapduġı memleketi, ra'īyetden ḥāṣıl olub, maḳṭū' vire-gelen melā'īn,[5] dār-ı İslāmı yaḳub yıḳub, ḫarāb-u-yebāb eyleyen la'īn ile mudārā eylemek ne mertebe ża'f-u-'aczdür. Mulāḥaẓa olına. Allāh[6] ta'ālā ehl-i İslāmı dā'imā manṣūr-u-muẓaffer a'dā-yı dīn üzerine ġālib-ü-ḳāhir olub, hemīşe düşmen münhezim-ü-maḳhūr ola.[7]

Tetimme-i ḳıṣṣadur.[8]

Ṣāḥib-i sa'ādet[9] Serdār-ı a'ẓam-u-[10]ekrem ḥażretlerinüñ[11] ḫazīnedār başısı āḫirete intiḳal idüb, "Bunda[12] olan[13] tecemmül

---

1) hümāyūnlar mirāren : B, hümāyūn // 2) ḥażretlerinden : R, İbrāhīm Paşa ṭarafından daḫi // 3) oldı: B, ḥāṣıl-ı kelām // 4) şimşīr-i İslām ile : B, şimşīri-yle // 5) melā'īn : B, bir la'īn // 6) Allāh : B, hemān Ḥaḳḳ // 7) Allāḥ ... ola : D, omits // 8) This chapter is omitted in D. // 9) ṣāḥib-i ṣa'ādet : B, vezīr-i a'ẓam // 10) a'ẓam-u- : B, omits // 11) -u-ekrem ḥażretlerinüñ : R, İbrāhīm Paşanuñ // 12) idüb bunda : B, itmegle İstanbulda // 13) B, olan : E, olan temevvül ve //

ve emlāki żabṭ olınub, perişān olmasun" diyü iffetlü[1] Sultān ḥażretlerine mekātib[2] ile ḫaber içün[3] gelmişdi.
Fī 2 Şafer 1008.

Şām Beglerbegiliginden gelüb vezāret ile
teşrīf buyurılan Aḥmed Paşa ḥażretleri
'isyān iden Ḥüseyn Paşa üstine çıḳub gitmek
fermān olındugıdur.[4]

Evā'il-i şehr-i Şaferde Şām Beglerbegilibginden ref' olınan Aḥmed Paşa ḥażretleri geldi.[5] Vilāyet muḥāfaẓasına me'mūr olub, 'isyān-u-ṭuġyān iden ḫā'in[6] Ḥüseyn Paşa def'ine serdār ta'yīn-ü-fermān olınan Vezīr-i müşīr-i bā-tedbīr Sinān Paşa-zāde Meḥmed Paşa - edāme'llāh ta'ālā iclāle-hū - ḥażretleri-yle ḳoşundı[7] olub sefer esbābı veṭavarı ḥāżır def'-i düşmene [444 a] bile[8] gitsün" diyü fermān-ı celīlü'l-ḳadr sādır olub,[9] ve yine bu mā-beynde şefā'at-pezīr olub, mesned-i vezāret ile teşrīf buyurıldılar.[10] Dīvān-ı ma'delet-mekāna gelüb oturdılar. Ḳānūn-ı ḳadīm üzre on iki ḳat pīşkeş çeküb, pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürdiler.

---

1) R, iffetlü : E, sa'ādetlü // 2) mekātib : B, mektūb //
3) içün : B, omits //4) The title is omitted in H, and given in B as : Aḥmed Paşa ḥażretlerinüñ pīşkeş çekdükleridür. //
5) geldi : B, Āsitāne-i devleto geldügünde // 6) ḫā'in : B, ḫā'in-i devlet-i 'alīyo // 7) ḳoşundı : B, ma'īyet üzre //
8) ve ṭavarı ... bile : B, mükemmel olmagla düşmen def'ine ma'an // 9) olub : B, olmış iken // 10) buyurıldılar : B, olınmagın //

Ve Erżurūm defterdārlıġın[1] pīşīn naḳdīye Ḫızāne-i[2] 'Āmireye aḳçe teslīm itmege te'ahhüd eyleyen Mevḳūfātcī[3] Meḥmed Çelebi ref' buyurılub, Diyārbekir defterdārlıġından gelen Mālik Meḥmed Efendi ta'ahhüdi ḳabūl itmegin, gelüb yerine oturub, ḫil'at-ı fāḫire giyüb, girüb pāye-i serīr-i 'ālem-maṣīre yüz sürdiler. Ve vezīr olan Aḥmed[4] Paşa ḥażretleri[5] elbette düşmen-i ḫā'in[6] üstine bir cānibden ol daḫi yürisün, ṭurmasun çıḳsun gitsün" diyü fermān olındı.[7] Çıḳub gitdiler.

Selānik ḳāżīlıġı virildügi ve daḫi vāḳı' olan vaḳāyi'dür.[8]

---

1) Ve Erżurūm defterdārlıġın : B, Mevḳūfātī Meḥmed Çelebi ref' olub, yerine Mālik Meḥmed Efendi oturduġıdur // 2) naḳdīye ḫızāne-i : B, 'an naḳd ḫazīne-i // 3) mevḳūfātcı : B, D, mevḳūfātı // 4) vezīr olan Aḥmed : B, me'mūr olan vezīr Meḥmed // 5) vezīr ... ḥażretleri : R, Şāmdan gelüb Ḳubbe-nişīn olan vezīr-i müşīr Aḥmed Paşa ḥaḳḳında // 6) düşmen-i ḫā'in : B, düşmen-i devlet Ḥüseyn Paşa ; D, Celālī // 7) bir cānibden ... olındı : B, 'icāleten gitsün diyü fermān olınmaġla // 8) The title is given in B as : Selanik ḳāżīsı Müftī-zāde serīr-i devlete yüz sürdigi ve Üveys Paşa-zāde Meḥmed Paşa ḥażretleri otuz/yüz aḳçe irsālīye yetişdürdügidür ; This chapter is omitted in D.

Ve Selānik ḳāżīsı olan Müftī-zāde Efendi daḫi gelüb,[1] pāye-i serīr-i a'lāya yüz sürdiler. Ve Aydın ve Ṣaruḫān muḳāṭa'ātından muḥaṣṣılü'l-emvāl[2] ta'yīn olınan Üveys Paşa-zāde Meḥmed Paşa ḥażretleri otuz yük akçe irsālīye ile baḳūyā taḥsīl eyleyüb[3] yetiṣdürdiler. Ve ba'żı tüccāruñ eṭrāf ve eknāf-ı memlekete ḳalb akçe kesdürmek içün gönderdügi[4] külçe nuḳraları girift olınub, mīrī içün żabṭ eylediler.[5] Ve ḫalḳ-ı 'alem inṣāf ile mu'āmeleden ḳalub, bir dirhem ḫāliṣ gümüşden sekiz akçe kesdirüb ve Pādişāh-ı 'alem-penāh ḥażretleri Dīvān-ı 'ālīden[6] mevācib içün[7] her kime virilürse alan[8] dirhem ile ḳallāba ṣatub,[9] anlar daḫi[10] bir dirhemden on altı on yedi akçe kestirilmek[11]üzre baḳır ve ḳalay ḫalṭ eyleyüb, memālike[12] ḳalb akçe yayılub, kesdürürler.[13] Aḥvāl-i 'alem muḫtell-u-müşevveş olub, gitmekdedür. Hic bir vechle[14]mu'āmeleye mecāl ḳalmayub, nā-Müslimānān kār-ı 'ālemi ḫarāb-u-yebāb eyleyüb, giderler. Allāhümme ḥavvil ḥāle-nā ilā aḥseni'l-ḥāl.[15]

---

1) gelüb : R, Dīvān-ı hümāyūna geldi, ḥużūr-ı hümāyūna girüb // 2) muḥaṣṣılü'l-emvāl : B, R, muḥaṣṣıl-i emvāl // 3) eyleyüb : R, eyleyüb Āsitāne-i Sa'ādete // 4)B, gönderdügi : E, omits // 5) eylediler : B, olındı // 6) 'ālīden : B, 'ālīde // 7)içün : B, içün pāk akçe // 8) alan : B, alan ḫā'inler // 9)alan ... ṣatub : R, alanlar ḳalb-zenlere dirhem ile ṣararlar //10) B, anlar daḫi : E, omits // 11) B, kestirilmek : E, omits //12) memālike : B, omits; R, eṭrāf-ı memālike //13) kesdürürler : B, omits // 14) vechle : B, dürlü // 15) giderler ... ḥāl : B, gitdiler //

Sefer-i ẓafer-rehberde vāḳı' olan aḥvāl-ü-eṭvārdur. [1]

Sefer-i ẓafer-rehberden ḳapucı gelüb, mekātib-ü-aḫbār getürdi.[2] "Budun üstine küffār-ı ḫāksār üşüb,[3] Beglerbegisi olan Dev Süleymān Paşa[4] dilīrāne kendüzi conge meydāna çıḳub, şikest olub, şehīd[5] oldı[6] [444 b] ve yāḫud nā-bedīd[7] oldı. Veyā giriftārdur"[8] didiler.[9] Ve Nişāncılıḳdan Re'is olan Mūsā Efendi maraż-ı zaḫīrden[10] āḫiret seferin eyledi. Üsekde[11] defn olındı. Ve Küçük Ḥamza Efendi Re'īsü'l-küttāb oldı. Baş-tezkireci[12] Ḥasan Beg-zāde oldı" diyü mekātībde beyān olınmış.

Merḥūm Ebu's-Su'ūd-zāde Muṣṭafā Efendinüñ intiḳālidür.[13]

---

1) The title is omitted in H, and given in B as: Sefer-i ẓafer-eserden bir ḳapucı gelüb mekātīb getürdügidür // 2)ḳapucı ... getürdi : R, mektūblar [ile] ḳapucı-başı geldükde öyle ḫaber getürdi ki // 3) üşüb : B, üşüb Budun // 4) Paşa : R, Paşa bir miḳtār ġuzāt-u-mücāhidīn ile // 5) şehīd : B, yā şehīd //6)B, oldı: E, D, olduġı //7)nā-bedīd : R, nā-būd ve nā-peydā //8)ve yāḫud ... giriftārdur: B, yā giriftār olub nābūd oldı //9)girifdārdur didiler: D, esīrdür didiler// 10) maraż-ı zaḫīrden : R, omits // 11)Üsekde : R, Üsküdārda // 12) baş-tezkireci : B, büyük tezkireci //

13) The title is given in B, as: Rūmili ṣadrından müteḳā'id Mevlānā Muṣṭafā Efendi 'ālem-i 'uḳbāyā naḳl itdügidür. //

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Şaferde Ebu's-Su'ūd-zāde Rūmili Ḳāżi-'askerliginden müteḳā'id Mevlānā Muṣṭafā Efendi maraż-ı sū'-i mi'deden çok zamān elem-keşīde olub, ifāḳat[1] müyesser olmayub, mihnet-ābād dünyādan çıḳub Sarāy-ı sürūr-ı 'uḳbāda ḳarār[2] eyledi.[3] Raḥmetu'llāh ta'ālā 'aleyh. Cümle erkān-ı devlet vüzerā-yı 'iẓām 'ulemā-yı kirām meşāyiḫ-i enām cāmi'-i merḥūm[4] Sulṭān Meḥmed Ḫānīde[5] cenāzesine ḥāżır olub, Şeyḫülislām Müfti'l-enām ḥażretleri namāzın ḳılub, rūḥi-çün du'ā-vü-senā ve raḥmet-i[6] raḥīm-ü-raḥmāndan maġfiret ṭaleb eylediler. Merḥūm-u-maġfūrun leh āḫir-i kelāmında ḫidmetkārına ibrām idüb dir ki "Ḥażret-i Ebī Eyyūb seccādesi yanında vālid merḥūmuñ[7] seccādesi döşenüb namāza ḥāżır oldılar. Beni söyleşürler, bize muntaẓırlardur. Benümde seccādemi ḳalḳ döşeyü-vir yetişelüm" dimişler, derdmend[8] ḫidmetkār "Seccāde ne yerdedür görinmez bilmem" diyü cevāb viricek "Saña ne dirlerse sen hemān anı eyle bizi incitme" dimişler ve ḳabr-i merḥūm Ebu's-Su'üddan İnnā lillāh ve innā ileyh rāci'ūn āyet-i kerīmesi ṣavt-ı a'lā ile oḳınub, mu'allim-ḫānede ḫ[v]āce

---

1) ifāḳat : B, 'āḳıbet 'ifāḳat // 2) 'uḳbāda ḳarār : B, 'uḳbāya irtiḥāl // 3) çok zamān ... eyledi : D, ifāḳat bulmayub dāri'l-cinān āḫirete intiḳāl eyledi // 4) B, merḥūm : E, ḥarem // 5) cāmi'-i ... Ḫānīde : R, merḥūm Fātiḥ Sulṭān Meḥmed Ḫān cāmi'-i şerīfinde // 6) raḥmet-i : B, omits // 7) vālid merḥūmuñ : B, vālidim merḥūm ; D, vālidim merḥūmuñ ; R, müşfikum merḥūmenüñ // 8) derdmend : B, aḥmaḳ //

ve[1] oğlancıḳları[2] "āşikāre[3] istimā' eyledük"didiler. Be-her-ḥāl Muṣṭafā Efendi[4] yarın gelür[5]"didiler. Fi'l-ḥaḳīḳa irtesi gün gelüb medfūn oldı. Fī 15 Ṣafer, 1008.

Bağdad muḥāfaẓasında olan Vezīr-i dilīr Ḥasan Paşa ḥażretlerine Şāh 'Abbās gönderdügi kāğıd Asitāneye geldügidür.[6]

Vilāyet-i dārü's-selām Bağdād muḥāfaẓasında[7] olan Vezīr-i lā-naẓīr-i şecā'at-şi'ār Meḥmed Paşa-zāde Ḥasan Paşa-i nāmdār ḥażretlerine Vālī-yi Vilāyet-i Şarḳ Şāh 'Abbās-ı 'abūsdan[8] nāme gelüb, Mübārek didükleri,[9] berīye-i Bağdadda ḳabā'il cem' iden re'īs-i[10] eşḳıyā-vü-eşirrā ḥaḳḳında [445 a] "Ḳadīmī ḫānedānumuza ve ocağımuza irādet getüren maḫṣūṣ[11] manşūbātımuzdandur. Üstine[12] leşker çeküb, rencīde ve remīde[13] itmeñüze rıżāmuz yoḳdur. Memleket içinde edebsizlik ve küstāḫlıḳ iderse bu cānibo bildüresüz. Her ne vechle tenbīh-u-te'dīb lāzım olursa cānibümüzden te'kīd[14] olnur. Ḫilāfına cevāz gösterilmiye. Ve geçenlerde daḫi ḫān

---

1)B, ve : E, omits // 2) ḫ^{v}āce ve oğlancıḳları : D, ṣıbyān // 3) oğlancıḳları āşikāre : B, ve oğlancıḳlar bile 'alenen // 4) efendi : R, omits // 5) Muṣṭafā ... gelür : D, merḥūm mezbūruñ intiḳāline işāretdür // 6) The title is omitted in B. // 7) vilāyet-i ... muḥāfaẓasında : R, Bağdād-ı behişt-ābād muḥāfıẓı // 8) 'abūsdan : B, nā-sipāsdan //9) mübārek didükleri : B, mefhūmı buki // 10) B, re'īs-i : E, re's-i re'īs-i // 11)maḫṣūṣ : D,omits // 12) üstine : B, bu ecilden üstine // 13) ve remīde : B, D, omit // 14) lāzım ... te'kīd : B, iḳbiżā iderse ṭarafumuzdan tenbīh //

Aḥmed müte'ayyin ādemlerimüzden iken ve Rüstem Sulṭān nām Āsitānemüz bendelerinden güzīde ādemümüz ol cānibe varub,[1] Baġdād ḥākimi[2] Ḫıżr Paşaya iltijā eyledükde 'asker ile varub, ele[3] getürmek olurdı.[4] 'Şulḥa muġāyir maṣlaḥat olmasun' diyü ihmāl olınmışdı. "Bu def'a ṣabr olmayub, devlet işigine Padişāh-ı 'ālem-penāh ḥażretlerine ilçi ile nāme gönderüb, i'lām-ı ḥāl eylemek muḳarrerdür" diyü göndердügi mektūb erkān-ı sa'ādete[5] gelüb, vüzerā-yı 'iẓām ḥuẓūrlarında oḳundı. Ve Āsitāne-i Sa'ādete gelecek[6] nāmesinüñ mefhūmı daḫi ma'lūm oldı. Ve mefātīḥ-i ḳılā' ile gelen ilçisi[7] henüz gitmeyüb, "'Asākir-i manṣūreñüñ küffār-ı ḫāksār-ı Üngürüs[8] ile aḥvāl-ü-aḫbārı niye[9] müncerr ola" diyü tecessüs idüb, intiẓārda olub, "Ṣafer ayı āḫir olsun" diyü bahāne idüb oturdı. Fī evāḫir-i Ṣafer 1003.

Donanma-yı hümāyūndan ḳapudān Vezīr Sinān Paşa ḥażretlerinüñ mektūbları gelüb, aḥvāl i'lām eyledügidür.[10]

---

1) varub : B, varub selefinüñüz // 2) ḥākimi : B, vālīsi // 3) ele : B, mezbūrı ele // 4) olurdı : B, mümkin idi lākin // 5) ile nāme ... sa'ādete : D, ve nāme ile i'lām iderüz diyü göndердi mektūb // 6) B, gelecek : E, gelicek ; R, göndereceği // 7) gelen ilçisi : B, sefīr henüz // 8) ḫāksār-ı Üngürüs : B, ḫāksār // 9) niye : D, nice // 10) The title is omitted in H, B. //

Ve evāḫir-i şehr-i Ṣafer'ü'l-muẓafferde Ḳapudan Sinān Paşa ḥażretlerinden mektūb-ı merġūb-ı 'izzet-maşḥūb gelüb, 'ulemā-yı 'iẓām ve meşāyiḫ-i kirāmdan ḫayr du'ālar ve şenālar ricā eyleyüb, deryāda alduḳları ḫaberleri i'lām eylemişler ki "Ke-fere-i ḍalālet-şi'ār ṭā'ifesi[1] birbirine düşüb mā-beynlerinde muḥkem ceng-ü-cidāl-ü-[2] ḳıtāl itmek üzre İspanya ḳıralı la'ī-nüñ 'aẓīm donanması nice biñ melā'īn ile İngiltere ḳıralı do-nanması-yle[3] muḳāteleye gidüb ve sā'ir França ve Cineviz ve Ḳatalan ve[4] Florentine ṭā'ifesi daḫi cümleten biriküb, Lüteran üstine gitmişlerdür. Rūy-ı deryā ḫālīdür, Nemçe ḳıralı ṭarafı-na Efrenc 'askerinden bir kimse mu'āvenete geçmemişdür.[5] Üngü-rüs melā'īninüñ ḥalleri yatludur,[445b] 'asker-i İslām[6] ile bu sene ṣulḥa ṭāliblerdür." diyü Serdār-ı A'ẓam cānibine ḫaber-ler irsāl[7] eylemişler. Bi-'ināyeti'llāh ta'ālā Serdār-ı a'ẓam ve ekrem ṭarafından daḫi feṭḥ-u-ẓafer ḫaberleri ümīd-ü-ricā olınur. Rabbü'l-'ālemīn ḫayrler müyesser-u-muḳadder ola. Bi-menni-hi ve yümni-hi.[8]

Pādişāh-ı 'ālem-penāh ḥażretleri Dāvūd
Paşa Çiftligi sarāyında Maṭbaḫ Emīnin
'azl itdügidür.[9]

---

1) şi'ār ṭā'ifesi : B, āyīn // 2) -ü- : B, ile // 3) D, do-nanması-yle : E, donanması leşkeriiyle // 4) Ḳatalan ve : B, omits // 5) geçmemişdür : B, gitmemişdür ol cihetden // 6) yatludur 'asker-i İslām : B, yaman olmaġın Āl-i 'Oşmān // 7) irşāl : B, İşāl // 8) Rabbü....yümni-hi : H,B, omit // 9) The title is omitted in H,B, This chapter is omitted in D //

Sa'ādetlü Pādişāh-ı gerdūn-cenāb ḥażretleri ḥarem-i hümāyūn ile şehr-i ẓaferü'l-muẓafferde Dāvūd Paşa Çiftligi sarāyında āsāyiş-ü-ārāyiş buyurdılar. Maṭbaḫ-ı[1] 'Āmire Emīni Ḳapucı-zāde Meḥmed Çavuş 'azl olınub, evleri mühürlendi. Ḥabs buyurıldı. Sa'ādetlü Pādişāh ḥażretleri naẓarına çekilen eṭ'ime bāzārī ḥarc ile olmaġın[2] maẓhar-ı ġażab olub, helāk ola-yazdı. Yerine sābıḳā Saḳız nāẓırı olan Efrenci'l-aṣl Ḥamza Çavuş نعم nāmına[3] olmaġla Maṭbaḫ Emīni olmaḳ buyurıldı. Ṣadāḳat[4]-u-istiḳāmet ile ḫidmet ṭarīḳı-yle[5] sālik olub, isrāfāt-u-itlāfāt men'-u-def'itmegle küllī sa'y-u-ḳifāyesi ẓāhir-ü-bāhir oldı.

Sulṭān Murād[6] Ḫān-ṭābe serāḥū- rūḥı-yçün
mevlid oḳunduġı gün Müfti'l-enām Ḫvāce
Efendi maraż-ı zātü'l-cenbden intiḳāl
itdügidür.

Ve irtesi gün merḥūm-u-maġfūrun leh Sulṭān Murād Ḫān--ṭābe serāḥū-- rūḥi-yçün com'īyet[7] ile[8] du'ā-vü-senāya erkān-ı

---

1) maṭbaḫ : B, bu ḫilālde maṭbaḫ //2) ḥażretleri....olmaġın : B, ḥażretlerine eṭ'ime-i hümāyūn ḫarcı olmaġla : R, ḥażretlerinüñ ṭa'āmları bāzārī ḫarc ile ṭabḫ olınmaġın // 3) نعم nāmına : B, mütena'im ādem // 4) ṣadāḳat : B, ve fī-nefsi'l-emr ṣadāḳat // 5) ḫidmet ṭarīḳı-yle : B, ṭarīḳ-ı ḫidmete // 6) B, Murād : E, omits // 7) com'īyet : D, omits // 8)B,ile : E,D, omit //

devlet 'ulemā-vü-ġuleḥā ḥāżırlanub gelmekde iken Şeyhülislām ve Müfti'l-enām ḥażret-i Sa'deddīn Efendi ābdest alub, öğle namāzın ķılub, mużṭacı' olub, "Vaķt geçiyor" diyü ḫidmetkārlar bī dār[1] idüb, "Ķoñ beni incitmen bir pāre[2] rāḥat olayum, ġayet bī-mecālüm, baña Meḥmed ile Es'adı yetişdürü" diyüb Ayasofya-dan[3] anlara ḫaber iderler. Evlād-ı kirāmları yetişince ķuv-vet-i nāṭıķa lāl olub, kendü ḥāline meşġul iken emr-i Ḥayyi-ve Ķayyūm-ı lā-yemūd ile bu dār-ı miḥnetden sarāy-ı sürūra intiķāl eylədi.[4] Raḥmetu'llāh ta'ālā 'aleyh. Evvelki gün mevlīd meclisinde ḫalķa bī-ḥadd-u-bī-ķıyās[5] fetvālar[6] nişānlayub bezl eylemişlerdi. Ve devlet-ü-salṭanat umūrında re'y-i ṣā'ib ve fikr-i śāķıb[7] ile her zamānda[8] müteferrid ve mümtāz [446a] ola-gelmişdi. Ebü Nuvāsuñ bu beyti ki, beyt[9]:

Len yaḫlife 'd-dehru miśle-hü ebedā
Heyhāte heyhāt śānu-hü 'acebü

tamām münāsib-i ḥāl vāķı' olmışdur.

---

1) ḫidmedkārlar bī-dār : B, ḫüddāmı bī-dād : D, ḫidmetkārlar īķāz// 2) bir pāre : B, cüzü' // 3) B, Ayaşofyadan : E,H,D, meclisden Ayaşofyada gelüb // 4) emr-i....eylədi : D, intiķāl ider // 5) evvelki....bī-ķıyās : B, bir gün muķaddem vāfir // 6) B, fetvālar : E, fetvā ile : H, fetvāları // 7) śāķıb : B, żābit // 8) zamānda : B, ḥalde // 9) boyt : D, 'arabī //

'Āmme-i erkān-ı sa'ādet, 'ulemā-yı 'iẓām Sulṭān Meḥmed Ḫān cāmi'inde cem'iyet-i 'aẓīm ile cenāzesine ḥāżır olub, Üsküdārdan Şeyḫ Maḥmūd Efendi ḥażretleri gelüb, namāzın ḳılub, ḥażret-i Ebū Eyyūb Enṣārīde ta'allūḳātları cıvārında defn eyledi-ler. --Raḥmetullāh 'aleyh. Fī 12 Reb I, 1008.

'Asākir-i manṣūre aḥvālinden ba'żı ḫaberler söylendügidür.

Evā'il-i şehr-i Rebī'ü 'l-evvelde ricālü 'l-ġayb[1] lisānından 'asākir-i manṣūre 'aḥvālinden ḫaberler şā'i' olub dinildi ve işidildi.[2] Vac ḳal'ası öñinde küffār-ı ḫāksār alayınuñ muḥkem ṭaburları olub, leşker-i İslām varub çatub ceng ve[3] āşūb-ı 'aẓīm[4] oldı.[5] Ḍarb-u-ḫarbden çoḳ kimse şerbet-i şehādet nūş eyledi.[6] Bi-'ināyeti 'llāh ta'ālā ve 'avni-hi bād-ı[7] fırṣat-u-nuṣrat[8] 'asker-i İslām üstine esüb[9] melā'īn-i ḫāsirīn maḳhūr-u-münhezim olub, Komaran ḳal'ası ṣaḥrāsında

---

1) ricālü'l-ġayb : B, ricāl-i ġayb : D, ke-enne-hü ricālü 'l-ġayb // 2) şā'i'....işidildi : B, şuyū' buldı ki : H, R, şā'i' oldı ki // 3) ve : H,B, omit // 4) 'aẓīm : H,B,D, omit // 5) ceng....oldı : R, 'aẓīm ceng ve āşūb // 6) nūş eyledi : D, içdi hele // 7) bād-ı : R, nesīm-i // 8) fırṣat-u-nuṣrat : H,B,D,R, nuṣrat // 9) üstine esüb : B, ṭarafına esmogle : D, cānibine vezān olub : R, tarafına vezān olub //

olan ṭaburlarına baḳīyetü's-seyf[1] olan a'dā'-i dīn düşüb ardlarınca[2] Serdār-ı ẓafer-şi'ār ġuzāt-u-[3] mücāhidīn ile ta'ḳīb ide-gitdügi ḫaberler söylendi. Allāhümme 'ftaḥ ümmete Muḥammed.Allāhümme 'nṣur ümmete Muḥammed. Allāhümme tecāvez 'an-ümmeti Muḥammed du'aları okundı.

Evṣāf-ı ḥażret-i Müfti 'l-enām Mevle 'l-mevālī Ṣun'ullāh Efendi -dāmet feżā'ilü-hü.[4]

'Ulemā-yı dīn içinde ṣalāḥ-ı ḥāl ve 'iffet üzre ġalābet ve 'iṣmet-i mā-lā-kelām ile ma'rūf ve mevṣūf olan Rūmili Ḳāżī-'askerliginden müteḳā'id Anaṭolı Ḳāżī-'askeri Ca'fer Efendi-oġlı Mevlānā Ṣun'ullāh Efendi Şeyḫülislām ve Müfti 'l-enām oldı. 'Āmme-i 'ulemā mesrūrü 'l-ḫāṭır olub, ġaraż-ı 'arażdan[5] mu'arrā, ehl-i Ḥaḳḳ, ve mā-teḳaddemden 'adl-ü-inṣāf ile muttaṣıf,[6] ve ṣalābet-i dīn-ü-diyānet ile iştihār bulmış, 'adīmü 'l-miṣl olmaġın ta'yīn buyurıldı.[7] Ḫalḳ-ı 'alem tehniyet-i mübārek-bādīye dest-būse varub, bir nice eyyām, izdiḥām üzre tek-u-pū oldı. Merci'-i 'ulemā ve meşā'iḫ-i kirām oldılar.

---

1) seyf : B, suyūf // 2) ardlarınca : B, 'aḳablarınca // 3) -u- : B, omits // 4) The title is given in B as : Ca'fer Efendi-zāde Mevlānā Ṣun'ullāh Efendinüñ Şeyḫülislām olduġıdur // 5) ġaraż-ı 'arażdan : B, ġaraż kaydından // 6) ile muttaṣıf : B, birle mevṣūf : H,R, mevṣūf // 7) ḥaḳḳ....buyurıldı : D, inṣāf ve ḳā'il bi 'l-ḥaḳḳ olduġı mertebe-i vużūḥdadur //

'Ālī dīvān olub,,pāye-i serīr-i 'ālem-
maṣīre yüz sürildügidür.[1]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Reb I de Pādişāh-ı cihān-penāh--ebbeda 'llāh ta'ālā ve ḳavvā-hū-- ḥażretleri Dāvūd Paşa çiftligi sarāyından geldiler. Sarāy-ı 'Āmirede[2] 'Arż-odasına çıkub,[3] Şeyhülislām ve Müfti'l-enām ḥażretleri i'zāz-u-ikrām-u-iḥtirām ile[4] gelüb pāye-i serīr-i a'lāya yüz sürdiler. Ve merḥūm Müftī Ḫāce Efendinüñ[5] evlād-ı kirāmları Rūmili Ḳāżī'askeri Movlānā[6] Meḥmed Efendi ve İstanbul ḳāżīsı Mevlānā Es'ad Efendi ve Ḫünkār müderrisi 'Azīz Efendi ta'ziyet ḫil'atleri-yle teşrīf buyurılub[7] pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürdiler. Ve ḳalabalıḳ[8] dīvān[9] olub, yedi biñ mil yerden İngiltere nām vilāyetüñ Lüterān nām ṭā'ife Pādişāhı deryādan ilçi ile tuḥaf-u-

---

1) The title is given in B as : 'Ālī dīvān olub, şeyhülislām-ı cedīd Şun'ullāh Efendi ḥużūr-ı hümāyūna varduġı ve İngiltere ilçisi nāme ve hedāyā ile serīr-i a'lāya yüz sürdügidür. // 2)Dāvūd....'āmirede : D, omits // 3)çıḳub : B, teşrīf buyurmağla : R, çıḳdılar ṣadr-ı fetvāya teşrīf buyurılan // 4) ḥażretleri....ile : B, Şun'ullāh Efendi ḥażretleri bi-'l-'izzi ve 'l-ikrām // 5) efendinüñ : B, efendi ḥażretlerinüñ // 6) mevlānā : B, omits // 7) ḫil'atleri-yle teşrīf buyurılub : B, ḫil'atlerin giyüb teşrīf olınub // 8) ḳalabalıḳ :B,D, ġalebe // 9) dīvān : D, dīvānı //

hedāyā ve pīşkeş ve[1] nāme gönderüb, ilçisi[2] ḳānūn-ı ḳadīm üzre ʻālī ẓiyāfet olınub,girüb pāye-i serīr-i ʻālem-maṣīre yüz sürdi. Fī 15[3] Reb L, 1008.

Seferden gelen Erdel laʻīn ilçisi ḫaberidür.[4]

Ve evVe ṣevāsıṭ-ı şehr-i Rebīʻü'l-evvelde sefer-i ẓafer-rehberden Erdel vilāyeti melāʻīni[5] ṭarafından Serdār-ı ʻālī-ḳadr ḥażretlerine varan ilçi laʻīni, Serdār-ı ekrem ḥażretleri[6] Āsitāne-i saʻādete irsāl eylemişler, geldi. Ḳānūn-ı ḳadim üzre istiḳbāl olınub ḳondurıldı. Lākin[7] sözinüñ şebātı yoḳ,devlet maṣlaḥatına[8] istiḫdām olınmış mel'ūn degil,"Ancaḳ memleket ʻasker ile pāy-māl olmışdur[9] nice yıllar ile ābād[10] olmazken sizler[11] nice cizye-i[12] maḳṭūʻ istersiz. Ol ḫod elimüzdedür, virmezüz " diyü cevāb virdüği ʻale'l-icmāl maʻlūm oldı. ʻAsker-i İslām ise ḫāşā ki bu maʻnāya rızā vireler.[13] Nāmesi[14] ve haberi bu üslūb üzre imiş.

---

1) ve pīşkeş ve : B, ile // 2) ilçisi : B, ilçi mezbūr daḫi// 3) 15 : B, 13 // 4) The title is given in B as : Erdel ḳıralı ilçisi geldügidür // 5) sefer-i....melāʻīni : B, Erdel ḳıralı : R, vilāyetine ḳıral olan melāʻīn // 6) B, serdār-ı ekrem ḥażretleri : E, omits //7) B, lākin : E,U, ve aġzı boḳlu // 8) maṣlaḥatına : B, ḫidmetinde // 9) olmışdur : B, olmışdur ki // 10) ile ābād : B, maʻmūr : D, murūrı-yle ābād // 11) B, olmazken sizler : E, olmaz // 12) cizye-i : B, ḫazīne-i // 13) vireler : B, virmezler // 14) nāmesi : B, netīce-i kelām sefīr-i mezbūruñ nāmesi//

Müftī Efendi ḥażretleriniñ münkirāt men' buyurub niẓām-u-intiẓām içün ıṣlāḥ-ı 'āleme cidd-ü-cehd buyurduḳlarıdur.[1]

Ve Müfti'l-enām ve Şeyhülislam Şun'ullāh Efendi —Sellemе-hü'llāh ta'ālā dāmet feżā'ilü-hü— ḥażretleri " Selāṭīn-i 'iẓām cāmi'lerinde mevlūdu'n-Nebī[2] oḳunduḳda mütevelliler ekābir-ü-[3] a'yāna münaḳḳaş siniler ile nebāt-u-'aḳīdeler[4] ve ṣırça maṣrabalar ile [447a] envā'ı eṣri beler çekūb, ḫalḳuñ üstinden geçūb, fuḳarā-vü-müsāfirīn-ü-mücāvirīnüñ ḥeḳḳı naẓarı ḳalub, bir çirkin bid'atdür.""diyü[5] Vaḳfuñ böyle itlāf-u-isrāfātına rıża göstermeyūb," Ḫasbeten lillāh[6] medreselerde ve tābḫānelerde fuḳārā-vü-mesākīni iṭ'ām eyleyūb, şarṭ-ı vāḳıfı yerine getürürseñüz ḫoş,[7] ve illā gitdükçe bid'at-ı seyyi'e izdiyād bulub, evḳāfa ṣaḳīl bahālar ile muḥasebe yazmaḳ[8] nā-meşrū',[9] fāsid nesnedür" diyü men' eylediler. Ve " Muṭlaḳā ṭā'ife-i nisā[10] āşiḳāre bāzārlarda ricāl arasında gezmeyeler " diyü nidālar[11] itdürdiler." Ve Pādişāh-ı 'ālem-penāh ḥażretleri elbette ḥükkāmı rüşvet almaḳdan meh' ve zecr eyleyūb,[12] nisā

---

1) the title is omitted in B // 2) mevlūdu'n-Nebī : B, menḳibe-i mevlūd-ı Nebevī // 3) B, -ü- : E, omits // 4) siniler.. ..'aḳīdeler (عقيدلر) : B, sinilere nebāt ṭoldırub : D, ṭablalarla nebāt ve 'aḳīdeler // 5) B, diyü : E,D, omit // 6) B, ḫasbeten li'llāh : E,D, li'llāh ve bi'llāh // 7) getürürseñüz hoş : D, getürüñ // 8) yazmaḳ : B, görilmek : D, yazarlar bu ise // 9) nā-meşrū : B, nā-meşrū've // 10) nisā : B, nisvān // 11)nidālar : B, nidā : R, münādī nidā // 12)eyleyüb : B, eyleyeler//

ve ṭavāşī umūr-ı mülk ve[1] salṭanatde medḫalleri olmayub, ve dirhem[2]-ü-denānīr aḥvāline külli ṭeşevvüş taṭarruḳ eylemişdür. 'Alā eyyi ḥāl beẕl-i maḳdūr eyleyüb, ābā-vü-ecdād-ı 'iẓāmları zamānlarında[3] altın ve gümüşü[4] ne vechle ḳullanurlardı[5] ḥālā ġāyet perīşān ḥāl olmışdur. 'Aẓim tedārük ile teḳayyüd olınmaḳ gerekdür. Ve illā netīcesi yaramazdur. Ve ṭarīḳ-ı 'ilm[6] kemāl mertebe[7] muḫtell-ü-müşevveş olmişdur. Niẓām-u-intiẓām bulmazsa[8] ḥāl be-ġāyet müşkildür.[9] Elbetde ḥüsn-i re'y-ü-tedbīr gerekdür." diyü te'kīdāt[10] eylediler.

Sa'ādetlü pādişāh ḥaẕretleri Sarāy-ı 'Āmireye göçüb, mülāzimīn 'umūmen şekvā idüb Anaṭolı ḳāẕī'askeri ref' buyurılduġıdur.

Evā'il-i Reb II de Pādişāh-ı gerdūn-cenāb ḥaẕretleri Dāvūd Paşa çiftliginden göçüb, ḥaẕret-i Ebī Eyyūb Enṣārī iskelesinden ḳayıġa[11] binüb,[12] Sarāy-ı 'Āmireye çıkdılar.[13] Allāh

---

1) B, ve : E, omits // 2) dirhem : B, derāhim // 3) zamānlarında : B, zamānında // 4) altın ve gümüşü : B, sikke // 5) ḳullānurlardı : B, maẕbūṭ idi : R, ḳullanurlar ise // 6) 'ilm : R, 'ulemā ve 'ilm // 7) kemāl mertebe : B,R, ziyāde : D, ġāyet // 8) bulmazsa : B,R, virilmezse // 9) R, müşkildür : E, müşkildür diyü // 10) te'kīdāt : B, te'kīd R, pādişāha ziyāde te'kīd // 11) ḳayıġa : B, ( ) // 12) ḥaẕret-i.. ..binüb : D, omits //13) çıḳdılar : B, teşrīf buyurdılar : D, geldiler : R, teşrīflerinde //

tebārek maḳdem-i hümāyūnların mübarek ve ḫuceste eyleyüb, ümmet-i dīn-i mübīnüñ aḥvāline niẓām-u-intiẓām müyesser eyleye.

Anaṭolı mülāzimleri Ḳāżı-'asker Dāmād Muḥyiddīn Efendiden "Mürteşīdür, fuḳarāyı 'ulemāyı żelīl-ü-ḥaḳīr eyledi. Ednā ḳāżılıḳlar küllī bahālara[1] şatılur,[2] ve bir yılda nice kimselere tebdīl olınur." diyü kaġıdlar ve meḥżarlar şunub feryād eylediler.[3] Pādişāh-ı 'ālem-penāh ḥażretleri mübārek ellerin destārına[4] ḳoyub ḫayrlar ola didiler. Ve keẕālik Vālide Sulṭān ḥażretleri 'arabası [447b] öñine ṭurub, anda daḫi beyhūde efgān eyleyüb, "Ḫalḳ-ı 'aleme elṭāf-ı 'alīyeñüz mebẕūldür[5] 'Ulemā du'ācılarınızuñ daḫi ḫayr du'āların alub, Aḫi-zāde 'Abdülḥalīm Efendiyi bize ḳāżī-asker eyleyü-virüñ"[6] didiler. Ve Dīvān-ı mu'allāya gelüb, vüzerā-yı 'iẓām ḥużūrında daḫi çağrışub, şiḳāyetler eylediler. Aḫir-i kār 'azl itdürüb,[7] Aḫi-zāde 'Abdülḥalīm Efendiyi[8] yine[9] Anatolı ḳāżī-'askeri itdürdiler.[10] Ve ol gice amān virmeyüb, zor ve zār[11] ile rūz-nāmeyi aldırub, irtesi Dīvān-ı 'ālīye getürdüb teslīm itdiler.

---

1) küllī bahālara : B, girān bahāya // 2) ḳāżīlıḳlar....şatılur : R, ḳāżīlıḳları girān bahālara şatar ve rüşvetlerin alur //3) feryād eylediler : B, feryādlar itdüklerinde // 5) B, elṭāf-ı 'alī yeñüz mebẕūldür : E, elṭāf-u-kerem-ü-iḥsān eyleyüb // 4) destārına : B, destārlarına // 6) eyleyü-virüñ : D, idüñ // 7)itdürüb : D, olınub // 8) B, 'Abdülḥalīm Efendiyi : E, efendi // 9) bize....yine : R,omits //10) itdürüb....itdürdiler : D, oldı // 11) zor ve zār : B, zār zor //

'Ulemā-yı 'iẓām erkān-ı sa'ādet ile
meşveret idüb aḥvāl-i pür-melāl-i
rūzgār söyleşildügidür.[1]

Ve evā'il-i şehr-i Reb II de erkān-ı sa'ādet bir kaç def'a 'ulemā ile Ḫalīl Paşa --edāme'llāh ta'ālā iclāle-hū--sarāyına gelüb[2] cem'īyet-i 'aẓīm ile, aḥvāl-i 'ālem iḫtilāl üzre olduğından[3] tedbīr-ü-[4] meşveret eylediler. Vilāyet-i Anaṭolı ve ġayride[5] eşirrā-yı ḫalḳ muḥkem dernek eyleyüb,[6] ḫiyānet ile serkeşlik iden Ḥüseyn Paşa üstine mübālaġa ḳallāş-u-evbāş cem ' olub, ve sābıḳā ser-keşlik iden Ḳara-Yazıcı ile bir yere gelüb,[7] ikisinüñ içtimā'ını[8] ḫükkām-ı memleket Āsitāne-i Sa'ādete 'arżlar ile i'lām eylediler. " Serdārlıḳ ile üzerlerine[9] giden Vezīr Meḥmed Paşa ḥażretleri üstinde[10] cem' olan leşker eḳall-i

---

1) the title is given B as : erkān-ı devlet ve 'ulemā-yı 'iẓām bi'd-defā'āt Ḫalīl Paşa sarāyında cem'īyet-i 'uẓmā ile meşveret itdükleridür. // 2) sarāyına gelüb : B,R, sarāyında //3) B, olduğından : E,D, olub : R, olmağla //4) tedbīr-ü- : R, tedbīri içün // 5) Anaṭolı ve ġayride : B, Anaṭolıda // 6) eyleyüb : R, ve // 7) ile....gelüb : R, daḫi mülḥaḳ olub // 8) içtimā'ını : B, içtimā' olduğını // 9) üzerlerine : H,B,D, Celālī merḳūm üzerine // 10) üstinde : H, üstine : B, yanına//

ḳalīldür ve yeñi[1] yazılan[2] biñ[3] Yeñiçeri tā'ifesinden ancaḳ üç yüz nefer ādem vardur, ve cümle[4] biñ beşyüz nefer miḳdārı 'asker[5] ancaḳ mevcūddur" diyü mektūblar ile i'lām eylemişler. Düşmen[6] olan Celālī ṭā'ifesi[7] ḥadden füzūn olmışdur. Şāmdan ve Ḥalebden gelecek leşker henüz gelüb yetişmedi. Bendergāhlardan kimse[8] gelüb geçmege mecāl-ü-imkān ḳalmadı. Ḥaleb beglerbegisi ve Mışr beglerbegisi ḫazīne irsālīyelerin[9] göndermege cür'et[10] idemeyüb, düşmen-i Celālīden tamām iḥtiyāt üzre müteḥayyirlerdür.[11] Ve Āsitāne-i Sa'ādetde rüşvet ile ālūde olan ḥall-ü-'aḳd ṣāḥibleri aḥvāl-i 'ālemüñ perīşānlıġını anlamaḳ ve bilmek murād-u-maḳṣūdları degül. Ḥükümet-i [443a] memleket bīgāneler ellerine[12] düşdi, mülk elden çıḳdı. Ḥüsn-i re'y ve[13] tedbīr-ü- tedārük maḥallidür. 'Ukalā-yı vükelā ve vüzerā ve 'ulemā[14] meşveret ile derde dermān ve 'ilāc eylesünler, Bunca yıllıḳ

---

1) yeñi :H,B, yeñiden // 2) yeñilan : R, ḳapuya çıḳan // 3) biñ : B,R, omit : D, biñ nefer // 4) cümle : B, cümlesi // 5) 'askcr : H,B, ādem // 6) düşmen : R, devlete düşmen // 7) ṭā'ifesi : B, ṭā'ifesi ise // 8) kimse : B, bir ferd // 9) R, irsālīyelerin : E,H,B, irsālīye // 10) üstinde : üstine : B, yanına // 11) üzre müteḥayyirlerdür : D, üzrelerdür // 12)ellerine : B, eline // 13) ve : B,R, ile // 14) vükelā...'ulemā: B, devlet ve vükelā-yı salṭanat ve 'ulemā-yı şerī'at : R, ve 'ulemā ve vükelā ve vüzerā //

devlet ve salṭanat-ı ḳāhire edānī-vü-erāzil[1] elinde hebā olıyor." diyü ḫaberler te'āḳub eyledi. Vālī-yi[2] vilāyet olanlar ġaraż-ı nefs ile eşrār[3] terbiyet itmelerinüñ ṣemerātı bu vechle ẓuhūr idecek idi.[4] 'Adl-ü-dād ile mu'āmele itmeyüb,[5] ẓulmle 'ālem ẓulmāt oldı. Re'āyā-yı[6] memleket üstine tekālīf-i şāḳḳanuñ pāyānı[7] yoḳ. Ve kefereye cizyelerinün żı'fı taḥmīl olındı.[8] Her nefs dört yüz ve beş yüz aḳçe ile bir senede cizyesinden ḫalāṣ olmaz.[9] Ve üç yüz aḳçe 'avārıż ve bedel-i kürekci ve ـبـ ve nüzl veya bedel-i nüzl ehl-i İslām üzerine her sene cizye miṣālinde ṭarḥ olınub,[10] ḥavāleler ile taḥṣīl olınur oldı.[11] Sulṭān Murād[12] Ḫān-ı maġfūr zamānında yigirmi bir yılda bir sene 'avārıż ve nüzl ṣalınmamış ve beş yıldur Sulṭān Meḥmed Ḫān cülūsundan berü muttaṣıl[13] her sene ṣalınur ve Sipāh-ı salṭanat yigirmi yıldur 'ale 'd-devām ṣarḳ-u-ġarba sefer üzre olub, bir[14] sene ārām-u- ḳarār itmeyüb, bu mertebeye

---

1) edānī-vü-erāzil : B, erāzil-ü-esāfil // 2) vālī-yi : B, fī-nefsi'l-emr vālī-yi // 3) eşrār : B, eşirrā // 4) idecek idi : B,R, idecekdür // 5) itmeyüb : B, olınmaduġından // 6) re'āyā-yı : B, bā-ḫuṣūṣ re'āyā-yı // 7) pāyānı : B, ḥaddi // 8) olındı : R, omits // 9) her nefs....olmaz : R,B, bir żimmī bir senede dörtyüz beş yüz aḳçe ile ḫalāṣ olamazlar // 10) ve nüzl....olınub : B,R, omit // 11) bunca yıllıḳ....oldı : D, omits // 12) Murād : R, omits // 13) muttaṣıl : R, omits // 14) bir : B,R, her //

insān ve ḥayvān[1] taḥammül-ü-ṣabr eylemek ṣa'b-u-[2] müşkil olub, māl ve menāl-i[3] re'āyā-vü- berāyā ve ḫazā'in ve defā'in[4] vefā itmeyüb, hiç bir 'ahd-ü-devirde devlet-i İslāmīye içinde olmiş ve[5] görilmiş ve işidilmiş ḳıṣṣa-i pür-ġuṣṣa olmayub, envā-ı bid'at-ı seyyi'e ile 'ālem māl-ā-māl olub, dirhem-ü-denānīr aḥvāli gitdükce muḫtall-ü-müşevveş olmada aḥvāl-i[6] 'ālem niẓām -u-intiẓām bulmayub, es'ār ve eṭvār-ı ḫalḳ gitdükce bozılub, ḥükkāmuñ ḥükmine kimse ita'at-u-inḳıyād itmeyüb,[7] her kişi is-tedügin ider oldı. Mehābet-i ḥākim ḳalḳdı. Nufūẕ-ı emr[8] ber ṭaraf olıyor. Allāḥ ta'ālā luṭf-u-faẓlı-yle ümmet-i Muḥammede meded-ü-'ināyet eyleye. Yine evvelki gibi āsūde ḥāl olmak müyesser ola.[9] Aḥvāl-i mülk be-ġāyet iḫtilāl bulmadadur.[10] Her cānibde teşevvüş [11] -ü-iḫtilāf muḳarrer oldı. Küffār-ı ḫāksār üstine giden serdār-ı 'asker-i İslāmdan [448b] şifā-yı ṣadr ḥāṣıl olacak ḫaber gelmedi. Ve serḥadd-i Baġdādda Mübārek Şāh[12] didükleri la'īn üstine[13] giden[14] Vezīr-i dilīr

---

L) üzre....hayvān : D, iderler // 2) eylemek ṣa'b-u- : H,B,R, itmek : D, omits // 3) B, menāl-i : H,D, menāl ve // 4) ve defā'in : H,B,D,R, omit // İslāmīye....ve : H,B, İslāmīyede // 6) olmada aḥvāl-i : H, olmaḳda B, olmaġla // 7) ve eṭ-vār-ı....itmeyüb : D, günden güne mütezāyid olub // 8) nu-fūz emr : B, emr-i nufūz 9) meded....ola : H,B,R, 'ināyet ey-leye // 10) Allāh....bulmadadur : D, omits // 11) cānibde teşevvüş B, ṭarafdan teşvīş // 12)Şāh : R, omits // 13) üsti-ne giden....üstine : B, didükleri ḫabīs üstine // 14) D, gi-den : E, omits //

Ḥasan Paşa ḥażretlerine Şāh 'Abbās[1] "Tevābi'ümüzdendür" diyüb ḫaber göndermüb,[2] varmağa māni' olub,ve vilāyet-i Yemende Vezīr Ḥasan Paşa ḥażretleri üstine daḫi vilāyet ḫalḳı 'iṣyān üzre olub, Rūm 'askeri[3] az ḳalmaḳ ile kemāl-i iżṭırābda olub, ve vasaṭ-ı memālik-i[4] İslāmīyede nice dürlü leşker-i evbāş cem' olub, baş ḳaldurmışlardur, keşākeş-i dār-u-diyār muḥaḳḳaḳdur.[5] İrādet-i ezelīye-i Perverdegār-ı muṭlaḳ neyse olacaḳ olur.--

El-ḥükmlillāh, ve'l-emr bi-yedi-h--

Sefer-i ẓafer-eserden aḫbār söylendügidür.[6]

Evāsıṭ-ı Reb II sene-i mezbūrede sefer-i ẓafer-eserden ḫalḳ-ı 'ālem dilinde ḫaberler şāyi' olub, söylendi. Maḥmiye-i[7] Edirne ḳāżısı Mevlānā Feyżullāh Efendi mektūb göndermüb, yaralu iki nefer Yeñiçeriler geldi. Sözleri buḫki "Asker-i ẓafer-şi'ār ile Serdār-ı 'alī, ḥażretleri Budun üstine varub, her cānibi muḥkem yapub, istiḥkām virdükden şoñra Belġraddan donanma ile[8] müstevfī ẓaḫīreler getürdüb, der-anbār itdürdiler.[9] Ve iki yüz yük[10] aḳçe 'ulūfe ḳoyub ḳalḳub[11] Estorġon üstinde

---

1) 'Abbās : R, 'Abbās-ı Ḳızılbaş // 2) H, ḫaber göndermüb : E, omits // 3) 'askerī : B, ḫalḳı // 4) memālik-i : H,B, omit // 5) B, muḥaḳḳaḳdur : E,H, muḥaḳḳaḳ // 6) aḫbār söylendügidür : H,B, ḫaberler geldügidür // 7) maḥmiye-i : B, 'ale'l-ḫuṣūṣ maḥmiye-i // 8) ile : R, omits // 9) der-anbār itdürdiler : D, omits // 10) yük : H, omits // 11) aḳçe....ḳalḳub : R, 'ulūfe aḳçesi Budun ḳal'asında bıraḳdı, ba'de-hū 'asker-i İslām ile ḳalḳdı //

ḳüffār-ı ḫāksār ṭaburına varub, nice gün muḥkem ceng-i 'āşūb olub, mübālaġa Yeñiçeri ve sā'ir leşker şehīd oldı. Ve Tatar Ḫān, leşkeri-yle eglenüb gelmemegle[1] ve[1] Serdār ḥażretleri ziyāde bī-ḥużūr olmaġla çoḳ vehmlü[2] sözler ile[3] ḫaberler gönderüb, Ḫān ḥażretleri[4] daḫi incinüb, ṣūret-i mu'āmele 'askeri bıraġub göçüb gitmegi muḳarrer idüb, cümle leşker içinde ayrılub gitmesi söylenüb ve küffār-ı ḫāsirīn daḫi tabur içinde iken 'asker-i İslām[5] ardına düşüb, mużāyaḳalu yerde inti̇ḳām alalum diyüb ittifāḳ idüb[6] ṭaburdan[7] çıḳdılar. Berüden 'asker-i İslām ve öteden daḫi Tatar dönüb, melā'īn-i ḫāsirīn ortada ḳalub[8] bi-'avni'llāh ta'ālā şimşīr-i İslām altında maḳhūr-u-münhezim olub,[9] pāy-māl oldı.[10] Küllī ġanīmet ile ġuzāt[11]-u-mücāhidīn manṣūr-u- muẓafferdür. [449a] Ḳal'a-i Estorgon vere ile alınub żabṭ olındı.[12] Ondan göçilüb Komran

---

1) gelmemegle ve : B, gelmedüginden //2) H, vehmlü : E, وهملو // 3) olmaġla....ile : D, olub ba'ż-ı ağırca // 4) ziyāde... .ḥażretleri : B, omits // 5) B, daḫi tabur....İslām : E, tabur içinde daḫi // 6) idüb : B, ile // 7) ṭaburdan : R, tabur-ı menhūslarından // 8) D, ḳalub : E,H,B, omit // 9) maḳhūr.... olub : D, omits // 10) berüdan ....oldı : R, öñlerinden 'asker-i İslām döndiler, ardlarından daḫi 'asker-i Tatar küffār[ı] örtaya aldılar // 11) H, ġuzāt : E, غزات // 12) olındı : E, oldı //

aṭasında olan tabura gitdilerdi. Biz[1] yaralu olmağın köprü muḥāfaẓasında olanlar bize ruḫṣat virdiler."diyü aḫbār[2] beyān eyledügin 'arż-u-i'lām eylemişler. el-fāl 'alā mā-cerā mūcibince Allāh ta'ālā 'asker-i İslāmı[3] eyne kānū ḫaysü kānū mūẓaffer-ü-manṣūr eyleye,ve a'dā-i dīn-i müşrikīn münhezim-ü-maḫẕūr olalar. Bi-ḥaḳḳı ve bi-ḥürmeti ḫātemi'n-Nebīyīn ve Seyyidi'l-mürselin.[4]

A'dā-i devlet[5] üstine giden Serdār
Vezīr Sinān Paşa oğlı Meḥmed Paşa
ḥażretleri ṭarafından gelen ḫaberlerdür.[6]

Ve yine evāsıṭ-ı şehr-i RebIII de düşmen-i dīn-ü- devlet, 'işyān-u-ṭuġyān iden Ḥüseyn Paşa ile Ḳara Yazıcı cümle leşkerleri, evbāş-u-ḳallāşları ile[7] bir yere gelüb[8], cem'olub, tedbīr-ü-tedarükler eyleyüb,[9] Urfa ḳal'asına müstevlī olub, ve iç ḳal'asına ẓafer bulamayub,[10] merdān-ı ḳal'a ile dizdār muḥkem ḥıfẓ-u-ḥirāset üzre olub,[11] mücidd oldukları ḫaberi[ni]

---

1) biz : B, bizler // 2) aḫbār : H,B, mezbūr iki nefer Yeniçeriler aḫbār // 3) Allāh....İslāmı : D, omits // 4) eyne.... mürselīn : B, dā'imā manṣūr ve leşker-i küffārı her halde maḳhūr eyleye āmīn : D, omits // 5) a'dā-i devlet : D, Celālī // 6) The title is omitted in H,B // 7) ḳallāşları ile : H,B, ḳallāş // 8) leşkerleri....gelüb : D, 'avene ve mürdesi-yle // 9) tedārükler eyleyüb : B, tedārük ile : R, tedārükleri // 10) B, bulamayub : E, bulmayub : R, bulmadılar // 11) ḥıfẓ.... olub : H,B, muḥāfaẓa üzre //

vezīr-i dilīr-i bā-tedbīr Serdār Sinān Paşa-zāde Meḥmed Paşa ḥażretleri Āsitāne-i Sa'ādete erkān-ı devlete mufaṣṣal-u-meşrūḥ mektūb ile düşmen aḥvālini[1] i'lām eylemişler. Ve Şām Beglerbegisi Hüsrev Paşa ve Ḥaleb Beglerbegisi Ḥācı İbrāhīm Paşa leşkerleri-yle ve Ekrād vo A'rāb-ı bādiyeden bī-şümār merdān-ı kār-zār[2] gelüb, " Cem'īyet-i 'aẓīm ile düşmeni iḥāṭa eyledük. Bi-'ināyeti'llāh ta'ālā ḳuş olsa[3] uçmaz. Ve bi-'avni'llāh ta'ālā ele[4] gelmek mümkin-ü-[5] müyesserdür." dimişler. " Ve müstevfī zaḫīreyi düşmen ḳabża-ı taṣarrufına almışlardur. Ve iç ḳal'ada ve ṭaşra ḳal'ada mübālaġa leşker-i İslām ma'an bulınub, ḳapanmışlar. Ceng-ü-cidālde anlaruñ[6] ḥalleri şer'an nice olacaḳdur ?" diyü 'arż-u-i'lām eylemişlerdi. Allāh ta'ālā mülhem bi-'ş-şavāb eyleyü-vire ehl-i İslāmuñ düşvār işleri āsān ola. Āmīn ve āmīn.[7]

Çavuş-başı tebdīl buyurılduġıdur.[8]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Reb II de Çavuş-başı olan Ḳurd Paşalu[9]

---

1) düşmen aḥvālini : B,D, omit // 2) merdān-ı kār-zār : D, omits // 3) olsa : B, olsa daḫi // 4) ele : D, cümlesi ele // 5) gelmek mümkün-ü- : B, girmek // 6) cidālde anlaruñ : H,B, ḳıtāl itmeyenlerüñ // 7) The prayer is omitted in D,R, // 8) the title is given in B as : Çavuş-başı Aġa 'azl-ü-naṣbıdur //9) Ḳurd-Paşalu : D, omits //

Muṣṭafā Aġa meccānen ref' buyurılub, yerine Ḳazġancı-zāde 'Ömer Çavuş [1] Çavuş-başı olub, [449b] girūb pāye-i serīr-i a'lāya yüz sürdiler. Fī't-ta'rīḫi'l-mezbūr.

Şıḳḳ-ı sānī defterdārı intiḳāl idūb, Baş-rūznāmeci Meḥmed Efendī defterdār olduġıdur.[2]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i mezbūrede Şıḳḳ-ı sānī defterdārı Ḥalebli Meḥmed Efendi Rūmili aḳlāmında taḥṣīl-i emvāle gitmişdi. Selānikde āḫiret seferin eyledügi ḫaber geldi. Defterdārlıḳ[3] Baş-rūz-nāmeci Meḥmed Çelebi Efendiye fermān olınub yerine oturdı.[4] Ve rūz-nāme-i hümāyūn[5] ḫidmeti sābıḳā Şām defterdārı merḥūm Ḳara Süleymān Efendi-zāde Derviş Meḥmed Efendiye fermān olındı. Fī 30 Reb II, 1008.

---

1) çavuş : B, aġa : D, omits // 2) The title is omitted in H, given in B as : Şıḳḳ-ı sānī defterdārı Ḥalebli Meḥmed Efendi intiḳālidür : This chapter is omitted in D // 3) eyledügin.. ..defterdārlıḳ : B, itdügi ḫaberi gelmegin Şıḳḳ-ı sānī defterdārlıġı // 4) yerine oturdı : R, omits // 5) rūz-nāme-i hümāyūn : H,B, rūz-nāmecilik : R, baş-rūz-nāmeciligi //

Vilāyet-i Eflaḳ la'īni Miḥal aḥvālin-den az zamān içinde dürlü dürlü aḫ-bār-ı 'acībe 'arż olındu̇ġıdur.[1]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i mezbūrede Eflaḳ üstine Serdār Maḥmūd Paşa ḥażretlerinden mektūb ve ḫaberler te'ākub eyledi ki Miḥal la'īn yuḳarıda[2] Serdār-ı a'ẓam ve ekrem ḥażretleri cānibine itā'at-u-inḳıyād üzre olub, ve bu cānib ile daḫi kemāl mertebe mudārā idüb, şurūṭumuz ḳabūl idüb, evlād-u- ensābın rehn gönderüb, maḳtū' ḫarācından pīşīn daḫi göndermege müte'ahhid olub,[3] müteveccih olmışken re'āyā-yı memleket-i Eflaḳuñ[4] baḳīyetü's-suyūf olanları Būkreş sarāyında ḳulūv idüb,[5] başına

---

1)the title is given in B as : Eflaḳ üzerine Serdār ta'yin olınan Maḥmūd Paşa ḥażretleri ṭarafından mektūblar ve ḫaberler te'ākub eyledügidüm, and is given in R as: sābıḳā Eflaḳ cānibinde 'işyān-u-ṭuġyān iden Miḥal la'īnüñ kemāl mertebe hīle ve ḫud'asını Eflaḳ ṭarafında ser'asker olan Maḥmūd Paşa Ḳer-i Devlete taḥrīr idüb i'lām itdügi aḫbārdur. // 2) D, yuḳarıda : E, yuḳarı : H,B, omit : R, Ḫüngürüs cānibine // 3) olub : B, ve // 4) Eflaḳuñ : R, Eflaḳdan // 5) idüb : B, ile //

üşüb, feryād-u-fiġān ile bed-du'ā eyleyüb," Her ḥāl ile Pādişāh-ı İslām ḥażretlerinüñ ḥükūmetinde [1] kār-u-kisbimüzde[2] Evlād-u-erzāḳumuz elimüzde geçinürken bu defʿa mu'mūre memleketümüz tārāc-u-pay-māl itdürmege sebeb-u-bā'iş olduñ. Elünden daḫi iş gelmeyüb başa çıḳarmaduñ[3] ḥīle ve ḫud'a, fitnevve fesād ile ulu Pādişāhuñ ḳılıcından[4] nice ḳurtulsañ gerekdür.[5] Seni sağa[6] ḳormıyuz?" dimegle yaġanub can ve başına ḳaṣdların muḳarrer bilüb ve bu sebeb ile tevābi'in uydurub, başın alub, ḳaçub[7] ḳande gitdügin bilmeyüb[8] ve re'āyā-yı memleket gelüb "Uslūb-ı ḳadīm üzre Pādişāh-ı 'ālem-penāh ḥażretlerinüñ ra'īyet oġlı ra'īyetleriyüz. Mezbūrı[9] yine bize voyvoda naṣb eylesünler. Maḳṭū' [450a] cizyelerimüz tadārük idüb edā eyleyelüm. Aḥvālimüz[10] Dor-i devlet-penāhā 'arż idi-virüñ. Ve Yer-kögi ḳal'asın daḫi istiḥkām üzre yapalum," didüklerin 'arż-u-i'lām eylemişler. Telḫīş olunub

---

1) İslām ḥażretlerinüñ ḥükūmetinde : B, 'ālem-penāhuñ sāye-i devletinde : R, 'ālem-penāh ḥażretlerinüñ ẓıll-i ḥükūmetinde // 2) kisbimüzde : H, kisbimüzde olavuz // 3) H, elünden....çıḳarmaduñ: E, باشمز ...صغ elünden daḫi iş gelmeyüb : D, omits// 4) ḳılıcından : B, şimşīrinden : D, seyfinden // 5) ḳurtulsañ gerekdür : H,B, kurtılursuñ // 6) sağa : R, ṣaġ // 7) ḳaçub : H,B, omit // 8) bilmeyüb:H,B, kimse bilmez // 9) B, mezbūrı : E, omits // 10) aḥvālimüz : B, aḥvālimüzi // 11)

pāye-i serīr-i a'lāya oḳındı. Ve" Serdār ve[1] sipeh-sālār ḥaż - rotlerinüñ Ḳapucılar kethüdāsı Küçük 'Oşmān Ağa ve Şāmlu Muṣṭafā Çavuş[2] Miḥal mel'ūna[3] mektūblar ile gelüb, nice günler gözcisi ile yanında ṭurub,[4] ri'āyet-ü-ḥürmetleri-yle göndermişdür" diyü bildürdiler. Ve Āsitāne-i Sa'ādetden voyvoda[5] naṣb olınmaḳ üzre tedārükde iken na-gāh yine Serdār Maḥmūd Paşa ḥażretlerinüñ[6] erkān-ı sa'ādete mutəssəl-u-meşrūḥ mektūbları gelüb, Miḥal la'īn aḥvālin yazub bildürmişler.[7] La'īn-i mezbūr ā-demi-ile[8] Maḥmūd Paşa ḥażretlerine mektūb gönderüb[9] " Yanımuzda olan leşkerimüz ile Ḳazak leşkerin bile alub, Erdel ḥākimi olaḥ mel'ūnuñ üstine ilğār ile göz açdurmayub, varub başub, muḥkem ceng-ü-neberd ile taḫt-ı Belğradı alub, el-ān[10] ḳabża-ı taṣarrufumdadur.[11] Kendüzi daḫi ḳaçub ḫalāṣ olmayub, Ḳazaḳ leşkeri elinde giriftār ḥabslerindedür. Elli biñ altun bahāya söyleşilmişdür. Ve[12] Eflaḳ vilāyeti oğlumuza[13] olub,

---

1) ve : H, omits // 2) çavuş : H,B, ağa : R, ağası // 3) mel'ūna : B, mezbūrdan // 4) gözcisi....ṭurub : R, yanında gözcisinde ḳıyām üzre oldılar ve yine ṭarafumuzda // 5) voyvoda : B, voyvoda-i āḫar // 6) ḥażretlerinüñ : B, ḥażretlerinden // 7) H, bildürmişler E, bildürmişler ki : B, i'lām itmişler // 8) ādemi ile : B, B, omits // 9) gönderüb : R, göndermiş ve taḥrīr itmişki ḥālā // 10) el-ān B, ḥālā // 11) ṭaṣarrufumdadur : B, taṣarrufumuzdadur // 12) söyleşilmişdür ve : B, kesilmişdür netice // 13) vilāyeti oğlumuza : B, voyvodalığı oğlumuz //

memleket-i Erdel ḫod-ḳılıcımuz ile alduġumuzdur. Ḳadīmden Āsitāne-i Sa'ādete sāl-be-sāl gönderilen pīşkeşimüz ke_mā-kān irsāl-u-iṣāl eylemek üzre ḳānūn-ı Pādişāhīye muḫālefetümüz yokdur. Mādemki ḫilāfına cevāz gösterilmeye.[1] Üslūb-ı ḳadīme[2] ri'āyet olına[3]" diyü mektūblarınuñ mefhūmını Südde-i sa'ādete 'arż eylediler. Fī evāḫir-i Reb II 1008.

Sa'ādetlü Pādişāh ḥażretleri Tatar
Ḫān ve Serdār-ı 'ālī ḥażretlerine
ḫil'at-ı fāḫire ve şimşīr-i zerrīn
ve üç kīse filori ile Ḳapucı-başı
'Abdülkerīm Aġayı gönderdügidür.

Evāḫir-i şehr-i Reb II de sa'ādetlü Padişāh-ı cihān-penāh ḥażretlerinden iki şimşīr-i muraṣṣa' ile iki[4] ḫil'at-ı[5] fāḫire ve üç kise altun çıkub, Ḳapucı-başı 'Abdülkerīm Aġa Serdār-ı a'ẓam ve ekrem[6] İbrāhīm Paşa[7] edāme'llāh ta'ālā iclāle-hū ḥażretleri-yle[8] [450b] Tatar Ḫānı[9] Ġāzī Girāy Ḫān ḥażretlerine varub, çünki mā-beyn fayṣal bulub[10] ḳıral-ı la'īn[11] ile

---

1) B, gösterilmiye : E, gösterilüb // 2) B, ḳadīme : E, ḳadīm // 3) üslūb-ı....olına : D, omits // 4) D, iki : E, omits // 5) ile iki ḫil'at-ı : B, ve iki ḫila'-ı // 6) ve ekrem : H, B, omit // 7) İbrāhīm Paşa : D, omits : R, ṣadr-ı a'ẓam İbrāhīm Paşa // 8) ḥażretleri-yle : H,B, ḥażretlerine ve : D, ile // 9) H, Ḫānı : E, Ḫān // 10) fayṣal bulub : B, böyle olub // 11) ḳıral-ı la'īn : D, omits //

ṣulḥ[1] olınmayub, 'avḳ-u-te'ḫire bā'is oldılar. Elbetde[2] ve elbetde ḳul ṭā'ifesine icāzet virmeyüb ḳışlayasız.[3] İnşā'llāh ta'ālā evvel bahār-ı āġārda bi'z-zāt sefer-i hümāyūna[4] ʿazīmetüm muḳarrer-ü-muḥaḳḳaḳdur" diyü mü'ekked-ü-müşedded aḥkām-ı şerīfe ile mufaṣṣal ḫaṭṭ-ı hümāyūnlar[5] irsāl buyurıldı.

Ḥaleb Beglerbegisi Ḥacı İbrāhīm Paşadan irsālīye haberi geldügidür.[6]

Ve bu eşnāda Ḥaleb Beglerbegisi[7] Ḥacı İbrāhīm Paşadan Āsitāne-i Sa'ādete 'arżlar gelüb ḫazīne-i irsālīyeden altmış[8] iki biñ altun gönderilüb ve ḫiyānet iden Ḥüseyn Paşanuñ vilāyete[9] iḫtilāl virdügi[10] ḫazīne tekmīline māni' olduġın bildürüb[11] "İnşā 'llāh ta'ālā 'an-ḳarīb eyyām-ı sa'ādet-encām-ı Pādişāhīde mümā ileyhüñ[12] zevāli yaḳīn olmışdur. Ḫalāṣ olmayub[13] ser-nigūn olması muḳarrerdür" diyü bildürmişler. Fī 25 Reb II, 1008.

---

1) ṣulḥ : B, muṣālaḥa // 2) elbette : B, imdi // 3) virmeyüb. ḳışlayasız : B, virilmeyüb ḳışlaşunlar : R, virmesün ḳışlaḳ idesiz // 4) hümāyūna : D, hümāyūnuma // 5) hümāyūnlar : H,B, hümāyūn // 6) The title is omitted in H,B, This chapter is omitted in D // 7) beglerbegisi : R, vālisi // 8) altmış : B, ancaḳ altmış // 9) paşanuñ vilāyete : H, paşanuñ vilāyetine // B, paşa Ḥaleb malına : R, paşanuñ Ḥaleb vilāyetine // 10) virdügi : R, virdüginden // 11) bildirüb : B, bildürmiş ve dimiş ki // 12) H, mümā ileyhüñ : E, omits // 13) olmayub : R, olması muḥal //

Ḥaleb Beglerbegisi Şām Yeñiçerilerinüñ ḥaḳḳından gelüb, re'āyā üstinden te'addīlerin def idüb siyāset itdügidür.[1]

Ve Ḥaleb Beglerbegisi Ḥācı İbrāhīm Paşa Şām Yeñiçerilerinüñ memālik-i maḥrūsa-i vilāyet-i[2] Ḥaleb üstine müstevlī olub[3] "Emvāl-i mīrī taḥṣīline ḥavāleyüz" diyü re'āyā-yı memleketi ẓulm-u-te'addīleri-yle ḫarāb-u-yebāb iden ṭā'ife-i ẓaleme-i eşḳıyānuñ[4] ṭutub, on yedi neferinüñ başların kesüb, ḳal'a bedenlerine dizmegle,[5] eşḳıyānuñ[6] bağırları ḫūn olub,[7] sā'irlerine[8] mūcib-i 'ibret olmağla vilāyet-i Ḥalebüñ re'āyā ve emvāline[9] niẓām-u-intiẓāma sebeb olub, 'al-ḥaḳḳ ḥākimāne ḥareket idüb,[10] siyāset-i[11] salṭanatı yerinde icrā eyleyüb, dār-ı[12] ḥükūmet-i vekāleti maḥallinde eyledügi pesendīde-i 'uḳalā-[vü]-ḳudemā-[13] kār-azmūde-i rūzgār olmışdur. Ve "El-ān nā-kārdānlar ve kār-āgāh olmayanlar[14] bī-cürm-ü-günāh[15] ḳatl eyledi." diyü 'azl[16] ve

---

1) The title is omitted in H,B, // 2) memālik-i maḥrūsa-i vilāyet-i : D, omits // 3) olub : B, ve // 4) ṭā'ife-i ẓaleme-i eşḳıyānuñ : D, ẓaleme-i eşḳıyāyı : R, ṭā'ife-i eşḳıyānuñ // 5) dizmegle : R, dizdüginden // 6) B, eşḳıyānuñ : E,R, omit // 7) eşḳıyānuñ....olub : D, omits // 8) H, sā'irlerine : E, برلرينه // 9) Ḥalebüñ....emvāline : H,B, Ḥaleb emvāline ve re'āyāsına : R, Ḥaleb aḥvāline ve re'āyālarına // 10) idüb : B, ile // 11) siyāset-i : R, ṣıyānet-i // 12) dār-ı : B, kār // 13) 'ukelā-vü-ḳudemā : B, dānā-yı // 14) olmayanlar : B, olmayanlar mezbūrları // 15) günāh : H,B, bī-günāh // 16) 'azl : H,B, paşayı mūmā ileyhüñ 'azl //

ref'i-yçün Āsitāne-i Sa'ādete 'arżlar eylemişlerdür."Ve belki bu sebeb ile elbette intiḳamıñuz almaḳ gereksiz"[1]diyü eşḳıyā-yı żalemeyi taḥrīk eyleyüb şehrüñ ḳapuların ḳapadub, muḥāṣara[2] idüb,[451ą] ḫavāṣṣ-ı hümāyūn ḳaryelerin tārāc itdürmege himmet ṣarf idüb, "Elbette[3] Beglerbegiyi ḳomazuz" dimegle āfāḳa āvāze ṣalmışlardur. Fī evāḫir-i Reb II, 1008.

Ṣadr-ı A'ẓam, Sipeh-sālār-ı 'ālem ḥaż-retlerinüñ ḳapucı-başısı seferden ḫa-berler ile goldügidür.[4]

Bu eşnāda Serdār ve Sipah-sālār-ı 'asker-i İslām ṭarafın-dan kendülerüñ[5] ḳapuci-başısi Maḥmūd[6] Ağa mufaṣṣal-u-meşrūḥ mektūblar getürüb, aḫbār-ı ṣaḥīḥa iḫbār eyledi. Bir nice eyyām ṣulḫ ḫaberi-yle melā'īn-i bī-dīn 'avḳ-u-te'ḫīre sebeb-ü-bā'iş olub, mevsim geçürmegle leşker-i İslām, ṭaburları üstine 'umūm üzre[7] hücūm ile yürüyüb, melā'īn-i ḫāsirīn[8] ṭuramayub ṭaburla-rın bıraḳub ekser: eşḳāl-u-aḥmālin döküb, ve ġuzāt-ı[9] İslām ye-tişüb tālān[10] ide-bildüklerin yaġma[11] itmegle[12] 'aẓīm muġtenim

---

1) almaḳ gereksiz : D, alasız // 2) muḥāṣara : B, şehri muḥāṣa-ra // 3) elbette : D, omits // 4) The title is omitted in H,B, // 5) kendülerüñ : B,D, kendi // 6) Maḥmūd : R, Meḥmed // 7) B, üzre : E, omits // 8) ile....ḫāsirīn : B, idüb küffār-ı dü-zah-ḳarīn // 9) döküb ve ġuzāt-ı : R, dökerler idi ve 'asker-i // 10) tālān : B, ālān-u-tālān // 11) yaġma : B, ġāret // 12) itmegle : D, itmeleri-yle : R, iderler idi //

olub; ve bir nice günlük yol iç illerin akın virmegle muḥkem, geregi gibi ġāret ile esīrler çıḳarub, doyumluḳlar olduġın bildirüb ve seferden 'avdet olınub, rūz-ı Ḳāsım mevsiminde vilāyet-i Buduna vāṣıl olduḳların 'arż-u-i'lām eylemişler. Ġayri eḳāvīl efsūn-u-efsāne olduġı muḳarrer-ü-muḥaḳḳak olub, futūḥāt-ı 'aẓīme müyesser olub, 'asker-i İslām ṭok ve ṭoyum olub, melā'īn-i hāsirīn ser-nigūn olduḳların bildürüb,[1] ḳışlamaḳ[2] muḳarrer olduġın i'lām eylemişlerdür. Bir esīr bir ġuruşa ṣatılduġı dāsitān-ı[3] 'Ālem oldı.[4]

Vilāyet-i Tebrīz muḥāfaẓasında olan
Vezīr ve serdār-ı ekrem-i şecā'at-şi'ār Ca'fer Paşa ḥażretleri Gürcistān ḥākimi Simon ḫān la'īni muḥarebede ele getürüb Āsitāneye ḥaberleri geldügidür.[5]

Ve evā'il-i şehr-i Cem I de vilāyet-i Tebrīz muḥāfaẓasında olan pīşe-i rūz-ı veġānuñ hizebr ve şīr-i jiyānı vezīr-i bā-tedbīr-ü-şecā'at şi'ār Ca'fer Paşa--edāme'llāh ta'ālā iclāle-hū-- ḥażretleri, ki 'umūmen serḥadd-i manṣūre 'askerine[6]

---

1) olduḳların bildürüb : B, olduġın bildürmişler ve // 2) olduġı....ḳışlamaḳ : R, olmaduġın ve ḳışlamaḳ // 3) dāsitān-ı : B, meşhūr-ı : R, mesmū'-ı // 4) oldı : B, oldı dimişler // 5) The title is omitted in H,B, // 6) 'askerine : H, omits //D, 'asākirine //

serdār-u-ser-leşker[1] olub, ol cāniblerde ẓuhūr iden āteş-i fitneyi söyündürmege ve a'dā-i dīn-ü-millet bağrın göyündürmege me'mūr olmışlardı. Ve Gürcistān la'īni[2], ḳadīmī salṭanat düşmeni Simon-ı bī-dīn,[3] [45lb] muḳaddemā ġaflet ile fırṣat düşürüb Güri ḳal'asın alub vīrān itmişdi. Ve şāh 'Abbās-ı 'abūs[4] cānibine ḳızın göndermek muṣāhareti ile muẓāheret olınub, ol serḥaddleri fenāya[5] virmege mūteveccih olub, muttaṣıl cenġ-ü-[6] şerr-ü-şūrda[7] mücidd-ü-sā'ī idi. Bi'ināyeti 'llāh ta'ālā ve tevfīḳı-hi 'asākir-i serḥadd-i İslām her ṭarafdan alayları-yle[8] gelüb, müşārun ileyh Paşa-yı bā-vaḳar üstine[9] خاطر ṣuyı kenarında cem'īyet-i 'aẓīm olub, bi-'avni 'llāh ta'ālā la'īn-i mezbūr ile ceng şadedinde olduḳlarında, bād-ı nuṣrat leşker-i İslām üstine esüb, Ferhād Paşalu dilīr-ü-dilāver sābıḳā Gence Beglerbegisi 'Alī Paşa elinden Simon mel'ūn zaḫm-nāk olub, atdan yıḳılub,[10] üstine üşülüb dest-beste ġiriftār olduġı ḫaberleri geldi. Fī 6 Cem I,[11] 1008.

---

1) -u-ser-leşker : B, omits // 2) la'īni : B, begi // 3) bī-dīn : H,B, la'īn-i bī-dīn // 4) 'abūs : B, nā-sipās // 5) fenāya : H, fitneye // 6) D, -Ü- : E, omits // 7) şerr-Ü-şūrda : B, hilede : D, fitnede // 8) alayları-yle : H, alayla : B, kerrātile // 9) üstine : H,B, ile // 10) olub atdan yıḳılub : B, olmağın atdan yıḳılduġında // 11) H, Cem I : E, omits //

Ve Serdār Sinān Paşa-zāde Meḥmed Paşa ḥażretlerinüñ ādemleri gelüb, leşker-i bāġıye ḫaberleri getürdükleridür.[1]

Ve yine ovā'il-i şehr-i Cem I de Sinān Paşa-oğlı Serdār[2] Meḥmed Paşa ḥażretlerinden ādemler gelüb, 'işyān iden[3] leşker-i[4] bāġī[5] aḥvālin bildürdiler. Bir def'a muḳābele olub, muḳātele eylemişler. "Maġlūb olmamak içün kaça güreşüb,[6] rüsvāy olmıyalum diyü ayrılduḳ. Anlar Urfa ḳal'asınuñ iç ḥiṣārın alub, ḳabża-i taṣarrufa getürdiler. Topları 'askerimüzüñ her neresine isterse yetişür. Ve Ḳara-Yazıcı[7] 'adl-ü-dād ile pādişāhlıḳ da'vāsın eyleyüb,[8] 'Ḥalīm[9] Şāh-ı muẓaffer-bādā' diyüb ṭuġrā çeḳüb Ḥüseyn Paşayı vezīr-i a'ẓam idinüb, aṣāleten 'asker yaṣayub,[10] ṣolaḳ ve Yeñiçeri ve 'acemi-oğlanı ve çavuş ve çāşnigīr ve müteferriḳa ve bölük ḫalḳı ve ḳāżīlar naṣb eyleyüb, etrāf-u-eknāfa nişānlu ḥükmlerin daḫi

---

1) The title is omitted in H,B, // 2) serdār : H,B, omits : R, vezīr ibni vezīr // 3) 'işyān iden : B, omits // 4) leşker-i : D, fi'e-i // 5) R, bāġı : E, bāġıye // 6) olmamak.... güreşüb : B, omits // 7) yazıcı : H,B, yazıcı didükleri pelīd-i // 8) da'vāsın eyleyüb : B, da'vāsında olub // 9) E, Ḥalīm : E, Ḥaḳīm // 10) yaṣayub : H,B, ṣayub : R, ta'dād idüb // 11) nice : B, ḳaç //

getürdüb, gösterdi. Ve "Baña vāḳı'amda[1] ḥażret-i Rasūl-i ekrem[2] <u>ṣalla 'llahū-'aleyh veṣellem-</u> tenbīh buyurdılar.[3] 'Adl-ü-dād ile devlet senüñdür.' didiler, diyü tefāḫur idüb söyler" diyü naḳl eylədi. Fī't-ta'rīḫi 'l-merḳūm.

Ḥaleb Beglerbegisi Ḥacı İbrāhīm Paşa ref' olınub, yeri vezāret ile sefer-de ḫidmotde bulınan Aḥmed Paşaya virildügidür.

Ve Serdār Sinān Paşa-zāde Meḥmed Paşa--<u>edāme 'llāh iclāle-hū</u>-- ḥażretleri Ḥaleb Beglerbegisi Ḥācı[4] İbrāhīm Paşayı 'azl idüb yerine sābıḳā Şām Beglerbegisi[5] Aḥmed Paşa ḥażretleri[6] Südde-i Sa'ādete geldükde mesned-i vezāret ile müşerref[7] buyu-rılub, Serdār[8] Meḥmed Paşa ile[9] sefere gitmek fermān olınub, gitmişdi. "Düşmen muḥārebesinde yoldaşlıḳda bulunub, Ḥacı İbrā-hīm Paşa ḫidmete gelmedi" diyü Ḥaleb Beglerbegiliği mezbūr Aḥ-med Paşa ḥażretlerine tevcīh buyurılduğı i'lām olındı. Ḫalḳ-ı 'ālem hüşmendleri[10] çendān pesendīde itmediler.[11] Bunun gibi

---

1) vāḳı'amda : H, vāḳı'ada // 2) H, Rasūl-ı ekrem : E, omits // 3) buyurdılar : R, fermān buyurdılar // 4) ḥacı : B, el-ḥāc // 5) beglerbegisi : R, vālisi vezīr // 6) ḥażretleri : R, Şām-dan ma'zūl olub // 7) vezāret ile müşerref : H,B, vezārete otur-mağla teşrīf : D, vezāret : R, vezārete oturmağla ḳubbe-nişīnlik ile teşrīf // 8) serdār : B, bā'de-hū mūmā ileyh // 9) ile : R, yanına // 10) ḫalḳ-ı 'ālem hüşmendleri : B, lākin bu keyfi-yeti hüşmendān-ı 'ālem // 11) ḫalḳ-ı....itmediler : D, omits //

ḫazīne-i ʿāmire mużāyaḳasında Ḥaleb emvālini bir alay gāret-ger-i memleket olan ḫarāmī Şām Yeñiçerileri elinden[1] reʿāyāyı istiḫlāṣa sebeb olub, mālə niẓām-u-intiẓām viren ḥākim[2] ġaraż ile ḳalḳacaḳ[3] zamān mıdur? didiler. Bū-ḫuṣūṣ varalı[4] iki defʿa geregi gibi[5] irsāliyeleri gelüb Āsitane-i Saʿādetə yetişüb nice mużāyaḳalar ve defʿ-i şerr-ü-şur olmışdur.[6] Fī 12 Cem I, 1008.

Simon Ḫān laʿīn girifdār olduġında
düşen kelleler ile aznavurlar Dīvān-ı muʿallāya geldükleridür.[7]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Cem I de maʿhūd olan Simon laʿīn ile giriftār olan be-nām aznavurlaruñ dirileri ve yetmiş nefer meşāhīrlerinüñ[8] kelleleri[9] Dīvān-ı maʿdelet-mekāna gelüb, çekildi.[10] Ḳavm-i ʿĀdden ḳalan[11] dırāz-u-[12] bālā, cüssedār melʿūnlar söyledilüb, gerek ola dinilüb,[13] Yeñi-Ḥiṣāra ḥabse gönderildi.

---

1) elinden : B, elinden alub : R, ḫarāmīleri elinden // 2) ḥākim : B, vezīr-i // 3) ḳalḳacaḳ : B, ʿaźl idecek : R, ʿaźl olacaḳ // 4) varalı : H,B, Ḥalebe varalı // 5) geregi gibi : H,B, omit // 6) mużāyaḳalar....olmışdur : B, dāʿfiʿ-i fitne-vü-feśād oldı // 7) The title is omitted in H,B, // 8) meşāhirlerinüñ : R, Gürci beglerinüñ // 9) kelleleri : B, başları // 10) çekildi : B, dökildi : R, omits // 11) ḳalan : H,B, baḳīye // 12) Ḫ, -u- : E, omits // 13) dinilüb : B, diyü //

Giderken la'īn-i mezbūr kendüzin deryāya atmaḳ isteyüb,[1] güçle bend idüb, ṭutarlar. Ve gelen kelleleri[2] ḳal'a ḳapusı üstine dizdiler.

Ḳara Ḥiṣār-ı Şarḳī sancaġında ḥarāmīlīḳ
idenlerden dört neferi ele girüb Dīvānda
siyāset olduġıdur.[3]

Ve bu esnādā ecānib-ü-[4] erāzilden bölüklere dāḫil olub, birer ṭarīḳ ile seferlere varmayub;[5] sancaḳ alan ümerāya yanaşub, ellerine müzevver aḥkām alub, "İstiḫdāma[6] ḳalduḳ" diyüb, sancaḳlar żabtına müsellimler olub, begleri sefere gidüb [452b] żu'afā re'āyā[7] üstine musallaṭ olub, her biri cibillet ve nihādlarında[8] olan ḫiyānet-ü-cināyet[9]-ü-ḫabāsetlerin icrā idüb[10] Müslimānlara envā-'ı cevr-ü-ẓulm ve fesād ile ḥayf eyledükleri Āsitāne-i Sa'ādete 'arż olınduḳda, Ḳara Ḥiṣār-ı Şarḳī sancaġında bölükden Üsküdār şubaşılıġı[11] ḫidmetinde[12] mültezim olmış Muḥarrem-nām bed-baḫt-ve-hem-rāhları nice ḳattāller ve

---

1) isteyüb : B, istedükde // 2) kelleleri : B, başları // 3) The title is omitted in H,B. This chapter is omitted in D // 4) H, -ü- : E, omits // 5) seferlere varmayub : B,R, sefere gitmeyüb // 6) istiḫdāma : H,B,R, istiḫdām olınmaḳ içün // 7) żu'afā re'āyā : B, kendileri re'āyā-yı żu'afā // 8) begleri... ..nihādlarında : R, her birisi cibilliyet-i bed-nihādlarında mużmer // 9) cināyet : B, omits // 10) H, icrā idüb : E, omits : B, icrā ile // 11) bölükden Üsküdar subaşılıġı : R, bölük ḫalḳından Üsküdarda subaşılıḳ // 12) ḫidmetinde : H,B, ḫidmetinde iken //

ẓālimlerüñ[1] ittifāḳı ile çavuşlar ve Yeñiçeriler[2] ve daḫı nice gözlerine yeñdirüb[3] ġālib geldüklerinüñ ḳanların dökdüb ḳatl eyledükleri ma'lūm olub, adlarınca güderek[4] Bursaya getürüb ḳāżī ve şubaşı eli-yle[5] ṭutılub, Südde-i Sa'ādete getürildükde dört neferlerüñ aḥvālleri teftīş olınub, 'arż olınduḳda Pādişāh-ı 'ālem-penāh ḥażretleri 'Adl köşküne çıḳub, evvel Muḥarremüñ ve sā'ir üç neferin cellād meydānda boyunların urub, saṭve-i ḳāhire-i Pādişāhī ẓuhūrından ehl-i dīvāna muḥkem dehşet düşdi. Ve erzaḳ-u-[6] esbābları[7] irtesi dīvāna götürilüb, beşer yüz ollişer altun, ve beşer yüz ellişer ġuruşları bulınub, ve sā'ir metā'ları[8] mīrīye żabṭ-u-taḥvīl olındı. Fī 19[9] Cem I, 1008.

'İşyān-u-ṭuġyān iden bāġīler üstine
serdār ta'yīn olınan Meḥmed Paşa ḥażretlerinüñ mekātib ve ḫaberleridür.[10]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Cem I de 'işyān-u-tuġyān eyleyen Ḳara Yazıcı ve Ḥüseyn Paşa didükleri düşmen-i dīn-ü-devlet üstine serdār ve ser-leşker fermān olınan, vezīr-i bā-tedbīr-i rūşen-żamīr Sinān Paşa oġlı Meḥmed Paşa--<u>edāme 'llāh ta'ālā iclāle-hū--</u>

---

1) ḳattāller ve ẓālimlerüñ : B, ḳattāl-ü-ẓalemenüñ // 2) çavuşlar ve Yeñiçeriler : H,B,R, çavuş ve Yeñiçeri //3) yeñdirüb : B, kesüb : R, kesdirüb // 4) güderek : B,R, gözederek // 5) eli-yle : H, omits // 6) erzāḳ-u- : B, maḳtüllerüñ // 7) dehşet....esbābları : R, vaḥşet 'ārıż oldı. Ve ḳatl olan eşḳıyālaruñ erzāḳ-u-eşyāları // 8) metā'ları : B, eşyāları // 9) 19 : H, omits // 10) The title is omitted in H,B, //

ḥażretleri cānibinden ādemler gelüb,aḫbār ve[1] mekātīb getürdiler, ki[2] "Müşārun iley-himā[3] üstine gelüb,[4] cem' olan eşḳıyāyı memleket-i vācibü'l-ḳatl evbāş-u-ḳallāş[5] ne denlü ḥārāmī var ise cem'īyet-i 'aẓīm[6] Urfa ḳal'asına ḳonub dāḫil olmışlar. Ve bir ḳaç gün iç ḳal'a[7] dizdārı ṭayanub, muḫālefet idüb[8] ceng itmegle başa çıḳamayub, āḫir dizdārı ele getürüb ḳatl eylemegle iç ḳal'aya daḫi ẓafer bulub [453a] oturdılar. Ve Şām ve Ḥaleb beglerbegiligi leşkerleri[9] serdāra mu'āvenete gelüb zamāni-yle yetişmeyüb ve Ḥaleb beglerbegisi Ḥācı[10] İbrāhīm Paşa Şām Yeñiçerilerinüñ ẓālim ve ehl-i fesādı[11] Ḥalob re'āyāsı üstine fuẓūlī ḫidmet nāmına[12] taḥṣīl-i māle ḥavāleyüz" diyü re'āyā-yı memlekete ve māl-i mīrīye küllī te'addīler ve ḫasāretleri olduġından[13] on yedi[14] nefer be-nām eşḳıyālarına siyāset idüb, başların ḳal'a[15] bedenlerine dizmek ile mā-boynlerine şiḳāḳ-u-nifāḳ düşüb "yoldaşlarımuzı[16] bi-ġayri ḥaḳḳ ḳatl eyledi elbette beglerbegiye intiḳām iderüz" diyü[17] bir nice gün Ḥaleb

---

1) ve : B, şaḥīḥa ile // 2) ki : B, mefhūm-ı mekātīb bu ki // 3) müşārun iley-himā : D, mezbūrān // 4) üstine gelüb : R, bāġīlerin başına // 5) evbāş-u-ḳallāş : H,B, omit // 6) 'aẓīm : R, 'aẓīm ile // 7) iç ḳal'a : D, iç ḳal'adan // 8) muḫālefet idüb : B, omits // 9) beglerbegiligi leşkerleri : B, leşkeri // 10) ḥācı : B, el-ḥāco // 11) Şām....fesādı : B, daḫi // 12) nāmına : H,B, nāmi-yle // 13) ve ḫaşāretleri olduġından : H, R, ḫasāret üzre olduḳlarından : B, olduġından // 14) Yeñiçerilerinüñ....on yedi : D, Yeñiçerileri ehl-i fesādından on yedi // 15) ḳal'a : R, Ḥaleb ḳalesi // 16) B, yoldaşlarımuzı : E,H, yoldaşlarımuz // 17) elbette....diyü : H, diyü intikām ḳaṣdın idüb : b, diyü intiḳām ḳaṣdı-yle //

der⌣vāzelerin ķapadub, ḫavāǧǧ-ı hümāyūn ķurāsına ve re'āyā ǧāretine meşǧul olub,[1] me'mūr olduķları serdār yanına[2] ḫidmete varmayub, "Ve Ḥaleb Beglerbegisi Āsitāne-i Sa'ādete māl-i irsālīye cem' ve taḥṣīline muķayyed olub, def'-i şerr-ü-şūr itmekde[3] eglendi" diyü Serdār ḫażretleri beglerbegiliğini,[4] Şāmdan gelüb vezāret ile sefere ma'an me'mūr olan Aḥmed Paşa ḫażretlerine tevcīh eyleyüb, 'arż eylemişler. "Ve ķal'aya müteḥaǧǧın olan düşmen üstine varılub, muḥāṣara olınub, ṭop ve tüfenkle muḥkem ceng-ü-[5] 'āǧūb olub, Ḥüseyn Paşa fınduķ yarası-yle mecrūḥdur" dimişler. Ve "Ṭaşra cenge çıķub[6] Çāker Keth̲ūdā baş olub, cānibeynden nice aķtarma ve döndermeler[7] olduğın bildürmişler. Ve el-ān 'ale'd-devām cengden ḫālī olmayub, cihād-u-ķıtāl üzreyüz. Du'ādan[8] unutmayasuz," diyüb i'lām-ı ḥāl eylemişlerdür.[9] Ve Ḥfvāhda[10] söylenen kelām-ı ḫām mecmū-'ı havaǧǧ-u-'avām oldı ki "Ķara Yazıcınuñ ismi 'Abdülḥalīm olub, ve "Ben şāhān-ı pīşīn neslindenüm. Baña vāķa'amda

---

1) meşǧūl olub : D, başlayub // 2) yanına : B, yanında // 3) def'-i....itmekde : D, gelmekde // 4) beglerbegiliğini : H,B, mūmā ileyh İbrāhīm Paşanuñ beglerbegiliğini // 5) -ü- : H,B, omit // 6) ṭaşra cenge çıķub : H, ṭaşra ceng içün çıķub : B, ehl-i fesād ṭaşra ceng içün çıķduķda // 7) aķtarma ve döndermeler : R, ḥarb[-u-] ķıtāl // 8) du'ādan : H,B,R, bizi du'ādan // 9) ve ṭaşra....eylemişlerdür : D, omits // 10) diyüb....efvāhda : B, diyü niyāz itmişler ve efvāh-ı nāsda //

ḥażret-i Rasūl--ṣalla 'llāhü 'aleyh ve sellem-- 'adl-u-dād ile devlet senüñdür' diyü beşāret buyurdılar sözi-yle mübāhāt eyleyüb, Ḥalīm Şāh-ı muẓaffer-bādā[1] ṭuġrāsı-yle eṭrāf-u-eknāfa aḥkām gönderüb, ḥattā ṭuġrākeşi mukaddemā İstanbulda Zeydī[2] dimegle meşhūr bī-nevā-sīret çavuş ki Dīvān-ı Hümāyūn [453b] kitābetine heves idüb, içlerine girmegle[3] 'aẓīm ḫiyānetde bulınub, eli kesilmeyüb, ṭaş gemisine virilmişdi. Anda nişāncı olub, ḥālā erkān-ı devlet tertībinde Yeñiçeri ve Şolaḳ ve 'acemi-oğlanı[4] bölükler ve çavuş ve çaşnigīr ve müteferriḳa yazmaḳ derdine düşüb, yanına ممالک دن[5] vāfir ḳużāt cem' olmışlardur." diyü türrehāt-ü-hezeyān naḳl eylediler.

---

1) bādā : H,R, tābān : B, bād // 2) B, muḳaddema İstanbulda Zeydi (زیدی) : E, daḫi bunda (مندی) // 3) içlerine girmegle : B, küttāb-ı Dīvān zümresine dāḫil olduḳda // 4) 'acemi-oğlanı : B, 'acem oğlanı ve // 5) ممالک دن : R, memālikden //

Serdār-ı a'ẓam ve ekrem ṭarafından gelen mekātib ve aḫbār-ı ṣaḥīḥādur.[1]

Ve yine bu eṯnāda Serdār[2] a'ẓam ve ekrem İbrāhim Paşa—edāme'llah ta'ālā iclālehū— ḥażretlerine muḳaddemā cenāb-ı cihānsitān ṭarafından[3] ḫaṭṭ-ı hümayūn-ı sa'ādet maḳrūn ile giden ḳapucılar gelüb, mekātib ile aḫbār-ı ṣaḥīḥa inhā eylediler ki küffār-ı ḫāksār ṭarafından ṣulḥ-u-ṣalāḥa ṭālib olmağla Komaran begi ile[4] bir rice beg-zādeler gelüb, muḳābelesinde[5] Diyārbekir Beglerbegisi Murād Paşa ve Tatār Ḫanı Gāzī Ğirāy ḥażretlerinün[6] Aḥmed Ağası ve Yeñiçeri ağasından[7] ḫaṣeki[8] rehn gidüb, ṭaburları[9] ḳurbında ser-leşker-i şeyāṭīn-i melā'īn Balğı la'īn ile mulāḳāt oyleyüb, meclis-i ẓiyāfetde, ṣulḥ-u-ṣalāḥ muḫābetinde[10] Estorgān ve Yanıḳ ḳal'ası[11] teslīm olınmaḳ üzre[12] olursa dinüldükde[13] rāzī olmayub, Egri ḳal'ası virilmek teklīf eyleyüb ve[14] ḫānuñ Aḥmed Ağası ve[15] Ḫaṣeki "Varalum biz Serdār

---

1) The title is omitted in H,B, // 2) serdār-ı : R, Üngürüs ṭarafında // 3) cenāb-ı...ṭarafından : B, ṭaraf-ı Pādişāh-ı 'ālem-penāhīden // 4) B, ile : E, omits // 5) muḳābelesinde : R, muḳābelesinde İslām cānibinden // 6) H, ḥażretlerinüñ : E, ḥażretleri : D, omits // 7) ağasından : R, ocağından // 8) ḫaseki : H,B, bir ḫaseki ağa // 9) ṭaburları : H, ṭabur : B, ṭabur-ı küffār // 10) muṣāḥabetinde : B, müẕākeresinde : R, muṣāḥabeti olıcaḳ // 11) ḳal'ası : R, ḳal'aları bize // 12) olınmaḳ üzre : D, omits // 13) dinüldükde : B, dinüldükde küffār-ı ḫāksār // 14) eyleyüb ve : B, it dügünde : D, olınub ve // 15) ve : R, ile Yeñiçeri ocağından gelen //

ḥażretlerin bu ḫaberden āgāh idelüm" diyüb meclisden ḳalḳub, Murād Paşa anda ḳalub gelüb, ṣāḥib-i sa'ādet[1] ḥażretlerine "Maksūd[2] mevsim geçürüb, melā'īn 'avḳ-u-te'ḫīr itdürmekdir" diyicek[3] 'asker-i İslām bī-ḳarār olub, ṭabūr üstine göçüb,[4] Vac ḳal'asına geldüḳdükde içinde olan melā'īn firār idüb, 'asker-i İslām yetişüb laḥẓaten bi 't-tamām maḳhūr eyleyüb ve ḳal'ayı ḫāke berāber yıḳub, külin göve savurmışlar[5] ve andan ileri bir yüksek yerde vāḳı' 'aẓīm palanḳa-i cedīdüñ daḫi küffārı firār ile ḫalāṣ olmayub, yetişilüb, ḍarbet-i şimşīr ile bi 't-tamām helāk ve ḳal'aları tüde-i ḫāk olıcaḳ ṭabur muḳābelesine varılub, ḳonılduḳda ḳā'ide-i [454a] ḳadīme-i leşker-gāh[6] üzre 'alā raġmi'l-e'ādī mumlar yanub şenlikler ile ṭop ve tüfenk atılub, avāze-i Allāh Allāh mele-i[7] a'lāya çıkub, ba'de-hū melā'īn-i ḫāsirīn[8] daḫi āyīn-i bāṭılları üzre vāfir na're-i mestān[9] idüb, olanca ṭop ve tüfengin bir kaç nöbet boşandırub, hemān ol gice ṣabāḥa

---

1) Murād....sa'ādet : D, gelüb serdār // 2) maḳsūd : B, kāfirüñ maḳsūdı : D, murādları // 3) geçürüb....diyicek : H, geçürmekdür diyicek : B,D, geçürmekdür didüklerinde // 4) üstine göçüb : B, içinden çıkub // 5) külin göve savurmışlar : D, omits // 6) leşger-gāh : B, 'asker // 7) mele'-i : H,B,R, ile ġulbang-ı Muḥammedī mele'-i // 8) mele'-i....ḫāsirīn : D, ile tekbīr olınub, kefere-i bed-ef'āl // 9) mestān : B, mestāne : R, mestāneler //

cenge ṭurmayub,[1] ṭaburı taḫliye idüb, göçüb gitmişler, Ardlarından atı yegin ṣalt[2] sebük-bārlar yetişe-bildüklerin maḫhūr eylemişler. Ve Tatar Ḫan ḥażretleri mīẖzālarından yigirmişer[3] biñ yügrük tīr-endāz Tatar iki ḳoldan Balgı la'īnüñ ülkesine, bir ḳol Uyvar varoşuna ve ma'mūre ḳurāsına,[4] ve bir ḳol daḫi Beç nevāḥīsine aḳına ṣalınub, ġanīmet-i 'aẓīme[5] ile ṭoḳuzıncı gün ordu-yı hümāyuna yetişüb, ṣıbyān ve nisvān ve ḥayvān-ı firāvān-ı bī-pāyān getürüb, ve ḳıral-ı ḍalālet-şi'āra baḳīyetü's-suyūf re'āyā şekvāya varub, "Balġı ṭaburı üç aydan berü 'amīḳ ḫendeḳler ile ḳazdırub, terk ile muḳābeleye ḳādir olmayub,[6] bir gicede firār idüb, memleketimüz vīrān ve ehl-ü-'iyalimüz esīr-ü-tālān oldı" diyü feryād-u-fiġān eyleyüb mālān olduḳlarında ṭerḳ-ı ṣulḥ itmek içün Murād Paşayı[7] ve daḫi nice yarār kimseleri gönderdi. "Balġı saḳladı, devletlü kırala 'arz eylemedi. Ve Komaran Begi nice beg-zādeler ile anda[8] terkde ḳaldı" diyü ḫaber virdüklerinde Balġı la'īn şikāyetden[9] āgāh olıcaḳ fi'l-ḥāl 'ale 'l-fevr Murād Paşa ḥażretlerini bir şayḳaya ḳoyub, yedinci sā'atde 'asākir-i manṣūreye yetişdirüb ve Komaran Begi daḫi bu

---

1) D, cenge ṭurmayub : E, ceng katlanmayub // 2) ṣalt : B, omits // 3) yigirmişer : B, yigirmi beş : R, yigirmi beşer // 4) ḳurāsına : D, ḳaryelerine // 5) H, 'aẓīme : E, 'aẓīm // 6) olmayub : B, olamayub // 7) paşayı : R, paşa ile // 8) anda : D, omits // 9) şikāyetden : H, şikāyetinden : B, şikāyet olındugından //

cānibden teslīm[1] olınub ve uyvarları ve nice ma'mūr ve ābādān nāḥiyeleri, varoş ve ḳurāları tārāc-u-tālān olduġın yaḳīnen bilūb, orduda hasret-ü-firāḳ[2] ile yanub yaḳılub, dünya başlarına teng-ü-tar olduġın bildürdiler. Ve Yeñiçeri ṭā'ifesi ḳışlamaḳdan[3] imtina' gösterūb "Biz odalarımuzdan ġayri yerde [454b] ḳışlamazuz. Birer[4] yaġmurluġa muḥtāc çıplaḳ tā'ifeyüz" dimişler. Ve Budun Beglerbegiliği Rūmili Beglerbegisi Meḥmed Paşa ḥażretlerine ilḥāḳ olınub, cümle virgüler anda virilūb, eski ḳul aralarına yeñi ḳul ṭa'ifesin ḳabūl itmeyüb, bölük ḫalḳından ve Yeñiçeriden ve cebeci ve ṭopcı eski ḳul Budun muḥāfaẓasına ḳalub, mustevfī zahīre ḳonılub, ve eṭrāf-u-cevānibine[5] 'aẓīm ḫendeḳler çekilūb,[6] ḳışlamaḳ muḳarrer olub, ḳaldıḳların ve Tatar Ḫān ḥażretleri ayrılub, leşker-i Tatar ile[7] Ḳırım yurdına çeḳilūb ḳışlamayub gitdüklerin[8] beyān eylediler. "Ve Ṣāḥib-i sa'ādet ḥażretleri bā-ḥaşmet-ü-şevket sālimen ve ġānimen Belġrada gelūb ḳarar eylediler"[9] diyü ḫaber-i ṣaḥīḥ ile erkān-ı sa'ādete mekātīb-i firāvān[10] getürdi. Fī 19, Cem I, 1008.

---

1) teslīm : H,B, anlara teslīm // 2) firāḳ : H,B, fırḳat // 3) ḳışlamaḳdan : R, ḳışlak itmekden // 4) ḳışlamayuz birer : H, ḳışlamayuz biz : B, ḳışlamayuz bizler // 5) cevānibine : H,B, cevānibe // 6) çekilūb : B, ḳazılub // 7) leşker-i Tatar ile : H,B, omit // 8) çekilūb ḳışlamayub gitdüklerin : D, gidūb ḳışlamaduḳların // 9) ḳarar eylediler : H, firār eylediler : B, buyurdılar // 10) erkān-ı....firāvān : D, mekātīb-i 'adīde//

İbtidā Celālī olub, memālik-i maḥrūsada tezvīr ve telbīs aḥkām peydā idüb gezen Ḳara Murād Beg ṭutılub geldügidür.[1]

Ve evāḫir-i şehr-i Cem I de erāzilden Ḳara Murād nām bir bed-nihād aẕlem-i ḫalḳu'llāhdan[2] emāret mertebesine yetişüb,[3] ṣāḥib-i livā olub, nice ḫadem-ü-ḥaşem ṣāḥibi olduḳda, devlet ve salṭanat ḫā'inleri, bir nice vācibü'ş-şeşalb ṭā'ife ile[4] hem-dāstān[5] olub, dürlü[6] müzevver aḥkām yazub, kimi dīvān cānibinden ve nicesi daḫi mālīye ṭarafından defterdārlar nişāni-yle[7] ṭuğralar çekdüb memālik-i İslāmīyede istedükleri gibi re'āyā-yı memlekete müstevlī olub, envā'-ı cevr-u-ẓulm[8] ve fesād ile sefk-i dimā' iderek Erẕurūm Beglerbegisi olan çavuş-başılıḳdan 'Ümer Paşanuñ müsellimi olan yine[9] ümerādan 'Alī Aḡa-oḡlı Maḥmūd Begi[10] iskemli ḳoyub,[11] emīrāne oturub, "Seni[12] kim müsellim eyledi. Bu ḫidmet baña fermān[13] olınmışdur. İşte ḥükm-i şerif" diyüboñl maẓlūmı envā'-ı ihānet ile[14] ḳatl idüb, ve olanca

---

1) The title is omitted in H,B, // 2) ḫalḳu'llāhdan : B, nāsden ƺ 3) yetişüb : H, varub yaklaşub // 4) ṣalb ṭā'ife ile : B, kalt kimesneler ile // 5) hem-dāstān : B, hem-destān // 6) dürlü : B, dürlü dürlü // 7) nişāni-yle : B, ve nişāncılar gibi // 8) cevr-u-ẓulm : D, meẓālim // 9) yine : B, omits // 10) begi : R, beg vardukda mezbūr Ḳara Murād // 11) iskemle ḳoyub : B, ḳatına getürdüb kendi altına iskemle kodurub // 12) seni : B, mezbūra ḫiṭāb-ı bā-'itāb ile seni // 13) fermān : B, sipāriş // 14) ol....ile : D, omits //

tecemmülin[1]daḫi aḫz idüb, bir kaç günden yine bir cānibe dürlü[2] telbīs-ü-tezvīr ile ġāret-ü-[3] te'addīye sālik olub, bu vechle[4] 'ālem ḫalḳıñ[5] iñledüb, ve māl-ı vebālden[6] [455a] cem' itdüginüñ her birin bir cānibde[7] ḳoyub sebük-bār gelüb Borġama ve Balıkesir ḳażālarına uġrayub, o diyārda muḥaṣṣılū 'l-emvāl Bostān-Çavuş-oġlı defterdārlıḳdan müteḳā'id Meḥmed Efendi āgāh olub, memlekot ḫalḳı ile ḳużāt üşüb, ẓālim-i mezbūrı başub, dest-beste olanca mā-melekin yazub, defter idüb ve ḳāżīlar imżāsı-yle[8] Āsitāne-i Sa'ādete gönderdiler. Ḳapucılar odasında ḥabs olındı. Fī 22 Cem I, 1008.

Ca'fer Paşa-yı dilīr ḥażretlerinüñ
gelen Ḳapucı-başısı 'Alī Aġaya Van
Beglerbegiliigi virildügidür.[9]

Ve bu eġnāda, muḳaddemā Simon Ḫān[10] la'īn giriftār olduḳda, başlar ve diri aznavurlar ile gelen Vezīr-i şecā'at şi'ār Ca'fer Paşa —edāme'llāh ta'ālā iclāle-hū— ḥażretleri ḳapucı-

---

1) olanca tecemmülin : B, cemī' tecemmülatın : R, cümle emvāl ve eşyāların // 2) cānibe dürlü : B, vilāyeti gün-ü-gün // 3) dürlü....-ü- : D, daḫi tezvīrāt ile // 4) bu vechle : B, ve cümle // 5) ḫalḳın : D, ḫalḳını // 6) vebālden : B,R, ḥarāmdan // 7) itdügin....cānibde : B, itdügi eşyāyı bölük bölük ba'ż-ı yerlere // 8) dest-beste imzāsı-yle : D, omits // 9) The title is omitted in H,B, // 10) ḫān : H,D,R, omit //

başısı ʿAlī Aġa, leb-i deryāda olan ḳaṣr-ı ʿālīye istenüb, getürdügi aznavurları söyletdükleri ḥīnde[1], saʿādetlü Pādiṣāh-ı memālik-sitān ḥaẓretleri ʿāṭıfet-ı[2] ʿalīye-i şehinşāhīden mezbūr ʿAlī Aġaya Van Beglerbegiligin ʿināyet buyurub gelüb[3] Dīvān-ı maʿdelet-mekāna oturub, vüzerā-yı ʿiẓām ḥaẓretleri-yle girüb, pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürüb, ḫil'at-i fāḫire ile teşrīf buyurıldı. Fī 25 Cem I[4] 1008.

Ḳara Murād Begün aḥvāli istimāʿolınub siyāset olınduġıdur.

Ve dīvān güni ḳapucılar odasında ḥabs[5] olan[6] ḳattāl Ḳara Murād Beg[7] elinde[8] bulınan tezvīr-ü-telbīs aḥkām-ı şerīfe[9] ile ḳāżī-ʿasker efendiler vüzerā-yı ʿiẓām ḥaẓretleri ḥużūrına getürüb, muḫālif teftīşine ve müsellimlige olan aḥkāma naẓar olınub, defterdārlar nişāni-yle ḫilāf-ı ḳānūn bulınub,[10] "Bu ḥükmi saña kim virdi?" diyü suʾal eyledüklerinde seferde olan mālīye tezkerecisi Dāvūd Çelebiye iftirā ve büḥtān[11] idüb, "Yüz elli

---

1) ḥīnde : B,R, vaḳitde // 2) ʿāṭıfet-ı : B,R, ʿavāṭıf-ı // 3) buyurub gelüb : B, buyurmaġla mezbūr daḫi : R, buyurıldı // 4) 25 Cem I : H, omits // 5) ḥabs : R, maḥbūs // 6) ḳapucılar ....olan : D, omits // 7) ḳattāl....beg : R, Murādı // 8) B, elinde : E, ellerinde // 9) tezvīr....şerīfe : B, müzevver-üsāḫtesāḥkām : D, müzevver aḥkām-ı şerīfe // 10) defterdārlar ....bulınub : D, omits // 11)ve büḥtān : H,B,D,R, omit //

biñ akçem alub virdi"didi. "Hāşā ki Dāvūd Efendi[1] bu maķūle ḥükme rāżī ola"[2] diyü cümle ehl-i Dīvān ṣıdķ[3]-u-istikāmetine şehādet eylediler. Ve "Sen sancaķdan ma'zūl olalı çoķ zamandur, ve bu deñlü atlu ve tecemmül[4] ile [455b] memleket re'āyası üstine çıķub[5] ne istersin" didiler.[6] İnķār eyleyicek Anaṭolı defterdārı Mu'allim-zāde Meḥmed Efendi yüzine didi ki[7] "Ben Yeñi[8] il taḥrīrinden gelürken falān yerde saña dört beş yüz şalt atlu levend ile rast gelüb ḥattā sen ol gün آبینه جبه ile binüb[9] yanınca elli nefer yaralu der-zincīr kimseler[10] var idi. "Nedür bum lar" didüm "Ḥırsuzlardur" diyü cevāb virdüñ[11] "Geldügiñ yerlerde nicedür, yem ve yemek[12] bulınur mı?" didüm "'Acībsin Efendi biz yem ve yemege akçe mi virürüz ki ucuz ve bahālu idügin bilevüz" didüñ. Ve bi'l-cümle ẓulm ve ḫiyāneti ḥadden efzūn olmaġla,[13] pāye-i serīr-i a'lāya 'arż olındukda, siyāset fermān olınub, Dīvān Meydānında çeşme öninde elin ardına baġlayub, bir sā'at miķdārı diz çökib oturdı. Tā Pādişāh-ı

---

1) ki Dāvūd Efendi : B, kim saña // 2) ḥükme rāżī ola : B, ḥükm vire // 3) ṣıdķ : B, mezbūr Dāvūd Çelebinüñ ṣıdķ // 4) atlu ve tecemmül : B, eşkıyā // 5) memleket....çıkub : D, re'āyadan // 6) didiler : B, didüklerinde // 7) didi ki : B, baķub // 8) Yeñi : H, omits // 9) ḥatta....binüb : D, omits // 10) der-zincir kimseler : R, kişiler zincir-beste re'āyālar // 11) diyü cevab virdüñ : H,B, didüñ // 12) yemek : B,R, yiyecek // 13) efzūn olmaġla : B, füzūn olmaġın //

'Ālem-penāh ḥażretleri ḳaṣr-ı 'Adle[1] çıḳub, pencere açılınca işāret olınub, fi'l-ḥāl cellād kellesin[2] düşürdi.[3] Ba'de-hū ḳaldırub, cesedin çengele urdılar. Muḫallefātın mīrīye[4] ẓabṭ eyledīler. Fī 25 [5] Cem I, 1008.

Vāli-yi vilāyet-i Şarḳ Şāh 'Abbās Ḫāndan Ḥarem-i muhterem cānibine Ḥüseyn Beg nām elçi ile gelen Güliter nām Ḫātūn goldükleridür.[6]

Ve bu eşnāda, vāli-yi vilāyet-i Şarḳ fermān formāy-ı memleket-i İrān ve Tūrān[7] Şāh 'Abbāsdan nāme ile[8] Eşik aḡası ilçi gelüb[9] ve yanınca Ḥamza Mīrzā ibn-i[10] Ḳoç Ḳapan dāyesi bile gelüb;[11] sābıḳā Südde-i Sa'ādete ṣulḥa gelen Şāhzāde Ḥaydar Mīrzā ibn-i Ḳoç-Ḳapan[12] --bi-irādeti 'llāhi ta'ālā--vefāt eyledükde ḥażret-i Ebī Eyyūb Enṣārī ḳurbında medfūn olmışdı. Ḥāliyē[13] ḳabrin ziyāret itmek[14] bahānesi-yle Vālide Sulṭān ḥażretlerine

---

1) 'adle : H, 'ādile : B, 'ālīye // 2) kellesin : B, mezbūrūñ kellesin : R, kellēsin hāk-ı mezelleto // 3) elin....düşürdi : D, kellesi ḡalṭīde-i dest-i cellād-ı mücāzāt oldı // 4) mīrīye : R, ṭaraf-ı mīrī içün // 5) 25 : H, omits // 6) The title is omitted in H,B, This chapter is omitted in D // 7) fermān....Turan : H,B, omit // 8) ile : B, ve sefāret ile şāhuñ // 9) ilçi gelüb : B, Ḥüseyn Beg // 10) B, ibn-i : E, omits // 11) dātesi bile gelüb : R, dāyesi Ḥamza Mīrzā ile gelmiş idi // 12) Mīrzā....ḳapan : R, Mīrzānuñ oğlı Ḳoç-kapan Mīrzā // 13) ḥālıyā : B, omits // 14) itmek : H,B, omit //

tuḥaf-u-hedāyā-yi diyār-ı ʻAcem getürdükleri ḥikāyet-ü-rivāyet olındı.[1] Ḳānūn-ı ḳadīm[2] üzre Āsitāne-i Saʻādetde bulunan ḳapu ḥalḳı ve aġayān-ı rikāb-ı hümāyūn ve erbāb-ı ḳalem ve ehl-i dīvān müzeyyen-ü-müretteb ikbāl-ü-istiḳbāle çıḳub, Üsküdārdan iskeleye[3] çıḳduḳlarında, mübālaġa Yeñiçeri ve ʻacemī oġlan ve cebeci[4] ve ṭopcı [456a] ve sāʼir ehl-i ḥiref eṣnāfı-yle[5] Ḳapucıbaşı Aġa ile Mīr-āḫūr ʻAlī Aġa ḥażretleri yanaşub, ve Güliter nām dāye ḫātūn at ʻarabası-yle bā-ʻizz-ü-ikrām menzil-ü-maḳāma[6] gelüb ḳarār eylediler. Fī 5 Cem II, 1008.

Ḳalabalıḳ dīvān olub ilçi-yi Şāh-ı Sürḫ-ser żiyāfet olınduġıdur.[7]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Cem II de ilçi-yi Şāh-ı Sürḫ-ser[8] Ḥüseyn Beg ve[9] Güliter nām ḫātūnı,[10] tuḥaf ve hedāyā-yı aḳmiġe-i diyār-ı ʻAcem pīşkeşi ile [gelüb] selātīne ve Vālide-i saʻādet-penāh--dāmet ʻismetü-hā-- ḥażretlerine getürdükleri ni evvel cānib-i selātīn tarafından nāmelerini izzet-ü-ikrām ile

---

1) getürdükleri....olındı : B, getürmişler idi // 2) ḳadīm : B, dīrīn // 3) iskeleye : B, Gümrük öñine // 4) ve cebeci : R, ve sipahī ve cebeci // 5) ehl-i ḥiref eṣnāfı-yle : B,R, esnāf-ı ʻaskerī ile // 6) ḫātun....maḳāma : B, bū-ʻizz-ü-nāz ḳoçı ile taʻyīn olınan sarāya // 7) The title is omitted in H,B, This chapter is omitted in D // 8) ilçi-yi şāh-ı Sürḫ-ser : R, Ḳızılbaş şāhından gelen // 9) H, ve : E, omits : B, ile gelen // 10) ḫātūnı : B, dāye //

ḥarem-i hümāyūnā işāl eylediler. Ve ilçi[1] Ḥüseyn Beg ḳānūn üzre Dīvān-ı ma'delet-mekāna gelūb, 'ālī ziyāfet clındı. Ve ḳalabalıḳ[2] dīvān oldı. Girūb pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürdiler. Ve Şāh 'Abbās Ḫān[3] sipāriş eyledükleri aġız ḫaberlerin inhā eyledi. "Sābıḳā Żülfiḳār Ḫān ricālet[4] ile geldüklerinde, Ḥarem-i muḥterem cānibinden tuḥaf-ı ṭüref-i[5] serāser-i Yezd[6] ve aḳmiġe-i Şīrāz,[7] sipāriş buyurılduġı üzreḳādir olduġumuz mikdār[8] fermānlarına imtiṡāl olınub[9] bu ḫuṣūṣda nāme göndermek[10] münāsib görülmedi. Maḳṣūd ḫulūṣ-ı ṭavīyetümüz bildürmekdür" didüklerin beyān-u-i'lām eyledi. Pāye-i serīr-i 'ālem maṡīre 'arż olındukda, dest-būse[11] iẕn-i hümāyūn buyurıldı.

Bāġīler ve ṭāġīler üstine serdār ta'yīn
buyurılan Sinān Paşa-zāde Meḥmed Paşa
Keṯḫüdāsı Çaker Beg gelūb Ḥüseyn Paşa
giriftār olduġı ḫaberi getürdügidür.[12]

Evāsıṭ-ı şehr-i Cem II sene-i 1008 de nāgehānī lisān-ı

---

1) H, ilçi : E, ilçi ve : K, ilçi-yi 'Acem // 2) ḳalabalıḳ : H,B, ġalebe // 3) 'Abbās Ḫān : B, 'Abbāsuñ : R, 'Abbūs mīrzānuñ // 4) risālet : B, sefāret // 5) cānibinden tuḥaf-ı türef-i : B, ṭarafına // 6) Yezd : B, Yezdī : R, Tebrīz // 7) Şīrāz : B, Şīrāzī // 8) mikdār : B, ḳadar // 9) imtiṡāl olınub : H,B,R, imtiṡālen her bir sulṭāna başka başka gönderildi.ḳabūli luṭflarına rāci'dür // 10) göndermek : R, gönderilmek egerçi // 11) dest-būse : B, rūy-māle // 12) The title is omitted in H,B, //

ḫalḳda[1] şāyi' oldı ki "İşyān idüb ḫiyānet iden[2] Ḥüseyn Paşa yaralu[3] ṭutılmış geliyor" diyü muḥkem söylendi. A'yān mā-beyninde[4] ol maḳūle ṣaḥīḥ ḫaber olmayub,[5] be-her ḥāl imdi ricālü 'l-ġayb kelāmı olmaḳ var dinildi. "El-ġālü 'alā mā-cerā" dimişlerdür, ḫā'in berḫordār olmaz, elbette küfrānü 'n-ni'me[6] tīz ser-nigūn olur, [456b] görelüm" diyü[7] intiẓārda iken,[8] Urfa ḳal'asınuñ içinde ḥuẓūr-ı salṭanat da'vāsın[9] eyleyüb,[10] ṣūret-i 'adl-ü-dādda ṣīt-ü-ṣadā ile velvele ṣalan,[11] aẓlem-i ḫalḳu'llāhdan[12] Ḳara Yazıcı didükleri mel'ūnuñ eşḳıyā yanına cem' olub,[13] ve müşārün ileyh Ḥüseyn Paşa daḫi ḥarāmī ve seffākden ne denlü ẓālim ve bī-dīn var ise yanına getürüb,[14] ḳal'a-ı merkūmede varub, mülāḳāt iderler.[15] Vezāret maḳāmıyla mezbūr bir ḳaç gün meẓālimden cem'

---

1) lisān-ı ḫalḳda : B, enāmda // 2) idüb ḫiyānet iden : B, -u- ṭuġyān iden // 3) yaralu : B, mecrūḥan // 4) muḥkem....mā-beyninde : B, şüyū' buldı lākin efvāh-ı nāsda : D, diyü söylendi a'yan arasında // 5) ṣaḥīḥ ḫaber olmayub : B, ḫaber-i ṣaḥīḥ olmaduġından bu ḫaber // 6) el-ġālü....ni'me : B, ḥāṣıl-ı kelām el-ḫā'in lā yüfliḥ mefhūmınca düşmen-i Devlet-i 'Alīyo olan // 7) el-ġālü....diyü : D, herkes // 8) iken : B, olub fi'l-ḥaḳīḳa // 9) ḥuẓur-ı salṭanat da'vāsın : B, fuẓūlī da'vayı salṭanat : R, ḥuẓūr üzre salṭanat da'vāsında // 10) eyleyüb : D, olub // 11) ṣūrot-ı....ṣalan : D, omits // 12) ḫalḳu'llāhdan : B, nāsdan : D, ḫalḳu'llāh // 13) yanına cem' olub : B, tecemmü idüb// 14) mülākāt iderler : B, Ḳara Yazıcı ile mülākāt iderler. Ve mezbūr Ḥüseyn Paşa //

eyledükleri mālı,[1] vācibü'l-ḳatl küştenī melā'īn mā-beyninde tevzī'-ü-taḳsīm eyledükleri,[2] südde-i sa'ādet-medārdan üzerlerine ta'yīn buyurılan Serdār-ı bā-tedbīr ve işābet-peẕīr[3] Sinān Paşa-zāde Meḥmed Paşa ḥażretleri eṭrāf-u-eknāf beglerbegilerden, Şām ve Ḥaleb leşkerinden ve ümorā-yı Ekrāddan 'asker-i bī-pāyān üzerlerine[4] varup, ḳal'a-i merḳūme içinde olan ecnās-ı ḫalḳ[5] ile[6] muḥāṣara eyleyüb, her cānibden metrisler ḳurub,[7] ṭop ve tüfenk ile muḥkem ceng-ü-[8] āşūb olub, ve bir nice def'a içerüden[9] leşker-i bāġıye çıḳub, metrisin başub, cānibeynden ḳatl-ü-ḳıtāl-i 'aẓīm olub, ve müşārun ileyh Ḥüseyn Paşa daḫi mecrūḥ olduḳda bi'l-āḫara da'vā-yı salṭanat eyleyen ki[10] raḳabe-i[11] İslāmı boynundan çıḳarmışdı.[12] Ġalebe-i 'asākir-i İslāmdan[13] nefs-i ḫabīşine 'ārıż olan ḫavf-u- haşyet[14] muḳtażāsınca, bir gice Ḥüseyn Paşayı ibend idüb, ḥiṣārdan aşaġa

---

1) mālı : B, mālı mevācib nāmı-yle cem' olan : R, māl ve erzāḳı // 2) eyledükleri : B, itdüklerinden şoñra // 3) bā-tedbīr ve işābet-peẕīr : B, ekrem // 4)bī-pāyān üzerlerine : D, fırāvān ile // 5) ecnās-ı ḫalḳ : D, ṭā'ife-i buġat // 6) ḫalḳ ile : B, ḫalḳa // 7) ḳurub : H,B, ḳurılub : R, alub // 8) -ü- : B, omits // 9) içerüden : R, kal'adan // 10) ve müşārun.... eyleyen ki : B, ḥāṣıl-ı kelām mezburlār : R, omits // 11) raḳabe-i : R, baḳıye-i // 12) boynundan cıḳarmışdı : B, boyunlarından çıḳarmışlar idi lākin // 13) 'asākir-i İslāmdan : B, 'asker-i İslāmdan nāşī // 14)ḫavf-u-haşyet : H,B,R, ḫavf //

ip ile[1] şarḳıdub, Serdār ḥażretlerine gönderüb teslīm ider. Ve bu ḫidmet muḳābelesi kendüzine 'Ayntāb sancaġı 'ināyet buyurılduġını Serdār ḥażretleri Çāker Keṯḫüdā Südde-i Sa'ādete mekātīb ve 'urūż[2] ile gelüb, i'lām eyledi.[3] Aḫbār-ı beşāret münteşir oldı. "Ḫā'in-i mezbūr mecrūḥ olmaġın 'araba ile on beş güne degin Āsitāne-i Sa'ādete[4] gelür yetişür" diyü bildürdi. Ve leb-i deryāda olan ḳaṣr-ı 'ālīye aḫbār ile gelen mezbūr Çāker Keṯḫüdā istenüb, ḫil'at-i fāḫire ile teşrīf buyurılub, 'izz-i ḥużūr-ı Şehinşāhīde mükerrem[5] olub, Şām Beglerbegisi Ḫādım[6] Ḫüsrev Paşa daḫi [457a] Serdārı bıraġub göçüb gitdüklerin i'lām eyledi. Fī evāsıṭ-ı Cem II, 1008.

Baş-ḳapucı-başı Sefer Aġa intiḳāl idüb yerine Ḫāṣṣa çuḳadar Dāvūd Aġa çıḳub cümleye taṣaddur eyledügidür.[7]

Ve bu esnāda, Bostāncı-başılıḳdan çıḳub, Baş-ḳapucı-başı Bosnavīyü 'l-aṣl mümtazü 'l-ḳadd aḳrānından ser-efrāz ve[8] müstaḳīm-ü-dindār Sefer Aġa āḫiret seferin iḫtiyār eyleyüb, yerine Ḥarem-i Hümāyūndañ Çuḳadār-ı ḫāṣṣa Dāvūd Aġa Baş-ḳapucı-başı

---

1) ip ile : H,B, omit // 2) mekātīb ve 'urūż : H, mekātīb-i 'urūż : B, mekātīb ve ḳā'ime : D, mekātīb ve 'arżlar // 3) D, i'lām eyledi : E,H,B, omit // 4) Āsitāne-i Sa'ādet : H,B,D, omit // 5) B, mükerrem : E,H, omit // 6) Ḫādım : H,B,D, omit // 7) The title is omitted in H,B, This chapter is omitted in D // 8) B, ve : E, omits //

olmaḳ fermān olınub, Ḫalīl ?aġa-yı celīlü 'l-ḳadr ḥażretleri odasına çıḳdı. Ve cümlesine taḳdīm olındı.[1] Fī evāsıṭ-ı Cem II, 1008.

Nāgehānī muḳāṭa'acı 'Abdī Çelebi intiḳāl idüb yerine Aḳbaba-zāde muḳāṭa'acı olduġıdur.[2]

Ve Dīvān-ı Hümāyūnda Ḥaremeyn-i şerīfeyn muḳāṭa'acısı 'Abdī Çelebi nāgehānī Dīvān ḳapusında düşüb, ġaşy olub, evine iletdiler. İkindi vaḳtinde āḫirete intiḳāl[3] eyledi--raḥmetü 'l lāh ta'ālā. Yerine sābıḳā baş-rūz-nameci[4] ve muḥāsebeci olan Aḳbaba-zāde Muṣṭafa Efendi żarūret-i ḥāl ile muḳāṭa'acı[5] oldı. Fī evāḫir-i Cem II, 1008.

Şīr-i ner ve hizebr-i veġa[6] Ḳapudan Sinān Paşa ḳaṣr-ı şehinşāhīye istenüb, pāşkeş-ü-hedāyasın çekūb, umūr-ı mülk-ü-millet söyleşildüġidür.

Ve evāḫir-i şehr-i mezbūrede Ḳapudan Paşa ḥażretlerini[7]

---

1)olındı : b, buyūrılub mümtāz oldı // 2) baş-rūz-nāmeci : H, R, rūz-nāmçeci // 3) This chapter is omitted in D // 3) dīvān ....intiḳāl : R, bāb-ı hümāyūnda düşdi ve fūc'oten vefāt // 5) muḳāṭa'acı : R, Ḥaremeyn-i şerīfeyn muḳāṭa'acısı // 6) şīr-i nev ve hizebr-i veġa : H,B, omit // 7) D, ḥażretlerini : E, ḥażretleri : H, ḥażretlerin //

sa'ādetlü Pādişāh-ı cihān-penāh ḥażretleri leb-i deryāda ḳaṣr-ı 'ālīye istedüb; bu def'a donanma-yı hümāyūn ile a'dā-yı dīn gemilerinden çıḳarduḳları[1] lāyıḳ[2] olan tuḥaf-ı[3] metā' ile[4] vāḳı' olan māl-ı[5] fütūḥātı pīşkeş idüb, naẓar-ı hümāyūn-ı şehinşāhīye ḳomışlar. Ve umūr-ı mülk-i salṭanate müte'alliḳ çoḳ kelām-ı ḥikmet-encām taḳrīr-ü-beyān eyleyüb, 'ale 'l-ḫuṣūṣ taṣḥīḥ-i sikke bābında[6] "Mülūk-i Naṣārā ve Şāh-ı Ḳızılbaş 'ayārlarında ve bahālarında[7] ẓerre tefāvüd[8] itdürmemişlerdür.[9] Altun ve ġuruş[10] bahāsı-yle ticāret idüb, eger metā'ları ve eger sā'ir ḳumaşları aż'āf-ı[11] mużā'af[12] ḳıymete ṣatılur. Ma'mūre-i memleket-i Pādişāhīde bu hāl ile rovnaḳ ḳalmayub, re'āyā-yı mülkden dīvān-ı Pādişāhīye altun yüz on sekizer akçeye [457b] ve ġuruş altmış sekizer akçeye alınub ve bī-çāre ża'īf re'āyā cevr-ü-ẓulm-ı firāvān ile[13] yüz seksen akçeye, ikiyüz akçeye alub getürür,[14] altun ve ġuruş başında ve deñlü akçe[15] mutażarrır olurlar. Ve Pādişāh-ı 'ālem-penāh ḥażretlerinden 'asker ḫalḳı mevācibin yüz yigirmi üzerine[16] alub,

---

1) ıkarduḳları : H,B, çikardığı // 2) lāyıḳ : R, lāyıḳ-ı şehriyārī // 3) ṭuḥaf-ı : D, ṭuḥaf-u- // 4) ṭuḥaf-ı metā' ile : B, ṭuḥaf-u-metā'[ve] māl-ı //5) vāḳı' olan māl-ı : B, omits // 6) sikke bābında : H,B,R, sikkeye dā'ir : D, sikke ḫuṣūṣında // 7) Şāh-ı....bahālarında : B, Şāh 'Abbās-ı na-sipās // 8) tefāvüd : B, ḳadar taġyīr // 9) B, itdürmemişlerdür : E, itdürilmişlerdür // 10) ġuruş : R, gümüş // 11) aż'āf-ı : H,aż'āf-u- // 12) eger....mużā'af : d, metā' ve ḳumaşları eż'āf // 13)bī-çāre....ile : D, żu'afā-yı re'āyā ise // 14) getürür : B, getüren // 15) akçe : H,B, omit // 16) üzerine : H,B,D, akçeye //

Ḫazīne-i ʿĀmireye ancaḳ iki aḳçe fāʾide olub, reʿāyā-vü-berā-yā derdmendüñ ne mertebe ḥalleri tebāh olmadadur. ʿAdl-ü-dād ile memleket pāyidār olub, Pādişāh-ı[1] nām-dār olmaḳ[2] sikke ṣaḥīḥu ʾl-ʿayār kesilüb,[3] siyāset ile yasaḳ eylemekdür. Āl-i ʿOsmānuñ ḥarem-i hümāyūnına ḳara ṣapḳa ve küfr ile gelüb saʿādet-i İslām ve īmān ve envā-ʿı niʿam ile müşerref olduġumuzuñ şükr-ü-ʿubūdīyeti ve ḫidmeti daḫi ne yerde[4] olur. Pādişāhum[5] ḥażretleri rūḥ-ı ʿālemdür; taḳayyüd buyurılursa her maṣlaḥat yerlü yerinde fermān-ı ʿālī-şānuñuz[6] ile olur biter. Ve donanma gemileri yapdurılmaḳ muʿaẓẓamāt-ı umūr-ı devletdendür. Tersāne-i ʿĀmirede yüz pāre ḳadırġa cemīʿ levāzım-u-esbāb-ıyle[7] ḥāżır-u-müheyyā ṭurmaḳ vācib ve[8] farż-ı ʿayn iken, ve küffār-ı ḫāksāruñ donanması[9] mükemmel olub, fırṣat gözedürken böyle ġaflet ve iḥmāl[10] revā görilmeye. Eṭrāf-u-eknāfda düşmen-i dīn-ü-devlet yatmayub[11] fesād-ı ʿāleme sebeb-ü-bāʿiṣ olmaḳdadur,"[12] diyüb lāzım ve lāyıḳ olan ḥakīḳat-i ḥali beyānda[13] goregi gibi kelām-ı müʾessirde,[14] iḳdām-u-ihtimāmda söylemedük söz ḳalmamış.

---

1) pādişāh-ı : B̃, mülūküñ // 2) olmaḳ : B, olması // 3) kesilüb : H̃,B,R, olub // 4) yerde : B, vaḳitde : r, ḳande // 5) pādişāhum : B, pādişāh // 6) ʿālī-şānuñuz : B, ʿālīşānları //7) esbāb-ıyle : B, mühimmāt-ıyle // 8) ve : B,R, belki // 9) küffār-ı hāksāruñ donanması : B̃, küffāruñ donanma-yı menḥūsı // 10) iḥmāl : D, müsāhele // 11) yatmayub : B, dāʾimā : R, bilinmedüginden // 12) eṭrāf....olmaḳdadur : D, omits // 13) ḥali beyānda : H,B,R, ḥalde // 14) müʾessirde : B, nuṣḥ-encāmda//

ve getürdükleri[1] māl-ı ġazāyı yine gemiler[2] mühimmātına fermān-ı Şehinşāhī ile ṣarf eylemek buyurub [3] çoḳ ḥuṣūṣdan āgāh-ü-mütenebbih eyledükleri şā'i' oldı.[4] "El-ḥamd lillāh, devlet ḫayr ḫvāhı, ġāzīler serdārı umūr-ı mülki[5] nice güzel ḳayırur. Allāh ta'ālā iki cihānda yüzin aġ eylesün, ṭutduġı ḳolay gelsün, hemīşe manṣūr-u-muẓaffer ola" diyü sa'ādetlü Pādişah-ı ẓıllu'llāh ḥażretleri ḫayr du'ālar eyledügi naḳl-ü-beyān olındı.

Şām Beglerbegisi ref' buyurılub Şerīf Meḥmed Paşa Beglerbegi fermān olındugıdur.[6]

Ve evāḫir-i şehr-i mezbūrede Şām Beglerbegisi Ḫādım Ḫüsrev[7] Paşa 'azl buyurılub, [458a] Şām-ı dārü's-selāma Mıṣrdan münfaṣıl olan Şerīf Meḥmed Paşa beglerbegi olmaḳ fermān olındı. Ehl-i[8] dīvān tehniyet-ü-mübārek-bādīye vardılar.

Yeñiçeri Aġası Ḥasan Aġa sefer-i ẓafer-eserden İstanbula ḳışlaya geldügidür.[9]

---

1) getürdükleri : B, getürdügi // 2) gemiler : B, donanma-yı hümāyūn // 3) eylemek buyurub : B, olınmaḳ buyırılmaġın // 4) şā'i' oldı : B, naḳl olındı // 5) umūr-ı mülki : B, nāmūs-ı devleti // 6) The title is omitted in H,B, This chapter is omitted in D // 7) Ḫüsrev : R, Ḥasan // 8) olındı ehl-i : B, olınmaġın erbāb-ı // 9) The title is omitted in H,B, //

Ve evā'il-i şehr-i Rec. de sefer-i ẓafer-rehberden, Yeñiçeri Aġası ḳışlamayub,[1] İstanbula geldi. Emr-i Pādişāhī[2] ḳışlamak üzre vārid olduḳda[3] ḳul ṭā'ifesi bi 'l-ittifāḳ ġulġule idüb, "Ola gelmemişdür,[4] ḳānūn olur ḳalur, ṭar[5] yerlerdür; Rūmili seferler ile nice yıldan[6] berü ayaḳlanub perīşān olmışdur. Taḥammülümüz yoḳdur" diyü Aġayı ḳaldırub getürdiler. Sa'ādetlü Pādişāh-ı 'ālem-penāh[7] ḥażretlerinüñ rıża-yı hümāyünları olmaduġı ḫalḳ-ı 'ālem dilinde[8] söylendi.[9] Ḥaḳīḳatü 'l-ḥāl[10] Yeñiçeri ḳışlamaḳ müte'azzir idügi ẓāhirdür. Ḥācet-i beyān değildür. Ve lākin küffār-ı ḫāk-sār ile mā-beyn gitdükçe müşteddolub, ṣalāḥ-pezīr olmadı. Allāh ta'ālā ḫayr ẓaferler müyesser eyleye.[11] Mūmā[12] ileyh Aġa ḥażretleri gelüb, ḳānūn-ı ḳadīm üzre ocaḳ aġalarınuñ[13] Āsitāne-i sa'ādete gelenleri-yle ve Ketḫüdā Beg ile ḫil'at-i teşrīf giyüb, girüb pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürdiler. Fī't-tarīḫi 'l-merḳūm.

---

1)ḳışlamayub : D, ḳışlaḳa : R, ḳışlaḳ itmedi ḳalḳdı // 2) pādişāhī : B, pādişāhī ise // 3) olduḳda : B, olmış idi lākin // 4) gelmemişdür : B,R, gelmemiş iken // 5) ṭar : H,B,R, dar // 6) yıldan : B, müddetden // 7) 'ālem-penāh : B, rūy-ı zemīn // 8) dilinde : B, lisānında // 9) sa'ādetlü....söylendi : D, omits // 10) ḥaḳīḳatü'l-ḥāl : B, fi 'l-ḥaḳīḳa ol yerlerde // 11) Allāh....eyleye : B, ḥāṣıl-i kelām // 12) ḥācet-i ....mūmā : D, mūmā // 13) aġalarınuñ : B, aġalarından //

Sābıḳā Kefe Defterdārı olan Muvaḥḥid Muṣṭafā Efendi Kefe beglerbegisi olduġıdur.[1]

vvvvvVe vilāyet-i Kefe Beglerbegisi Budaḳ Paşa ref' buyurılub, yerine sābıḳā Kefede[2] defterdār olub vāḳı'aya uġrayub tebdīl-i ṣūret ile ḫalāṣ olan Muvaḥḥid Muṣṭafā Efendi, Maṭbaḫ-ı 'Āmireye her sene [3] iki biñ ḳanṭār yaġ yetişdürmek üzre, beglerbegi olub, gelüb ḫil'at-i fāḫire giyüb, girüb pāye-i serīr-i a'lāya yüz sürdiler. Fī 7 Rec, 1008.

Ve bahā-yı revġan ol diyārda 'ādet ve[4] aġnām ve ḥuḳūḳ ve[4] rüsūmdan ve belki her sene 'avārıżdan ḥāṣıl olandan virilmek üzre beglerbegilik fermān olındı.

Bursa ḳāżısı Ḳınalu-zāde Ḥasan Efendiye nāgehānī 'azl ve belki redd bile fermān olınmışken yine ibḳā buyurılduġıdır.[5]

Ve bu esnāda, sābıḳā maḥmīye-i Mıṣra ḥākim[6] olan üç beglerbegi mā-beynlerinde [458b] bir sene mālı[7] beş yüz biñ altun

---

1) The title is omitted in H,B, // 2) Kefede : H,B, Kefe // 3) her sene : H,B, senede : H, yılda // 4) ve : B, omits // 5) The title is omitted in H,B, // 6) Mıṣra ḥākim : D, Mıṣr ḳāżīsı // 7) sene mālı : B, senelik māl //

teftīş ve tefaḥḥuş olınduḳda,[1] Vezīr Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa ve Ḳurd Paşa ve Şerīf[2] Meḥmed Paşa[3] üzerlerinden Vezīr Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa üstine yıḳılub; 'ulemādan sābıḳā Ḳāżī-'asker Mevlānā Yaḥyā Efendi ve sābıḳā Mıṣr ḳāżīsı Mevlānā Ḥasan Efendi ḥüccet yazub, ḥükm itdügi akçeyi 'ulemā-yı 'iẓām ṭarafeyn olub, "Yazılan ḥüccet nā-meşrū'dur" diyü mufaṣṣal imżālar ile fesāḥat-ü-belāġat gösterdilerdi. Ve Mevlāna Yaḥyā Efendi salṭanat cānibine[4] terbiye olınub, teḳā'üdlerine Ḫvāce Efendi merḥūm vaẓā'ifi ta'yīn olınub; gelüb pāye-i serīr-i 'ālem-maġīre yüz sürmege müteveccih olduḳda[5] yoldan döndürilüb, ḫuṣūṣ-ı mezbūr 'ulemā ittifāḳı-yle Vezīr-i müşīr Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa dilinden ve elinden taġyīr olınduġı[6] elsine-i nāsda şā'i' olub söylendi idi.[7] Bu def'a daḫi Bursa ḳāżīsı Mevlānā Ḥasan[8] Efendi yazduġı[9] nā-meşrū' ḥüccet muḳābelesinde 'azl ve ṭedd[1]bilā[10]tenbīyuḥlub, "Rodosa yā Ḳıbrısa gitsün" dinilmiş iken, ve yerī sābıḳā Bursa ḳāżīsı Mevlānā Şeyḫ Meḥmed Efendiye fermān olınmışken yine kemā-kān ḳāżīlıġında[11] muḳarrer olmaḳ[12] fermān olındı. Fī 9[13] Rec, 1008.

---

1) ve tefaḥḥuş olınduḳda : H,B,R, olınub // 2) Şerīf : R, Seyyid // 3) ve Şerīf....paşa : D, omits // 4) cānibine : B, cānibinde // 5) olduḳda : B, olmış iken // 6) olınduġı : B, olduġı // 7) nāsda....idi : B, enāmda söylendi // 8) Ḥasan : B, Ḥüseyn : R, omits // 9) yazduġı : H, omits : B, daḫi // 10) reddabile E,R, ṭard // 11) ḳāżīlıġında : H,B, omit // 12) B, olmaḳ : E, omits // 13) 9 : H, omits //

Vālide-i ḥażrot-i Pādişāh-ı dīn-penāh
medresesinden Mevlānā Muṣṭafā Efendi
Edirne ḳāżīsı olub medāris-i 'ulyāda
silsile olduġıdur.[1]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Recebde maḥmīye-i Edirne ḳāżīsı Mevlānā Ḳāf-zāde Efendi ref' buyurılub, yerine Vālide Sulṭān ḥażretleri--edāme'llāh ta'ālā 'işmetü-hā-- müderrisi Mevlānā Muṣṭafā Efendi ḳāżī olmaḳ fermān olındı. Anlar yerine ḥażret-i Pādişāh-ı cihān-penāh--ebbede'llāh ta'ālā ve ḳavvā-hū-- Dārü'l-Ḥadīşinden Mevlānā Memek-zāde Meḥmed Efendi geldi. Ve anlar yerine merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān medresesinden Mevlānā Seyfī Efendi-zāde Mevlānā دەوهك[2] geldi.[3] Ve anlar yerine, Ṣadr-ı A'ẓam İbrāhīm Paşa ḥażretleri ḫᵛācesi Şarı Ḫᵛāce[4] Şehzāde Sulṭān Meḥmed medresesinden geldi. Ve Şehzāde medresesine Saḥn-ı Şemāniyeden Ġanī-zāde Efendi geldi. Ve[5] bu cümle[6] erbāb-ı silsile Dīvān-ı mā'delet-mekāna gelüb, pāye-i serīr-i 'ālem-maşīre yüz sürdiler. Ve Şām-ı dārü's-selām Beglerbegisi olan Şerīf Meḥmed Paşa daḫi gelüb, pāye-i serīr-i salṭanate yüz sürdiler. Hemān ḳarār itmeyüb gitmek fermān olındı. Fī evāsıṭ-ı Rec, 1008.[7]

---

1) The title is omitted in H,B, // 2) دەوهك : H, دەهك // 3) ve....geldi : B, omits // 4) Şarı Ḫᵛāce : H,B, omit // 5) D, ve : E, ve Saḥn medresesine // 6) cümle : B,D,R, vechle // 7) ve Şām-ı....1008 : D, omits //

İşyān-u-ṭuġyān iden ḫā'in Ḥüseyn Paşa ṭutılub Dīvān-ı 'ālīde şer'-i şerīf ile 'ulemā siyāset buyurub eşedd-i 'azāb ile ḳatl olınduġıdur.[1]

Ve evāḫir-i şehr-i Recebü'l-ḥaramda 'işyān-u-ṭuġyān idüb re'āyā-vü-berāyānuñ erzāḳ-u-emvālin ġaret[2] iden[3] Ḥüseyn Paşa der-zincīr Dīvān-ı ma'delet-mekāna, Yeñiçerilere aġa yerine naṣb olınan yaya-başılardan Ḥüseyn[4] nām kimesne ile iki çorbacı[5] bölük-başılaruñ birinin[6] belinde zincīrüñ ucı şarılu idi. Erkān-ı sa'ādet ve[7] vüzerā-yı 'iẓām ḥaẓretleri ḥuẓūrlarına getürilüb, "Niçün[8] Müslimānların māl[9] ve cānlarına ve[10] bu[11] deñlü sefk-i dimāya sebeb olub, 'ālemi fesād ile ṭoldurduñ" diyü su'āl eylediler. Cümlesine inkār ile cevāb virüb, "Ben Pādişāhuñ müstaḳīm ḳulıyum; beni 'adl ile teftīş eyleñ; şer' ile ḥaḳḳumdan gelüñ" didi. Ḫalīl[12] Paşa ḥaẓretleri, "Saña ben

---

1) The title is omitted in H,B, // 2) ġūret : B, tālān // 3) 'isyān....iden : D, omits // 4) Ḥüseyn : B, Ḥüseyn Aġa // 5) iki çorbacı : H,B,R, omit // 6) başılaruñ birinin : B, çorbacılarından bibisinüñ // 7) erkān-ı sa'ādet ve : B, ol ḥāl ile // B, niçün : E, omits // 9) māl : H, māl ve ḫānelerin : R, māl ve ḫānümān // 10) cānlarına ve : B, cānına ḳaṣd ile // 11) müslümanların....bu : D, bu // 12) Ḫalīl Paşa : R, ḳā'im-maḳām-ı ṣadāret-i 'uẓmā olan Ḫalīl //

bu defālū aḥkām-ı şerīfe ile mekātīb gönderūb[1] naṣīḥatler[2] eyledüm, niçün sözüm eslemedüñ?"[3] didüklerinde,[4] "Ḥāşā,"diyüb inkār ile "Bana ne ḥükm ve ne mektūb gelmedi" diyücek,[5] Re'īsülküttāb Medḥī Efendi ve Ḳapucılar Ketḫüdāsı Naṣūḥ Aġa ism-u-resmi-yle "Falān ve falān ḳapucılar ile saña aḥkām ve mekātīb vuṣūl bulduḳda, ḳapucıları[6] nā-būd[7] itmedüñ mi?" didiler, "Bana ġadr-u-ḥayf eyleme,[8] devletlü vezīr" diyü[9] ref'-i ṣavt ile bir dilsüz[10] mütekellim-i ẓālim ve ġaddār-ı pelīd imiş. Cür'etler[11] idüb, "Benüm aḥvālüm şer'u'llāh[12] ile görüñ; el-ḥamdü-lillāh 'ālimlersüz" diyüb ḳāżī-'asker Efendilere söyledi. Anaṭolı ḳāżīlarından ḥāżır[13] bulınanlar gelüb yüzine "Ereglide ve Ḳayserīyede ve sā'ir ḳaṣabātda ehl-i İslāma itdüġüñ meẓālim-ü-maḫā'if ve ġadri diller taḳrīr-ü-beyān idebilür mi? bire ẓālim!" dediler.[14] Bi-'l-āḫara a'lemü 'l-'ulemā'i 'l-mütebaḥḥirīn [459b] Anaṭolı Ḳāżī-'askeri Mevlānā Āḫī-zāde 'Abdülḥalīm Efendi, "Ka'be-i mu'aẓẓama[15] vücūdına tevātür ile 'ilm ḥāṣıl olduġı gibi senüñ daḫi seffāk-i bī-pāk ve ġaddār-u-ẓālim olduġuñ tevātür

---

1) gönderūb : H, gönderdüm //2) naṣīḥatler : B, naṣā'iḥ : D, nuṣḥ // 3) eslemedüñ : B,R, dinlemedüñ // 4) niçün....didüklerinde : D, ışġa itmedüñ didüklerinde // 5) diyücek : R, didüginde // 6) ḳapucıları : R, sen varan ḳapucıları // 7) nā-būd : H,B,R, nā-bedīd // 8) bana....eyleme : D, omits // 9) diyü : B, omits // 10) dilsüz : B, omits // 11) ve....cür'etler : B, pelīd olmaġla cesāret // 12) aḥvālüm şer'u'llāh : B, aḥvālimi şer'-i şerīf // 13) ḳāżīlarından ḥāżır : B, ḳużātından // 14) el-ḥamdü....didiler : D, didi // 15) mu'aẓẓama : B, mükerremeñüñ //

ile sābit olub, bir elüñ ve bir ayaġuñ bi'l-'aks[1] ḳırılub, vācibü'l-ḳatl idügüne ben ḥükm itdüm" diyüb hemān laḥẓa ḥerīf-keşān-ber-keşān sürüyüb[2] cellādlar Dīvān-ı 'Alī meydānında çeşme ḳurbında şoyub, Pādişāh-ı gerdūn-cenāb ḥażretleri ḳaṣr-ı 'adlden seyr idüb, ḫā'in-i bed-baḫt ma'şıyete müstaġraḳ, belki 'isyānı muṭlaḳ iken yine "Pādişāhum! şer' ullāh eyle[3]" diyü eşekler[4] gibi çaġurdı. Balṭa dögdüsi ile bir elin ve bir ayaġın ḫurd idüb,[5] 'uryānen bir bārgīre ters bindürüb, eñsesinden ḳayışlar çıḳarub, içine mumlar şoḳub, 'āmme-i[6] ḫalḳa siyāset gösterüb[7] Oduh Ḳapusında dār aġacına iletüb, çengāle urdılar.—Ne'ūẕü bi'llāhi min şurūri enfüsi-nā ve min seyyi'āti a'māli-nā— Ve kelime-i tevḥīdi getürüb, "Müslimānān, maġfiret Allāh ta'ālānuñdur" didügini taḳrīr itdiler. Fī 22[8] Rec, 1008.

Ve getüren, Yeñiçeri aġası[9] nāmına olan aġa[10] ve üç nefer[11] çorbacılar ve Ḳapu-keṯḫüdāsı Ḳalender Çavuş ḫil'atler giydiler.

---

1) bi'l-'aks : B, 'aksen // 2) sürüyüb : B, omits : R, sürüyerek // 3) şer' ullāh eyle : B, icrā-yı şer'-i şerīf eyle // 4) eşekler : B, ḫımārlar : D, omits // 5) ḫurd idüb : R, kırdılar // 6) şoḳub 'āmme-i : B,R, yaḳub 'alenen // 7) içine.. ..gösterüb : D, yel mumları-yle İstanbulı gezdirüb // 8) 22 : H, omits // 9) aġası : R, vekīli // 10) B, aġa : E, omits : R, yaya-başı ile // 11) üç nefer : H,B,R, omit //

Vācib-i recec 'ulūfesi virildügidür.

Vācib-i recec[1] 'ulūfesi çıḳub virildi.[2] İki yüz ḳırḳ altı yük aḳçe yalñız Yeñiçeri mevcūdına[3] virildi. On yedi biñ nefer ididiler.[4] Ve bölük ḫalḳı içün yigirmi beş yük aḳçe ṣayılub[5] çıḳub, Bāb-ı Hümāyūnda ḳonıldı. Serdār-ı a'ẓam ve ekrem ḥażretlerinden[6] defter istenüb[7] gelince tevaḳḳuf[8] olınmaḳ fermān olındı.

Mīr-tevḳī'ī tebdīl buyurılduġıdur.[9]

Evāsıṭ-ı şehr-i[10] Ṣa'bānda Mīr-tevḳī'ī Oḳcı-zāde Şāh Meḥmed Efendi feżā'il-i 'ulūm-ı ma'ārif[11] ile ārāste, ẕāt-ı sütūde-ḫiṣāl iken, ṭuġrā-yı şerīf ḫidmetinden ref' buyurıldı. Yerine sābıḳā re'īs ve defter-emīni olub, Gence Beglerbegisi olan Yaḥyā Paşa[12] ṭuġrākeş-i Dīvān-ı Hümāyūn olmaḳ fermān

---

1) B, recec : E, omits // 2) virildi : B, omits // 3) mevcūdına : R, mevācibine // 4) ididiler : B, idiler // 5) B, ṣayılub : E,D, صايلب : R, ayrılub // 6) a'ẓām....ḥażretlerinden : R, ekrem ve Vezīr-i A'ẓam İbrāhīm Paşa ṭarafından // 7) ve ekrem....istenüb : B, ṭarafından defter // 8) tevaḳḳuf : R, aḳçe Bāb-ı Hümāyūnda tevaḳḳuf // 9) The title is omitted in H,B, // 10) evāsıṭ-ı şehr-i : H,B, evā'il-i // 11) ma'ārif : H,B, omits// 12) paşa : R, paşa niçāncılıḳ //

olındı. 'Ulemā ve[1] ehl-i Dīvān ṣāḥib-i[2] faẓl-u-kemālüñ rūzgār ḥaḳḳını ẓāyi' itdügine[3] teessüfler eyleyüb,[460a] bu bābda endüh-gīn olmaduḳ kimse ḳalmadı. " Be-her-ḥāl münşi'-i dīvāna rūzgār[4] muḥtācdur; yine ol maḳām anuñdur" didiler.

Şām Beglerbegisi olan Şerīf Meḥmed
Paşa ḥażretleri vezāret ile teşrīf
buyurılub vezārete oturduḳlarıdur.[5]

Ve evāsıṭ-ı şehr-i Ša'bānda Şām Beglerbegisi Şerīf Meḥmed Paşa ḥażretleri vezāret ile teşrīf buyurılub,[6] sa'ādetlü Pādişāh-ı cihān-penāh--ebbede'llāh ta'ālā ve ḳavvā-hü-- cenābından[7] tezkire-i hümāyūn vārid olub mesned-i vezārete gelüb oturdılar. Memālik-i 'Oşmānīyenüñ[8] aḥvāline vuḳūf-u-şu'ūrları kemālinde olduğından ġayri, memleket-i Īrān ve Tūrān ve Gīlān Hind-ü-Sind eṭvārından dāḫi kār-āgāh-u-kār-dān[9] olduḳları ma'lūm-ı 'ālemiyān[10] olduğında kelām olmayub, 'adl-ü-dād

---

1) olındı 'ulemā ve : B, olınduğından 'uḳalū-yı//2) ṣāḥib-i : B, böyle ṣāḥib-i : D, öyle ṣāḥib-i // 3) rūzgār....itdügine : D, ikrāmı iẓā'at olınduğına // 4) münşi'-i dīvāna rūzgār : B, böyle bir münşi'-i ḥaḳīkīyo dīvān-ı devlet // 5) The title is omitted in H,B, // 6) paşa....buyurılub : U, paşaya // 7) pādişāh-ı....cenabından : B, şehriyār-ı gerdūn-vaḳār ḥażretleri ṭarafından // 8) 'Oşmānīyenüñ : B,D, 'Oşmānīye // 9) kār-āgāh-u-kār-dān : B, āgāh-u-ḫabīr // 10) 'ālemyān : B,'ālem//

ṣāḥibi, umūr-dīde ve kār-āzmūde, vezārete lāyıḳ-u-sezāvār,[1] pesendīde-i enām ve müsellemü'l-küll, muḫtār-ı ehl-i rūzgār vāḳi' oldı, ve bir ḳaç def'a vüzerā-yı enām ḥażretleri-yle[2] pāye-i serīr-i salṭanate ma'an[3] girdükleri esnāda, sa'ādetlü Pādişāh-ı gerdün-vaḳār ḥażretleri " Muḥāfaẓa-ı Mıṣr ḫidmetinde olan[4] Ḫıżr Paşa ḥażretlerinüñ gönderdükleri[5] ḫazīne toḳsan biñ altun noḳṣān[6] üzre gelmege sebeb-ü-bā'iṣ nedür ?" diyü ḫiṭāb-u-su'āl buyurduḳlarında cevāb-ı bā-ṣavāb virüb, " Ḳā'ide-i ḳadīme[7] Südde-i Sa'ādete muḳaddem Mıṣruñ[8] muḥāsebesi defteri gelüb, ba'de-hū ḫazīne gelmekdür ; bu bābda su'āl kendülere vāriddür " diyüb ve Ḥāfıẓ Aḥmed Paşa ḥażretleri daḫi " Fi-'l-ḥaḳīḳa, ḳānūn-ı ḳadīm didükleri gibidür[9] murādları n'idüği bilinsün, sebebi kendülerden ṣorılub[10] ma'lūm olsun" dimişler. Ve eglenmeyüb eyālet-i Şām-ı dārü's-selāma yetişüb, ḳāfile-i ḥacc-ı şerīf çıkması-yçün[11] isti'cāl üzre çıḳub gitmek fermān olındı. Fī 20 Ṣa'b, 1008.

---

1) lāyıḳ-u-sezāvār : B, sezāvār // 2) enām ḥażretleri-yle : H,B,'iẓām ile // 3) ma'an : D, omits // 4) muḥāfaẓa-i....olan : R, Mıṣr vālisi // 5) paşa ḥażretlerinüñ gönderdükleri : B, paşanuñ gönderdüği // 6) noḳṣān : B, omits // 7) ḳā'ide-i ḳadīme : B, ḳānūn-ı ḳadīm // 8) Mıṣruñ : B, Mıṣr // 9) ḳadīm didükleri gibidür : B, didüklerinden : D, böyledür // 10) sebebi kendülerden ṣorılub : B, sırrı kendülerden su'āl olınub // 11) çıḳması-yçün : H, iḫrācı içün //

Bölük ḫalḳınuñ ġulġule ve velveleleri-yle Ṣadr-ı A'ẓam cenābından defter gelmeyüb, köhne defter ile 'ulūfeleri tevzī' olunduġıdur.[1]

Ve sefer-i ẓafer-eserden 'avdet idüb, hezār miḥnet-ü-meşaḳḳat ile ḳaḥṭ-u[2]ġalā derdin[3] çeken bölük ḫalḳı derd-mendler mübtelā-vü-zelil,[460b] muḥtāc-ı mevācib olduḳlarından fevc-fevc[4] seyl-i revān olub İstanbula aḳdı[5] geldi. Serdār-ı[6] 'ālīşān ḥażretleri[7] ṭarafından defterleri gelmek me'mūl-ü-mes'ūl[8] ve belki cizye ve 'ādet-i aġnām defterleri daḫi irsāl olınmaḳ ümīd-ü-ricā olınurken,[9] Ḳapucı-başı 'Abdülkerīm Aġa ḳırḳ yük aḳçe ile Āsitāne-i Sa'ādete gönderilüb geldi. Ve defterlerden me'yūs olınduḳda bölük ḫalḳı mu'tād-ı ḳadīm üzre[10] ġulġule ve velveleye āġāz idüb, 'ulūfe taḳāżā eylediler.[11] Bölük kātibliginden[12] 'azl olınan kātiblerüñ ellerinden resīd defterleri

---

1) This chapter is omitted in U, and the title is given in H, B, as: Bölük ḫalḳı defteri gelmeyüb 'ulūfe içün ġulġule itdüklerinden eski defter ile virildügidür // 2) B,-u- : E, omits // 3) derdin : D, omits // 4) B, muḥtāc-ı....fevc : E, 'ulūfelerine muḥtāclar efvācı ve emvācı // 5) olduḳlarından....aḳdı : D, İstanbula dökildi // 6) serdār-ı : B, bu esnāda serdār-ı // 7) ḥażretleri : R, ve Ṣadr-ı A'ẓam İbrāhīm Paşa // 8) -ü-mes'ūl : B, omits // 9) olınmaḳ....olınurken : B, olınması mercū-vu-mes'ūl iken // 10) mu'tād-ı ḳadīm üzre : D, omits // 'ulūfe taḳaża eylediler : B, mevācibleri iḫrācında taḳaża itmeleri-yle : D, 'ulūfe istediler // 12) kātibliginden : B, kitābetinden //

alınub, Āsitāne-i Sa'ādetde bulınan defātir[1] ile taṭbīk-ü-tevfīḳ idüb,[2] bu faḳīr-i ḥaḳīr-i keşīri't-taḳṣīr[3] naẓāreti-yle ve muḳābeleci[4] Aḥmed Efendi ve sābıḳā bölük kātibleri[5] olan Muṣṭafā Efendi ve Maḥmūd Efendi ile māndeler[6] aġası Müteferriḳa 'Alī Aġa evinde oturılub, be-nevbet yoḳlama idüb, ba'dehū be-nevbet 'ulūfeleri tevzī'ine yarı akçe ve yarı altun virilmek üzre hezār nizā' ve ḳīl-ü-ḳālden şoñra, filori yüz seksen üzre rāyiç olan akçenüñ altmış akçe ziyāde fā'idesi taṣavvuri-yle mütesellī olub, yüz yigirmi akçe üzre virildi. Fī evāḫir-i Ṣa'b, 1008.

Şāḥibetü'l-ḫayrāt ve 'l-ḥasenāt Vālide Sulṭān ḥażretlerinüñ binā emīni 'azl olınub, yerine ġayri ta'yīn buyurılduġıdur.[7]

Ve yine evā'il-i şehr-i Ramażan-ı sene-i 1008de[8] vuḳū' bulan aḥvāl-i rūz-gārdan biride budurki ḥażret-i Vālide-i Pādişāh-ı cihan-penāh[9] cāmi-'i şeriflerine[10] ve sā'ir ḫayrāt-ü-ḥasenātları binālarına emīn naṣb olınan Dergāh-ı 'Alī ḳapucıla-

---

1) defātir : H, defterler // 2) -ü- tevfīk idüb : B, olınub // 3) faḳīr-i....taḳṣīr : B, faḳīr // 4) B,muḳābeleci : E,D, //5) kātibleri : B, kātibi // 6) māndeler : B, māndegān // 7) This chapter is omitted in U, and the title is omitted in H, B, // 8) sene-i 1008 de : H,B, şerifde // 9) budurki....penāh : B, vālide sulṭān-dāmet 'işmetü-hā // 10) şerīflerine : H, şerīf : B, şerīfi //

rından Ḳara[1] Meḥmed Aġa, ki uṣūl-i vaḳfūñ cemī'an lāzım-u-mühimm[2] olan maṣālihi[3] tekmīline vekīl ta'yīn buyurılub, istiḳlāl-i tamām ile merci'-i enām ve nāfiẕü 'l-kelām olmışdı.[4] Ve lākin ḥadd-i nefsinde[5] umūr-dīde ve kār-āzmūde olmayub,[6] ümmī-vü-'āmmī iken[7] ṣıdk-u-istikāmetden dem urmaġla[8] şer-'i şerīf ve ḳānūn-ı münif ile 'amel itmekden ġāfil, ḫod-re'y ve ḫod-pesendlik derdine mübtelā olmaġın,[46la] istedüġin ider olmışdı. Ve Dārü'ṣ-ṣa'āde Aġası 'Oşmān Aġa ḥażretleri ketḫüdāsı olub, evkāf-ı selāṭīn-i 'iẓām neẓāreti vāsıṭası-yle ḥall-ü-'aḳd-i evkāf[9] ellerinde[10] ve türbe-i şerīfe-i merḥūm ve maġfūrūn leh Sulṭān Selīm Ḫān-ı ṣānī evḳāfı tevliyeti ve merḥūm[11] Sulṭān Murād Ḫān-ı ṣālis türbesi tevliyeti daḫi mümā ileyhe tefvīż buyurılub[12] ta'yīnlü Ümışdı.[13] Ve Vālide Sulṭān ḥażretlerinüñ cāmı-i şerīfi 'arṣası yerleri taḫliye olub, ve yıḳılan emlāk-u-evḳāfüñ muḳtażā-yı şer-'i şerīf üzre[15] tamām bahāları virilmeyüb,[16] ve hedm olınan evḳāf-ı Müslimīnüñ nıḳżı ve[17] bedeli tedārük

---

1) ḳara : H,B,R, omit //2) cemī'an....mühimm : B, cemi'-i elzem-ü-ehemm // 3) B, maṣāliḥi : E, maṣālih-i vaḳfı // 4) tamām....olmışdı : D, bulmışdı // 5) nefsinde : B, żātında // 6) olmayub : R, ol[ma]duġından // 7) B, iken : E,H, omit // 8) urmaġla : B, urub // 9) evḳāf : D, umūr-ı evḳāf // 10) ellerinde : B, kendi elinde olub //11) merḥūm : B, omits // 12) buyurılub : B, -u- // 13) bulmışdı : B, olınmış idi // 14) emlāk-u- : B, omits // 15) üzre : B, üzre ṣāḥiblerine // 16) virilmeyüb : H, virilüb // 17) nıḳżı ve : H,B, omit //

olınmayub, ve bi'l-cümle ref' olınan evḳāf-ı vüzerā ve 'ulemā ve sā'ir evḳāf-ı 'āmmeye żi'fı ḳadar bedeller virilmek vācib-ü-meşrū' iken ihmāl-ü-müsāhele sebebi ile nice evḳāf ruḳabe olub, mürtezi̇ḳa-i fuḳarā[1] müteşekkī olub, ḳalmışdı.

Ve Yahūd[2] ve Naṣārā ṭā'ifesinüñ iki kilise-i 'atīḳaları daḫı[3] münhedim olub, anlar daḫı gelüb[4] ḫilāf-ı şer-'i şerīf bedel yapdurılmaḳ[5] ṭaleb eyleyüb, nice eyyām mülāzemetler idüb, rivāyet muḫtelif, pişkeş-ü-hedāyāları alınub, istedükleri üzre bedeli " Bir vīrāne kiliseleri meremmet olına" diyü ḫükm-i şerīf nişānlayub virilmiş. Ba'de-hū nevvāb-ı bāṭıl-ucāhil imżāsı-yle bir ḫüccet daḫı yazılub, ḫāşā mūcibi-yle Naṣārā kilisesine bedel bir maḥallede müceddeden kiliso yapdurılub, ve levāzım ve mühimmātı bināda[6] işlayen üstādlar elinden[7] işlenüb, yerlü yerine ḳonduḳdan[8] ṣoñra, nevbet Yahūd ṭā'ifesinüñ kilisesine[9] ġelicek, sābıḳā nevvāb elinden[10] yażılub imżā olınan ḫüccet, "Mevālī-yi 'iẓām imżāsı-yle olmayıcaḳ[11] istiḥkām bulmaz" diyü evvel İstanbul ḳāżısı a'lemü'l-'ulemā Mevlānā Es'ad Efendi ḥażretlerine ḳapucı ḫüccet i leticek görürlerki[12]

---

1) mürtezi̇ḳa-i fuḳarā : D, mürtezi̇ḳaları // 2) Yahūd : H,B, Yahūdī // 3) daḫı : B, omits // 4) gelüb : B, omits // 5) yapdurılmaḳ : B, yapdurmak // 6) bināda : B, cāmi-i şerīfde // 7) elinden : B, eli-yle // 8) yapdurılub....konduḳdan : D, yapdurıldıktan // 9) Yahūd ṭa'ifesinüñ kilisesine : H,B,R, Yahūdīlere // 10) nevvāb elinden : B, nā'ib-i mezbūr eli-yle // 11) olmayıcaḳ : D,R, olmaduḳca // 12) ḫücceti ileticek görürlerki : B, ḫüccet-i ma'hūdi iletdükde görür ki : D, ḫücceti getürdükde : R, ḫücceti götürdükde ḫücceti gördükde //

ḫilāf-ı şer-'i şerīf,[1] imżā[2] iden nā'ibi Maḥmūd Paşa maḥkemesinden[3] getürdüb muḥkem ta'zīr-i bi'l-lisān idüb 'azl eyleyüb ve kalḳub fi'l-ḥāl[4] şubaşıyı [461b] ve muḥtesibi alub, müceddeden binā olınan kiliseyi yere[5] berāber yıḳub, ṭoğrı Müfti'l-enām ve [6] Şeyḫülislām Mevlānā Şun'ullāh Efendi ḥażretlerine varub anlar daḫi ḥüccet muḳaddem ḳapucı-yle imżāya kendülere geldüğin buyurub, ve " İmżā itmezlerse yerlerine gelecek müftī iderler " diyü ḫaber gönderdüklerin naḳl eyleyüb, ve hemān 'izz-i ḥużūr-ı Şehinşāhīye ve Vālide Sulṭān ḥażretlerine tafṣīl üzre kaġıdlar[7] yazılub " Zuḫr-ı āḫiretiñüz olacaḳ ḫayrāt-u-ḥasenātıñuz ḥuḳūḳ-ı 'ibād ile ālūdedür. Ve nā-meşrū' olan umūrda[8] gebāṭ olmaz. Bir mütedeyyin ve müteşerri' vekīl elinden ve dilinden maṣāliḥ-i şer'īyeñüz müstaḥkem olmaḳ lāyıḳ ve münāsibdür." dinilmegle, ve Muṣṭafā Paşa-yı 'Atīk şeyḫī Vā'iz Ḥasan Efendi vaḳfuñ[9] şarṭ-ı vāḳıfda[10] nāẓırı olub,[11] bir kār-bān sarāyı yıḳılub, bedeli virilmeyüb, vaḳfa[12] ża'f-ı küllī gelüb[13]

---

1) şerīf : B, şerīfdür hemān ol sā'at // 2) ḫilāf-ı....imżā : D, imżā // 3) nā'ib-i....maḥkemesinden : B,R, Maḥmūd Paşa nā'ibini maḥkemeye // 4) fi'l-ḥāl : B, derḥāl // 5) yere : B, ḫāke // 6) müfti'l-enām ve : B, omits // 7) kaġıdlar : B, tezkireler // 8) umūrda : B, işde : R, işin // 9) vaḳfuñ : B, Muṣṭafā Paşa-yı 'Atīḳ vaḳfınuñ // 10) vāḳıfda : B, vāḳıf üzre // 11) olub : B, olub ve vaḳf-ı mezbūruñ // 12) virilmeyüb vaḳfa : B, virilmemegle vaḳf-ı mezbūra // 13) gelüb : B, ṭārī olmaġla//

raḳabe olduġın i'lām itmegle[1] Ḳara Meḥmed Aġa 'azl buyurıldı. Ve zamān-ı emānetinüñ maḳbūżāt ve meṣārifi[2] görilüb vo mevcūd olan edevāt-ı esbāb-ı[3] binā bi'l-fi'l Südde-i Sa'ādet-medārda ḳapucılar ketḫüdālıġı ḫidmetinde olan Maḥmūd Aġaya teslīm olınub, binā emāneti anlara fermān olındı. Fī 8[4] Ramażān.

Sulṭān Bāyezīd Ḫān tevliyetinden Ḳaba-ḳulaḳ ḳapucı ref' buyurılub yerı ġayre virildüġidür.

Ve ref' olınan binā emīni Ḳara Meḥmed Aġanuñ[5] terbiyet eyledüġi[6] Ḳaba-ḳulaḳ dimegle meşhūr, erāzil-i nāsdan olub, muḳaddemā[7] ḳutı-yle afyon gezdürüb satanlardan olan[8] Aḥmed nām kimesne ḳapucı olub, yed-i irtiġā olmaġın, ekser menāṣıb-ı ḳażāya ve evḳāf-ı selāṭīn-i 'iẓām tevliyetlerine ḳarıġub, alub virmegle, kendisi[9] daḫi merḥūm ve maġfūrün leh Sulṭān Bāyezīd Ḫān-ı velī—ṭāḇe serā-hū— evḳāfına mütevellī olub, ḳarıġmaduġı maṣlaḥat ḳalmayub, Meḥmed Aġa ref'-iyle kendülere daḫi 'azl ṭārī olub," Ḳapuya gelmesün" diyü merdūd olduġı ṣāyi' olıcaḳ,[10] ḫūḳūḳ ṭaleb eyleyenler izdiḥāmından ḳapuya çıḳmaġa mecāl olmayub, mütevārī oldı. [462a] El-ḥaḳḳ[11] görinmez belā idi.[12] Yerine 'Alī nām bir ḳapucı mütevelli[13] olmaḳ fermān olındı. Fī 9 Ram, 1008.

---

1) ve Muṣṭafā....itmegle : D, mezbūr // 2) meṣārifi : B,D, maṣrūfātı // 3) esbāb-ı : B, omits // 4) 8 : B, 7 // 5) B, aġanuñ : E,D,R, aġa // 6) eyledüġi : D, kerdeleri // 7) B, muḳaddemā : E, اجامردن iken : U, omits // 8) ṣatanlardan olan : U, ṣatanlardan iken : B, ṣatanlardan : D, ṣatan // 9) kendisi : B, 'ākibet kendisi // 10) ṣāyi olıcaḳ : B, ṣuyū' bulıcaḳ// contınu'd

Tetimme-i ḳıṣṣadur.

Ve ʿālem-i kevn-ü[1] fesāduñ dürlü ʿacāʾib evżāʿ-ı eṭvārındandur[2] ki selāṭīn-ı ʿiẓām ve vüzerā-yı kirām ve ʿulemā-i enām evḳāfına şarṭ-ı vāḳıf üzre ṣalāḥ-ı dīn ile ārāste ve envāʿ-ı feżāʾil-i ʾulūm-u-maʿārif ile[3] pīrāste her vechle mütedeyyin-ü-müteşerriʿ olan[4] kimseler,ki "Umūr-ı dīn-ü-[5] dünyāda kār-dān-u-kār-āgāh olub, ẓuhr-ı āḫiret içün sāʿī ve dāʿī[6] olalar " diyü şarṭ-u-vaṣīyetler[7] iderler iken, fī-zamāni-nā ṭoğrı ṣalavāt getürmege ḳudir degül taḥāret bilmezlere[8] umūr-ı tevliyet-ü-neẓāretler[9] tevcīh olınub, ellerine menşūr virilür oldı. Ve selāṭīn-i ʿiẓām mütevellīleri yerleri[10] defterdārān-ı emvāl altında oturmaḳ idi. Erkān-ı devletden müteferrikalar ve çaşnigīrler ve çavuşlar ve erbāb-ı ḳalem[11] ve küttāb-ı ẓevi'l-iḥtirām mütevellī olan börklüce[12] ḳapucı altına otursun mı? Merātib-i ḳānūn-ı ḳadīme-i devlet nice olsun?

---

11) el-ḥaḳḳ : D, ʿale 'l-inṣāf // 12) belā idi : D, belā'-i siyāh idi : R, belā idi ḫalḳ üzerine // 13) mütevellī : R, Sulṭān Bāyezīd ḫān mütevellīsi // 1) B, -ü- : E, omits // 2)dürlü....eṭvārındandur : B, gün-ā-gün evżā'-ı ġarībesinden biri budur // 3) -u-maʿārif ile : B, birle // 4) -ü-müteşerriʿ olan:D, omits // 5) B,-ü- : E, omits // 6) umūr-ı....dāʿī : D, mütevellī // 7) vaṣīyetler : B, ḳuyūd // 8) ṭoğrı....bilmezlere : D, ṣalavātı tevḥīd ẓann iden bī-temyīzlere // 9) naẓāretler : B, naẓāret // 10) yerleri : B, yeri dīvānda : D, omits // 11) ve erbāb-ı ḳalem : B, omits // 12) börklüce : B, börkli //

Beyt:

Nice ölmesün bir ādem nice döysün bir kişi
Ey felek fi'lüñ yedi ḳat ṭāsı geçmiş ağudur.[1]

Merḥūme Rāżiye Ḫātūn oğlı Vezīr Muṣṭafā Paşa ḥażretleri Āsitāne-i Sa'ādete geldügidür.[2]

Ve yine evā'il-i şehr-i Ramażānü'l-mübārekde mukaddemā[3] Şām-ı şerīfde ve Erżurumda vezāret ile beglerbegi olan merḥūme Rāżıye Ḫātūn oğlı Vezīr[4] Muṣṭafā Paşa ḥażretleri Serdār-ı 'ālīşān ḥażretleri ile sefer-i ẓafer-rehberde olub, Südde-i Sa'ādet-medāra gelüb mesned-i vezārete oturdılar. Yemişci Ḥasan Paşa ḥażretleri yanında oturdılar.[5] Ḫil'at-ı fāḫire ile teşrīf buyırılub, girüb vüzerā-yı 'izām ile pāye-i serīr-i saltanate[6] yüz sürdiler.[7] Evṣāf-ı ḥamīde ile muttaṣıf, dervīş-nihād, ve ḫūb-ḫaṣlet ve[8] ma'ārif ile müte'ārif olub ṭuğrā-yı ġarrā-yı cihān-ārāyı ḳā'ide-i laṭīfe üzre keşīde iderler. Ve ḫalk-ı 'ālem nīk-nefs ve iyilik[9] ile tavṣīf eylediler.

---

1) ṭāsı geçmiş ağudur : R, ṭasdan geçmiş bir ağudur // 2) This chapter is omitted in D. // 3) muḳaddemā : B, bundan aḳdem // 4) vezīr : H,B, omit // 5) B, oturdılar : E, یردکدی // 6) saltanate : B, a'lāya // 7) sürdiler : B, sürdiler ve vezīr-i mūmāileyh // 8) ve : B, ve envā-'ı // 9) iderler....iyilik : B, oldılar ve kāffe-i enām nīk-nefs ve ḥüsn-i ḫulḳ //

Vezīr-i şānī Ḫalīl Paşa ḥaż-
retleri ḳānūn-ı ḳadīm üzre
ehl-i Dīvānı ẓiyāfet buyur-
duklarıdur.[1]

[462b] Ve evāsıṭ-ı Ramaẓān-ı şerīfde Ḫalīl Paşa-yı celīlü'l-ḳadr ḥaẓretlerinüñ[2] sımāṭ-ı ni'meti çekilüb ehl-i Dīvān ve erkān-ı devlet da'vet olınub, ḳā'ide-i ḳadīme-i devlet[3] üzre herkes merātib-i 'ālīye-i 'Oşmānīye üstine yerlü yerine oturub,[4] 'ālī ẓiyāfet ve ḥürmet ve 'izzet ile [5] ikrām-u-iḥtirām olınub, envā'-ı ni'am-ı ilāhīye ile mütena''im-u-mu'tenim olub[6] ni'metler yenildi ve şerbetler içildi[7] du'ā-vu-şenālar ile meclis iḫtitām buldı. Fī 12[8] leyleti 'l-işneyn.

Eṭvār ve eyżā'-ı rūzgārdur.

Ve ḳudemā-yı rūzgārdan şınārum[9] bir kaç fertūt-ı devrān ile aḥvāl ve eṭvār-ı 'ālemi[10] söyleşüb bu salṭanat-i ḳāhirenüñ

---

1) The title is omitted in H,B, // 2) ḳadr ḥaẓretlerinüñ : B, ḳadrüñ // 3) ḳā'ide-i ḳadīme-i devlet : B, ḳānūn-ı ḳadīm // 4) oturub : R, mertebelü mertebeleri ile oturdılar // 5) ve 'izzet ile : B, birle // 6) -u-iḥtirām....olub : H, olındılar : B, olınub // 7) ni'am-ı....içildi : D, ni'met-i firāvān ile ẓiyāfet (اضياف) olub, yenilüb içilüb // 8) 12 : B, 13 // 9) rūzgārdan sınārum: U, rūzgārdan : R, rūzgār-dīdelerden // 10) aḥvāl.... 'ālemi : B, omits //

sābıḳā vezāreti dört[1] kişiden ziyāde olmayub ve ḳapucı-başıla-
rı daḫi dört[2] kimse olub, gümüşlü[3] degnek Bāb-ı Sa'ādetde dört
olub,[4] ḥālā degnek altı oldı. Ve ḳapucı-başıların[5] yigirmi bir nefer
'add oyledük. Ve vüzerānuñ dāḫil ve ḫārici yigirmi üç kişi ol-
duġın ḥisāb eyledük. Ve ẕikr olanlaruñ dirlikleri ḫavāṣṣ-ı hü-
māyūndan ve naḳdden virilüb ve sā'ir iḫrācāt-ı ḫāṣṣaya[6] ki fev-
ḳa'l-ḥadd olmışdur. Ḫazīne-i 'Āmire vefā itmek[7] degül rīk-i
beyābān[8] kifāyet eylemez idügin yād[9] eyledük idi. Bu dürlü ta-
ġayyürāt-ı umūr, ve üslūb-ı ḳadīm terk olınmaḳda[10] yümn-ü-be-
rekot olmaz. Ve baḳā-yı 'izzete delālet itmez dinildi idi.--Al-
lāhümme iḫtim-lenā bi'l-ḫayr--

Rūzgār-i āşüfte ḥallerinün ḳaht-u-
ḳılletden ve nā-inṣāf muḥtekirler e-
elinden meşaḳḳatleridür.[11]

Ve

Ve işbu Ramażān-ü'l-mübārekde zād-ü-zevāde ziyāde bahāda olmaḳ ile fuḳarā-vü-żu'afā şiddet-i iḥtiyāç ile muḥtāclar olub,

---

1) dört : B, yedi : R, ṭoḳuz // 2) dört : B, on dört // 3) gü-
müşlü : H,B, gümüş // 4) dört olub : B, dördi ṭurub // 5) başı-
ların : H,B,D, başıları // 6) ḫāṣṣaya : H,B,R, ḫāṣṣa // 7) ve-
fā itmek : B, omits // 9) eylemez idügin yād : B, itmeyecegin
müẕākere // 8) beyābān : B, beyābān daḫi olsa : U, revān olsa
// 10) ve....olınmaḳda : D, cümle esālīb-i ḳadīme mürā'āt olun-
maduġından // 11) The title is omitted in H,B, andtthe chapter
is omitted in D //

küllī[1] mużāyaḳaya düşüb, kimse[2] ḥallerinden āgāh olmayub, şevḳat-u-merḥamet ḳalmayub, aḫlāḳ-ı ḫalḳ[3] yaramaz oldı. Aşlā ve ḳaṭ'ā me'kūlātda[4] narḫ cārī olmayub, yağ ve bal ve buğday ve pirinç ve noḳud ve sā'ir ḥubūbāt ve et ve etmeğı,[5] ehl-i bāzār istedüklerine alub şatmaḳda[6] kimseden pervāları olmayub ve ḥükkāmuñ yaşağ ve ta'zīr-ü-tehdīdleri[7] müfīd olmayub nüfūzları[8] ḳalmadı. Arpanuñ[9] [463a] keyli altmış aḳçeye, etüñ[10] vaḳīyesi yigirmi aḳçeye ve ekle ḳābil olmayan ekmek vezinde yüz dirhem gelmeyüb,[11] ekle kābil ekmegüñ biri[12] beş aḳçeye,[13] fāsid-ü-kāsid aḳçe 'ālemüñ iḫtilāl-ü-iḫtilāfına sebeb-ü-bā'is olub, melbūcāt daḫi girān-bahā ile ḥāṣıl olmayub,[14] yüz aḳçeye pāpuş ve

---

1) olub küllī : B, olmağla 'aẓīm // 2) düşüb kimse : R, giriftār olduklarında bir ferd // 3) ḫalḳ: B, 'ālem // 4) ve ḳaṭ'ā me'kūlātda : H, me'kūlāta : B, me'kūlāt ḳısmında // 5) buğday ....etmegi : U, omits ve among these item : B, laḥm ve nān-ı 'azīz ve sā'ir ḥubūbāt şorılmayub : R, et ve etmek ve sā'ir sebze ve et gözedilmez oldı//6 şatmaḳda : H, şatmağa : B, şatub // 7) tehdīdleri : B, tehdīdi // 8) müfīd olmayub nüfūzları : R, fā'ide virmez oldı sözlerinde nüfūz // 9) arpanuñ : B, şa'īrüñ // 10) etüñ : B, ve laḥmüñ // 11) vezinde....gelmeyüb : H, omits // 12) etmegüñbbiri: H, etmek : R, etmek yüz dirhem // 13) ekle....aḳçeye : B, omits // 14) ḥāṣıl olmayub : B, ele girmeyüb //

ikiyüz akçeye çizme alınur oldı. Ve altmış çile çuḳa zirā'ı dört yüz akçeye ve ednāsı iki yüz akçeye[1], ve hiç bir metā'a akçe rāyiç olmayub altun ve ġuruş olursa bāzār olur, olmazsa akçeye raġbet itmez oldılar. Ve ḫalḳ mā-beynlerinde[2] altun yüz ṭoḳsanar akçeye alınub, ve yaġ ve pirinç ve arpa[3] ve sā'ir me'kūlāta[4] yüz altmışar akçeye geçüb ve Ḫazīne-i 'Āmireye ḫalḳ-ı 'ālemden yüz on sekizer akçeye altun ve altmış sekizer akçeye ġuruş alınu-gelmek ḳā'ide-i muḳarrere olub, ve ḳul ṭā'ifesine 'ulūfeye ancaḳ ikişer akçe ziyāde ile altun yüz yigirmi akçe hesābına[5] virilüb, Sipāh ve Yeñiçeri[6] altun bagına yetmişer ve seksener akçe fā'ide idüb, ne[7] biñ belā ve mihnet çekilüb[8] bu def'a bölük ḫalḳı vācib-i[9] recec 'ulūfelerinüñ nıṣfı altun ve nıṣfı akçe virildi. Dirhem[10] ve denānīre hadd-i mu'ayyen müyesser olmayub, gitdükçe izdiyād bulmada mülūk-i naṣārā sikkelerini ve bahāsını[11] siyāset ile riyāsetlerini[12] ḥıfẓ-u-ḥirāsetde daḳīḳa

---

1) alınur....akçeye : R, omits // 2) ḫalḳ mā-beynlerinde : B, nās mā-beyninde // 3) arpa : B, ṣa'Ir // 4) me'kūlāta : B, me'kūlāt // 5) ḥesābına : B, ḥesābı üzre // 6) Yeñiçeri : B, Yeñiçeri ṭā'ifesi // 7) ne : B, omits // 8) çekilüb : B, ile // 9) ḫalḳı vācib-i : B, ḫalḳına mevācib-i // 10) dirhem : B, ve derāhim // 11) bahāsını : B, bahāların : R, altun ve ġuruş ve akçelerinüñ bahālarını // 12) riyāsetlerini : H, riyāsetlerin : B, omits //

fevt itmezler, böyle salṭanat-i ḳāhire ḥākimleri[1] deng-ü-ḥayrān ḥāżır altundan fā'idelenmek sevdāsına müteveccih oldılar. Devlet maṣlaḥatı ḳayırılmayub,[2] terk-i siyāset ile mehābet-i salṭanat ḳalḳdı; perde-i hükūmet yırtıldı. Ẓulm ile 'ālem ẓulmāt oldı. Re'āyā-yı mülk[3] üstine ṭarḥ olınan bid'at-ı seyyi'eden alınan maluñ ża'īf-ü-nā-tüvān ra'īyet altun ve ġuruṣı ne bahāya alur-virür ola. Re'āyā[4] pāy-māl olmaḳda, sipāh-ı devlet żillete düşmekde a'dā-yı dīn-ü-millet her cānibden[5] ehl-i İslām memleketine hücūm itmekde, münkerāt hadden tecāvüzde, emr-i ma'rūf olmayub, ma'ṣiyet ile ḳalbler ḳarardı. Allāhümme aṣliḥ aḥvāle-nā ve aḥvāle sulṭāni-nā ve aḥvāl-i sā'iri'l-Müslimīne ecma'īn.

Nāgehānī Sipāh ṭā'ifesi ġulüvv-i 'ām
ve hücūm-ı tām idüb Kira ḳarıyı ve
oġlını helāk eyledükleridür.

Ve bu esnāda evāsıṭ-ı Ramażān-ı şerifde Serdār-ı a'ẓam ve ekrem İbrāhīm Paşa,--edāme'llāh ta'ālā iclāle-hü-- ḥażretleri-yle[6] sefer-i ẓafer-rehberden[7] 'avdet olındukda[8] bölük ḫalḳınuñ vācib-i maṣar sene-i 1008 'ulūfesin[9] Belġradda alan-

---

1) ḳāhire ḥākimleri : B, 'Oṣmānīye ḥükkāmı // 2) maṣlaḥatı ḳayırılmayub : B, maṣāliḥini ḳayırmayub // 3) mülk : B,R, memleket // 4) re'āyā : B, netīce-i kelām re'āyā // 5) -ü-millet her cānibden : B, ve devlet her ṭarafdan // 6) ḥażretleri-yle : U, ḥażretleri // 7) ẓafer-rehberden : B, nuṣret-eserden // 8) olındukda : U, itdükde // 9) olındukda....'ulūfesin : H, olındukda sipāh ṭā'ifesi mevācibi maṣar 'ulūfesin : B, iden Sipāh ṭā'ifesi maṣar mevācibini //

laruñ esāmī defterleri[1] ve erkān-ı devletüñ mā-teḳaddemden[2] ḳānūn-ı ḳādīm üzre cizye ve ʻādet-i aġnām ḫidmeti defterleri "Ulūfeciyān-ı yesār aġası Frenk Meḥmed Aġa eli-yle[3] Südde-i Saʻādete irsāl olınub geldükde, Āsitāne-i Saʻādetde muḳaddemā Sipāhīler izdiḥām ve zor ile taḳāżā eyleyüb, vācib-i recec ʻulūfeleri istenüb[4] Mündeler Aġası ʻAlī Aġa evinde be-nevbet[5] nāẓır ve muḳābeleci ve küttāb ile ʻulūfelerinüñ[6] nıṣfı altun ve nıṣfı akçe tevzī olınub virilmişken ve ḫidmet defterleri[7] tevzīʻine gelicek,[8] seferlü ṭāʼife defterlerin ʻadedin işidüb ve ne denlü idügin bilüb, eyü defterler[9] eḳābir ve aʻyān içinde[10] girān-bahālara[11] füruḫt olacaġın[12] maʻlūm idinüb,[13] gürūh-ı enbūh ile cumʻa gün Paşa[14] ḥażretleri ḳapusında,[15]

---

1) alanlaruñ esāmī defterleri : R, alduḳları ʻulūfe defterlerin // 2) mā-teḳaddemden : B, omits // 3) eli-yle : B, ile // 4) eyleyüb....istenüb : B, idüb recec mevāciblerin isteyüb // 5) evinde be-nevbet : H,R, evinde : B, ḫānesinde // 6) küttāb ile ʻulūfelerinüñ : B, kātib ile ʻulūfeleri // 7) ve ḫidmet defterleri : B, defterler : R, defterleri // 8) golecek : D, geldükde // 9) eyü defterler : H, omits : B, ve // 10) içinde : B, beyninde // 11) bahālara : B, bahā ile // 12) olacaġın : U, olınub // 13) idinüb : B, itmegle : R, idindüklerinde // 15) paşa ḫażterleri ḳapusında : U, paşadan //

gelen[1] Meḥmed Aġayı iḥāṭa idüb, " Getürdügüñ defterler nice oldı. İçerü[2] ḳadınlara ve aġalara mı virildi, hidmetler bizümdür. Seferde ḥālimüz çulımuz (جولیمز) görüñ[3], bizi böyle[4] zelīl eyledigüñüz, virdügüñüz 'ulūfe aḳçesin ata ve yaraġa[5] almazlar, gözüñüz açuḳ, size bizden ṭoġrı ḫaber, biz işimüz bilürüz." diyü ġavġa ve şetemāt[6] ile nice biñ Sipāhī hücūm üzre yollara ṣıġışmaz alaylar ile[7] Şeyḫülislām ve müftiyü'l-enām a'lemü 'l-'ulemā Mevlānā Şun'ullāh Efendi ḥażretlerine[8] varub " Bize 'ulūfe virdükleri fāsid-ü-kāsid aḳçe ile alduġumuz me'kūlāt ḥelāl mıdur ?" dimişler.[9] " Degildür" diyücek, Yahūdīye Kira[10] ḳarı gümrükleri[11] iltizām itmişdür bu ḳalb aḳçe ki bize virülür,[12] añlaruñdur, biz anı [464a] ḳatl iderüz" diyüb fetvā isterler. Cevāb[13] virürler ki "Zimmīyenüñ[14] ḳatl şer'an[15] cā'iz degildür, ammā şehrden sürilsün, ṭurmasun gitsün "

---

1) gelen : H, omits : B, mümā ileyh : R, defterleri getüren 'ulūfeciyān-ı yesār aġası Frenk // 2) içerü : D, yine içerü // 3) görüñ : H, gördün : B, gördüñüz // 4) böyle : B, ḫor ve // 5) yaraġa : B, silāḥa // 6) şetemāt : B, şemātet // 7) alaylar ile : B, gürūhla // 8) ḥażretlerine : B, ḥużurına // 9) dimişler : B, omits : R, diyü su'āl eylediler. Müftī Efendi helāl // 10) Kira : H, omits // 11) Yahūdīye....gümrükleri : B, Kira Yahūdī gümrügi // 12) ki bize virilür : D, cümle // 13) cevāb : B, şeyḫülislām efendi cevāb // 14) zimmīyenüñ : R, zimmīye ve Yahūdīyenüñ // 15) şer'an : B, omits //

dirler. Ve daḫi nice dürlü fitne-vü-fesāda cür'et idüb, çoḳ[1] türrehāt ve hezeyān söyleyicek[2] "Varuñ bir 'arż-ı ḥāl yazuñ[3] getürüñ, murādıñuz ne ise ben sa'ādetlü Pādişāh ḥażretlerine göndereyüm, ḫaṭṭ-ı hümāyūnları-yle[4] cevāb buyursunlar" didükleri-yle[5] mütesellī olmayub, ol maḥalde 'ahd-ü-peymān idüb, eymān-ı ğılāẓ-u-şidād üzre ittifāk eyleyüb, cum'airtesi seḥerden cem'īyet-i 'aẓīm ile Ḫalīl[6] Paşa ḥażretleri ḳapusına gelüb, dīvān-ı 'ālīde çıkartmayub,[7] "Elbette Kira ḳarı elinde[8] ḫidmet defteri[9] ġatılur, ḳomazuz, meydāna gelmek gerek" diyü muḥkem ayaḳ başdılar. Sa'ādetlü Pādişāh-ı cihān-penāh ḥażretlerine çerr-ü-şūra ḳaṣd idüb, cem'īyetleri ve istedükleri[10] 'arż olındı.[11] Pinhān olmışdur, bulunınca[12] amān ve zamān virmezler, kār[13] müşkildür' dinilmiş. "Elbette bulınsun" diyü Çavuş-başı 'Ömer Ağa ve Ḳapucılar keṯḫüdāsı Naṣūḥ Ağa gönderilüb,[14] anlar daḫi ikdām-u-[15]ihtimām ile pinhān olduġı yerlere[16]

---

1) çoḳ : B, omits // 2) söyleyicek : B, söyledükleri-nde // 3) yazuñ : B, yazub // 4) hümāyūnları-yle : B, hümāyūn ile // 5) didükleri-yle : D, didükleri-yle daḫi // 6) Ḫalīl : R, ḳā'im-maḳām-ı rikāb Ḫalīl // 7) çıkartmayub : B, çıkmayub : R, çağrışdılar // 8) elinde : B, eli-yle // 9) defteri : B, defterleri // 10) istedükleri : B, dil-ḫāhları // 11) olındı : B, olınub ve mezbūr Kira Yahūdīye // 12) pinhān olmışdur bulunınca : D, iḫtifā itmişdür buldurınca // 13) kār : B, ḥāl : // 14) B, aġa gönderilüb : E, aġayı gönderüb : R, aġa gönderildi // 15) H, -u- : E, omits // 16) yerlere : B, maḥalleri //

tecessüse gidüb, ve beruda hengāme gitdükce ziyāde bulmada olub,[1] bed-nihādlar dürlü ḳabāḥat-ü[2] fesāda niyyet idüb ve[3] Yeñiçeri Aġası Ḥasan Aġa ḥażretleri daḫi iḥtiyāt üzre ḥāżır-u-müheyyā ṭurub, ketḫüdā begi ve Baş-çavuşı ve ocaḳ aġalarını ḳol ḳol idüb,[4] Yahūdī[5] maḥallesini ve şehrüñ güzer-gāhlarını eşirrādan muḥkem ḥıfẓ-u-ḥarāsetde iken, nā-gehānī Çavuş-başı[6] Kira ḳarıyı bulub çıkarub, bir semerlü bārgīre bindirüb Paşa ḥażretleri Ḳapusına getürüb,[7] nerdübān ayaġında atdan inerken Sipāh ṭā'ifesi ārām itmeyüb ḫançer üşürüb, pāre pāre idüb, ve cifesinüñ ayaġına ip ṭaḳub sürüyüb, leşin At Meydānında bıraġub,[8] anda daḫi cem'īyet-i 'āẓīm üzre[9] 'ahdleşüb Muṣḥaf-ı şerīfe el urub muḥkem[10] yemīnleşüb "Yarın cümle evlād ve ensābın daḫi buraya[11] getürelüm"diyüb andan yine ṭoġra [464b] Müftī Efendi ḥażretlerine[12] varub "Arż-ı ḥālimüzi elbette imzā eyleñ ve[13] içerü göndermüñ " dimişler. Ḳa'be-i mu'aẓẓama ḳażāsından munfaṣıl Mevlānā Zeynullāh[14] Efendi ve

---

1) bulmada olub : B, olub // 2) dürlü ḳabāḥat-ü- : B, günāgün fitne-vü- // 3) idüb ve : B, itmegle // 4) B, idüb : E, omits // 5) Yahūdī : D, her ṭaraf Yahūdī // 6) çavuş-başı : H,B,R, çavuş-başı 'Ömer Aġa // 7) U, bulub....getürüb : E, omits // 8) bıraġub : B, bıraġurlar ve // 9) 'aẓīm üzre : B, uẓmā ile // 10) muḥkem : B, omits // 11) buraya : B, bir araya // 12) efendi ḥażretlerine : H,B, ḳapusına : D, efendiye // 13) eyleñ ve : B, idüb // 14) Zeynullāh : U,R, Zeynül'ābidīn : H, Zeyn : B, Zeynī //

vā'iẓ Mevlānā Seyyid 'Abdülkerīm Efendi aralarına girüb, 'arżaı ḥallerin alub, içinde olan ḫilāf-ı şer' ve ḳānūn çürüt-ı fāsidelerin murādlarına muvāfıḳ şer'-i şerīf üzre yazub taṣḥīḥ eyleyüb, Müftī Efendi ḫaṭṭı-yla sa'ādetlü Pādişāh-ı 'ālem-penāh ḥaẓretlerine gönderilüb,[1] ve yine irtesi bāzār gün cem'iyet-i 'uẓmā : kemā-kān Paşa[2] ḥaẓretleri ḳapusında ḳā'im turub "Elbette Yahūdī ḳarısınuñ[3] evlādı ve sā'ir ta'allūḳātı gelmek gerekdür; ve illā ötesi yaramaz gider" diyü 'inād-u-muḫālefetleri ḥadden geçüb bi 'l-āḫara oğlın daḫi bulub getürdiler, ańa daḫi[4] fi 'l-ḥāl amān virmeyüb ḫançer üşürüb paraladılar. Cīfesinüñ ayagına ip ṭakub[5] sürüyüb anası leşine[6] yetişdürdiler.[7] Ve küçük oğlı dīn-i İslāma girüb, iltizām ile zimmetlerinde olan māl-ı mīrīye cevāb virmege müte'ahhid oldı. Andan geçüb[8] İslām ḥürmetine ḳabūl eylediler.[9] "Ve ba'd Yahūdī[10] çuḳa ve fāḫir libās giymeyüb ḳızıl[11] şapḳa giysün[12] ve iltizāmlara

---

1) ḫaẓretlerine gönderilüb : B, ḥuẓūrına gönderdiler // 2) paşa : H, pādişāh // 3) Yahūdī ḳarısınuñ : B, maḳtūle Yahūdīyenüñ // 4) getürdiler ańa daḫi : B, getürdüklerinde // 5) cīfesinüñ....ṭakub : B, cīfesinüñ : D, cīfesi // 6) leşine : B, yanına : D, R, lāşesine // 7) yetişdürdiler : B, bıraḳdılar // 8) müte'ahhid....geçüb : B, ta'ahhüd itmegle andan dīn-i // 9) ḳabūl eylediler : B, el çekdiler // 10) Yahūdī : B, Yahūdī ṭā'ifesi : R, Yahūdīler // 11) ḳızıl : B, ḳırmızı // 12) D, giysün : E, giymesün //

girmesünler.[1] Ve sikke aḥvāli ḳadīmden nice ise yine öyle olsun" diyüb sa'ādetlü Pādişah-ı dīn-penāh ḥażretleri 'arż-ı ḥ ḥāllerine dil-ḫ̌āhları üzre ḫaṭṭ-ı hümāyūn-ı sa'ādet maḳrūnları-yle[2] cevāb-ı bā-ṣavāb yazub vezīr-i müşīr-i bā-tedbīr ḥażretlerine yüz biñ filori taṣḥīḥ-i sikke içün gönderüb ve cümle seksen[3] sekiz ḫidmet defterleri bölük ḫalkına tevzī-ü-taḳsīm olınmaḳ fermān olınub,[4] mufaṣṣal ḫaṭṭ-ı hümāyūn ile gelen kaġıd[5] Rūmili Ḳāżī-'askeri Ḫ̌oca-zāde Mevlānā Meḥmed Efendi lisānından oḳundı.[6] Sipāh ṭā'ifesi güş-ı hūş ile diñleyüb, müteselli olub "Bostancı-başı Ferhād Aġayı ve Ḳapu Aġası Gażanfer Aġayı ṭaleb itmekden feraġat eyledük, mādemki umūra[7] ḳarışmıyalar" diyü ṣavt-ı a'lā-ile çaġrışub du'ā-vü-ṣenā iderek [465a] gitdiler. Fī 18 Ram, 1008.

Ve bi-hamdi'llāh ta'ālā ki mübārek Ramażānda ümmü 'l-ḫabā'iṣ ile ālūde olmayub, fesād ve 'inādları mündefi' oldı. "Kirayı pāraladı üşdi cunūd-ı İslām[8] ta'rīḫdür. Ve bu keyfīyet[9] Yahūdīlerün ḳara

---

1) iltizāmlara girmesünler : B, iltizām ile bir işe girmesün : R, mīrī iltizām altına girmesünler // 2) hümāyūn-ı sa'ādet maḳrūnları-yle : B, hümāyūn ile // 3) seksen : B, R, omit // 4) olınub : B, olınmaġın // 5) kaġid : E,B,D,R, kaġıdı // 6) lisānından oḳundı : B, lisāni-yle oḳınduḳda : D, lisānı-yle oḳındı // 7) umūra : B, umū-ı devlete // 8) B, Kirayı....İslām : E, gives the chronogram in the margin as "Kirayı paraladı üşdi Sipāh" but it does not yield 1008, there is obviously a ta'mīye involved here : U,D, omit the chronogram // 9) B, ve bu keyfīyet : E,H, omit //

günlerinüñ āḫiri sebt güni[1] ve Naṣārānuñ küfrleri güninüñ evveli aḥad güni vāḳı' oldı. Ve lafẓ-ı "ġażā" ta'rīḫdür. Ve mel-'ūnenüñ, hemān[2] ertesi gün, māl-ı rüşvetin alub, terbiyet eyledüklerinden tevḳī-'i Dīvān[3] olan Yaḥyā Paşa ref' olınub, yine fażā'il ile ārāste Oḳcı-zāde Şāh Meḥmed Efendi Mīr-tevḳī'ī olmaḳ fermān olındı. Fī 20 , Ram.[4]

Ve depelenen melā'īnüñ cīfeleri bir nice[5] gün At Meydānında ṭu'me-i kilāb olmışken "Rāyiḥa-i kerīhesinden[6] Müslimānlar müte'ezzī olur[7]" diyü ḳaldırmaġa me'zūn olan Yeniçerilere Mehter-ḫāne-i 'āmirede oturub, ḫidmet aḳçesin üleşen Sipāh ṭā'ifesi yetişüb[8] odun getürüb fi 'l-ḥāl cīfelerin[9] dahi iḥrāḳ-ı bi'n-nār eylediler. Fī 22 Ram, 1008.

Tetimme-i Ḳıṣṣa

Ve mürd olan mel'ūnenüñ Ḫarem-i Hümāyūna intisāb ve iḫtiṣāṣı[10] ve gümrük emāneti sebebi ile ol deñlü cevāhir-i zevāhir-i[11]

---

1) güni : R, güni olub // 2) hemān : R, mürd olduġınuñ // 3) hemān....dīvān : U, rüşvetin olduḳlarından irtesi gün tevḳī'ī // 4) yine....Ram : U, omits //5) nice : B, ḳaç // 6) D, kerīhesinden : E, bedden : H,B, bedinden : R, murdārlarından // 7) olur : D, olınmasun // 8) ṭā'ifesi yetişüb : B, zümresi // 9) cīfelerin : B, cīfe-i ḫabīşelerin // 10) intisāb ve iḫtiṣāṣı : U, emāneti // 11) zevāhir-i : U, gevāhir : R, -u-zevāhir//

girān-māye cemi' eylemiş ki ḥadd-ü-ḥasr ve 'aded-ü-vezne[1] imkān olmayub ve ḫalḳ-ı 'ālem bahā-yü-kıymet yetişdürmege mecāl olmaduġı ẓāhir olmaġın, yine cenāb-ı Şehinşāhīye irsāl-ü-īṣāl olınmaḳ üzre muttaṣıl bulınan yerlerden alınub ḳabż-u-żabṭ olınanlar gönderilmekdedür. Ve nuḳūd ve[2] metā'-ı ticāreti taḥrīr olınub bahā-yı emti'a ve çıḳan[3] nuḳūdı beş yüz yük vācib-i reşen sene-i 1008[4] 'ulūfesine kifāyet ider ola. Taḫmīnen ġayr? ez-cevāhir[5] ḳırḳ[6] iki yerde emlāki defteri bulınub ve sefīnelerde[7] māl-ı ticāret ve sermāyeleri defterleri[8] aḫẕ olındı. Ve ba'żı erzāḳını furūḫte, ṣıdḳ-u-istiḳāmette mevṣūf ve ma'rūf Sulṭān Süleymān Ḫān[9] mütevellīsi Muṣṭafā Efendi[10] ta'yīn buyurıldı. Fī 2?[11] Ram, 1008.

Ve bi-'avni-hi ta'ālā umūr-ı devletüñ[12] nice muḫtell-ü-müşevveş olan eṭvārınuñ intiẓāmına sebeb-ü-bā'iş ola.[13] Ve umūr-ı mülk-ü-millet aḥvālini ki ḫilāf-ı[465b] şer'-i şerīf vükelā-yı devlet taġyīr-ü-tebdīl eylemişlerdi. Sipāh[14] ve ra'āyā aḥvāli muḫtell ve perīşān olub, 'ālem ẓulm ile ẓulmāt

---

1) ve 'aded-ü-vezne : B, omits // 2) ve : B, omits // 3) emti'a ve çıḳan : B, emti'adan ḥaṣıl olan : D, emti'a ve // 4) sene-i 1008 : H, omits // 5) ola....cevāhir : D, omits // 6) R, ḳırḳ : E,H,B,D, ve ḳırḳ // 7) defteri....sefīnelerde : B, defter olınub ve gemilerde // 8) defterleri : H,B, omit// 9) Sulṭān Süleymān Ḫān : D, Süleymānīye cāmi'-i evḳāfı //10) Muṣṭafā Efendi : U, omits // 11) B, 23 : E,21// 12) umūr-ı devletüñ : B, bu keyfīyet devlet-i 'alīyenüñ // 13) ola : B, oldı // 14) Sipāh : B, ez-cümle Sipāh //

oldı.[1] A'dā-yı dīn her ṭarafdan ehl-i İslām üstine hücūm eyledi.[2] Ve bu eşnāda, sa'ādetlü Pādişāh-ı dīn-penāh ḥażretleri Şeyḫülislām Şun'ullāh Efendiyi Dārü's-sa'āde ḳapusına[3] istedüb, şehzādeler mu'allim-ḫānesinde mülāḳāt idüb, umūr-ı mülk[4] ve salṭanate müte'allıḳ çoḳ ḳıṣṣa[5] söyleşüb[6] ve "Ḫilāf-ı şer'-i şerīf olan evżā' ve eṭvāruñ birisine rıżām[7] yoḳdur, dār-ı āḫiretde ḥużūr-ı 'İzzetde enbiyā-vü-mürselīn-i evvelīn-ü-āḫirīn bir yere geldükde cümle umūra seni vekīl eyledüm, cevābın viresin. Allāh ta'ālā şāhid ve melekleri şāhid olsun" didüklerini verā-i ḥicābdan Vālide Sulṭān ḥażretleri daḫi müstemi' olduḳları[8] şā'i' olub,[9] tevātüre yetişdi. Ve "Umūr-ı mülk ziyāde perīşān-ḥāl ve re'āyā-yı memleket üstine bid'at-ı seyyi'e ile ṭarḥ olınan emvāl ḥaddan efzūn olub, ve gitdükce ziyāde olmada dirhem ve denānīr aḥvali ve māl-ı rüşvet dünyāyı ṭutub, cühhāl[10]-ü-[11] erāzil ḥākim[12] olmaġla aḥvāl-i 'ālem tebāh olduġına 'ilāc ve dermān

---

1) oldı : B, olduġından // 2) eyledi : B, ider oldı // 3) ḳapusına : B, ṭarafına // 4) mülk : B, devlet // 5) müte'allıḳ çoḳ ḳıṣṣa : D, dā'ir // 6) ḳıṣṣa söyleşüb : B, mevādd müẕākere olınub : R, aḥvāl söyleşildi // 7) eṭvāruñ birisine rıżām : harekātuñbirisine rıżā-yı hümāyunum // 8) müstemi' olduḳları : D, istimā' itdükleri // 9) şā''i olub : B, şuyu' bulub : D, omits // 10) ṭutub cühhāl : B, ṭutdı cihāna // 11) D, -ü- : E, omits // 12) ḥākim : D, ḥākim ve vālī //

tedārük itmek gerekdür" dидiler.[1] Ve Sipāhīler hücūmından ref' olınmuhlyerleri virilen erbāb-ı[2] menāṣıbdan Ḳapucılar kātibi Ḥasan Beg ref' buyurılub yine kātib-i sābıḳ Ḥüseyn Beg yerine geldi.[3] Ve şehr-emīni kitābeti ve beytü 'l-māl-i ḫāṣṣa emāneti ينقو[4] -zāde Maḥmūd Aġa ve ehl-i ḥiref kitābeti ve daḫi nice kitābetler def'-i şerr-i şür içün virildi.[5]

Merḥūm Mevlānā 'Abdülbāḳī Efendi intiḳālidür.

Ve evāḫir-i şehr-i Ramażanda a'lemü 'l-'ulemā'i 'l-mütebāḥirīn zümre-i ehl-i yaḳīn içinde ṭab'-ı nāḳḳād ve zihn-i selīm ve 'aḳl-i müstaḳīm ile cümleden mümtāz ve ser-efrāz ve şāhān-ı Āl-i 'Oşmān devr-i salṭanatlarında[6] envā-ı i'zāz-u-iḥtirām ile iltifāt-ı 'alīyelerine mazhar olub, nice kere[7] menāṣıb-ı 'ulyā-ları-yle teşrīf buyurılan[8] merḥūm 'Abdülbāḳī Efendi intiḳāl eyledi. Geçen pādişāhlar[9] "Zamānımuzda olduġına mübāhāt [466a]

---

1) ve bu esnāda....didiler :U,gives this section very short // 2) B, erbāb-ı : Ḳ,H,D,R, omit // 3) yerine geldi : B, ḳātib oldı // 4) ينقو : R, مانقو // 5) def'-i....virildi : B, berā-yı def'-i fitne virildi // 6) devr-i salṭanatlarında : B, 'aṣrlarında // 7) nice kere : B, kerreten ba'de uḫrā // 8) 'ulyaları-yle teşrīf buyurılan : B, 'ulyā ile müşerref olan // 9) intiḳāl....pādişahlar : B, ḥażretleri ki pādişāhān-ı eslāf böyle bir vucūd-ı şerīf //

eyledükleri[1] kerrāt-u-merrāt mesmū'dur. Merḥūm[2] ve maġfūrun leh Sulṭān Süleymān Ḫān--'aleyhi 'r-raḥmetü ve'l ġufrān-- ḥażretleri, merḥūm[3] Mīr-Āḫūr Ferhād Aġadan daḫi ḥaḳḳ istimā'umdur[4] ki, buyururmış ki "Padişāhlıġumuñ bir ḳaç yerinde[5] ḥazz-ı vāfirüm vardur, biri de[6] 'Abdülbāḳī Efendi[7] gibi bir ṭab'-ı pāk ve cevāhir[8] ġātı bulub çıḳarub, ḳadr-u-ḳıymet virdügümdür" dirler imiş. Ve merhūm Sulṭān Selīm Ḫān ve merhūm Sulṭān Murād Ḫān--ṭābe ṯerā-hümā-- daḫi buyurmışlar ki "İlm ve fażīlet ile leṭāfet-i naẓm ve taḳrīr-i kelām ve beyān[9] insāna ancaḳ bu defālü mümkin ve müyesserdür" dirlermiş. Mekke-i[10] mükerreme ve İstanbula ḳāżī olub ve üç def'a Anaṭolı[11] ve iki def'a Rūmili ḳāżī-'askerligi ṣadrı-yle müşerref olmışlardı.[12] Müsinn olub, ża'f-ı pīrī ile ḥastalıḳlar geçürüb, ṣıḥḥat-ü-'āfiyete yüz ṭutmış iken ve tamām ḥikmet-i ṭıbb ile 'amel iderken nāgehānī ceverī ve ḫidmetkārları te'dībine muḳayyed olub, ḥiddet-i nefs ile nüks olub,[13] mürġ-ı rūḥ-ı pür-fütūḥları ḳafes-i tenden ṭayarān eyleyüb, 'ālem-i ḳudsde āşiyān eyledi. 'Āmme-i

---

1) eyledükleri : B, iderüz didükleri // 2) merhūm : B, 'ale 'l-ḫuṣūṣ merḥūm // 3) merḥūm : B, lisān-ı şerīfinden naḳl iden merḥūm // 4) daḫi ḥaḳḳ istimā'umdur : U, mesmū'dur : H, daḫi ḥaḳḳ simā'dur ki : D, mesmū'umdur // 5) yerinde : B, yerde // 6) biride : U, biri // 7) B, efendi : E,H,D, omit // 8) bir.. ..cevāhir : B, cevher : R, cevāhir // 9) ve beyān : B, feṣāḥat-u-belāġat //10) Mekke-i : B, merḥūm mumā ileyh ḥażretleri Mekke-i // 11) B, Anaṭoli : E,H,D, Anaṭolıya // 12) ḳāżī-'askerligi....olmışlardı : B, ṣadāreti ile teşrīf buyurılmışlardur. Ve zāl-ışerīfleri// 13) nüks olub : D, nüks-i mīzāc idüb //

enām ḳalḳub, erkān-ı sa'ādet ve vüzerā-yı 'iẓām ve 'ulemā-yı kirām ve meşāyiḫ-i ẕevi'l-iḥtirām cāmi'-i şerīf-i Sulṭān Meḥmed ḫānīde cem'iyet-i 'aẓīm ile cenāzesine ḥāżır olub, rūḥ-ı pür-fütūḥlarına du'ālar eylediler.--'Aleyhi'r-raḥmeti ve'l-ġufrān-- Ta'rīḫ:

İntiḳāl eyledi Bāḳī bu fenā dünyādan

Naẓm:

Gitdi Bāḳī oldı bī-nām-u-[1]nişān

Oldı bu ebyād ḳalbe lāyıḥa

Cāhī-i dā'ī didi ta'rīḫini

Oḳı rūḥ-ı Bāḳī içün fātiḥa[2]

Naẓm: Didi Hātif-i Ḳābilī bu miṣrā'ı ta'rīḫ içün

Bin sekizde ġitdi Bāḳī eyleñüz[3] derd-ile āh

Beyt :

Hātif-i ḳudsī didi 'İzzetiyā ta'rīḫin

Ṣadr-ı cennetde mü'ebbed ola dā'im[4] Bāḳī

Miṣrā' :

"Meded Bāḳī Efendi ġitdi bu dünyā-yı fānīden" tām ta'rīḫdür.[5]

'Ulūfe-i vācib-i roşen sene-i 1008 virildügidür.

Ve evāḫir-i Ramażāni 'l-mübārekde Baş-defterdār[6] yerinde

---

1) -u- : R, omits // 2) oldı....fātiḥa : R, omits // 3) eyleñüz : R, eylen // 4) dā'im : R, dā'im-ü- // 5) tām ta'rīḫdür : D, tamām güzel ta'rīḫlerdür // 6) baş-defterdār : B, defterdār-ı evvel //

Şems Efendi vācib-i roşen 'ulūfesin mükemmel virūb,[1] yüz bin altun Yeñiçerilere ve elli bin altun bölük Sipāhilerine [466b] ve sā'ir ocaklara tamāmen īṣāl eyledi. Ve yigirmi yük akçe Tersāne-i 'Āmireye, ve bi'l-cümle dörtyüz elli yük akçe 'ulūfeye lāzım olan ḫazīneyi yetişdirūb teslīm eylediler. Ve Ḥalebden yüz on bin altun māl-i irsālīye geldi. Ve Ṭrablus-Şām irsālīyesi ve vilāyet-i Rūmdan bedel-i nüzl ve 'avārıż ve māl-i muḳāṭa'āt ve Aydın ve Şaruḫān ve Ḳaresi emvāl-i muḥaṣṣılı Üveys Paşazādeden[2] gelūb dökildi,[3] çāre-sāz oldı.

Yahūdī ḳarısı depelenen mel'ūnenüñ[4] żabṭ olınan māl-ı ticāreti[5] ḳabż olınub, füruḫt olınacaḳ meta' ve emlākinüñ bahāları taḫmīnen[6] beş yüz yük akçeyi iḫāṭa idūb, Beytü'l-māle kemāl mertebe mu'īn olub Ḫazīne-i 'Āmireye yedek oldı.

Dīvān-ı sa'ādet-'unvānda ḳanūn-ı ḳadīm
üzre bayrām elin öpdükleridür.[7]

Ve cümle a'yān-ı devlet-ü-salṭanat Dīvān-ı mu'allāya maḳām-ı

---

1) vācib-ı....virūb : B, reşen mevācibin tekmīl idūb // 2) paşazādeden : D, zāde Meḥmed Paşadan // 3) dökildi : B, omits // 4) Yahūdī....mel'ūnenüñ : B, ve Yahūdīye-i maḳtūlenüñ // 5) B, ticāreti : E, ticāreti ve // 6) Yahūdī....taḫmīnen : U, Kira la'īnenüñ furuḫt olınan // 7) The chapter is omitted in U //

mu'ayyenlerinde ḥāżırlar olub, Ḫalīl Paşa-yı celīlü'l-ḳadr gelmege mecāl-ü-iḳtidārları olmadı,[1] ḫasta ve şikeste bulındı. Ve 'ulemā-yı 'iẓām ile Şeyḫülislām ve Müfti'l-enām Mevlānā[2] Şun'ullāh Efendi ḳā'ide-i ḳadīme-i devlet üzre 'alā-merātibi-him intiẓām üzre [3] pāye-i seerīr-i 'ālem-maṣīre yüz sürdiler. Ve sābıḳā iki def'a İstanbul ḳāżīsı olan merḥūm Ḫ̊āce[4] 'Aṭāullāh Efendi-zāde Mevlāna Şems Efendi, İstanbul[5] ḳāżısı Mevlānā Es'ad Efendiyo taḳdīm olındı. Egerçi aḥkām-ı dīvānda Anaṭolı ḳāżı-'askerligi elḳābi-yle yazılurdı, El-aḳdem[6] fe-'l-aḳdem ile[7] 'amel buyurdılar.[8] Ve Naḳībü 'l-eşrāf olan Seyyid 'Abdülvehhāb[9] Efendi ki ṭarīḳ-ı ḳażāden gelmişlerdi, şehzādeler Ḫ̊ācesi, ki cümleden muḳaddem el öpmek ḳānūndur, anlara redīf buyurıldı. Ve 'aḳablerince Tatar Ḫān evlādı el öpdiler.

Bayram gicesi Ḥācı İbrāhīm Paşa ḥażretleri içün teẕkire-i hümāyūn çıḳub vezīr olmaḳ fermān olındugıdur.

Vo 'īd-i şerīf gicesi teẕkire-i hümāyūn vārid olub[10] Ḥaleb

---

1) mecāl....olmadı : B, iḳtidārı olmayub // 2) ve....mevlānā : H,B, omit // 3) merātibi-him intiẓām üzre : B, merātibi-him // 4) B, Ḫ̊āce : E, Ḫ̊āce-zāde // 5) İstanbul : D,R, hālā İstanbul // 6) el-aḳdem : B, lākin el-aḳdem // 7) ile : R, fehvūsı-yle // 8) egerçi....buyurdılar : D, omits // 9) 'Abdülvehhāb : R, 'Abd'ilkerīm // 10) vārid olub : H,B, çıḳub //

Beglerbegisi olan Ḥācı İbrāhīm Paşa vezāret ile teşrīf buyurılub,[1] "Gelsün mesned-i vezāreto otursun" diyü fermān olındı.[2] Erbāb-ı devlet ve 'ulemā-yı 'iẓām ve meşāyiḫ-i kirām tehniyet-i mübārek-bādī idüb,[3] mesrūr-ı şādān oldılar . Ve bu kere vilāyet-i Ḥaleb emvāli ve re'āyāsı 'adl-ü-dād ile niẓām-u-intiẓām bulub, ẓaleme-i Şām elinden[4] ḫalāṣ olub, āsūde-ḥāl olur didiler.[5] Ve bu mıṣrā-'ı yek-pāre ta'rīḫ vāḳı' oldı.[6] "Ḥācı İbrāhīm Paşa oldı 'adli-yle[7] vezīr," sene 1008.

Ve "Taṣḥīḥ-i sikke ḫuṣūṣında[8] 'azm-u-ḥazm[9] ṣāḥibidür" diyü Südde-i sa'ādet-medārda istiḫdām olınub alıḳonmaḳ re'y olınmışdı.[10] Ḥażret-i mevle 'l-mevālī Müfti 'l-enām Ṣun'ullāh Efendi bu ḫāksār ḳullarını gönderüb,[11] "Bunda alıḳonmaḳ münāsib görilür diyesin" buyurmışlardı.[12] "Vilāyet-i[13] Ḥaleb aḥvāli[14] niẓām bulmaḳ[15] mühimm ve ehemdür, ben ḫāk-i pāylerine varurın. Bizüm[16] gitmemüz evlādur" dimişler. Fī 2 Şev, 1008.

---

1) paşa....buyurılub : D, paşaya vezāret virilüb // 2) olındı : B, olınmaġın // 3) bādī idüb : U, bādīye varub // 4) Şām elinden : H,B, Şāmdan // 5) olur didiler : B, oldılar // 6) vāḳı' oldı : B, oldı // 7) oldı 'adli-yle : U, 'adli-yle oldı // 8) ḫuṣūṣında : B, içün vezīr-i mümā ileyh ḥażretleri // 9) ḥazm : H,B,R, cezm // 10) olınmışdı : B, olınmaġın // 11) ḫāksār ḳullarını gönderüb : H, ḫāksārların gönderüb : B, faḳīri gönderüb kendileri // 12) bunda....buyurmışlardı : D, istimzāc itdürdiler // 13) vilāyet-i : B, lākin mümā ileyh vilāyet-i // 14) aḥvāli : D, emvāli // 15) niẓām bulmaḳ : U, intiẓām bulmaḳ // 16) varurın bizüm : B, varub söylerim bizüm Ḥalebe //

Ḫalīl Paşa ḥażretleri kār-u-bār-ı 'ālem-
den fāriġ olub[1] Ḥāfız Aḥmed Paşa ḥażret-
leri umūr-ı mülk-ü-millet görmege şurū'
eyledügidür.

Ve bu eşnāda Ḫalīl Paşa-yı celīlü 'l-ḳadr mizācında küllī[2] inḥirāf olub, "Umūr-ı küllīye-i dīvānīyeyi görmege mecāl ve iḳtidārum yoḳdur" diyü isti'fā idüb, ve belki Ḳānūn üzre bayramda sa'ādetlü Sulṭān ḥażretlerin göndérüb, teḳa'üd ricā eyleyüb, ve[3] Vālide Sulṭān ḥażretlerinden vehmlü[4] sözler şudūr idüb, müsā'ade buyurılmamağla, bir ḳaç gün deryā cānibinde olan bağçede ārām-u-[5] āsāyiş itmek üzre eṭibbā ile muṣāḥabet idüb, perhīzkārlıḳ ile 'amel eylediler. Umūr-ı dīvanīye ile Ḥāfız Aḥmed Paşa ḥażretleri muḳayyed oldılar. Ve kendüler cānibinden rūz-nāme-i hümāyūn yazmağa[6] buyurdukları kimseye Bursa muḳā'ṭa'asın[7] virüb Ḳarpuz-zādeyi ref'[8] buyurdılar. Ve İstanbul muḳāṭa'acısı İsmā'īl Çelebiyi ref' buyurub[9] yerine sābıḳā muḳāṭa'a ḫidmetinde olan Maḳaş İbrāhīm Çelebiyi buyurdılar.[10] Bu mā-beynde

---

1) ḥażretleri....olub : B, ḥażretlerinüñ intiḳāli ve // 2) küllī : B, 'aẓīm // 3) eyleyüb ve : B, itmegle // vehmlü : B, vehmnāk : D, ağırca // 5) cānibinde....-u- : B, ṭarafındaolan bagçesinde // 6) rūz-nāme-i hümāyūn yazmağa : B, rūz-nāme taḥrīrine ta'yīn // 7) muḳā'ṭa'asın : B, muḳāṭa'acılığın // 8) ref' : R, Bursa muḳāṭa'acılığından 'azl // 9) çelebiyi ref' buyurub : B, Çelebi daḫi ref' olınub // 10) ve İstanbul....buyurdılar : D, omits //

eḳāvil-i kesīre naḳl olınur:[1] "Benüm dāmādlarum baña düşmendür, nāmūs-ı devlet-ü-salṭanat böyle ḥıfẓ olınmamaḳ[2] gerek idi.[467b] Ḳul ṭā'ifesinüñ bu vechle hücūmlarında[3] ikisinüñde re'y ve ma'rifetleri vardur" diyü i'tiḳād buyurub intiḳām şadedinde olub,[4] ve çünki Yahūdīyeyẽ siyāset muḳarrer oldı, böyle fāḥiş vechle olmaḳ ne lüzım idi? Deryāya atılsa olmaz mıydı?. Ḥüsn-i tedbīr ve tedarik mümkin degül miydi?. Eger degülse ma'lūm oldı mu'aẓẓamāt-ı umūr-ı mülk ve[5] devlet ḥuṣūṣında 'āciz ve ḳāṣırlar[6] imiş. Ve vezāret ve[5] vekālet 'uhdesinde gelmege ḳādir degüller imiş" diyü Vālide Sulṭānından ḫaberler gelmiş. 'Alā küllī[7] ḥāl vezāret ḫāṣları yerinde ṭurub, Pādişāh-ı gerdūn-vaḳār ḥażretleri "Bu bābda vüzerānuñ ne cürmi vardur?" diyü buyurduḳları naḳl olındı.

Bayram irtesi dīvānlar olub Ḳāsım Voyvoda teftīş buyurıldugıdur.

Ve bayram irtesi ibtidā' dīvānlarda[8] sa'ādetlü Pādişāh cihān-penāh ḥażretleri dīvān günlerin terk itmeyüb 'arż odasına çıḳdılar. Vüzerā-yı 'iẓām ḥażretleri vāḳı' olan ḳażāyā-yı dīn ve devleti pāye-i serīr-i salṭanate 'arż eylediler. Vālide

---

1) olınur : B, olınub böyle şuyu' buldı ki güyā Vālide Sulṭān ḥażretleri dimiş ki // 2) olınmamaḳ : H, olınmaḳ // 3) hücūmlarında : B, hareketlerinde // 4) olub : B, olmışlar // 5) B, ve : E, omits // 6) 'āciz ve ḳāṣırlar : B,D, 'acizler // 7) küllī : B, eyyi // 8) dīvānlarda : B,D, dīvānda : R, dīvān-ı hümāyūn olındukda //

Sulṭān ḥażretleriniñ Ḳaramanda ḫāṣları żabiti ṣoġlalar voyvodası Çaşnigīr kilārī Ḳāsım Aġadan[1] şikāyet idenler bir kaç def'a Dīvān-ı 'Ālīde Allāh Allāh ile[2] çaġrışub feryādlar eyledīler.[3] 'Ākıbet Şehzāde cami'inde[4] mevālī-yi 'izāmdan Ḳuds-i şerīf ḳāżısı Mevlanā Şücā' Efendi müfettiş buyurılub maḥā'iḥ ve meẓālimin[5] görmek fermān olındı. Müzāḥame-i 'aẓīme[6] olub, mevādd-ı kesīre ile ḥaḳḳ ṭaleb idenlere şer'ile da'vāları istimā' olınmaġa şurū' olındı. Fī evā'il-i Şev, 1008.

Ḥaleb defterdārlıġı tebdīl olınduġıdur.[7]

Evāsıṭ-ı şehr-i Şevvālde Ḥaleb Defterdārı Bosnevī Meḥmed Efendi ref' buyurılub yerine sābıḳā defterdār olan 'Alī Efendi yine defterdār olmaḳ fermān olındı. Ve Bosnevī Meḥmed Efendi zimmetinde olan yüz on biñ altun taḥṣīl olınmaḳ içün mükkked ahkām-ı[8] şerīfe buyurıldı. Ve mezbūr 'Alī Efendi yerine oturub, ḫil'at-ı fāḫire giyüb pāye-i serīr-i a'lāya girüb[9] yüz sürdiler.

---

1) kilārī Ḳāsım Aġadan : B, Ḳāsım Voyvodadan //2) dīvān-ı.... ile : D, dīvānda // 3) Allāh....eyledīler : B, çaġrışub feryādlar oldılar // 4) cāmi'inde : B, cāmi' ḳurbında // 5) خائن ve meẓālimin : U, meḫa'ifin : B, حائف ve meẓālimleri : D, حايف ve meẓālimini // 6) D, 'aẓīme : E, 'aẓīm // 7) The chapter is omitted in D // 8) ahkām-ı : B, evāmir-i // 9) girüb : B, omits //

Burhān[1] Efendinüñ mevti ḫaberi geldügidür.

Ve yine bu eşnāda Belġradda defterdār [468a] Burhāneddin Paşa ki Rūmili Beglerbegiliği pāyesi-yle aḥkām-ı şerīfe ve elḳāb yazılub[2] taḥṣīl-i emvālde ḫayli cidd-ü-cehd üzre[3] beğlimaḳdūrıtmekde iken ecel-i muḳadder gelüb amān ve zamān virmeyüb raḫt-u-baḫtı ve kār-u-bārı[4] bī-beḳā dünyādan göçürdügi ḫaberi geldi. Kefen içün bir beyāz boġaşı[5] aranub[6] bulunmayub kendünüñ ticāret içün getürdügi renkli boġaşılardan kefen olsun diyü Ekmekci-zāde defterdār[7] Aḥmed Efendi ta'yīn idüb, biñ belā ile bir beyāż boġaşı bulınub defn itmişler.-raḥmetü'llāhi 'aleyh-

Ḳara Yazıcı Urfa ḳal'asından çıḳub giderken Serdār-ı Ekrem ile ma'roke itdügidür.

Ve bu eşnāda ḳal'a-i Urfada[8] maḥṣūr olan ve siyāset olınan[9] Ḥüseyn Paşa yoldaşı 'işyān-u-ṭuġyān iden[10] seffāk-i bī-pāk[11]

---

1) Burhān : U, Belġraddan Burhān // 2) şerīfe....yazılub : R, ve vezāret elḳābı yazıldı // 3) ḫayli....üzre : D, omits // 4) ve kār-u-bārı : B, kār-bārını // 5) boġası : B, bez // 6) aranub : R, arandukda // 7) defterdār : B. omits // 8) ḳal'a-ı Urfada : R, Rūḥā ḳal'asında // 9) ve siyāset olınan : B, maḳtūl : D, omits : R, işyān idüb siyāset olınan // 10) 'işyān....iden : H,B, omit // 11) Ḥüseyn....bī-pāk : D, omits //

Ḳara[1] Yazıcı la'în yanına cem' olan eşḳıyā[2] ile fırṣat düşürüb ḳal'adan çıḳub, Dürūzī ṭa'ifesine iltiçā itmege can atub giderken, Serdār Sinān Paşa-zāde Meḥmed Paşa ḥażretleri yarar[3] leşker ile ta'kīb eyleyüb ve öñin bağlayub,[4] muḫālif yerde 'Ayntāb sancağında yetişüb muḥkem ceng-ü-āşub olub, Serdār ṭarafından güzīde ademler düşüb şehīd olub, Çāker Keṯḫüdā ve Bālī Beg ve Ca'fer Beg şerbet-i şehādet nūş eyledükleri ve Serdār Meḥmed Paşa ḥażretleri daḫi tüfenk fındığından mecrūḥ olduḳları mufaṣṣal mektūblarda[5] beyān olınmış. "Divrigi sancağında Cehennem Deresinde mużāyaḳaya düşdi.[6] Eṭrāf ve eknāfın leşker-i İslām iḥāṭa[7] eylemişler" diyü 'arż-u-[8] i'lām eylemişler. Fī evāsıṭ-ı Şev, 1008.

Ḳāsım Voyvoda yerine Selīm Çelebi Voyvoda olduğıdur.[9]

Ve Ḳaramanda ṣoğlalar ḫāṣları Vālide Sulṭān ḥażretleri Voyvodası Ḳasım Ağadan[10] teftīşde ḫalḳ-ı kesīr ḥuḳūḳ ṭaleb eylemegle voyvodalıḳdan 'azl buyurulub, sābıḳā Sulṭām Meḥmed Ḫān mütevellīsi olan Selīm Çelebi voyvoda ta'yīn buyurıldı.

---

1) B, ḳara : E,H, omit // 2) eşḳıyā : B, erāzil // 3) yarar : B, güzīde // 4) bağlayub : B, alub : R, alub yolını kesdi bir // 5) mektūblarda : B, mekātīb ile : D, mektūblarında // 6) mużāyaḳaya düşdi : B, ḫabīs-i mūmā ileyh mużāyaḳaya düşüb // 7) iḥāṭa : B, muḥāṣara // 8) 'arż-u- : B, omits // 9) The chapter is omitted in D // 10) ağadan : H,B,R, voyvodadan //

Yeñiçeri Aġasına sefere çıḳub gitmek fermān olınduġıdur.[1]

Yeñiçeri Aġası Ḥasan Aġaya sefere gitmek tenbīh olınub, tekrār Yeñiçeri ṭā'ifesine ve virilü geldügi üzre sāyisāḫāne almaḳ içün Ḫazīne-i Enderūndan on altı biñ beşyüz altun virilür idi. Bu def'a ṭaleb eylediler. Muḫāl oldı virmediler. Ammā saḳa bārgīrleri ve levāzımı .... virildi.

Serdār-ı a'ẓam İbrāhīm Paşa ḥażretlerinden ba'ż ḫaberler ile [468b] 'Abdī Çelebi geldügidür.

Ve bu

Ve bu eṯnāda, Serdār-ı a'ẓam İbrāhīm Paşa[2] ḥażretlerinün sābıḳā tezkirecisi olan 'Abdī Çelebi ba'ż umūr ve mekātīb-i şerīfe ile geldi. Mūcibi-yle maṣālīḥ görilüb ve Ṭuna yalıları muḥāfaẓasında olan Vezīr Maḥmūd Paşa ḥażretleri derneginde[3] olan 'asākir-i manṣūre ile Serdār-ı ekrem ḥażretleri yanına varub "Memleket muḥāfaẓasına yerlü sancaḳ begleri[4] kifāyet ider" diyü re'y olınub ve Miḥal la'īnüñ "Mutī've münḳāddur" diyü keyd-ü-mekrinden sālim ve[5] emīn oldılar. Fī evāsıṭ-ı Şev, 1008.

---

1) This chapter is omitted in E,H,B,D,R, is given only in U // 2) a'ẓam İbrāhīm Paşa : D, ekrem // 3) ḥażretleri derneginde : U, B, dernekde // 4) begleri : B, begi // 5) sālim ve : B, omits //

Merḥūme Rāżıye Ḫātūn[1] oġlı Muṣṭafā Paşa ḥażretlerine ḫāṣlar ta'yīn olındugıdur.

Ve evāsıṭ-ı Şevvālde sa'ādetlü Pādişāh ḥażretlerinden tezkire-i hümāyān çıḳub Vezīr, Rāżıye Ḫātūn oġlı Muṣṭafā Paşa ḥażretlerine ḫāṣ tedārük olınub, "İçiñüzde silsile olsun" diyü fermān olınmaġla Vezīr-i sānī Ḫalīl Paşa ḫāṣlarından Vezīr[2] Ḫāfıẓ Aḥmed Paşa ḥażretleri[3] ḥiṣṣe alub, 'ale't-tertīb Sā'atcı Ḥasan Paşa ḥażretleri[4] ve Yemişci Ḥasan Paşa ḥażretleri[5] ve müşārün ileyh Muṣṭafā Paşa ḥażretlerine bir miḳdār ḫāṣ ta'yīn buyurıldı. Ve bu zamāna dek ḫāṣlar yerinde olmaġla Ḫalīl Paşa ḥażretleri ma'zūldür dinilmezdi. 'Azli[6] şā'i' olub söylendi. Yahūdīye siyāseti aḳbaḥ vechle vāḳi' olduġı cürm-i 'aẓīm 'add olındı. 'Siyāset muḳarrer olduḳdan ṣoñra[7] deñize atmaḳ gerek idi." dimişler ve "Ḥarem-i muḥtereme intisāb ve iḫtiṣāṣı olan kimesneye[8] bu üslūb üzre siyāset olınmaḳ nāmūs-ı salṭanate küllī[9] ṣe'n virdi" dimişler.

---

1) B, ḫātūn : E, ḳadın // 2) vezīr : H, ve : R, omits // 3)ḥażretleri : B, ḫāṣlarından bir miḳdār // 4) paşa ḥażretleri : B, paşaya // 5) paşa ḥażretleri : B, paşalar : D, paşa // 6) 'azl : U, omits : B, bu ecilden 'azl // 7) olduḳdan ṣoñra : B, oldukda // 8) kimesneye : B, kimseye // 9) küllī : B, aẓīm //

Ḳāsım Voyvodanuñ Çavuş ḥabsinden ḳaçduġıdur.

Ve yine bu esnāda teftīş olınub, ḥḥḳūḳ-ı nās ṭaleb olınub[1] bi-ḥasebi 'ş-şer' mübālaġa māl ġābit olan Çaşnigīr Ḳāsım Voyvoda[2] 'Oşmān nām Çavuş ḥabsinden nāgehānī bir gice ġaybet idüb, ḳaçdı.[3] İrtesi çavuş[4] Dīvān-ı 'ālīde vüzerāyı i'ẓām ḥuẓurlarına iḥżār olınub, subaşıya ḥabse virilüb işkence buyurıldı.[469a] Ve Üsküdārda konaġında[5] olan esḳāl-ü-aḥmāli yazılub, mīrī içün żabṭ olınub, olanca ḫidmetkārı[6] aḫz olındı. Der-zincīr işkence[7] buyurıldı. Nābūd[8] olub bulınmadı. "Elbette bulınmak gerekdür" diyü muḥkem yasaḳlar oldı.[9]

---

1) ṭaleb olınub : H, ṭaleb olınduḳda : D, ṭalebi-yle // 2) voyvoda : R, voyvoda dīvān çavuşlarından // 3) ġaybet idüb ḳaçdı : B, ġaybūbet idüb firār itdi // 4) çavuş : B, mümā ileyh 'Oşmān çavuş // 5) konaġında : R, Ḳāsim voyvodanın konaġında // 6) olanca ḫidmetkārı : B, mecmū' ḫidmetkārları // 7) işkence : H, iskence // 8) nābūd : B, ammā kendi nābūd // 9) yasaḳlar oldı : B, tenbīh olındı ta'rīḫ bunda tamām oldı.Temmeti 't ta'rīḫi Selānīkī : D, ihtimām ve iḳdām olındı lākin gitdi gider : R, tenbīh olınub bulunması fermān olınub ziyadesi ile cüst-ü-cū olındı.//

BIBLIOGRAPHY

Aḥmed Refik [Altunay], 'Müverriḫ Selanikī Muṣṭafā Efendi', Yeni Mecmu'a, Istanbul, No. 5 (1917), pp. 89-92; No. 6, pp. 109-112.

_____ 'Alimler ve san'atkārlar, Istanbul 1924.

Akdağ, Mustafa, Büyük Celālī Karışıklıklarının Başlaması, Erzurum, 1963.

_____ Celālī İsyanları, 1550-1603, Ankara 1963.

Alderson, A. D., The Structure of the Ottoman Dynasty, Oxford 1956

'Alī, Künhü'l-aḫbār, 4th rükn (Ms.), Es'ad Efendi No. 2162, Süleymaniye Library, Istanbul.

'Aṭā'ī, Nev'ī-zāde 'Atāullāh, Ḥadā'iḳu'l-ḥaḳā'iḳ fī tekmileti 'ş-Şaḳā'iḳ, Istanbul 1268.

Babinger, F., 'Selanikī', article in Encyclopedia of Islam, 1st ed.

_____ Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke, Leipzig 1927.

Barkan, Omer L., 'XVI asrın ikinci yarısında Türkiye'de Fiyat Hareketleri', Belleten XXXIV, 1970, pp. 557-607.

_____ 'The Price Revolution of the Sixteenth Century : A Turning Point in the Economic History of the Near East', (trans. J. McCarthy), International Journal of Middle East Studies, VI (1975), pp. 3-28.

Baysun, M. Cavid,'Hasan-beyzade Aḥmed Paşa', Türkiyat Mecmuası, X (1951-3), pp. 321-340.

Blochet, E., Catalogue des Manuscrits Turcs de la Bibliothèque Nationale, Vol. II, Paris 1932.

Burian, Orhan,'Bozuk İdareden Şikayetci İki Şair', Dil ve Tarih-Cografya Fakültesi Dergisi VIII, 4(1950), pp. 675-81.

Bursalı, M. Ṭāhir, 'Oğmānlı Mü'ellifleri, 3 Vols., Istanbul, 1333-42.

Cemāleddīn Efendi, Ayīne-i Żürefā ('Osmānlı Ta'rīḫ ve Müverrihleri), Istanbul 1314.

Cezar, Mustafa, Osmanlı Tarihinde Levendler, Istanbul 1965.

Danişmend, İsmail Hami, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, Vols. II and III, Istanbul, 1948, 1950.

Elezović, Gliša, 'Selanikli Mustafa Efendija i njegova istorija', GLAS (Srpska Akademije Nauka, CXCIII, Odeljenje društvenih nauka) No. 96, pp. 73-103, Belgrade 1949.

Faroghi, Suraiya, 'Social mobility among the Ottoman 'ulema in the late sixteenth century,' International Journal of Middle East Studies, No. 4(1973), pp.204-18.

Flügel, G., Die arabischen, persischen und türkischen Handschriften der Keiserlich-königlichen Hofbibliothek zu Wien, II, Vienna 1866.

Gibb, H. A. R., and Bowen, H., Islamic Society and the West, Vol. I, parts 1 and 2, London 1950, 1957.

Gökbilgin, M. Tayyib, XV ve XVI asırlarda Edirne ve Paşa livası, Istanbul, 1952.

Gökbilgin, M. Tayyib, 'Kara Üveys Paşa'nın Budin Beylerbeyligi 1578-1580', Tarih Dergisi, II, 3-4(1952).

_____ 'Mehmed III', article in İslam Ansiklopedisi.

Göyünç, Nejat, 'XVI yüzyılda Rüus ve Önemi', Tarih Dergisi, Vol.XVII, No. 22, pp. 17-34.

_____ XVI yüzyılda Mardin sancağı, Istanbul, 1969.

Hammer, J. V., Devlet-i 'Osmānīye Ta'rīḫi, (trans. 'Aṭa Bey), Vols. VI; VII, VIII, Istanbul 1332-4.

Ḥasan Beg-zāde, Ta'rīḫ, (Ms.)/Nuruosmaniye Library, No. 3134, Istanbul.

Ḥilmi-zāde İbrāhīm Rif'at, 'Müverriḫīn-i 'Osmānīye : Selanikī' Ma'lūmāt, IV, p. 821, Istanbul 1314.

Inalcik, Halil, 'The Rise of Ottoman Historiography', in Historians of the Middle East, London 1962, pp. 152-67.

_____ 'Osmanlılarda Raiyyet Rüsumu', Belleten, XXIII

_____ 'Capital formation in the Ottoman Empire', in Journal of Economic History, No. 29(1969), pp. 97-140.

Karatay, Fehmi Edhem, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu, I, Istanbul 1961.

Knolles, Richard, The General History of the Turks, 3rd ed., Oxford 1621.

Kornrumpf, Hans-Jürgen, Osmanische Bibliographie Mit Besonderer Berücksichtigung der Türkei in Europe, Leiden-Köln, 1973.

Köprülü, Orhan, 'Hasan Beg-zade', article in İslam Ansiklopedisi.

Kütükoğlu, Bekir, 'Şah Tahmasb'ın III Murad'a cülus tebriki,' Tarih Dergisi, XI No. 15(1960), pp. 1-24.

_____ Osmanlı-İran Siyasi Münasebetleri 1578-1590, Istanbul 1962.

Kütükoğlu, Bekir, Katib Çelebi "Fezleke"sinin Kaynakları, Istanbul 1974.

Lewis, Bernard,'Dīvān-ı Hümāyūn,' article in Encyclopedia of Islam, 2nd ed.

Lybyer, Albert H., The Government of the Ottoman Empire in the time of Süleyman the Magnificent, Cambridge, Mass., 1913.

Ménage, V. L., Neshrī's History of the Ottomans, London 1964.

Mordtmann, J. H. and Ménage, V. L.,'Hasan-beg-zade,' article in Encyclopedia of Islam, 2nd ed.

Muṣṭafā Selanikī, Ta'rīḫ-i Selanikī, Istanbul 1281 (Reprint Freiburg, 1970).

Naima, Annals of the Turkish Empire, trans. London 1832, Vol. I.

Na'īmā, Muṣṭafā, Ta'rīḫ, Vol. I, Istanbul 1280.

Orhonlu, Cengiz, Telhisler (1597-1607), Istanbul 1970.

Özergin, M. K.,'Solak-zāde,'article in İslam Ansiklopedisi.

Pakalın, Mehmet Zeki, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, 3 Vols., Istanbul, 1946-54.

Parry, V. J., 'The Ottoman Empire 1556-1617', in The New Cambridge Modern History III, Cambridge 1968, pp. 347-76.

Peçevī, İbrāhīm, Ta'rīḫi-i Peçevī, Vol. II, 1283.

Pitcher, Donald Edgar, An Historical Geography of the Ottoman Empire, Leiden 1972.

Rosedale, H. G., Queen Elizabeth and the Levant Company, London 1904.

Skilliter, S. A., 'Three letters from the Ottoman 'Sultana' Safiye to Queen Elizabeth I', Oriental Studies III, Documents from Islamic Chanceries, Oxford 1965, p. 119-157.

_____ 'The Hispano-Ottoman Armistice of 1581', Iran and Islam,: In Memory of V. Minorsky, 1971, pp. 491-515.

Solaḳ-zāde, Meḥmed Hemdemī, Ta'rīḫ-i Solaḳ-zāde, Istanbul 1297.

Thomas, L. V., A Study of Naima, New York 1972.

Tornberg, C. J., Codices Arabici, Persici et Turcici Bibliothecae Regiae Universitatis Upsaliensis, Uppsala,1849.

Uluçay, M. Çagatay, XVI ve XVII Yüzyılda Saruhanda Eşkiyalık ve Halk Hareketleri, Istanbul 1944.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı, Ankara, 1945.

_____ Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı, Ankara, 1948.

_____ 'On dokuzuncu asır başlarına kadar Türk-İngiliz münasebatına dair vesikalar', Belleten, XIII, No, 51(1949).

_____ Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilatı, Ankara 1965.

Walsh, J. R., 'The Historiography of Ottoman-Safavid Relations in the Sixteenth and Seventeenth Centuries', in Historians of the Middle East, London 1962,pp. 197-211.